

**ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ**

**ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ
ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
2009**

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2010
ISBN – 978-960-15-2426-9**

ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

Συντακτική Επιτροπή

- Αθανάσιος Ράντος, Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου Επικρατείας.
- Παρούλα Νάσκου-Περράκη, Καθηγήτρια Διεθνούς Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Μαρία Σταυροπούλου, Ανώτερη Σύμβουλος για Περιφερειακά Θέματα Προστασίας, Περιφερειακή Αντιπροσωπεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στη Ρώμη
- Καλλιόπη Στεφανάκη, Υπεύθυνη Τομέα Προστασίας Προσφύγων, Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Γραφείο Ελλάδας.
- Σπύρος Κουλοχέρης, Δικηγόρος, Μέλος του Τμήματος Νομικής Προστασίας του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες.
- Νίκος Σιταρόπουλος, Δρ. Δικηγόρος, Συμβούλιο της Ευρώπης, Γραφείο του Επιτρόπου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.
- Ιωάννα Μπαμπασίκα, Δικηγόρος, Νομική Σύμβουλος Ιατρικού Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων.

Επιστημονική επιμέλεια : Έρικα Καλαντζή, Δικηγόρος, Εθνική Συντονίστρια του Ευρωπαϊκού Νομικού Δικτύου για το Άσυλο (ELENA).

Κείμενα για δημοσίευση αποστέλλονται στη διεύθυνση :
Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες,
Υπόψη κας Καλλιόπης Στεφανάκη
Ταυγέτου 23, 15452 Παλαιό Ψυχικό,
τηλ. 2106726462/3, φαξ : 2106726417.
e-mail: great@unhcr.org

Σύντμηση για παραπομπές: ΕΔΠΑ 2009, σελ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ	
I. Συμβουλίου Επικρατείας	
Καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα.....	21
Παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα	63
Προστασία οικογένειας	69
Ανάκληση άδειας διαμονής	85
Κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα αλλοδαπών	89
II. Διοικητικού Εφετείου Αθηνών	
Κοινωνικά δικαιώματα αλλοδαπών	93
III. Αρείου Πάγου	
Κοινωνικά δικαιώματα	97
Έκδοση και απέλαση αλλοδαπών	103
Διερμηνεία.....	111
IV. Εφετείου Αθηνών	
Έκδοση πρόσφυγα	113
V. Πρωτοδικείου Αθηνών	
Δικαίωμα των αιτούντων άσυλο στη δημιουργία οικογένειας (άδεια γάμου)	125
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΝ	
I. Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων Ανθρώπου.....	129
II. Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.....	235
III. Διεθνούς Δικαστηρίου	325
IV. Επιτροπής κατά των Φυλετικών Διακρίσεων	347
ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	
Μάρκου, Ελ. : Το καθεστώς της κράτησης των αλλοδαπών στην ελληνική έννομη τάξη	361
Μασουρίδου, Γ.: Η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο του διεθνούς και περιφερειακού δικαίου για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.....	377
Νομοθετικές εξελίξεις.....	447

Βιβλιογραφία.....	455
Αλφαβητικό ευρετήριο.....	469
Ευρετήριο αποφάσεων.....	471

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πρόσφατη οικονομική κρίση στην Ελλάδα, στην πρόκληση της οποίας συνέβαλε βεβαίως η συγκυρία της αποσταθεροποίησης του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος, αλλά η οποία όμως κατ' εξοχήν οφείλεται στα μακροχρόνια διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, έχει ήδη αρχίσει να προκαλεί αιχμηρές παρενέργειες.

Τα πρώτα βαθειά αποτυπώματα της οικονομικής κρίσεως στο σώμα της ελληνικής κοινωνίας καθίστανται ιδιαίτερα αισθητά στο επίπεδο των κρατικών λειτουργιών κοινωνικής πρόνοιας, με τη συρρίκνωση των προσφερόμενων στους πολίτες υπηρεσιών, εξαιτίας των δυσχερειών χρηματοδότησεως των λειτουργιών τούτων, λόγω της πολιτικής του περιορισμού των δημοσίων δαπανών με στόχο τη διόρθωση μακροοικονομικών ανισορροπιών.

Οι παρενέργειες όμως αυτές της οικονομικής κρίσεως έχουν επίσης διάσταση που άπτεται των συνθηκών παρουσίας, απασχολήσεως και διαβιώσεως των αλλοδαπών στην Ελλάδα. Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι η, εν πολλοίς παράνομη, μεταναστευτική ροή αλλοδαπών προς την Ελλάδα για την αναζήτηση εργασίας και καλλιτέρων όρων διαβιώσεως οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις ευκαιρίες απασχολήσεως που τους παρείχε στο παρελθόν η εθνική οικονομία. Είτε σε εργασίες για τις οποίες υπήρχε, ιδίως εποχιακά όπως στον τομέα της αγροτικής οικονομίας, σημαντική ζήτηση εργατικών χειρών, είτε σε χειρωνακτικές εργασίες για την απασχόληση στις οποίες υπήρχε μείωση του ενδιαφέροντος του εγχώριου εργατικού δυναμικού. Υπό αυτές τις περιστάσεις, η απασχόληση των αλλοδαπών, που ικανοποιούσε πραγματικές ανάγκες της εθνικής οικονομίας για προσφορά εργατικών χειρών, δεν εμφανιζόταν ως ανταγωνιστική προς την απασχόληση του εγχώριου εργατικού δυναμικού. Ακόμη και η αυτοαπασχόληση αλλοδαπών, ιδίως στο υπαίθριο παραεμπόριο, δεν εκλαμβάνονταν ως πρόξενος προβλημάτων στη λειτουργία του στεγασμένου εμπορίου, αφού δεν ασκούσε αξιοσημείωτη επιρροή στον κύκλο των εργασιών του.

Ήδη όμως το τοπίο της εθνικής οικονομίας έχει άρδην μεταβληθή, εξ αιτίας των περιοριστικών μέτρων εισοδηματικής και δημοσιονομικής πολιτικής που εξ ανάγκης ελήφθησαν προς εξάλειψη των πολυετών μακροοικονομικών ανισορροπιών, μετά την πρόσφατη εκτίναξη του δημόσιου ελλείμματος. Με επακόλουθο την πρόκληση σημαντικής υφέσεως εξ αιτίας

της υποχωρήσεως της ζήτησεως προϊόντων και υπηρεσιών, λόγω μειώσεως του διαθέσιμου εισοδήματος των καταναλωτών.

Περαιτέρω, εξ αυτής της υφέσεως και του επακόλουθου περιορισμού του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, προκλήθηκε σημαντική αύξηση της ανεργίας λόγω αδυναμίας των επιχειρήσεων να διατηρήσουν το προηγούμενο επίπεδο απασχολήσεως εργατικού δυναμικού, με επακόλουθο, λόγω νέας μειώσεως της ζήτησεως προϊόντων και υπηρεσιών, την περαιτέρω ένταση της υφέσεως.

Οι υπό αυτές τις περιστάσεις επερχόμενες επιπτώσεις στις συνθήκες απασχολήσεως και διαβιώσεως των αλλοδαπών στη χώρα είναι έκδηλες. Οι δυνατότητες εύκολης ευκαιριακής απασχολήσεως που προσέφερε στους αλλοδαπούς η εθνική οικονομία έχουν πλέον εκλείψει και η επιδίωξη εξευρέσεως ανειδίκευτης ή με χαμηλά προσόντα εργασίας έχει ήδη καταστήσει ανταγωνιστική μεταξύ εγχώριου εργατικού δυναμικού και αλλοδαπών. Αλλά και οι προοπτικές περιθωριακής αυτοαπασχολήσεως των αλλοδαπών στο υπαίθριο παραεμπόριο συναντούν πλέον ιδιαίτερες δυσχέρειες, εξ αιτίας των αντιδράσεων των καταστηματαρχών, οι οποίοι, στις σημερινές δύσκολες περιστάσεις που βιώνει η αγορά, αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους δραστηριότητες ως αθέμιτο ανταγωνισμό ιδιαίτερα επιζήμιο σε χαλεπούς καιρούς.

Οι συνθήκες ανεργίας των αλλοδαπών, που συνεχώς προσλαμβάνει μεγαλύτερη οξύτητα, δημιουργούν για την Ελληνική Πολιτεία πρόσθετα βάρη, αφού αυτή καλείται να αντιμετωπίσει ένα εν δυνάμει εκρηκτικό πρόβλημα που μπορεί να έχει βαρείες παρενέργειες στην Ελληνική κοινωνία. Και τούτο διότι για τους άνεργους αλλοδαπούς, σε ξένο τόπο, χωρίς παρεχόμενη από την οικογένεια στα πλαίσια συγγενικής αλληλεγγύης στήριξη για την αντιμετώπιση επιτακτικών αναγκών διαβιώσεως, όπως συμβαίνει με τους στερούμενους απασχολήσεως ημεδαπούς εργαζόμενους, ο κίνδυνος επιδείξεως παραβατικής συμπεριφοράς με προέχον κίνητρο τον πορισμό μέσων προς επιβίωση είναι έκδηλος. Εξ αφορμής δε τέτοιων περιστατικών και συμπεριφορών ανέργων αλλοδαπών είναι καταφανής η προοπτική εμφανίσεως, ως δευτερογενούς παρενέργειας, φαινομένων εκδηλώσεως έντονων ξενοφοβικών αισθημάτων, ως αντιδράσεως στη διατάραξη της κοινωνικής ευταξίας.

Η παρούσα συγκυρία αξιώνει τη διαμόρφωση και εφαρμογή από την Ελληνική Πολιτεία αποτελεσματικών πολιτικών για την αντιμετώπιση των οξυνόμενων προβλημάτων που προκαλεί η ανεργία των αλλοδαπών, προσαρμοσμένων στις δύσκολες περιστάσεις. Αναμφίβολα προτεραιότητα έχουν οι πολιτικές παροχής υπηρεσιών στήριξης στους αλλοδαπούς προς υποβοήθηση της αντιμετώπισεως εκ μέρους τους εξαιρετικών δυσχερειών επιβιώσεως σε συνθήκες επιτευνόμενης ανεργίας. Όμως, στο φάσμα των

μεσοπρόθεσμων πολιτικών υπό την παρούσα συγκυρία ασφαλώς περιλαμβάνεται, όπως καταδεικνύουν παραδείγματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών, και η παροχή οικονομικών κινήτρων σε αλλοδαπούς προς επαναπατρισμό τους και οικονομική δραστηριοποίησή τους στη χώρα τους, εφ' όσον οι προοπτικές εξόδου τους από την ανεργία και απασχολήσεώς τους στην Ελλάδα, υπό συνθήκες υφέσεως ή βραδείας ανακάμψεως της εθνικής οικονομίας στο εγγύς μέλλον, δεν διαγράφονται ευοίωτες.

Ιούλιος 2010

*Μ. Βροντάκης
Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι θετικές για το ελληνικό σύστημα εξελίξεις που σημειώθηκαν το 2008 με τη μεταφορά στην εθνική νομοθεσία των Οδηγιών της Ε.Ε. για τις Διαδικασίες Ασύλου και την Αναγνώριση του Καθεστώτος του Πρόσφυγα εξανεμίστηκαν στα μέσα του 2009, όταν η Ελληνική Πολιτεία υιοθετώντας το Π.Δ. 81/2009 τροποποίησε το προϊσχύον (Π.Δ. 90/2008), που καθιέρωνε, μεταξύ άλλων, την ανεξαρτησία από την πολιτική ηγεσία της Ελληνικής Αστυνομίας και την αποφασιστική αρμοδιότητα της Επιτροπής Προσφυγών που εξέταζε σε δεύτερο βαθμό τις προσφυγές που ασκούνταν κατά των πρωτοβαθμιών, απορριπτικών των αιτημάτων ασύλου, αποφάσεων. Διαπιστώνοντας με ιδιαίτερη ανησυχία ότι οι θεσμικές αλλαγές δεν εξασφάλιζαν επαρκώς μια δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα στην Ελλάδα σύμφωνα με τη διεθνή και ευρωπαϊκή νομοθεσία και ότι είναι πιθανό να επιδεινώσουν¹ την κατάσταση υπονομεύοντας περισσότερο τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εξέφρασε την άρνησή της να συμμετάσχει στις Γνωμοδοτικές Επιτροπές Προσφύγων σημειώνοντας παράλληλα την ετοιμότητά της να εμπλακεί πλήρως και να αναλάβει έναν αποτελεσματικό ρόλο στο πλαίσιο της διαδικασίας ασύλου στην Ελλάδα, στην περίπτωση που οι ελληνικές αρχές δεσμευθούν στο μέλλον στην κατεύθυνση δομικών αλλαγών.

Το Νοέμβριο του 2009, η ελληνική κυβέρνηση δεσμεύθηκε να αντιμετωπίσει με τρόπο ουσιαστικό και αποτελεσματικό τις δυσλειτουργίες του ελληνικού συστήματος ασύλου με τη συμμετοχή και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες που, βάσει της παραγράφου 8 του Καταστατικού της και του άρθρου 35 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, έχει αρμοδιότητες επιτήρησης της διαδικασίας αναγνώρισης

¹ Οι δυσλειτουργίες και τα ελλείμματα του ελληνικού συστήματος ασύλου αποτυπώνονται τόσο σε εκθέσεις που εξέδωσε ο Συνήγορος του Πολίτη και η Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όσο και στις εκθέσεις που εξέδωσαν το 2009 ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου με θέμα «Τα Δικαιώματα του Ανθρώπου των Αιτούντων Άσυλο» (βλέπε στην ελληνική στη διεύθυνση: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49898d5c2.html>) και η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης σε συνέχεια της επίσκεψης που πραγματοποίησε στην Ελλάδα το Σεπτέμβριο του 2008 (βλέπε στην ελληνική στη διεύθυνση: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a49fb732.html>).

του καθεστώτος του πρόσφυγα, που, μεταξύ άλλων, αναγνωρίζονται και αντικατοπτρίζονται στο δίκαιο της Ε.Ε. στη Δήλωση 17 που προσαρτάται στη Συνθήκη του Άμστερνταμ που προβλέπει τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων με την Ύπατη Αρμοστεία σε θέματα ασύλου. Σε αυτό το πλαίσιο, το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη σύστησε επιτροπή εμπειρογνομόνων για το άσυλο, με μέλη εκπροσώπους των συναρμοδίων υπουργείων και υπηρεσιών καθώς και πανεπιστημιακούς και εκπροσώπους των μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα στον τομέα της προστασίας των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων. Έργο της επιτροπής εμπειρογνομόνων ήταν η υποβολή προτάσεων προς τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη, ώστε να υλοποιηθούν οι εξαγγελίες του για μεταρρύθμιση του συστήματος ασύλου με στόχο τη διασφάλιση της δίκαιης και ανθρώπινης αντιμετώπισης των προσώπων που ζητούν διεθνή προστασία, την αποκατάσταση της αξιοπιστίας του ελληνικού συστήματος ασύλου και τη μεταβίβαση της ευθύνης για τη διαδικασία ασύλου από την Αστυνομία σε άλλη υπηρεσία που δεν είναι επιφορτισμένη με διωκτικές αρμοδιότητες. Το έργο της επιτροπής εμπειρογνομόνων ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο του 2009 και στις αρχές του 2010 άρχισε η νομο-προπαρασκευαστική επεξεργασία των βελτιώσεων που πρότεινε, των οποίων η εφαρμογή ακόμη και αν απαιτήσει κάποιο χρόνο, αποτελεί κατά την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ενθαρρυντικό γεγονός.

Όσον αφορά στην ερμηνεία του ορισμού του πρόσφυγα, το 2009 η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες δημοσίευσε, επ' ευκαιρία προδικαστικών ερωτημάτων που παρέπεμψαν στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δικαστήρια των κρατών μελών της ΕΕ για την ερμηνεία της Οδηγίας για την Αναγνώριση του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, τις θέσεις της για την εφαρμογή των παραγράφων Δ² και ΣΤ³ του άρθρου 1 της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων και στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της για την επιτήρηση της εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα από τα συμβαλλόμενα στη Σύμβαση κράτη εξέδωσε Κατευθυντήριες Οδηγίες για την εφαρμογή του άρθρου 1 Ε της Σύμβασης⁴, για το χειρισμό των αιτημάτων ασύλου στις περιπτώσεις ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών

² Βλέπε στην ελληνική στην ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, στις διευθύνσεις : <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4add79a82.html> και <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4add77d42.html>.

³ Βλέπε στην ελληνική στην ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a5de2992.html>.

⁴ Βλέπε στην ελληνική στην ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49c3a3d12.html>.

οργάνων⁵ και για την εξέταση των αιτημάτων ασύλου των παιδιών στο πλαίσιο των παραγράφων Α (2) και ΣΤ της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων⁶.

Στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, το 2009 η Επιτροπή Υπουργών εξέδωσε «Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο πλαίσιο των ταχύρυθμων διαδικασιών ασύλου»⁷, ενώ την Κοινοβουλευτική Συνέλευση απασχόλησαν το πρόβλημα της περιβαλλοντικής μετανάστευσης και εκτόπισης, κρίνοντας ότι αποτελεί την πρόκληση του 21ου αιώνα και η καταπολέμηση των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου λόγω φύλου, συμπεριλαμβανομένης της αρπαγής των γυναικών και των κοριτσιών⁸.

Σε επίπεδο εθνικής νομολογίας, το 2009, το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι επιβάλλεται η παράταση της άδειας διαμονής στους δικαιούχους του ανθρωπιστικού καθεστώτος που επικαλούνται κίνδυνο βασανιστηρίων, ότι η Επιτροπή Ασύλου υποχρεούται να κρίνει ειδικώς τους ισχυρισμούς φόβου δίωξης, να ελέγξει τη συνοχή τους και την αληθοφάνειά τους και να διατυπώσει κρίση για την αξιοπιστία τους, ότι η χορήγηση θεώρησης μακράς διαμονής σε αλλοδαπό, σύζυγο Έλληνα, μπορεί να απορριφθεί μόνον εφόσον η ελληνική προξενική αρχή διαπιστώσει αιτιολογημένα είτε ότι ο αλλοδαπός δεν διάγει κοινό συζυγικό βίο με τον Έλληνα σύζυγό του, είτε ότι ο γάμος συνήφθη με σκοπό την καταστρατήγηση των διατάξεων περί εισόδου και διαμονής των αλλοδαπών, είτε ότι την απόρριψη του σχετικού αιτήματος επιβάλλουν συγκεκριμένοι και επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος, που καθιστούν ανεκτό τον περιορισμό του συνταγματικώς κατοχυρωμένου δικαιώματος του Έλληνα συζύγου να συμβιώσει με τον αλλοδαπό. Αναφορικά με τον έλεγχο από τα αστυνομικά όργανα των εισερχομένων και εξερχομένων από τη χώρα πολιτών το Δικαστήριο απεφάνθη ότι αποβλέπει στην απρόσκοπτη κοινωνική συμβίωση των πολιτών και στην προστασία των ατομικών ελευθεριών του πολίτη και ότι αποσκοπεί τόσο στην εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος όσο και στην προστασία των ατομικών δικαιωμάτων των κατ' ιδίαν προσώπων. Ως προς την προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων των αλλοδαπών το Δικαστήριο απεφάνθη ότι ο Ν. 3304/2005 δεν εφαρμόζεται στους όρους και στις

⁵ Βλέπε στην ελληνική στην ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a0c28492.html>.

⁶ Βλέπε στην ελληνική στην ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b2f4f6d2.html>

⁷ Βλέπε στην ελληνική στην ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a857e692.html>

⁸ Βλέπε στην ελληνική στην ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες: <http://www.unhcr.gr/Immigration.htm>

συνθήκες εργασίας και απασχόλησης στις περιπτώσεις που προβλέπεται διαφορετική μεταχείριση λόγω ιθαγένειας και ότι το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα δεν εγγυάται χωρίς διάκριση την οικονομική και επαγγελματική ελευθερία. Περαιτέρω, όσον αφορά στα κοινωνικά δικαιώματα των αιτούντων άσυλο αναμφισβήτητα είναι αξιοσημείωτη η απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών που επιβεβαίωσε ότι δικαιούνται να τελούν γάμο στην Ελλάδα εφόσον προσκομίζουν σχετική βεβαίωση από την οικεία προξενική ή άλλη αρμόδια αρχή. Σε μια άλλη σημαντική νομολογιακή εξέλιξη, το Εφετείο Αθηνών απέρριψε αίτημα της Τουρκίας για έκδοση πολίτη της χώρας αυτής, αιτούντα άσυλο στην Ελλάδα, κρίνοντας μεταξύ άλλων ότι, η αρχή της ειδικότητας, που θεωρείται γενικά αναγνωρισμένος κανόνας του διεθνούς δικαίου, θεμελιώνεται στην κυριαρχία του εκδίδοντος κράτους και συνδέεται με το συμφέρον του να μην διωχθεί το εκδιδόμενο πρόσωπο για πολιτικούς σκοπούς, επιδιώκει δηλαδή να αποκλείσει το ενδεχόμενο να τιμωρηθεί ο εκζητούμενος για πολιτικά εγκλήματα.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, κρίνοντας, το 2009 σε Τμήμα Μείζονος Σύνθεσης, προσφυγή αλλοδαπών, συμπεριλαμβανομένων προσφύγων, που είχαν χαρακτηριστεί επικίνδυνοι λόγω της συμμετοχής τους σε τρομοκρατικές ενέργειες απεφάνθη επί της άσκησης του δικαιώματος που παρέχει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στα συμβαλλόμενα κράτη να παρεκκλίνουν από την εφαρμογή των διατάξεων της όταν συντρέχουν λόγοι δημοσίου κινδύνου που απειλούν τη ζωή του έθνους επαναβεβαιώνοντας, μεταξύ άλλων, ότι ακόμη και στις πλέον αντίξοες συνθήκες, όπως είναι η καταπολέμηση της τρομοκρατίας, η Σύμβαση απαγορεύει με τρόπο ανεπίδεκτο εξαιρέσεων τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία και όσον αφορά στην αόριστης διάρκειας κράτηση των προσφευγόντων ότι η σχετική διάταξη της Σύμβασης δεν επιτρέπει την εξισορρόπηση του δικαιώματος στην προσωπική ελευθερία με το συμφέρον του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του από την απειλή της τρομοκρατίας.

Αναφορικά με το καθεστώς της διοικητικής κράτησης των αιτούντων άσυλο για το οποίο καταδικάστηκε η Ελλάδα το 2009 με την απόφαση «S.D.» του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου,, αξιοσημείωτες σκέψεις αποτυπώνονται στο σχετικό άρθρο που δημοσιεύεται στην παρούσα έκδοση και εξετάζει τις δυσλειτουργίες του εθνικού νομοθετικού πλαισίου.

Σε επίπεδο νομολογιακών εξελίξεων στο πλαίσιο του κοινοτικού προσφυγικού δικαίου, το 2009 το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εξέδωσε την πρώτη απόφασή του επί προδικαστικού ερωτήματος που αφορούσε στην ερμηνεία της Οδηγίας για την Αναγνώριση του Καθεστώτος

του Πρόσφυγα και ειδικότερα στις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 15 της Οδηγίας που ρυθμίζει τη χορήγηση του καθεστώτος της επικουρικής προστασίας.

Τέλος, η ανά χείρας έκδοση περιλαμβάνει την απόφαση που εξέδωσε το Διεθνές Δικαστήριο επί του αιτήματος των Ηνωμένων Πολιτειών του Μεξικού να ερμηνεύσει την απόφασή του με την οποία διαπίστωσε το 2004 ότι οι Η.Π.Α. παραβίασαν τη Σύμβαση της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις και απόφαση που εξέδωσε η Επιτροπή της Σύμβασης του ΟΗΕ για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων, με ενδιαφέρουσες σκέψεις για την προστασία που παρέχει η Σύμβαση σε σχέση με την Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως της φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής.

Οκτώβριος 2010

Έρικα Καλαντζή

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ*

Ι. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Καθορισμός του Καθεστώτος του Πρόσφυγα

0731

ΣτΕ 434/2009 (Α΄ Τμήμα)

Δικαστές: Α. Τσαμπάση, Αντιπρόεδρος, Προεδρεύουσα, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος, που είχε κώλυμα, Ε. Σαρπ, Α. Χριστοφορίδου, Σύμβουλοι, Μ. Αθανασοπούλου, Σ. Λαμπροπούλου, Πάρεδροι

Εισηγήτρια: Μ. Αθανασοπούλου

Δικηγόρος: Σπ. Κουλοχέρης¹, δικηγόρος Αθηνών για τον αιτούντα και Π. Αγέλου, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Υποχρεωτική η παράταση άδειας διαμονής που χορηγήθηκε για ανθρωπιστικούς λόγους κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8 του Π.Δ. 61/1999 όταν ο ενδιαφερόμενος διατρέχει κίνδυνο βασανιστηρίων ή απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης στην περίπτωση της επαναπροώθησής του στη χώρα καταγωγής του – Αιτιολογία διοικητικής πράξης με την οποία απορρίπτεται το αίτημα για την παράταση της χορηγηθείσας για ανθρωπιστικούς λόγους άδειας διαμονής – Οι ισχυρισμοί για τον κίνδυνο δίωξης που διατρέχει ο ενδιαφερόμενος στη χώρα καταγωγής του πρέπει να είναι συγκεκριμένοι, με αναφορά σε πραγματικά περιστατικά – Στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 8 του Π.Δ. 61/1999 η εξέγερση εργασίας στην Ελλάδα και η ένταξη στην ελληνική κοινωνία δεν αποτελούν αυτοτελώς λόγο χορήγησης άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους – Η κοινοποίηση της απόφασης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημα για παράταση της άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους δεν αποτελεί στοιχείο του υποστατού της διοικητικής πράξης, αλλά απλό μέσο γνωστοποίησής της στο διοικούμενο – Η πρόσκληση του ενδιαφερόμενου σε ακρόαση μπορεί να παραλείπεται όταν η σχετική διαδικασία για την έκδοση της πράξης κινείται με δική του πρωτοβουλία, οπότε έχει την ευχέρεια να εκθέσει τις απόψεις του και να προσκομίσει τα απαιτούμενα για την υποστήριξη του αιτήματός του στοιχεία.

* Ευρετήριο των αποφάσεων παρατίθεται στη σελίδα 471 της παρούσας έκδοσης.

¹ Σημείωση της επιμελήτριας: Επικεφαλής της Νομικής Υπηρεσίας του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες. Εκπροσώπησε ενώπιον του Δικαστηρίου τους προσφεύγοντες στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις 817/2009, 1265/2009, 1459/2009 και 3726/2009.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α παράγραφος 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Άρθρο 3 της Σύμβασης του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας

Ν. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α')

Άρθρο 20 παράγραφος 2 Συντάγματος

Άρθρα 24 παράγραφος 1 και 25 παράγραφοι 1 και 4 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκαν με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α')

και διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 72 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 91, τ. Α')

Άρθρα 3 παράγραφος 5 και 8 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, κύριος Ν. Α-Ρ., πολίτης Αφγανιστάν, υπέβαλε αίτημα ασύλου, που απορρίφθηκε οριστικά με την από 20.5.2002 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Όμως, του επετράπη η παραμονή στη χώρα για ανθρωπιστικούς λόγους. Σχετική ευχή είχε εκφράσει κατά πλειοψηφία και η Γνωμοδοτική Επιτροπή Ασύλου του άρθρου 3 παράγραφος 5 του Π.Δ. 61/1999, επικαλούμενη τη «ρευστή κατάσταση που επικρατεί στο Αφγανιστάν». Κατόπιν αυτού, χορηγήθηκε στον αιτούντα «ειδικό δελτίο διαμονής υπό ανοχή για ανθρωπιστικούς λόγους», ισχύος μέχρι την 20.5.2003. Στις 5.5.2003 ο κύριος Ν.Α.-Ρ. ζήτησε την παράταση της χορηγηθείσας για ανθρωπιστικούς λόγους άδειας διαμονής, προβάλλοντας ότι υπήρξε θύμα βασανιστηρίων

στη χώρα του, ότι κινδυνεύει σε περίπτωση επιστροφής του, καθώς επίσης και ότι έχει ενταχθεί στην ελληνική κοινωνία. Με την από 1.9.2003 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης το προαναφερόμενο αίτημά του απορρίφθηκε με την εξής αιτιολογία, «ο εν θέματι αποσκοπεί σε μόνιμη εγκατάσταση στη χώρα μας και δεν μπορεί να υπαχθεί στις προστατευτικές διατάξεις του άρθρου 8 παράγραφος 2 του Π.Δ. 61/1999 καθόσον δεν προέβαλε λόγους ανωτέρας βίας για τη μη επιστροφή του στη χώρα του, όπως σοβαρά προβλήματα υγείας ή δεν εξέθεσε στοιχεία της γενικότερης κατάστασης στη χώρα του που να δικαιολογούν έκθεσή του σε κίνδυνο. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι στο Αφγανιστάν μετά την επίτευξη της Συμφωνίας της Βόννης (Νοέμβριος 2001) μπήκαν τα θεμέλια για τη δημιουργία ενός νέου κράτους με την προσπάθεια εξάλειψης των εναπομεινάντων θυλάκων Taliban και Al Qaida, προκειμένου να δημιουργηθεί Εθνικός Στρατός και Αστυνομία. Αξίζει να σημειωθεί ότι με την ίδια Συμφωνία, επαναπατρίστηκαν 2,5 εκατομμύρια πρόσφυγες (πηγή πληροφοριών ΥΠΕΞ)». Η απόρριψη του αιτήματος γνωστοποιήθηκε στο Γραφείο Πολιτικού Ασύλου με το από 9.9.2003 έγγραφο της Διεύθυνσης Αλλοδαπών και, ακολούθως, στον αιτούντα με το από 20.9.2003 υπηρεσιακό σημείωμα.

Ο κύριος Ν. Α.-Ρ. προσέφυγε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωση της πράξης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για παράταση του «ειδικού δελτίου διαμονής υπό ανοχή για ανθρωπιστικούς λόγους». Μεταξύ άλλων, ο προσφεύγων αιτήθηκε την ακύρωση της διοικητικής πράξης λόγω μη τήρησης της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της προηγούμενης ακρόασης του διοικούμενου και λόγω πλημμελειών που αφορούσαν στην κοινοποίησή της. Για να αποδείξει τον κίνδυνο που διέτρεχε να υποστεί στο Αφγανιστάν απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση επικαλέστηκε ενώπιον του Δικαστηρίου τις φωτογραφίες που είχε επισυνάψει στο αίτημά του για την ανανέωση της χορηγηθείσας για ανθρωπιστικούς λόγους άδειας διαμονής.

Σκεπτικό: Α) Κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 24 παράγραφος 1 και 25 παράγραφοι 1 και 4 του Ν. 1975/1991, όπως τροποποιήθηκαν με τα άρθρα 1 και 2 του Ν. 2452/1996 και διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 72 του Ν. 2910/2001 και του άρθρου 8 του Π.Δ. 61/1999 η άδεια παραμονής που χορηγείται σε αλλοδαπό, του οποίου έχει απορριφθεί οριστικά το αίτημα για αναγνώρισή του ως πρόσφυγα, μέχρις ότου καταστεί δυνατή η αναχώρησή του στο εξωτερικό, έχει χαρακτήρα προσωρινό. Προβλέπεται, όμως, η παράταση της ισχύος αυτής της άδειας εφόσον συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι που ανάγονται στην κατάσταση που επικρατεί στη χώρα καταγωγής του ή και στην προσωπική του κατάσταση (όπως είναι οι σοβαροί λόγοι υγείας του ίδιου

ή μέλους της οικογενείας του) και δικαιολογούν τη συνέχιση της προσωρινής διαμονής του στην Ελλάδα². Συνεπώς, όταν υποβάλλεται αίτημα για την παράταση άδειας παραμονής, εκδοθείσας κατ' εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων για ανθρωπιστικούς λόγους, η Διοίκηση οφείλει να εξετάσει τους τυχόν προβαλλόμενους εξαιρετικούς, κατά τα προεκτεθέντα, λόγους, η δε παράταση της άδειας είναι καταρχήν υποχρεωτική εάν ο ενδιαφερόμενος αλλοδαπός διατρέχει, στην περίπτωση της επαναπροώθησής του στη χώρα καταγωγής ή προέλευσής του, κίνδυνο να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή ποινή κατά παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης της Ρώμης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ή του αντίστοιχου άρθρου 3 της Διεθνούς Συμβάσεως κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης που υπεγράφη στη Νέα Υόρκη στις 10.12.1984 και κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του Ν.1782/1988³. **Β)** Το Δικαστήριο έκρινε αόριστους τους ισχυρισμούς που προέβαλε ο κύριος Ν. Α.-Ρ. με το αίτημα του για ανανέωση του ειδικού δελτίου διαμονής υπό ανοχή για ανθρωπιστικούς λόγους σχετικά με τον ατομικό κίνδυνο δίωξης αφού δεν επικαλέστηκε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά για να τους αποδείξει, οι δε αναφερόμενες ως συνημμένες στην αίτησή του φωτογραφίες για την απόδειξη των προβαλλομένων πραγματικών περιστατικών δεν ανευρίσκονται στο φάκελο της Διοίκησης ούτε προσκομίσθηκαν από τον αιτούντα. Ούτε, εξ άλλου, η εξεύρεση εργασίας στην Ελλάδα και η ένταξη στην ελληνική κοινωνία αποτελούν, αυτοτελώς, λόγο χορήγησης άδειας προσωρινής παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Συνεπώς, η απόρριψη των ισχυρισμών αυτών δεν έχρηζε ειδικότερης αιτιολογίας από τη Διοίκηση. Όμως, ενόψει του ότι η αρχική άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους είχε χορηγηθεί λόγω της γενικής κατάστασης που επικρατούσε στο Αφγανιστάν, προδήλως, διότι θεωρήθηκε ότι, παρά την απόρριψη του αιτήματος ασύλου του ενδιαφερομένου, η κατάσταση στη χώρα του δεν επέτρεπε την επιστροφή του, μόνη η επίκληση, μετά δύο περίπου έτη, ενός μη προσδιοριζόμενου ειδικότερα εγγράφου του Υπουργείου Εξωτερικών, καθώς και οι γενικές και αόριστες εκτιμήσεις σχετικά με την εξομάλυνση των συνθηκών στο Αφγανιστάν κατόπιν της αναφερόμενης στο ως άνω έγγραφο, Συμφωνίας της Βόννης, η οποία, σημειωτέον, υφίστατο κατά το χρόνο χορήγησης της αρχικής άδειας παραμονής, δεν συνιστούν επαρκή αιτιολογία για την απόρριψη του αιτήματος για την ανανέωση της άδειας παραμονής του

² Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 401-3, 465-7 και 2147/2007.

³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του 1241/2007.

αιτούντα για ανθρωπιστικούς λόγους⁴. Κατά την άποψη όμως της Συμβούλου Α. Χριστοφορίδου, η προσβαλλόμενη αιτιολογείται νομίμως και δεν έχρηζε ειδικότερης αιτιολογίας εφόσον ο αιτών δεν προέβαλε, με την αίτησή του, ειδικούς ισχυρισμούς σχετικά είτε με την προσωπική του κατάσταση είτε με τις γενικότερες συνθήκες στη χώρα καταγωγής του. Επομένως, η υπό κρίση αίτηση πρέπει να απορριφθεί. Γ) Όσον αφορά στην κοινοποίηση της προσβαλλόμενης πράξης το Δικαστήριο απεφάνθη ότι αυτή δεν αποτελεί, κατά τις διατάξεις βάσει των οποίων εκδόθηκε, στοιχείο του υποστατού της, ώστε να επηρεάζει το κύρος της, αλλά απλό μέσο γνωστοποίησής της. Συνεπώς, η παράλειψη της κοινοποίησης ή η εσφαλμένη κοινοποίηση της επίδικης πράξης δεν επιδρά επί του κύρους της, αλλά μόνον επί της έναρξης της προθεσμίας για την άσκηση αίτησης ακύρωσης κατ' αυτής, όμως, εν προκειμένω δεν τίθεται ζήτημα εκπροθέσμου⁵. Δ) Όσον αφορά στην τήρηση της αρχής της προηγούμενης ακρόασης από τη Διοίκηση πριν από την έκδοση δυσμενούς διοικητικής πράξης που επιβάλλει το άρθρο 20 παράγραφος 2 του Συντάγματος, το Δικαστήριο κρίνει ότι, η πρόσκληση του ενδιαφερομένου σε ακρόαση, μπορεί να παραλείπεται στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η διαδικασία έκδοσης της πράξης κινείται μετά από σχετική αίτηση του ίδιου του ενδιαφερομένου, με την οποία έχει την ευχέρεια να εκθέσει τις απόψεις του και να προσκομίσει τα απαιτούμενα για την υποστήρισή τους στοιχεία. Συνεπώς, εφ' όσον η προσβαλλόμενη πράξη εκδόθηκε ύστερα από σχετική αίτηση του ίδιου αιτούντα, δεν επιβαλλόταν η τήρηση του τύπου της προηγούμενης ακρόασης⁶.

Το Δικαστήριο ακύρωσε κατά πλειοψηφία την προσβαλλόμενη πράξη με την οποία απορρίφθηκε το αίτημα του προσφεύγοντα για παράταση του ειδικού δελτίου διαμονής υπό ανοχή για ανθρωπιστικούς λόγους και διέταξε την αναπομπή της υπόθεσης στη Διοίκηση για νέα νόμιμη κρίση του σχετικού αιτήματος.

0732

ΣτΕ 817/2009 (Α' Τμήμα)

Δικαστές: Α. Τσαμπάση, Αντιπρόεδρος, Προεδρεύουσα, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος, που είχε κώλυμα, Γ. Παπαγεωργίου, Δ. Γρατσίας, Σύμβουλοι, Ο. Νικολαράκου, Σ. Λαμπροπούλου, Πάρεδροι.

Εισηγήτρια: Σ. Λαμπροπούλου

Δικηγόρος: Σπ. Κουλοχέρης, δικηγόρος Αθηνών για τον αιτούντα και Π. Αγ-

⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του 1241/2007.

⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 465-7 και 2147/2007.

⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει αποφάσεις του 467, 2147/2007, 452/2004, 1469/1995 και 867/1993 κ.ά

γέλου, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Ακυρώνεται η απόφαση με την οποία ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης απέρριψε το αίτημα του προσφεύγοντα για αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα γιατί δεν αιτιολόγησε ειδικώς, όπως επιτάσσει η αποτυπωθείσα και στο άρθρο 20 παράγραφος 2 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, την απόκλισή του από την απλή γνώμη της Επιτροπής του άρθρου 3 παράγραφος 5 του Π.Δ. 61/1999 που έκρινε κατά πλειοψηφία ότι πληρούνται στο πρόσωπό του οι προϋποθέσεις εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα λόγω των διώξεων που είχε υποστεί εξαιτίας των πολιτικών του πεποιθήσεων – Ενόψει της φύσης και της σημασίας των διακυβευόμενων αγαθών, σε περίπτωση αναγκαστικής επιστροφής του αιτούμενου άσυλο αλλοδαπού στη χώρα του (πρόκειται για θεμελιώδη δικαιώματα, μεταξύ των οποίων και η ελευθερία, ασφάλεια, σωματική ακεραιότητα ή ακόμη και η ζωή του) επιβάλλεται η ενδελεχής εξέταση των ουσιωδών ισχυρισμών του για το φόβο δίωξης που επικαλείται και η ειδική και πλήρης αιτιολογία της τυχόν απορριπτικής του αιτήματός του πράξης – Υποχρέωση του αιτούντα άσυλο να επικαλεσθεί ορισμένα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά ικανά να στοιχειοθετήσουν τη συνδρομή των προϋποθέσεων υπαγωγής του στο προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α παράγραφος 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρο 4 παράγραφος 5 της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 29.4.2004 «Για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους»

Επίσημη Εφημερίδα, L 304 της 30/9/2004

Άρθρο 4 παράγραφος 5 του Π.Δ. 96/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απατριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (L

304/30.9.2004)» (ΦΕΚ 152, τ. Α΄)

Άρθρα 24 και 25 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α΄) όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α΄) και διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 72 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 91, τ. Α΄)

Άρθρα 1 παράγραφος 5, 2 παράγραφοι 1, 2, 3, 6 και 9 και 3 παράγραφοι 1, 3, 5 και 7 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α΄)

Άρθρο 20 παράγραφος 2 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας Ν. 2690/1999 (ΦΕΚ 45, τ. Α΄)

Πραγματικά περιστατικά: Ο προσφεύγων, κύριος Ν.Η., ιρανός πολίτης, κουρδικής καταγωγής, εισήλθε στην Ελλάδα λάθρα στις 3.7.2003, μέσω του ποταμού Έβρου, προερχόμενος από την Τουρκία, οπότε και συνελήφθη. Στο πλαίσιο της αίτησής του για παροχή ασύλου ενώπιον των ελληνικών αρχών δήλωσε ότι είχε αναχωρήσει από το Ιράν (από την πόλη Saghez), κατά τον Αύγουστο 1999, με προορισμό την Τουρκία, όπου διέμεινε έως το Μάιο του έτους 2003 (στην πόλη Βάν). Όπως υποστήριξε ο ίδιος, η αναχώρησή του από το Ιράν οφείλεται στο ότι ήταν ο ίδιος μέλος αντιπολιτευόμενου, εκτός νόμου, κουρδικού κόμματος και ως εκ τούτου, υπέστη διώξεις εκ μέρους του καθεστώτος της χώρας του. Όταν κατά το έτος 2003 άρχισε η διαδικασία απέλασης Ιρανών από την Τουρκία, ο αιτών εισήλθε λάθρα με τρένο στην Ελλάδα από την περιοχή του Έβρου και παραδόθηκε στις αρχές στην περιοχή των Σερρών. Κατά τους ισχυρισμούς του, που συνοδεύουν την αίτησή του για την αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας, ήδη κατά τη σύλληψή του εξέφρασε τη βούλησή του να καταθέσει αίτημα ασύλου, χωρίς όμως το σχετικό αίτημά του να τύχει της ανταπόκρισης των αρμόδιων αρχών. Με την υπ' αριθμ. 2334/7.7.03, απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Σερρών ο προσφεύγων καταδικάστηκε, για παράβαση του Ν. 2910/01 και πλαστογραφία, σε ποινή φυλάκισης ενός έτους και χρηματικού προστίμου 3.000 ευρώ. Περαιτέρω, το Δικαστήριο διέταξε την επ' αόριστον αναστολή εκτέλεσης της ποινής και την απέλασή του από την Ελλάδα. Στις 24.10.2003, κατά τη μετάβασή του προς απέλαση στην Υποδιεύθυνση

Αλλοδαπών Αττικής, υπέβαλε αίτημα να του χορηγηθεί άσυλο, λόγω της ιδεολογικής αντίθεσής του με το καθεστώς του Ιράν. Το αίτημα απορρίφθηκε με την από 24.12.2003 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, με την αιτιολογία ότι, α) μόνη η απλή αντίθεσή του προς το κρατούν καθεστώς της χώρας και η εθνική καταγωγή του δεν δύνανται να αποτελέσουν λόγο αναγνώρισης προσφυγικής ιδιότητας, β) ότι από κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν προκύπτει ότι υπέστη ατομική δίωξη από τις αρχές της χώρας του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων και γ) ότι διαφαίνεται ότι εγκατέλειψε τη χώρα του προς αναζήτηση εργασίας και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής του. Ο αιτών άσκησε προσφυγή κατά της προαναφερόμενης πράξης επικαλούμενος βάσιμο και αιτιολογημένο φόβο δίωξης στη χώρα καταγωγής του. Ενώπιον της Επιτροπής του άρθρου 3 παράγραφος 5 του Π.Δ. 61/1999, επεσήμανε το γεγονός ότι είχε συλληφθεί πέντε φορές από τις αρχές της χώρας του και κρατήθηκε για λίγο χρονικό διάστημα κάθε φορά, και ότι τα καθήκοντά του για το κόμμα ήταν η συλλογή ρουχισμού, εφοδίων και πληροφοριών για τους αντάρτες. Εξάλλου, ανέφερε ο ίδιος ότι με εντολή του κόμματός του εγκατέλειψε τη χώρα του το έτος 1999, όταν συνελήφθη η σύνδεσμός του με τους αντάρτες και ότι κατά την παραμονή του στην Τουρκία ήταν καταγεγραμμένος στα γραφεία του Ο.Η.Ε. και δήλωνε παρουσία στην τοπική Αστυνομία δύο φορές την εβδομάδα. Ο ίδιος υποστήριξε ότι από την τουρκική αστυνομία του είχε ζητηθεί συνεργασία προκειμένου να παράσχει σ' αυτήν πληροφορίες για άλλους Ιρανούς πρόσφυγες καθώς και για τη δραστηριότητα των ιρανικών κομμάτων στην Τουρκία και ότι εγκατέλειψε την Τουρκία όταν οι τουρκικές αρχές άρχισαν να απελαύνουν Ιρανούς. Ο αιτών επεσήμανε, τέλος, ότι ο αδελφός του διαμένει ήδη στον Καναδά ως πολιτικός πρόσφυγας. Η αρμόδια Επιτροπή γνωμοδότησε με πλειοψηφία τεσσάρων έναντι μίας ψήφου, υπέρ της αποδοχής της προσφυγής του αιτούντα, με το σκεπτικό ότι, συντρέχουν στο πρόσωπό του οι προϋποθέσεις της από 28.7.1951 Σύμβασης της Γενεύης και του από 31.1.1967 Πρωτοκόλλου της Ν. Υόρκης για το Καθεστώς των Προσφύγων, τούτο δε διότι, είναι κουρδικής καταγωγής, είχε αναπτύξει πολιτική δραστηριότητα στα πλαίσια του παράνομου αντιπολιτευόμενου κόμματος και αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη χώρα του, προκειμένου να αποφύγει τη σύλληψη. Στη συνέχεια όμως, με την από 2.2.2004 απόφασή του ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης δεν υιοθέτησε την ως άνω γνωμοδότηση της Επιτροπής και απέρριψε τη σχετική προσφυγή του αιτούντα, με το σκεπτικό ότι στο πρόσωπό του δεν συντρέχαν οι προϋποθέσεις της ιδιότητας του πρόσφυγα, αφού από κανένα στοιχείο δεν αποδείχθηκε ότι, ο ίδιος υπέστη

ή ότι κινδυνεύει να υποστεί ατομική δίωξη από τις αρχές της χώρας του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων. Ο Υπουργός θεώρησε επίσης προφανές ότι ο ενδιαφερόμενος διέφυγε από τη χώρα του για λόγους οικονομικούς, ότι χρησιμοποιεί το αίτημα ασύλου για να διευκολύνει την εδώ παραμονή του, με σκοπό την εξεύρεση εργασίας και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής του και ότι το αίτημά του ήταν αβάσιμο και καταχρηστικό, καθόσον υποβλήθηκε μετά τη σύλληψή του για παράνομη είσοδο, παραμονή στη χώρα και κατοχή πλαστών εγγράφων αιτούντα άσυλο και την καταδίκη του σε ποινή φυλάκισης ενός έτους και σε χρηματικό πρόστιμο 3.000 ευρώ, η εκτέλεση της οποίας ανεστάλη επ' αόριστο και διατάχθηκε η απέλασή του, με προφανή σκοπό να αποτρέψει την απομάκρυνσή του από τη χώρα μας.

Ο κύριος Ν.Η. άσκησε αίτηση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για την ακύρωση της απόφασης με την οποία ο Υπουργός Δημοσίας Τάξης απέρριψε το αίτημά του για παροχή διεθνούς προστασίας.

Σκεπτικό: Α) Από τις διατάξεις των άρθρων 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης για το Καθεστώς των Προσφύγων, 24 παράγραφος 1 και 25 παράγραφος 1 του Ν. 1975/1991, όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 1 και 2 του Ν. 2452/1996 αντίστοιχα και παρέμειναν σε ισχύ με το άρθρο 72 περ. α' του Ν. 2910/2001 και 2 παράγραφοι 1, 2, 3, 6 και 9, 3 παράγραφοι 1, 3 και 5 του Π.Δ. 61/1999 συνάγεται ότι, για την απόρριψη αιτήματος αλλοδαπού, για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα, κατά την έννοια του άρθρου 1Α παράγραφος 2 της από 28.7.1951 Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης, απαιτείται ειδικώς αιτιολογημένη, ενόψει των προβληθέντων ισχυρισμών, κρίση της αρμόδιας αρχής ότι δεν διαπιστώνεται, στην περίπτωση του, αντικειμενικώς δικαιολογημένος φόβος ατομικής δίωξης στη χώρα του, για έναν από τους αναφερόμενους στην ως άνω διάταξη λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων⁷. Εξάλλου, τυχόν ανυπαρξία προηγούμενης ατομικής δίωξης του αιτούμενου τη διεθνή προστασία αλλοδαπού δεν αποκλείει, άνευ ετέρου την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα, εάν πάντως διαπιστώνεται, κατά τα ανωτέρω, αντικειμενικώς δικαιολογημένος φόβος ατομικής δίωξης στη χώρα του⁸. Εξάλλου, κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, την οποία διατυπώνει η διάταξη του άρθρου 20 παράγραφος 2 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, σε περίπτωση που η αρμόδια γνω-

⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στις αποφάσεις του 1628/07, 3335/05 και 2659/04.

⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 2666/06, 3335/05.

μοδοτική Επιτροπή του άρθρου 3 παράγραφος 5 του Π.Δ. 61/99, δεχθεί τη συνδρομή συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών, τα οποία, κατά την εκτίμησή της, είναι επαρκή για την υπαγωγή του ενδιαφερόμενου αλλοδαπού στο καθεστώς του πρόσφυγα, ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης οφείλει να αιτιολογήσει ειδικώς την τυχόν απόκλιση του από τη γνώμη της Επιτροπής⁹, υπό την προϋπόθεση ότι δεν πρόκειται για γνώμη αντίθετη προς τις διατάξεις της Σύμβασης της Γενεύης. **Β)** Από τις διατάξεις των άρθρων 1 Α (2) της Σύμβασης της Γενεύης, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης για το Καθεστώς των Προσφύγων κατά την οποία πρόσφυγας είναι το πρόσωπο που ευρίσκεται εκτός της χώρας του και δεν δύναται ή δεν επιθυμεί να επιστρέψει σ' αυτήν εξ αιτίας δικαιολογημένου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων, συνάγεται ότι ο αλλοδαπός που επιθυμεί την υπαγωγή του στο ειδικό προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης, οφείλει να εκθέσει στη Διοίκηση, με στοιχειώδη σαφήνεια, τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που του προκαλούν, κατά τρόπο αντικειμενικώς δικαιολογημένο, φόβο δίωξης για έναν από τους ανωτέρω λόγους. Και ναι μεν το Π.Δ. 61/1999, που καθορίζει τη διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού ως πρόσφυγα, ορίζει, στο άρθρο 1 παράγραφος 5, ότι ο αλλοδαπός, που υποβάλλει σχετικό αίτημα, δεν είναι υποχρεωμένος να προσκομίσει για την απόδειξη των ισχυρισμών του τυπικά αποδεικτικά στοιχεία, η διάταξη, όμως, αυτή δεν αίρει, πάντως, την υποχρέωση του ενδιαφερόμενου να επικαλεσθεί ορισμένα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, ικανά να στοιχειοθετήσουν τη συνδρομή των προϋποθέσεων υπαγωγής του στο ανωτέρω προστατευτικό καθεστώς¹⁰. Περαιτέρω, από τις διατάξεις των άρθρων 2 και 3 του ίδιου διατάγματος, προκύπτει ότι, ενόψει της φύσης και της σημασίας των διακυβευομένων αγαθών, σε περίπτωση αναγκαστικής επιστροφής του αιτουμένου άσυλο αλλοδαπού στη χώρα του (πρόκειται για θεμελιώδη δικαιώματα, μεταξύ των οποίων και η ελευθερία, ασφάλεια, σωματική ακεραιότητα ή ακόμη και η ζωή του), επιβάλλεται η ενδελεχής εξέταση των προβαλλομένων, υπό την ανωτέρω εκτιθέμενη έννοια, ουσιωδών ισχυρισμών και η ειδική και πλήρης αιτιολογία της τυχόν απορριπτικής του αιτήματός του πράξης της Διοίκησης¹¹. **Γ)** Ενόψει των ανωτέρω, η προσβαλλόμενη πράξη με την οποία απορρίφθηκε το αίτημα ασύλου του προσφεύγοντα αιτιολογείται, πλημμελώς, όπως βασίμως προβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση. Και

⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 822, 2635, 2666/06, 2266, 3335, 4099, 4382/05, 957 και 1903/03.

¹⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 1628/07 και 1814/06.

¹¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του 1628/2007.

τούτο, γιατί με την αίτησή του για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα ο κύριος Ν.Η. είχε προβάλει ότι ήταν ενεργό μέλος αντικαθεστωτικού κόμματος στη χώρα του, ιδιότητα, που αποτέλεσε για άλλα μέλη του κόμματός του αιτία σύλληψης, ισχυρίστηκε δε ότι το γεγονός τούτο εν γένει συνεπάγεται αντικειμενικώς δικαιολογημένο φόβο ατομικής δίωξης στη χώρα του, ακόμη κι αν δεν είχε λάβει χώρα ατομική δίωξη αυτού του ιδίου¹². Εξάλλου, όπως προκύπτει από το περιεχόμενο της γνωμοδότησης της ειδικής Επιτροπής του άρθρου 3 παράγραφος 5 του Π.Δ. 61/1999, κατά την προφορική του εξέταση ο αιτών επικαλέστηκε το γεγονός ότι, ο αδελφός του διαμένει στον Καναδά ως πολιτικός πρόσφυγας¹³. Με την προσβαλλόμενη απόφασή του ο Υπουργός επαναλαμβάνει όμως, κατά βάση, την αιτιολογία που παρατίθεται στην προσβληθείσα με την προσφυγή απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, χωρίς να λάβει υπόψη του κανέναν από τους ανωτέρω ουσιώδεις ισχυρισμούς του αιτούντα¹⁴. Εξάλλου, παρά το ότι, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, δεν ήταν απαραίτητη, κατ' αρχήν, η υποβολή, εκ μέρους του αιτούντα, σχετικών αποδεικτικών στοιχείων, ο Υπουργός δηλώνει, κατά τρόπο όλως γενικό, ότι δεν αποδείχθηκε από κάποιο στοιχείο δίωξης του αιτούντα για φυλετικούς, πολιτικούς ή άλλους λόγους, χωρίς να αιτιολογεί ειδικώς, όπως επιβάλλεται κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, που αποτυπώνεται και στο άρθρο 20 παράγραφος 2 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, η απόκλιση του από την απλή γνώμη της οικείας επιτροπής, ενώπιον της οποίας το αποφασίζον όργανο έχει πάντως τη δυνατότητα να αναπέμψει προς επανεκτίμηση την υπόθεση, εάν κρίνει τούτο αναγκαίο¹⁵, δοθέντος ότι, η Επιτροπή αυτή είχε δεχθεί, κατά πλειοψηφία, ότι ο αιτών είχε αναπτύξει στη χώρα του πολιτική δραστηριότητα στο πλαίσιο συνεργασίας με παράνομο αντιπολιτευόμενο κόμμα και ότι αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη χώρα του, προκειμένου να αποφύγει τη σύλληψη, προϋποθέσεις που δικαιολογούν την υπαγωγή του στο προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης. Επομένως, η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση είναι πλημμελώς αιτιολογημένη και πρέπει, για το λόγο αυτό, να ακυρωθεί, η δε υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί στη Διοίκηση για νέα νόμιμη κρίση του αιτήματος χορήγησης ασύλου. *Μειοψήφησε ο Σύμβουλος Γ. Παπαγεωργίου*, ο οποίος διατύπωσε την εξής άποψη: «Κατά την έννοια του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 5 του άρθρου 1 του Π.Δ. 61/1999 («η αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα δεν προϋποθέτει απαραίτητως την υποβολή

¹² Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 2666/06 και 3335/05.

¹³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του 3381/97.

¹⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του 1628/2007.

¹⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του 1904/03.

τυπικών αποδεικτικών στοιχείων»), για την αναγνώριση αλλοδαπού ως πρόσφυγα, οι προβαλλόμενοι ισχυρισμοί, ως προς την συνδρομή των τασσομένων προς τούτο νομίμων προϋποθέσεων (φόβος διώξεως κλπ.), απαιτείται, όχι μόνον να είναι ορισμένοι και να διαθέτουν την αναγκαία συνοχή¹⁶, αλλά, επί πλέον, να συνοδεύονται από ορισμένα, έστω μη «τυπικά», αποδεικτικά στοιχεία (έγγραφα, μαρτυρικές καταθέσεις), στοιχειοθετούντα αρχήν αποδείξεως¹⁷, εκτός αν παρέχεται ικανοποιητική εξήγηση για την μη υποβολή τους¹⁸. Εν προκειμένω, ο αιτών, σε καμία φάση της διοικητικής διαδικασίας δεν προσκόμισε, όπως όφειλε, οποιαδήποτε, έστω μη «τυπικά», αποδεικτικά στοιχεία για την απόδειξη των πραγματικών ισχυρισμών του για την αναχώρησή του από το Ιράν λόγω φόβου διώξης του εξαιτίας της συμμετοχής του σε αντικαθεστωτικό κόμμα (ειδικώς δε η δήλωση εκπροσώπου του κόμματος, που μνημονεύεται ως συνημμένη στο δικόγραφο της κρινόμενης αίτησης, δεν είχε προσκομισθεί ενώπιον της Διοικήσεως, ούτε παρέσχε οποιανδήποτε εξήγηση για την μη προσκομιδή τέτοιων στοιχείων. Πέραν δε τούτου, οι ως άνω ισχυρισμοί κλονίζονται από το γεγονός ότι, μετά την αναχώρησή του από το Ιράν, ο αιτών δεν υπέβαλε αίτηση χορήγησης ασύλου κατά την, σύμφωνα με τις δηλώσεις του, τετραετή περίπου διαμονή του στην Τουρκία (όπου ήταν, μάλιστα, «καταγεγραμμένος στα γραφεία του Ο.Η.Ε.»), αλλά, όπως προκύπτει από έγγραφα στοιχεία του φακέλου, πολύ αργότερα, στην Ελλάδα, τρεις μήνες και πλέον μετά την έκδοση της από 7.7.2003 προμνησθείσας εις βάρος του καταδικαστικής απόφασης (για παράνομη είσοδο στην Χώρα και πλαστογραφία μετά χρήσεως)¹⁹, με

¹⁶ Ο δικαστής παραπέμπει στις αποφάσεις του Δικαστηρίου 1628/2007, 1814/2006.

¹⁷ Ο δικαστής παραπέμπει στις αποφάσεις που εξέδωσε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί των υποθέσεων *M.H. κατά Σουηδίας* (21.10.2008), *Collins και Akazebie κατά Σουηδίας* (8.3.2007), *Matsiukhina κατά Σουηδίας* (21.6.2005).

Σημείωση της επιμελήτριας: για την απόδοση της απόφασης *M.H. κατά Σουηδίας* στην ελληνική βλέπε στη σελίδα 219 της παρούσας έκδοσης και για το ζήτημα των αποδείξεων παράγραφο 35 της απόφασης στη σελίδα 229. Η υπόθεση αυτή αφορά Παλαιστίνιο, στον οποίο αρχικώς χορηγήθηκε άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους. Εν συνεχεία όμως, μετά την καταδίκη του για βιασμό, ποινικό δικαστήριο της Σουηδίας διέταξε την απέλαση του στη Γάζα.

¹⁸ Ο δικαστής επικαλείται σχετικά τις διατάξεις των άρθρων 4 παράγραφος 5 της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου και 4 παράγραφος 5 του Π.Δ. 96/2008.

Σημείωση της επιμελήτριας: για την ερμηνεία του άρθρου 4 παράγραφος 5 της Οδηγίας βλέπε την αιτιολογική έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (COM (2001) 510 τελικό: άρθρο 7 του σχεδίου της Οδηγίας, σελίδες 17 επ.) σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0510:FIN:EL:PDF>.

¹⁹ Σημείωση της επιμελήτριας: για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αι-

την οποία διατάχθηκε και η απέλασή του. Εν όψει των στοιχείων τούτων, τα οποία επισημαίνει και η μειοψηφία της Γνωμοδοτικής Επιτροπής αλλά αντιπαρέρχεται, χωρίς ειδική σκέψη, η πλειοψηφία αυτής, η γνωμοδότησή της είναι, εν όψει της έννοιας του άρθρου 1 παρ. 5 του Π.Δ.61/1999, μη νομίμως αιτιολογημένη, τουναντίον, η προσβαλλόμενη απόφαση, με την οποία ο Υπουργός Δημοσίας Τάξεως – μη δεσμευόμενος, εν πάση περιπτώσει, από την απλή γνώμη της ανωτέρω Επιτροπής – αποκλίνει από την εν λόγω μη νόμιμη γνωμοδότησή της, είναι, εν όψει των ίδιων ακριβώς ως άνω στοιχείων (στα οποία ρητώς αναφέρεται), νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη»²⁰.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη πράξη και ανέπεμψε την υπόθεση στη Διοίκηση για νέα νόμιμη κρίση, κατά τα οριζόμενα στο σκεπτικό.

Σημείωση της επιμελήτριας: για τη διαπίστωση της συνδρομής των γεγονότων που επικαλείται ο αιτούμενος τη διεθνή προστασία βλέπε Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων (παράγραφοι 195 έως 205), σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3314.html>

0733

ΣτΕ 1265/2009 (Δ' Τμήμα)

Δικαστές: Α. Τσαμπάση, Αντιπρόεδρος, Προεδρεύουσα, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος, που είχε κώλυμα, Π. Κοτσώνης, Δ. Γρατσίας, Σύμβουλοι, Ο. Ζύγουρα, Χ. Μπλόφη, Πάρεδροι

Εισηγητής: Δ. Γρατσίας

Δικηγόρος: Σπ. Κουλοχέρης, δικηγόρος Αθηνών για τον αιτούντα και Δ. Κεφάλια πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημοσίας Τάξης

Απόρριψη αιτήματος για παράταση άδειας διαμονής χορηγηθείσας για ανθρωπιστικούς λόγους κατ' εφαρμογήν του άρθρου 8 του Π.Δ. 61/1999 – Η χορηγούμενη για ανθρωπιστικούς λόγους άδειας διαμονής έχει προσωρινό χαρακτήρα αλλά προβλέπεται η δυνατότητα παράτασης της ισχύος της εφόσον συντρέχουν οι προβλεπόμενοι στο νόμο εξαιρετικοί λόγοι που δικαιολογούν τη συνέχιση παραμονής του ενδιαφερόμενου στην Ελλάδα – Η Διοίκηση οφείλει να εξετάσει τους προβαλλόμενους εξαιρετικούς λόγους, η δε παράταση της άδειας πα-

τούντες άσυλο στην Ελλάδα για την καταγραφή και περαιτέρω εξέταση του αιτήματός τους βλέπε την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση S.D. κατά Ελλάδας (σε <http://www.nsk.gr/edad/ee556.pdf>) καθώς και τις σχετικές εκθέσεις και / ή πορίσματα του Συνηγόρου του Πολίτη (σε http://www.synigoros.gr/allodapoi/pol_asilo.htm)

²⁰ Ο δικαστής παραπέμπει στην απόφαση του Δικαστηρίου 305/2006.

ραμονής είναι κατ' αρχήν υποχρεωτική όταν ο ενδιαφερόμενος διατρέχει τον κίνδυνο, στην περίπτωση επαναπροώθησής του στη χώρα καταγωγής του, να υποστεί βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία κατά την έννοια των άρθρων 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της Σύμβασης του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α παράγραφος 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Άρθρο 3 της Σύμβασης του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας

Ν. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α')

Άρθρο 20 παράγραφος 2 Συντάγματος

Άρθρα 24 παράγραφος 1 και 25 παράγραφοι 1 και 4 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκαν με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α') και διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 72 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 91, τ. Α')

Άρθρα 3 παράγραφος 8 και 8 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, Κ.Κ., πολίτης Τουρκίας, κούρδικης καταγωγής, προέβαλε ενώπιον της Διοίκησης, με την κατατεθείσα την 23.12.2003 αίτηση θεραπείας, ότι συνέτρεχαν στην περίπτωση του οι κατά το νόμο προϋποθέσεις για την παράταση της αδείας παραμονής του, ισχυριζόμενος, ειδικότερα, ότι ο ίδιος και μέλη της οικογένειάς του

ανέπτυξαν δράση στο πλαίσιο του κουρδικού κινήματος, ότι τρεις εξάδελφοί του συνελήφθησαν για συμμετοχή στην κουρδική οργάνωση P.K.K., ότι ο ίδιος έχει αναπτύξει στην Ελλάδα δράση ως μέλος του παρανόμου στην Τουρκία «Απελευθερωτικού Κόμματος του Κουρδιστάν» και ότι, εν όψει των ανωτέρω, δεν μπορεί να εφοδιασθεί με τουρκικό διαβατήριο και κινδυνεύει, εν πάση περιπτώσει, εάν απελαθεί στην Τουρκία, να υποστεί απάνθρωπη μεταχείριση, κατά παράβαση του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το αίτημά του απορρίφθηκε για το λόγο αφενός ότι τα περιστατικά που επικαλέστηκε με την αίτηση θεραπείας του είχαν αξιολογηθεί κατά την απόρριψη του αιτήματός του για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα και αφ' ετέρου ότι από του έτους 2001 και εφεξής εισάγονται στην Τουρκία μεταρρυθμίσεις που σκοπούν «στον εκδημοκρατισμό και την προσαρμογή της χώρας αυτής στις επιταγές του διεθνούς δικαίου και των διεθνών συμφωνιών». Σχετικά η Διοίκηση επικαλέστηκε την από 31.3.2003 ενημέρωση από το Υπουργείο Εξωτερικών. Εξάλλου, στο εισηγητικό σημείωμα, κατ' αποδοχήν του οποίου εκδόθηκε η προσβαλλόμενη πράξη, επιβεβαιώνεται ότι ο αιτών «κατά καιρούς συμμετέχει σε διάφορα κόμματα (...) υπέρ του κουρδικού στοιχείου».

Ο κύριος Κ.Κ. προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου για την ακύρωση της απόφασης με την οποία η Διοίκηση απέρριψε το αίτημά του για παράταση της χορηγηθείσας για ανθρωπιστικούς λόγους άδειας διαμονής.

Σκεπτικό: Α) Από τις διατάξεις των άρθρων 24 παράγραφος 1 και 25 παράγραφος 1 του Ν. 1975/1991, όπως τροποποιήθηκαν με τα άρθρα 1 και 2 του Ν. 2552/1996 και διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 72 του Ν. 2910/2001, 3 παράγραφος 8 και 8 παράγραφος 1 του Π.Δ. 61/1999 συνάγεται ότι η άδεια παραμονής στη χώρα, που χορηγείται σε αλλοδαπό, του οποίου έχει απορριφθεί οριστικά το αίτημα για αναγνώρισή του ως πρόσφυγα, έχει μεν χαρακτήρα προσωρινό, προβλέπεται, όμως, η παράταση της ισχύος της άδειας εφ' όσον συντρέχουν οι προβλεπόμενοι στο νόμο εξαιρετικοί λόγοι που δικαιολογούν τη συνέχιση της προσωρινής διαμονής του ενδιαφερομένου στην Ελλάδα²¹. Συνεπώς, όταν υποβάλλεται αίτημα για την παράταση άδειας παραμονής που έχει εκδοθεί κατ' εφαρμογήν των ανωτέρω διατάξεων για ανθρωπιστικούς λόγους, η Διοίκηση οφείλει να εξετάσει τους τυχόν προβαλλόμενους εξαιρετικούς λόγους η δε παράταση της άδειας είναι υποχρεωτική, κατ' αρχήν, εάν ο ενδιαφερόμενος αλλοδαπός διατρέχει, σε περίπτωση επαναπροώθησης στη χώρα καταγωγής ή προέλευσής του, κίνδυνο να υποβληθεί σε βασανι-

²¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του ΣτΕ 401-403 και 465-467/2007.

στήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή ποινή κατά παράβαση του άρθρου 3 της Σύμβασης της Ρώμης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ή του αντίστοιχου άρθρου 3 της Διεθνούς Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης που υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη στις 10 Δεκεμβρίου 1984. **Β)** Ενόψει των ανωτέρω, η προσβαλλόμενη πράξη αιτιολογείται πλημμελώς. Κατά το μέρος, ειδικότερα, που αφορά στο πρώτο σκέλος της αιτιολογίας, η προσβαλλόμενη πράξη αιτιολογείται πλημμελώς, διότι, όταν επιλαμβάνεται αίτησης παράτασης άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, η Διοίκηση υποχρεούται να εξετάσει τυχόν συγκεκριμένους ισχυρισμούς του ενδιαφερομένου αλλοδαπού περί του αν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής της ρήτρας μη επαναπροώθησης, κατά τις διατάξεις των διεθνών συμβάσεων που αναφέρονται στο άρθρο 8 παράγραφος 2 του Π.Δ. 61/1999, εφ' όσον γίνεται επίκληση πραγματικών γεγονότων που δεν είχαν αξιολογηθεί κατά την εξέταση του αιτήματος ασύλου, εν προκειμένω, δε, δεν προκύπτει ότι, οι συναφείς ισχυρισμοί που προέβαλε με την αίτηση θεραπείας ο αιτών είχαν τεθεί υπόψη της Διοίκησης και κριθεί αβάσιμοι ή αναπόδεικτοι, κατά την προηγηθείσα διαδικασία εξέτασης της αίτησής του για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα²². Η πλημμέλεια δε αυτή επιτείνεται εκ του ότι στο εισηγητικό σημείωμα, κατ' αποδοχόν του οποίου εκδόθηκε η προσβαλλόμενη πράξη, επιβεβαιώνεται ότι ο αιτών «κατά καιρούς συμμετέχει σε διάφορα κόμματα (...) υπέρ του κουρδικού στοιχείου». Κατά το μέρος, εξ άλλου, που αφορά στο δεύτερο σκέλος της ανωτέρω αιτιολογίας, η προσβαλλόμενη πράξη αιτιολογείται πλημμελώς, διότι τα περί μεταβολής, από του έτους 2001 και εφεξής, της επικρατούσας στην Τουρκία κατάστασης μνημονεύονται κατά τρόπο όλως αόριστο, με απλή αναφορά σε μη προσδιοριζόμενη ειδικότερα κατά το περιεχόμενό της «ενημέρωση, την 31.3.2003, από το Υπουργείο Εξωτερικών». Η πλημμέλεια δε αυτή επιτείνεται εκ του ότι, παρά τα όσα επικαλείται η προσβαλλόμενη πράξη περί μεταβολής της επικρατούσας στην Τουρκία κατάστασης από του έτους 2001 και εφεξής, η Διοίκηση ανανέωσε, πάντως, και μετά το έτος 2001 την άδεια παραμονής του αιτούντα για ανθρωπιστικούς λόγους.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη πράξη και ανέπεμψε την υπόθεση στη Διοίκηση για νέα, νόμιμη κρίση.

²² Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του 1241/2007.

0734**ΣτΕ 1459/2009 (Δ' Τμήμα)**

Δικαστές: Α. Τσαμπάση, Αντιπρόεδρος, Προεδρεύουσα, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος, που είχε κώλυμα, Ε. Νίκα, Η. Τσακόπουλος, Σύμβουλοι, Β. Κίντζιου, Μ. Σωτηροπούλου, Πάρεδροι.

Εισηγήτρια: Μ. Σωτηροπούλου

Δικηγόρος: Σπ. Κουλοχέρης, δικηγόρος Αθηνών για τον αιτούντα και Α. Αναστοπούλου, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Απόρριψη αιτήματος ασύλου πολίτη Μπαγκλαντές – Δεν απαιτείται να παρατίθενται στο πρακτικό της Επιτροπής Ασύλου οι ερωτήσεις των μελών της Επιτροπής προς τον ενδιαφερόμενο και οι απαντήσεις αυτού, ούτε απαιτείται ειδικότερη αιτιολογία της απόρριψης του αιτήματος παροχής ασύλου, στην περίπτωση που δεν έχουν προβληθεί από τον ενδιαφερόμενο ουσιώδεις ισχυρισμοί αλλά, γενικοί, αόριστοι ή προδήλως αβάσιμοι ισχυρισμοί, ή έχει γίνει μεν επίκληση συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών τα οποία, όμως, δεν στοιχειοθετούν λόγους υπαγωγής στο προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης – Αποδεικτική ισχύς του πρακτικού της Επιτροπής Ασύλου: αποτελεί επαρκή απόδειξη ως προς όσα βεβαιώνονται ότι έγιναν ενώπιον του αρμόδιου οργάνου, επιτρεπομένης ανταπόδειξης μόνον με την προσβολή τους ως πλαστών – Οι προβαλλόμενοι το πρώτον ενώπιον του Δικαστηρίου ισχυρισμοί του προσφεύγοντα για τον κίνδυνο δίωξης που διατρέχει στη χώρα καταγωγής του λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων και τα σχετικά στοιχεία που προσκομίζει ενώπιον του Δικαστηρίου δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, ούτε κλονίζουν την αιτιολογία της απόρριψης του αιτήματός του για άσυλο, γιατί δεν υποβλήθηκαν κατά τη διοικητική διαδικασία εξέτασης του αιτήματος παροχής ασύλου

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 1 Α παράγραφος 2 και 33 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Άρθρο 3 της Σύμβασης του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας

Ν. 1782/1988 (ΦΕΚ 116, τ. Α')

Άρθρο 20 παράγραφος 2 Συντάγματος

Άρθρα 24 παράγραφος 1 και 25 παράγραφοι 1 και 4 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκαν με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α') και διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 72 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 91, τ. Α')

Άρθρα 1 παράγραφος 5, 2 παράγραφοι 1, 2, 6 και 9, 3 παράγραφοι 1 και 3 έως 7, 4 παράγραφοι 4 και 5 και 8 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Άρθρο 438 ΚΠολΔ

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, πολίτης Μπανγκλαντές, αναχώρησε από την πατρίδα του με διαβατήριο, εισήλθε λάθρα στην Ελλάδα στις 10.1.2003 και στις 3.8.2005 υπέβαλε αίτημα για τη χορήγηση ασύλου, ισχυριζόμενος ότι εγκατέλειψε τη χώρα του για οικονομικούς λόγους. Το αίτημα απερρίφθη με την από 27.11.2005 απόφαση του Προϊσταμένου Κλάδου Ασφάλειας και Τάξης του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, με την αιτιολογία ότι δεν προέκυψε ότι ο εν λόγω υπέστη δίωξη από τις αρχές της χώρας του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων. Ο αιτών προσέφυγε κατά της πράξης αυτής υποστηρίζοντας ότι έχει «βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης στη χώρα καταγωγής του», ενώπιον δε της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου, παρέστη αυτοπροσώπως και ισχυρίστηκε μέσω διερμηνέα ότι «εγκατέλειψε τη χώρα του λόγω των πολιτικών ταραχών, που είχαν ως αποτέλεσμα το θάνατο κάποιου ανθρώπου». Η Επιτροπή Ασύλου γνωμοδότησε να απορριφθεί η προσφυγή και, τέλος, ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, με την από 25.4.2006 πράξη του, απέρριψε το αίτημα του ενδιαφερομένου να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, με την αιτιολογία ότι στην αρχική του αίτηση είχε δηλώσει ότι εγκατέλειψε τη χώρα του για οικονομικούς λόγους και ότι, ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου, δεν μπόρεσε να δικαιολογήσει τους ισχυρισμούς του περί του κινδύνου δίωξής του στο Μπανγκλαντές.

Ο αιτών προσέφυγε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για την ακύρωση της απόφασης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για χορήγηση ασύλου, εξειδικεύοντας, μεταξύ άλλων, το πρώτον ενώπιον του Δικαστηρίου, τη δίωξη που φοβάται στη χώρα καταγωγής του λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων και, περαιτέρω, ισχυριζόμενος ότι δεν του επιτράπη να ασκήσει πλήρως το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε κατά παράβαση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και ότι η κοινοποίηση της απόφασης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για άσυλο έλαβε χώρα χωρίς τη μεσολάβηση διεργασιών.

Σκεπτικό: Α) Από τη διάταξη του άρθρου 1Α παράγραφος 2 της Σύμβασης της Γενεύης, ως ισχύει, συνάγεται ότι ο αλλοδαπός που επιθυμεί την υπαγωγή του στο ειδικό προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης, οφείλει να εκθέσει στη Διοίκηση με στοιχειώδη σαφήνεια τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που του προκαλούν, κατά τρόπο αντικειμενικά δικαιολογημένο, φόβο δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων. Και ναι μεν το Π.Δ.61/99 ορίζει ότι ο αλλοδαπός δεν είναι υποχρεωμένος να προσκομίσει τυπικά αποδεικτικά στοιχεία για την απόδειξη των ισχυρισμών του, η διάταξη, όμως, αυτή δεν αίρει την υποχρέωση του ενδιαφερομένου να ισχυρισθεί συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά ικανά να στοιχειοθετήσουν τη συνδρομή των προϋποθέσεων υπαγωγής του στο ανωτέρω προστατευτικό καθεστώς²³. Τέλος, δεν απαιτείται να παρατίθενται στο πρακτικό της Επιτροπής Ασύλου οι ερωτήσεις των μελών της Επιτροπής προς τον ενδιαφερόμενο και οι απαντήσεις αυτού, ούτε απαιτείται ειδικότερη αιτιολογία της απόρριψης του αιτήματος παροχής ασύλου, στην περίπτωση που δεν έχουν προβληθεί από τον ενδιαφερόμενο ουσιώδεις ισχυρισμοί αλλά, γενικοί, αόριστοι ή προδήλως αβάσιμοι ισχυρισμοί, ή έχει γίνει μεν επίκληση συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών τα οποία, όμως, δεν στοιχειοθετούν λόγους υπαγωγής στο προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης²⁴. **Β)** Στην υπό κρίση υπόθεση ο αιτών υποστήριξε μέσω διεργασιών ότι εγκατέλειψε τη χώρα του για οικονομικούς λόγους, στη συνέχεια, με την προσφυγή, επικαλέσθηκε όλως αορίστως φόβο δίωξης σε περίπτωση επανόδου στη χώρα του, ενώ και ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου αναφέρθηκε, ομοίως αορίστως, σε πολιτικές ταραχές που είχαν ως αποτέλεσμα το θάνατο κάποιου ανθρώπου. Υπό τα δεδομένα

²³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 1628/2007, 1814/2006 και 1647/2003.

²⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του 1628/2007.

αυτά, ο εν λόγω δεν επικαλέστηκε ενώπιον της Διοίκησης συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά για τη θεμελίωση του κινδύνου δίωξης που αντιμετωπίζει στη χώρα του και, επομένως, για την ιδιότητά του ως πρόσφυγα, και ως εκ τούτου, ενόψει δηλαδή του ότι δεν είχε προβάλει ειδικούς και συγκεκριμένους ισχυρισμούς, νομίμως απερρίφθη το επίδικο αίτημά του για παροχή ασύλου, η δε προσβαλλόμενη απόφαση δεν χρειαζόταν ειδικότερη αιτιολογία, ούτε απαιτείτο ειδική εκτίμηση της αληθοφάνειας των ισχυρισμών του αιτούντα και της αξιοπιστίας του ή παράθεση, στο πρακτικό της Επιτροπής Ασύλου, των ερωτήσεων των μελών της Επιτροπής και των αντίστοιχων απαντήσεών του. Ούτε συντρέχει, άλλωστε, παράβαση της αρχής της μη επαναπροώθησης, κατά το άρθρο 33 της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης, εφόσον δεν προέκυψε κατά τη διοικητική διαδικασία ότι υφίσταται απειλή για τη ζωή ή την ελευθερία του αιτούντα, για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων. Οι δε ειδικότεροι λόγοι ότι δεν επιτράπη στον αιτούντα να ασκήσει πλήρως το δικαίωμα ακρόασης και ότι είχε πράγματι προβάλει ενώπιον της Επιτροπής Ασύλου ότι ανήκε στο κόμμα ... και ότι είχε, λόγω της πολιτικής του δράσης, δικαιολογημένο φόβο δίωξης, είναι απορριπτέοι, διότι, όπως προκύπτει, ο αιτών ανέπτυξε τους ισχυρισμούς του μέσω διερμηνέα και η έκθεση προφορικής εξέτασης (η οποία υπογράφεται από τον ίδιο και το διερμηνέα και αναφέρει ότι η συνομιλία διεξήχθη στη γλώσσα Bangla και ότι η έκθεση ανταποκρίνεται στις δηλώσεις του) και το πρακτικό της Επιτροπής Ασύλου αποτελούν επαρκή απόδειξη ως προς τα όσα βεβαιώνονται ότι έγιναν ενώπιον του αρμοδίου οργάνου, επιτρεπομένης ανταπόδειξης μόνον με την προσβολή τους ως πλαστών (άρθρο 438 Κ.Πολ.Δ.), πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει εν προκειμένω. Εξάλλου, το γεγονός ότι η κοινοποίηση έλαβε χώρα χωρίς τη μεσολάβηση διερμηνέα δεν αποτελεί πλημμέλεια της προσβαλλόμενης πράξης. Περαιτέρω, ο αιτών δεν υπέβαλε αίτημα χορήγησης αδειάς παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, κατά το άρθρο 8 του Π.Δ. 61/99, ούτε ισχυρίστηκε ότι κινδυνεύει, σε περίπτωση επανόδου στη χώρα του, να υποστεί βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία, κατά παράβαση του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του αντίστοιχου άρθρου 3 της Διεθνούς Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων²⁵, αβασίμως δε προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη αντίκειται στις διατάξεις αυτές. Τέλος, οι το πρώτον προβαλλόμενοι με την κρινόμενη αίτηση ισχυρισμοί σχετικώς με τον κίνδυνο δίωξης του αιτούντα στο Μπανγκλαντές λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων και τα στοιχεία που προσκομίζονται ενώπιον του Δικαστηρίου δεν

²⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του 1241/2007.

μπορούν να ληφθούν υπόψη, ούτε κλονίζουν την αιτιολογία απόρριψης του αιτήματος, διότι δεν υποβλήθηκαν κατά τη διοικητική διαδικασία εξέτασης του αιτήματος παροχής ασύλου.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης αποφαινόμενο ότι είναι νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη η προσβαλλόμενη πράξη.

0735

ΣτΕ 1524/2009 (Δ' Τμήμα)

Δικαστές: Π. Πικραμμένος, Αντιπρόεδρος, Προεδρεύων, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος και της αναπληρώτριας Προέδρου, που είχαν κώλυμα, Αικ. Χριστοφορίδου, Δ. Γρατσίας, Σύμβουλοι, Χρ. Μπολόφη, Ι. Μιχαλακόπουλος, Πάρεδροι.

Εισηγήτρια: Χρ. Μπολόφη

Δικηγόρος: Δ. Ραζέλος, δικηγόρος Αθηνών για τον αιτούντα και Α. Αναστοπούλου, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Απόρριψη αιτήματος για εξυπαρχής εξέταση αίτησης ασύλου – Αναρμοδίως απεφάνθη ο Γενικός Γραμματέας περί του αν συντρέχει στο πρόσωπο του αιτούντα η προσφυγική ιδιότητα, θεωρώντας ότι το προσκομιζόμενο αποδεικτικό στοιχείο, το οποίο συνδέει κλινικό εύρημα με βασανιστήρια, δεν είναι κρίσιμο για τη χορήγηση ασύλου, ενώ αντιθέτως όφειλε, επί τη βάσει του εν λόγω αποδεικτικού στοιχείου, να διατάξει την εξ υπαρχής εξέταση του αιτήματος ασύλου, με τήρηση από τη Διοίκηση της σχετικής διαδικασίας που θεσπίζεται στα άρθρα 2 και 3 του Π.Δ. 61/1999

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 24 παράγραφος 1 και 25 παράγραφοι 1 και 4 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκαν με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α') και διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 72 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 91, τ. Α')

Άρθρα 2, 3 και 5 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, κύριος Q.S., πολίτης Ιράν, μετά την απόρριψη αιτήματος που είχε υποβάλει για να αναγνωρισθεί η προσφυγική του ιδιότητα κατά την έννοια της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης, επανήλθε με την από 24.6.2003 αίτηση για την εξ' υπαρχής εξέταση του αιτήματος ασύλου, κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του άρθρου 5 του Π.Δ. 61/1999. Προς στήριξη του αιτήματός του να επανεξετασθεί η υπόθεσή του, ο αιτών επικαλέσθηκε και προσκόμισε, ως νέο και κρίσιμο, κατ' αυτόν, αποδεικτικό στοιχείο, την 787-1034/9.4.2003 έκθεση της Ιατρικής Διευθύντριας του Ιατρικού Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων, στην οποία βεβαιώνεται ότι ο αιτών «υπέστη μη συστηματικό ξυλοδαρμό με γκλομπς και ξύλο, ιδιαίτερα στο πίσω μέρος της κεφαλής, όπου υπάρχει μία ουλή 1 εκ. Παρέμεινε σε απομόνωση με δεμένα μάτια για διάστημα που δεν μπορεί να προσδιορίσει. Υπέστη επίσης καταιονισμό με ψυχρό ύδωρ». Το συμπέρασμα δε της συντάκτριας της εν λόγω έκθεσης ιατρού είναι ότι τα κλινικά ευρήματα συμπίπτουν με ό,τι έχει παρατηρήσει σε ανάλογες περιπτώσεις εξέτασης θυμάτων βασανιστηρίων και ότι, στηριζόμενη στην ανωτέρω εμπειρία και γνώση όσον αφορά την εξέταση θυμάτων βασανιστηρίων, καταλήγει ότι ο εν θέματι «υπήρξε θύμα βασανιστηρίων και συνεχίζει να υποφέρει από σωματικά και ψυχολογικά επακόλουθα από αυτά». Εντούτοις, η ανωτέρω αίτηση για εξ' υπαρχής εξέταση του αιτήματος ασύλου απορρίφθηκε με την από 17.9.2003 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, κατ' αποδοχή της από 5.9.2003 εισήγησης της Υπηρεσίας να μη γίνει δεκτό το ένδικο αίτημα, διότι τα προσκομιζόμενα στοιχεία δεν θεωρούνται νέα και κρίσιμα κατά την έννοια του άρθρου 5 του Π.Δ. 61/1999. Ειδικότερα, στην εν λόγω εισήγηση, η οποία αποτελεί και την αιτιολογία της προσβαλλόμενης πράξης, αναφέρονται τα εξής: «1. Ο ισχυρισμός του αιτούντος περί της ιδεολογικής του αντίθεσης στο καθεστώς της χώρας του, ελήφθη υπόψη κατά την αρχική εξέταση του αιτήματος ασύλου. 2. Η προσκομισθείσα γνωμάτευση του Ι.Κ.Α.Θ.Β., στο οποίο καταφεύγει μετά την απόρριψη του αιτήματός του, δεν μπορεί να αποτελέσει ασφαλές κριτήριο αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας, διότι τα αναφερόμενα σε αυτήν ελάχιστα από την εξέτασή του ευρήματα (ουλή 1 εκατ. στο πίσω μέρος της κεφαλής) είναι πιθανότερο να οφείλονται σε διάφορα άλλα εκτός βασανιστηρίων αίτια, με δεδομένο μάλιστα ότι υπέστη αυτά, όπως ο ίδιος δήλωσε, προ 14ετίας περίπου». 3. το αίτημα ασύλου υπεβλήθη με σκοπό να διευκολύνει την εγκατάστασή στη χώρα μας για αναζήτηση καλύτερης τύχης».

Ο αιτών προσέφυγε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για την ακύρωση της απόφασης του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δη-

μόσιας Τάξης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για εξυπαρχής εξέταση του αιτήματός του για άσυλο.

Σκεπτικό: Η κρίση της προσβαλλόμενης πράξης είναι πλημμελής. Και τούτο διότι αναρμοδίως, κατά το παρόν στάδιο, ο Γενικός Γραμματέας απεφάνθη περί του αν συντρέχει στο πρόσωπο του αιτούντα η προσφυγική ιδιότητα, θεωρώντας ότι το προσκομιζόμενο αποδεικτικό στοιχείο, το οποίο συνδέει κλινικό εύρημα με βασανιστήρια, δεν είναι κρίσιμο για τη χορήγηση ασύλου, ενώ αντιθέτως όφειλε, επί τη βάση του εν λόγω αποδεικτικού στοιχείου, να διατάξει την εξ υπαρχής εξέταση του αιτήματος ασύλου, με τήρηση από τη Διοίκηση της σχετικής διαδικασίας που θεσπίζεται στα άρθρα 2 και 3 του Π.Δ. 61/1999²⁶, κατά την οποία διαδικασία εφόσον διαπιστωθεί ότι συντρέχει νόμιμη σχετική περίπτωση, οφείλει η Διοίκηση να αναγνωρίσει τον αιτούντα ως πρόσφυγα.

Για τον προαναφερόμενο λόγο, βασίμως προβαλλόμενο, το Δικαστήριο ακύρωσε την από 17.9.2003 πράξη του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης με την οποία είχε απορριφθεί το αίτημα για εξυπαρχής εξέταση του αιτήματος ασύλου.

0736

ΣτΕ 2158/2009 (Α΄ Τμήμα)

Δικαστές: Π. Πικραμμένος, Αντιπρόεδρος, Προεδρεύων, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος και της αναπληρώτριας Προέδρου, που είχαν κώλυμα, Π. Κοτσώνης, Ε. Νίκα, Σύμβουλοι, Ο. Ζύγουρα, Η. Μάζος, Πάρεδροι.

Εισηγητής: Η. Μάζος

Δικηγόρος: Π. Αγγέλου, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Αρμοδίως εισάγεται ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας αίτηση ακύρωσης κατά το μέρος που στρέφεται κατά πράξεων που εκδόθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα – Παραπέμπεται η αίτηση ακύρωσης ενώπιον του αρμόδιου Διοικητικού Πρωτοδικείου κατά το μέρος που στρέφεται κατά των πράξεων απέλασης και εξαναγκασμένης αναχώρησης του αιτούντα

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α παράγραφος 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α΄)

Άρθρο 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

²⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 2656/2001 και 3376/2001.

A.N. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρο 15 παράγραφος 1 του Ν. 3068/2002 «Συμμόρφωση της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις, προαγωγή των δικαστών των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων στο βαθμό του συμβούλου Επικρατείας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 274, τ. Α')

Άρθρο 27 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α')

Άρθρο 34 παράγραφος 1 του Ν. 1968/1991 «Ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης (ΦΕΚ 150, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, J.M., προσέφυγε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για την ακύρωση α) της από 19.11.2002 απόφασης του Προϊσταμένου της Υποδιεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης, με την οποία διατάχθηκε η απέλαση του από τη χώρα, β) της από 30.6.2003 πράξης του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, με την οποία απερρίφθη σε πρώτο βαθμό το αίτημα του να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, γ) της από 10.4.2006 απόφασης του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή του κατά της ανωτέρω δευτέρης προσβαλλόμενης πράξης, κρίθηκε οριστικώς ότι δεν δικαιούται άσυλο και διατάχθηκε η εκτέλεση της εκκρεμούσας σε βάρος του απόφασης διοικητικής απέλασης, δ) της από 22.6.2006 διαταγής «αρμοδίου αξιωματικού» της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης, με την οποία του ετάχθη προθεσμία τριάντα ημερών προς αναχώρηση από τη χώρα και ορίσθηκε ότι εξακολουθεί να ισχύει και θα εκτελεσθεί, σε περίπτωση μη αναχώρησής του, η εκδοθείσα σε βάρος του απόφαση διοικητικής απέλασης, και ε) του από 22.6.2006 υπηρεσιακού σημειώματος του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης, με το οποίο του ετάχθη προθεσμία για να αναχωρήσει από τη χώρα.

Το δικόγραφο της αίτησης ακύρωσης υπογράφεται από δικηγόρο πληρεξούσια του αιτούντα, αλλά κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο ο αιτών δεν παρέστη με πληρεξούσιο δικηγόρο ούτε εμφανίστηκε αυτοπροσώπως για να δηλώσει ότι εγκρίνει την άσκηση του ενδίκου μέσου ούτε προσκόμισε μέχρι τη συζήτηση συμβολαιογραφική πράξη παροχής πληρεξουσιότητας στο δικηγόρο που υπογράφει το δικόγραφο.

Σκεπτικό: Α) Με την παράγραφο 1 του άρθρου 15 του Ν. 3068/2002 υπήχθησαν στην αρμοδιότητα των τριμελών διοικητικών πρωτοδικείων οι ακυρωτικές διαφορές, που γεννώνται από την προσβολή ατομικών διοικητικών πράξεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογήν της νομοθεσίας περί αλλοδαπών και αφορούν, μεταξύ άλλων, σε διοικητική απέλαση (περ. στ'). Αντιθέτως, σύμφωνα με την παράγραφο 3 περ. β' του ίδιου άρθρου, εξακολουθούν να εκδικάζονται, σε πρώτο βαθμό, από το Συμβούλιο της Επικρατείας οι ακυρωτικές διαφορές που γεννώνται από την προσβο-

λή ατομικών διοικητικών πράξεων εκδιδόμενων στο πλαίσιο της διαδικασίας εξέτασης αιτήματος για την αναγνώριση αλλοδαπού ως πρόσφυγα, κατά την έννοια της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης της 28.7.1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, και του συναφούς Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης. Β) Αρμοδίως εισάγεται ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας η κρινόμενη αίτηση κατά το μέρος που στρέφεται κατά των από 30.6.2003 και 10.4.2006 αποφάσεων του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, αντιστοίχως, με τις οποίες απερρίφθη αίτημα να αναγνωρισθεί ο αιτών αλλοδαπός ως πρόσφυγας. Κατά το μέρος, όμως, τούτο, η αίτηση είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη σύμφωνα με το άρθρο 27 του Π.Δ. 18/1989, όπως ισχύει, διότι, ενώ το δικόγραφο υπογράφεται από δικηγόρο ως πληρεξούσια του αιτούντα, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο ο αιτών δεν παρέστη με πληρεξούσιο δικηγόρο ούτε εμφανίσθηκε αυτοπροσώπως για να δηλώσει ότι εγκρίνει την άσκηση του ενδίκου μέσου, ενώ, εξάλλου, δεν προσκομίσθηκε, μέχρι τη συζήτηση, συμβολαιογραφική πράξη παροχής πληρεξουσιότητας στην δικηγόρο που υπογράφει το δικόγραφο. Γ) Κατά το μέρος που στρέφεται κατά των από 19.11.2002 και 22.6.2006 πράξεων απέλασης και εξαναγκασμένης αναχώρησης του αιτούντα από τη χώρα, καθώς επίσης και κατά του από 22.6.2006 υπηρεσιακού σημειώματος, η υπό κρίση αίτηση υπάγεται στην ακυρωτική αρμοδιότητα του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, στο οποίο και πρέπει να παραπεμφθεί προς εκδίκαση, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 34 παράγραφος 1 του Ν. 1968/1991, στο δικαστήριο δε αυτό εναπόκειται να κρίνει το παραδεκτό της αίτησης κατά το μέρος που στρέφεται κατά των εν λόγω πράξεων.

Το Δικαστήριο απέρριψε ως απαράδεκτη την αίτηση ακύρωσης όσον αφορά στις πράξεις που εκδόθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα και παρέπεμψε την αίτηση στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης κατά το μέρος που στρέφεται κατά των πράξεων απέλασης και εξαναγκασμένης αναχώρησης του αιτούντα από τη χώρα και κατά του από 22.6.2006 υπηρεσιακού σημειώματος.

0737

ΣτΕ 2160/2009 (Δ' Τμήμα)

Δικαστές: Π. Πικραμμένος, Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας, Προεδρεύων, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος και της αναπληρώτριας Προέδρου, που είχαν κώλυμα, Ε. Σαρπ, Χ. Ράμμος, Σύμβουλοι, Ο. Ζύγουρα, Μ. Σωτηροπούλου, Πάρεδροι.

Εισηγήτρια: Μ. Σωτηροπούλου

Δικηγόρος: Αγγ. Αναστοπούλου, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Οι αντιφάσεις των στοιχείων που προσκόμισαν ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας η Διοίκηση και ο αιτών άσυλο δημιουργούν σοβαρές αμφιβολίες για την ορθή καταγραφή των πραγματικών περιστατικών που επικαλέστηκε ο ενδιαφερόμενος για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα και για την εν γένει νόμιμη εξέταση του επίδικου αιτήματος κατ' εφαρμογήν της διαδικασίας που επιβάλλουν οι διατάξεις των άρθρων 2 παράγραφος 3 και 3 παράγραφος 7 του Π.Δ. 61/1999

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α παράγραφος 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρα 2 παράγραφος 3, 3 παράγραφοι 5 και 7 και 4 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών εισήλθε στην Ελλάδα λάθρα στις 8.4.2005 και στις 19.10.2006 κατέθεσε αίτημα για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα, ανέγραψε δε χειρόγραφα στην αίτησή του ότι είναι «άνθρωπος της θρησκείας» και, στο σημείο του εντύπου όπου αναγράφεται η εθνικότητα του ενδιαφερομένου, ότι ανήκει στους Hindu. Αντίθετα, στην «έκθεση προφορικής εξέτασης αιτούντος άσυλο» καταγράφηκε, ότι είναι μουσουλμάνος, εθνικότητας Μπανγκλαντές και ότι ήρθε στην Ελλάδα για να εργασθεί. Το αίτημά του απορρίφθηκε με την από 22.11.2006 απόφαση του Προϊσταμένου Κλάδου Ασφάλειας και Τάξης του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, με την αιτιολογία ότι δεν προέκυψε ατομική δίωξη του αιτούντα για έναν από τους αναφερομένους στο άρθρο 1Α της από 28.7.1951 Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης λόγους και ότι ο αιτών εγκατέλειψε τη χώρα του προς αναζήτηση εργασίας και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής του. Ο αιτών άσκησε προσφυγή κατά της απορριπτικής απόφασης προβάλλοντας ότι έχει βάσιμο φόβο δίωξης στη χώρα καταγωγής του. Ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου, ο αιτών δήλωσε ότι εγκατέλειψε την πατρίδα του για πολιτικούς λόγους και συγκεκριμένα διότι, αν και ο ίδιος δεν είχε κάποια σοβαρή πολιτική ανάμειξη, οπαδοί αντίθετων πολιτικών κομμάτων υπέβαλαν εις βάρος του μηνύσεις για διάφορες ψευδείς κατηγορίες και ότι κινδυνεύει να φυλακισθεί «γιατί συ-

χνά ενοχλούν τη σύζυγό του, ρωτώντας γι' αυτόν». Κατόπιν αυτών, η Επιτροπή γνωμοδότησε ομόφωνα υπέρ της απόρριψης της προσφυγής και ο Γενικός Γραμματέας, με την από 19.3.2007 απόφασή του, απέρριψε σε δεύτερο βαθμό το αίτημά του για παροχή διεθνούς προστασίας με την εξής αιτιολογία: «ο αιτών, ο οποίος κατά την αρχική του αίτηση είχε δηλώσει ότι εγκατέλειψε τη χώρα του για λόγους οικονομικούς, δήλωσε ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου ότι εγκατέλειψε τη χώρα του φοβούμενος για τη ζωή του λόγω των πολιτικών αντιθέσεων – οι αβάσιμοι και αντιφατικοί αυτοί ισχυρισμοί, συνεκτιμώμενοι με την κατάσταση που επικρατεί τώρα στη χώρα καταγωγής του, δεν μπορούν να στοιχειοθετήσουν ατομικό φόβο δίωξης από τις αρχές της χώρας του εφόσον επιστρέψει σε αυτή, για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων, έτσι ώστε να αναγνωρισθεί στο πρόσωπο του η προσφυγική ιδιότητα. Εκ των ανωτέρω διαφαίνεται ότι εγκατέλειψε τη χώρα του για λόγους οικονομικούς και χρησιμοποιεί το αίτημα ασύλου για να διευκολύνει την εδώ παραμονή του, με σκοπό την εξεύρεση εργασίας και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής του». Με την ίδια πράξη, ο Γενικός Γραμματέας έταξε στον αιτούντα τρίμηνη προθεσμία για να αναχωρήσει από τη χώρα.

Ο αιτών προσέφυγε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για την ακύρωση της πράξης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για άσυλο, ισχυριζόμενος μεταξύ άλλων ότι δεν καταγράφηκαν, ούτε έγιναν αντιληπτοί από τα αρμόδια όργανα οι πράγματι προβληθέντες ισχυρισμοί του ως προς τον κίνδυνο δίωξης που διατρέχει στην περίπτωση της επιστροφής του στο Μπαγκλαντές και ότι το αίτημά του δεν εξετάστηκε κατ' ουσίαν από την Επιτροπή Ασύλου ή το Γενικό Γραμματέα που απέρριψε την προσφυγή του δεδομένου ότι καταγράφηκε ότι είναι μουσουλμάνος εθνικότητας Μπαγκλαντές και ότι εγκατέλειψε τη χώρα του για οικονομικούς λόγους.

Στο πλαίσιο της κρίσης της προαναφερόμενης αίτησης ακύρωσης, η Διοίκηση απέστειλε στο Δικαστήριο αντίγραφο του από 1.3.2007 πρακτικού της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου, όπου ο αιτών φέρεται να δήλωσε τους ισχυρισμούς του για το φόβο δίωξης που διατρέχει για πολιτικούς λόγους, για τον κίνδυνο σύλληψής του και για την υποβολή ψευδών μηνύσεων από οπαδούς αντίθετων πολιτικών κομμάτων. Ενώπιον του Δικαστηρίου, ο αιτών προσκόμισε ταυτόριθμο πρακτικό της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου, που φέρει την ίδια ημερομηνία και αφορά στον ίδιο αιτούντα και στην εξέταση της προσφυγής του κατά της απόφασης που εκδόθηκε σε πρώτο βαθμό επί του αιτήματός του για άσυλο, όπου αναγράφεται ότι «εγκατέλειψε τη χώρα του για οικονομικούς λόγους».

Σκεπτικό: Ενόψει, των ανωτέρω αντιφάσεων, που επιβεβαιώνονται από τα στοιχεία του φακέλου και το προσκομιζόμενο από τον αιτούντα επικυρωμένο αντίγραφο της γνωμοδότησης της Επιτροπής Ασύλου και αφορούν στην καταγραφή κρίσιμων για την εξέταση του αιτήματος ασύλου στοιχείων, όπως της θρησκείας του αιτούντα και των λόγων που τον ανάγκασαν να εγκαταλείψει τη χώρα του, δημιουργούνται σοβαρές αμφιβολίες ως προς την ορθή καταγραφή των πραγματικών περιστατικών και την εν γένει νόμιμη εξέταση του επίδικου αιτήματος, με την τήρηση της διαδικασίας που επιβάλλουν οι διατάξεις των άρθρων 2 παράγραφος 3 και 3 παράγραφος 7 του Π.Δ. 61/99.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση και ανέπεμψε την υπόθεση στη Διοίκηση για νέα νόμιμη κρίση.

0738

ΣτΕ 2172/2009 (Δ' Τμήμα)

Δικαστές: Ε. Σαρπ, Σύμβουλος της Επικρατείας, Προεδρεύουσα, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος, της αναπληρώτριας Προέδρου, του Προεδρεύοντος Αντιπροέδρου και του αρχαιότερου της Συμβούλου, που είχαν κώλυμα, Ε. Νίκα, Δ. Γρατσία, Σύμβουλοι, Ο. Ζύγουρα, Ι. Μιχαλακόπουλος, Πάρεδροι
Εισηγητής: Ι. Μιχαλακόπουλος
Δικηγόρος: Αγγ. Βλάχου για τον αιτούντα και Αγγ. Αναστοπούλου, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Απόρριψη αιτήματος για την εξυπαρχής εξέταση αιτήματος ασύλου – Για την υπαγωγή αλλοδαπού στο ειδικό προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης δεν απαιτείται να έχει εκδοθεί εις βάρος του και καταδικαστική απόφαση ποινικού δικαστηρίου της χώρας του, αλλ' αρκεί να διαπιστωθεί ότι στο πρόσωπό του συντρέχει «δικαιολογημένος φόβος διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων»

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α παράγραφος 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρα 24 και 25 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων

κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α΄) και διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 72 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 91, τ. Α΄)

Άρθρα 2 παράγραφοι 1, 2, 3, 6 και 9, 3 παράγραφοι 1, 3, 5 και 7 και 5 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α΄)

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, που είναι πολίτης Τουρκίας και ανήκει, κατά τους ισχυρισμούς του, στην κουρδική μειονότητα, εισήλθε λαθραία στην Ελλάδα την 16.4.1998, συνελήφθη και την επομένη, 17.4.1998, κατέθεσε αίτημα υπαγωγής του στο καθεστώς της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης. Το αίτημα απερρίφθη αρχικώς με την από 16.4.1999 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και στη συνέχεια, κατόπιν προσφυγής του αιτούντα, με την από 4.10.1999 απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, στην οποία παρατίθεται η εξής αιτιολογία: «Η επίκληση του γεγονότος ότι είναι αντίθετος προς το κρατούν καθεστώς στη χώρα του, αλλά και η Κουρδική καταγωγή του από μόνα τους δεν επαρκούν για να του αναγνωρισθεί η ιδιότητα του πρόσφυγα. Από κανένα στοιχείο δεν προέκυψε ότι υπέστη διώξεις για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων. Ο ισχυρισμός περί διώξεων από τις αρχές της χώρας του είναι γενικός, αόριστος, δεν στηρίζεται σε κανένα στοιχείο και κατά συνέπεια δεν δύναται να αποτελέσει λόγο αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας». Ο αιτών επανήλθε και ζήτησε με την από 29.1.2001 αίτησή του να εξετασθεί εξ υπαρχής το αίτημά του κατά τα οριζόμενα σχετικώς στο άρθρο 5 του Π.Δ. 61/1999, επικαλούμενος την κουρδική καταγωγή του και την ένταξή του στην κουρδική οργάνωση ΡΚΚ και προσκομίζοντας τα εξής έγγραφα, συνοδευόμενα από μετάφρασή τους στην ελληνική γλώσσα: α) το από 28.3.1994 ένταλμα σύλληψής του, εκδοθέν από το 1ο Δικαστήριο Κρατικής Ασφαλείας του Ντιγιαρμπάκιρ, και το από 18.7.1994 πρακτικό σύλληψής του, β) το συνταχθέν από το προαναφερθέν δικαστήριο από 2.8.1994 πρακτικό ανάκρισης στην οποία υποβλήθηκε, όπου έχει καταχωρηθεί ομολογία του περί συνεργασίας του με μέλη της κουρδικής οργάνωσης Ρ.Κ.Κ., καθώς και «πρακτικό εξακρίβωσης κατάθεσης», στο οποίο ο αιτών δηλώνει ότι η ομολογία του ήταν «αποτέλεσμα βασανιστηρίων», γ) το συνταχθέν από το ανωτέρω τουρκικό δικαστήριο από 4.8.1994 κατηγορητήριο, με το οποίο ο αιτών παραπέμπεται σε δίκη

για συμμετοχή στην προμνησθείσα οργάνωση, δ) την από 7.6.1995 υπ' αριθμ. 1995/273 απόφαση του ανωτέρω δικαστηρίου, με την οποία καταδικάστηκε ο συγκατηγορούμενός του σε ποινή φυλάκισης τεσσάρων ετών και έξι μηνών και αναβλήθηκε η δίκη ως προς τον αιτούντα λόγω απουσίας του, και ε) το από 31.1.2000 πρακτικό του αυτού δικαστηρίου περί νέας αναβολής εκδίκασης της υπόθεσής του λόγω απουσίας του. Περαιτέρω, ο αιτών υπέβαλε και την από 3.8.2001 έκθεση ιατρού, Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου του Ιατρικού Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων (Ι.Κ.Α.Θ.Β.), στην οποία αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι «φέρει πολύ μικρή ουλή στην αριστερή παρειά σαν αποτέλεσμα φλεγμονής που ακολούθησε τον τραυματισμό με υποκόπανο όπλου» και η οποία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο αιτών «υπήρξε θύμα βασανιστηρίων και συνεχίζει να υποφέρει από σωματικά και ψυχολογικά επακόλουθα από αυτά». Μετά την επανεξέταση της υπόθεσης εκδόθηκε η από 21.4.2003 απορριπτική απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και στη συνέχεια, κατόπιν προσφυγής του αιτούντα, η ταυτάριμη, από 31.1.2005, απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, ύστερα από γνωμοδότηση της αρμόδιας Επιτροπής Ασύλου, που γνωμοδότησε υπέρ της απόρριψης της προσφυγής. Στην προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση παρατίθεται η εξής αιτιολογία: «1. Από κανένα στοιχείο δεν προέκυψε ότι [ο αιτών] υπέστη ή κινδυνεύει να υποστεί ατομική δίωξη από τις αρχές της χώρας του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων. Είναι προφανές ότι διέφυγε από τη χώρα του για λόγους οικονομικούς και χρησιμοποιεί το αίτημα ασύλου για να διευκολύνει την εδώ παραμονή του με σκοπό την εξεύρεση εργασίας και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής του. 2. Τα προσκομισθέντα έγγραφα των τουρκικών δικαστικών αρχών περιγράφουν παραπομπή του [για συμμετοχή] σε παράνομο πολιτικό σχηματισμό, χωρίς να προκύπτει καταδίκη του για συγκεκριμένο αδίκημα. Η ιατρική έκθεση του Ι.Κ.Α.Θ.Β. αναφέρει βασανιστήρια κατά περιγραφή του, χωρίς ευρήματα ορατά, πέραν μιας πολύ μικρής [ουλής] στην αριστερή παρειά, η οποία δυνατόν να οφείλεται σε αίτια άλλα, πέραν των βασανιστηρίων».

Σκεπτικό: Α) Από τις διατάξεις των άρθρων 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης για το Καθεστώς των Προσφύγων, 24 παράγραφος 1 και 25 παράγραφος 1 του Ν. 1975/1991, όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 1 και 2 του Ν. 2452/1996 αντίστοιχα και παρέμειναν σε ισχύ με το άρθρο 72 περ. α' του Ν. 2910/2001 και 2 παράγραφοι 1, 2, 3, 6 και 9, 3 παράγραφοι 1, 3, 5 και 7 και 5 του Π.Δ. 61/1999 προκύπτει ότι, για την απόρριψη αιτήματος αλλοδαπού για την αναγνώρισή του πρόσφυγα κατά την έννοια του άρθρου 1Α παράγραφος 2 της από 28.7.51 Διεθνούς

Σύμβασης της Γενεύης, απαιτείται ειδικώς αιτιολογημένη, εν όψει των προβληθέντων ισχυρισμών, κρίση της αρμόδιας αρχής ότι δεν διαπιστώνεται στην περίπτωση του αντικειμενικώς δικαιολογημένος φόβος ατομικής δίωξης στη χώρα του, για έναν από τους αναφερόμενους στην ως άνω διάταξη λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων²⁷. Εξ άλλου, τυχόν ανυπαρξία προηγούμενης ατομικής δίωξης του αιτούντα αλλοδαπού δεν αποκλείει άνευ ετέρου την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα, εάν πάντως διαπιστώνεται κατά τα ανωτέρω αντικειμενικώς δικαιολογημένος φόβος ατομικής δίωξης στη χώρα του²⁸. Πολύ δε περισσότερο δεν αποκλείει την αναγνώριση αλλοδαπού ως πρόσφυγα η έλλειψη ποινικής καταδίκης του από τα δικαστήρια της χώρας του για έναν από τους ανωτέρω λόγους²⁹. Β) Η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση, που στηρίχθηκε για την απόρριψη του επίδικου αιτήματος του αιτούντα, στην έλλειψη καταδίκης του από τα τουρκικά δικαστήρια για συμμετοχή σε κουρδική πολιτική οργάνωση, δεν είναι νομίμως αιτιολογημένη. Και τούτο διότι, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, για την υπαγωγή αλλοδαπού στο ειδικό προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης δεν απαιτείται να έχει εκδοθεί εις βάρος του και καταδικαστική απόφαση ποινικού δικαστηρίου της χώρας του, αλλ' αρκεί να διαπιστωθεί ότι στο πρόσωπό του συντρέχει «δικαιολογημένος φόβος διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων», στην προκειμένη δε περίπτωση ο αιτών επικαλέσθηκε, προσκομίζοντας σχετικά στοιχεία, όχι απλώς φόβο δίωξης λόγω της εθνικότητας και των πολιτικών πεποιθήσεών του, αλλά τη δίωξή του για το λόγο αυτό.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση.

0739

ΣτΕ 2534/2009 (Α΄ Τμήμα)

Δικαστές: Π. Πικραμμένος, Αντιπρόεδρος, Προεδρεύων, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος και της αναπληρώτριας Προέδρου, που είχαν κώλυμα, Χ. Ράμμος, Η. Τσακόπουλος, Σύμβουλοι, Μ. Αθανασοπούλου, Χ. Μπολόφη, Πάρεδροι

Εισηγήτρια: Μ. Αθανασοπούλου

Δικηγόρος: Π. Αγγέλου, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

²⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 817/2009, 1628/07 και 3335/05.

²⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 2666/06 και 3335/05.

²⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του 1904/2003.

Από τη διάταξη του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων συνάγεται ότι ο αλλοδαπός, που επιθυμεί την υπαγωγή του στο ειδικό προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης, οφείλει να εκθέσει στη Διοίκηση, με στοιχειώδη σαφήνεια, τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που του προκαλούν, κατά τρόπο αντικειμενικώς δικαιολογημένο, φόβο δίωξης για έναν από τους λόγους που ορίζονται σε αυτήν – Σύμφωνα με τις αρχές της χρηστής διοίκησης αλλά και για να καταστεί εφικτός ο ακυρωτικός έλεγχος της αιτιολογίας της κρίσης της Διοίκησης επί του αιτήματος αναγνώρισης αλλοδαπού ως πρόσφυγα η Επιτροπή που εξετάζει την προσφυγή του απορριφθέντα αιτούντα άσυλο οφείλει να κρίνει ειδικώς τους προβαλλόμενους ισχυρισμούς, να ελέγχει τη συνοχή και την αληθοφάνειά τους και να διατυπώνει κρίση για την αξιοπιστία του – Η πλημμελής γνωμοδότηση της Επιτροπής Ασύλου για τη συνδρομή των προϋποθέσεων υπαγωγής του αιτούμενου άσυλο στο καθεστώς του πρόσφυγα καθιστά πλημμελώς αιτιολογημένη την απορριπτική απόφαση που εξέδωσε ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α παράγραφος 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρα 4 και 9 της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 29.4.2004 για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους

Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ: L 304/30.9.2004

Άρθρα 24 και 25 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α') και διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 72 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 91, τ. Α')

Άρθρα 1 παράγραφος 5, 2 παράγραφοι 1, 2, 3, 4, 6 και 9, 3 παράγραφοι 1, 3, 5 και 7 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης

αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Άρθρο 15 παράγραφος 1 του Ν. 3068/2002 «Συμμόρφωση της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις, προαγωγή των δικαστών των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων στο βαθμό του συμβούλου Επικρατείας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 274, τ. Α')

Άρθρο 34 παράγραφος 1 του Ν. 1968/1991 «Ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης (ΦΕΚ 150, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, που είναι πολίτης Λιβερίας, εισήλθε στην Ελλάδα στις 28.5.2002 μέσω του αερολιμένα Αθηνών, κάνοντας χρήση προξενικής θεώρησης. Στις 3.6.2002 συνελήφθη για παράβαση του Ν.2910/2001 και εξεδόθη σε βάρος του απόφαση απέλασης, κατόπιν δε της υποβολής αντιρρήσεων αφέθηκε ελεύθερος και του χορηγήθηκε προθεσμία 30 ημερών, προκειμένου να αναχωρήσει από τη χώρα. Την 1.7.2002 υπέβαλε αίτημα αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας και παροχής ασύλου, καθώς και χορήγησης άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, προβάλλοντας ότι εγκατέλειψε τη χώρα του μετά την ανάληψη της διακυβέρνησης της χώρας από τον ..., διωκόμενος ως οπαδός του ανατραπέντος και δολοφονηθέντος νομίμως εκλεγμένου προέδρου της χώρας ... και ως μέλος της ομάδας επαναστατών ..., ότι στις 15.1.2002 σκοτώθηκε ο πατέρας του από άτομα προσκείμενα στον ..., ότι επίσης σκοτώθηκε ο αδελφός του από κυβερνητικούς στρατιώτες, καθώς και ότι ο ίδιος, φοβούμενος για τη ζωή του, διέφυγε στη Γουινέα όπου φιλοξενήθηκε αρχικώς σε προσφυγικό καταυλισμό, τον οποίο αναγκάστηκε να εγκαταλείψει μετά από επίθεση κυβερνητικών στρατιωτών. Το αίτημά του απερρίφθη με την από 22.1.2003 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, με την αιτιολογία ότι από κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν προκύπτει ότι υπέστη ατομική δίωξη από τις αρχές της χώρας του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων, αντιθέτως δε, διαφαίνεται ότι εγκατέλειψε τη χώρα του προς αναζήτηση εργασίας και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής του. Με την κατ' άρθρο 3 παράγραφο 3 του Π.Δ. 61/1999 προσφυγή του αλλά και ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου, ο αιτών επανέλαβε τους ισχυρισμούς που είχε προβάλλει στον πρώτο βαθμό εξέτασης του αιτήματός του για άσυλο. Όμως, η προσφυγή του απορρίφθηκε με την από 31.1.2005 απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, κατ' αποδοχήν της Γνωμοδότησης της Επιτροπής Ασύλου, κατά την οποία, πέραν των λόγων που επικαλέστηκε ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου, το αίτημα ήταν απορριπτέο και ως αβάσιμο και καταχρηστι-

κό, εφόσον υποβλήθηκε μετά τη σύλληψή του για παράνομη είσοδο και παραμονή στη χώρα, προκειμένου να αποτρέψει την εκτέλεση της εκκρεμύσας απόφασης διοικητικής απέλασης. Με την προαναφερόμενη απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης απορρίφθηκε και το επικουρικό αίτημα παραμονής στη χώρα για ανθρωπιστικούς λόγους και διατάχθηκε η εκτέλεση της απόφασης διοικητικής απέλασης.

Ο προσφεύγων άσκησε αίτηση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για την ακύρωση της απόφασης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για χορήγηση ασύλου και άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους και της απόφασης απέλασης που εξέδωσε ο Διευθυντής της Υποδιεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης.

Σκεπτικό: Α) Από τη διάταξη του άρθρου 1Α παράγραφο 2 της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης όπως ισχύει μετά την τροποποίησή της με το άρθρο 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης, κατά την οποία πρόσφυγας είναι το πρόσωπο που ευρίσκεται εκτός της χώρας του και δεν δύναται ή δεν επιθυμεί να επιστρέψει σ' αυτήν εξ αιτίας δικαιολογημένου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων, συνάγεται ότι ο αλλοδαπός, που επιθυμεί την υπαγωγή του στο ειδικό προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης, οφείλει να εκθέσει στη Διοίκηση, με στοιχειώδη σαφήνεια, τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που του προκαλούν, κατά τρόπο αντικειμενικώς δικαιολογημένο, φόβο δίωξης για έναν από τους ανωτέρω λόγους. Και ναι μεν το Π.Δ. 61/1999, που καθορίζει τη διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού ως πρόσφυγα, ορίζει, στο άρθρο 1 παράγραφος 5, ότι ο αλλοδαπός, που υποβάλλει σχετικό αίτημα, δεν είναι υποχρεωμένος να προσκομίσει για την απόδειξη των ισχυρισμών του τυπικά αποδεικτικά στοιχεία, η διάταξη, όμως, αυτή δεν αίρει, πάντως, την υποχρέωση του ενδιαφερόμενου να ισχυρισθεί ορισμένα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά ικανά να στοιχειοθετήσουν τη συνδρομή των προϋποθέσεων υπαγωγής του στο ανωτέρω προστατευτικό καθεστώς³⁰. **Β)** Από τις διατάξεις των άρθρων 2 και 3 του Π.Δ.61/1999, ερμηνευμένες υπό το φως των άρθρων 4 και 9 της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ, με την οποία θεσπίστηκαν «ελάχιστες απαιτήσεις για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους», προκύπτει ότι, ενόψει της φύσης και της σημασίας των διακυβευομένων αγαθών σε περίπτωση αναγκαστικής επιστροφής του αιτουμένου άσυλο αλλοδαπού στη χώρα του (πρόκειται για θεμελιώδη δικαιώματα, μεταξύ των οποίων η ελευθερία, ασφάλεια, σωματική ακεραιότητα ή ακόμη και η

³⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 1814/2006 και 1647/2003.

ζωή του), επιβάλλεται, στο πλαίσιο της, κατά την παράγραφο 3 του άρθρου 4 της Οδηγίας, αξιολόγησης της αίτησης προστασίας σε εξατομικευμένη βάση, η ενδελεχής εξέταση των προβαλλομένων ουσιωδών ισχυρισμών και η ειδική και πλήρης αιτιολογία της τυχόν απορριπτικής του αιτήματος πράξης. Στην περίπτωση, μάλιστα, που ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης υιοθετεί σχετική αρνητική γνωμοδότηση της Επιτροπής του άρθρου 3 παράγραφο 5 του Π.Δ.61/1999, απαιτείται, κατ' αρχήν, να παρατίθενται, ως στοιχεία της αιτιολογίας της απόρριψης του αιτήματος, στο πρακτικό της Γνωμοδοτικής Επιτροπής – στην οποία, σημειωτέον, αποδίδεται από τον κανονιστικό νομοθέτη καίρια σημασία στο όλο σύστημα εξέτασης των αιτημάτων ασύλου – όχι μόνον οι ισχυρισμοί του ενδιαφερομένου αλλά και το περιεχόμενο των ερωτήσεων που υπέβαλαν τα μέλη της Επιτροπής στον αλλοδαπό και οι απαντήσεις του, καθώς επίσης και αναλυτική εκτίμηση των προβληθέντων ισχυρισμών και των τυχόν προσκομισθέντων αποδεικτικών ή άλλων στοιχείων. Απαιτείται επί πλέον, εάν συντρέχει περίπτωση, αιτιολογημένη κρίση της Επιτροπής για την αξιοπιστία του ενδιαφερομένου. Τούτο επιβάλλουν οι αρχές της χρηστής διοίκησης προκειμένου περί διαδικασίας ενώπιον διοικητικού οργάνου, στη συνεδρίαση του οποίου ο ενδιαφερόμενος καλείται, κατά νόμο (άρθρο 3 παράγραφος 7 του Π.Δ. 61/1999), να παραστεί, να εκθέσει τα επιχειρήματά του, να δώσει διευκρινίσεις και να υποβάλει τυχόν συμπληρωματικά στοιχεία, αφορά δε η διοικητική αυτή διαδικασία την εξέταση αιτήματος παροχής προστασίας από κίνδυνο δίωξης, για την αποδοχή του οποίου ρητώς ορίζεται, αφενός, ότι δεν απαιτείται απαραίτητως η υποβολή τυπικών αποδεικτικών στοιχείων, αφετέρου δε ότι η αμφιβολία ενεργεί υπέρ του αιτούντα, και, ως εκ τούτου, τα διαμειβόμενα ενώπιον της Επιτροπής μπορούν να έχουν βαρύνουσα σημασία για το σχηματισμό της κρίσης της εν σχέσει με τη συνοχή και αληθοφάνεια των κατατεθέντων και την αξιοπιστία του αιτουμένου άσυλο. Εξάλλου, η παράθεση όλων των κατά τα ανωτέρω στοιχείων στο πρακτικό της Επιτροπής επιβάλλεται προκειμένου να καταστεί εφικτός ο ακυρωτικός έλεγχος της αιτιολογίας της κρίσης της Διοίκησης επί του αιτήματος αναγνώρισης αλλοδαπού ως πρόσφυγα³¹. Γ) Ο αιτών προέβαλε, κατά τα διάφορα στάδια της εξέτασης του αιτήματός του, ουσιώδεις ισχυρισμούς για τον κίνδυνο δίωξης που διατρέχει σε περίπτωση επιστροφής στη χώρα του, επικαλούμενος πραγματικά περιστατικά που στοιχειοθετούσαν, κατ' αρχήν, λόγους υπαγωγής του στη Σύμβαση της Γενεύης. Οφείλε, συνεπώς, η Επιτροπή να εξετάσει ειδικώς τους προβληθέντες ισχυρισμούς, να ελέγξει τη συνοχή και την αληθοφάνειά τους και να δια-

³¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του 1628/2007.

τυπώσει κρίση περί της αξιοπιστίας του αιτούντα. Στο πρακτικό, όμως, αναφέρεται μόνον ότι έκαστο των μελών της Επιτροπής υπέβαλε ερωτήσεις στον αιτούντα για τις συνθήκες διαφυγής από τη χώρα του, τους κινδύνους που διέτρεξε ή είναι δυνατόν στο μέλλον να διατρέξει και για τυχόν διώξεις που υπέστη στη χώρα του, χωρίς να προκύπτουν τα στοιχεία επί τη βάσει των οποίων απορρίφθηκαν ως αναπόδεικτοι οι ισχυρισμοί του. Ούτε παρατίθενται στο πρακτικό οι ερωτήσεις στον αιτούντα και οι απαντήσεις του από τις οποίες θα μπορούσε, κατά την αιτιολογημένη κρίση της Επιτροπής, ενόψει, μεταξύ άλλων, των τυχόν ουσιωδών αντιφάσεων, των επικρατουσών στη χώρα καταγωγής του συνθηκών και της εν γένει αξιοπιστίας του, να συναχθεί το αβάσιμο των ισχυρισμών του για τον κίνδυνο δίωξης. Συνεπώς, η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση, η οποία στηρίζεται σε πλημμελή γνωμοδότηση, είναι και αυτή πλημμελώς αιτιολογημένη και για το λόγο αυτό, πρέπει να ακυρωθεί, η δε υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί στη Διοίκηση προκειμένου να κρίνει, κατ' αρχάς, εάν συνέτρεχε περίπτωση αναγνώρισης στο πρόσωπο του αιτούντα της ιδιότητας του πρόσφυγα, άλλως, εν πάση περιπτώσει, εάν ήταν δυνατόν να χορηγηθεί σε αυτόν άδεια προσωρινής παραμονής στη χώρα για ανθρωπιστικούς λόγους. Δ) Κατά το μέρος που ζητείται η ακύρωση της απόφασης απέλασης του αιτούντα από τη χώρα, η αίτηση υπάγεται, σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 1 περ. στ' του Ν. 3068/2002, στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, στο οποίο και πρέπει να παραπεμφθεί προς εκδίκαση (άρθρο 34 παράγραφος 1 του Ν. 1968/91).

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση.

0740

ΣτΕ 3726/2009 (Δ' Τμήμα)

Δικαστές: Π. Πικραμμένος, Αντιπρόεδρος, Προεδρεύων, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος και της αναπληρώτριας Προέδρου, που είχαν κώλυμα, Π. Κοτσώνης, Ε. Νίκα, Σύμβουλοι, Ο. Ζύγουρα, Ηλ. Μάζος, Πάρεδροι

Εισηγήτρια: Ηλ. Μάζος

Δικηγόρος: Σπ. Κουλοχέρης για τον αιτούντα άσυλο, κύριο Ν.Μ και Π. Αγγέλου, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Υποχρέωση του αιτούντα άσυλο να εκθέσει στη Διοίκηση, με στοιχειώδη σαφήνεια, τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που του προκαλούν, κατά τρόπο αντικειμενικώς δικαιολογημένο, φόβο δίωξης για έναν από τους λόγους της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, χωρίς να υποχρεούται να προσκομίσει για την απόδειξη των ισχυρισμών του τυπικά αποδεικτικά στοιχεία – Υποχρέωση του αιτούντα άσυλο να ισχυριστεί συγκεκριμένα

πραγματικά περιστατικά, ικανά να στοιχειοθετήσουν τη συνδρομή των προϋποθέσεων υπαγωγής του στο προστατευτικό καθεστώς του πρόσφυγα – Ενόψει της φύσης και της σημασίας των διακυβευόμενων αγαθών σε περίπτωση επιστροφής του αιτούμενου άσυλο αλλοδαπού στη χώρα του (θεμελιώδη δικαιώματα, μεταξύ των οποίων είναι η ζωή, η ελευθερία, η ασφάλεια, η σωματική ακεραιότητα) επιβάλλεται η ενδελεχής εξέταση των ουσιωδών προβαλλόμενων ισχυρισμών στο πλαίσιο της εξατομικευμένης διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα και η ειδική και πλήρης αιτιολογία της τυχόν απορριπτικής του αιτήματός του πράξης – Σύμφωνα με τις αρχές της χρηστής διοίκησης στο πρακτικό της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου, στην οποία ο κανονιστικός νομοθέτης αποδίδει καίρια σημασία στο όλο σύστημα εξέτασης των αιτημάτων ασύλου, πρέπει να καταγράφονται όχι μόνον οι ισχυρισμοί του ενδιαφερόμενου αλλά και το περιεχόμενο των ερωτήσεων που υπέβαλαν τα μέλη της Επιτροπής και οι απαντήσεις του καθώς και αναλυτική εκτίμηση των τυχόν προσκομισθέντων αποδεικτικών ή άλλων στοιχείων: τα διαμειβόμενα ενώπιον της Επιτροπής μπορούν να έχουν βαρύνουσα σημασία για το σχηματισμό της κρίσης της εν σχέσει με τη συνοχή και αληθοφάνεια των κατατεθέντων και την αξιοπιστία του αιτουμένου άσυλο και καθιστούν εφικτό τον ακυρωτικό έλεγχο της κρίσης της Διοίκησης επί του αιτήματος αναγνώρισης αλλοδαπού ως πρόσφυγα – Ακυρώνεται ως πλημμελώς αιτιολογημένη η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση, που στηρίζεται σε πλημμελή γνωμοδότηση – Αποψη μειοψηφίας: νομίμως απορρίφθηκε η προσφυγή του αιτούντα ενόψει της αντιφατικότητας των ισχυρισμών που προέβαλε ενώπιον της Διοίκησης για να θεμελιώσει την υπαγωγή του στο προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 1 Α παράγραφος 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρα 4 και 9 της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 29.4.2004 για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους

Επίσημη Εφημερίδα ΕΕ: L 304/30.9.2004

Άρθρα 24 και 25 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α΄) όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α΄) και διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 72 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 91, τ. Α΄)

Άρθρα 1 παράγραφος 5, 2 παράγραφοι 1, 2, 3, 4, 6 και 9, 3 παράγραφοι 1, 3, 5 και 7 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α΄)

Πραγματικά περιστατικά: Ο κύριος Ν.Μ., κατά δήλωσή του ιρανικής ιθαγένειας, εισήλθε λάθρα στην Ελλάδα και υπέβαλε στις 13.9.2006 αίτημα να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας. Κατά την εξέτασή του από την αστυνομική αρχή, ο αιτών δήλωσε ότι εργαζόταν ως ερευνητής στο Πανεπιστήμιο της Τεχεράνης σε θέματα Φυσικής. Εκπόνησε μια εργασία σύμφωνα με την οποία δεν υπάρχει χρόνος, επιστημονική άποψη η οποία ήταν αντίθετη με το Ισλάμ διότι σημαίνει ότι ο Μωάμεθ δεν έχει γεννηθεί ποτέ. Φυλακίστηκε και υπέστη ψυχολογικά βασανιστήρια βλέποντας εκτελέσεις ανθρώπων. Αφέθηκε ελεύθερος μέχρι τη δίκη και έφυγε από τη χώρα. Ισχυρίστηκε, τέλος, ότι θέλει να μεταδώσει τις επιστημονικές του γνώσεις στην Ελλάδα. Το αίτημα παροχής ασύλου απερρίφθη με την από 5.10.2006 υπ' αριθμ. 95/... απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, με την οποία έγινε δεκτό ότι από κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν προκύπτει ότι ο αιτών υπέστη ατομική δίωξη από τις αρχές της χώρας του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης, αντιθέτως δε διαφαίνεται ότι εγκατέλειψε τη χώρα του προς αναζήτηση εργασίας και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής του. Κατά της πράξης αυτής ο εν λόγω άσκησε την από 7.10.2006 προσφυγή, επικαλούμενος «βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης στη χώρα καταγωγής [του]», και εν συνεχεία, ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου δήλωσε ότι, τελείωσε το Πανεπιστήμιο το 1998 και έπιασε δουλειά σε πετροχημικό εργοστάσιο πλην όμως κάποιες ανακαλύψεις που έκανε, παρόλο που είχαν την αποδοχή άλλων πανεπιστημίων, θεωρήθηκαν από το καθεστώς επικίνδυνες για το ίδιο το Ισλάμ. Στο Ιράν κρατήθηκε στη φυλακή δύο φορές : την πρώτη επτά

ημέρες και τη δεύτερη τρεις μήνες. Υπέστη ψυχολογικά βασανιστήρια. Δικάστηκε ως πολιτικός κρατούμενος. Πλήρωσε εγγύηση, αφέθηκε ελεύθερος και εγκατέλειψε τη χώρα φοβούμενος για τη ζωή του. Ακολούθως, στη συνέχεια της ομόφωνης αρνητικής γνωμοδότησης της Επιτροπής, εξεδόθη η από 10.11.2006 υπ' αριθμ. 95/... απόφαση, με την οποία ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης απέρριψε το ένδικο αίτημα να αναγνωρισθεί ο αιτών ως πρόσφυγας, με την εξής αιτιολογία : «Ο αιτών ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου όπως και κατά την αρχική του αίτηση, ισχυρίστηκε ότι εγκατέλειψε την χώρα του επικαλούμενος φόβο δίωξης λόγω επιστημονικών ανακαλύψεων που έθεταν σε κίνδυνο το θεοκρατικό καθεστώς του Ιράν. Οι ατεκμηριώτοι αυτοί ισχυρισμοί συνεκτιμούμενοι με την κατάσταση που επικρατεί τώρα στη χώρα καταγωγής του δεν μπορούν να στοιχειοθετήσουν ατομικό φόβο δίωξης από τις αρχές της χώρας του εφόσον επιστρέψει σε αυτή, για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης και πολιτικών πεποιθήσεων έτσι ώστε να αναγνωρισθεί στο πρόσωπό του η προσφυγική ιδιότητα. Εκ των ανωτέρω διαφαίνεται ότι εγκατέλειψε τη χώρα του για λόγους οικονομικούς και χρησιμοποιεί το αίτημα ασύλου για να διευκολύνει την εδώ παραμονή του με σκοπό την εξεύρεση εργασίας και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής του».

Ο κύριος N.M. προσέφυγε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωση της υπουργικής απόφασης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για χορήγηση του προστατευτικού καθεστώτος του πρόσφυγα, προβάλλοντας επιπλέον ότι στο Ιράν είχε εφεύρει μηχανήμα που μειώνει την κατανάλωση πετρελαίου.

Σκεπτικό: Α) Από τη διάταξη του άρθρου 1Α παρ. 2 της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης (όπως ισχύει μετά την τροποποίησή της με το άρθρο 1 παρ. 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης), συνάγεται ότι ο αλλοδαπός, που επιθυμεί την υπαγωγή του στο ειδικό προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης, οφείλει να εκθέσει στη Διοίκηση, με στοιχειώδη σαφήνεια, τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που του προκαλούν, κατά τρόπο αντικειμενικώς δικαιολογημένο, φόβο δίωξης για έναν από τους λόγους που απαριθμούνται εξαντλητικά στο προαναφερόμενο άρθρο της Σύμβασης. Και ναι μεν το Π.Δ. 61/1999, που καθορίζει τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, ορίζει, στο άρθρο 1 παρ. 5, ότι ο αλλοδαπός, που υποβάλλει σχετικό αίτημα, δεν είναι υποχρεωμένος να προσκομίσει για την απόδειξη των ισχυρισμών του τυπικά αποδεικτικά στοιχεία, η διάταξη, όμως, αυτή δεν αίρει, πάντως, την υποχρέωση του ενδιαφερομένου να ισχυρισθεί ορισμένα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά ικανά να στοιχειοθετήσουν τη συνδρομή των προϋποθέσεων

υπαγωγής του στο ανωτέρω προστατευτικό καθεστώς³². Περαιτέρω, από τις διατάξεις των άρθρων 2 και 3 του ίδιου διατάγματος, ερμηνευόμενες υπό το φως των άρθρων 4 και 9 της Οδηγίας 2004/83/EK του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την οποία θεσπίστηκαν «ελάχιστες απαιτήσεις για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους», προκύπτει ότι, ενόψει της φύσης και της σημασίας των διακυβευομένων αγαθών σε περίπτωση αναγκαστικής επιστροφής του αιτουμένου άσυλο αλλοδαπού στη χώρα του (πρόκειται για θεμελιώδη δικαιώματα, μεταξύ των οποίων η ελευθερία, η ασφάλεια, η σωματική ακεραιότητα ή ακόμη και η ζωή του), επιβάλλεται, στο πλαίσιο της, κατά την παράγραφο 3 του άρθρου 4 της Οδηγίας, αξιολόγησης της αίτησης προστασίας σε εξατομικευμένη βάση, η ενδελεχής εξέταση των προβαλλομένων, υπό την κατά τα ανωτέρω εκτιθεμένη έννοια, ουσιωδών ισχυρισμών και η ειδική και πλήρης αιτιολογία της τυχόν απορριπτικής του αιτήματος πράξης. Στην περίπτωση, μάλιστα, που ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης υιοθετεί σχετική αρνητική γνωμοδότηση της Επιτροπής του άρθρου 3 παρ. 5 του Π.Δ. 61/1999, απαιτείται, καταρχήν, να παρατίθενται, ως στοιχεία της αιτιολογίας της απόρριψης του αιτήματος, στο πρακτικό της γνωμοδοτικής Επιτροπής – στην οποία, σημειωτέον, αποδίδεται από τον κανονιστικό νομοθέτη καίρια σημασία στο όλο σύστημα εξέτασης των αιτημάτων ασύλου – , όχι μόνον οι ισχυρισμοί του ενδιαφερομένου αλλά και το περιεχόμενο των ερωτήσεων που υπέβαλαν τα μέλη της Επιτροπής στον αλλοδαπό και οι απαντήσεις του, καθώς επίσης και αναλυτική εκτίμηση των προβληθέντων ισχυρισμών και των τυχόν προσκομισθέντων αποδεικτικών ή άλλων στοιχείων. Απαιτείται επί πλέον, εάν συντρέχει περίπτωση, αιτιολογημένη κρίση της Επιτροπής για την αξιοπιστία του ενδιαφερομένου. Τούτο επιβάλλουν οι αρχές της χρηστής διοίκησης προκειμένου περί διαδικασίας ενώπιον διοικητικού οργάνου, στη συνεδρίαση του οποίου ο ενδιαφερόμενος καλείται, κατά νόμο (άρθρο 3 παρ. 7 του Π.Δ. 61/1999), να παραστεί, να εκθέσει τα επιχειρήματά του, να δώσει διευκρινίσεις και να υποβάλει τυχόν συμπληρωματικά στοιχεία, αφορά δε η διοικητική αυτή διαδικασία την εξέταση αιτήματος παροχής προστασίας από κίνδυνο δίωξης, για την αποδοχή του οποίου ρητώς ορίζεται, αφενός, ότι δεν απαιτείται απαραίτητως η υποβολή τυπικών αποδεικτικών στοιχείων, αφετέρου δε ότι η αμφιβολία ενεργεί υπέρ του αιτούντος, και, ως εκ τούτου, τα διαμειβόμενα ενώπιον της Επιτροπής μπορούν να έχουν βαρύνουσα σημασία για το σχηματισμό της κρίσης της

³² Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 1814/2006 και 1647/2003

εν σχέσει με τη συνοχή και αληθοφάνεια των κατατεθέντων και την αξιοπιστία του αιτουμένου άσυλο. Εξάλλου, η παράθεση όλων των κατά τα ανωτέρω στοιχείων στο πρακτικό της Επιτροπής επιβάλλεται προκειμένου να καταστεί εφικτός ο ακυρωτικός έλεγχος της αιτιολογίας της κρίσης της Διοίκησης επί του αιτήματος αναγνώρισης αλλοδαπού ως πρόσφυγα³³. **Β)** Ο αιτών προέβαλε ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Ασύλου (όπως, άλλωστε, και κατά την αρχική του εξέταση από την αστυνομική αρχή), κατά τρόπο αρκούντως συγκεκριμένο, πραγματικούς ισχυρισμούς (ότι φυλακίσθηκε και υπεβλήθη σε ψυχολογικά βασανιστήρια εξαιτίας επιστημονικών εργασιών που έθεταν σε αμφισβήτηση τα ιδεολογικά θεμέλια του καθεστώτος της χώρας του), οι οποίοι, αληθείς υποτιθέμενοι, θα δικαιολογούσαν φόβο ατομικής δίωξης του σε περίπτωση επανόδου του στην πατρίδα του για λόγους προβλεπομένους από τη Σύμβαση της Γενεύης και, συνεπώς, καταρχήν, την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα. Επομένως, όφειλε η Επιτροπή να εξετάσει ειδικώς τους προβληθέντες ισχυρισμούς, να ελέγξει τη συνοχή και την αληθοφάνειά τους και να διατυπώσει κρίση περί της αξιοπιστίας του αιτούντα. Στο πρακτικό, όμως, αναφέρεται μόνον ότι έκαστο των μελών της Επιτροπής υπέβαλε ερωτήσεις στον αιτούντα σχετικά με τις συνθήκες διαφυγής από τη χώρα του, τους κινδύνους που διέτρεξε ή είναι δυνατόν να διατρέξει στο μέλλον και για τυχόν διώξεις που υπέστη στη χώρα του, χωρίς να προκύπτουν τα στοιχεία επί τη βάση των οποίων η Επιτροπή γνωμοδότησε υπέρ της απόρριψης της προσφυγής του αιτούντα (με την εξαίρεση ενός μέλους που διατύπωσε την άποψη ότι η προσφυγή ήταν απορριπτέα διότι ο αιτών εγκατέλειψε την χώρα του για να «πραγματοποιήσει και άλλες [επιστημονικές] ανακαλύψεις», δηλαδή για λόγο που δεν δικαιολογεί την υπαγωγή του στο καθεστώς διεθνούς προστασίας της Σύμβασης της Γενεύης). Ούτε παρατίθενται στο πρακτικό οι ερωτήσεις στον αιτούντα και οι απαντήσεις του από τις οποίες θα μπορούσε, κατά την αιτιολογημένη κρίση της Επιτροπής, ενόψει, μεταξύ άλλων, των τυχόν ουσιωδών αντιφάσεων, των επικρατουσών στη χώρα καταγωγής του συνθηκών και της εν γένει αξιοπιστίας του, σε συνδυασμό με την τυχόν έλλειψη αποδεικτικών στοιχείων, να συναχθεί το αβάσιμο των ισχυρισμών του περί κινδύνου δίωξης. Συνεπώς, η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση, που στηρίζεται σε πλημμελή γνωμοδότηση, είναι και αυτή πλημμελώς αιτιολογημένη και για το λόγο αυτό, που βασίμως προβάλλεται, πρέπει να ακυρωθεί, η δε υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί στη Διοίκηση για νέα νομίμως αιτιολογημένη κρίση του ενδίκου

³³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 1628/2007 και 2534/2009 (βλέπε ανωτέρω, σελίδα 51 της παρούσας έκδοσης).

αιτήματος να αναγνωρισθεί ο αιτών ως πρόσφυγας. Η Σύμβουλος Ευαγγελία Νίκα υποστήριξε την άποψη ότι νομίμως απερρίφθη η προσφυγή του αιτούντα, ανεξαρτήτως της ειδικότερης αιτιολογίας της προσβαλλομένης απόφασης, εν όψει της αντιφατικότητας των όσων ο αιτών προέβαλε ενώπιον της Διοίκησης για να θεμελιώσει την υπαγωγή του στο προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης. Πράγματι, όπως προκύπτει από τα ανωτέρω εκτεθέντα, οι ισχυρισμοί που αυτός προέβαλε κατά την υποβολή του αιτήματος ασύλου και, στη συνέχεια, ενώπιον της Γνωμοδοτικής Επιτροπής, στερούνται εσωτερικής συνοχής και συνέπειας, η έλλειψη δε αυτή επιτείνεται με τους νέους διάφορους ισχυρισμούς που ήδη προβάλλει με την κρινομένη αίτηση ακύρωσης (εφεύρεση μηχανήματος που μειώνει την κατανάλωση πετρελαίου).

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση με την οποία απορρίφθηκε το αίτημα ασύλου του κυρίου Ν.Μ.

Παύση του Καθεστώτος του Πρόσφυγα

0741

ΣτΕ 4059/2008 (Δ' Τμήμα)

Δικαστές: Μ. Βροντάκης, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Δ' Τμήματος, Δ. Πετρούλιας, Π. Κοτσώνης, Σύμβουλοι, Μ. Αθανασοπούλου, Σ. Λαμπροπούλου, Πάρεδροι.

Εισηγητής: Σ. Λαμπροπούλου

Δικηγόρος: Ε. Σταμούλης, δικηγόρος Αθηνών για τον αιτούντα και Κ. Γρηγορίου, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης

Ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα κατ' εφαρμογήν της ρήτρας παύσης του άρθρου 1 Γ εδάφιο 5 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων – Η προσβαλλόμενη πράξη πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 1 Γ εδάφιο 5 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων αφού ο προσφεύγων δεν τεκμηριώνει επιτακτικούς λόγους, αναγόμενους σε προγενέστερες διώξεις που είχε υποστεί στη χώρα καταγωγής του πριν αναγνωριστεί πρόσφυγας που κατ' αρχήν θα παρακώλυαν την παύση της ισχύος του προστατευτικού καθεστώτος της διεθνούς προστασίας – Ο Ν. 2910/2001 προβλέπει ότι ο πρόσφυγας συνεχίζει να υπάγεται στο καθεστώς των προσφύγων έστω και αν εξέλιπαν οι λόγοι για τους οποίους αναγνωρίστηκε εφόσον λόγω της μακρόχρονης διαμονής του στην Ελλάδα απέκτησε με τη χώρα ισχυρούς κοινωνικούς, οικονομικούς και οικογενειακούς δεσμούς – Παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα που είχε αναγνωριστεί στο πρόσωπο του αιτούντα λόγω των βασικών πολιτικών αλλαγών που σημειώθηκαν στη χώρα καταγωγής του χωρίς να αξιολογηθούν ειδικά από τη Διοίκηση οι οικονομικοί και κοινωνικοί δεσμοί που απέκτησε στην Ελλάδα λόγω της μακρόχρονης διαμονής του στη χώρα – Η ποινική συμπεριφορά του αιτούντα (καταδίκη για παράνομη κατοχή σταθμού ασυρμάτου ζώνης και παράνομη οπλοφορία) πέραν του ότι δεν αποτέλεσε τη δικαιολογητική βάση της ανάκλησης του καθεστώτος του πρόσφυγα κατ' εφαρμογήν των άρθρων 32 και 33 της Σύμβασης της Γενεύης στα οποία παραπέμπει το άρθρο 6 του Π.Δ. 61/1999 προβλήθηκε από τη Διοίκηση το πρώτον ενώπιον του Δικαστηρίου και δεν αξιολογήθηκε ειδικότερα πριν την έκδοση της προσβαλλόμενης

πράξης, ούτε αποτέλεσε το αιτιολογικό έρεισμα για την έκδοσή της

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 1 Α (2), Γ (5), ΣΤ, 32 και 33 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1 παράγραφος 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρα 24 παράγραφος 1 και 25 παράγραφοι 1 και 4 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκαν με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α') και διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 72 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 91, τ. Α')

Άρθρα 3 παράγραφος 5 και 6 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α')

Άρθρο 2 παράγραφος 1 εδάφιο β' του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 91, τ. Α')

Άρθρο 15 παράγραφος 1 του Ν. 3068/2002 «Συμμόρφωση της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις, προαγωγή των δικαστών των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων στο βαθμό του συμβούλου Επικρατείας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 274, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών, πολίτης Αλβανίας, κατέφυγε τον Απρίλιο του 1990 στην ελληνική πρεσβεία στα Τίρανα, προκειμένου να ζητήσει προστασία επειδή καταδιωκόταν από τις αλβανικές αρχές για πολιτικούς και θρησκευτικούς λόγους. Στη συνέχεια αναχώρησε για την Ελλάδα, όπου αφίχθη αεροπορικώς το Μάιο του 1990. Την 14.5.1990 παρουσιάσθηκε στην Υποδιεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής, όπου υπέβαλε αίτηση ασύλου, επικαλούμενος την ιδεολογική αντίθεσή του προς το κρατούν καθεστώς στην Αλβανία. Η αίτησή του αυτή απορρίφθηκε με την από 29.11.1990 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου

Δημόσιας Τάξης, με την αιτιολογία ότι δεν συνέτρεχαν στο πρόσωπό του οι ουσιαστικές προϋποθέσεις υπαγωγής του στο προστατευτικό καθεστώς των διατάξεων της κυρωθείσας με το Ν.Δ. 3989/1959 Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης. Η προσφυγή του αιτούντα κατά της πράξης αυτής έγινε δεκτή με την από 18.6.1991 απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, ο οποίος, με βάση την από 31.5.1991 θετική γνωμοδότηση της αρμόδιας Επιτροπής ενέκρινε τη χορήγηση ασύλου και την αναγνώριση του αιτούντα ως πρόσφυγα, κατά την έννοια του άρθρου 1 Α παράγραφος 2 της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης. Όμως, η τελευταία αυτή απόφαση ανακλήθηκε με την από 29.5.2002 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης κατ' επίκληση της «ρήτρας παύσης». Ο αιτών άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης αυτής και σχετικά ισχυρίστηκε ότι κατά το έτος 1990 διέφυγε από την Αλβανία, αφού προσέφυγε στην Ελληνική Πρεσβεία στα Τίρανα λόγω των εσωτερικών αναταραχών, γεγονός που είχε σαν αποτέλεσμα την καταδίκη ερήμην του σε «βαρύτατη» ποινή φυλάκισης. Περαιτέρω, υποστήριξε ότι, δεδομένης της χορήγησης ασύλου στον ίδιο από τις ελληνικές αρχές ήδη κατά το έτος 1991, διαμορφώθηκαν έκτοτε ως προς αυτόν και την οικογένειά του, που στο μεταξύ διαμένει επίσης στην Ελλάδα, ευνοϊκές συνθήκες διαβίωσης, αφού ο ίδιος εργάζεται νόμιμα, είναι ασφαλισμένος, καταβάλλει φόρους και ταυτοχρόνως ο μιν γιος του απασχολείται επίσης νόμιμα, η δε κόρη του αποφοίτησε από ελληνικό σχολείο και στο μεταξύ είναι κάτοχος πτυχίου Τ.Ε.Ε., ενώ εξάλλου, έχοντας εξασφαλίσει τα έσοδα διαβίωσής του αγόρασε διαμέρισμα στην Αθήνα. Η ανάκληση της απόφασης με την οποία αναγνωρίστηκε πρόσφυγας θα ισοδυναμούσε με φυσική εξόντωση του ίδιου και της οικογενείας του. Εμφανισθείς, στη συνέχεια, ενώπιον της Επιτροπής του άρθρου 3 παράγραφος 5 του Π.Δ. 61/1999, επανέλαβε όσα είχε ισχυρισθεί με την προσφυγή του, τονίζοντας ότι το έτος 1990 είχε λάβει μέρος σε μικρής κλίμακας λαϊκή εξέγερση κατά του τότε κρατούντος στην Αλβανία καθεστώτος, ότι εξ αιτίας της συμμετοχής του στην εξέγερση αυτή είχε καταδικασθεί σε ποινή φυλάκισης και ότι δεν επιθυμεί να επιστρέψει στη χώρα του γιατί κινδυνεύει να φυλακισθεί και ίσως κινδυνεύσει και η ζωή του. Η Επιτροπή γνωμοδότησε ομόφωνα υπέρ της απόρριψης της προσφυγής του με το σκεπτικό ότι : «Από κανένα στοιχείο δεν απεδείχθη ότι υπέστη ή ότι κινδυνεύει να υποστεί ατομική δίωξη από τις αρχές της χώρας του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων. Διέφυγε από τη χώρα του το έτος 1990, λόγω της αντιθέσεώς του προς το καθεστώς της Αλβανίας και για το λόγο αυτό αναγνωρίστηκε ως πρόσφυγας στη Χώρα μας. Έκτοτε όμως στην Αλβανία επήλθαν βασικές πολιτικές μεταβολές, με αποτέλεσμα να μη

διαφαίνεται ότι κινδυνεύει να υποστεί δίωξη για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων». Στη συνέχεια, με την από 5.3.2004 απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης κρίθηκε ότι «... στο πρόσωπό του έχει εφαρμογή η ρήτρα παύσης του άρθρου 1 Γ εδ. 5 της Συμβάσεως της Γενεύης 1951, σύμφωνα με την οποία αυτός δεν δύναται πλέον να εξακολουθεί αποποιούμενος την υπό της χώρας της υπηκοότητάς του παρεχόμενη προστασία, δεδομένου ότι έχουν παύσει υφιστάμενες οι προϋποθέσεις συνεπεία των οποίων του αναγνωρίσθηκε η ιδιότητα του πρόσφυγα και ειδικότερα : διέφυγε από τη Χώρα του το έτος 1990 λόγω της αντιθέσεώς του προς το καθεστώς της Αλβανίας και για το λόγο αυτό αναγνωρίσθηκε πρόσφυγας. Λαμβάνοντας όμως υπόψη ότι στην Αλβανία έκτοτε επήλθαν βασικές πολιτικές και πολιτειακές αλλαγές, είναι προφανές ότι στην περίπτωση του εν λόγω αλλοδαπού έχει εφαρμογή η ανωτέρω ρήτρα παύσης και δικαιολογείται επαρκώς η ανάκληση της απόφασης, με την οποία του είχε αναγνωρισθεί η ιδιότητα του πρόσφυγα και του είχε χορηγηθεί πολιτικό άσυλο».

Ο αιτών προσέφυγε στο Συμβούλιο της Επικρατείας για την ακύρωση της απόφασης με την οποία ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης αποφάσισε την εφαρμογή της ρήτρας παύσης στην υπόθεσή του. Στις έγγραφες προτάσεις της προς το Δικαστήριο η Διοίκηση υποστήριξε ότι συντρέχουν λόγοι δημόσιας τάξης και ασφάλειας, που υπαγόρευαν την ανάγκη έκδοσης της προσβαλλόμενης πράξης. Ειδικότερα, έθεσε υπόψη του Δικαστηρίου την υπ' αριθμ. 9137/5.11.2001 απόφαση του Β' Αυτόφωρου Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών, με την οποία ο αιτών καταδικάσθηκε σε συνολική ποινή φυλάκισης δεκαέξι μηνών, μετατρέψιμη σε χρηματική ποινή, καθώς και σε χρηματική ποινή 400.000 δρχ., διότι κρίθηκε ένοχος παράνομης κατοχής σταθμού ασυρμάτου ζώνης (CB) και παράνομης οπλοφορίας.

Σκεπτικό: Α) Λαμβάνοντας υπόψη τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 15 του Ν. 3068/2002 το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η υπό κρίση υπόθεση ανήκει στην ακυρωτική αρμοδιότητά του, δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη πράξη έχει εκδοθεί κατ' επίκληση των διατάξεων του άρθρου 1 παράγραφος Γ εδάφιο 5 της, από 28.7.1951 Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης περί της Νομικής Κατάστασης των Προσφύγων και αφορά στην απόρριψη της προσφυγής του αιτούντα κατά της από 29.5.2002 απόφασης του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, με την οποία είχε ανακληθεί προγενέστερη απόφαση του ανωτέρω Υπουργού, του έτους 1991, με την οποία είχε αναγνωρισθεί στο πρόσωπο του αιτούντα το καθεστώς του πρόσφυγα, κατά τις διατάξεις της προαναφε-

ρόμενης Σύμβασης¹. Β) Όσον αφορά στην παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα το Δικαστήριο απεφάνθη ότι, κατ' αρχήν, η προσβαλλόμενη πράξη πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 1 παράγραφος Γ περίπτωση 5 της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης, αφού ο αιτών, εν πάση περιπτώσει, δεν τεκμηριώνει την φερόμενη ως επιβληθείσα σ' αυτόν από τις αλβανικές αρχές, «βαρύτερη ποινή φυλακίσεως», την οποία επικαλείται με την προσφυγή του και η οποία θα υποχρέωνε τη Διοίκηση να εξετάσει εξατομικευμένα τους ισχυρισμούς του, ως επίκληση λόγων της διάταξης του εδαφίου β' της περίπτωσης 5 της παραγράφου Γ του άρθρου 1 της ανωτέρω Διεθνούς Σύμβασης, σύμφωνα με την οποία, επιτακτικοί λόγοι, αναγόμενοι σε προγενέστερες διώξεις που είχαν λάβει χώρα εις βάρος του αναγνωρισμένου πρόσφυγα στη χώρα της οποίας είναι πολίτης, θα εμπόδιζαν, κατ' αρχήν, την παύση της ισχύος του προστατευτικού καθεστώτος της διεθνούς προστασίας². Γ) Ως προς την εφαρμογή της διάταξης του εδαφίου β' της παραγράφου 1 του άρθρου 2 του Ν. 2910/2001 σύμφωνα με το οποίο «πρόσφυγας συνεχίζει να υπάγεται στο καθεστώς των προσφύγων, έστω κι αν εξέλιπαν οι λόγοι βάσει των οποίων αναγνωρίστηκε, εφόσον λόγω μακράς διαμονής απέκτησε ισχυρούς κοινωνικούς, οικονομικούς και οικογενειακούς δεσμούς με τη χώρα» το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η Διοίκηση δεν φαίνεται να έλαβε υπόψη της τους περαιτέρω ειδικότερους, προβληθέντες και με το δικόγραφο της κρινόμενης αίτησης καθώς και με το από 22.4.2008, υπόμνημά του, ισχυρισμούς του αιτούντα περί των οικογενειακών και οικονομικών δεσμών του, ως εκ της παρατεταμένης παραμονής του στη χώρα, ως προς τους οποίους ο αιτών είχε προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία και οι οποίοι θα μπορούσαν, κατ' αρχήν, να δικαιολογήσουν τη μη ανάκληση της ιδιότητας του πρόσφυγα. Δ) Ως προς τα στοιχεία της ποινικής συμπεριφοράς του αιτούντα που η Διοίκηση επικαλέστηκε το πρώτον με τις απόψεις της ενώπιον του Δικαστηρίου, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν αποτέλεσαν αιτιολογικό έρεισμα της προσβαλλόμενης πράξης, αφού δεν αξιολογήθηκαν ειδικότερα, όπως θα έπρεπε, από τη Διοίκηση³ ούτε αποτέλεσαν τη δικαιολογητική βάση ανάκλησης του καθεστώτος του πρόσφυγα κατ' εφαρμογήν των διατάξεων των άρθρων 32 και 33 της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης, στις οποίες παραπέμπει το άρθρο 6 του Π.Δ. 61/99.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση με την οποία ο Υπουργός

¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του 441/2008.

² Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του 441/2008 και στην απόφαση της 1ης Νοεμβρίου 2005, BVerwG I C 21.04.

³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του 441/2008 και στην απόφαση της 1ης Νοεμβρίου 2005, BVerwG I C 21.04

Δημόσιας Τάξης αποφάσισε την παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα του αιτούντα.

Σημείωση της επιμελήτριας: για την ερμηνεία της ρήτρας παύσης βλέπε στην ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες τις Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για

α) την Παύση του Καθεστώτος του Πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 1 Γ (5) και (6) της Σύμβασης της Γενεύης

(σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3e50de6b4.html>)

και

β) Ρήτρες Παύσης: Κατευθυντήριες αρχές για την εφαρμογή τους (σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3c06138c4.html>).

Προστασία οικογένειας - Είσοδος και έξοδος από την Ελλάδα

0742

ΣτΕ 22/2009 (Α΄ Τμήμα, επταμελής σύνθεση)¹

Δικαστές: Π. Πικραμμένος, Αντιπρόεδρος, Προεδρεύων, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος και της αναπληρώτριας Προέδρου, που είχαν κώλυμα, Ε. Σαρπ, Π. Κοτσώνης, Δ. Γρατσία, Η. Τσακόπουλος, Σύμβουλοι, Η. Μάζος, Ο. Νικολαράκου, Πάρεδροι.

Εισηγητής: Δ. Γρατσία

Δικηγόρος: Κων/νος Μπουντούνης, δικηγόρος Αθηνών για τον αιτούντα και Στ. Σπυρόπουλος, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Εξωτερικών

Αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας να κρίνει ακυρωτικές διαφορές που γεννώνται από την προσβολή πράξεων που αφορούν στην είσοδο, έξοδο, κίνηση διαμονή, απασχόληση και εγκατάσταση των αλλοδαπών στην Ελλάδα και εκδίδονται κατ' εφαρμογήν του κοινοτικού δικαίου, ανεξάρτητα από το κατά πόσον η Διοίκηση εφάρμοσε ορθώς ή εσφαλμένως τις σχετικές διατάξεις – Διοικητικές πράξεις που εκδόθηκαν μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ, αφορούν χορήγηση θεώρησης εισόδου στην Ελλάδα σε αλλοδαπό και έχουν εκδοθεί κατ' επίκληση των διατάξεων του κεκτημένου Σένγκεν ή των διατάξεων που θεσπίστηκαν από τα κοινοτικά όργανα για την περαιτέρω ανάπτυξη του κεκτημένου Σένγκεν είναι πράξεις εκδοθείσες κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου – Το αίτημα αλλοδαπού, που είναι πολίτης τρίτης χώρας και σύζυγος Έλληνα πολίτη, για χορήγηση θεώρησης εισόδου στην Ελλάδα αφορά στη χορήγηση θεώρησης μακράς διαμονής (εθνικής θεώρησης) που κρίνεται βάσει των σχετικών εθνικών διατάξεων – Το αίτημα αλλοδαπού, που είναι πολίτης τρίτης χώρας και σύζυγος Έλληνα πολίτη, για χορήγηση θεώρησης μακράς διαμονής μπορεί να απορριφθεί μόνον εφόσον η ελληνική προξενική αρχή διαπιστώσει αιτιολογημένα είτε ότι ο αλλοδαπός δεν διάγει πλέον κοινό συζυγικό βίο με τον Έλληνα σύζυγό του είτε ότι ο γάμος συνήφθη με κύριο σκοπό την καταστράτηγηση των διατάξεων περί εισόδου και διαμο-

¹ Σημείωση της επιμελήτριας: δημοσιευμένη με σχόλιο της Τ. Παπαδοπούλου, Νομικής Συμβούλου στην Ειδική Νομική Υπηρεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του Υπουργείου Εξωτερικών σε ΝοΒ 58, σελίδες 188 επ.

νής των αλλοδαπών είτε ότι την απόρριψη του σχετικού αιτήματος επιβάλλον συγκεκριμένοι και επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος, που καθιστούν ανεκτό (λαμβάνομένων υπόψη και των ορίων που χαράσσει συναφώς η κατοχυρούμενη στο άρθρο 25 παράγραφος 1 του Συντάγματος αρχή της αναλογικότητας) τον περιορισμό του συνταγματικώς κατοχυρωμένου δικαιώματος του Έλληνα συζύγου να συμβιώνει με τον αλλοδαπό – Δεν συνιστά επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος η είσοδος του αλλοδαπού στην Ελλάδα, πριν την τέλεση του γάμου, χωρίς νόμιμη θεώρηση εισόδου.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 2 παράγραφος 1 του Πρωτοκόλλου της Συνθήκης του Άμστερνταμ, που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις, καθώς και των σχετικών πρωτοκόλλων και των δηλώσεων που περιλαμβάνονται στην Τελική Πράξη, για την Ενσωμάτωση του Κεκτημένου του Σένγκεν στο Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

N. 2691/1999 (ΦΕΚ 47, τ. Α')

Συμφωνία μεταξύ των Κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης του Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα,

Άρθρα 1, 5, 10 παράγραφος 1, 15 και 18 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας μεταξύ των Κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης του Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα,

Πρωτόκολλα και Συμφωνίες Προσχώρησης στις παραπάνω Συμφωνίες της Ιταλικής Δημοκρατίας, του Βασιλείου της Ισπανίας, της Δημοκρατίας της Πορτογαλίας, της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Αυστριακής Δημοκρατίας, της Φινλανδικής Δημοκρατίας, του Βασιλείου της Δανίας και του Βασιλείου της Σουηδίας, μετά των τελικών πράξεων, πρακτικών, δηλώσεων και κοινών δηλώσεων αυτών

N. 2514/1997 (ΦΕΚ 140, τ. Α')

Άρθρα 5 παράγραφος 1, 9 παράγραφος 1, 21 παράγραφος 1 και 25 παράγραφος 1 του Συντάγματος

1999/436/EK: Απόφαση του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 1999, για τον καθορισμό, δυνάμει των οικείων διατάξεων της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, της νομικής βάσης για κάθε διάταξη ή

απόφαση που συνιστά το κεκτημένο του Σένγκεν

Επίσημη Εφημερίδα: L 176 της 10/07/1999

Άρθρο 1 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1091/2001 του Συμβουλίου, της 28ης Μαΐου 2001, σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία με θεώρηση για διαμονή μακράς διάρκειας

Επίσημη Εφημερίδα: L 150 της 06/06/2001

Άρθρα 2 σημεία 5 και 6, 5 παράγραφος 1, 13, 39 παράγραφος 1 και 40 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 562/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη θέσπιση του κοινοτικού κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν)

Επίσημη Εφημερίδα: L 105 της 13/04/2006

Άρθρα 6 παράγραφος 4, 8, 9, 61 και 75 του Ν. 3386/2005 «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια» (ΦΕΚ 212, τ. Α΄)

Πραγματικά περιστατικά: Ο αιτών είναι πολίτης Αιγύπτου και, κατά τους ισχυρισμούς του, εισήλθε στην Ελλάδα νομίμως τον Ιούνιο του έτους 2005, εφοδιασμένος με διαβατήριο και θεώρηση εισόδου. Κατά τους ισχυρισμούς, πάντοτε, του αιτούντα, το διαβατήριό του, μετά την είσοδό του στην Ελλάδα, εκλάπη και, προς αντικατάστασή του, εκδόθηκε νέο από την Πρεσβεία της Αιγύπτου στην Ελλάδα. Την 6.11.2006, ο αιτών τέλεσε γάμο με την Ελληνίδα υπήκοο Μ. Χ. και, στη συνέχεια, την 20.6.2007 υπέβαλε αίτηση να του χορηγηθεί άδεια διαμονής στην Ελλάδα, επικαλούμενος ότι είναι σύζυγος Ελληνίδας. Η αίτηση απορρίφθηκε, με την από 16.10.2007 πράξη του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής, με την αιτιολογία ότι δεν προέκυπτε ότι ο αιτών είχε εισέλθει στη χώρα μετά από χορήγηση νόμιμης θεώρησης εισόδου. Ο αιτών άσκησε κατά της απορριπτικής αυτής απόφασης αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, καθώς και αίτηση αναστολής εκτέλεσης, συνοδευόμενη από αίτημα για τη χορήγηση προσωρινής διαταγής, κατ' αποδοχήν του οποίου η αρμόδια Πρόεδρος Πρωτοδικών Διοικητικών Δικαστηρίων διέταξε τη Διοίκηση, με την από 19.11.2007 πράξη της, να απέσχει από κάθε ενέργεια, που θα είχε ως αποτέλεσμα την εξαναγκασμένη αναχώρηση του αιτούντα από την Ελλάδα. Εν τούτοις, την 25.11.2007, ο αιτών αναχώρησε οικειοθελώς από την Ελλάδα για το Κάιρο και υπέβαλε, την 20.12.2007, στο εκεί ελληνικό προξενείο, αίτηση για τη χορήγηση θεώρησης εισόδου στην Ελλάδα. Η αίτηση υποβλήθηκε με τυποποιημένο σχετικό έντυπο, το οποίο δεν φέρει ιδιόχειρη υπογραφή του αιτούντα και επί του οποίου έχει σημειωθεί ότι η αίτηση αφορά χορήγηση θεώρησης εισόδου βραχείας διαμονής, διάρκειας 90 ημερών. Επιπλέον, στην προαναφερόμενη αίτηση ο αιτών επισύναψε σειρά δημοσίων εγ-

γράφων (πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης, εκδοθέν από το Δήμο Καλλιθέας, ληξιαρχική πράξη γάμου, συνταγείσα από το Ληξίαρχο του Δήμου Αθηναίων κ.λπ.), προκειμένου να αποδείξει ότι έχει συνάψει γάμο στην Ελλάδα με Ελληνίδα που κατοικεί στη χώρα και ότι η Διοίκηση δεν αμφισβητεί το κύρος του γάμου τους. Στις 31.12.2007, η Γενική Πρόξενος της Ελλάδας στο Κάιρο απέρριψε την αίτησή του για χορήγηση θεώρησης εισόδου στη χώρα με την εξής αιτιολογία: «Σας γνωρίζουμε ότι απορρίψαμε την αίτησή σας που μας υποβάλλατε για την απόκτηση θεώρησης Σένγκεν βάσει του άρθρου 15 και του άρθρου 5 της από 15.6.1990 Σύμβασης περί Εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν, καθότι δεν εκπληρώνετε τις πιο κάτω προϋποθέσεις: (...). Τα έγγραφα που μας καταθέσατε δεν δικαιολογούν το σκοπό του ταξιδιού σας και τον αναμενόμενο χρόνο παραμονής σας, καθώς επίσης δεν διαθέτετε τους πόρους διαβίωσης για τον απαιτούμενο χρόνο διαμονής ή για την επιστροφή στη χώρα σας ή για μετάβαση σε άλλη χώρα στην οποία έχετε εξασφαλίσει την είσοδο. Επίσης δεν μπορείτε να εξασφαλίσετε νόμιμα τους πόρους για τη διαβίωσή σας».

Ο αιτών προσέφυγε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για την ακύρωση της πράξης της Γενικής Προξένου της Ελλάδας στο Κάιρο με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για χορήγηση θεώρησης εισόδου στην Ελλάδα. Ενώπιον του Δικαστηρίου, το Υπουργείο Εξωτερικών αμφισβήτησε την αρμοδιότητά του για την εκδίκαση της υπόθεσης.

Σκεπτικό: Α) Από τη διάταξη του άρθρου 15 του Ν. 3068/2002 προκύπτει ότι αίτηση ακύρωσης, στρεφόμενη κατά πράξης απόρριψης αιτήματος χορήγησης θεώρησης εισόδου στην Ελλάδα, που έχει εκδοθεί κατ' εφαρμογή διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, υπάγεται στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας. Ουδεμία δε ασκεί ως προς το ζήτημα αυτό επιρροή το λογικώς επόμενο ζήτημα κατά πόσον η Διοίκηση ορθώς ή εσφαλμένως εφήρμοσε στη συγκεκριμένη περίπτωση τις διατάξεις αυτές². **Β)** Από τις διατάξεις της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν, των άρθρων 1, 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Πρωτοκόλλου «για την ενσωμάτωση του κεκτημένου Σένγκεν στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης» που έχει επισυναφθεί στη Συνθήκη του Άμστερνταμ, της απόφασης 1999/436/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης «για τον καθορισμό, δυνάμει των οικείων διατάξεων της Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, της νομικής βάσης για κάθε διάταξη ή απόφαση του συνιστά το κεκτημένο του Σένγκεν» και από

² Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 648-9/1997 Ολομελείας.

σειρά πράξεων των κοινοτικών οργάνων συνάγεται ότι διοικητικές πράξεις, που έχουν εκδοθεί μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ (δηλαδή μετά την 1.5.1999), αφορούν στη χορήγηση σε αλλοδαπό θεώρησης εισόδου στην Ελλάδα και έχουν εκδοθεί κατ' επίκληση διατάξεων του κεκτημένου του Σένγκεν ή διατάξεων που θεσπίστηκαν από κοινοτικά όργανα προς περαιτέρω ανάπτυξη του κεκτημένου Σένγκεν, συνιστούν πράξεις εκδοθείσες κατ' εφαρμογή διατάξεων του κοινοτικού δικαίου. Εξ άλλου, η προσβαλλόμενη με την κρινόμενη αίτηση πράξη έχει εκδοθεί κατ' επίκληση των άρθρων 5 και 15 της κυρωθείσας με το Ν. 2514/1997 Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν, που περιλαμβάνεται στο κεκτημένο Σένγκεν. Εν όψει τούτου, καθώς και του χρόνου έκδοσης της προσβαλλόμενης πράξης, η υπό κρίση αίτηση αρμοδίως εισάγεται ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Γ) Από τις διατάξεις των άρθρων 5, παράγραφος 1, 9 παράγραφος 1, 21 παράγραφος 1 του Συντάγματος και των άρθρων 6, 8, 9, 61, 75 του Ν. 3386/2005 και ιδίως από τα οριζόμενα στις διατάξεις των άρθρων 6 παράγραφος 4 και 61 συνάγεται ότι σε περίπτωση υποβολής, σε ελληνική προξενική αρχή, αιτήματος, με το οποίο αλλοδαπός, υπήκοος - κράτους που δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ζητεί τη χορήγηση θεώρησης εισόδου στο ελληνικό έδαφος, επικαλούμενος ότι είναι σύζυγος Ελληνίδας που κατοικεί στην Ελλάδα, η ελληνική προξενική αρχή, αφού ελέγξει τα στοιχεία που προσκομίζει ο ενδιαφερόμενος προς απόδειξη του γάμου του με Ελληνίδα, οφείλει, κατ' αρχήν, να θεωρήσει ότι, εν όψει του υφισταμένου γάμου, το αίτημα υποβάλλεται προκειμένου να διασφαλισθεί η κοινή διαβίωση των συζύγων στην Ελλάδα και ότι, επομένως, το αίτημα τούτο αφορά στη χορήγηση θεώρησης μακράς διαμονής (εθνικής θεώρησης), το οποίο, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 18 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, κρίνεται επί τη βάση των σχετικών εθνικών διατάξεων. Επομένως, για να θεωρηθεί ότι αίτημα, όπως το επίδικο, έχει ως αντικείμενο τη χορήγηση θεώρησης βραχείας (τριμήνου) διαμονής (θεώρησης Σένγκεν) και να κριθεί, από την ελληνική προξενική αρχή, επί τη βάση των διατάξεων που εντάσσονται στο κεκτημένο του Σένγκεν και στη μεταγενέστερη της Συνθήκης του Άμστερνταμ ανάπτυξή του, πρέπει τούτο να προκύπτει αναμφιλέκτως, είτε από το περιεχόμενο του εν λόγω αιτήματος, είτε από την κατ' άλλο τρόπο ρητώς δηλωθείσα βούληση του αιτουμένου τη θεώρηση αλλοδαπού, είτε από το σύνολο των περιστάσεων. Δ) Από το συνδυασμό των άρθρων 5 παράγραφος 1, 9 παράγραφος 1 και 21 παράγραφος 1 του Συντάγματος, με τα οποία κατοχυρώνεται η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, διασφαλίζεται το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου και

τίθεται υπό την προστασία του Κράτους ο γάμος και η οικογένεια, συνάγεται ότι οι Ελληνίδες και οι Έλληνες έχουν όχι μόνον το δικαίωμα να επιλέξουν αλλοδαπό (- ή) σύζυγο, αλλά και το δικαίωμα να εξασφαλίσουν κοινή, με τον (την) αλλοδαπό (- ή) σύζυγό τους, διαβίωση στην Ελλάδα³. Ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα των ανωτέρω συνταγματικών διατάξεων, οι διατάξεις των άρθρων 6 παράγραφος 1 και 61 του Ν. 3386/2005 έχουν την έννοια ότι, σε περίπτωση υποβολής, σε ελληνική προξενική αρχή, αιτήματος πολίτη κράτους που δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος ζητεί, επικαλούμενος ότι είναι σύζυγος Ελληνίδας που κατοικεί στην Ελλάδα, τη χορήγηση εθνικής θεώρησης εισόδου (θεώρησης μακράς διαμονής), το αίτημα αυτό μπορεί να απορριφθεί μόνον εφ' όσον η ελληνική προξενική αρχή διαπιστώσει, αιτιολογώντας ειδικώς τη σχετική κρίση της, είτε ότι ο αλλοδαπός δεν διάγει πλέον κοινό συζυγικό βίο με την Ελληνίδα σύζυγό του, είτε ότι ο γάμος συνήφθη με κύριο σκοπό την καταστρατήγηση των διατάξεων περί εισόδου και διαμονής αλλοδαπών, είτε, τέλος, ότι την απόρριψη του αιτήματος επιβάλλουν συγκεκριμένοι και επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος, λόγω της συνδρομής των οποίων καθίσταται ανεκτός (λαμβανομένων υπόψη και των ορίων που χαράσσει συναφώς η κατοχυρούμενη στο άρθρο 25 παράγραφος 1 του Συντάγματος αρχή της αναλογικότητας) ο περιορισμός του συνταγματικώς κατοχυρουμένου δικαιώματος της Ελληνίδας συζύγου του αλλοδαπού να συμβιώσει μαζί του. Τέτοιος, πάντως, επιτακτικός λόγος δημοσίου συμφέροντος δεν μπορεί, κατ' αρχήν, να συναχθεί εκ μόνου του γεγονότος ότι ο αλλοδαπός είχε, προ της τέλεσης του γάμου του με Ελληνίδα υπήκοο, εισέλθει στην Ελλάδα χωρίς να είναι εφοδιασμένος με νόμιμη θεώρηση εισόδου. Ε) Δεδομένου, ότι η Διοίκηση δεν αμφισβητεί ότι ο αιτών είναι σύζυγος Ελληνίδας που κατοικεί στην Ελλάδα, το αίτημά του για χορήγηση θεώρησης εισόδου στην Ελλάδα θα έπρεπε να θεωρηθεί ότι αφορά στη χορήγηση θεώρησης μακράς διαμονής (εθνικής θεώρησης) και να κριθεί βάσει των σχετικών εθνικών διατάξεων, εφ' όσον, πάντως, ούτε από το τυποποιημένο έντυπο, που δεν φέρει ιδιόχειρη υπογραφή του αιτούντα, ούτε από άλλα στοιχεία του φακέλου, ούτε από τις εν γένει περιστάσεις της υπόθεσης προκύπτει αναμφιλέκτως ότι το επίμαχο αίτημα είχε ως αντικείμενο τη χορήγηση θεώρησης βραχείας διαμονής (θεώρησης Σένγκεν). Επομένως, δεν είναι νόμιμη η αιτιολογία της προσβαλλόμενης πράξης, η οποία, ως εκ της φύσης της δεν μπορεί να υποκατασταθεί, ούτε από τα εκτιθέμενα στο έγγραφο του Υπουργείου Εξωτερικών προς το

³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του 485/1999 επταμελής σύνθεσης, 1679/2001, 3045/2002, 1906/2003 κ.ά.

Συμβούλιο της Επικρατείας, ούτε από άλλα στοιχεία του φακέλου. Κατά συνέπεια, η προσβαλλόμενη πράξη, που εκδόθηκε υπό την αντίληψη ότι το εν λόγω αίτημα αφορούσε χορήγηση θεώρησης Σένγκεν, πρέπει να ακυρωθεί, προκειμένου η αρμόδια προξενική αρχή να κρίνει το αίτημα τούτο ως αίτημα χορήγησης εθνικής θεώρησης και να αποφανθεί επ' αυτού επί τη βάση των κρισίμων διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας, ερμηνευμένων υπό το φως των διατάξεων των άρθρων 5 παράγραφος 1, 9 παράγραφος 1 και 21 παράγραφος 1 του Συντάγματος, καθώς και της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη πράξη της Γενικής Προξένου της Ελλάδας στο Κάιρο και ανέπεμψε την υπόθεση στη Διοίκηση για νέα, νόμιμη κρίση.

0743

ΣτΕ 4343/2009⁴ (Α΄ Τμήμα)

Δικαστές: Γ. Ανεμογιάννης, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Α΄ Τμήματος, Δ. Σκαλτσούνης, Ι. Ζόμπολας, Σύμβουλοι, Π. Μπραϊμη, Αικ. Ρωζάνα, Πάρεδροι
Εισηγητής: Ι. Ζόμπολας

Δικηγόρος: Ι. Χαμάκου-Παπαχριστοδούλου, δικηγόρος Αθηνών για την αναιρεσίβλητη και Κ. Γρηγορίου, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Οικονομικών

Ανήλικα τέκνα εν διαστάσει γονέων, κάτοχοι αλλοδαπών διαβατηρίων – Ανάθεση προσωρινής επιμέλειας στη μητέρα και απαγόρευση εξόδου των τέκνων από την Ελλάδα για να διασφαλιστεί η περίπτωση της αρπαχής – Παραβίαση του μέτρου της απαγόρευσης εξόδου από τη χώρα λόγω παράλειψης του αρμόδιου για το διαβατηριακό έλεγχο αστυνομικού οργάνου – Αστική ευθύνη του Δημοσίου – Από το συνδυασμό των διατάξεων 1510, 1512, 1514 και 1518 παρ. 1 ΕΚ συνάγεται ότι, μετά τον Ν. 1329/1983, η άσκηση της γονικής μέριμνας έχει ανατεθεί και στους δύο γονείς του ανήλικου τέκνου από κοινού και ότι ένα μέρος του καθόλου ιδιόρρυθμου αυτού δικαιώματος, αλλά και καθήκοντος, είναι η επιμέλεια του προσώπου του τέκνου – Ενώπιον δικαστηρίου, οι ανήλικοι, ως ανίκανοι να παρίστανται στο δικαστήριο με το δικό τους όνομα, εκπροσωπούνται από τους νόμιμους αντιπροσώπους τους, που είναι οι γονείς τους, ως ασκούντες από κοινού τη γονική μέριμνα – Κατά την έννοια της διάταξης 105 ΕιΣ.Ν.ΑΚ η υποχρέωση του Δημοσίου προς αποζημίωση αίρεται μόνον αν η γενεσιουργός της ζημίας πράξη ή παράλειψη ή υλική ενέρ-

⁴ Σημείωση της επιμελήτριας: Βλέπε σχετικά, Παντελίδου, Κ., Η εκπροσώπηση του ανήλικου, ιδίως όταν η επιμέλεια έχει ανατεθεί στον ένα γονέα, ΝοΒ 58, σελίδες 1366 επ.

γεια ή παράλειψη υλικής ενέργειας έλαβε χώρα κατά παράβαση διάταξης που έχει θεσπιστεί αποκλειστικώς για χάρη του γενικού συμφέροντος, όχι όμως και αν η παραβιασθείσα διάταξη αποβλέπει παράλληλα με την προστασία του γενικού συμφέροντος και στην προστασία του ιδιωτικού – Με τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 2 του Ν. 1975/1991 και 4 παρ. 1 περ. γ' του Ν. 1481/1984, που επιβάλλουν τον έλεγχο από τα κρατικά αστυνομικά όργανα των εισερχομένων και εξερχομένων προσώπων από τη χώρα και αποβλέπουν στην απρόσκοπτη κοινωνική συμβίωση των πολιτών και την προστασία των ατομικών ελευθεριών του πολίτη, δεν επιδιώκεται αποκλειστικά η εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος αλλά και η προστασία των ατομικών δικαιωμάτων των κατ' ιδίαν προσώπων

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 127 παρ. 1, 1510, 1512, 1514, 1518 παρ. 1 ΑΚ

Ν. 1329/1983 «Κύρωση ως Κώδικα του Σχεδίου Νόμου: Εφαρμογή της συνταγματικής αρχής της ισότητας ανδρών και γυναικών στον Αστικό Κώδικα, τον Εισαγωγικό του Νόμο, την Εμπορική Νομοθεσία και τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, καθώς και μερικός εκσυγχρονισμός των διατάξεων του Αστικού Κώδικα που αφορούν το Οικογενειακό Δίκαιο» (ΦΕΚ 25, τ. Α')

Άρθρα 63 και 64 ΚΠολΔ

Άρθρο 105 ΕισΝΑΚ

Άρθρο 4 παράγραφος 1, περίπτωση γ' του Ν. 1481/1984 «Οργανισμός Υπουργείου Δημόσιας Τάξης» (ΦΕΚ 152, τ. Α')

Άρθρα 4 παράγραφος 1 και 2 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Ν.Δ. 3767/1957 «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του Νόμου 2475 έτους 1920 «περί μεταναστεύσεως και αποδημίας» (ΦΕΚ 197, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Η αναιρεσίβλητη έγγαμη με τον Ιορδανό και πολιτογραφημένο Έλληνα υπήκοο ..., με τον οποίο απέκτησε τρία τέκνα, τον ..., την ... και την ..., που γεννήθηκαν τα έτη 1983, 1988 και 1992, αντίστοιχα, με την από 26.7.1996 αίτηση ασφαλιστικών μέτρων στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθήνας επικαλέσθηκε τη διάσπαση της έγγαμης συμβίωσης με το σύζυγό της και ζήτησε να ανατεθεί σ' αυτήν προσωρινά η επιμέλεια των τριών ανήλικων τέκνων της και να εκδοθεί προς τούτο προσωρινή διαταγή μέχρι τη συζήτηση της αίτησής της. Με την εκδοθείσα αυθημερόν από 26.7.1996 προσωρινή διαταγή της Προέδρου Υπηρεσίας του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθήνας ανατέθηκε προσωρινά στην αναιρεσίβλητη η επιμέλεια των ανήλικων τέκνων της μέχρι την 8η Αυ-

γούστου 1996, ημερομηνία συζήτησης της προαναφερόμενης αίτησης ασφαλιστικών μέτρων. Ακολούθως, η αναιρεσίβλητη, επικαλούμενη την ως άνω προσωρινή διαταγή της Προέδρου, ζήτησε από την Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας να απαγορευθεί η έξοδος των ανήλικων τέκνων της από τη χώρα, αίτημα το οποίο έγινε δεκτό με το από 27.7.1996 σήμα της προαναφερόμενης Διεύθυνσης προς όλα τα αεροδρόμια της χώρας, ενώ περαιτέρω καταχωρίστηκε η απαγόρευση της εξόδου των ανήλικων στον ηλεκτρονικό υπολογιστή του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης με χρονική ισχύ από 30.7.1996 έως 30.7.2016.

Στη συνέχεια, στις 8.8.1996 συζητήθηκε η πιο πάνω αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, επί της οποίας εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 24487/1996 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθήνας. Με την απόφαση αυτή ανατέθηκε στην αναιρεσίβλητη προσωρινά η επιμέλεια των ανήλικων τέκνων, ενώ με την εκδοθείσα, ακολούθως, 71/1997 απόφαση του Τμήματος Διατροφών του ίδιου δικαστηρίου της ανατέθηκε και οριστικά η επιμέλεια των τέκνων. Εν τω μεταξύ, με το από 25.11.1996 ιδιωτικό συμφωνητικό, η αναιρεσίβλητη με τον εν διαστάσει σύζυγό της ρύθμισαν την επικοινωνία αυτού με τα τέκνα τους και όρισαν ότι, ειδικά για την περίοδο του Πάσχα, η επικοινωνία θα διαρκεί από τη Μεγάλη Πέμπτη έως την Τρίτη του Πάσχα.

Σε εκτέλεση της συμφωνίας αυτής, ο σύζυγος της αναιρεσίβλητης στις 24.4.1997 (Μεγάλη Πέμπτη) παρέλαβε τα τρία ανήλικα τέκνα από το σπίτι της και τα οδήγησε στο Ανατολικό Αεροδρόμιο Αθηνών, προκειμένου να μεταβούν όλοι μαζί με την πτήση της 21.10' της αεροπορικής εταιρείας «SYRIAN AIR» στο Αμάν της Ιορδανίας μέσω Δαμασκού. Κατά τη διενέργεια ελέγχου του ελληνικού διαβατηρίου του συζύγου της αναιρεσίβλητης ο αστυφύλακας ... πληκτρολόγησε στον τερματικό ηλεκτρονικό υπολογιστή το όνομα του προσώπου αυτού, αλλά κατά τον εν συνεχεία έλεγχο των ιορδανικών διαβατηρίων των ανήλικων, αξιολογώντας το γεγονός ότι αυτά συνοδεύονταν από τον ιατρό πατέρα τους, ότι είχαν εισιτήρια με ημερομηνία κλειστής επιστροφής (30.4.1997) και ότι κατά το παρελθόν τα ανήλικα είχαν πραγματοποιήσει το ίδιο ταξίδι και είχαν επιστρέψει στην Ελλάδα (όπως προκύπτει από την από 6.8.1998 έκθεση διοικητικής εξέτασης του ανωτέρω αστυνομικού ενώπιον του ενεργούντος ένορκη διοικητική εξέταση αστυνομικού υποδιευθυντή Α.Μ.), αρκέστηκε σε έλεγχο ταυτοπροσωπίας και σφράγιση των διαβατηρίων των ανήλικων, με αναγραφή σχετικής μνείας στο επάνω μέρος της σφραγίδας ότι τυγχάνουν τέκνα Έλληνα πατρός – προς δικαιολόγηση της μη επιβολής προστίμου λόγω της κατοχής ιορδανικών διαβατηρίων – και επέτρεψε την αναχώρηση των ανήλικων, χωρίς να πληκτρολογήσει τα στοιχεία τους στον ηλεκτρονικό υπολογιστή (όπως προκύπτει από το από 29.5.1997 υπ' α-

ριθμ. 7552/4/82γ έγγραφο του Διευθυντή της Διεύθυνσης Πληροφορικής του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης). Αποτέλεσμα της πιο πάνω παράλειψης του αστυνομικού οργάνου, ήταν η διαφυγή των ανηλίκων από την χώρα, παρά την υπάρχουσα στον ηλεκτρονικό υπολογιστή του αεροδρομίου καταχωρισμένη απαγόρευση εξόδου τους, και η μη επιστροφή τους έκτοτε στην Ελλάδα. Για την ως άνω παράλειψη του αστυνομικού οργάνου διενεργήθηκε, κατόπιν της από 29.10.1997 καταγγελίας της αναιρεσίβλητης ένορκη διοικητική εξέταση, κατά την οποία διαπιστώθηκε αμέλεια του αστυνομικού οργάνου κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας του. Ακολούθως, με την από 13.1.2000 υπ' αριθμ. 253487/6/1-κθ' απόφαση του Αρχηγού του Ελληνικής Αστυνομίας επιβλήθηκε σε βάρος του οργάνου αυτού πρόστιμο ενός μηνιαίου βασικού μισθού και το όργανο μετατέθηκε σε άλλη υπηρεσία.

Κατόπιν τούτου, η αναιρεσίβλητη άσκησε κατά του Ελληνικού Δημοσίου αγωγή, με την οποία ισχυρίστηκε ότι η ανωτέρω παράνομη παράλειψη του αστυνομικού οργάνου, παρά την ύπαρξη της 7/20.1.1997 εσωτερικής διαταγής του Διοικητή του Τμήματος Ασφάλειας Αερολιμένα Ελληνικού με την οποία επιστάτο η προσοχή των αστυνομικών οργάνων για τον λεπτομερή έλεγχο των ταξιδιωτών, παράλειψη που μπορούσε να αποφευχθεί με την αντιπαραβολή της φωτογραφίας του διαβατηρίου των τέκνων και με την πληκτρολόγηση των στοιχείων τους στον ηλεκτρονικό υπολογιστή, είχε ως αποτέλεσμα να μη διαπιστωθεί η υφιστάμενη απαγόρευση εξόδου των ανήλικων τέκνων της από τη χώρα και να φυγαδευτούν αυτά από τον πατέρα τους στην Ιορδανία, χωρίς έκτοτε να έχει τη δυνατότητα επικοινωνίας μαζί τους. Ισχυρίστηκε επίσης, ότι η ίδια φοβόταν να μεταβεί στην προαναφερόμενη χώρα για την αναζήτησή τους, διότι η χώρα αυτή είναι μουσουλμανική και επικρατούν σε αυτήν διαφορετικές αντιλήψεις σε σχέση με την οικογένεια και τη θέση της γυναίκας. Περαιτέρω, η αναιρεσίβλητη ισχυρίστηκε ότι ο ως άνω βίαιος αποχωρισμός της από τα ανήλικα τέκνα της της προσέβαλε την προσωπικότητά της και της προκάλεσε αβάσταχτο ψυχικό πόνο. Ζήτησε δε με την αγωγή της να αναγνωρισθεί υποχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου να της καταβάλει ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ποσό 150.000.000 δραχμών γι' αυτήν ατομικά και ποσό 150.000.000 δραχμών για λογαριασμό των τριών τέκνων της, των οποίων είχε, σύμφωνα με την προαναφερόμενη δικαστική απόφαση, την επιμέλεια και την απορρέουσα από αυτή δικαστική εκπροσώπηση. Το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών με την υπ' αριθμ. 3560/2002 απόφασή του απέρριψε την αγωγή, με την αιτιολογία ότι δεν υπήρξε παράνομη παράλειψη του αστυνομικού οργάνου να απαγορεύσει την έξοδο των ανήλικων τέκνων της αναιρεσίβλητης από τη χώρα, διότι, κατά την παρεμπίπτουσα κρίση του, το ανωτέρω μέτρο ήταν εξαρ-

χής παράνομο, αφού δεν είχε διαταχθεί από αρμόδιο δικαστήριο ή δικαστικό όργανο, με την προσωρινή δε διαταγή της Προέδρου Υπηρεσίας του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθήνας είχε δοθεί στην αναιρεσίβλητη μόνο η προσωρινή επιμέλεια των ανηλίκων τέκνων της, χωρίς να απαγορευθεί και η έξοδος τους από τη χώρα.

Έφεση της αναιρεσίβλητης κατά της πρωτόδικης απόφασης έγινε δεκτή με την υπ' αριθμ. 651/2004 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών με τη σκέψη ότι, εφόσον η διαταγή απαγόρευσης εξόδου των τέκνων της αναιρεσίβλητης από τη χώρα – διαταγή που είχε δοθεί με το από 17.7.1996 σήμα της Διεύθυνσης της Κρατικής Ασφάλειας Αθηνών προς όλα τα αεροδρόμια της χώρας καθ' ερμηνεία της προσωρινής διαταγής της Προέδρου Υπηρεσίας του Πρωτοδικείου Αθηνών, ως διατάσσουσας το μέτρο αυτό – δεν είχε ανακληθεί από τη Διοίκηση ή ακυρωθεί με δικαστική απόφαση, η διαταγή αυτή εθεωρείτο έγκυρη και το κύρος της δεν μπορούσε να ελεγχθεί παρεμπιπτόντως από τα αστυνομικά όργανα κατά τον έλεγχο των διαβατηρίων των ανηλίκων ούτε από το πρωτόδικο δικαστήριο κατά την έρευνα της πιο πάνω παράλειψης του αστυνομικού οργάνου να πληκτρολογήσει τα ονοματεπώνυμα των ανηλίκων κατά τον έλεγχο των διαβατηρίων. Συνεπώς, έκρινε το δικάσαν δικαστήριο, το πρωτόδικο δικαστήριο μπορούσε να εξετάσει παρεμπιπτόντως τη νομιμότητα μόνον της πιο πάνω παράλειψης του αστυνομικού οργάνου όχι δε και τη νομιμότητα του διοικητικού μέτρου της απαγόρευσης εξόδου των ανηλίκων από τη χώρα. Με τις σκέψεις αυτές, το δικάσαν δικαστήριο δέχθηκε την έφεση της αναιρεσίβλητης και εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση. Περαιτέρω, το δικαστήριο δίκασε και δέχθηκε εν μέρει την αγωγή της αναιρεσίβλητης. Προς τούτο έλαβε υπόψη τα εξής: α) ότι ενόψει των διατάξεων του άρθρου 4 του Ν. 1975/1991 και της 7/20.1.1997 εσωτερικής διαταγής του Τμήματος Ασφαλείας του Ανατολικού Αερολιμένα Ελληνικού, αναφορικά με τη διενέργεια διαβατηριακού ελέγχου, το πιο πάνω αστυνομικό όργανο που ήταν επιφορτισμένο με τον έλεγχο των διαβατηρίων των εξερχομένων από τη χώρα όφειλε, εφόσον τα ανήλικα τέκνα της αναιρεσίβλητης δεν συνοδεύονταν κατά την αναχώρησή τους και από τους δύο γονείς τους, οι οποίοι κατά το νόμο (άρθρο 1510 ΑΚ) ασκούν από κοινού την γονική μέριμνα επ' αυτών, να διενεργήσει πλήρη έλεγχο για τη νομιμότητα της εξόδου τους από τη χώρα, μη αρκούμενος απλώς σε ενδείξεις περί τούτου (όπως ότι τα ανήλικα είχαν εισιτήρια με κλειστή ημερομηνία επιστροφής τους στην Ελλάδα ή ότι είχαν πραγματοποιήσει στο πρόσφατο παρελθόν και άλλα ταξίδια στην Ιορδανία και είχαν επιστρέψει κ.λ.π.) και β) ότι το αστυνομικό όργανο όφειλε επίσης να πληκτρολογήσει στον ηλεκτρονικό υπολογιστή του Τμήματος Ελέγχου Διαβατηρίων τα στοιχεία των διαβατηρίων των ανηλίκων, ενέργεια η οποία –

εκτός του ότι είχε δοθεί με την πιο πάνω ρητή διαταγή του Διοικητή του Τμήματος Ασφαλείας του Αεροδρομίου, προσιδιάζει και στα ιδιαίτερα καθήκοντα του αστυνομικού οργάνου που απορρέουν από την εκτέλεση της συγκεκριμένης υπηρεσίας – θα οδηγούσε στη διαπίστωση της υφισταμένης απαγόρευσης εξόδου των ανηλίκων από τη χώρα, απαγόρευσης που ίσχυε κατά το χρόνο της αναχώρησης των τέκνων και δεν είχε ανακληθεί (όπως συνάγεται από το υπ' αριθμ. 9768/6-428524 από 6.8.1997 έγγραφο της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφαλείας Τμήμα Γ', με το οποίο γνωστοποιούνταν στο Τμήμα Ασφαλείας Αερολιμένα Αθηνών ότι από τα τηρούμενα στοιχεία της Υπηρεσίας δεν προέκυπτε άρση των περιοριστικών όρων (απαγόρευση εξόδου) που είχαν επιβληθεί με το από 30.7.1997 τηλετυπικό σήμα προς την δεύτερη υπηρεσία και αφορά τα ανήλικα τέκνα της αναιρεσίβλητης. Με τα δεδομένα αυτά το Διοικητικό Εφετείο έκρινε ότι η πιο πάνω παράλειψη του αστυνομικού οργάνου τελούσε σε αιτιώδη συνάφεια με τη ζημία της αναιρεσίβλητης που συνίστατο στη διαφυγή των ανήλικων τέκνων της στην αλλοδαπή και αποτελούσε τη γενεσιουργό αιτία της αξίωσής της προς καταβολή χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης. Ακολουθώντας, για τον καθορισμό του ύψους της χρηματικής ικανοποίησης το δικαστήριο έλαβε υπόψη το ψυχικό πόνο και την οδύνη της αναιρεσίβλητης, μητέρας, από το βίαιο αποχωρισμό της από τα τρία ανήλικα τέκνα της, με τα οποία δεν είχε έκτοτε επικοινωνία ούτε γνώριζε αν θα καταστεί αυτή δυνατή στο μέλλον. Με τις σκέψεις αυτές, το δικαστήριο επιδίκασε ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ποσό 50.000.000 δρχ. για την αναιρεσίβλητη ατομικώς (ήδη 146.735 ευρώ) και ποσό 44.020,5 ευρώ για λογαριασμό των τριών ανηλίκων τέκνων της, κάνοντας έτσι εν μέρει δεκτή την αγωγή της.

Το Ελληνικό Δημόσιο άσκησε αναίρεση κατά της προαναφερόμενης απόφασης του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών προβάλλοντας ότι μη νομίμως έγινε δεκτή η αγωγή της αναιρεσίβλητης και καταδικάστηκε να της καταβάλει χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης για λογαριασμό των ανήλικων τέκνων της, αφού κατά το σκέλος αυτό η αγωγή ήταν ενεργητικώς ανομιμοποίητη. Όσον αφορά στην ευθύνη του αστυνομικού οργάνου κατά τη διενέργεια του διαβατηριακού ελέγχου των ανήλικων τέκνων της αναιρεσίβλητης κατά την έννοια του άρθρου 105 του Εισ.Ν.Α.Κ., το Ελληνικό Δημόσιο προέβαλε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ότι δεν υφίστατο παράνομη παράλειψη, δεδομένου ότι η σχετική νομοθεσία που ρυθμίζει τον έλεγχο διαβατηρίων (Ν.Δ. 3767/1957 και Κ.Υ.Α. 7721 Γ.Φ6/16.12.1957) αποβλέπει αποκλειστικά στην προστασία του δημοσίου συμφέροντος, με αποτέλεσμα να μη στοιχειοθετείται εν προκειμένω ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση. Περαιτέρω, το Ελληνικό Δημόσιο ισχυρίστηκε ότι μη νομίμως έκρινε το Εφετείο ότι υπήρχε

στη συγκεκριμένη περίπτωση παράνομη παράλειψη του αστυνομικού οργάνου κατά την έννοια του άρθρου 105 Εισ.Ν.Α.Κ., ενώ τέτοια παράλειψη δεν υπήρχε, αφού, κατά την κείμενη νομοθεσία, τα όργανα της Ελληνικής Αστυνομίας δεν έχουν αρμοδιότητα για τη λήψη του απαγορευτικού μέτρου της εξόδου Έλληνα πολίτη στο εξωτερικό, τέτοια δε αρμοδιότητα έχουν ο Εισαγγελέας, το Ποινικό Δικαστήριο στις περιπτώσεις του άρθρου 5 παρ. 4 του Συντάγματος και ο Προϊστάμενος του Δημόσιου Ταμείου σε περιπτώσεις οφειλών προς το Δημόσιο. Τέλος, το Ελληνικό Δημόσιο αμφισβήτησε ότι η παράλειψη του αστυνομικού οργάνου να πληκτρολογήσει τα στοιχεία των ανήλικων τέκνων της αναιρεσίβλητης στον ηλεκτρονικό υπολογιστή της υπηρεσίας ελέγχου διαβατηρίων του αεροδρομίου συνδεόταν αιτιωδώς με την αρπαγή των ανήλικων τέκνων από τον πατέρα τους. Τούτο δε, διότι η επικοινωνία του πατέρα με τα ανήλικα τέκνα του είχε ρυθμιστεί με το από 15.11.1996 ιδιωτικό συμφωνητικό μεταξύ της αναιρεσίβλητης και του συζύγου της, βάσει του οποίου ο τελευταίος μπορούσε να επικοινωνεί με τα τέκνα κατά την περίοδο των εορτών του Πάσχα από τη Μεγάλη Πέμπτη έως την Τρίτη του Πάσχα. Συνεπώς, κατά το Δημόσιο, η επίμαχη ζημία προκλήθηκε στις 29.4.1997, δηλαδή την Τρίτη του Πάσχα, οπότε ο σύζυγος της αναιρεσίβλητης είχε υποχρέωση να παραδώσει τα τέκνα του στην αναιρεσίβλητη, και όχι στις 24.4.1997, την ημέρα δηλαδή της αναχώρησης των τέκνων από την Ελλάδα.

Σκεπτικό: Α) Κατά τη διάταξη του άρθρου 1510 ΑΚ, η μέριμνα για το ανήλικο τέκνο είναι δικαίωμα και καθήκον των γονέων (γονική μέριμνα), που την ασκούν από κοινού. Η γονική μέριμνα περιλαμβάνει την επιμέλεια του προσώπου, τη διοίκηση της περιουσίας και την εκπροσώπηση του τέκνου σε κάθε υπόθεση ή δικαιοπραξία ή δίκη, που αφορούν το πρόσωπο ή την περιουσία του. Κατά τις διατάξεις των άρθρων 1512 και 1514 του ίδιου Κώδικα, στις περιπτώσεις όπου υπάρχει διακοπή της συμβίωσης των συζύγων, την άσκηση της γονικής μέριμνας, εφόσον αυτοί διαφωνούν, ρυθμίζει το δικαστήριο. Τέλος, κατά τη διάταξη του άρθρου 1518 παρ. 1 του Α.Κ., η επιμέλεια του προσώπου του τέκνου περιλαμβάνει ιδίως την ανατροφή, την επίβλεψη, τη μόρφωση και την εκπαίδευσή του, καθώς και τον προσδιορισμό του τόπου διαμονής του. Από το συνδυασμό των διατάξεων που προαναφέρθηκαν συνάγεται ότι, μετά τον Ν. 1329/1983, η άσκηση της γονικής μέριμνας έχει ανατεθεί και στους δύο γονείς του ανήλικου τέκνου από κοινού και ότι ένα μέρος του καθόλου ιδιόρρυθμου αυτού δικαιώματος, αλλά και καθήκοντος, είναι η επιμέλεια του προσώπου του τέκνου. Περιλαμβάνει δε η επιμέλεια, όπως συνάγεται από το χρησιμοποιούμενο στην πιο πάνω διάταξη του άρθρου 1518 Α.Κ. επίρρημα «ιδίως», κάθε θέμα το οποίο σχετίζεται με την ανάπτυξη

της σωματικής, πνευματικής και ψυχικής προσωπικότητας του ανήλικου τέκνου (όπως στέγη, ντύσιμο, τροφή, υγεία, μόρφωση, επαγγελματική εκπαίδευση, ηθική διαπαιδαγώγηση). Περαιτέρω, ενόψει του όλου περιεχομένου των πιο πάνω διατάξεων και του επιδιωκόμενου με αυτές σκοπού, που συνίσταται στο να ασκείται η γονική μέριμνα κατά κανόνα από τους δύο γονείς από κοινού, είναι φανερό ότι, αν η άσκηση της γονικής μέριμνας έχει κατανεμηθεί ανάμεσα στους γονείς, λόγω διάστασής τους, κατ' άρθρο 1514 ΑΚ και η επιμέλεια του ανήλικου έχει ανατεθεί με δικαστική απόφαση στον έναν από τους γονείς λ.χ. τη μητέρα, τότε η τελευταία έχει αρμοδιότητα να αποφασίζει για τα τρέχοντα και καθημερινά μόνο θέματα τα σχετιζόμενα με την επιμέλεια του τέκνου και όχι για τα λοιπά (σοβαρά) θέματα, επί των οποίων η λήψη απόφασης εξακολουθεί να παραμένει στον πυρήνα της γονικής μέριμνας. Γι' αυτό είναι απαραίτητο, εφόσον η γονική μέριμνα ανήκει και στους δύο γονείς, να αποφασίζουν αυτοί από κοινού για τέτοια θέματα και, αν διαφωνούν, να αποφασίζει, κατ' άρθρο 1512 ΑΚ, το δικαστήριο⁵. Εξάλλου, κατά το άρθρο 64 Κ.Πολ.Δ., οι ανίκανοι να παρίστανται στο δικαστήριο με το δικό τους όνομα εκπροσωπούνται από τους νόμιμους αντιπροσώπους τους. Προκειμένου δε περί ανήλικων, οι οποίοι, όπως προκύπτει, από τις διατάξεις των άρθρων 127 παρ. 1 ΑΚ, 63 και 64 του Κ.Πολ.Δ., ως ανίκανοι για δικαιοπραξία δεν έχουν δικαίωμα να παρίστανται στο δικαστήριο με το δικό τους όνομα, νόμιμοι αντιπρόσωποί τους είναι οι γονείς τους, οι οποίοι, κατ' άρθρο 1510 ΑΚ, από κοινού ασκούν τη γονική μέριμνα επ' αυτών⁶.

Β) Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Διοικητικό Εφετείο δίκασε κατ' ουσίαν την από 30.7.2001 αγωγή της αναιρεσίβλητης, με την οποία ζητούσε, μεταξύ άλλων, να αναγνωριστεί απαίτησή της έναντι του Δημοσίου προς καταβολή χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης για λογαριασμό των ανήλικων τέκνων της ..., που γεννήθηκαν τα έτη 1983, 1988 και 1999, αντίστοιχα. Η αγωγή κατά το μέρος αυτό έπρεπε να απορριφθεί ως ενεργητικώς ανομιμοποίητη, διότι οι ως άνω ανήλικοι έπρεπε να εκπροσωπούνται στη δίκη και από τους δύο γονείς τους, οι οποίοι ασκούν από κοινού τη γονική μέριμνα επ' αυτών. Βασίμως λοιπόν το αναιρεσεύον Δημόσιο προβάλλει ότι μη νομίμως κατά το πιο πάνω μέρος έγινε δεκτή η αγωγή της αναιρεσίβλητης και αναγνωρίστηκε η υποχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου να της καταβάλει για λογαριασμό των πιο πάνω τέκνων της ποσό 44.020,5 ευρώ, αφού αυτή δεν νομιμοποιούνταν ενεργητικώς να ασκήσει

⁵ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφαση ΑΠ 1321/1992.

⁶ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις ΑΠ 1864/1984, 511/1989 και 1005/2006

την κρινόμενη αγωγή. Συνεπώς, κατά το μέρος αυτό πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση και να εξαφανιστεί κατά το ίδιο μέρος η προσβαλλόμενη απόφαση. Ακολούθως, η υπόθεση, που δεν χρειάζεται διευκρίνιση κατά το πραγματικό, πρέπει να κρατηθεί κατά το αναιρούμενο μέρος και κατά το μέρος τούτο πρέπει να απορριφθεί η αγωγή της αναιρεσίβλητης.

Γ) Κατά την έννοια της διάταξης 105 Εισ. Ν.Α.Κ. γεννάται ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση για ζημία που προκλήθηκε από την πλημμελή εκτέλεση ή την παράλειψη εκτέλεσης, από τα όργανα του Δημοσίου, του επιβεβλημένου σ' αυτά εκ του νόμου καθήκοντος. Περαιτέρω, κατά την έννοια της ίδιας διάταξης, η υποχρέωση του Δημοσίου προς αποζημίωση αίρεται μόνο αν η γενεσιουργός της ζημίας πράξη ή παράλειψη ή υλική ενέργεια ή παράλειψη υλικής ενέργειας έλαβε χώρα κατά παράβαση διάταξης η οποία έχει θεσπιστεί αποκλειστικώς για χάρη του γενικού συμφέροντος όχι όμως και αν η παραβιασθείσα διάταξη αποβλέπει, παράλληλα με την προστασία του γενικού συμφέροντος, και στην προστασία ιδιωτικού συμφερόντων⁷. Από τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 και 4 παράγραφοι 1 και 3 του Ν. 1481/1984 συνάγεται ότι με αυτές επιδιώκεται όχι μόνο η προστασία του γενικού συμφέροντος αλλά παράλληλα και η προστασία των ατομικών δικαιωμάτων των κατ' ιδίαν προσώπων⁸. Ως εκ τούτου, η παραβίαση των πιο πάνω διατάξεων από τα κρατικά όργανα, με πράξεις ή παραλείψεις τους κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας τους, μπορεί να στοιχειοθετήσει, κατά τα εκτεθέντα, υποχρέωση του Δημοσίου προς αποζημίωση κατά το άρθρο 105 Εισ.Ν.Α.Κ. για την αποκατάσταση κάθε θετικής ή αποθετικής ζημίας, τα δικαστήρια δε της ουσίας μπορούν, επιπλέον, να επιδικάσουν σε βάρος του Δημοσίου χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 932 του Αστικού Κώδικα.

Δ) Ενόψει των ανωτέρω, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος ο λόγος που προβάλλει το Ελληνικό Δημόσιο ότι δηλαδή δεν υφίσταται παράνομη παράλειψη του αστυνομικού οργάνου κατά τη διενέργεια του διαβατηριακού ελέγχου των ανήλικων τέκνων της αναιρεσίβλητης κατά την έξοδό τους από τη χώρα δεδομένου ότι η σχετική νομοθεσία που ρυθμίζει τον έλεγχο των διαβατηρίων (Ν.Δ. 3767/1957 και Κ.Υ.Α. 7721 Γ Φ.6/16.12.1957) αποβλέπει αποκλειστικά στην προστασία του δημόσιου συμφέροντος με αποτέλεσμα να μη στοιχειοθετείται εν προκειμένω ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση. Τούτο δε, διότι με τις προαναφερθείσες διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 2 του Ν. 1975/1991 και 4 παρ. 1 περ. γ' του Ν. 1481/1984, που επιβάλλουν τον έλεγχο από τα κρατικά αστυνομικά όργανα

⁷ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του ΣτΕ 28/2000.

⁸ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 5, στη σελίδα 82.

να των εισερχομένων και εξερχομένων προσώπων από τη χώρα και αποκλείουν στην απρόσκοπτη κοινωνική συμβίωση των πολιτών και την προστασία των ατομικών ελευθεριών του πολίτη, δεν επιδιώκεται αποκλειστικά η εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος αλλά και η προστασία των ατομικών δικαιωμάτων των κατ' ιδίαν προσώπων. **Ε)** Ως αβάσιμος πρέπει να απορριφθεί και ο λόγος που προβάλλει το Ελληνικό Δημόσιο όσον αφορά στην αρμοδιότητα των οργάνων της Ελληνικής Αστυνομίας να λαμβάνουν το απαγορευτικό μέτρο της εξόδου Έλληνα πολίτη στο εξωτερικό. Τούτο δε, διότι, και αν ακόμη το από 27.7.1996 σήμα της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας προς όλα τα αεροδρόμια της χώρας (σχετικά με την απαγόρευση εξόδου των ανήλικων τέκνων της ...) είχε εκδοθεί από αναρμόδιο όργανο, το σήμα αυτό, ως διοικητική πράξη καλυπτόταν από το τεκμήριο νομιμότητας των διοικητικών πράξεων. Συνεπώς, το αστυνομικό όργανο που ήταν επιφορτισμένο με τον έλεγχο των διαβατηρίων στο αεροδρόμιο όφειλε, βάσει του καθήκοντος υποταγής, να συμμορφωθεί προς το σήμα αυτό και δεν μπορούσε να ελέγξει τη νομιμότητα του μέτρου που είχε ληφθεί με το επίμαχο σήμα. **ΣΤ)** Απορριπτέος ως αλυσιτελής είναι ο λόγος που προβάλλει το Ελληνικό Δημόσιο ότι η παράλειψη του αστυνομικού οργάνου να πληκτρολογήσει τα στοιχεία των ανήλικων τέκνων της αναιρεσίβλητης στον ηλεκτρονικό υπολογιστή της υπηρεσίας ελέγχου διαβατηρίων δεν συνδεόταν αιτιωδώς με την αρπαγή των ανήλικων τέκνων από τον πατέρα τους, αφού η επίμαχη ζημία προκλήθηκε την Τρίτη του Πάσχα, οπότε ο σύζυγος της αναιρεσίβλητης είχε υποχρέωση να παραδώσει τα τέκνα στην αναιρεσίβλητη και όχι στις 24.4.1997, ημερομηνία της αναχώρησής τους από την Ελλάδα. Και τούτο, διότι γενεσιουργός αιτία της βλάβης της αναιρεσίβλητης από την απώλεια δυνατότητας επικοινωνίας με τα ανήλικα τέκνα της υπήρξε αποκλειστικώς, κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, η παράλειψη του αρμοδίου αστυνομικού οργάνου να προβεί στην πληκτρολόγηση, στις 24.4.1997, των στοιχείων του διαβατηρίου των τέκνων της αναιρεσίβλητης, όπως είχε υποχρέωση με βάση το υπ' αριθμ. πρωτ. 9768/6-428524/6.8.1997 έγγραφο της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας και το από 30.7.1997 τηλετυπικό σήμα της Υπηρεσίας αυτής στο Τμήμα Ασφαλείας του Αερολιμένα Ελληνικού, με αποτέλεσμα τα ανήλικα αυτά τέκνα να φυγαδευτούν στο εξωτερικό.

Το Δικαστήριο αναίρεσε την απόφαση 651/2004 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών κατά το μέρος που με αυτήν αναγνωρίστηκε απαίτηση της αναιρεσίβλητης έναντι του Δημοσίου προς καταβολή χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης για λογαριασμό των ανήλικων τέκνων της.

Ανάκληση άδειας διαμονής

0744

ΣτΕ 1393/2009 (Δ' Τμήμα)

Δικαστές: Α. Τσαμπάση, Αντιπρόεδρος, Προεδρεύουσα, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος, που είχε κώλυμα, Ε. Νίκα, Η. Τσακόπουλος, Σύμβουλοι, Β. Κίντζιου, Μ. Σωτηροπούλου, Πάρεδροι

Εισηγήτρια: Μ. Σωτηροπούλου

Δικηγόρος: Γ. Ζορμπάς, δικηγόρος Καρδίτας για τον αιτούντα και Φ. Δεδούση, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και για το Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας Θεσσαλίας

Έφεση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Θεσσαλίας και του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης κατά απόφασης Διοικητικού Πρωτοδικείου που ακύρωσε απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Θεσσαλίας με την οποία ανακλήθηκε άδεια διαμονής αλλοδαπού αλβανικής ιθαγένειας – Απαράδεκτως ασκείται η έφεση από το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας γιατί η Περιφέρεια δεν έχει νομική προσωπικότητα και το Δημόσιο εκπροσωπείται από τον αρμόδιο Υπουργό – Ανάκληση της άδειας διαμονής για αντικειμενικό γεγονός, όπως είναι η κατοχή παραποιημένου διαβατηρίου, δεν επιβάλλει στη Διοίκηση την υποχρέωση να καλέσει το διοικούμενο να παράσχει εξηγήσεις – Είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη η απόφαση με την οποία ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Θεσσαλίας ανακάλεσε την άδεια διαμονής του αλλοδαπού διοικούμενου λόγω της κατοχής παραποιημένου διαβατηρίου γιατί δεν αναφέρεται στη μέθοδο με την οποία διαπιστώθηκε η παραποίηση του διαβατηρίου ούτε σε σχετικά διευκρινιστικά έγγραφα της αλλοδαπής, εκδόσεως το διαβατήριο, αρχής, ή σε πόρισμα εργαστηριακού ελέγχου των αρμόδιων εγκληματολογικών υπηρεσιών

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 66 παράγραφος 6 και 43 παράγραφος 1 περίοδος γ' του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 91, τ. Α'

Άρθρο 25 παράγραφος 8 του Ν. 3013/2002 «Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις», ΦΕΚ 102, τ. Α'

Άρθρο 6 του Ν. 2690/1999 «Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας», ΦΕΚ 45, τ. Α΄

Πραγματικά περιστατικά: Ο εφεσίβλητος, αλβανικής ιθαγένειας, υπέβαλε αίτηση για τη χορήγηση άδειας παραμονής σύμφωνα με το άρθρο 66 του Ν. 2910/2001, κατέθεσε δε για το σκοπό αυτό και αντίγραφο του αλβανικού του διαβατηρίου με αριθμό 0851476/97. Με την από 24.8.2001 απόφαση της Διεύθυνσης Τοπικής Αυτοδιοίκησης νομού Καρδίτσας της Περιφέρειας Θεσσαλίας του χορηγήθηκε εξάμηνη άδεια παραμονής. Στη συνέχεια, ο εφεσίβλητος υπέβαλε στις 22.2.2002 αίτηση κατά το άρθρο 66 παρ. 6 του Ν. 2910/2001 για τη χορήγηση άδειας εργασίας και την ανανέωση της άδειας παραμονής του, ενώ η ήδη χορηγηθείσα εξάμηνη άδεια παραμονής του παρατάθηκε κατά νόμον έως 31.12.2002 (άρθρο 25 παρ. 8 του Ν. 3013/2002). Κατόπιν αυτών, ο εφεσίβλητος αναχώρησε στις 23.5.2002 για την Αλβανία και προσπάθησε να επανεισέλθει στην Ελλάδα την 1η.6.2002, μέσω Κακαβιάς, επιδεικνύοντας το διαβατήριό και την άδεια παραμονής του. Κατά τον έλεγχο, όμως, η αστυνομική αρχή θεώρησε ότι το αλβανικό διαβατήριό με αριθμό 0851476/97 που επέδειξε ο ενδιαφερόμενος ήταν παραποιημένο, διότι ήταν «κολλημένες» οι σελίδες 9, 10, 39 και 40 αυτού. Κατόπιν δε τούτου, με το από 3.6.2002 έγγραφο του Α.Τ. Κακαβιάς, το ζήτημα διαβιβάστηκε στο Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας Θεσσαλίας, ο οποίος, με την από 3.7.2002 απόφασή του, ανακάλεσε την άδεια παραμονής του εφεσίβλητου και αρνήθηκε την περαιτέρω ανανέωσή της, με την αιτιολογία ότι ο ενδιαφερόμενος κατείχε παραποιημένο διαβατήριό, λόγω «αλλαγής σελίδων» και ότι συνέτρεχε λόγος ανάκλησης και μη ανανέωσης της άδειας παραμονής του λόγω υποβολής πλαστού δικαιολογητικού, κατά το άρθρο 43 παρ. 1 περ. γ΄ του Ν. 2910/2001.

Με την αίτηση ακύρωσης που άσκησε ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Τρικάλων, ο εφεσίβλητος παραπονείτο ότι δεν εκλήθη προς παροχή εξηγήσεων και ισχυρίζετο ότι το αλβανικό διαβατήριό του δεν ήταν παραποιημένο, προσκόμισε δε προς απόδειξη του ισχυρισμού του αυτού το σώμα του διαβατηρίου 0851476/97. Με την προσβαλλόμενη ενώπιον του Δικαστηρίου απόφασή του, το Διοικητικό Πρωτοδικείο δέχθηκε ότι η ανάκληση της αδειάς παραμονής για το λόγο της κατοχής παραποιημένου διαβατηρίου συνδεόταν με υποκειμενική συμπεριφορά του ενδιαφερομένου και ότι, επομένως, μη νομίμως ο εφεσίβλητος δεν εκλήθη προς παροχή εξηγήσεων πριν από την έκδοση της ως άνω πράξης, σύμφωνα με το άρθρο 6 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (Ν. 2690/99).

Η Διοίκηση άσκησε έφεση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ισχυριζόμενη ότι η ανάκληση της άδειας παραμονής του εφεσίβλη-

του στηρίχθηκε στο αντικειμενικό γεγονός της κατοχής παραποιημένου διαβατηρίου, ασυνδέτως προς υποκειμενική συμπεριφορά αυτού, ότι, ως εκ τούτου, δεν απαιτείτο η προηγούμενη κλήση του ενδιαφερομένου προς παροχή εξηγήσεων και ότι έσφαλε το Διοικητικό Πρωτοδικείο που έκρινε αντιθέτως.

Σκεπτικό: **A)** Η έφεση ασκείται απαραδέκτως από το Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας, δεδομένου ότι η Περιφέρεια δεν έχει νομική προσωπικότητα και το Δημόσιο εκπροσωπείται από τον αρμόδιο Υπουργό¹. Επομένως, η έφεση ασκείται εν γένει παραδεκτώσ από τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημ. Διοίκησης και Αποκέντρωσης και πρέπει να εξετασθεί κατ' ουσίαν. **B)** Εφόσον η ανάκληση της άδειας παραμονής στηρίχθηκε στο αντικειμενικό γεγονός της κατοχής παραποιημένου διαβατηρίου, ασυνδέτως προς υποκειμενική στάση του ενδιαφερομένου, δεν απαιτείτο κλήση σε παροχή εξηγήσεων². Όμως, η από 3.7.2002 ανακλητική απόφαση του Γενικού Γραμματέα ήταν, εν πάση περιπτώσει, εξ άλλου λόγου μη νόμιμη και ακυρωτέα και καλώς, συνεπώς, το Διοικητικό Πρωτοδικείο προήλθε σε ακύρωσή της, αν και με διαφορετική αιτιολογία. Τούτο δε διότι η Διοίκηση θεώρησε ότι «το υπ' αρ. 0851476 διαβατήριο που κατείχε (ο εφεσίβλητος) είχε παραποιηθεί με τη μέθοδο της συγκολλησεως σελίδων και συγκεκριμένα οι σελίδες 9, 10, 39 και 40 προέρχονταν από άλλο γνήσιο αλβανικό διαβατήριο και τοποθετήθηκαν με χρήση κολλητικής ουσίας στο εξεταζόμενο διαβατήριο, αφού προηγουμένως αφαιρέθηκαν δι' αποκοπής οι αντίστοιχες αρχικές σελίδες». Όμως, από το σώμα του διαβατηρίου που προσκόμισε ο αλλοδαπός ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου και υπάρχει στο φάκελο, δεν προκύπτει, εκ πρώτης όψεως, το αποδιδόμενο γεγονός της αποκοπής των αρχικών πρωτότυπων σελίδων, ούτε προκύπτει η χρήση κολλητικής ουσίας για την επικόλληση σελίδων άλλου διαβατηρίου και η αλλοίωση του διαβατηρίου από την αποδιδόμενη άποψη. Απαιτείτο, κατά συνέπεια, ειδικότερη αιτιολόγηση της σχετικής κρίσης, με αναφορά και στη μέθοδο με την οποία διαπιστώθηκε η αποκοπή των σελίδων του διαβατηρίου και η επικόλληση άλλων ή, ενδεχομένως, με αναφορά σε σχετικά διευκρινιστικά έγγραφα στοιχεία της εκδούσης το διαβατήριο αλλοδαπής αρχής ή σε πόρισμα εργαστηριακού ελέγχου των αρμοδίων εγκληματολογικών υπηρεσιών. Ως εκ τούτου, η ανάκληση της άδειας παραμονής του εφεσίβλητου και η μη ανανέωσή της ήταν ανεπαρκώς αιτιολογημένες και ορθώς, αν και με διαφορετική αιτιολογία, το

¹ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις ΣτΕ 129/2003, 212/2008 κ.α.

² Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις ΣτΕ 790/2008, 3678/2007, 1914/2001 κ.α.

Διοικητικό Πρωτοδικείο ακύρωσε την από 3.7.2002 προσβληθείσα απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Θεσσαλίας³.

Το Δικαστήριο απέρριψε την έφεση του Ελληνικού Δημοσίου και επικύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Τρικάλων.

³ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφαση ΣτΕ 2414/2008.

Κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα αλλοδαπών

0745

ΣτΕ 1380/2008 (Δ' Τμήμα) ¹

Δικαστές: Μ. Βροντάκης, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Δ' Τμήματος, Ε. Σαρπ, Ε. Νίκα, Σύμβουλοι, Β. Κιντζίου, Μ. Σωτηροπούλου, Σύμβουλοι.

Εισηγήτρια: Ε. Νίκα

Δικηγόροι: Γ. Ασημακόπουλος, δικηγόρος Αθηνών για τους αιτούντες και Κ. Ζαμπάρας, πάρεδρος ΝΣΚ για τον Υπουργό Ανάπτυξης

Αποκλεισμός των αλλοδαπών – πολιτών τρίτων χωρών από τον κύκλο των δικαιούχων αδειών πωλητών λαϊκών αγορών δεν συνιστά περιορισμό της επαγγελματικής τους ελευθερίας επιβληθέντα κατά παράβαση της κατοχυρωμένης από το άρθρο 25 παράγραφος 1 του Συντάγματος αρχής της αναλογικότητας – Ο Ν. 3304/2005 δεν εφαρμόζεται όσον αφορά στους όρους και στις συνθήκες εργασίας και απασχόλησης στις περιπτώσεις που προβλέπεται διαφορετική μεταχείριση λόγω ιθαγένειας – Στα δικαιώματα που εγγυάται χωρίς καμιά διάκριση το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα δεν περιλαμβάνεται η οικονομική και επαγγελματική ελευθερία

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 5 παράγραφος 1, 25 παράγραφοι 1 και 3, 21 παράγραφος 1 και 43 παράγραφος 2 εδάφιο β' Συντάγματος (ΦΕΚ 147/4.7.2001, τ. Α')

Άρθρα 1, 2, 3 και 4 παράγραφος 2 του Ν. 3304/2005 «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού» (ΦΕΚ 16, τ. Α')

Άρθρο 2 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και του Δευτέρου Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα σχετικού με την κατάργηση της ποινής του

¹ Ομοίως περιεχομένου η απόφαση 1381/2008. Η παρούσα έχει δημοσιευθεί και σε ΝοΒ 57, σελίδα 680 επ.

θανάτου.

N. 2462/1997 (ΦΕΚ 25, τ. Α')

Άρθρο 29 παράγραφος 1 εδάφιο β' του Ν. 3377/2005 «Αρχές και κανόνες για την εξυγίανση της λειτουργίας και την ανάπτυξη βασικών τομέων του εμπορίου και της αγοράς – Θέματα Υπουργείου Ανάπτυξη» (ΦΕΚ 202, τ. Α')

Άρθρο 1 παράγραφος 1 της Απόφασης του Υπουργού Ανάπτυξης Κ1-188/18.1.2006 «Καθορισμός όρων, προϋποθέσεων και διαδικασίας, για τη χορήγηση άδειας επαγγελματία πωλητή λαϊκών αγορών, του άρθρου 29 του Ν. 3377/2005», (ΦΕΚ 66, τ. Β')

Άρθρο 7 παράγραφος 12 του Ν. 2323/1995 «Υπαίθριο εμπόριο και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 145, τ. Α'), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4 του Ν. 3377/2005 «Αρχές και κανόνες για την εξυγίανση της λειτουργίας και την ανάπτυξη βασικών τομέων του εμπορίου και της αγοράς – Θέματα Υπουργείου Ανάπτυξη» (ΦΕΚ 202, τ. Α')

Άρθρο 6 παράγραφος 2 του Ν. 3190/2003 «Τροποποίηση του Ν. 2323/1995 Υπαίθριο Εμπόριο και άλλες διατάξεις» και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 249, τ. Α')

Άρθρο 1 παράγραφος 1 του Π.Δ. 58/2005 «Όροι και προϋποθέσεις λειτουργίας των λαϊκών αγορών» (ΦΕΚ 87, τ. Α')

Π.Δ. 51/2006 «Όροι και προϋποθέσεις λειτουργίας των λαϊκών αγορών» (ΦΕΚ 51, τ. Α')

Άρθρο 1 παράγραφος 1 του Π.Δ. 254/2005 «Ρύθμιση υπαίθριου εμπορίου (πλανόδιου και στάσιμου)» (ΦΕΚ 307, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Οι αιτούντες, αλλοδαποί και κάτοχοι αδειών άσκησης υπαίθριου στάσιμου εμπορίου πλησίον λαϊκών αγορών άσκησαν αίτηση για την ακύρωση της υπ' αριθμ. Κ1-188/18.1.2006 απόφασης του Υπουργού Ανάπτυξης κατά το μέρος με το οποίο αποκλείει τους αλλοδαπούς πολίτες, λόγω της ιθαγένειάς τους, από τη μεταβατικώς παρασχεθείσα δυνατότητα χορήγησης άδειας επαγγελματία πωλητή λαϊκών αγορών στους κατέχοντες την 30.6.2005 άδεια άσκησης υπαίθριου στάσιμου εμπορίου πλησίον λαϊκών αγορών.

Ενώπιον του Δικαστηρίου ισχυρίστηκαν ότι η ρύθμιση που καθιερώνει η προαναφερόμενη υπουργική απόφαση αντιβαίνει τόσο στο Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων όσο και στο Ν. 3304/2005 με τον οποίο μεταφέρθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία 2000/78/ΕΚ για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Σκεπτικό: Α) Κατά την έννοια της εξουσιοδοτικής διάταξης του άρθρου 29 παράγραφος 1 εδάφιο β' του Ν. 3377/2005, ερμηνευμένης εν

όνει του άρθρου 43 παράγραφος 2 εδάφιο β' του Συντάγματος, η εκδιδόμενη βάσει αυτής απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης πρέπει, ως προς τις καθοριζόμενες από αυτήν λοιπές προϋποθέσεις για την κατά παρέκκλιση των παγίων διατάξεων χορήγηση αδειών πωλητών λαϊκών αγορών στην ειδική κατηγορία προσώπων αλλοδαπών – πολιτών τρίτων χωρών, να εναρμονίζεται προς τις αντίστοιχες προϋποθέσεις της πάγιας διαδικασίας χορήγησης αδειών πωλητών λαϊκών αγορών, όπως αυτές έχουν καθορισθεί από το Ν. 3377/2005 και τα εκτελεστικά του διατάγματα. Ως εκ τούτου, εφ' όσον η προσβαλλόμενη διάταξη του άρθρου 1 παράγραφος 1 της υπ' αριθμ. Κ1-188/18.1.2006 απόφασης του Υφυπουργού Ανάπτυξης, με την οποία αποκλείονται από την επίμαχη μεταβατική ρύθμιση οι αλλοδαποί, που δεν είναι υπήκοοι κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή ομογενείς (Βορειοηπειρώτες ή παλιννοστούντες από την πρώην ΕΣΣΔ και τον Πόντο), εναρμονίζεται, όσον αφορά τους (μη ομογενείς) αλλοδαπούς, υπηκόους τρίτων χωρών, προς την παγία διάταξη, αυτή κείται εντός του πλαισίου της εξουσιοδότησης του άρθρου 29 παράγραφος 1 εδάφιο β' του Ν. 3377/2005, βάσει της οποίας εκδόθηκε. **Β)** Με τις διατάξεις της νομοθεσίας περί λαϊκών αγορών, επιδιώκεται, μεταξύ άλλων, και η καταπολέμηση της ανεργίας μέσω της παραχώρησης σε ανέργους κοινοχρήστων χώρων για την άσκηση εμπορικής δραστηριότητας. Εν όψει του σκοπού αυτού του Ν. 3190/2003 και του Ν. 3377/2005, και δεδομένου ότι, κατά το άρθρο 21 παράγραφος 1 του Συντάγματος, που κατοχυρώνει το κοινωνικό δικαίωμα στην εργασία, το κράτος «μεριμνά για τη δημιουργία συνθηκών απασχόλησης όλων των πολιτών», οι θεσπιζόμενες από την κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση προϋποθέσεις χορήγησης των αδειών πωλητών λαϊκών αγορών μπορεί να αναφέρονται και στην ιθαγένεια των ενισχυόμενων προσώπων και, συνεπώς, η καθιέρωση, με τα Π.Δ. 58/2005 και 51/2006, της ελληνικής ιθαγένειας ως προϋπόθεσης για τη χορήγηση άδειας πωλητού λαϊκών αγορών κείται εντός των ορίων της εξουσιοδότησης που παρασχέθηκε, αντιστοίχως, με την παράγραφο 2 του άρθρου 6 του Ν. 3190/2003 και την παράγραφο 12 του άρθρου 7 του Ν.2323/1995, όπως αυτό ισχύει μετά την αντικατάστασή του με το άρθρο 4 του Ν. 3377/2005. Επομένως, η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του Π.Δ. 58/2005, με την οποία ο κύκλος των δικαιούχων αδειών πωλητών λαϊκών αγορών περιορίστηκε στους Έλληνες πολίτες και – εν όψει των υποχρεώσεων που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο – στους πολίτες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και προς την οποία στοιχεί η ρύθμιση της προσβαλλόμενης διάταξης, δεν έχει τεθεί καθ' υπέρβαση της παρασχεθείσας με την παράγραφο 2 του άρθρου 6 του Ν. 3190/2003 εξουσιοδότησης. **Γ)** Η ως άνω ρύθμιση δεν προσκρούει στο άρθρο 2 του

Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του Ν. 2462/1997, προεχόντως διότι στα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο Διεθνές Σύμφωνο χωρίς καμία διάκριση δεν περιλαμβάνεται η οικονομική και επαγγελματική ελευθερία, ούτε, άλλωστε, στις διατάξεις του Ν. 3304/2005 «Για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης», που μετέφερε στην ελληνική έννομη τάξη τις Οδηγίες 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 2000 και 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Νοεμβρίου 2000, και ειδικότερα στα άρθρα 1,2,3 και 4 του νόμου αυτού, διότι το εν λόγω νομοθέτημα αναφέρεται στις διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετησίου προσανατολισμού και δεν εφαρμόζεται, όσον αφορά στους όρους και στις συνθήκες εργασίας και απασχόλησης, στις περιπτώσεις που προβλέπεται διαφορετική μεταχείριση λόγω ιθαγένειας (άρθρο 4 παράγραφος 2 του Ν. 3304/2005). Δ) Στην προστατευομένη από το άρθρο 5 παράγραφος 1 του Συντάγματος ελευθερία άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας δεν περιλαμβάνεται και δικαίωμα παραχώρησης κοινοχρήστου χώρου προς άσκηση εμπορίας. Ως εκ τούτου, η μη ένταξη των αιτούντων, αλλοδαπών – πολιτών τρίτων χωρών, στον κύκλο των δικαιούχων αδειών πωλητών λαϊκών αγορών δεν συνιστά, σε κάθε περίπτωση, περιορισμό της επαγγελματικής ελευθερίας τους και δη επιβληθέντα κατά παράβαση της κατοχυρωμένης από το άρθρο 25 παράγραφος 1 του Συντάγματος αρχής της αναλογικότητας. Εξ άλλου, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ.1 του Π.Δ. 254/2005 «Ρύθμιση υπαιθρίου εμπορίου» δεν αποκλείονται από την παραχώρηση κοινοχρήστου χώρου προς άσκηση άλλων μορφών υπαιθρίου εμπορίου εκτός των λαϊκών αγορών. Ε) Περαιτέρω, απορριπτέος είναι και ο λόγος που προβάλλουν ότι η επίδικη ρύθμιση συνιστά καταχρηστική άσκηση δικαιώματος που απαγορεύεται από το άρθρο 25 παράγραφος 3 του Συντάγματος, διότι η εν λόγω συνταγματική διάταξη αφορά την περίπτωση της κατάχρησης εκ μέρους του φορέως του ατομικού δικαιώματος και όχι την καταχρηστική συμπεριφορά του κράτους².

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης.

² Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφαση του 1860/2003, επταμελής σύνθεση.

Π. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΕΦΕΤΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα αλλοδαπών

0746

Διοικητικό Εφετείο Αθηνών 1035/2009

Δικαστές: Χρ. Βασιλάκης, πρόεδρος Εφετών Δ.Δ., Δ. Οικονόμου και Λ. Σκουρολιάκου Εφέτες Δ.Δ.

Εισηγήτρια: Λ. Σκουρολιάκου

Δικηγόροι: Γ. Φωτόπουλος, δικηγόρος Αθηνών για τους εφεσίβλητους

Οι διατάξεις του άρθρου 1 του Ν. 1078/1980, που όπως προκύπτει και από την εισηγητική έκθεση του νόμου, επεδίωκαν το μέτρο της απαλλαγής από το φόρο μεταβίβασης κατά την απόκτηση πρώτης κατοικίας να αποκτήσει γενικότητα και να καταλαμβάνει όλους τους έγγαμους, για τους οποίους η ανάγκη απόκτησης στέγης είναι επιτακτική, ανεξάρτητα από το επάγγελμα, την κοινωνική θέση ή την οικονομική τους κατάσταση, δεν θέτουν σε κανένα σημείο τους ως προϋπόθεση για την πιο πάνω απαλλαγή την ύπαρξη της ελληνικής υπηκοότητας στο πρόσωπο του αγοραστή, ενώ θέτουν ως προϋπόθεση ο αγοραστής ανεξάρτητα της υπηκοότητάς του α κατοικεί μόνιμα στην Ελλάδα – Οι διατάξεις για τους υπηκόους των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφορούν στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στο χώρο της Ε.Ο.Κ., είναι προγενέστερες του Ν. 1078/1980, που εισήγαγε την απαλλαγή από το φόρο μεταβίβασης κατά την απόκτηση πρώτης κατοικίας για ευρύτερο κύκλο προσώπων και δεν διαλαμβάνουν το υπό κρίση θέμα.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Ν. 945/1979 «Περί κυρώσεως της Συνθήκης Προσχωρήσεως της Ελλάδος εις την Ευρωπαϊκήν Οικονομικήν Κοινότητα και την Ευρωπαϊκήν Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας, ως και της συμφωνίας περί προσχωρήσεως της Ελλάδος εις την Ευρωπαϊκήν Κοινότητα Άνθρακος και Χάλυβος», ΦΕΚ 170, τ. Α΄

Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 του Συμβουλίου της 15ης Οκτωβρίου 1968 περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο

εσωτερικό της Κοινότητας

EE L 257 της 19.10.1968, σ. 2 έως 12

Ελληνική ειδική έκδοση: Κεφάλαιο 5 τόμος 1 σελίδα 33

Άρθρο 1 παράγραφος 1 του Ν. 1078/1980 «Περί απαλλαγής εκ του φόρου μεταβιβάσεως ακινήτων της αγοράς πρώτης κατοικίας, καταργήσεως και τροποποιήσεως διατάξεων προσδιορισμού εισοδήματος βάσει τεκμηρίων, καταργήσεως φορολογίας ακινήτου περιουσίας και άλλων τινών φορολογικών διατάξεων» (ΦΕΚ 238, τ. Α') όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 παράγραφος 3 του Ν. 2892/2001 «Ελαφρύνσεις στη φορολογία κεφαλαίου και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 46, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Με το 4819/20.9.2001 συμβόλαιο της συμβολαιογράφου ...(...) οι εφεσίβλητοι, οι οποίοι είναι σύζυγοι (βλέπε την από 21/42/1997 ληξιαρχική πράξη γάμου του Ληξιαρχείου Α.), αγόρασαν κατά πλήρη κυριότητα και εξ αδιαιρέτου διαμέρισμα, στον Β πάνω από το ισόγειο όροφο πολυκατοικίας στη Μεταμόρφωση Αττικής, 86,25 τ.μ., με ανοικτή θέση στάθμευσης επιφάνειας 13 τ.μ. και αποθήκη 10 τ.μ.. Με την 1097/19.9.2001 δήλωση φόρου μεταβίβασης δήλωσαν την αξία του ακινήτου αυτού σε 22.200.000 δραχ., και κατέβαλαν τον αναλογούντα επί της συνολικής αξίας του ακινήτου φόρο, ποσού 2.309.267 δραχ., όπως προκύπτει από το 30875/19.9.2001 διπλότυπο είσπραξης τύπου Α. Ακολούθως, οι εφεσίβλητοι υπέβαλαν στη Δ.Ο.Υ Νέας Φιλαδέλφειας την 17905/3.10.2001 αίτηση, με την οποία ζήτησαν την απαλλαγή από το φόρο μεταβίβασης της προαναφερόμενης πρώτης κατοικίας και την επιστροφή του φόρου που κατέβαλαν αχρεωστήτως. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με την 17905/25.10.2001 αρνητική απάντηση του Προϊσταμένου της πιο πάνω Δ.Ο.Υ., με την αιτιολογία ότι η δεύτερη εφεσίβλητη είναι υπήκοος Βουλγαρίας και δεν δικαιούται της σχετικής απαλλαγής, καθόσον αυτή παρέχεται μόνο σε Έλληνες υπηκόους, ο δε πρώτος εφεσίβλητος αποκτά ποσοστό εξ αδιαιρέτου του διαμερίσματος, η σχετική δε απαλλαγή προβλέπεται στις περιπτώσεις εξ ολοκλήρου και κατά πλήρη κυριότητα αγοράς.

Κατά της αρνητικής αυτής απάντησης οι εφεσίβλητοι άσκησαν την από 6.11.2001 προσφυγή, προβάλλοντας ότι οι σχετικές διατάξεις δεν προβλέπουν ως προϋπόθεση της απαλλαγής την ύπαρξη της ελληνικής υπηκοότητας στο πρόσωπο του αγοραστή. Σχετικά αιτήθηκαν την ακύρωση της 17905/25.10.2001 αρνητικής απάντησης του Προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ. Νέας Φιλαδέλφειας, που απέρριψε το αίτημά τους για απαλλαγή από το φόρο μεταβίβασης της πρώτης κατοικίας τους και για επιστροφή του φόρου που καταβλήθηκε για την αιτία αυτή αχρεωστήτως. Με την υπ' αριθμ. 13829/2006 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών έγι-

νε δεκτή η από 6.11.2001 προσφυγή των εφεσίβλητων. Σχετικά κρίθηκε ότι από τις σχετικές διατάξεις δεν τίθεται ως προϋπόθεση για την απαλλαγή από το φόρο μεταβίβασης, λόγω απόκτησης πρώτης κατοικίας, η ελληνική υπηκοότητα του αγοραστή και ότι οι εφεσίβλητοι, αφού συντρέχουν στο πρόσωπό τους και οι λοιπές προϋποθέσεις για την απαλλαγή τους από το φόρο μεταβίβασης λόγω απόκτησης πρώτης κατοικίας, όπως γνωστοποιήθηκε στο Δικαστήριο με το 2575/7.2.2006 έγγραφο του Προϊσταμένου της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. μετά την έκδοση της 9680/2005 αναβλητικής απόφασης, δικαιούνται την ένδικη απαλλαγή, αφού και οι δύο μαζί, ως σύζυγοι, αγόρασαν το ακίνητο εξ ολοκλήρου και κατά πλήρη κυριότητα, ακολούθως ακυρώθηκε η 17905/25.10.2001 αρνητική απάντηση του Προϊσταμένου της αρμόδιας Δ.Ο.Υ και διατάχθηκε η επιστροφή στους εφεσίβλητους του ποσού του φόρου που αυτοί κατέβαλαν αχρεωστήτως για την παραπάνω αιτία.

Ο Προϊστάμενος της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. άσκησε έφεση κατά της προαναφερόμενης πρωτοβάθμιας απόφασης του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών προβάλλοντας ότι οι διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 1 του Ν.1078/1980 αποσκοπούσαν να αρθεί το προνόμιο που παρέχεται μέχρι τότε σε ορισμένες μόνο κατηγορίες προσώπων (π.χ. στους δημόσιους υπαλλήλους) και, με ενιαία κριτήρια, να παρέχεται πλέον απαλλαγή από το φόρο μεταβίβασης για την αγορά πρώτης κατοικίας σε όλους τους Έλληνες πολίτες, ότι από την ίδια τη διατύπωση των πιο πάνω διατάξεων συνάγεται ότι ο αιτούμενος την απαλλαγή πρέπει να είναι φυσικό πρόσωπο και Έλληνας υπήκοος και, τέλος, ότι, κατ' εξαίρεση, ο νομοθέτης καθόρισε μόνο συγκεκριμένες κατηγορίες προσώπων που, αν και δεν έχουν την ελληνική υπηκοότητα, δικαιούνται της πιο πάνω απαλλαγής και αυτοί είναι οι υπήκοοι των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (επικαλείται τις διατάξεις του 1612/1968 Κανονισμού του Συμβουλίου της Ε.Ο.Κ. και του Ν. 945/1979 περί κυρώσεως της συνθήκης προσχώρησης στην Ε.Ο.Κ.), καθώς και οι ομογενείς που κατάγονται από την Τουρκία, Βόρεια Ήπειρο, Κύπρο και οι Πόντιοι, όπως και οι παλινοστούντες ομογενείς.

Σκεπτικό: Α) Ο λόγος της έφεσης και οι κατ' ιδίαν προβαλλόμενοι ισχυρισμοί πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι. Και τούτο, γιατί οι διατάξεις του άρθρου 1 του Ν. 1078/1980, όπως ίσχυαν κατά τον κρίσιμο χρόνο, και οι οποίες, όπως προκύπτει και από την εισηγητική έκθεση του νόμου, επεδίωκαν το μέτρο της απαλλαγής από το φόρο μεταβίβασης κατά την απόκτηση πρώτης κατοικίας να αποκτήσει γενικότητα και να καταλαμβάνει όλους τους έγγαμους, για τους οποίους η ανάγκη απόκτησης στέγης είναι επιτακτική, ανεξάρτητα από το επάγγελμα, την κοινωνική θέση ή την οικονομική τους κατάσταση, δεν θέτουν σε κανένα σημείο τους ως προϋπόθεση για την πιο πάνω απαλλαγή την ύπαρξη της

ελληνικής υπηκοότητας στο πρόσωπο του αγοραστή, ενώ θέτουν ως προϋπόθεση ο αγοραστής ανεξάρτητα της υπηκοότητάς του να κατοικεί μόνιμα στην Ελλάδα, ως προς αυτή δε την προϋπόθεση (της μόνιμης κατοικίας στην Ελλάδα) οι πιο πάνω διατάξεις προβλέπουν εξαίρεση, με την παράγραφο 3 του άρθρου 1 του πιο πάνω νόμου και με τους εκεί τιθέμενους όρους, για τους ομογενείς, αλλά και για Έλληνες, που εργάστηκαν στο εξωτερικό. **Β)** Τέλος, οι διατάξεις που επικαλείται ο εκκαλών σε σχέση με τους υπηκόους των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στο χώρο της Ε.Ο.Κ., είναι προγενέστερες του Ν. 1078/1980, που εισήγαγε την απαλλαγή από το φόρο μεταβίβασης κατά την απόκτηση πρώτης κατοικίας για ευρύτερο κύκλο προσώπων και δεν διαλαμβάνουν το υπό κρίση θέμα. **Γ)** Ενόψει των ανωτέρω η δεύτερη εφεσίβλητη, βουλγαρικής υπηκοότητας, δεν στερείται λόγω της μη ελληνικής υπηκοότητάς της το δικαίωμα της απαλλαγής από το φόρο μεταβίβασης για την απόκτηση πρώτης κατοικίας. Περαιτέρω, εφόσον αυτή μαζί με το σύζυγό της, πρώτο εφεσίβλητο, αγόρασαν εξ αδιαιρέτου κατά πλήρη κυριότητα ολόκληρο το υπό κρίση ακίνητο ως πρώτη κατοικία και συντρέχουν στο πρόσωπό τους και οι λοιπές προβλεπόμενες προϋποθέσεις, όπως βεβαιώνεται με το 2575/7.2.2006 έγγραφο του εκκαλούντος, δικαιούνται την ένδικη απαλλαγή και επομένως η 17905/25.10.2001 αρνητική απάντηση του εκκαλούντος Προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ. Νέας Φιλαδέλφειας πρέπει να ακυρωθεί και να επιστραφεί στους εφεσίβλητους το ποσό των 2.309.267 δρχ. που καταβλήθηκε από αυτούς αχρεωστήτως, όπως ορθά κρίθηκε και με την εκκαλούμενη απόφαση.

Το Δικαστήριο απέρριψε την έφεση που άσκησε η Προϊσταμένη της Δ.Ο.Υ. Νέας Φιλαδέλφειας.

III. ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Κοινωνικά και Οικονομικά Δικαιώματα Αλλοδαπών

0747

ΑΠ 206/2009 (Β΄ Πολιτικό Τμήμα)

Δικαστές: Ηλ.Γιαννακάκης, Αντιπρόεδρος Αρείου Πάγου, Αθ. Θεμέλης, Ειρήνη Αθανασίου, Βαρβάρα Κριτσωτάκη και Π. Κομνηνάκης, Αρεοπαγίτες.

Εισηγητής: Π. Κομνηνάκης

Δικηγόροι: Θ. Παντόλμου, δικηγόρος Αθηνών για τον αναιρεσιόντα και Ηλ. Νικολακόπουλος, δικηγόρος Αθηνών για την αναιρεσίβλητη εταιρεία

Είναι άκυρη η σύμβαση εργασίας στην Ελλάδα του αλλοδαπού που δεν είναι πολίτης κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δεν είναι εφοδιασμένος με την απαιτούμενη κατά νόμο άδεια εργασίας (άρθρο 23 παράγραφος 1 του Ν. 1975/1991 σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 3, 174 και 180 ΑΚ) – Ο αλλοδαπός που παρέχει εργασία σε εργοδότη σε εκτέλεση άκυρης σύμβασης εργασίας δεν δικαιούται να λάβει τις συμφωνηθείσες ή νόμιμες αποδοχές αλλά έχει αξίωση από τις διατάξεις των άρθρων 904 και επ. ΑΚ για την απόδοση της ωφελείας που αποκόμισε ο εργοδότης σε εκτέλεση της άκυρης εργασιακής σύμβασης – Οι μισθωτοί που απασχολούνται σε κάποιον εργοδότη με έγκυρη σύμβαση εξηρημένης εργασίας αλλά και οι προσφέροντες τις υπηρεσίες τους, δυνάμει άκυρης σύμβασης εργασίας, με απλή σχέση εργασίας, δικαιούνται επιδόματα εορτών, άδεια, αποδοχές και επίδομα αδείας, προσαύξηση 25% νυκτερινής εργασίας και 75% εργασίας κατά τις Κυριακές και προσαύξηση ίση προς 100% του καταβαλλόμενου ημερομισθίου για παρασχεθείσα παράνομη υπερωριακή απασχόληση

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3, 174, 180, 904 επ. ΑΚ

Άρθρο 23 παράγραφος 1 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α΄)

Άρθρο 1 παράγραφος 1 του Ν. 1082/1980 «Περί τροποποιήσεως, αντικαταστάσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινων ενίων εργατικών νόμων και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων» (ΦΕΚ 250, τ. Α΄)

Άρθρο 1 παράγραφος 2 της Υπουργικής Απόφασης 19040 (Οικονομικών και Εργασίας) της 7/9.12.81 «Χορήγηση επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα στους μισθωτούς όλης της χώρας που απασχολούνται με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου (742, τ. Β΄)

Άρθρο 10 παράγραφος 1 του Β.Δ. 748/1966 «Περί κωδικοποίησης, καταργήσεως, τροποποίησης και συμπλήρωσης των διατάξεων της κειμένης νομοθεσίας περί εβδομαδιαίας και Κυριακής αναπαύσεως και ημερών αργίας» (ΦΕΚ 179, τ. Α΄)

Άρθρα 1 παράγραφος 2 και 2 του Ν. 435/1976 «Περί τροποποίησης και συμπλήρωσης ενίων διατάξεων εργατικών τινων νόμων και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων» (ΦΕΚ 251, τ. Α΄)

Άρθρα 1 παράγραφος 1 και 2 του Α.Ν. 539/1945 «Περί χορηγήσεως κατ' έτος εις τους μισθωτούς αδειών μετ' αποδοχών» (ΦΕΚ 229, τ. Α΄)

Άρθρο 3 παράγραφος 16 του Ν. 4504/1966 «Περί τροποποίησης και συμπλήρωσης διατάξεων τινων της εργατικής νομοθεσίας και περί ετέρων τινών διατάξεων» (ΦΕΚ 57, τ. Α΄)

Άρθρο μόνο του Ν. 133/1975 «Περί της από 26 Φεβρουαρίου 1975 Εθνικής Γενικής Συλλογικής Συμβάσεως Εργασίας περί της εφαρμογής των αρχών ίσης αμοιβής αρρένων και θηλέων, αυξήσεως των ημερών αδειάς αναπαύσεως των εργατών και καθιέρωσης 45ώρου εβδομαδιαίας εργασίας των μισθωτών» (ΦΕΚ 180, τ. Α΄)

Άρθρο 4 του Ν. 2874/2000 «Προώθηση της απασχόλησης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 286, τ. Α΄)

Πραγματικά περιστατικά: Ο ενάγων και ήδη αναιρεσειών επικαλούμενος τη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας αορίστου χρόνου που είχε συνάψει με την αναιρεσίβλητη, βάσει της οποίας απασχολήθηκε από την τελευταία ως φύλακας, ειδικός ελεγκτής πύλης και μετρητής των ποσοτήτων και παραδιδόμενων καυσίμων στις εγκαταστάσεις υγρών και αερίων καυσίμων που διατηρεί αυτή στον ... , κατά το ένδικο χρονικό διάστημα, ζήτησε με την κύρια βάση της αγωγής του ευθέως από τη σύμβαση και, σε περίπτωση ακυρότητας από οποιαδήποτε αιτία της σύμβασής του ή μη νόμιμης παροχής της εργασίας του (εν όλω ή εν μέρει), με την επικουρική βάση της από τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού 1) την αναγνώριση ότι η αναιρεσίβλητη οφείλει να του καταβάλει για διαφορές αποδοχών, αμοιβή ιδιόρρυθμης και παράνομης υπερωρίας, εργασία κατά τη νύκτα και κατά τις Κυριακές, επιδόματα εορτών, αποδοχές και επιδόματα άδειας το ποσό των 75.208,63 ευρώ και 2) να υποχρεωθεί η αναιρεσίβλητη να του καταβάλει για διαφορές αποδοχών, υπερεργασία, ιδιόρρυθμη και παράνομη υπερωρία, εργασία κατά τη νύκτα και κατά τις Κυριακές,

επιδόματα αδείας και εορτών και αποδοχές αδείας το συνολικό ποσό των 25.069,54 ευρώ.

Το Εφετείο Αθηνών, με την υπ' αριθμ. 7731/1006 απόφασή του, δέχθηκε τα εξής: «Ο ενάγων, που είναι πολίτης του Πακιστάν, εργάστηκε στην εναγομένη ως φύλακας κλπ εγκαταστάσεων καυσίμων από 13.7.1998 έως 31.8.2002 παρανόμως, δηλαδή χωρίς προηγούμενη άδεια εργασίας καθόλο το διάστημα της εργασίας του. Ο ενάγων μη έχοντας τηρήσει τις νόμιμες προϋποθέσεις εργασίας στη χώρα, δεν μπορεί να επικαλείται τους νόμους της χώρας αυτής ώστε να δικαιωθεί των εργατικών του απαιτήσεων (όπως δικαιούται κάθε νομοταγής ιθαγενής ή αλλοδαπός), έστω και με τη βάση του αδικαιολόγητου πλουτισμού, γιατί με τον τρόπο αυτό εμφανίζεται το άτοπο φαινόμενο, ενώ ο ίδιος καταστρατηγεί τις διατάξεις των νόμων περί εργασίας και παραμονής του στην Ελλάδα ως αλλοδαπού και προβαίνει με τον τρόπο αυτό στη διάπραξη αξιόποινων πράξεων, να έχει την απαίτηση να εφαρμόζουν οι δημόσιες αρχές του κράτους τις διατάξεις του νόμου επιλεκτικώς οπότε αυτές τον ευνοούν».

Σκεπτικό: Α) Από τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 23 του Ν. 1975/1991 που εφαρμόζεται στους αλλοδαπούς των οποίων το καθεστώς δεν διέπεται από το κοινοτικό δίκαιο και είναι δημόσιας τάξης σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 3, 174 και 180 ΑΚ συνάγεται ότι είναι άκυρη η σύμβαση εργασίας στην Ελλάδα του αλλοδαπού που δεν είναι πολίτης κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δεν είναι εφοδιασμένος με την απαιτούμενη κατά νόμο άδεια εργασίας. **Β)** Εάν ο αλλοδαπός σε εκτέλεση της άκυρης αυτής σύμβασης παρέχει εργασία σε εργοδότη δεν δικαιούται να λάβει τις συμφωνηθείσες ή νόμιμες αποδοχές αλλά έχει αξίωση από τις διατάξεις των άρθρων 904 και επ. ΑΚ για απόδοση της ωφελείας που αποκόμισε ο εργοδότης από την παροχή της εργασίας του σε εκτέλεση της άκυρης εργασιακής σύμβασης. Η ωφέλεια αυτή ισούται με τις αποδοχές που θα κατέβαλε ο εργοδότης σε άλλο μισθωτό με έγκυρη σύμβαση εργασίας για την παροχή της ίδιας εργασίας και με τις αυτές συνθήκες και δεν υπολογίζονται τα οικογενειακά επιδόματα, το επίδομα προϋπηρεσίας και οι πρόσθετες παροχές που θα ελάμβανε ο αλλοδαπός λόγω της συνδρομής στο πρόσωπό του ορισμένων προϋποθέσεων σε εκτέλεση έγκυρης σύμβασης εργασίας, αφού τα επιδόματα και τις παροχές αυτές ο εργοδότης δεν θα κατέβαλε οπωσδήποτε σε άλλο μισθωτό για την παροχή της ίδιας εργασίας και με τις ίδιες συνθήκες. **Γ)** Από τις διατάξεις του άρθρου 1 παράγραφος 1 του Ν. 1082/1980, του άρθρου 1 παράγραφος 2 της υπ' αριθμ. 19040/1981 Απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας, της υπ' αριθμ. 18130/1946 κοινής Απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας, όπως αυτή ερμηνεύθηκε και συμπληρώθηκε με την υπ' αριθμ. 25825/1951 Απόφαση των

ιδίων Υπουργών και την Φ. 27019/1953 Απόφαση του Υπουργού Εργασίας, της 8900/1946 κοινής Απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας, όπως αυτή ερμηνεύθηκε με την 25825/1951 Απόφαση των ίδιων Υπουργών σε συνδυασμό με το άρθρο 10 παράγραφος 1 του Β.Δ. 748/1966 και με το άρθρο 2 του Ν. 435/1976, των άρθρων 1 παράγραφος 1 και 2 του Α.Ν. 539/1945, του άρθρου 3 παράγραφος 16 του Ν. 4504/1966, του άρθρου μόνου του Ν. 133/1975 (που κύρωσε την από 26.2.1975 Εθνική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας) και 1 παράγραφος 2 του Ν. 435/1976 συνάγεται ότι επιδόματα εορτών, άδεια, αποδοχές αδειάς και επίδομα αδειάς, προσαύξηση 25% νυκτερινής εργασίας και 75% εργασίας κατά τις Κυριακές και προσαύξηση ίση προς 100% του καταβαλλομένου ημερομισθίου για παρασχεθείσα παράνομη υπερωριακή απασχόληση, δικαιούνται όχι μόνο οι μισθωτοί οι απασχολούμενοι σε κάποιον εργοδότη με έγκυρη σύμβαση εξηρημένης εργασίας αλλά και οι προσφέροντες τις υπηρεσίες τους, δυνάμει άκυρης σύμβασης εργασίας, με απλή σχέση εργασίας. Τούτο καθίσταται σαφές τόσο από το περιεχόμενο όλων αυτών των διατάξεων, που σε κανένα σημείο τους δεν θέτουν την ύπαρξη έγκυρης σύμβασης εργασίας ως προϋπόθεση για να δοθούν οι ανωτέρω παροχές προς τους εργαζομένους, αλλά και από το ότι, αντιθέτως, στις διατάξεις των άρθρων 1 παράγραφος 1 του Ν. 1082/1980, του άρθρου 1 παράγραφος 2 της Υπουργικής Απόφασης 19040/1981 και του άρθρου 3 παράγραφος 16 του Ν. 4504/1966 γίνεται ρητά λόγος για σχέση εργασίας ή για εργασιακή σχέση. Συνεπώς και σε περίπτωση άκυρης σύμβασης εργασίας, ο εργαζόμενος δικαιούται ευθέως εκ του νόμου τις αποδοχές για το επίδομα αδειάς, τα επιδόματα εορτών τις προσαυξήσεις 25% για παροχή νυκτερινής εργασίας, 75% για παροχή εργασίας κατά τις Κυριακές και την προσαύξηση του 100% λόγω παράνομης υπερωριακής απασχόλησης. Δ) Επί παροχής παράνομης υπερωριακής εργασίας οφείλεται στο μισθωτό κατά τις αρχές του αδικαιολόγητου πλουτισμού (άρθρα 904 επ. ΑΚ) το ποσό που θα κατέβαλε ο εργοδότης ως βασική αμοιβή σε άλλο μισθωτό με τις ικανότητες και τα προσόντα του απασχοληθέντος (χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι λοιπές προσωπικές περιστάσεις του τελευταίου), αφού κατά το ποσό αυτό, που δεν μπορεί να είναι κατώτερο από το νόμιμο ωρομίσθιο, καθίσταται χωρίς νόμιμη αιτία πλουσιότερος ο εργοδότης από την υπερωριακή εργασία του απασχοληθέντος μισθωτού. Ε) Κατά το άρθρο 4 του Ν. 2874/2000 από 1.4.2001 καταργήθηκε η υπερεργασία, η απασχόληση πέραν της 40ης και μέχρι 43ης ώρας θεωρείται ιδιόρρυθμη υπερωριακή απασχόληση, η δε απασχόληση πέραν της 43ης ώρας θεωρείται υπερωριακή που μπορεί να είναι νόμιμη και παράνομη. Από τη διάταξη αυτή σαφώς προκύπτει, ότι μετά την ισχύ του ανωτέρω νόμου ο εργαζόμενος για την παράνομη υπερωριακή απασχόλησή του δεν

έχει πλέον δύο διακριτές αξιώσεις, όπως όριζε το άρθρο 1 παράγραφος 2 του Ν. 435/1976, αλλά μία για τη θεμελίωση της οποίας δεν απαιτείται η επίκληση των προϋποθέσεων του αδικαιολογήτου πλουτισμού.

Το Δικαστήριο αναίρεσε την υπ' αριθμ. 7731/2006 απόφαση του Εφετείου Αθηνών.

Έκδοση και απέλαση αλλοδαπών

0748

ΑΠ 255/2009 (Ε΄ Ποινικό Τμήμα σε Συμβούλιο)

Δικαστές: Κ. Κούκλης, Αντιπρόεδρος του Αρείου Πάγου, Β.Λυκούδης, Ελ. Νικολόπουλος, Αν. Λιανός και Β. Κυτέα, Αρεοπαγίτες.

Εισηγητής: Αν. Λιανός

Δικηγόροι: Σ. Σαριπανίδου και Κ. Κούρκουλος, δικηγόροι Αθηνών, για τον εκζητούμενο

Στη διαδικασία της έκδοσης πολιτικοί είναι οι λόγοι, όταν με την έκδοση η κυβέρνηση του εκζητούντος κράτους επιδιώκει να εκδικηθεί ή να καταστείλει την αντίδραση πολιτικού της αντιπάλου, εξαιτίας της αντίθεσης του προς αυτήν – Το Συμβούλιο του Αρείου εξετάζει παρεμπιπτόντως αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του πολιτικού εγκλήματος που απαγορεύουν την παράδοση του εκζητούμενου στο εκζητούν κράτος

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 28 παράγραφος 1 Συντάγματος

Άρθρο 33 παράγραφος 1 της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959, ΦΕΚ 201, τ. Α΄

Άρθρο 5 παράγραφοι 1 και 2 του Π.Δ. 90/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (L 326/13.12.2005)» (ΦΕΚ 138, τ. Α΄)

Άρθρο 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης

Ν. 4165/1961, ΦΕΚ 75, τ. Α΄

Άρθρα 37 και 42 της Συμβάσεως δικαστικής αρωγής σε αστικές και ποινικές υποθέσεις μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ενώσεως των Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών που υπογράφηκε στην Αθήνα στις 21 Μαΐου 1981

Ν. 1242/1982, ΦΕΚ 44, τ. Α΄

Ν. 3251/2004 «Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, τροποποίηση του

Ν. 2928/2001 για τις εγκληματικές οργανώσεις και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 127, τ. Α΄)
Άρθρο 438 περίπτωση γ΄ ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά: Με το από 17.1.2008 υπ' αριθμ. 81/3-434-08 έγγραφο του Γενικού Εισαγγελέα της Ομοσπονδίας της Ρωσίας, που διαβιβάστηκε στην Εισαγγελία Εφετών Θράκης με το υπ' αριθμ. ... έγγραφο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ζητήθηκε η έκδοση στις δικαστικές αρχές της Ομοσπονδίας της Ρωσίας του ..., ήδη εκκαλούντος πολίτη της χώρας αυτής, που γεννήθηκε το έτος ... στη ... και διώκεται με την από 21.11.2007 απόφαση του περιφερειακού δικαστηρίου Λενίσκι της πόλης Rostov-On-Don της Ρωσίας για τις αξιόποινες πράξεις 1) της ληστείας από οργανωμένη εγκληματική ομάδα, 2) της κλοπής και απόπειρας κλοπής από οργανωμένη εγκληματική ομάδα και 3) απειλής για τη ζωή από οργανωμένη εγκληματική ομάδα. Από τα προαναφερόμενα στοιχεία προκύπτει επίσης, ότι ο εκκαλών, που κατά τις ενόπιον του Συμβουλίου τούτου εξηγήσεις παραδέχεται ότι είναι το ίδιο πρόσωπο με τον εκζητούμενο και επιβεβαίωσε τα ανωτέρω στοιχεία ταυτότητας, κατηγορείται ότι τέλεσε τις πιο κάτω πράξεις: Το έτος ... στην πόλη ... με σκοπό τη διεκπεραίωση των σχεδίων του ίδρυσε εγκληματική οργάνωση με τους ομοεθνείς του ..., ..., ..., ... και άλλα άγνωστα πρόσωπα. Από το έτος 2002 έως την 18.5.2006 ο εκζητούμενος από κοινού με τους συνεργούς του διέπραξαν πολλά αδικήματα στην πόλη Ειδικότερα 1) στις 11.1.2002 οι ..., ..., ..., και άλλα άγνωστα πρόσωπα στην περιοχή του σταθμού των λεωφορείων (οδός ...) επιτέθηκαν στον ... προκαλώντας του ελαφρές σωματικές βλάβες στην προσπάθειά τους να του αφαιρέσουν χρήματα, 2) στις 7.6.2002 ο ... και άλλα άγνωστα πρόσωπα, στην περιοχή του «...» αφαίρεσαν από την τσέπη του παλτού του ... το κινητό του τηλέφωνο «Sagem 936», αξίας 3.000 ρουβλίων, 3) στις 25-7-2002 οι ..., ..., ... και άλλα άγνωστα πρόσωπα στην περιοχή του «...» αφαίρεσαν από την τσέπη του παντελονιού της ..., το πορτοφόλι της αξίας 3.500 ρουβλίων, το περιεχόμενό του 2.000 ρούβλια και το διαβατήριό της προκαλώντας της σημαντική ζημία, 4) τον Ιούλιο του 2003 οι ..., ..., ..., και άλλα άγνωστα πρόσωπα στην περιοχή του «...» αφαίρεσαν από την τσέπη του πουκαμίσου του ... το ποσό των 1.000 δολλαρίων ΗΠΑ που αντιστοιχούσε σε 30.534,9 ρούβλια, 5) τον Ιούλιο του 2003 οι ..., ..., ..., και άλλα άγνωστα πρόσωπα στην περιοχή του «...» αφαίρεσαν από την τσέπη του παντελονιού του ... πορτοφόλι αξίας 500 ρουβλίων και το περιεχόμενό του 3.000 ρούβλια, τρεις εικόνες αξίας 10 ρουβλίων η κάθε μία, δηλαδή η αξία των αγαθών που εκλάπησαν από αυτόν ανέρχεται σε 3.180 ρούβλια, 6) στις 5-8-2004 οι ..., ..., και άλλα άγνωστα πρόσωπα στην περιοχή του «...» αφαίρεσαν από την τσέπη του πουκαμίσου του ... το ποσό των 12.000 ρουβλί-

ων, 7) στις 5-4-2005 οι ..., ..., ..., και άλλα άγνωστα πρόσωπα στην περιοχή του «...» αφαίρεσαν από την τσέπη του παλτού του ... το ποσό των 1.800 ρουβλίων στη συνέχεια απείλησαν ότι θα σκότωναν αυτόν και τους συγγενείς του και ότι θα του προξενούσαν σοβαρές σωματικές βλάβες, 8) στις 31-5-2005, οι ..., ..., ..., και άλλα άγνωστα πρόσωπα στην περιοχή του «...» αφαίρεσαν από την τσέπη του παντελονιού του ... το πορτοφόλι του αξίας 500 ρουβλίων και το περιεχόμενό του 4.500 ρούβλια, κάρτα της τράπεζας Σμπέρμπανκ, αντικείμενο αξίας 100 ρουβλίων, δηλαδή η αξία των αγαθών που εκλάπησαν από αυτόν ανέρχεται σε 5.700 ρούβλια, 9) στις 13-1-2006 οι ..., ..., ..., και άλλα άγνωστα πρόσωπα στην περιοχή «...» αφαίρεσαν από την τσέπη του παλτού του ... το πορτοφόλι του με το περιεχόμενό του 1.600 ρούβλια, 10) στις 16-2-2006 οι ..., ..., ..., και άλλα άγνωστα πρόσωπα στην περιοχή «...» αφαίρεσαν από την τσέπη του παλτού του ... κινητό τηλέφωνο «NOKIA 7610», αξίας 12.432 ρουβλίων 11) στις 15-3-2006 ο ... και άλλα άγνωστα πρόσωπα στην περιοχή «...» αφαίρεσαν από την τσέπη του παντελονιού και από το παλτό του ... το ποσό των 3.110 ρουβλίων. Οι πιο πάνω πράξεις προβλέπονται και τιμωρούνται από τις διατάξεις των άρθρων 162 παρ. 3α (ληστεία από οργανωμένη εγκληματική ομάδα) 158 παρ. 4α (κλοπή και απόπειρα κλοπής από οργανωμένη εγκληματική ομάδα) 119 (απειλή για δολοφονία και πρόκληση σοβαρής σωματικής βλάβης) του Ποινικού Κώδικα της Ρωσικής Ομοσπονδίας με ποινή φυλάκισης από 8 μέχρι 15 έτη η πρώτη, με ποινή φυλάκισης από 5 μέχρι 10 έτη η δεύτερη και με ποινή φυλάκισης έως δύο χρόνια η τρίτη. Οι πράξεις αυτές, για τις οποίες ζητείται η έκδοση του εκκαλούντος, είναι επίσης αξιόποινες και κατά την ελληνική νομοθεσία (εγκληματική οργάνωση). Ειδικότερα, η συγκρότηση ή συμμετοχή σε οργάνωση για τη διάπραξη ληστείας και διακεκριμένων περιπτώσεων κλοπής και οι πράξεις που τέλεσε ο εκδηζούμενος προβλέπονται και τιμωρούνται από τις διατάξεις των άρθρων 187 παράγραφοι 1 και 3 περίοδος β' του Π.Κ. με ποινή κάθειρξης μέχρι δέκα ετών και η ένωση για τη διάπραξη πλημμελήματος με το οποίο επιδιώκεται η προσβολή της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών.

Στις 29.11.2008, ο εκζητούμενος κατέθεσε στο Τμήμα Ασφάλειας Κομοτηνής αίτηση για τη χορήγηση πολιτικού ασύλου και για την αναγνώριση στο πρόσωπό του της ιδιότητας του πρόσφυγα, επί της οποίας δεν έχει εκδοθεί οριστική απόφαση.

Προς υποστήριξη της έφεσης που άσκησε κατά του βουλευμάτος του Συμβουλίου Εφετών Θράκης, που γνωμοδότησε υπέρ της έκδοσής του στην Ομοσπονδία της Ρωσίας, ο εκζητούμενος υποστήριξε ότι το αίτημα για την παράδοσή του στη χώρα καταγωγής του υποκρύπτει πρόθε-

ση δίωξης του εξαιτίας εθνοτικών και φυλετικών διακρίσεων σε βάρος του λόγω της κουρδικής καταγωγής του και της πολιτικής δράσης που είχε αναπτύξει κατά το διάστημα της παραμονής του στη Ελλάδα με τη συλλογή και την αποστολή χρημάτων στην πόλη ... της Ρωσίας για τις ανάγκες του αυτονομιστικού κινήματος των Κούρδων.

Σκεπτικό: **A)** Κατά το άρθρο 436 του ΚΠΔ, οι όροι και η διαδικασία έκδοσης αλλοδαπών εγκληματιών, αν δεν υπάρχει σύμβαση, ρυθμίζονται από τις διατάξεις των επόμενων άρθρων. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται ακόμη και όταν υπάρχει σύμβαση, εφόσον δεν είναι αντίθετες με αυτή και στα σημεία που δεν προβλέπει η σύμβαση. **B)** Από τις διατάξεις των άρθρων 37 και 42 της από 21.5.1981 Σύμβασης Δικαστικής Αρωγής σε Αστικές και Ποινικές υποθέσεις μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών και τη διάταξη του άρθρου 12 της από 13.12.1957 Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης που κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον Ν. 4165/1961 και από την άλλοτε Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ) με νόμο, του οποίου η ισχύς άρχισε στις 7.11.1966, οι οποίες ενόψει και του άρθρου 28 παράγραφος 1 του Συντάγματος υπερισχύουν κάθε αντίθετης διάταξης ημεδαπού νόμου, προκύπτει ότι στην περίπτωση κατά την οποία ζητείται η έκδοση αλλοδαπού εκζητουμένου για αξιόποινη πράξη, το Συμβούλιο, που επιλαμβάνεται της σχετικής αίτησης, δεν συγχωρείται να προβεί στην έρευνα αν υπάρχουν ή όχι στοιχεία ενοχής του εκζητουμένου ως προς την αποδιδόμενη σ' αυτόν κατηγορία, αφού όχι μόνο οι παραπάνω Συμβάσεις δεν διαλαμβάνουν, μεταξύ των δικαιολογητικών που πρέπει να συνοδεύουν την αίτηση έκδοσης και τα αποδεικτικά στοιχεία ενοχής του εκζητούμενου, αλλά ρητώς ορίζει το αντίθετο το προαναφερόμενο άρθρο 42 παράγραφος 3 της διμερούς σύμβασης (Ν. 1242/1982). **Γ)** Κατά την έννοια της διάταξης της περιόδου γ' του άρθρο 438 ΚΠΔ, πολιτικοί είναι οι λόγοι, όταν με την έκδοση η κυβέρνηση του εκζητούντος κράτους επιδιώκει να εκδικηθεί ή να καταστείλει την αντίδραση πολιτικού της αντιπάλου, εξαιτίας της αντίθεσης του προς αυτήν. Για τη διαπίστωση της ύπαρξης ή μη τέτοιου λόγου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από το Συμβούλιο, εκτός από το είδος και τη βαρύτητα των πράξεων που αποδίδονται στον εκζητούμενο και των περιστάσεων στις οποίες φέρονται ότι τελέστηκαν αυτές, και οι πολιτικές του ιδέες, η αντίθεσή του προς την κυβέρνηση του κράτους που ζητεί την έκδοσή του και αν με πράξεις του εκδήλωσε την αντίθεσή του αυτή στο εσωτερικό ή εξωτερικό. **Δ)** Κατά τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του Π.Δ. 90/2008, η ισχύς του οποίου σύμφωνα με το άρθρο 33 αυτού, αρχίζει από 1.12.2007 και με το οποίο καθορίζονται οι διαδικασίες χορήγησης-ανάκλησης του καθεστώτος του πρόσφυγα, «οι αιτούντες άσυλο επιτρέπεται να παραμείνουν στη

Χώρα μέχρι την ολοκλήρωση της διοικητικής διαδικασίας εξέτασης της αίτησης και δεν απομακρύνονται με οποιοδήποτε τρόπο». Περαιτέρω, κατά την παράγραφο 2 της ως άνω διάταξης, ορίζεται ότι η προηγούμενη παράγραφος δεν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις όπου οι αρχές παραδίδουν ή εκδίδουν τον ενδιαφερόμενο είτε σε άλλο κράτος μέλος, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3251/2004, είτε σε τρίτη χώρα ή σε διεθνή ποινικά δικαστήρια, με βάση τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας. Η σύλληψη ή η έκδοση δεν πρέπει να οδηγεί σε επαναπροώθηση του ενδιαφερόμενου, που είναι αντίθετη με το άρθρο 33 παράγραφος 1 της Σύμβασης της Γενεύης. Κανένας δεν εκδίδεται πριν εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση επί της αίτησής του, εφόσον επικαλείται φόβο δίωξης στο εκζητούν κράτος. Από τη διάταξη αυτή προκύπτουν τα ακόλουθα: 1) Όταν οι αιτούντες άσυλο παραδίδονται ή εκδίδονται σε άλλο κράτος μέλος, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3251/2004 (ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης), είτε σε τρίτη χώρα με βάση τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας, δεν μπορούν να παραμείνουν στη χώρα μέχρι την ολοκλήρωση της διοικητικής εξέτασης της αίτησης και 2) όταν η έκδοση οδηγεί σε επαναπροώθηση του πρόσφυγα στα σύνορα εδαφών όπου η ζωή ή ελευθερία αυτού απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων σύμφωνα με το άρθρο 33 παράγραφος 1 της Σύμβασης της Γενεύης τότε στη περίπτωση αυτή ο αιτών άσυλο δεν εκδίδεται πριν εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση επί της αιτήσεώς του και εφόσον επικαλείται φόβο δίωξης στο εκζητούν κράτος. Επομένως εφόσον δεν έχει χορηγηθεί στον εκκαλούντα άσυλο δεν απαγορεύεται η έκδοσή του σύμφωνα με την προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 38 της ανωτέρω διμερούς σύμβασης (Ν. 1242/1982). Εξάλλου δεν εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρου 5 παράγραφος 1 του Π.Δ. 90/2008 να παραμείνει δηλαδή ο εκκαλών στη χώρα μέχρι την ολοκλήρωση της διοικητικής διαδικασίας εξέτασης της αίτησής του διότι η έκδοση λαμβάνει χώρα με βάση τις παραπάνω διεθνείς συμβάσεις της χώρας (Ελλάδας) ούτε και η παράγραφος 1α του ίδιου Π.Δ. ότι δηλαδή δεν εκδίδεται πριν εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση επί της αίτησής του, εφόσον επικαλείται φόβο δίωξης στο εκζητούν κράτος ενόψει του ότι δεν πρόκειται περί πρόσφυγα αλλά και αν ακόμη ήθελε υποτεθεί ότι εφαρμόζεται δεν συντρέχει στην προκειμένη περίπτωση ο φόβος δίωξης στο εκζητούν κράτος όπως αναφέρθηκε παραπάνω ο οποίος και εξετάζεται από το Συμβούλιο.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε το βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Θράκης, που είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της παράδοσης του εκζητούμενου στις αρχές του εκζητούντος κράτους.

Σημείωση της επιμελήτριας: για την ορθή ερμηνεία του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων στο πλαί-

σιο της Οδηγίας βλέπε ιδίως την αιτιολογική έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Πρόταση Οδηγίας του Συμβουλίου για τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα» (COM/2000/0578 τελικό - CNS 2000/0238) σε Επίσημη Εφημερίδα Νο. 062 Ε της 27/02/2001 (σελίδες 0231 – 0242) καθώς και τις κατευθυντήριες οδηγίες που εξέδωσε η Ύπατη Αρμοστέα του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες τον Απρίλιο του 2008 για την «Έκδοση και την Προστασία των Προσφύγων» (βλέπε στην ελληνική ιστοσελίδα: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/481ec7d92.html>).

0749

ΑΠ 723/2009 (Ε΄ Ποινικό Τμήμα σε Συμβούλιο)

Δικαστές: Κ. Κούκλης, Αντιπρόεδρος του Αρείου Πάγου, Β.Λυκούδης, Ελ. Νικολόπουλος, Αν. Λιανός και Β. Κυτέα, Αρεοπαγίτες.

Εισηγητής: Αν. Λιανός

Δικηγόροι: Β. Γκίκας, για τον αναιρεσείοντα

Δικαστική απέλαση μετά την καταδίκη για παράβαση του Νόμου περί Ναρκωτικών – Η απέλαση εκτελείται με την επιφύλαξη των σχετικών διατάξεων των διεθνών συμβάσεων που δεσμεύουν την Ελλάδα – Το Δικαστήριο οφείλει να διατάξει την ισόβια απέλαση αλλοδαπού, πολίτη τρίτης χώρας, από την Ελλάδα, εκτός εάν συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι, ιδίως οικογενειακοί, που δικαιολογούν την παραμονή του σε αυτήν – Όταν ο καταδικασθείς για παράβαση του Νόμου περί Ναρκωτικών προβάλλει με αυτοτελή ισχυρισμό τη συνδρομή σπουδαίου λόγου, που δικαιολογεί την παραμονή του στη χώρα, το δικαστήριο υποχρεούται να αιτιολογήσει ειδικά και εμπειριστατωμένα την απορριπτική επί του ισχυρισμού αυτού κρίση του

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 93 παράγραφος 3 Συντάγματος

Άρθρο 74 ΠΚ

Άρθρα 139 και 510 παράγραφος 1, στοιχείο δ΄ ΚΠΔ.

Άρθρο 17 παράγραφος 2 του Ν. 1729/1987 «Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 144, τ. Α΄), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 5 παράγραφος 9 του Ν. 3189/2003 «Αναμόρφωση της Ποινικής Νομοθεσίας Ανηλίκων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 243, τ. Α΄)

Πραγματικά περιστατικά: Ο αναιρεσείων καταδικάστηκε με την υπ΄ αριθμ. 2252/2008 απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών για αγορά πώληση και κατοχή ναρκωτικών ουσιών κατ' εξακολούθηση, πράξεις που τέλεσε υπό την ελαφρυντική περίσταση του προτέρου εντί-

μου βίου, και του επιβλήθηκε ποινή κάθειρξης οκτώ ετών, καθώς και χρηματική ποινή 20.000 ευρώ. Παραλλήλως διατάχθηκε η ισόβια απέλασή του από τη χώρα, μετά την έκτιση της ποινής, αφού απορρίφθηκε ο αυτοτελής ισχυρισμός του ότι συνέτρεχαν οικογενειακοί λόγοι που δικαιολογούσαν την παραμονή του στην Ελλάδα. Ειδικότερα, ενώπιον του Εφετείου προέβαλε ότι ενώ βρίσκεται ήδη στο 31ο έτος της ηλικίας του διαμένει μόνιμα στην Ελλάδα από την ηλικία των 13 ετών και ότι ήλθε στη Ελλάδα ως ομογενής μαζί με όλα τα μέλη της οικογενείας του, δηλαδή τον πατέρα του την μητέρα του και την αδελφή του ..., άπαντες φεύγοντας από την Αλβανία δεν κατέλιπαν ουδένα κοντινό συγγενή και ουδένα περιουσιακό στοιχείο, αντίθετα στην Ελλάδα την οποία ο κατηγορούμενος γνώρισε ως πραγματική του πατρίδα, διαμένουν οι δύο γονείς του και μάλιστα σε ιδιόκτητη κατοικία που βρίσκεται επί της οδού ... και είναι βέβαιο ότι θα αποτελέσουν σταθερό στήριγμα στα πρώτα μετά την αποφυλάκιση του βήματα, είναι κάτοχος πτυχίου υδραυλικού θερμικών εγκαταστάσεων της εσπερινής σχολής ... και η αδελφή του ... διαμένει στην Ελλάδα, στη ..., ως ομογενής και έχει ήδη ένα τέκνο υπήρξε δε θερμός και αμετακίνητος συμπαραστάτης του κατά την διάρκεια της φυλάκισής του. Το Εφετείο απέρριψε τον ανωτέρω αυτοτελή ισχυρισμό του, με την εξής αιτιολογία: «Κατά την κρίση του δικαστηρίου δεν συντρέχουν σπουδαίοι οικογενειακοί ή άλλοι λόγοι που να δικαιολογούν την παραμονή του στη χώρα».

Σκεπτικό: Α) Κατά το άρθρο 17 παράγραφος 2 του Ν.1729/1987, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 5 παράγραφος 9 του Ν.3189/2003 (ήδη άρθρο 35 παράγραφος 2 του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά), για αλλοδαπούς που καταδικάζονται για παράβαση του νόμου αυτού σε ποινή κάθειρξης το δικαστήριο διατάσσει την ισόβια απέλασή τους από τη χώρα, εκτός αν συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι, ιδίως οικογενειακοί, που δικαιολογούν την παραμονή τους, οπότε ισχύουν και γι' αυτούς οι ρυθμίσεις της παραγράφου 1 (για την απαγόρευση διαμονής σε ορισμένους τόπους). Για την εκτέλεση της απέλασης εφαρμόζεται το άρθρο 74 ΠΚ, με επιφύλαξη των σχετικών διατάξεων που περιλαμβάνονται σε διεθνείς συμβάσεις που έχουν κυρωθεί από την Ελλάδα. Από τη διάταξη αυτή και το συνδυασμό της με εκείνη του άρθρου 74 του ΠΚ, προκύπτει ότι, σε περίπτωση καταδίκης αλλοδαπού, πολίτη κράτους που δεν είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε ποινή κάθειρξης για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών, το δικαστήριο που τον καταδίκασε οφείλει να διατάξει την ισόβια απέλασή του από τη χώρα, εκτός αν συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι, ιδίως οικογενειακοί, που δικαιολογούν την παραμονή του σε αυτήν. Ενόψει αυτών, η απόφαση που διατάσσει την απέλαση κατ' εφαρμογήν του άρθρου 17 παράγραφος 2 του Ν.1729/1987, έχει κατά τούτο την επι-

βαλλόμενη από τα άρθρα 93 παράγραφος 3 του Συντάγματος και 139 του ΚΠοινΔ ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, η έλλειψη της οποίας ιδρύει τον εκ του άρθρου 510 παράγραφος 1 στοιχείο δ' ΚΠοινΔ λόγο αναίρεσης, όταν αναφέρει ότι πρόκειται για αλλοδαπό πολίτη κράτους που δεν είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ότι αυτός καταδικάστηκε σε ποινή κάθειρξης για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών, αν δε προβληθεί από αυτόν, με αυτοτελή ισχυρισμό, η συνδρομή σπουδαίου λόγου που δικαιολογεί την παραμονή του στη χώρα, η αιτιολογία της απόφασης που απορρίπτει τον ισχυρισμό αυτό πρέπει να εκτείνεται και στην εν λόγω απόρριψη. **Β)** Με αυτά που δέχθηκε το Εφετείο δεν διέλαβε στην προσβαλλόμενη απόφασή του την από τις διατάξεις των άρθρων 93 παράγραφος 1 του Συντάγματος και 139 του ΚΠΔ απαιτούμενη ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία ως προς τη διαταχθείσα απέλαση διότι το Εφετείο δεν διαγιγνώσκει θετικά ή αρνητικώς τα προβληθέντα ως άνω διακωλυτικά της απέλασης του αναιρεσείοντα περιστατικά, με συνέπεια να πάσχει το συνταχθέν απορριπτικό του αυτοτελούς ισχυρισμού συμπίεσμα ως μη απορρέον εξ ορθής υπαγωγής.

Ο Άρειος Πάγος αναίρεσε την απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών όσον αφορά στη διαταχθείσα απέλαση.

Διερμηνεία

0750

ΑΠ 725/2009¹ (Ε΄ Ποινικό Τμήμα)

Δικαστές: Κ. Κούκλης, Αντιπρόεδρος του Αρείου Πάγου, Β.Λυκούδης, Αν. Κανελλόπουλος, Αντεισαγγελέας

Εισηγητής: Β. Λυκούδης

Δικηγόροι: Ε. Βαλάκος, για τον αναιρεσείοντα

Ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία απόφασης ποινικού δικαστηρίου – Απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο: δεν επιτρέπεται να εκδίδεται απόφαση ή οιαδήποτε διάταξη του δικαστή κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο, αν προηγουμένως δεν προτείνει ο Εισαγγελέας και ακουστούν οι παρόντες διάδικοι – Διορισμός διερμηνέα σε ποινική δίκη: μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να διοριστεί διερμηνέας από εκείνους που δεν είναι εγγεγραμμένοι στο σχετικό πίνακα που καταρτίζεται κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 233 ΚΠΔ – Υπόκειται στον αναιρετικό έλεγχο του Αρείου Πάγου η διάταξη του διευθύνοντος τη συζήτηση με την οποία διορίζεται ως διερμηνέας πρόσωπο που δεν περιλαμβάνεται στον οικείο πίνακα

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 93 παράγραφος 3 Συντάγματος

Άρθρα 171 παράγραφος 1 , εδάφια β΄ και δ΄ , 138 παράγραφοι 2 και 3, 139, 233 παράγραφοι 1 και 2, 510 παράγραφος 1 στοιχείο α΄ ΚΠΔ

[Ν. 2408/1996: «Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Βασικών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 104, τ. Α΄)]

Πραγματικά περιστατικά: Με απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Ιωαννίνων ο κατηγορούμενος, ήδη αναιρεσείων, καταδικάστηκε για εισαγωγή, κατοχή και μεταφορά ποσότητας 493 κιλών ακατέργαστης ινδικής κάνναβης σε ποινή κάθειρξης δέκα οκτώ ετών και χρηματική ποινή 1.000.000 ευρώ και διατάχθηκε η ισόβια απέλασή του, μετά την οριστική

¹ Σημείωση της επιμελήτριας: δημοσιευμένη σε ΝοΒ 58, σελίδες 458 επ.

έκτιση της ποινής τους. Από τα πρακτικά της δίκης, προκύπτει ότι, κατά την έναρξη της συζήτησης και μετά την εκφώνηση των ονομάτων των κατηγορουμένων «ο Πρόεδρος, διαπίστωσε ότι ο κατηγορούμενος δεν γνωρίζει καλά την ελληνική γλώσσα, αλλά ομιλεί την αλβανική, γι' αυτό και διόρισε, σύμφωνα με το άρθρο 233 ΚΠΔ, διερμηνέα την ευρισκόμενη στο ακροατήριο, Α ...».

Σκεπτικό: Α) Από τις διατάξεις του άρθρου 138 παράγραφοι 2, 3 και αυτές του άρθρου 171 παράγραφος 1 εδάφια β' και δ' ΚΠΔ, συνάγεται ότι δεν επιτρέπεται να εκδίδεται απόφαση ή οποιαδήποτε διάταξη του δικαστή κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο, αν προηγουμένως δεν προτείνει ο εισαγγελέας, ακουσθούν δε και οι παρόντες διάδικοι. Η παράλειψη της προηγούμενης ακρόασης είτε του εισαγγελέα, είτε ειδικά του κατηγορουμένου, επιφέρει απόλυτη ακυρότητα κατά το ανωτέρω άρθρο 171 παράγραφος 1 εδάφια β' και δ' ΚΠΔ, η οποία ιδρύει τον από το άρθρο 510 παράγραφος 1 στοιχείο α' του ίδιου Κώδικα, λόγο αναιρέσεως. Από τις διατάξεις των άρθρων 233 παράγραφοι 1 και 2 ΚΠΔ, όπως η δεύτερη παράγραφος προστέθηκε με το άρθρο 2 παράγραφος 10 του Ν. 2408/1996 σε συνδυασμό με το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 139 ΚΠΔ που προστέθηκε με τον προαναφερόμενο νόμο προκύπτει ότι και η διάταξη του διευθύνοντος τη συζήτηση, με την οποία διορίζεται ως διερμηνέας πρόσωπο, το οποίο δεν περιλαμβάνεται στον οικείο πίνακα, υπόκειται στον έλεγχο του Αρείου Πάγου αν περιέχει την επιβαλλόμενη από τα άρθρα 93 παράγραφος 3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία. **Β)** Στην υπό κρίση υπόθεση, η διάταξη του Προέδρου για το διορισμό διερμηνέα, χωρίς να αναφέρεται ότι η διερμηνέας που ορίστηκε περιλαμβάνεται στον οικείο πίνακα των διερμηνέων του Πρωτοδικείου που καταρτίζεται, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 233 παράγραφος 2 του ΚΠΔ, εκδόθηκε, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της δίκης, χωρίς να προτείνει σχετικώς ο εισαγγελέας της έδρας και δίχως να πάρει το λόγο, εκθέτοντας τις απόψεις του ο κατηγορούμενος, με αποτέλεσμα να προκληθεί απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο. Εξάλλου και η αιτιολογία που περιέχεται στην προαναφερόμενη διάταξη του Προέδρου, δεν είναι ειδική και εμπειριστατωμένη, αφού δεν διαλαμβάνονται σ' αυτήν τα ανωτέρω, πλην του ότι διόρισε, την πιο πάνω διερμηνέα «την ευρισκόμενη στο ακροατήριο», χωρίς δηλαδή να αναφέρεται ότι αυτή περιλαμβάνεται στον οικείο πίνακα των διερμηνέων του Πρωτοδικείου, ούτε τους λόγους που συνέτρεχαν για τον εκτός του πίνακα αυτού διορισμό της, κατά τα οριζόμενα στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 233 του ΚΠΔ.

Ο Άρειος Πάγος αναίρεσε την προσβαλλόμενη απόφαση του Πενταμελούς Εφετείου Ιωαννίνων.

IV. ΕΦΕΤΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

0751

Συμβούλιο Εφετών Αθηνών 65/2009

Δικαστές: Αθ. Γεωργόπουλος, πρόεδρος Εφετών, Γ. Καλόφωνος και Γ. Χριστοδούλου, Εφέτες

Εισαγγελέας: Ι. Αγγελής

Δικηγόροι: Ι. Κούρτοβικ, Σπ. Φυτράκης, δικηγόροι Αθηνών, για τον εκζητούμενο

Έκδοση αιτούντα άσυλο – Κατά τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης δεν χωρεί έκδοση αν το καλούμενο προς έκδοση μέρος έχει σοβαρούς λόγους να πιστεύει ότι η αίτηση έκδοσης, που αιτιολογείται για κάποια παράβαση του κοινού δικαίου, έχει υποβληθεί με σκοπό τη δίωξη ή την τιμωρία προσώπου για τα φυλετικά, θρησκευτικά, πολιτικά ή εθνικά του φρονήματα ή ότι η θέση του εν λόγω προσώπου διατρέχει κίνδυνο να επιδεινωθεί από τον έναν ή τον άλλο από τους λόγους αυτούς – Η έκδοση κωλύεται από τον υφιστάμενο κίνδυνο επιδείνωσης της θέσης του εκζητούμενου εξαιτίας των πολιτικών του φρονημάτων, που στην υπό κρίση υπόθεση αποδεικνύονται τόσο από το γεγονός ότι κατέθεσε αίτηση ασύλου όσο και από τις καταθέσεις των μαρτύρων και τα στοιχεία που προσκομίστηκαν στο δικαστήριο για την κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Τουρκία – Η αρχή της ειδικότητας, που θεωρείται γενικά αναγνωρισμένος κανόνας του διεθνούς δικαίου, θεμελιώνεται στην κυριαρχία του εκδίδοντος κράτους και συνδέεται με το συμφέρον του να μη διωχθεί το εκδιδόμενο πρόσωπο για πολιτικούς σκοπούς, επιδιώκει δηλαδή να αποκλείσει το ενδεχόμενο να τιμωρηθεί ο εκζητούμενος και για πολιτικά εγκλήματα – Στο πλαίσιο της έκδοσης, η υποχρέωση για εξειδίκευση, συγκεκριμενοποίηση και ακριβή καθορισμό της διωκόμενης πράξης θεμελιώνεται και από τις αυξημένης τοπικής ισχύος και έχουσες υπερνομοθετική ισχύ διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και ειδικότερα με το άρθρο 6 παράγραφος 3 αυτής (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και ειδικότερα το δικαίωμα του κατηγορούμενου να πληροφορηθεί με λεπτομέρεια τη φύση και το λόγο της εναντίον του κατηγορίας) καθώς και του

άρθρου 14 παράγραφος 3 περ. α' του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα στο μέτρο που τα κράτη που έχουν κυρώσει τα ως άνω κείμενα αυτοπεριορίζονται στην ποινική τους εξουσία και υποχρεούνται όχι μόνο να μην αγνοούν αλλά και εφαρμόζουν τις διατάξεις αυτές

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 28 παράγραφος 1 Συντάγματος

Άρθρο 33 παράγραφος 1 της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959, ΦΕΚ 201, τ. Α'

Άρθρο 14 παράγραφος 3 περίπτωση α' του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Ν. 2462/1997, ΦΕΚ 25, τ. Α'

Άρθρο 6 παράγραφος 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών

Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α'

Άρθρα 12, 14 και 22 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης

Ν. 4165/1961, ΦΕΚ 75, τ. Α'

Κανονισμός 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας

EE L 50 της 25.2.2003, σελίδες. 1 έως 10

Άρθρα 5 παράγραφοι 1 και 2 εδάφιο α' του Π.Δ. 90/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/85/EK του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (L 326/13.12.2005)» (ΦΕΚ 138, τ. Α')

Άρθρα 24 παράγραφος 1 και 25 παράγραφοι 1 και 4 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α') όπως τροποποιήθηκαν με το Ν. 2452/1996 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1975/1991 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 283, τ. Α') και διατηρήθηκαν σε ισχύ με το άρθρο 72 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 91, τ. Α')

Άρθρα 436 παράγραφος 2, 438 περιπτώσεις γ' και ε', 443 παράγραφος παράγραφος 1, 450 ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά: Ο κύριος Α.Τ.Ο., πολίτης Τουρκίας, κούρδος στην καταγωγή με αριστερές πολιτικές πεποιθήσεις, δραστηριοποιηθείς στην Τουρκία ως μέλος αριστερών πολιτικών οργανώσεων πριν το πραξικόπημα του 1980, διώχθηκε στη χώρα καταγωγής του το 1981 στο πλαίσιο μαζικών και εκτεταμένων διώξεων, υποβλήθηκε σε βασανιστήρια και καταδικάστηκε με έκτακτη νομοθεσία για ανατρεπτική ιδεολογία. Ειδικότερα, κατηγορήθηκε και καταδικάστηκε για συμμετοχή σε πράξεις με τις οποίες δεν είχε σχέση και τις οποίες αρνήθηκε και κινήθηκε εναντίον του διαδικασία δίωξης. Αιτία της δίωξης που υφίστατο στην Τουρκία ήταν τα πολιτικά του φρονήματα και η δραστηριοποίησή του στα μαζικά κινήματα της περιόδου εκείνης, υπέρ της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Το 1983 δικάστηκε από έκτακτο στρατοδικείο της χούντας και καταδικάστηκε, χωρίς να παραστεί στην ακροαματική διαδικασία, με κατασκευασμένες κατηγορίες, στη θανατική ποινή, που όμως δεν εκτελέστηκε και παράμεινε στη φυλακή. Κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού του στις τουρκικές φυλακές πρωτοστάτησε σε διαμαρτυρίες για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, για τις οποίες διεθνείς οργανώσεις κατήγγειλαν κατ' επανάληψη την Τουρκία και συμμετείχε πολλές φορές σε απεργίες πείνας. Έτσι, στοχοποιήθηκε περισσότερο από τις αρχές της χώρας του. Το 1990 απέδρασε από τις φυλακές και έκτοτε παρέμεινε κρυμμένος στην Τουρκία με την ελπίδα ότι θα λησμονηθεί η υπόθεσή του. Το 2008 και ενώ είχε εντοπιστεί από τις τουρκικές αρχές διέφυγε κατ' αρχήν στην Ελλάδα και στη συνέχεια στην Κύπρο προκειμένου να ζητήσει διεθνή προστασία. Τον Αύγουστο του 2008 συνελήφθη και καταδικάστηκε στην Κύπρο για παράνομη είσοδο. Παράλληλα, κατέθεσε αίτηση ασύλου για να αναγνωριστεί πολιτικός πρόσφυγας και να του χορηγηθεί πολιτικό άσυλο. Όμως, οι κυπριακές αρχές αποφάσισαν, βάσει του Κανονισμού 343/2004, ότι η Ελλάδα ήταν η πρώτη χώρα εισόδου στην ΕΕ και επομένως αρμόδια να εξετάσει το αίτημά του για άσυλο. Σε αυτό το πλαίσιο, με ειδικό ταξιδιωτικό έγγραφο των κυπριακών αρχών επέστρεψε στην Ελλάδα στις 26.3.2009 και φτάνοντας στο αεροδρόμιο της Αθήνας κατέθεσε – κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του Ν.1975/1991 όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2452/1996 και του Π.Δ. 90/2008 – εκ νέου αίτηση για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, κατά την έννοια της Διεθνούς Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων. Σχετικά επικαλέστηκε ότι στην Τουρκία κινδυνεύει η ζωή, η ελευθερία και η σωματική του ακεραιότητα, συγκεκριμένα δε ότι διατρέχει τον κίνδυνο να υποβληθεί σε βασανιστήρια, απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση και ταπεινώσεις λόγω των πεποιθήσεών του

και λόγω της δράσης του υπέρ της ανθρώπινης ελευθερίας και αξιοπρέπειας. Στις 2.6.2009 ο κύριος Α.Τ.Ο. άσκησε προσφυγή κατά της από 29.4.2009 απόφασης του Προϊσταμένου του Τμήματος Ασύλου της Διεύθυνσης Αλλοδαπών του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας με την οποία απορρίφθηκε σε πρώτο βαθμό το αίτημά του για διεθνή προστασία.

Στο πλαίσιο της διαδικασίας για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα διαπιστώθηκε ότι εκκρεμούσε σε βάρος του ένταλμα σύλληψης επί τη βάσει «ερυθράς αναγγελίας» της Interpol Τουρκίας. Η Τουρκία είχε εκδώσει σε βάρος του κυρίου Α.Τ.Ο. ένταλμα σύλληψης για την εκτέλεση της υπ' αριθμ. 2009/... από 3.4.2009 ερήμην απόφασης του 11ου Τμήματος του Κακουργιοδικείου της Άγκυρας, της υπ' αριθμ. 2009/... από 16.1.2009 ερήμην απόφασης του 13ου Τμήματος του Κακουργιοδικείου της Κωνσταντινούπολης και της υπ' αριθμ. 2005/... από 15.9.2005 απόφασης του 3ου Κακουργιοδικείου Uskudar για το διαρκές έγκλημα της συμμετοχής του στην ηγεσία της ένοπλης τρομοκρατικής οργάνωσης DHKP/C DEV-SOL, που έχει σκοπό την κατάλυση του Συντάγματος της Τουρκικής Δημοκρατίας.

Στη συνέχεια, το Υπουργείο Δικαιοσύνης διαβίβασε στον Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών το από 30.4.2009 έγγραφο της Διεύθυνσης Ε3 του Υπουργείου Εξωτερικών που περιέχει την από 29.4.2009 ρηματική διακοίνωση της Πρεσβείας της Τουρκίας στην Αθήνα καθώς και τρία αιτήματα έκδοσης του κυρίου Α.Τ.Ο., πολίτη Τουρκίας, δηλαδή το από 8.4.2009 υπ' αριθμ. 2004/... αίτημα του Προϊσταμένου της Εισαγγελίας της Άγκυρας, το υπ' αριθμ. 1999/... αίτημα του Προϊσταμένου της Εισαγγελίας Uskudar και το από 3.4.2009 υπ' αριθμ. 2007/... αίτημα του Προϊσταμένου της Εισαγγελίας της Κωνσταντινούπολης.

Με το υπ' αριθμ. 1999/... αίτημα του Προϊσταμένου της Εισαγγελίας Uskudar ζητείται από τις τουρκικές αρχές η έκδοση του κυρίου Α.Τ.Ο. στην Τουρκία για να εκτίσει το υπόλοιπο της ποινής στην οποία καταδικάστηκε με «την υπ' αριθμ. 1981/... απόφαση του 2ου Στρατιωτικού Δικαστηρίου της Κωνσταντινούπολης για τις πράξεις της δολοφονίας εκ προμελέτης με ιδεολογικό κίνητρο του Υποδιευθυντή Ασφάλειας της Κωνσταντινούπολης Μ.Ν. και του φρουρού Τ.Ε. και της απόπειρας δολοφονίας των αστυνομικών υπαλλήλων Μ.Γ. και Ο.Τ.... Οι συνολικές ποινές του κατάδικου είναι ποινή θανάτου και ποινή φυλάκισης 11 ετών και 44 μηνών. Η ποινή του θανάτου μετατράπηκε σε ισόβια κάθειρξη ... όμως αργότερα μετατράπηκε σε προσωρινή ισόβια κάθειρξη ... Ο κατάδικος Α.Τ.Ο., ο οποίος συνελήφθη στις 8.2.1981 και οδηγήθηκε στις φυλακές στις 5.5.1981 απέδρασε από τις κλειστές φυλακές Μπαϊράμπασα στις 28.5.1990.... Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Νόμου 3713 ο κατάδικος θα αφηθεί ελεύθερος μετά από οκτώ μήνες και

δέκα έξη ημέρες αφότου οδηγηθεί στις φυλακές».

Με το υπ' αριθμ. 2004/... αίτημα του Προϊσταμένου της Εισαγγελίας της Αγκύρας ζητείται η έκδοση του κυρίου Α.Τ.Ο. προκειμένου να παραπεμφθεί ενώπιον των ανακριτικών αρχών για «αδικήματα που τέλεσε από το 1987 και ειδικότερα, λόγω του ότι η ένοπλη τρομοκρατική οργάνωση DHKP/C (Επαναστατικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Κόμμα) της οποίας είναι μέλος, έχει ως σκοπό να ανατρέψει την υπάρχουσα συνταγματική τάξη και να εγκαθιδρύσει κομμουνιστικό καθεστώς βασισμένο στις μαρξιστικές – λενινιστικές αρχές, έκανε την πρώτη της ενέργεια στις 20.9.1994 και έκτοτε συνεχίζει τις αιματηρές της δράσεις ... και έχει προκαλέσει το θάνατο πολλών πολιτών και ανδρών της ασφάλειας σε αυτές τις επιθέσεις αυτοκτονίας. Εν κατακλείδι, η τρομοκρατική οργάνωση DHKP/C (Επαναστατικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Κόμμα), που ιδρύθηκε το 1978 και με τη χρήση εξαναγκασμού και βίας έχει ως σκοπό να καταλύσει την τάξη που προβλέπει το Σύνταγμα της Τουρκικής Δημοκρατίας ή να εγκαθιδρύσει μια άλλη τάξη ή να εμποδίσει την έμπρακτη εφαρμογή αυτής της τάξης, και για το σκοπό αυτό η σχισματική τρομοκρατική οργάνωση έχει διοργανώσει πάρα πολλές ένοπλες και προπαγανδιστικές πράξεις και έχει προκαλέσει το θάνατο και τον τραυματισμό πολλών πολιτών. Ο κύριος Α.Τ.Ο. ήταν μέλος της τρομοκρατικής οργάνωσης DHKP/C (Επαναστατικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Κόμμα) της οποίας ο σκοπός και η στρατηγική περιγράφονται ανωτέρω και σύμφωνα με τις καταθέσεις των συλληφθέντων υπόπτων ... Το αδίκημα που του προσάπτεται κατά την ημερομηνία του αδικήματος είναι το αδίκημα της απόπειρας κατάλυσης της τάξης που προβλέπει το Σύνταγμα της Τουρκικής Δημοκρατίας ή της εγκαθίδρυσης μιας άλλης τάξης αντί αυτής ή της παρεμπόδισης της έμπρακτης εφαρμογής αυτής της τάξης με τη χρήση του εξαναγκασμού και της βίας... Ο κύριος Α.Τ.Ο. είναι από τους διοικητές του DHKP/C (Επαναστατικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Κόμματος) και στην περίπτωση που εκδοθεί στην Τουρκία πρέπει να παραπεμφθεί σε ανάκριση ... Κατ' αυτόν τον τρόπο διαπιστώνεται πως ο ύποπτος Α.Τ.Ο. διοικούσε αυτοπροσώπως ... δίνοντας εντολές, βρισκόταν στην κεντρική επιτροπή της τρομοκρατικής οργάνωσης και βρίσκεται στο εξωτερικό».

Με το υπ' αριθμ. 2007/... αίτημα του Προϊσταμένου της Εισαγγελίας της Κωνσταντινούπολης ζητείται η παράδοση του κυρίου Α.Τ.Ο. στις τουρκικές αρχές για να συνεχιστεί η ανάκριση και να ασκηθεί δίωξη σε βάρος του για το ποινικό αδίκημα της συμμετοχής σε ένοπλη τρομοκρατική οργάνωση και ειδικότερα επειδή διαπιστώθηκε «το 2001 ότι ο Α.Τ.Ο. είναι ύποπτος για το ότι είναι μέλος της παράνομης τρομοκρατικής οργάνωσης DHKP/C ... η πράξη του ύποπτου είναι ότι

είναι διοικητής στην οργάνωση ... είναι δραπέτης και λαμβάνοντας υπόψη τη φύση και το χαρακτήρα του αδικήματος ... Σύμφωνα με αυτές τις καταθέσεις έχει καθοριστεί πως ο ύποπτος είναι από τους υψηλόβαθμους υπεύθυνους της οργάνωσης. Στην περίπτωση που ο ύποπτος εκδικαστεί στην Τουρκία, θα γίνει αίτημα να τιμωρηθεί βάσει του άρθρου 5 του Ν. 314/1 περί καταπολέμησης της τρομοκρατίας. Επιπλέον, λόγω του ότι είναι από τους υψηλόβαθμους αρμόδιους της οργάνωσης, θα υπάρξει η δυνατότητα να ασκηθεί σε βάρος του ποινική δίωξη και για όλα τα άλλα αδικήματα που έχουν διαπραχθεί από την οργάνωση».

Κατά την ακροαματική διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, ο κύριος Α.Τ.Ο. αιτήθηκε την απόρριψη του αιτήματος έκδοσης ισχυριζόμενος ότι εκζητείται από τις τουρκικές αρχές λόγω της αριστερής και αντιχουντικής δράσης του, των ενεργών αριστερών ιδεών του και των δραστηριοτήτων που ανέπτυξε όταν ήταν κρατούμενος καταγγέλλοντας το τουρκικό καθεστώς και τις μεθόδους και μηχανισμούς βασανιστηρίων που εφάρμοζε, τις παράνομες συνθήκες κράτησης και τις κατασκευασμένες δίκες σε βάρος αγωνιστών και γενικότερα λόγω των ενεργειών του που προκάλεσαν έρευνες διεθνών οργανισμών και την έκδοση εκθέσεων σε βάρος της Τουρκίας. Προς απόδειξη των ισχυρισμών του επικαλέστηκε τις πολλαπλές αναφορές των ενταλμάτων που εξέδωσαν σε βάρος του οι τουρκικές αρχές στις «μαρξιστικές και λενινιστικές ιδέες του» και στις απόψεις του για «την οικοδόμηση ενός κράτους πάνω στις μαρξιστικές - λενινιστικές αρχές». Επομένως, η έκδοση αντίκειται στις διατάξεις των άρθρων 3 και 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης και στις διατάξεις των εδαφίων γ' και ε' του άρθρου 438 παράγραφος στ) του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Περαιτέρω, επικαλούμενος το καθεστώς του πρόσφυγα κατά την έννοια του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, ο κύριος Α.Τ.Ο. υποστήριξε ότι κινδυνεύει στην Τουρκία η ζωή, η ελευθερία του και η σωματική του ακεραιότητα, αφού είναι πραγματικός ο κίνδυνος που διατρέχει να υποστεί βασανιστήρια, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση και ταπεινώσεις, άδικες διώξεις και κατασκευασμένες κατηγορίες λόγω των ιδεών και των πεποιθήσεων του και της δράσης του υπέρ της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Επομένως, η έκδοση αντίκειται στις διατάξεις των άρθρων 33 της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων, 5 του Π.Δ. 90/2008, 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 5 παρ. 2 του Συντάγματος.

Επικαλούμενος τα βασανιστήρια, τους εξευτελισμούς και τις ταπεινώσεις αλλά και τις μεθόδους που οι τουρκικές υπηρεσίες εξακολουθούν να εφαρμόζουν σε βάρος των διωκομένων, ο κύριος Α.Τ.Ο.

υποστήριξε ότι η έκδοσή του στην Τουρκία αντιβαίνει στις διατάξεις των άρθρ 3 της Σύμβασης του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων και 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Αναφορικά με τη νομιμότητα του αιτήματος έκδοσης, ο κύριος Α.Τ.Ο. υποστήριξε ότι επιβάλλεται να είναι σαφές και ορισμένο και να προσδιορίζει τα συγκεκριμένα αδικήματα για τα οποία κατηγορείται, τους τύπους τέλεσης, το περιεχόμενο και τα συγκεκριμένα στοιχεία όπου βασίζονται οι κατηγορίες και σχετικά υπογραμμίζει ότι τα μοναδικά στοιχεία στα οποία στηρίχθηκαν οι καταδικαστικές αποφάσεις που εκδόθηκαν σε βάρος του από τα δικαστήρια της χώρας καταγωγής του είναι σειρά από καταθέσεις μαρτύρων, τους οποίους αδυνατεί να αντικρούσει, αφού αγνοεί τις συνθήκες στις οποίες αναγκάστηκαν να καταθέσουν για να επωφεληθούν από την εφαρμογή των ευνοϊκών διατάξεων του αντι-τρομοκρατικού νόμου της Τουρκίας, δηλαδή για λόγους προσωπικού οφέλους και συμφέροντος. Προς απόδειξη του ισχυρισμού του επικαλέστηκε τις εκθέσεις διεθνών οργάνων (Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης, Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου) και διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων (Διεθνούς Αμνηστίας) που καταγγέλλουν την Τουρκία για παραβιάσεις που αφορούν στην εκμείευση καταθέσεων με βασανιστήρια και ύποπτες μεθόδους αλλά και τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που έχει καταδικάσει την Τουρκία για παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη (άρθρο 6 της Σύμβασης), για την πρακτική των βασανιστηρίων που εφαρμόζει (άρθρο 3) αλλά και για την απαξίωση της αξίας της ανθρώπινης ζωής (άρθρο 2).

Περαιτέρω, ο εκζητούμενος ισχυρίστηκε ότι το αίτημα έκδοσης δεν πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής της αρχής της ειδικότητας (άρθρα 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης και 438 εδάφιο ε' του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας) αφού είναι προσχηματικό και δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια, δηλαδή στο γεγονός ότι εκζητείται από τις αρχές της Τουρκίας λόγω της δράσης του υπέρ της ελευθερίας, για την οποία και κατ' ουσίαν καταδικάστηκε από τη στρατιωτική δικαιοσύνη και από δικαστήρια που συστάθηκαν από το δικτατορικό καθεστώς και λειτουργούσαν παράνομα εκδικάζοντας υποθέσεις πολιτών με συνοπτικές διαδικασίες και με προφανή καταπάτηση των εγγυήσεων υπέρ του κατηγορούμενου και των αρχών που η διεθνής κοινότητα έχει από κοινού συνυπογράψει για την προστασία του κατηγορουμένου και για τη διασφάλιση της διεξαγωγής της δίκαιης δίκης.

Οι ισχυρισμοί του εκζητούμενου για την κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Τουρκία και για τον προσχηματικό

χαρακτήρα του αιτήματος έκδοσης επιβεβαιώθηκαν με καταθέσεις μαρτύρων ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών και με έγγραφα οργάνωσης, όπως της Διεθνούς Αμνηστίας (όπου επισημαίνεται ο κίνδυνος που διατρέχει ο κύριος Α.Τ.Ο. να υποβληθεί σε κακομεταχείριση αν επιστρέψει στην Τουρκία και αναφέρονται άλλες ανάλογες συγκεκριμένες υποθέσεις στην ίδια χώρα). Περαιτέρω, ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών προσήχθη κατάλογος με σημαντικό αριθμό υποθέσεων στις οποίες η Τουρκία έχει καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για παράβαση των σχετικών άρθρων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Κληθείς να διευκρινίσει περιστατικό πυροβολισμού του κατά τη σύλλησή του από τις τουρκικές αρχές, στο οποίο αναφέρθηκε μάρτυρας που κατέθεσε ενώπιον του Συμβουλίου Εφετών, ο κύριος Α.Τ.Ο. δήλωσε: «Για το θέμα της σφαίρας ... Είδα τα έγγραφα που έστειλε η Τουρκία, πρόκειται για καταθέσεις ατόμων που δεν τα γνωρίζω. Ορισμένα τα έχω αναγνωρίσει επειδή ήμουν στη φυλακή. Δε συμμερίζομαι τις απόψεις τους, έδωσαν αυτές τις καταθέσεις για δικά τους συμφέροντα. Υπάρχουν παραλείψεις στα έγγραφα. Στο Πανεπιστήμιο ήμουν πρόεδρος του συλλόγου των αριστερών, ήταν επίσημος σύλλογος, είχε αντιδράσει στο φασιστικό καθεστώς του Εβρέν. Μετά το 1982 το στρατιωτικό καθεστώς εξέδωσε απόφαση, που επέβαλε τη θανατική ποινή σε μένα και στα άλλα μέλη, τα οποία τα δολοφόνησαν. Τη μέρα που πήγα στο σπίτι συμφοιτητή μου, έγινε έφοδος, με πυροβόλησαν και έμεινα με τη σφαίρα στο πόδι. Αυτός που μας συνέλαβε ήταν ο διευθυντής της Αστυνομίας, ο οποίος τώρα δεν ζει, είχε έρθει όμως στο νοσοκομείο και μου είπε: «το ότι ήρθες στο νοσοκομείο ζωντανός είναι για μας μια ατυχία». Τους αστυνομικούς, που δεν κατάφεραν να με σκοτώσουν, τους ξυλοκόπησαν μπροστά μου. Στο στρατοδικείο δε δεχθήκαμε καμιά κατηγορία και μας καταδίκασαν σε θανατική ποινή. Στη φυλακή δεν κατάφεραν να με κρεμάσουν. Οι συνθήκες κράτησης είναι ίδιες με εκείνες του παρελθόντος. Αν με εκδώσετε, ότι δεν μπόρεσαν να μου κάνουν τότε, θα μου το κάνουν τώρα. Έχει καταργηθεί βέβαια η θανατική ποινή, όμως στις φυλακές της Τουρκίας είναι σα να σε θάβουν ζωντανό. Προσπαθήσαμε να αντιδράσουμε στη φυλακή, αλλά ταλαιπωρηθήκαμε πολύ. Έχω καταδίκες για τα γραπτά μου, τα οποία έχουν απαγορευθεί. Στα έγγραφα που έχουν έρθει από την Τουρκία, δεν αναφέρονται τα έντυπα, που έχουν δημοσιευθεί τα γραπτά μου, ούτε ότι οι διευθυντές των εντύπων, που τα δημοσίευσαν, ότι έχουν καταδικαστεί σε πρόστιμα. Ο Εβρέν είχε πει: «Τι τους κρατάμε και τους ταίζουμε, να τους κρεμάσουμε». Κατά το διάστημα εκείνο, παρά πολλοί αντέδρασαν στις συνθήκες κράτησης και εξαιτίας της αντίδρασής τους έχασαν τη ζωή τους. Η χούντα δεν κατάφερε να τους

σκοτώσει όλους και έτσι εγώ διέφυγα. Στην Τουρκία δεν ανέχονται τις αριστερές απόψεις. Θα θυμάστε το 1955 τα γεγονότα της Κωνσταντινούπολης και τους διωγμούς, που υπέστησαν οι Ρωμιοί της Πόλης. Εκείνη την περίοδο η μητέρα μου είχε ανοίξει καθαριστήριο και συνεργαζόταν με μια Ελληνίδα, την κυρία Σ....., οι Τούρκοι όμως γι' αυτό το λόγο κατέστρεψαν το καθαριστήριο. Ο Εισαγγελέας υποστηρίζει ότι έχουν αλλάξει οι συνθήκες στην Τουρκία, όμως δεν έχουν αλλάξει, οι νέοι νόμοι είναι σκληρότεροι εκείνων του παρελθόντος. Αν εκδοθώ στην Τουρκία και οι αρχές λάβουν γνώση των καταθέσεών μου, θα μου επιβάλλουν και άλλη ποινή γιατί κατηγορήσα το καθεστώς. Υπάρχουν πάρα πολλά προβλήματα στην Τουρκία. Ποτέ δεν ήμουν μέλος κόμματος. Η φοιτητική οργάνωση στην οποία ανήκα είχε σοσιαλιστικές ιδέες. Δεν συμμετείχα στην οργάνωση, που με κατηγορεί η Τουρκία ότι συμμετείχα. Οι καταθέσεις είναι απλές δηλώσεις μετά από αστυνομική πίεση, δεν είναι αλήθεια, αυτά που καταθέτουν. Δεν γνωρίζω ποιος έκανε τις δολοφονίες. Δεν βρέθηκε τίποτε επιβαρυντικό για μένα σε σχέση με τη δολοφονία του πρώην πρωθυπουργού, γι' αυτό και δεν μπόρεσαν να με κατηγορήσουν. Με τον υποδιευθυντή της αστυνομίας, που δολοφονήθηκε, μέναμε κοντά και η αστυνομία συμπέρανε ότι αυτοί που έμεναν στη γειτονιά του, θα γνώριζαν πως κινούνταν και γι' αυτό κατηγορήσαν εμένα για τη δολοφονία του. Μετά την απόδραση έμεινα στην Τουρκία, περιμένοντας να ξεχαστεί η υπόθεση. Με το Πατριωτικό Απελευθερωτικό Μέτωπο, δεν είχα καμία απολύτως σχέση. Στην Τουρκία όλες αυτές οι οργανώσεις έχουν κοινή ιδεολογία και υπάρχουν ορισμένοι, που θεωρούνται ηγέτες. Στις φυλακές γνώρισα τον Καραντάς. Τώρα στην Τουρκία μπορεί να υπάρχουν οργανώσεις, εγώ δεν έχω σχέσεις με οργανώσεις, που κάνουν τρομοκρατικές ενέργειες».

Λαβών το λόγο από τον Πρόεδρο ο Εισαγγελέας σημείωσε ότι «το Συμβούλιο γνωμοδοτεί μόνο και είναι αρμόδιο να κρίνει μόνο για νομικούς λόγους, οι πολιτικοί λόγοι κρίνονται σε άλλο επίπεδο. Συντρέχουν όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις για να γνωμοδοτήσει το Συμβούλιο υπέρ της έκδοσης. Εξάλλου δεν του χορηγήθηκε πολιτικό άσυλο και επιπλέον καταργήθηκε και η διάταξη που προέβλεπε δυνατότητα άσκησης έφεσης κατά απορριπτικής απόφασης επί υποθέσεως χορήγησης πολιτικού ασύλου. Η Τουρκία διεθνώς είναι ισότιμη με την Ελλάδα και είναι μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας. Είναι γνωστό ότι σε καμία φυλακή οι συνθήκες κράτησης δεν είναι άριστες. Συνεχίζοντας ο Εισαγγελέας πρότεινε και πάλι να γνωμοδοτήσει το Συμβούλιο υπέρ της έκδοσης του εκζητούμενου στις αρχές της Τουρκίας».

Σκεπτικό: Α) Κατά τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης δεν χωρεί έκδοση αν το καλούμενο

προς έκδοση μέρος έχει σοβαρούς λόγους να πιστεύει ότι η αίτηση έκδοσης, που αιτιολογείται για κάποια παράβαση του κοινού δικαίου, έχει υποβληθεί με σκοπό τη δίωξη ή την τιμωρία προσώπου για τα φυλετικά, θρησκευτικά, πολιτικά ή εθνικά του φρονήματα ή ότι η θέση του εν λόγω προσώπου διατρέχει κίνδυνο να επιδεινωθεί από τον έναν ή τον άλλο από τους λόγους αυτούς. Σημειώνεται ότι ανάλογες είναι οι παράλληλα ισχύουσες διατάξεις του άρθρου 438 περ. γ' και ε' του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. **Β)** Από το σύνολο των αποδεικτών μέσων, μεταξύ των οποίων και οι καταθέσεις των εξετασθέντων μαρτύρων, προέκυψε ότι, ανεξαρτήτως της βαρύτητας των εγκλημάτων που αναφέρονται στην καταδικαστική απόφαση που εξέδωσε το 1981 το 2ο Στρατιωτικό Δικαστήριο της Κωνσταντινούπολης, λαμβανομένου υπόψη κυρίως του απομένουτος μικρού υπολοίπου της προς έκτιση ποινής, υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύει το παρόν Συμβούλιο ότι η θέση του εκζητούμενου, αν εκδοθεί, διατρέχει τον κίνδυνο να επιδεινωθεί από τα πολιτικά του φρονήματα. Ακόμη, πρέπει να τονιστεί στο σημείο αυτό και το γεγονός ότι εκκρεμεί ακόμη ενώπιον των ελληνικών αρχών η αίτηση του εκζητούμενου για χορήγηση πολιτικού ασύλου και την αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα. Επομένως, στην παρούσα περίπτωση και για το ως άνω αίτημα η αιτούμενη έκδοση κωλύεται από τον υφιστάμενο κίνδυνο επιδείνωσης της θέσης του εκζητούμενου εξαιτίας των πολιτικών του φρονημάτων. **Γ)** Από τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 12 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης συνάγεται ότι δεν απαιτείται να επισυνάπτονται στην αίτηση για την έκδοση και τα αποδεικτικά στοιχεία, από τα οποία προκύπτουν ενδείξεις ενοχής του εκζητούμενου. Ωστόσο, είναι επιβεβλημένο τα εγκλήματα για τα οποία ζητείται η έκδοση να καθορίζονται σαφώς και με συγκεκριμένο τρόπο στην αίτηση του αιτούντος μέρους και στην αντίστοιχη διωκτική πράξη (ένταλμα σύλληψης ή εκτελεστή καταδικαστική απόφαση). Ειδικότερα, απαιτείται περιγραφή των περιστάσεων τέλεσης του εγκλήματος αυτού, στις οποίες περιλαμβάνονται ο χρόνος και ο τόπος τέλεσης, καθώς και η μορφή της συμμετοχής του εκζητούμενου στην αξιόποινη πράξη. Τούτο ενισχύεται και από την καθιερούμενη με τις διατάξεις των άρθρων 12 και 14 της ανωτέρω Σύμβασης, σε συνδυασμό και με τις διατάξεις των άρθρων 443 και 450 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, αρχή της ειδικότητας, σύμφωνα με την οποία η έκδοση γίνεται για έγκλημα ειδικώς οριζόμενο τόσο στην αίτηση όσο και στην πράξη του Υπουργού Δικαιοσύνης που διατάσσει την έκδοση και όχι για μια άλλη πράξη, δηλαδή για άλλη πράξη κατά τα συγκροτούντα την υπόσταση αυτής στοιχεία. Με την αρχή της ειδικότητας, που θεωρείται γενικά αναγνωρισμένος κανόνας του διεθνούς δικαίου και εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση έκδοσης, περιορίζεται η

κυριαρχική εξουσία του εκζητήσαντος κράτους και ειδικότερα το κράτος που ζητεί την έκδοση δεν μπορεί να διώξει τον εκζητούμενο για πράξεις προγενέστερες της παράδοσης, άλλες από εκείνες για τις οποίες χορηγήθηκε η έκδοση, πλην ορισμένων εξαιρέσεων. Η αρχή της ειδικότητας θεμελιώνεται στην κυριαρχία του εκδίδοντος κράτους και συνδέεται με το συμφέρον του να μη διωχθεί το εκδιδόμενο πρόσωπο για πολιτικούς σκοπούς, επιδιώκει δηλαδή να αποκλείσει το ενδεχόμενο να τιμωρηθεί ο εκζητούμενος και για πολιτικά εγκλήματα. Αν το εκζητούν κράτος μπορούσε να διώξει τον εκδοθέντα και για πράξεις άλλες από εκείνες για τις οποίες εκδόθηκε, η καταστρατήγηση των περιορισμών της έκδοσης και κυρίως της μη δίωξης για πολιτικά εγκλήματα θα ήταν ευχερής. Έτσι, εφόσον η έκδοση συντελείται σε εκτέλεση μιας συμφωνίας μεταξύ δύο τουλάχιστον κρατών, δεν μπορεί να παράγει έννομα αποτελέσματα πέραν εκείνων που έχουν συμφωνηθεί. Αλλά και πέραν αυτού, η αρχή της ειδικότητας εξασφαλίζει την ορθή εφαρμογή των αρχών της διπλής εγκληματικότητας και της αμοιβαιότητας, σύμφωνα με τις οποίες η έκδοση επιτρέπεται μόνο για εκείνες τις πράξεις που είναι αξιόποινες και κατά το δίκαιο του εκδίδοντος κράτους. Διότι αλλιώς, αν δηλαδή το κράτος που πέτυχε την έκδοση μπορούσε να δικάζει ανεξέλεγκτα και για πράξεις μη καλυπτόμενες από την τελευταία, οι ανωτέρω αρχές θα μπορούσαν ευχερώς να περιγραφούν και να καταστούν γράμμα κενό περιεχομένου¹. Εξάλλου, η υποχρέωση για εξειδίκευση, συγκεκριμενοποίηση και ακριβή καθορισμό της διωκόμενης πράξης για την έκδοση θεμελιώνεται και από τις αυξημένης τυπικής ισχύος και έχουσες υπερνομοθετική ισχύ (άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος) διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και ειδικότερα με το άρθρο 6 παράγραφος 3 αυτής (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και ειδικότερα το δικαίωμα του κατηγορούμενου να πληροφορηθεί με λεπτομέρεια τη φύση και το λόγο της εναντίον του κατηγορίας) καθώς και του άρθρου 14 παράγραφος 3 περ. α' του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 2462/1997. Ακόμη, πρέπει να σημειωθεί ότι τα κράτη που έχουν κυρώσει τα ως άνω κείμενα, στο μέτρο που αυτοπεριορίζονται στην ποινική τους εξουσία, υποχρεούνται όχι μόνο να μην αγνοούν αλλά και να εφαρμόζουν τις διατάξεις αυτές. Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των

¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις ΑΠ 462/1992 (Ολομέλεια) δημοσιευμένη σε ΕλλΔνη 1992-939, ΑΠ 859/1985 δημοσιευμένη σε ΝοΒ 1985-1425, ΑΠ 854/1985 δημοσιευμένη σε ΝοΒ 1985-1245, ΑΠ 1338/1983 δημοσιευμένη σε ΠοινΧρ ΛΔ' – 276 και στο άρθρο «Η Αρχή της Ειδικότητας στην Έκδοση», Χρ. Μυλωνόπουλου, ΠοινΧρ ΜΓ' – 117 επ.

υπ' αριθμ. 2004/... και 2007/... αιτημάτων των Εισαγγελικών Αρχών της Τουρκίας, το Συμβούλιο εκτιμά ότι δεν υφίσταται ο επιβαλλόμενος από τις ως άνω διατάξεις ακριβής, σαφής και ορισμένος καθορισμός των αξιόποινων πράξεων για τις οποίες ζητείται η έκδοση του εκζητούμενου, αλλά αντίθετα ο προσδιορισμός αυτών γίνεται κατά ασαφή και αόριστο τρόπο. Ειδικότερα, δεν αναφέρονται οι περιστάσεις τέλεσης των αναφερόμενων εγκλημάτων, η ακριβής και συγκεκριμένη συμμετοχική δράση του εκζητούμενου, ούτε επίσης καθορίζεται κατά τρόπο συγκεκριμένο ο χρόνος και ο τόπος τέλεσης των αξιόποινων αυτών πράξεων, λαμβανομένου υπόψη και του ότι ο χρόνος είναι κρίσιμο ζήτημα για τον προσδιορισμό της ταυτότητας μιας αξιόποινης πράξης². Επομένως, στην παρούσα περίπτωση η αιτούμενη έκδοση προσκρούει στην απαιτούμενη από τις προαναφερόμενες διατάξεις υποχρέωση για ακριβή καθορισμό (έκθεση) των αξιόποινων πράξεων για τις οποίες ζητείται.

Το Συμβούλιο Εφετών γνωμοδότησε κατά της έκδοσης του κυρίου Α.Τ.Ο. στην Τουρκία.

² Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφαση ΑΠ 462/1992 (Ολομέλεια) δημοσιευμένη σε ΕλλΔνη 1992-939.

Υ. ΜΟΝΟΜΕΛΟΥΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Κοινωνικά Δικαιώματα Αιτούντων Άσυλο

0752

6459/2009 Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών

Δικαστής: Βενιζέλος - Ελευθέριος Τζιούβας, Πρωτοδίκη, τον οποίο όρισε ο Πρόεδρος του Τριμελούς Συμβουλίου Διοίκησης του Πρωτοδικείου Αθηνών

Δικηγόρος: Β. Κερασιώτης, για τον αιτούντα κύριο Σ.Β., πολίτη της Δημοκρατίας της Γεωργίας

Από την κείμενη νομοθεσία προκύπτει ότι δεν απαγορεύεται σε κάθε περίπτωση η χορήγηση άδειας γάμου σε αλλοδαπό, που έχει υποβάλλει αίτηση για παροχή ασύλου, αλλά ότι για να χορηγηθεί η άδεια γάμου δεν αρκεί υπεύθυνα δήλωση του αλλοδαπού περί μη ύπαρξης κωλύματος γάμου, αλλά απαιτείται σχετική βεβαίωση από την οικεία προξενική ή άλλη αρμόδια αρχή

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 12 της Σύμβασης της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 1368 εδάφιο β' ΑΚ

Άρθρα 739 και 741 επόμενα ΚΠολΔ

Άρθρο 1 παράγραφος 3, περίπτωση δ' του Π.Δ. 391/1982 « Για τη ρύθμιση λεπτομερειών σχετικά με την τέλεση των πολιτικών γάμων, τη χορήγηση της άδειας γάμου και το περιεχόμενο της βεβαιωτικής πράξης για την τέλεση πολιτικών ή θρησκευτικών γάμων» (ΦΕΚ 73, τ. Α')

Άρθρο 5 παράγραφος 3 του Π.Δ. 220/2007 «Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (ΕΕΛ 31/6.2.2003)», (ΦΕΚ 251, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο Σ.Β., πολίτης της Δημοκρατίας της Γεωργίας, είναι κάτοχος του υπ' αριθμ. ... δελτίου αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού (ροζ κάρτας) και κατοικεί στο Στις 25.6.2009 υπέβαλε προς

το Δήμο Αθηναίων αίτηση για χορήγηση άδειας γάμου. Το τμήμα πολιτικών γάμου της Διεύθυνσης Δημοτολογίου του Δήμου Αθηναίων, δυνάμει του υπ' αριθμ. πρωτ. .../14.7.2009 εγγράφου του, απέρριψε το αίτημά του με την αιτιολογία ότι, σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 78/9.3.2009 Γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και την υπ' αριθμ. 21/22.4.2009 εγκύκλιο του Υπουργείου Εσωτερικών, αφενός το χορηγούμενο δελτίο αιτήσαντος άσυλο δεν πιστοποιεί την ταυτότητα του υποβάλλοντος την αίτηση για χορήγηση άδειας γάμου και αφετέρου ότι, διαρκούσης της διαδικασίας εξέτασης της σχετικής αίτησης για παροχή ασύλου, ρυθμίζονται περιοριστικώς τα δικαιώματα του αιτήσαντος άσυλο κατ' εξίσωση προς τα αντίστοιχα των ημεδαπών από τη Σύμβαση της Γενεύης και από το συναφές Πρωτόκολλο της Ν. Υόρκης και ότι μεταξύ αυτών δεν περιλαμβάνονται και εκείνα που συνάπτονται με την καθίδρυση έγγαμης σχέσης.

Ο κύριος Σ.Β. προσέφυγε ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και αιτήθηκε κατ' εφαρμογήν της εκούσιας διαδικασίας την έκδοση άδειας γάμου προσκομίζοντας όλα τα έγγραφα, τα οποία απαιτούνται κατ' άρθρο 1 παράγραφος 3 του Π.Δ. 391/1982 για τη χορήγηση άδειας γάμου και ειδικότερα: 1) Το υπ' αριθμ. .../17.1.1967 πιστοποιητικό γέννησης σε πρωτότυπο και σε επίσημη μετάφραση στην ελληνική γλώσσα, 2) Την υπ' αριθμ. .../16.4.2009 βεβαίωση περί μη ύπαρξης κωλυμάτων προς σύναψη γάμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Γεωργίας (Διεύθυνση Αστικής Κατάστασης) και 3) Αντίτυπο του φύλλου της 21.5.2009 της ημερήσιας εφημερίδας «...», στην οποία έγινε η ανακοίνωση του σχεδιαζόμενου γάμου του με την Ν. Ο. του Β. και της Λ., το γένος Κ., που κατοικεί στο Παγκράτι.

Σκεπτικό: Από τη μελέτη της υπ' αριθμ. 78/9.3.2009 γνωμοδότησης του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους προκύπτει ότι το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, σε ερώτημα που του υποβλήθηκε σχετικά με το εάν αλλοδαπός που υπέβαλε αίτηση παροχής ασύλου μπορεί να προσκομίσει υπεύθυνη δήλωση περί μη συνδρομής κωλύματος γάμου προκειμένου να τελέσει πολιτικό γάμο γνωμοδοτεί ότι προκειμένου ο αλλοδαπός που υπέβαλε αίτηση για παροχή ασύλου να τελέσει πολιτικό γάμο στη χώρα μας και να του χορηγηθεί άδεια γάμου, πρέπει, κατ' άρθρο 1 παράγραφος 3 περίπτωση δ' του Π.Δ. 391/1982, να προσκομίσει βεβαίωση της οικείας προξενικής ή άλλης αρμόδιας αρχής περί μη συνδρομής σχετικού κωλύματος και ότι δεν είναι δυνατό να υποκατασταθεί η βεβαίωση αυτή δι' υποβολής αντίστοιχου περιεχομένου υπεύθυνης δήλωσης, όπως ισχύει για του ημεδαπούς, διότι σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 3 του Π.Δ. 220/2007 το δελτίο αιτήσαντος πολιτικό άσυλο (ροζ κάρτα) δεν πιστοποιεί την ταυτότητα του και η

υπεύθυνη δήλωση είναι συνυφασμένη με την παράθεση βέβαιων προσδιοριστικών στοιχείων της ταυτότητας του δηλούντος. Επιπλέον, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους αιτιολογεί την διαφορετική αντιμετώπιση, όσον αφορά το ως άνω ζήτημα, των αλλοδαπών που έχουν υποβάλει αίτηση για παροχή ασύλου από τους ημεδαπούς, αναφέροντας ότι τόσο από τη Σύμβαση της Γενεύης, όσο και από το συναφές Πρωτόκολλο της Ν. Υόρκης ρυθμίζονται περιοριστικώς τα δικαιώματα των προσφύγων, διαρκούσης της διαδικασίας εξέτασης της σχετικής αίτησης, κατ' εξίσωση προς τα αντίστοιχα των ημεδαπών και ότι μεταξύ των δικαιωμάτων αυτών δεν περιλαμβάνονται και εκείνα που συνάπτονται με την καθίδρυση έγγαμης σχέσης. Το ίδιο περιεχόμενο έχει και η υπ' αριθμ. 21/22.4.2009 εγκύκλιος του Υπουργείου Εσωτερικών (Διεύθυνση Αστικής και Δημοτικής Κατ/σης, Τμήμα Μητρώων και Ληξιαρχείων).

Κατά συνέπεια, από τη μελέτη της ως άνω γνωμοδότησης του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και της ανωτέρω εγκυκλίου του Υπουργείου Εσωτερικών δεν προκύπτει ότι απαγορεύεται σε κάθε περίπτωση η χορήγηση άδειας γάμου σε αλλοδαπό, που έχει υποβάλλει αίτηση για παροχή ασύλου, αλλά ότι για να χορηγηθεί η άδεια γάμου δεν αρκεί υπεύθυνη δήλωση του αλλοδαπού περί μη ύπαρξης κωλύματος γάμου, αλλά απαιτείται σχετική βεβαίωση από την οικεία προξενική ή άλλη αρμόδια αρχή.

Λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιολογητικά που προσκόμισε ο αιτών ενώπιόν του, το Δικαστήριο έκρινε ότι κακώς απέρριψε ο Δήμαρχος Αθηναίων το αίτημά του για έκδοση άδειας γάμου αφού συνέτρεχαν στο πρόσωπό του όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις για τη χορήγηση της σχετικής άδειας.

Το Δικαστήριο έκρινε δεκτή ως βάσιμη και κατ' ουσίαν την αίτηση του κυρίου Σ.Β. και διέταξε τη χορήγηση άδειας γάμου.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΝ

I ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ¹

Άρθρα 3, 5, 6, 13, 14, 15 και 41
Απαγόρευση των βασανιστηρίων
Δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια
Δικαίωμα στη χρήση και απονομή δικαιοσύνης
Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής
Απαγόρευση των διακρίσεων
Παρέκκλιση σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης
Δίκαιη ικανοποίηση

0753

Υπόθεση Α. και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου (19.2.2009²)

Δικαστές: Jean-Paul Costa, Πρόεδρος, Χρήστος Ροζάκης, Nicolas Bratza, Françoise Tulkens, Josep Casadevall, Giovanni Bonello, Ireneu Cabral Barreto, Elisabeth Steiner, Lech Garlicki, Khanlar Hajiyev, Ljiljana Mijović, Egbert Myjer, David Thór Björgvinsson, George Nicolaou, Ledi Bianku, Nona Tsotsoria, Mihai Poalelungi³

¹ Οι αποφάσεις που παρατίθενται είναι οριστικές κατά την έννοια του άρθρου 44 παρ. 2 (υπό τον «Τίτλο II – Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου») του Ν. 2400/1996. Στον τίτλο κάθε απόφασης παρατίθεται η ημερομηνία έκδοσής της. Επίσης, στο τέλος κάθε απόφασης αναφέρονται στοιχεία που αφορούν στην εκτέλεση της απόφασης αφού αυτή καταστεί οριστική (για περισσότερες πληροφορίες για την πορεία της εκτέλεσης των αποφάσεων βλέπε στον ιστότοπο http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/execution/ του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου).

Ευρετήριο των αποφάσεων παρατίθεται στη σελίδα 471 της παρούσας έκδοσης.

Απόδοση των αποφάσεων στην ελληνική και επιμέλεια: Γιώτα Μασουρίδου και Έρικα Καλαντζή.

² Προσφυγή No. 3455/2005

³ Το 4ο Τμήμα του Δικαστηρίου, στην κρίση του οποίου εισήχθη αρχικά η προσφυγή, κατά τη συνεδρίαση της 11.9.2007 συντιθέμενο από τους δικαστές Josep Casadecall, Nicolas Bratza, Giovanni Bonello, Kristaq Traja, Stanislav Pavloschi, Lech Garlicki, Liliana Mijovic, Jan Šikuta και Paivi Hirvelä παραιτήθηκε υπέρ του

Δικηγόροι: Birnberg Pierce and Partners, εταιρία δικηγόρων με έδρα το Λονδίνο για τους προσφεύγοντες και D. Walton του Υπουργείου Εξωτερικών της Κοινοπολιτείας για την Κυβέρνηση.

Επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 στις ΗΠΑ – Παρέκκλιση του Ηνωμένου Βασιλείου σε περίπτωση δημόσιου κινδύνου απειλούντος τη ζωή του έθνους (άρθρο 15 της Σύμβασης) όσον αφορά στην προστασία του δικαιώματος των αλλοδαπών που θεωρούνται ύποπτοι διεθνούς τρομοκρατίας στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια – Αναφορά στην ερμηνεία του αντίστοιχου άρθρου του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα από τη Διάσκεψη των Συρακουσών και το Γενικό Σχόλιο Νο. 29 της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Ο.Η.Ε. – Αντιτρομοκρατικός Νόμος του 2001: σύστημα έκδοσης πιστοποιητικών διεθνούς τρομοκράτη και αποφάσεων απέλασης – Το καθεστώς επ' αόριστον κράτησης των αλλοδαπών στην περίπτωση αδυναμίας απέλασης υπό το φως των διατάξεων της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης – Είναι «απάνθρωπη» η μεταχείριση που υποφέρει το θύμα προμελετημένα επί ώρες και προκαλεί σωματική βλάβη ή έντονο σωματικό ή ψυχολογικό πόνο – Είναι «εξευτελιστική» η μεταχείριση που προκαλεί στα θύματα αισθήματα φόβου, άγχους και κατωτερότητας, ικανά να τα ταπεινώνουν και να τα εξευτελίσουν – Προσφυγή κατά των αποφάσεων κράτησης και απέλασης ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσία Μετανάστευσης με περιορισμένη πρόσβαση του ενδιαφερόμενου στα απόρρητα στοιχεία που δικαιολογούν τα επαχθή σε βάρος του μέτρα – Θεσμός ειδικού συνηγούρου – Διακριτική μεταχείριση αλλοδαπών λόγω ιθαγένειας – Εφαρμογή των διαδικαστικών εγγυήσεων της ποινικής πτυχής του άρθρου 6 της Σύμβασης κατά την εξέταση των αποφάσεων κράτησης και απέλασης δυνάμει του άρθρου 5 παράγραφος 4 της Σύμβασης στις υποθέσεις εθνικής ασφάλειας – Δικαίωμα αποζημίωσης λόγω παράνομης κράτησης (άρθρο 5 παράγραφος 5 της Σύμβασης – Ο ρόλος των ειδικών συνηγούρων στις υποθέσεις εθνικής ασφάλειας υπό το φως των άρθρων 5 παρ. 4 και 6 της Σύμβασης – Δίκαιη ικανοποίηση που επιδικάζει το Δικαστήριο στις υποθέσεις της παράνομης κράτησης – Παραίτηση του Τμήματος στο οποίο εισήχθη η υπόθεση προς εκδίκαση υπέρ του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου ενόψει του σοβαρού ζητήματος που εγείρει η υπόθεση για την ερμηνεία της Σύμβασης –

Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως του Δικαστηρίου (άρθρα 30 της Σύμβασης και 72 του Κανονισμού του Δικαστηρίου) των διαδικών μη αντιτιθέμενων προς τούτο.

Ερμηνεία του άρθρου 4 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα για τον περιορισμό των δικαιωμάτων στην περίπτωση εξαιρετικού δημόσιου κινδύνου

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3, 5 παράγραφοι 1, 4 και 5, 13, 14, 15, 30, 36 παράγραφος 2 και 41 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο Νο. 11

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α') όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2400/1996 (ΦΕΚ 96, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Την 11η Σεπτεμβρίου 2001, στις ΗΠΑ, αεροπειρατές κατέλαβαν τέσσερα επιβατηγά αεροσκάφη και εκτρέποντάς τα από το προγραμματισμένο δρομολόγιό τους επιτέθηκαν με τα δύο εξ αυτών στους Δίδυμους Πύργους του Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου και με το τρίτο στο Πεντάγωνο. Την ευθύνη γι' αυτές τις επιθέσεις που προκάλεσαν το θάνατο πολλών προσώπων και σημαντικές υλικές καταστροφές ανέλαβε η εξτρεμιστική τρομοκρατική ισλαμική οργάνωση Al-Qaeda, της οποίας ηγείται ο Osama Ben Laden. Το Ηνωμένο Βασίλειο από κοινού με τις ΗΠΑ, ανέλαβε στρατιωτική δράση στο Αφγανιστάν, όπου η Al-Qaeda είχε ιδρύσει στρατόπεδα εκπαίδευσης των μελών της.

Κατά τις εκτιμήσεις της κυβέρνησης, τα γεγονότα της 11.9.2001 απέδειξαν ότι οι διεθνείς τρομοκράτες, και ιδίως όσοι συνδέονται με την Al-Qaeda, έχουν τη βούληση και την ικανότητα να οργανώνουν επιθέσεις πρωτόγνωρης σφοδρότητας που στοχοποιούν άμαχους πολίτες. Ειδικότερα, η κυβέρνηση θεώρησε ότι οι αρχές αδυνατούν να ενεργήσουν προληπτικά για να αποτρέψουν νέες επιθέσεις εξαιτίας του άτυπου παγκόσμιου δικτύου της Al-Qaeda και των συμμάχων της, του φανατισμού των μελών της και της βιαιότητας και της αποφασιστικότητας με την οποία δρουν. Κρίνοντας ότι το Ηνωμένο Βασίλειο είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένο στον κίνδυνο της διεθνούς τρομοκρατίας, λόγω των στενών σχέσεων που διατηρεί με τις ΗΠΑ, η κυβέρνηση εκτίμησε ότι συνέτρεχε περίπτωση ιδιαίτερος σοβαρού δημόσιου κινδύνου που απειλεί τη ζωή του έθνους. Και πρόσθεσε, ότι η απειλή προέρχεται κυρίως – αλλά όχι αποκλειστικά – από αλλοδαπούς πολίτες που ζουν στο Ηνωμένο Βασίλειο και υποστηρίζουν το δίκτυο των τρομοκρατικών επιχειρήσεων των Ισλαμιστών, όπου εμπλέκεται η Al-Qaeda. Τέλος, η κυβέρνηση διευκρίνισε ότι, αποκλείεται η απέλαση αυτών των αλλοδαπών πολιτών στη χώρα καταγωγής τους λόγω του κινδύνου που διατρέχουν να υποστούν μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 14 του Νόμου του 1998 για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ο υπουργός Εσωτερικών εξέδωσε την 11η Νοεμβρίου 2001 διάταγμα παρέκκλισης από την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Δυνάμει του άρθρου 15 της Σύμβασης, η κυβέρνηση ενημέρωσε στις 18.12.2001 το Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα σχετικά μέτρα που υιοθέτησε κατά παρέκκλιση των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει δυνάμει της Σύμβασης και για τα αίτια που τα προκάλεσαν. Η παρέκκλιση, με τον τίτλο «*Δημόσιος Κίνδυνος στο Ηνωμένο Βασίλειο*», έχει ως εξής:

«Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11.9.2001 στη Νέα Υόρκη, στην Ουάσιγκτον και στην Πενσυλβάνια προκάλεσαν το θάνατο χιλιάδων πολιτών, στους οποίους συγκαταλέγονται Βρετανοί και πολίτες άλλων εβδομήντα κρατών. Με τις αποφάσεις του Νο. 1368 (2001) και Νο. 1373 (2001), το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών χαρακτήρισε αυτές τις επιθέσεις απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Η διεθνής τρομοκρατία αποτελεί διαρκή απειλή. Με την απόφασή του Νο. 1373 (2001), το Συμβούλιο Ασφαλείας, ενεργώντας δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, κάλεσε τα κράτη να υιοθετήσουν μέτρα για την αποτροπή των τρομοκρατικών επιθέσεων, ιδίως αρνούμενα να παράσχουν άσυλο σε όσους χρηματοδοτούν, οργανώνουν, υποστηρίζουν ή διαπράττουν τρομοκρατικές επιθέσεις.

Το Ηνωμένο Βασίλειο απειλείται από πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες ότι διατηρούν σχέσεις με τη διεθνή τρομοκρατία. Ειδικότερα, υπογραμμίζεται ότι αλλοδαποί πολίτες που ζουν σε βρετανικό έδαφος θέτουν σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια του Ηνωμένου Βασιλείου ως ύποπτοι συμμετοχής στην τέλεση, στην προετοιμασία ή στην παρακίνηση για την τέλεση πράξεων διεθνούς τρομοκρατίας, ως μέλη οργανώσεων ή ομάδων που εμπλέκονται σε παρόμοιες πράξεις ή ως πρόσωπα που συνδέονται με παρόμοιες οργανώσεις ή ομάδες.

Επομένως, το Ηνωμένο Βασίλειο διατρέχει δημόσιο κίνδυνο κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 15 της Σύμβασης.

Ο Νόμος του 2001 για την Ασφάλεια και την Καταπολέμηση της Εγκληματικότητας και της Τρομοκρατίας

Για την αντιμετώπιση αυτού του δημόσιου κινδύνου, ο Νόμος του 2001 για την Ασφάλεια και την Καταπολέμηση της Εγκληματικότητας και της Τρομοκρατίας («Αντιτρομοκρατικός Νόμος του 2001») προβλέπει, μεταξύ άλλων μέτρων, διευρυμένη αρμοδιότητα σύλληψης και κράτησης των αλλοδαπών ακόμη και στις περιπτώσεις όπου είναι ανέφικτη η απέλασή τους, οπότε κατά την εθνική νομοθεσία είναι παράνομο το μέτρο του περιορισμού της προσωπικής ελευθερίας. Αυτή η εκτεταμένη εξουσία αφορά ύποπτους διεθνείς τρομοκράτες, για τους οποίους ο Υπουργός Εσωτερικών εκδίδει πιστοποιητικό από

το οποίο προκύπτει ότι η παρουσία τους στο Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια ασφάλεια της χώρας. Περαιτέρω, προβλέπεται η άσκηση προσφυγής κατά των πιστοποιητικών αυτού του τύπου ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης που έχει συσταθεί δυνάμει του Νόμου του 1997 και έχει δικαιοδοσία να τα ακυρώνει εφόσον διαπιστώσει ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την έκδοσή τους. Οι αποφάσεις της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης υπόκεινται σε προσφυγή για λόγους νομιμότητας. Επιπλέον, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης είναι αρμόδια να διατάσσει την απόλυση των κρατουμένων, εφόσον συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις και να επανεξετάζει σε τακτά χρονικά διαστήματα τα προαναφερόμενα πιστοποιητικά. Οι κρατούμενοι δυνάμει του Αντι-τρομοκρατικού Νόμου του 2001 δικαιούνται να απολυθούν οποτεδήποτε, εφόσον αναχωρήσουν από το Ηνωμένο Βασίλειο.

Η εξουσία σύλληψης και κράτησης που προβλέπει ο Νόμος του 2001 για την Ασφάλεια και την Καταπολέμηση της Εγκληματικότητας και της Τρομοκρατίας αποτελεί μέτρο απόλυτα αναγκαίο για την αντιμετώπιση της κατάστασης. Πρόκειται για προσωρινή ρύθμιση, κατ' αρχήν δεκαπεντάμηνης ισχύος, με δυνατότητα ανανέωσης από το Κοινοβούλιο, στο οποίο υπάγεται η αρμοδιότητα της ετήσιας επανεξέτασής της. Μπορεί να καταργηθεί οποτεδήποτε με διάταγμα του υπουργού Εσωτερικών, εφόσον η κυβέρνηση διαπιστώσει ότι εξαλείφθηκε ο δημόσιος κίνδυνος ή ότι δεν είναι απόλυτα αναγκαία για την αντιμετώπιση της κατάστασης η εκτεταμένη εξουσία σύλληψης και κράτησης.

Η αρμοδιότητα έκδοσης αποφάσεων κράτησης κατά το εθνικό δίκαιο (πέραν αυτής που προβλέπει ο Νόμος του 2001 για την Ασφάλεια και την Καταπολέμηση της Εγκληματικότητας και της Τρομοκρατίας)

Ο Νόμος για τη Μετανάστευση του 1971 επιτρέπει στην κυβέρνηση να επαναπροωθεί ή να απελαύνει από το Ηνωμένο Βασίλειο πρόσωπα των οποίων η παρουσία πλήττει το δημόσιο συμφέρον της χώρας και αποτελεί κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια. Οι διατάξεις του Νόμου του 1971 προβλέπουν τη σύλληψη και την κράτηση των ενδιαφερόμενων προσώπων εκκρεμούσης της ολοκλήρωσης της διαδικασίας επαναπροώθησης ή απέλασης. Τα δικαστήρια του Ηνωμένου Βασιλείου έχουν κρίνει ότι η διάρκεια της κράτησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το χρόνο που κρίνεται απολύτως αναγκαίος για την εκτέλεση του μέτρου της απέλασης, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικότερες περιστάσεις κάθε υπόθεσης, και ότι η κράτηση καθίσταται παράνομη εφόσον διαφαίνεται πέραν πάσης αμφιβολίας ότι είναι ανέφικτη η εκτέλεση του επίμαχου μέτρου σε εύλογη προθεσμία (*R. v. Governonr of Durham Prison, ex parte Singh* [1984] ΑΠ ΕΡ 983)

Το άρθρο 5 παράγραφος 1 εδάφιο στ' της Σύμβασης

Σύμφωνα με πάγια αρχή, το άρθρο 5 παράγραφος 1, εδάφιο στ' της Σύμβασης επιτρέπει την κράτηση προσώπου σε βάρος του οποίου έχει εκδοθεί απόφαση απέλασης «εφόσον δεν έχει ολοκληρωθεί η σχετική διαδικασία απομάκρυνσης»⁴. Με την απόφαση που εξέδωσε επί της υπόθεσης *Chahal*, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι δικαιολογείται η κράτηση δυνάμει της διάταξης του εδαφίου στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 5 εφόσον η απέλαση εκτελείται με την αναγκαία επιμέλεια και ότι, σε παρόμοιες περιπτώσεις, επιβάλλεται ο έλεγχος της υπερβολικής διάρκειας της σχετικής διαδικασίας⁵.

Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η συνέχιση της κράτησης προσώπου, που οι αρχές προτίθενται να επαναπροωθήσουν ή να απελάσουν, μπορεί να αντιβαίνει στη διάταξη του εδαφίου στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης, όπως ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο στην υπόθεση *Chahal*. Τούτο μπορεί να συμβεί, για παράδειγμα, όταν ο ενδιαφερόμενος αποδεικνύει ότι η απομάκρυνση στη χώρα καταγωγής του τον εκθέτει στον κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης. Σε παρόμοια υπόθεση, ανεξάρτητα από τη σοβαρότητα της απειλής που συνιστά ο ενδιαφερόμενος για την εθνική ασφάλεια, το άρθρο 3 απαγορεύει την επαναπροώθηση ή την απέλασή του σε χώρα όπου κινδυνεύει να υποστεί κακομεταχείριση ή βασανιστήρια. Αν είναι ανέφικτη η άμεση απομάκρυνση του κρατούμενου, μπορεί να κινδυνεύσει η εκτέλεση του σχετικού μέτρου ακόμα και στην περίπτωση όπου αιώτατος σκοπός είναι η επαναπροώθηση ή η απέλαση του ενδιαφερόμενου μόλις υιοθετηθούν ικανοποιητικές ρυθμίσεις. Επιπλέον, ενδέχεται να διαφεύγει ο ενδιαφερόμενος της ποινικής δίωξης λόγω των αυστηρών κανόνων του μέτρου της απόδειξης και των ρυθμίσεων δοκιμασίας που προβλέπει το σύστημα της βρετανικής ποινικής δικαιοσύνης.

Η παρέκκλιση δυνάμει του άρθρου 15 της Σύμβασης

Η κυβέρνηση εξέτασε εάν η διευρυμένη αρμοδιότητα σύλληψης και κράτησης που προβλέπει ο Αντιτρομοκρατικός Νόμος του 2001 είναι αντίθετη με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης. Από τα προαναφερόμενα προκύπτει ότι, μπορεί να υπάρχουν περιπτώσεις όπου ενδέχεται να «μην εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως» κατά την έννοια του άρθρου 5 παράγραφος 1 εδάφιο στ' της Σύμβα-

⁴ Σχετικά η κυβέρνηση παραπέμπει στη σκέψη 112 της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της υπόθεσης *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (1996), δημοσιευμένη σε 23 EHRR, 413 (για συνοπτική απόδοση της υπόθεσης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 1998, σελίδες 254 επ.).

⁵ Σκέψη 113 της απόφασης επί της υπόθεσης *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 4).

σης, όπως ερμηνεύθηκε με την απόφαση *Chahal*, σε βάρος των κρατούμενων με σκοπό την επαναπροώθηση ή την απέλαση. Στο μέτρο που η άσκηση της διευρυμένης αρμοδιότητας κράτησης είναι αντίθετη με τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει το Ηνωμένο Βασίλειο δυνάμει του άρθρου 5 παράγραφος 1 της Σύμβασης, η κυβέρνηση αποφάσισε να ασκήσει μέχρι νεωτέρας το δικαίωμα παρέκκλισης που προβλέπει η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 15 της Σύμβασης».

Στη δήλωση παρέκκλισης της βρετανικής κυβέρνησης παρατίθενται οι διατάξεις του Κεφαλαίου 4 του σχεδίου του Αντι-τρομοκρατικού Νόμου του 2001.

Στις 12.11.2001 εισήχθη προς ψήφιση στη Βουλή των Κοινοτήτων το σχέδιο νόμου για την ασφάλεια και την καταπολέμηση της εγκληματικότητας και της τρομοκρατίας, που περιλάμβανε τις διατάξεις του υιοθετηθέντος Κεφαλαίου 4 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001. Στη Βουλή των Κοινοτήτων, οι 125 διατάξεις του σχεδίου νόμου συζητήθηκαν επί τριήμερο με τη διαδικασία του κατεπείγοντος. Τελικώς, ο νόμος ψηφίστηκε από το Κοινοβούλιο εντός δύο εβδομάδων, ενώ η Μεικτή Κοινοβουλευτική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και η Επιτροπή Εσωτερικών Υποθέσεων εξέφρασαν έντονη διαμαρτυρία για την ασφυκτική προθεσμία που τους παρασχέθηκε για την εξέταση των επιμέρους διατάξεων.

Ο Αντιτρομοκρατικός Νόμος του 2001 τέθηκε σε ισχύ στις 4.12.2001. Κατά τη διάρκεια της ισχύος του διατάχθηκε η κράτηση δέκα έξη προσώπων, έντεκα εκ των οποίων ήσαν οι προσφεύγοντες, σε βάρος των οποίων εκδόθηκαν τα προβλεπόμενα από το άρθρο 21 του νόμου πιστοποιητικά. Η κράτηση των έξη πρώτων προσφευγόντων διατάχθηκε στις 17.12.2001, αμέσως μετά την έκδοση των σχετικών πιστοποιητικών. Η κράτηση του έβδομου προσφεύγοντα διατάχθηκε στις αρχές Φεβρουαρίου 2002. Ο όγδοος, ο ένατος και ο δέκατος προσφεύγων φυλακίστηκαν στις 22.4.2002, 23.10.2002 και 14.1.2003 αντίστοιχα, αμέσως μετά την έκδοση των προβλεπόμενων από το άρθρο 21 του νόμου πιστοποιητικών. Στις 2.10.2003 εκδόθηκε πιστοποιητικό για τον ενδέκατο προσφεύγοντα, ήδη κρατούμενου δυνάμει άλλων διατάξεων, οπότε παρατάθηκε το καθεστώς στέρησης της προσωπικής του ελευθερίας δυνάμει του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001.

Η διαδικασία της παρέκκλισης: Εκτιμώντας ότι η κράτησή τους δυνάμει του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 παραβιάζει τα δικαιώματα που προστατεύουν οι διατάξεις των άρθρων 3, 5, 6 και 14 της Σύμβασης, οι επτά πρώτοι προσφεύγοντες προσέβαλαν τη νομιμότητα της παρέκκλισης και του πιστοποιητικού, με το οποίο χαρακτηρίστηκαν διεθνείς

τρομοκράτες από τον υπουργό Εσωτερικών, ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης⁶.

Στις 30.7.2002, μετά την εξέταση των «μη απόρρητων» στοιχείων και των «απόρρητων» εγγράφων και την ακρόαση των ειδικών συνηγόρων, των συνηγόρων των προσφευγόντων και της τρίτης παρεμβαίνου-

⁶ «Η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης συστάθηκε μετά την έκδοση της από 15.11.1996 απόφασης του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 22414/93, δημοσιευμένη σε Reports of Judgments and Decisions 1996-V). Πρόκειται για όργανο στο οποίο μετέχουν ανεξάρτητοι δικαστές. Οι αποφάσεις που εκδίδει προσβάλλονται ενώπιον του Εφετείου και της Βουλής των Λόρδων. [...] Αρμοδιότητα της Επιτροπής είναι ο έλεγχος του πιστοποιητικού, που εκδίδεται κατ' εφαρμογήν του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001, προκειμένου να εξακριβωθεί εάν δικαιολογείται η διατήρησή του, έξι μήνες μετά την έκδοσή του ή μετά την έκδοση της απόφασης που κρίνει οριστικά προσφυγή που έχει ασκηθεί κατά της νομιμότητάς του. Στη συνέχεια, ελέγχει περιοδικά το πιστοποιητικό ή τη σχετική απόφαση κάθε τρεις μήνες. Δυνάμει της διάταξης του άρθρου 30 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης έχει δικαιοδοσία να εξετάζει κάθε προσφυγή που στρέφεται κατά της παρέκκλισης, που υιοθετήθηκε δυνάμει του άρθρου 15 της Σύμβασης. Ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης εφαρμόζεται ειδική διαδικασία που της επιτρέπει να εξετάζει τόσο δημόσια στοιχεία (που χαρακτηρίζονται «μη απόρρητα») όσο και άλλα στοιχεία (που χαρακτηρίζονται «απόρρητα»), που για λόγους εθνικής ασφάλειας δεν γνωστοποιούνται στους διαδίκους και στους συνηγόρους τους. Γι' αυτόν το λόγο, η διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής παρέχει στους διαδίκους τη δυνατότητα να προσφεύγουν στις υπηρεσίες ενός ή περισσότερων «ειδικών συνηγόρων», εξουσιοδοτημένων προς τούτο από τις υπηρεσίες ασφαλείας και τον Ανεισαγγελέα. Στην υπό κρίση υπόθεση, στο πλαίσιο της διαδικασίας εξέτασης των προσφυγών που ασκήθηκαν ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης κατά των επίδικων πιστοποιητικών, κοινοποιήθηκαν σε κάθε προσφεύγοντα τα μη απόρρητα στοιχεία και οι αποφάσεις που τον αφορούσαν, παρέχοντας στον ειδικό συνήγορο τη δυνατότητα να συζητήσει γι' αυτά με κάθε ενδιαφερόμενο και τον εκπρόσωπό του και να λάβει γενικές οδηγίες για το χειρισμό της υπόθεσης. Στη συνέχεια, κοινοποιήθηκαν τα απόρρητα στοιχεία στον ειδικό συνήγορο και στους δικαστές: σε αυτό το στάδιο της διαδικασίας ο ειδικός συνήγορος δεν έχει δικαίωμα επικοινωνίας με τον προσφεύγοντα και / ή τον εκπρόσωπό του χωρίς την προηγούμενη άδεια της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης. Στο πλαίσιο του απόρρητου σταδίου της διαδικασίας, ο ειδικός συνήγορος μπορεί να εγείρει στο όνομα του προσφεύγοντα ζητήματα διαδικασίας – όπως είναι για παράδειγμα η γνωστοποίηση συμπληρωματικών πληροφοριών – και ουσίας. Για κάθε προσφυγή που υποβάλλεται στην κρίση της, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης εκδίδει μια «μη απόρρητη» και μια «απόρρητη» απόφαση. Πρόσβαση και στις δύο αποφάσεις έχει μόνον ο ειδικός συνήγορος, ενώ ο προσφεύγων και ο εκπρόσωπός του έχουν δικαίωμα πρόσβασης μόνο στη «μη απόρρητη» απόφαση». (παράγραφοι 91 έως 93 της απόφασης).

σας οργάνωσης Liberty, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης απεφάνθη επί της νομιμότητας της παρέκκλισης. Λαμβάνοντας υπόψη τα μη απόρρητα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη της, η Επιτροπή δήλωσε πεπεισμένη ότι η απειλή της Al-Qaeda συνιστά δημόσιο κίνδυνο που απειλεί τη ζωή του έθνους, κατά την έννοια του άρθρου 15 της Σύμβασης, και πρόσθεσε ότι τη θέση αυτή επιβεβαιώνουν τα απόρρητα στοιχεία των οποίων έλαβε γνώση.

Περαιτέρω, αναγνωρίζοντας ότι δεν μπορούσε να διασφαλιστεί η προστασία του πληθυσμού από τη διεθνή τρομοκρατία με άλλα μέσα, χαρακτήρισε απόλυτα αναγκαία τα μέτρα που είχαν υιοθετηθεί. Σημειώνοντας ότι η κράτηση των προσφευγόντων αποσκοπεί στην προστασία του Ηνωμένου Βασιλείου, εκτίμησε ότι τα επίδικα μέτρα αντιμετωπίζουν με τον κατάλληλο τρόπο τον επικαλούμενο δημόσιο κίνδυνο, αφού παρέχεται στον κρατούμενο η ελευθερία να εγκαταλείψει το βρετανικό έδαφος.

Η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης απέρριψε το επιχείρημα των προσφευγόντων περί παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης. Υπενθυμίζοντας ότι δεν έχει δικαιοδοσία να αποφαινεται επί θεμάτων που δεν «αφορούν στην παρέκκλιση», απεφάνθη ότι ο ισχυρισμός των προσφευγόντων για τις συνθήκες κράτησης υπάγεται στην κρίση των τακτικών δικαστηρίων. Έκρινε αβάσιμο τον ισχυρισμό περί παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω της αόριστης διάρκειας της κράτησης με το σκεπτικό ότι, η απόφαση στέρησης της προσωπικής ελευθερίας υπαγόταν στο πεδίο εφαρμογής και, επομένως, στη διάρκεια ισχύος του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001, που προβλέπει τον αυτόματο εξαμηνιαίο επανέλεγχο των πιστοποιητικών διεθνούς τρομοκράτη. Σε κάθε περίπτωση, στις περιπτώσεις της προληπτικής στέρησης της προσωπικής ελευθερίας, η παράλειψη θέσπισης ανώτατου ορίου κράτησης δεν παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης.

Περαιτέρω, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης απέρριψε τον ισχυρισμό των προσφευγόντων περί παραβίασης του άρθρου 6 της Σύμβασης με το σκεπτικό ότι, αυτή η διάταξη της Σύμβασης δεν εφαρμόζεται στη διαδικασία έκδοσης των πιστοποιητικών, που τους χαρακτηρίζουν διεθνείς τρομοκράτες, αφού οι σχετικές πράξεις δεν είναι «κατηγορητήρια» αλλά δηλώσεις υπόνοιας, ενώ η διαδικασία που εφαρμόζεται ενώπιόν της δεν αφορά στη βασιμότητα ποινικής κατηγορίας. Περαιτέρω, κρίνοντας ότι δεν αμφισβητείτο αστικό δικαίωμα, απεφάνθη ότι δεν είναι εφαρμοστέα ούτε η αστική πτυχή του άρθρου 6 της Σύμβασης.

Ωστόσο, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης έκρινε παράνομη την παρέκκλιση, που υιοθέτησε η κυβέρνηση κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15 της Σύμβασης, με το σκεπτικό ότι οι επίμαχες διατάξεις του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 θέσπιζαν μη δικαιολογημένη διάκριση σε βάρος των αλλοδαπών πολιτών, κατά παραβίαση της διάταξης του άρθρου 14 της Σύμβασης. Ειδικότερα, εκτίμησε ότι τα μέτρα που υιοθετήθηκαν με τον Αντιτρομοκρατικό Νόμο του 2001 μπορούσαν να εφαρμοστούν στους αλλοδαπούς μόνον εφόσον η απειλή που επιδίωκαν να αντιμετωπίσουν προερχόταν αποκλειστικά – ή σχεδόν αποκλειστικά – από αυτούς και ότι τα στοιχεία που είχαν τεθεί υπόψη της δεν της επέτρεπαν να αποφανθεί προς αυτήν την κατεύθυνση. Ειδικότερα:

«94. Υποτεθήσθω ότι επιβάλλεται να θεσπιστεί για τους θεωρούμενους διεθνείς τρομοκράτες πραγματική παρέκκλιση όσον αφορά στο δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας που προστατεύει το άρθρο 5 της Σύμβασης – πρωτοβουλία που δικαιολογούν σθεναρά επιχειρήματα. Ευλόγως, παρόμοια παρέκκλιση θα έπρεπε να εφαρμόζεται σε όλα τα μη απελάσιμα πρόσωπα που κρίνονται ύποπτα ως διεθνείς τρομοκράτες. Όπως υποστηρίζει [ο συνήγορος των προσφευγόντων] δικαιολογείται η εφαρμογή αυτού του μέτρου στους αλλοδαπούς μόνον εάν η τρομοκρατική απειλή προέρχεται αποκλειστικά – ή σχεδόν αποκλειστικά – από αυτούς.

95. Όμως, από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει αναμφισβήτητα ότι αυτή η απειλή δεν προέρχεται αποκλειστικά από τους αλλοδαπούς. Πολλοί Βρετανοί πολίτες, των οποίων η ταυτότητα είναι γνωστή – στην πλειοψηφία τους κρατούμενοι εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου – μπορεί να «θεωρηθούν διεθνείς τρομοκράτες» ενώ από το υπόμνημα του Υπουργείου Εσωτερικών προκύπτει σαφώς ότι η ίδια παρατήρηση ισχύει και για Βρετανούς πολίτες που διαβιούν ελεύθεροι εντός της επικράτειας της χώρας. Υπ' αυτές τις συνθήκες, καθίσταται σαφές ότι η επίμαχη παρέκκλιση καθιερώνει διάκριση λόγω ιθαγένειας».

Ενόψει των ανωτέρω, επικαλούμενη τη διάταξη του άρθρου 4 του Νόμου του 1998 για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης ακύρωσε το από 11.11.2001 διάταγμα παρέκκλισης⁷.

⁷ Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 4 του Νόμου του 1998 για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου τα δικαστήρια έχουν τη δικαιοδοσία να κηρύσσουν αντίθετες με τη Σύμβαση τις διατάξεις του πρωτογενούς εθνικού δικαίου που κρίνουν ότι παραβιάζουν αυτό το κείμενο. Παρόμοιες αποφάσεις δεν επιδρούν στο κύρος της επίμαχης διάταξης ούτε δεσμεύουν τους διαδίκους της διαφοράς στην οποία απαγγέλλονται. Όμως, το άρθρο 10 του Νόμου θεσπίζει ειδικό μηχανισμό για την τροποποίηση των διατάξεων του εθνικού δικαίου που παραβιάζουν τη Σύμβαση (για

Περαιτέρω, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης ανέβαλε την εξέταση των προσφυγών των επτά πρώτων προσφευγόντων αναμένοντας την έκδοση της απόφασης επί των ενδίκων μέσων που άσκησαν κατά της απόφασής της ο Υπουργός Εσωτερικών και οι προσφεύγοντες.

Το Εφετείο απεφάνθη επί των ενδίκων μέσων στις 25.10.2002⁸.

Σχετικά, έκρινε ότι ορθώς θεώρησε η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης ότι συνέτρεχε περίπτωση δημόσιου κινδύνου απειλώντας τη ζωή του έθνους. Όμως, σε αντίθεση με την Ειδική Επιτροπή, το Εφετείο απεφάνθη ότι αντικειμενικές εκτιμήσεις δικαιολογούν τη θέση του υπουργού Εσωτερικών. Ειδικότερα, σημείωσε ότι, ευλόγως συνδέεται η κράτηση των αλλοδαπών, που μπορεί να απελαθούν από τη χώρα επειδή συνιστούν απειλή για την εθνική ασφάλεια, με τον επιδιωκόμενο σκοπό του υπουργού Εσωτερικών, δηλαδή την απομάκρυνση των επικίνδυνων για την εθνική ασφάλεια αλλοδαπών. Περαιτέρω, προσέθεσε ότι, η κράτηση των προσφευγόντων δεν θα υπερέβαινε τον αναγκαίο για την απέλασή τους χρόνο ή το τέλος της κατάστασης έκτακτης ανάγκης ή το χρόνο κατά τον οποίο θα κρινόταν ότι δεν συνιστούν απειλή για το έθνος. Οι προσφεύγοντες δεν υφίστανται διάκριση αντίθετη με το άρθρο 14 της Σύμβασης, αφού οι Βρετανοί πολίτες που θεωρούνται ύποπτοι τρομοκρατίας δεν αντιμετωπίζουν κατάσταση ανάλογη με αυτήν των αλλοδαπών πολιτών που θεωρούνται ύποπτοι τρομοκράτες και δεν μπορούν να απελαθούν λόγω του φόβου για την ασφάλειά τους. Και, διευκρίνισε ότι αυτοί οι αλλοδαποί πολίτες δεν έχουν δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά – σε προσωρινή βάση – το δικαίωμα να μην απομακρυνθούν για λόγους προστασίας της προσωπικής του ασφάλειας. Τέλος, το Εφετείο υπενθύμισε ότι αποτελεί καθιερωμένη αρχή του διεθνούς δικαίου η εξουσία των κρατών να θεσπίζουν, σε ορισμένες περιστάσεις, τη διαφορετική μεταχείριση των αλλοδαπών λόγω της ιθαγένειάς τους – κυρίως σε περιόδους κρίσεις. Και προσέθεσε ότι το Κοινοβούλιο έχει αρμοδιότητα να περιορίζει το πεδίο εφαρμογής των επίμαχων μέτρων στους αλλοδαπούς που θεωρούνται ύποπτοι διασύνδεσης με την τρομοκρατία αφού έχει τη δικαιοδοσία να κρίνει ότι είναι «απολύτως αναγκαία», κατά την έννοια του άρθρου 15

περισσότερες πληροφορίες βλέπε τις σκέψεις 21 έως 24 και 40 έως 44 της από 29.4.2008 απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύλληψης του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *Burden κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, Προσφυγή No. 13378/05, δημοσιευμένης σε ECHR 2008)

⁸ *A. and Others v. Secretary of State for the Home Department* [2002] EWCA Civ 1502.

της Σύμβασης, η κράτηση της συγκεκριμένης κατηγορίας αλλοδαπών πολιτών, στους οποίους εφαρμόζονται τα εν λόγω μέτρα.

Το Εφετείο επικύρωσε την απόφαση της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης όσον αφορά στην παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Σύμβασης. Αντίθετα, έκρινε εφαρμοστέα στην υπό κρίση υπόθεση την αστική πτυχή του άρθρου 6, επισημαίνοντας ότι η επίμαχη διαδικασία είναι τόσο δίκαιη όσο ευλόγως μπορεί να είναι. Τέλος, εκτίμησε ότι οι προσφεύγοντες δεν απέδειξαν ότι η κράτησή τους παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης.

Εν συνεχεία, επετράπη στους προσφεύγοντες να ασκήσουν προσφυγή ενώπιον της Βουλής των Λόρδων που απεφάνθη επί της υπόθεσης στις 16.12.2004⁹.

Ρητά ή σιωπηρά, η πλειοψηφία της Βουλής των Λόρδων έκρινε ότι η κράτηση των προσφευγόντων κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου 4 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 δεν εμπίπτει στην προβλεπόμενη από το δίκαιο εξαίρεση για την ελευθερία που προστατεύει η διάταξη του εδαφίου στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης. Ο Λόρδος Bingham συνόψισε τη θέση της πλειοψηφίας ως εξής:

«9. (...) Μπορεί να απαγγελθεί κατηγορία σε βάρος Βρετανού ή αλλοδαπού πολίτη, που έχει τελέσει σοβαρό αδίκημα διωκόμενο κατά το ποινικό δίκαιο της χώρας μας, μπορεί ο αυτουργός να παραπεμφθεί σε δίκη και να φυλακιστεί, εάν κριθεί ότι είναι ένοχος. Όμως, ο αλλοδαπός, που κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια ή απάνθρωπη μεταχείριση στην περίπτωση της απομάκρυνσής του στη χώρα καταγωγής του και δεν μπορεί να απελαθεί σε τρίτη χώρα, δεν μπορεί να κρατείται στο Ηνωμένο Βασίλειο, κατ' εφαρμογήν της διάταξης του εδαφίου στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης ή του Κεφαλαίου 3 του Νόμου περί Μετανάστευσης του 1971, όταν δεν κατηγορείται για τη διάπραξη εγκλήματος, ακόμα και αν θεωρείται απειλή για την εθνική ασφάλεια».

Περαιτέρω, με οκτώ ψήφους υπέρ έναντι μιας κατά, η Βουλή των Λόρδων αποφάσισε (με τους Λόρδους Bingham και Scott να εκφράζουν έντονη διστακτικότητα) να μην ανατρέψει το συμπέρασμα της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης περί ύπαρξης δημόσιου κινδύνου που απειλεί τη ζωή του έθνους. ...

Ο Λόρδος Hoffman, που μειοψήφησε, εκτίμησε ότι αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία αναδεικνύουν την πραγματική απειλή να επισυμβούν σοβαρές τρομοκρατικές επιθέσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά θεώρησε ότι αυτή η απειλή δεν είναι καταστροφική για τη ζωή του έθνους, δεδομένου ότι δεν είναι τόσο σημαντική ώστε να θέτει σε κίνδυνο «τους πολι-

⁹ Απόφαση [2004] UKHL 56.

τικούς θεσμούς του Ηνωμένου Βασιλείου ή την ύπαρξη του κράτους μας ως πολιτισμένης κοινωνίας». Και κατέληξε ότι «η πραγματική απειλή για τη ζωή του έθνους (...) δεν είναι η τρομοκρατία αλλά αυτού του τύπου οι νόμοι».

Με εξαίρεση το Λόρδο Walker που μειοψήφησε, τα υπόλοιπα μέλη του ανωτάτου δικαστηρίου (δηλαδή, οι Λόρδοι Bingham, Nicholls, Hope, Scott, Rodger, Carswell και Βαρόνη Hale) απέρριψαν τον ισχυρισμό της κυβέρνησης κατά τον οποίο δεν εναπόκειται στη δικαστική εξουσία αλλά στο Κοινοβούλιο και στην εκτελεστική εξουσία να καθορίσουν τον τρόπο αντιμετώπισης αυτής της απειλής που πλήττει τη δημόσια ασφάλεια. ...

Ενόψει των ανωτέρω, εκτιμώντας ότι ανήκει στη δικαιοδοσία του δικαστηρίου να διερευνήσει εάν το καθεστώς της κράτησης που προβλέπει το Κεφάλαιο 4 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 αποτελεί ανάλογη του επικαλούμενου κινδύνου αντιμετώπιση, η πλειοψηφία των Βουλής των Λόρδων απεφάνθη ότι η απειλή κατά της ασφάλειας δεν αντιμετωπίζοταν με τρόπο εύλογο αλλά δυσανάλογο. Το σχετικό σκεπτικό στηρίζεται σε τρεις κύριους λόγους: κατ' αρχήν το επίμαχο καθεστώς που εφαρμόζεται μόνο στους αλλοδαπούς που θεωρούνται ύποπτοι διεθνείς τρομοκράτες δεν αντιμετωπίζει την απειλή που προέρχεται από τους Βρετανούς πολίτες που βαρύνονται με τις ίδιες υποψίες, δεύτερον, επιτρέπει στους θεωρούμενους διεθνείς τρομοκράτες να εγκαταλείψουν το έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου και να συνεχίσουν την καταστροφική τους δράση στο εξωτερικό και, τρίτον, ο νόμος είναι διατυπωμένος με τόσο γενικούς όρους που θεωρητικά μπορεί να εφαρμοστεί σε πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν υποψίες ότι διατηρούν σχέσεις με διεθνείς τρομοκρατικές οργανώσεις μη υπαγόμενες στις διατάξεις της παρέκκλισης.

Ως προς τον πρώτο λόγο, ο Λόρδος Bingham υπογράμμισε ότι δεν επιδέχεται αμφισβήτηση η διαπίστωση της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης σύμφωνα με την οποία η απειλή της τρομοκρατίας δεν προέρχεται μόνον από αλλοδαπούς πολίτες. Εκτιμώντας ότι δεν συντρέχει λόγος εξέτασης των λόγων στους οποίους στηρίχθηκε η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης για να διατυπώσει αυτήν την κρίση, αφού υπάγεται στη δικαιοδοσία της η διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών, πρόσθεσε ότι σύμφωνα με στοιχεία των υπηρεσιών πληροφοριών «τα τελευταία πέντε χρόνια περισσότεροι από χίλιοι Βρετανοί πολίτες συμμετείχαν στα στρατόπεδα εκπαίδευσης στο Αφγανιστάν», ότι κάποιοι εξ αυτών σχεδιάζουν να επιστρέψουν στο Ηνωμένο Βασίλειο μετά την παραμονή τους στο Αφγανιστάν και ότι, σύμφωνα με πληροφορίες, που συνελέγησαν για τους προσφεύγοντες, στα δίκτυα της τρομοκρατίας είναι υψηλό το επίπεδο συμμε-

τοχής των Βρετανών πολιτών και άλλων προσώπων που διατηρούν δεσμούς με το Ηνωμένο Βασίλειο. ...

Εξάλλου, κατά την άποψη της πλειοψηφίας της Βουλής των Λόρδων, ο Αντιτρομοκρατικός Νόμος του 2001 προβλέπει τη για λόγους ιθαγένειας διακριτική μεταχείριση των προσώπων στα οποία εφαρμόζεται και είναι αντίθετος με τη διάταξη του άρθρου 14 της Σύμβασης, που δεν έχει συμπεριληφθεί στο διάταγμα παρέκκλισης. Κατά τους δικαστές, οι προσφεύγοντες βρίσκονται σε κατάσταση ανάλογη με αυτήν των Βρετανών πολιτών που θεωρούνται ύποπτοι διεθνούς τρομοκρατίας: κοινό χαρακτηριστικό των μελών των δύο ομάδων είναι η απαγόρευση απομάκρυνσης από το Ηνωμένο Βασίλειο και ο χαρακτηρισμός τους ως απειλής για την εθνική ασφάλεια. Σημειώνοντας ότι, το καθεστώς κράτησης αποσκοπεί στην προστασία του Ηνωμένου Βασιλείου από τρομοκρατικές επιθέσεις και όχι στον έλεγχο της μετανάστευσης, οι δικαστές εξέφρασαν την άποψη ότι δεν συντρέχει αντικειμενικός λόγος ικανός να θεμελιώσει τη διαφορετική μεταχείριση των προσφευγόντων λόγω της ιθαγένειάς τους ή του καθεστώτος τους ως μεταναστών.

Περαιτέρω, η Βουλή των Λόρδων έκρινε ότι δεν συντρέχει λόγος να εξετάσει τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων περί παραβίασης των διατάξεων των άρθρων 3 και 16 της Σύμβασης, αφού είχε ήδη αποφανθεί ότι η παρέκκλιση είναι μη νόμιμη για άλλους λόγους.

Ενόψει των ανωτέρω, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 4 του Νόμου του 1998 για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου¹⁰, το ανώτατο δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου ακύρωσε κατά πλειοψηφία το διάταγμα παρέκκλισης κηρύσσοντας τη διάταξη του άρθρου 23 του Αντι-τρομοκρατικού Νόμου του 2001 αντίθετη με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 15 και του άρθρου 14 της Σύμβασης, στο μέτρο που θέσπιζε δυσανάλογη του επιδιωκόμενου σκοπού ρύθμιση και διακριτική, λόγω ιθαγένειας, μεταχείριση όσον αφορά στο καθεστώς κράτησης των θεωρούμενων υπόπτων διεθνούς τρομοκρατίας.

Η διαδικασία έκδοσης των πιστοποιητικών – η «απόφαση πλαίσιο» και οι προσφυγές που άσκησαν οι προσφεύγοντες: Στο μεταξύ, το Μάιο του 2003, μετά την έκδοση της απόφασης του Εφετείου επί της νομιμότητας του διατάγματος παρέκκλισης αλλά πριν την οριστική κρίση της υπόθεσης από τη Βουλή των Λόρδων, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης άρχισε να εξετάζει τις προσφυγές που είχαν ασκήσει οι προσφεύγοντες κατά των πιστοποιητικών με τα οποία χαρακτηρίζονταν διεθνείς τρομοκράτες.

¹⁰ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 7, στη σελίδα 138.

Στο πλαίσιο της εξέτασης των προαναφερόμενων προσφυγών από την Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης, ο υπουργός Εσωτερικών κατέθεσε «μη απόρρητο» υπόμνημα στο οποίο εξέθετε περίληψη των πραγματικών περιστατικών στα οποία βασίστηκε η έκδοση των σχετικών πιστοποιητικών καθώς και αποδεικτικά στοιχεία, των οποίων η αποκάλυψη δεν έθετε σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια. Επιπλέον, για κάθε υπόθεση κατέθεσε ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης «απόρρητο» υπόμνημα με τα σχετικά πραγματικά περιστατικά και αποδεικτικά στοιχεία.

Στις 29.10.2003, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης εξέδωσε «απόφαση-πλαίσιο» με εκτιμήσεις γενικής ισχύος για όλες τις προσφυγές που είχαν υπαχθεί στην κρίση της.

Κατ' αρχήν, εκτίμησε ότι υπάγονται στη δικαιοδοσία της οι προσφυγές που στρέφονται κατά της έκδοσης πιστοποιητικού διεθνούς τρομοκράτη ακόμη και στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος έχει εγκαταλείψει το Ηνωμένο Βασίλειο και έχει ανακληθεί το πιστοποιητικό που τον αφορά. Επίσης, έκρινε ότι, επιβάλλοντας στις αρχές να αποδείξουν ότι ευλόγως υποπτεύονται ότι κάποιο πρόσωπο είναι «τρομοκράτης» και πιστεύουν ότι η παρουσία του στο Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια, η διάταξη του άρθρου 21 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 θέτει «προϋπόθεση που υπολείπεται της απόδειξης, ακόμη και της απόδειξης της ισχυρότατης πιθανότητας» και ότι «η εύλογη πεποίθηση μπορεί να στηρίζεται σε στοιχεία – όπως είναι οι έμμεσες μαρτυρίες ανώνυμων πληροφοριοδοτών – που δεν λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο της κανονικής δικαστικής διαδικασίας». Η σημασία κάθε στοιχείου πρέπει να εκτιμάται υπό το φως όλων των αποδείξεων, αξιολογούμενων συνολικά. Και πρόσθεσε ότι, δεν αποκλείει *de plano* τα αποδεικτικά στοιχεία που είναι προϊόν βασανιστηρίων αλλά αντίθετα υποχρεούται να εξετάσει όλες τις πληροφορίες που έχουν συλλεγεί προκειμένου να αξιολογήσει τη βαρύτητα και την αξιοπιστία τους.

Περαιτέρω, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης έκρινε ότι, καλείται να ερμηνεύσει τις διατάξεις του Αντι-τρομοκρατικού Νόμου του 2001 για την κράτηση υπό το φως του διατάγματος παρέκκλισης. Επίσης, εκτίμησε ότι απειλή κατά της ζωής του έθνους δεν αφορά μόνο στα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στην επικράτεια του Ηνωμένου Βασιλείου, αφού η ζωή της χώρας εκδηλώνεται επίσης με τη διπλωματική, πολιτισμική και τουριστική δράση που αναπτύσσει στο εξωτερικό. Και πρόσθεσε ότι οι επιθέσεις που εξαπολύθηκαν κατά των συμμάχων των Βρετανών μπορεί επίσης να εκθέσουν τη χώρα σε κίνδυνο λόγω της αλληλεξάρτησης των κρατών στην αντιμετώπιση της πα-

γκόσμιας τρομοκρατικής απειλής. Σημειώνοντας ότι το διάταγμα της παρέκκλισης αναφέρει ότι η απειλή προέρχεται από την Al-Qaeda και τους συνεργάτες της, διευκρίνισε ότι οι αρχές υποχρεούνται να αποδείξουν – στο πλαίσιο εφαρμογής τόσο του όρου «εθνική ασφάλεια» όσο και του όρου «διεθνής τρομοκρατία» του άρθρου 21 – ότι ευλόγως υποπτεύονται ότι το πρόσωπο για το οποίο εκδίδεται πιστοποιητικό τρομοκράτη είναι μέλος ομάδας που συνδέεται – άμεσα ή έμμεσα – με την Al-Qaeda. Σχετικά, έκρινε ότι, λόγω της υποστήριξης που παρέχει στην Al-Qaeda, θεμιτά χαρακτηρίζεται συνεργάτης της η ομάδα που δραστηριοποιείται κατά βάση σε εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα και ενστερνίζεται εν μέρει μόνο τους στόχους της.

Στη συνέχεια, η Ειδική Επιτροπή Προσφύγων της Υπηρεσίας Μετανάστευσης διατύπωσε διαπιστώσεις γενικής ισχύος για τις οργανώσεις που, κατά τον υπουργό Εσωτερικών, συνδέονται με την Al-Qaeda. Οι διαπιστώσεις αυτές βασίστηκαν σε «απόρρητα» και «μη απόρρητα» στοιχεία. Σε αυτό το πλαίσιο, εκτίμησε, για παράδειγμα, ότι είναι διεθνής τρομοκρατική οργάνωση η «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα»¹¹, που ιδρύθηκε στην Αλγερία το 1998 και υποστηρίζει την Al-Qaeda συνδράμοντάς τη στην εκπαίδευση των μελών της και χρηματοδοτώντας την αλλά όχι η αλγερινή «Ενοπλη Ισλαμική Ομάδα»¹², από την οποία προήλθε. Επίσης, θεώρησε ότι, αποτελεί κλάδο της Al-Qaeda – ή τουλάχιστον διατηρεί στενές σχέσεις με αυτήν – η αιγυπτιακή οργάνωση «Αιγυπτιακός Ισλαμικός Αγώνας»¹³ και ότι διατηρούν στενές σχέσεις με την Al-Qaeda οι «Αραβες Αγωνιστές της Τσετσενίας»¹⁴, μια διεθνής τρομοκρατική ομάδα που μαχόμενη για την ανεξαρτησία της Τσετσενίας έχει απώτατο στόχο τον πόλεμο κατά της Δύσης. Περαιτέρω, εκτίμησε ότι ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του διατάγματος παρέκκλισης μια ομάδα αποτελούμενη κατά βάση από Αλγερινούς εξτρεμιστές με αρχηγό τον Abu Doha – έναν πολίτη της Αλγερίας που εγκαταστάθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1999. Σχετικά, υπογράμμισε ότι ο Abu Doha κατηγορήθηκε για το ρόλο που διαδραμάτισε στα στρατόπεδα εκπαίδευσης στο Αφγανιστάν και για τις ποικίλες επαφές που διατηρούσε με την Al-Qaeda, συμπεριλαμβανομένων των μελών του πυρήνα της Φρανκφούρτης που σχεδίαζε να βομβαρδίσει τη χριστουγεννιάτικη αγορά του Στρασβούργου το Δεκέμβριο του 2000. Περαιτέρω, διευκρίνισε ότι, παρότι ο Abu Doha

¹¹ Salafist Group for Call and Combat (SGCC).

¹² Armed Islamic Group (GIA).

¹³ Egyptian Islamic Jihad (EIJ).

¹⁴ Chechen Arab Mujahaddin.

συνελήφθη το Φεβρουάριο του 2001 και εκκρεμεί σε βάρος του αίτημα έκδοσης των ΗΠΑ, η ομάδα της οποίας ηγείτο παραμένει ενεργή.

Οι προσφεύγοντες αμφισβήτησαν την κρίση της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης όσον αφορά στα αποδεικτικά στοιχεία που είναι προϊόν βασανιστηρίων. Εν αναμονή της έκδοσης της απόφασης της Βουλής των Λόρδων, οι διάδικοι αναγνώρισαν ότι η διαδικασία εξέτασης των προσφυγών από την Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης και, επομένως, πρέπει να διέπεται από τις βασικές απαιτήσεις της δίκαιης δίκης. Επίσης, οι διάδικοι εκτίμησαν ότι δεν συνέτρεχε λόγος να διερευνηθούν εάν η σχετική διαδικασία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 6 της Σύμβασης.

Με την από 11.8.2004 απόφασή του¹⁵ το Εφετείο επικύρωσε, κατά πλειοψηφία, την απόφαση της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης.

Στις 8.12.2005, η Βουλή των Λόρδων απεφάνθη ομόφωνα ότι, παγίως πλέον, τα αποδεικτικά στοιχεία, που είναι προϊόν βασανιστηρίων του υπόπτου ή του μάρτυρα, θεωρούνται κατ' ουσίαν άδικα, αναξιόπιστα και αντίθετα με τις αρχές του ανθρωπισμού και της αξιοπρέπειας αλλά και ασυμβίβαστα με τους κανόνες απονομής της δικαιοσύνης, που τα δικαστήρια οφείλουν να σέβονται και να τηρούν. Και, πρόσθεσε ότι, παρόμοια στοιχεία δεν μπορεί να αντιτάσσονται στους διοικούμενους που παρίστανται ενώπιον των βρετανικών δικαστηρίων, ανεξάρτητα από τον τόπο όπου τελέστηκαν οι πράξεις των βασανιστηρίων και από την ταυτότητα του αυτουργού ή του εντολέα. Σημειώνοντας ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας που εφαρμόζεται ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης, οι προσφεύγοντες της υπό κρίση υπόθεσης είχαν περιορισμένη πρόσβαση στα επιβαρυντικά στοιχεία που τους αφορούσαν, η Βουλή των Λόρδων έκρινε ότι, ευλόγως μπορεί να προβάλουν ότι τα αποδεικτικά στοιχεία είναι προϊόν βασανιστηρίων, οπότε η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης, αφού διαπιστώσει τη βασιμότητα του σχετικού ισχυρισμού, υποχρεούται να τον διερευνήσει. Ενόψει των ανωτέρω, η Βουλή των Λόρδων ακύρωσε τις προσβαλλόμενες αποφάσεις και ανέπεμψε τις υποθέσεις ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης για νέα κρίση¹⁶.

¹⁵ [2004] EWCA Civ 1123.

¹⁶ [2005] UKHL 71.

Η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης ακύρωσε το πιστοποιητικό που είχε εκδοθεί σε βάρος ενός εκ των δέκα έξι κρατουμένων δυνάμει του Κεφαλαίου 4 του Αντι-τρομοκρατικού Νόμου του 2001 – συμπεριλαμβανομένων των έντεκα προσφευγόντων.

Η διαδικασία έκδοσης των πιστοποιητικών για κάθε προσφεύγοντα

Ο πρώτος προσφεύγων: Ο πρώτος προσφεύγων έχει γεννηθεί στην Ιορδανία, σε καταυλισμό παλαιστινίων προσφύγων. Είναι ανιθαγενής και κάτοχος άδειας διαμονής αόριστης διάρκειας στο Ηνωμένο Βασίλειο από το 1997. Με την από 17.12.2001 απόφαση του υπουργού Εσωτερικών χαρακτηρίστηκε ύποπτος διεθνής τρομοκράτης και εκδόθηκε σε βάρος του το προβλεπόμενο από το άρθρο 21 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 πιστοποιητικό. Στις 18.12.2001 διατάχθηκε η απέλασή του από τη χώρα, με το σκεπτικό ότι είχε χαρακτηριστεί ύποπτος διεθνής τρομοκράτης.

Στις 19.12.2001 διατάχθηκε κράτησή του. Στη συνέχεια, ο προσφεύγων προσέβαλε το πιστοποιητικό με το οποίο χαρακτηρίστηκε διεθνής τρομοκράτης και την απόφαση απέλασης ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης. Στις 24.7.2002 μεταφέρθηκε στο ψυχιατρικό νοσοκομείο Broadmoor.

Ένα από τα «μη απόρρητα» στοιχεία που επικαλέστηκε σε βάρος του προσφεύγοντα ο υπουργός Εσωτερικών ήταν έκθεση της αστυνομίας από την οποία προέκυπτε ότι μέσω των τεσσάρων τραπεζικών λογαριασμών του μεταφέρθηκαν σημαντικά χρηματικά ποσά. Τα «απόρρητα» στοιχεία που τον αφορούσαν κοινοποιήθηκαν στην Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης και στον ειδικό συνήγορο που εξουσιοδοτήθηκε να τον εκπροσωπήσει. Ο ενδιαφερόμενος κατέθεσε ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης με τη συνδρομή διερμηνέα και υπέδειξε μάρτυρα υπεράσπισης, που κατέθεσε για την προσωπικότητά του. Επιπλέον, κατέθεσε τέσσερις ιατρικές εκθέσεις για τη ψυχολογική του κατάσταση. Στην από 29.10.2003 απόφασή της η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης εκθέτει τα εξής:

«Αναγνωρίζουμε ότι, τα μη απόρρητα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν στον προσφεύγοντα είναι αόριστου και γενικού χαρακτήρα και ότι οι κατηγορίες που τον βαρύνουν στηρίζονται κατ' ουσίαν σε ατεκμηρίωτους ισχυρισμούς. Κατά βάση, ο προσφεύγων κατηγορείται για τη συγκέντρωση χρημάτων, που διένειμε σε συνδεδεμένες με την Al-Qaeda τρομοκρατικές ομάδες. Επίσης θεωρείται ύποπτος για την προμήθεια πλαστών εγγράφων σε υποψήφιους μαχητές του Ιερού Ισλαμικού Αγώνα και για τη συνδρομή που τους παρείχε για να μεταβούν στα στρατόπεδα εκπαίδευσης στο Αφγανιστάν. Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι, συνδέεται στενά με εξτρεμιστές και στενούς

συνεργάτες του Oussama Ben Laden που δραστηριοποιούνται στο Ηνωμένο Βασίλειο και στο εξωτερικό. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, έχει επιδοθεί μόνο σε κοινωνικά έργα και ειδικότερα με ένα σχολείο για αραβόφωνα παιδιά στο Αφγανιστάν και με προγράμματα γεώτρησης πηγαδιών και τροφοδοσίας των κοινοτήτων που ζουν στη χώρα. Επίσης, έχει συγκεντρώσει χρήματα για την παροχή βοήθειας στους πρόσφυγες από την Τσετσενία. Υποστηρίζει ότι, όλες οι επαφές του με τους αποκαλούμενους εξτρεμιστές εντάσσονται σε αυτό το πλαίσιο και ότι, για κανένα λόγο δεν μπορούσε να σκεφθεί ότι ήσαν τρομοκράτες ή ότι συνδέονταν με την τρομοκρατία.

Αναγνωρίζουμε ότι είναι ιδιαίτερα δύσκολο για τον προσφεύγοντα να υποστηρίξει τις θέσεις του και λαμβάνουμε υπόψη τις δυσκολίες και τα ψυχολογικά προβλήματα που αντιμετωπίζει. Σημειώνουμε τις ανησυχίες που εκφράζει [ο συνήγορός του] για τις υπηρεσίες ασφαλείας επειδή αξιολογούν εξαιρετικά απλοϊκά μια κατάσταση που χαρακτηρίζει ιδιαίτερα σύνθετη και έχουν την τάση να χαρακτηρίζουν ύποπτο κάθε πιστό μουσουλμάνο που επικροτεί τον τρόπο ζωής των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν. Επίσης, διαπιστώνουμε ότι ο συνήγορός του δήλωσε κατ' αρχήν ότι ο προσφεύγων συγκέντρωνε χρήματα για την υποστήριξη της τρομοκρατίας και εν συνεχεία, αφού ο ενδιαφερόμενος απέδειξε τη φιλανθρωπική του δράση, ότι τουλάχιστον μέρος των χρημάτων αυτών εξυπηρετούσαν θεμιτούς σκοπούς. Όσον αφορά στις σχέσεις του προσφεύγοντα με ορισμένα πρόσωπα, που κατονομάζονται, λαμβάνουμε υπόψη ότι κάποια εξ αυτών, θεωρούμενα ύποπτα συμμετοχής σε τρομοκρατικές ενέργειες, έχουν ασκήσει πρόσφυγές που εκκρεμούν (...), ότι οι κατηγορίες που βαρύνουν κάποια εξ αυτών δεν έχουν επαληθευθεί και ότι δεν έχει παρασχεθεί καμιά εξήγηση για τις σχέσεις για τις οποίες κατηγορείται ο ενδιαφερόμενος.

(...)

Αναγκασμένος να αποδεχθεί ότι δεν ήσαν αξιόπιστες οι εξηγήσεις που παρείχε [ο πρώτος προσφεύγων] για κάποια από τα ταξίδια που πραγματοποίησε τη δεκαετία του 1990, ο συνήγορός του μας παρακαλεί να μην καταλογίσουμε στον πελάτη του αναξιοπιστία και επικαλείται σχετικά τη διανοητική του κατάσταση. Αδυνατούμε να ικανοποιήσουμε αυτό το αίτημα. Υποστηρίζοντας ψευδώς ότι, επί τρία χρόνια ήταν έγκλειστος σε ιορδανική φυλακή, ο ενδιαφερόμενος προσπαθεί να αντικρούσει με δόλια μέσα την κατηγορία σύμφωνα με την οποία ήταν μαχητής στο Αφγανιστάν. Αναγνωρίζουμε ότι, η αστυνομία υπερέβαλε ως προς το ύψος των χρηματικών ποσών που διακινήθηκαν μέσω των τραπεζικών λογαριασμών του προσφεύγοντα. Παρόλα αυτά, τα ποσά ήσαν σημαντικά. Εξάλλου, [ο συνήγορος του ενδιαφερόμενου] προβάλλει ότι ο πελάτης του κατηγορείται επειδή προμήθευσε σε άλλους πλαστά έγγραφα και όχι επειδή τα προμηθεύθηκε για ίδια χρήση, και

επομένως, ότι οφείλουμε να μην λάβουμε υπόψη το πλαστό ιρακινό διαβατήριο που κατέχει. Ωστόσο, το στοιχείο αυτό αποδεικνύει την ικανότητα του προσφεύγοντα να προμηθεύεται πλαστά έγγραφα. [Ο συνήγορος του προσφεύγοντα] αμφισβητεί την αξιοπιστία των πληροφοριών που αφορούν στον πελάτη του καθώς οι αρχές αναγνώρισαν καθυστερημένα ότι είχε πράγματι αναπτύξει φιλανθρωπικό έργο και ότι μέρος των χρημάτων που διακινήθηκαν μέσω των λογαριασμών του εξυπηρέτησαν αυτόν το σκοπό. Συνειδητοποιούμε τον κίνδυνο που διατρέχει κάποιος ύποπτος όταν βαρύνεται με υπόνοιες για το σύνολο της δράσης του και δεν επωφελείται της δίκαιης εξέτασης των διαθέσιμων στοιχείων από τις αρχές προκειμένου να διαπιστωθεί εάν αυτά στηρίζουν τις επίμαχες κατηγορίες. Αναλύσαμε όλα τα διαθέσιμα στοιχεία και, ιδιαίτερα τα «απόρρητα», έχοντας κατά νου αυτόν τον κίνδυνο.

Όπως έχουμε αναφέρει, μόνα τα μη απόρρητα στοιχεία αιτιολογούν ανεπαρκώς την απόφασή μας να απορρίψουμε την υπό κρίση προσφυγή και αναγνωρίζουμε ότι είναι ιδιαίτερα δύσκολο το έργο που έχει αναλάβει [ο συνήγορος του πρώτου προσφεύγοντα]. Η κατάθεση του προσφεύγοντα δεν μας έπεισε, παρότι συνεκτιμήσαμε τη διανοητική του κατάσταση και τις δυσκολίες που αναγκάστηκε να αντιμετωπίσει. Οι απαντήσεις του ήταν συχνά αόριστες και ασαφείς και, κατά γενική ομολογία, αποδείχθηκε ότι εφεύδετο για τα ταξίδια που πραγματοποίησε τη δεκαετία του 1990. Με δυσκολία παρακολούθησαμε και δύσκολα μπορούμε να αποδεχθούμε τις εξηγήσεις που μας παρείχε για κάποιες από τις κινήσεις των τραπεζικών του λογαριασμών. Θεωρούμε ότι δεν υποστηρίζουν τη θέση του οι ισχυρισμοί που προέβαλε για τη δράση του υπέρ της Αλγερίας και της Τσετσενίας. Οι κατηγορίες που τον βαρύνουν στηρίζονται κατά βάση στα στοιχεία που αφορούν στις διασυνδέσεις του με το Αφγανιστάν και με τους τρομοκράτες που είναι γνωστοί για τη δράση τους με την Al-Qaeda.

Καθίσταται σαφής η επιδεξιότητα του προσφεύγοντα να συλλέγει χρηματικά ποσά και να τα αποστέλει με επιτυχία στο Αφγανιστάν. Τα προβλήματά του δεν έβλαψαν την αποτελεσματικότητα της δράσης του ούτε την εμπιστοσύνη που απολάμβανε για την επιτυχή έκβαση των υπηρεσιών που παρείχε. Δεν κρίνονται ικανοποιητικές οι εξηγήσεις που μας παρείχε για την ταυτότητα πασίγνωστων τρομοκρατών των οποίων τα παιδιά φοιτούσαν στο σχολείο με το οποίο ασχολείτο και για κάποιες από τις σημαντικές κινήσεις των τραπεζικών του λογαριασμών. Λαμβάνοντας υπόψη τις κατηγορίες που τον βαρύνουν, απάντησε αόριστα για θέματα που κατά τη γνώμη μας απαιτούσαν περισσότερες διευκρινίσεις.

(...)

Εξετάσαμε όλα τα αποδεικτικά στοιχεία με κριτικό πνεύμα. Τα απόρρητα στοιχεία που διαθέτουμε επιβεβαιώνουν την άποψή μας σύμφωνα με την οποία ορθώς εκδόθηκε στην υπό κρίση υπόθεση το επίδικο πιστοποιητικό. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 21 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001, ευλόγως πιστεύεται ότι η παρουσία του προσφεύγοντα στο Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια και βασίμως χαρακτηρίζεται ύποπτος τρομοκράτης. Επομένως, απορρίπτουμε την υπό κρίση προσφυγή».

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης επανεξέτασε την υπόθεση του πρώτου προσφεύγοντα μετά από έξι μήνες. Με την από 2.7.2004 απόφασή της η Ειδική Επιτροπή έκρινε:

«Οι νέες, γενικής φύσης, μη απόρρητες πληροφορίες (...) εξακολουθούν να καταδεικνύουν ότι το Ηνωμένο Βασίλειο απειλείται από μια ή περισσότερες ομάδες όπου συμμετέχουν κατά πλειοψηφία βόρειο-Αφρικανοί εξτρεμιστές ισλαμιστές που συνδέονται με την Al Qaeda με διάφορους τρόπους.

Παρότι είναι κρατούμενοι αρκετοί από τους γνωστούς του [προσφεύγοντα], είναι τέτοιος ο αριθμός των εξτρεμιστών που δραστηριοποιούνται στις διάφορες ενεργές ομάδες, ώστε εύκολα μπορεί να δράσει σύμφωνα με την πάγια βούληση και ικανότητά του, δηλαδή να τους μεταφέρει τη σημαντική τεχνολογία του σε θέματα υλικοτεχνικής υποστήριξης, προκειμένου να την αξιοποιήσουν για τα εξτρεμιστικά ισλαμικά σχέδιά τους που στρέφονται κατά του Ηνωμένου Βασιλείου. Επομένως, δικαιολογείται η διατήρηση της ισχύος του πιστοποιητικού».

Η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης επανεξέτασε την υπόθεση του πρώτου προσφεύγοντα στις 15.12.2004 και απεφάνθη υπέρ της διατήρησης του πιστοποιητικού.

Ο δεύτερος προσφεύγων: Ο δεύτερος προσφεύγων είναι πολίτης Μαρόκου, γεννηθείς στις 28.2.1963. Εισήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1985, με τουριστική θεώρηση εισόδου και εν συνεχεία έλαβε άδεια διαμονής για να συνεχίσει τις σπουδές του. Στις 21.6.1998 οι αρχές του χορήγησαν άδεια διαμονής αορίστου χρόνου λόγω του γάμου που τέλεσε με πολίτη του Ηνωμένου Βασιλείου. Μετά τη χορήγηση της άδειας διαμονής ο γάμος λύθηκε. Το 1990 και το 1997 κατέθεσε αιτήσεις για πολιτογράφηση, επί των οποίων δεν εκδόθηκαν αποφάσεις. Το 2000 τέλεσε εκ νέου γάμο με πολίτη του Ηνωμένου Βασιλείου με την οποία απέκτησαν ένα παιδί.

Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 21 του Αντι-τρομοκρατικού Νόμου του 2001, στις 17.12.2001 ο υπουργός Εσωτερικών εξέδωσε σε βάρος του δεύτερου προσφεύγοντα πιστοποιητικό διεθνούς τρομοκράτη και εν συνε-

χεία απόφαση απέλασης. Στις 19.12.2001 διατάχθηκε η κράτησή του. Άσκησε προσφυγή κατά του ανωτέρω πιστοποιητικού και της απόφασης απέλασης και στις 22.12.2001 αναχώρησε για το Μαρόκο, από όπου συνέχισε να ασκεί τα δικαιώματα που αναγνωρίζει στο πρόσωπό του η βρετανική νομοθεσία.

Στην από 29.10.2003 απόφασή της η Ειδική Επιτροπή Προσφύγων της Υπηρεσίας Μετανάστευσης συνοψίζει τις «μη απόρρητες» κατηγορίες που βαρύνουν τον προσφεύγοντα ως εξής:

«(1) Ο ενδιαφερόμενος έχει διασυνδέσεις με την «Ένοπλη Ισλαμική Ομάδα» και με την «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα» και συνεργάζεται στενά με διάφορους εξτρεμιστές ισλαμιστές που συνδέονται με την Al Qaeda και/ή τον Bin Laden.

(2) Συμμετέχει στην προετοιμασία και/ή στην υποκίνηση πράξεων διεθνούς τρομοκρατίας προμηθεύοντας με εξοπλισμό υψηλής τεχνολογίας (συμπεριλαμβανομένων μηχανημάτων επικοινωνίας) την «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα» και/ή άλλους τσετσένους εξτρεμιστές ισλαμιστές των οποίων ηγείται ο Ibn Khattab. Επίσης προμηθεύει ιματισμό στους τσετσένους εξτρεμιστές του Ibn Khattab.

(3) Υποστηρίζει τουλάχιστον μια από τις ακόλουθες ομάδες: την «Ένοπλη Ισλαμική Ομάδα», την «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα» ή την τσετσενική φατρία της οποίας ηγείται ο Ibn Khattab. Αυτή η υποστήριξη εκδηλώνεται με απάτες που διαπράττει για να εξασφαλίσει τη χρηματοδότηση των εξτρεμιστών και με την αποθήκευση και διακίνηση ταινιών προπαγάνδας του Ιερού Πολέμου του Ισλάμ (Jihad).

Το μη απόρρητο υπόμνημα του υπουργού Εσωτερικών αναφέρεται λεπτομερειακά στα προαναφερόμενα στοιχεία. Περαιτέρω, ο υπουργός Εσωτερικών εκθέτει ότι [ο προσφεύγων] χρησιμοποιεί τουλάχιστον ένα ψευδώνυμο και ότι διατηρεί σχέσεις με πρόσωπα για τα οποία είναι διαπιστωμένο ή εικάζεται ότι είναι τρομοκράτες [παρατίθενται τα ονοματεπώνυμα πέντε προσώπων] που [ο εκπρόσωπος του υπουργού Εσωτερικών] έχει χαρακτηρίσει «διαβόητους Αλγερινούς εξτρεμιστές ισλαμιστές».

Ο Β., [μάρτυρας στον οποίο αναφέρεται ο υπουργός Εσωτερικών], επιβεβαίωσε ότι ο δεύτερος προσφεύγων θεωρείται ύποπτος συμμετοχής σε δίκτυο και όχι σε συγκεκριμένη ομάδα, όπως είναι η «Ένοπλη Ισλαμική Ομάδα» ή η «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα».

Εν συνεχεία, η Ειδική Επιτροπή Προσφύγων της Υπηρεσίας Μετανάστευσης εκθέτει τους λόγους απόρριψης της προσφυγής του ενδιαφερόμενου:

«Στο πλαίσιο της διαδικασίας που εφαρμόζεται ενώπιόν μας ουδείς εκ των προσφευγόντων κατηγορείται για τη διάπραξη συγκεκριμένου εγκλήματος. Ζητούμενο της σχετικής διαδικασίας είναι να διαπιστωθεί εάν, λαμβάνοντας υπόψη τα διαθέσιμα στοιχεία, ευλόγως μπορεί να θεωρηθεί ο ενδιαφερόμενος ύποπτος διεθνής τρομοκράτης (σύμφωνα με τον ορισμό της έννοιας αυτής). Οφείλουμε να αξιολογούμε συνολικά τα στοιχεία που τίθενται στην κρίση μας. Αξιολογούμενα μεμονωμένα, τα στοιχεία που αφορούν στον προσφεύγοντα – οι απάτες, ο ιματισμός, οι ταινίες και οι σχέσεις που έχει αναπτύξει – ενδέχεται να μην αρκούν για να αποδειχθεί ότι έχει εμπλακεί με οιονδήποτε τρόπο στην τρομοκρατία ή ότι την υποστηρίζει. Όμως, καλούμαστε να αξιολογήσουμε μια κατάσταση όπου πολλές ενδείξεις συγκλίνουν στο ίδιο πρόσωπο. Η πρώτη αφορά στη συμμετοχή του ενδιαφερόμενου σε απάτες, που κατ' ανάγκη γνωρίζει, αλλά για τις οποίες δεν παρέχει εξηγήσεις και φαίνεται να αρνείται ισχυριζόμενος ότι αγνοεί τις πράξεις στις οποίες αναφέρεται ο υπουργός. Η δεύτερη αφορά στην εμπλοκή του στις εκστρατείες ευαισθητοποίησης και συγκέντρωσης χρημάτων για τον πόλεμο που μαίνεται στην Τσετσενία, δράση που εντάσσεται σε αποκλειστικά ισλαμιστικό και όχι ανθρωπιστικό πλαίσιο, που, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, [ο προσφεύγων] εκμεταλλεύεται και διανέμει ταινίες που κυκλοφορούν σε εξτρεμιστικούς κύκλους. Η εξέταση των γενικότερων στοιχείων μας οδήγησε στους Τσετσένους Άραβες Mujahaddin και αναρωτηθήκαμε για τη σημασία της υποστήριξης των στόχων τους, που κατά την εκτίμησή μας αποβλέπουν στον Ιερό Πόλεμο (Jihad) (...). [Ο προσφεύγων] δραστηριοποιείται εμφανιζόμενος ως στενός συνεργάτης του Abu Doha. Λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν αμφισβητείται η αξιοπιστία των πληροφοριών που διαθέτουμε για τον Abu Doha, κρίνουμε αβάσιμους τους ισχυρισμούς [του ενδιαφερόμενου] για τη νομιμότητα των δραστηριοτήτων του Abu Doha, που δεν αποκάλυπτε στους Ρώσους. (...). [Ο ενδιαφερόμενος] διατηρεί [σχέσεις] με άλλα πρόσωπα που εμπλέκονται στην τρομοκρατία. Τα περισσότερα εξ αυτών κατονομάζονται στο απόρρητο υπόμνημα, αλλά δεν αναφέρονται στην κατάθεσή του. (...)

Εκθέσαμε πέντε από τις ενδείξεις που βαρύνουν [το δεύτερο προσφεύγοντα]. Αναμφίβολα, αξιολογούμενα συνολικά, τα προεκτεθέντα στοιχεία, αναφερόμενα σε ένα και μοναδικό πρόσωπο, αποδεικνύουν τη βασιμότητα της θέσης του υπουργού Εσωτερικών. Είμαστε πλήρως πεπεισμένοι ότι, ευλόγως ο υπουργός Εσωτερικών εκφράζει υπόνοιες για την υποστήριξη ή τη συνδρομή που παρέχει [ο δεύτερος προσφεύγοντας] στην «Ενοπλη Ισλαμική Ομάδα», στην «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα» καθώς και στην άτυπη ομάδα του Abu Doha και ότι, η παρουσία του στο Ηνωμένο Βασίλειο συνιστά κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια».

Ο τρίτος προσφεύγων: Ο τρίτος προσφεύγων είναι πολίτης της Τυνησίας, γεννηθείς το 1963. Κατοικεί στο Ηνωμένο Βασίλειο περίπου από το 1994. Στις 18.12.2001 ο υπουργός Εσωτερικών εξέδωσε σε βάρος του πιστοποιητικό διεθνούς τρομοκράτη. Την επόμενη ημέρα διατάχθηκε η κράτησή του.

Με την από 29.10.2003 απόφασή της, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης απέρριψε την προσφυγή του κατά του πιστοποιητικού διεθνούς τρομοκράτη με το εξής σκεπτικό:

«Από τα μη απόρρητα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη μας για τον προσφεύγοντα προκύπτει ότι είναι ένας από τους υπεύθυνους του ακραίου ισλαμιστικού κινήματος «Ομάδα Μαχητών της Τυνησίας»¹⁷, που ιδρύθηκε το 2000 από το «Ισλαμικό Μέτωπο της Τυνησίας»¹⁸. Απώτερος στόχος αυτής της ομάδας είναι η εγκαθίδρυση ισλαμικού κράτους στην Τυνησία. Εξάλλου, ο ενδιαφερόμενος επικοινωνεί τακτικά με πρόσωπα που, χαρακτηρίζονται τρομοκράτες λόγω της συμμετοχής τους στην τέλεση ή στην προετοιμασία τρομοκρατικών πράξεων. Υπάρχουν υπόνοιες ότι η «Ομάδα Μαχητών της Τυνησίας» και το «Ισλαμικό Μέτωπο της Τυνησίας» συνδέονται με την Al-Qaeda.

Στερούνται σημασίας τα επιβαρυντικά μη απόρρητα στοιχεία που αφορούν στον προσφεύγοντα. Τα στοιχεία που δικαιολογούν το χαρακτηρισμό του ως τρομοκράτη προκύπτουν κυρίως από απόρρητα έγγραφα. Ως εκ τούτου, ο προσφεύγων αδυνατεί να υπερασπίσει με τρόπον ουσιαστικό τις θέσεις του αφού δεν γνωρίζει τα πρόσωπα για τα οποία κατηγορείται ότι διατηρεί σχέσεις.

(...)

Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι αγνοεί την «Ομάδα Μαχητών της Τυνησίας» και αρνείται κατηγορηματικά ότι είναι μέλος αυτού του κινήματος (...). Δεν αμφισβητείται η ύπαρξη της «Ομάδας Μαχητών της Τυνησίας» (...) και οι σχέσεις που διατηρεί με την Al-Qaeda. Στην απόρρητη απόφαση εκθέτουμε τους λόγους που στηρίζουν αυτήν τη θέση μας.

Το Μάιο του 1998 ο προσφεύγων συνελήφθη μαζί με άλλα δέκα πρόσωπα στο πλαίσιο επιχείρησης που διεξήγαγαν από κοινού οι Ειδικές Υπηρεσίες και οι Υπηρεσίες Ασφαλείας. Τα σχετικά εντάλματα σύλληψης είχαν εκδοθεί κατ' εφαρμογήν του Νόμου για την Πρόληψη της Τρομοκρατίας. Ο προσφεύγων απολύθηκε χωρίς να ασκηθεί σε βάρος του ποινική δίωξη και, εν συνεχεία, στο πλαίσιο ικανοποίησης του αιτήματός του για αποζημίωση λόγω της παράνομης σύλληψης, του καταβλήθηκε το ποσό των 18.500 στερλινών. Οι προαναφερόμενες συλλήψεις διατάχθηκαν επί τη βάσει πληροφοριών

¹⁷ Tunisia Fighting Group (TFG).

¹⁸ Tunisian Islamic Front (FIT).

σύμφωνα με τις οποίες οι ενδιαφερόμενοι προετοίμαζαν επίθεση στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Κυπέλου που διεξαγόταν στη Γαλλία. Προφανώς, δεν είναι αποφασιστικής σημασίας για την έκβαση της υπό κρίση προσφυγής η έλλειψη αποδεικτικών στοιχείων για τη συμμετοχή του προσφεύγοντα στην προαναφερόμενη συνωμοσία. Οφείλουμε να εξετάσουμε το σύνολο των διαθέσιμων στοιχείων για να καθορίσουμε εάν η υπόθεση του προσφεύγοντα υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 21 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001.

(...)

Είμαστε πεπεισμένοι ότι, ο προσφεύγων είναι μέλος της «Ομάδας Μαχητών της Τυνησίας» – μιας διεθνούς τρομοκρατικής οργάνωσης που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 – και ότι, διατηρεί σχέσεις με διεθνή τρομοκρατική ομάδα. Γνωρίζουμε το συνοπτικό χαρακτήρα των μη απόρρητων στοιχείων στα οποία στηρίζεται η κρίση μας για τον προσφεύγοντα. Η απόφασή μας στηρίζεται κυρίως σε απόρρητα στοιχεία, που αξιολογήσαμε προσεκτικά έχοντας κατά νου ότι, ο προσφεύγων αρνείται κάθε συμμετοχή στην τρομοκρατία και κάθε υποστήριξη ή παροχή βοήθειας στη δράση των τρομοκρατών. Για το λόγο αυτό, φροντίσαμε να λάβουμε υπόψη μόνο τα στοιχεία για τα οποία, κατά την κρίση μας, δεν υπάρχει αθώα εξήγηση».

Η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης επιβεβαίωσε την προαναφερόμενη κρίση της στο πλαίσιο της περιοδικής επανεξέτασης της υπόθεσης του προσφεύγοντα στις 2.7.2004 και 15.12.2004.

Ο τέταρτος προσφεύγων: Ο τέταρτος προσφεύγων γεννήθηκε στην Αλγερία το 1971 και εισήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1994. Συνελήφθη το Μάιο του 1997 και ασκήθηκε σε βάρος του ποινική δίωξη για διάφορα αδικήματα, συμπεριλαμβανομένης της σύστασης συμμορίας για την εξαγωγή υλικού στην Αλγερία που, κατά τις αρχές, επρόκειτο να χρησιμοποιηθεί σε τρομοκρατικές ενέργειες. Επίσης, κατηγορήθηκε ότι ήταν μέλος της «Ενοπλης Ισλαμικής Ομάδας». Η ανωτέρω ποινική δίωξη που ασκήθηκε σε βάρος του προσφεύγοντα έπαυσε το Μάρτιο του 2000, όταν αρνήθηκε να καταθέσει ο βασικός μάρτυρας κατηγορίας – πράκτορας των υπηρεσιών ασφαλείας – επικαλούμενος τον κίνδυνο που διέτρεχε αν αποκάλυπτε την ανάγκη των πολιτών να προστατευθούν από τις αγριότητες που εικαζόταν ότι διέπραττε η κυβέρνηση της Αλγερίας.

Το 1998 ο προσφεύγων τέλεσε γάμο με πολίτη Γαλλίας και το Μάιο του 2001 πολιτογραφήθηκε Γάλλος, παραλείποντας να ενημερώσει σχετικά τις αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου. Στις 17.12.2001, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 21 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001, ο υπουργός Εσωτερικών εξέδωσε σε βάρος του πιστοποιητικό διεθνούς τρομο-

κράτη και στις 19.12.2001 διατάχθηκε η κράτησή του. Στις 13.3.2002 ο προσφεύγων αναχώρησε από το Ηνωμένο Βασίλειο για τη Γαλλία. Κατά την επιστροφή του στη Γαλλία υποβλήθηκε σε ανάκριση από τις υπηρεσίες ασφαλείας και εν συνεχεία αφέθηκε ελεύθερος. Λόγω της αναχώρησής του από το Ηνωμένο Βασίλειο οι αρχές ανακάλεσαν το πιστοποιητικό διεθνούς τρομοκράτη που είχε εκδοθεί σε βάρος του. Η σχετική απόφαση προχρονολογήθηκε και φέρεται εκδοθείσα στις 22.3.2002.

Με την από 29.10.2003 απόφασή της, η Ειδική Επιτροπή Προσφύγων της Υπηρεσίας Μετανάστευσης έκρινε ότι από την προχρονολογημένη απόφαση ανάκλησης προκύπτει ότι δεν είχε εκδοθεί πιστοποιητικό διεθνούς τρομοκράτη σε βάρος του προσφεύγοντα κατά το χρόνο άσκησης της προσφυγής. Όμως, για να αποκλείσει κάθε ενδεχόμενο σφάλματος, αποφάσισε να εξετάσει την προσφυγή που είχε εισαχθεί ενώπιόν της. Κατ' αρχήν, έκρινε ότι η γαλλική ιθαγένεια του προσφεύγοντα – στοιχείο που ευλόγως αδυνατούσε να γνωρίζει ο υπουργός Εσωτερικών όταν εξέδωσε το πιστοποιητικό διεθνούς τρομοκράτη και που σημαίνει ότι δεν ενέχει κίνδυνο η απέλασή του στη Γαλλία – δεν συνιστά επαρκή λόγο για να αποφανθεί ότι δεν έπρεπε να εκδοθεί το επίμαχο πιστοποιητικό. Έτσι, αξιολόγησε τα επιβαρυντικά για τον προσφεύγοντα στοιχεία και κατέληξε:

«Για να αποφανθούμε επί της υπό κρίση υπόθεσης οφείλουμε να εξετάσουμε όχι μόνον τα μη απόρρητα αλλά και τα απόρρητα στοιχεία που αφορούν στον προσφεύγοντα, που διαφαίνεται ότι είχε υποπτευθεί ότι βρισκόταν υπό παρακολούθηση το μεγαλύτερο τμήμα του επίμαχου χρονικού διαστήματος.

Γνωρίζουμε ότι οφείλουμε να κρίνουμε την ενοχή του προσφεύγοντα χωρίς αναφορά στις συναναστροφές του. Οι φιλικές σχέσεις που διατηρούσε με εικαζόμενους διεθνείς τρομοκράτες δεν αποδεικνύουν επαρκώς την προσωπική του συμμετοχή σε τρομοκρατικές ενέργειες ούτε την υποστήριξη και τη συνδρομή που παρείχε σε τρομοκρατικές επιχειρήσεις. Σημειώνουμε τις ανησυχίες [του συνηγόρου του] που διαβλέπει απόπειρα ποινικής δίωξης του πελάτη του χωρίς την επίκληση νέων στοιχείων για τη δράση του. Η κράτηση πρέπει να αντιμετωπίζεται ως έσχατη λύση και, συνεπώς, δεν μπορεί να στηρίζεται μόνο στις παρέες του προσφεύγοντα, όταν μάλιστα δεν έχει αποδειχθεί η ενοχή των φίλων του για τα αδικήματα που τους αποδίδονται. (...)

Ενόψει των ανωτέρω, στο μέτρο που ευλόγως οι αρχές υποπτεύονται ότι ο προσφεύγων συμμετείχε ενεργά στις τρομοκρατικές επιθέσεις που οργάνωσε η «Ενοπλη Ισλαμική Ομάδα», είναι θεμιτό να ληφθεί υπόψη ότι αυτός συνεχίζει να συναναστρέφεται με διεθνείς τρομοκράτες που συνδέονται με την Al-Qaeda, όπως είναι η «Ομάδα Σαλα-

φιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα», που αποσχίστηκε από την «Ένοπλη Ισλαμική Ομάδα». Πράγματι, έχουμε πεισθεί για την αξιοπιστία των μη απόρρητων πληροφοριών σύμφωνα με τις οποίες, πριν προσχωρήσει στην «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα», ο προσφεύγων διαδραμάτισε ενεργό ρόλο στους κόλπους της «Ένοπλης Ισλαμικής Ομάδας» και προμήθευσε με πλαστά έγγραφα μέλη αυτών των δύο ομάδων καθώς και τους Mujaheddin της Τσετσενίας. Ωστόσο, αναγνωρίζουμε ότι, είναι ήσσονος σημασίας οι δραστηριότητες που ανέπτυξε το 2000 και το 2001, όπως εξάλλου τούτο προκύπτει από τα απόρρητα και μη απόρρητα έγγραφα που εξετάσαμε. Παρόλα αυτά, αυτή η διακριτικότητα της συμπεριφοράς του δεν αποκλείει το χαρακτηρισμό του ως διεθνή τρομοκράτη, κατά την έννοια του άρθρου 21 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001. Οφείλουμε να αξιολογήσουμε την ικανότητά του να δρα ως διεθνής τρομοκράτης, αποτιμώντας την παρελθούσα συμπεριφορά του. Σχετικά, ιδιαίτερης σημασίας είναι η βούληση και η ικανότητά του να συνδράμει υπόπτους, που συνεχίζει να συναναστρέφεται και με τους οποίους συνεργάζεται (επιτρέποντάς τους να χρησιμοποιούν το φορτηγό όχημα που διαθέτει).

Είναι ιδιαίτερα δύσκολο να εκτιμήσουμε αυτήν την πτυχή της υπόθεσης του προσφεύγοντα. Λάβαμε υπόψη τους ισχυρισμούς που ανέπτυξε πειστικά ενώπιόν μας [ο συνήγορός του]. Όμως, αφού αξιολογήσαμε σφαιρικά τα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη μας, εκτιμούμε ότι δεν είναι αβάσιμη η έκδοση του επίμαχου πιστοποιητικού. Επομένως, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία της υπόθεσης, απορρίπτουμε την προσφυγή».

Ο πέμπτος προσφεύγων: Ο πέμπτος προσφεύγων γεννήθηκε στην Αλγερία το 1969. Καταθέτοντας ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης υποστήριξε ότι υποφέρει από μόνιμη αδυναμία και παράλυση στο δεξί πόδι λόγω της πολιομυελίτιδας από την οποία προσβλήθηκε όταν ήταν παιδί. Το 1991 συνελήφθη από τις αρχές της Αλγερίας και υπέστη βασανιστήρια. Έτσι, αποφάσισε να εγκαταλείψει τη χώρα του για τη Σαουδική Αραβία. Το 1992 μετέβη στο Πακιστάν από όπου ταξίδεψε κατ' επανάληψη στο Αφγανιστάν. Εισήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1995 και κατέθεσε αίτημα ασύλου, ισχυριζόμενος ότι το 1994 τραυματίστηκε στο πόδι στο Αφγανιστάν, από θραύσμα οβίδας. Οι αρχές απέρριψαν το αίτημά του για άσυλο και το Δεκέμβριο του 1999 την προσφυγή που άσκησε κατά της σχετικής απόφασης. Είναι σύζυγος Γαλλίδας με την οποία έχει αποκτήσει παιδί.

Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 21 του Αντι-τρομοκρατικού Νόμου του 2001, στις 17.12.2001 ο υπουργός Εσωτερικών εξέδωσε σε βάρος του προσφεύγοντα πιστοποιητικό διεθνούς τρομοκράτη και στις 19.12.2001 διέταξε την κράτησή του. Με την από 29.10.2003 απόφασή της, η Ειδική

Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης απέρριψε την ασκηθείσα κατά του πιστοποιητικού διεθνούς τρομοκράτη προσφυγή με το εξής σκεπτικό:

«Το μη απόρρητο υπόμνημα, στο οποίο στηρίζεται η έκδοση του πιστοποιητικού, δεν περιλαμβάνει απτά στοιχεία, αλλά ισχυρισμούς. Στην υπό κρίση υπόθεση – όπως και στις περισσότερες αυτού του είδους – τα αποδεικτικά στοιχεία προκύπτουν κυρίως από απόρρητα έγγραφα, γεγονός που αδικεί τους προσφεύγοντες, αφού αδυνατούν να ενημερωθούν για τα ενοχοποιητικά στοιχεία που τους βαρύνουν. Οι ειδικοί συνήγοροι αμφισβήτησαν – επιτυχώς μερικές φορές – κάποια από τα επιβαρυντικά στοιχεία, κυρίως όσα αφορούν στον καταναλισμό Dorset, όπου συμμετείχαν πολλά πρόσωπα που ενδιαφέρουν τις υπηρεσίες ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένου του προσφεύγοντα. (...). Ο προσφεύγων κατηγορείται ότι ήταν κατ' αρχήν μέλος της «Ενοπλης Ισλαμικής Ομάδας» και ότι στη συνέχεια προσχώρησε στην αποσχισθείσα «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα». Υποστήριξε ενεργά διάφορους εξτρεμιστές ηγέτες – μερικοί από τους οποίους συμμετέχουν ή συνδέονται με την «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα» – με τους οποίους συνεργαζόταν προμηθεύοντας νεαρούς μουσουλμάνους με πλαστά έγγραφα για να ταξιδεύουν από το Ηνωμένο Βασίλειο στο Αφγανιστάν και να εκπαιδευθούν στις μορφές πάλης του Ιερού Αγώνα (Jihad). Διαδραμάτισε καίριο ρόλο σε υποστηρικτικές επιχειρήσεις που οργάνωσαν στο Ηνωμένο Βασίλειο και στο εξωτερικό η «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα» και άλλοι σκληροπυρηνικοί ισλαμιστές. Με το υπόμνημά του, ο προσφεύγων αρνείται όλες τις κατηγορίες και παρέχει αθώες εξηγήσεις για τις συναναστροφές για τις οποίες κατηγορείται. Παραδέχεται ότι διατηρεί φιλικές σχέσεις με συμπατριώτες του που ζουν στο Ηνωμένο Βασίλειο αναφερόμενος ειδικότερα στις οικογενειακές σχέσεις που έχει αναπτύξει με τον τέταρτο προσφεύγοντα, ίσως επειδή η σύζυγός του είναι επίσης Γαλλίδα. Παραδέχεται επίσης ότι, επισκεπτόταν το τζαμί που διηύθυνε ο όγδοος προσφεύγων σημειώνοντας σχετικά ότι, όντας εντυπωσιασμένος από τις ικανότητές του ως ιεροκήρυκα τον άκουγε προσεκτικά χωρίς να παρεμβαίνει. Ισχυρίζεται ότι γνώρισε τον όγδοο προσφεύγοντα στο πλαίσιο των επιχειρήσεων παροχής βοήθειας στην Τσετσενία, στις οποίες συμμετείχε – όπως και εκατοντάδες άλλοι μουσουλμάνοι – και επιμένει ότι ουδέποτε συνομίλησε μαζί του τηλεφωνικά. Προσθέτει ότι κάποιες φορές αναζήτησε τις συμβουλές του όγδοου προσφεύγοντα για θέματα κοινωνικής φύσης, κυρίως όταν επισκεπτόταν το τζαμί για την προσευχή της Παρασκευής».

Η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης σημειώνει ότι, από τις «μη απόρρητες» εκθέσεις παρακολούθησης του

προσφεύγοντα, προκύπτει ότι άρχισε να συνδέεται με υποτιθέμενα μέλη της «Ένοπλης Ισλαμικής Ομάδας» και της «Ομάδας Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα» στο πλαίσιο εκδηλώσεων που οργανώθηκαν στον καταυλισμό Dorset τον Ιούλιο του 1999. Περαιτέρω, αναφέρεται σε άλλα μη απόρρητα έγγραφα που χαρακτηρίζουν «άνευ σημασίας» και «εν μέρει ανειλικρινείς» τις απαντήσεις του προσφεύγοντα στους υπαλλήλους των υπηρεσιών ασφαλείας που τον ανέκριναν τον Ιούλιο και το Σεπτέμβριο του 2001. Η Επιτροπή συνέχισε:

«Οι αρχές επικαλούνται κάποια έγγραφα που κατασχέθηκαν στην οικία του προσφεύγοντα κατά τη σύλληψή του, κυρίως το αντίγραφο της fatwa που εξέδωσε ο Bin Laden. Σχετικά, ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι αγνοούσε την ύπαρξή του και αδυνατεί να εξηγήσει πώς βρέθηκε στην οικία του. Για το ανακοινωθέν της «Ομάδας Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα», που βρέθηκε επίσης στην οικία του, ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι πρόκειται για έγγραφο που διανεμήθηκε στο τζαμί. Από την ανάλυση του σκληρού δίσκου του υπολογιστή του προκύπτει ότι είχε επισκεφτεί ιστοσελίδα που ειδικεύεται στη στρατιωτική τεχνολογία των ΗΠΑ, θέμα που δεν σχετίζεται με τις σπουδές του. Επίσης, ισχυρίζεται ότι ουδέποτε είχε δει το χειρόγραφο σχεδιάγραμμα πυραύλου που βρέθηκε στην οικία του, εξηγώντας σχετικά ότι μπορεί να ήταν σε βιβλίο για το Ισλάμ που είχε αγοράσει μεταχειρισμένο στο τζαμί.

Σημειώνουμε ότι, παρότι ο προσφεύγων αρνείται όλες τις κατηγορίες οφείλουμε να εκτιμήσουμε όλα τα στοιχεία που έχουν τεθεί υπόψη μας. Όπως προκύπτει από την παρούσα απόφαση, αμφισβητούμε για βάσιμους λόγους κάποιους από τους ισχυρισμούς του. Αντίθετα, τα απόρρητα έγγραφα υποστηρίζουν τη θέση μας, σύμφωνα με την οποία ευλόγως θεωρείται ο προσφεύγων ύποπτος διεθνής τρομοκράτης, κατά την έννοια του άρθρου 21 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001, και, επομένως η παρουσία του στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι επικίνδυνη για την εθνική ασφάλεια. Αναμφίβολα, συμμετείχε στην κατασκευή πλαστών εγγράφων, διευκόλυνε νεαρούς μουσουλμάνους να ταξιδέψουν στο Αφγανιστάν για να εκπαιδευτούν στον Ιερό Πόλεμο (Jihad) και συνέδραμε ενεργά τρομοκράτες που έχουν διασυνδέσεις με την Al-Qaeda. Είμαστε πεπεισμένοι ότι παρείχε ενεργό υποστήριξη στην «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα». Απορρίπτουμε την προσφυγή του χωρίς κανένα δισταγμό».

Λόγω της κατάστασης της υγείας του, στις 22.4.2004 ο πέμπτος προσφεύγων απολύθηκε από τη φυλακή με περιοριστικούς όρους: διατάχθηκε ο κατ' οίκον περιορισμός του και η υπαγωγή του σε καθεστώς αυστηρής παρακολούθησης. Με την από 2.7.2004 απόφασή της, που εξέδωσε στο πλαίσιο της επανεξέτασης του πιστοποιητικού διεθνούς τρο-

μοκράτη, που είχε εκδοθεί σε βάρος του προσφεύγοντα, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης εξέφρασε την άποψη:

«(...) όταν απολύθηκε υπό όρους [τα μέλη του παρόντος δικαιοδοτικού οργάνου] δεν επανεξέτασαν τη θέση τους όσον αφορά στην ισχύ των λόγων για τους οποίους οι αρχές χαρακτήρισαν τον προσφεύγοντα διεθνή τρομοκράτη και απειλή για την εθνική ασφάλεια. Εκτίμησαν ότι, στην περίπτωση του προσφεύγοντα αυτή η απειλή μπορεί να αντιμετωπιστεί με μέτρα ανάλογα της σοβαρής πνευματικής διαταραχής, από την οποία υποφέρει. Αυτή η αξιολόγηση δεν δικαιολογεί την ανάκληση του πιστοποιητικού. Ενδέχεται να παραβιάσει ο προσφεύγων τους όρους της απόλυσής του ή να ανακληθεί αυτό το ευεργετικό μέτρο για άλλους λόγους. Η διατήρηση της ισχύος του πιστοποιητικού εξαρτάται από τη συνδρομή των προϋποθέσεων του νόμου και του διατάγματος παρέκκλισης.

Είναι ελεύθεροι διάφοροι συνεργάτες του προσφεύγοντα, μερικοί εκ των οποίων κρίνονται ύποπτοι ενεργούς συμμετοχής στο σχεδιασμό τρομοκρατικών επιχειρήσεων. Ουδόλως προκύπτει ότι η πνευματική διαταραχή του προσφεύγοντα έχει αποδυναμώσει τη δέσμευσή του στο σκληροπυρηνικό ισλαμισμό. Έχει την απαραίτητη εμπειρία και ικανότητα για να συμμετάσχει εκ νέου σε εξτρεμιστικές δραστηριότητες. Οι όροι περιορισμού της προσωπικής του ελευθερίας είναι ουσιαστικής φύσης: επιβλήθηκαν λόγω του πιστοποιητικού και της απόρριψης, από την παρούσα Επιτροπή, της προσφυγής που άσκησε για την ακύρωση αυτού του μέτρου. Επομένως, δικαιολογείται η διατήρηση ισχύος του επίδικου πιστοποιητικού».

Επανεξετάζοντας την υπόθεση στις 15.12.2004, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης απεφάνθη ότι ήταν δικαιολογημένη η διατήρηση του πιστοποιητικού που είχε εκδοθεί σε βάρος του προσφεύγοντα.

Ο έκτος προσφεύγων: Ο έκτος προσφεύγων γεννήθηκε στην Αλγερία το 1967 και κατοικεί στο Ηνωμένο Βασίλειο από το 1989. Στις 17.12.2001, ο υπουργός Εσωτερικών εξέδωσε σε βάρος του πιστοποιητικό διεθνούς τρομοκράτη και δύο ημέρες αργότερα την κράτησή του. Με την από 29.10.2003 απόφασή της η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης έκρινε:

«Για να αποφανθούμε επί της υπό κρίση προσφυγής οφείλουμε να εξετάσουμε τα μη απόρρητα αλλά και τα απόρρητα έγγραφα. Όμως, έχει ιδιαίτερη σημασία η αναφορά στα ενοχοποιητικά [για τον έκτο προσφεύγοντα] στοιχεία, όπως αυτά εκτίθενται στο μη απόρρητο υπόμνημα του υπουργού Εσωτερικών, στο μέτρο που καλείται να παράσχει εξηγήσεις γι' αυτά και να υποστηρίξει τις θέσεις του. Κατά την αξιολόγηση των σχετικών ισχυρισμών του καθώς και των λοιπών αποδεικτικών στοιχείων, λαμβάνουμε υπόψη ότι αγνοεί όλα τα απόρρητα

έγγραφα που επικαλείται ο υπουργός Εσωτερικών αλλά ότι έχει πρόσβαση σε μη απόρρητες πληροφορίες. Επομένως, είμαστε σε θέση να αξιολογήσουμε την αξιοπιστία των ισχυρισμών του εκτιμώντας τις εξηγήσεις του για τα προαναφερόμενα μη απόρρητα στοιχεία.

Οι κατηγορίες που διατυπώνει σε βάρος του [έκτου προσφεύγοντα] ο υπουργός Εσωτερικών συνοψίζονται ως εξής:

(1) ο προσφεύγων συμμετέχει και/ή είναι μέλος της «Ομάδας Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα», που προήλθε από απόσχιση μελών της «Ένοπλης Ισλαμικής Ομάδας»,

(2) ο προσφεύγων έχει παράσχει βοήθεια και αρωγή στην «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα» (και προηγουμένως στην «Ένοπλη Ισλαμική Ομάδα») συμμετέχοντας σε απάτες με πιστωτικές κάρτες, που αποτελούν βασική πηγή εσόδων της «Ομάδας Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα» στο Ηνωμένο Βασίλειο,

(3) από τον Αύγουστο του 2000, ο προσφεύγων διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην προμήθεια της «Ομάδας Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα» με τηλεπικοινωνιακό εξοπλισμό και στην παροχή υλικοτεχνικής υποστήριξης για τη χρήση δορυφορικών τηλεφώνων, κυρίως με την αγορά χρόνου ομιλίας,

(4) ο προσφεύγων διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη των Mujahedin της Τσετσενίας, δηλαδή της ομάδας της οποίας ηγείται από το 2002 ο Ibn Khattab, κυρίως προμηθευοντάς την με τηλεπικοινωνιακό εξοπλισμό και άλλα μηχανήματα».

Η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης εξέτασε μη απόρρητα έγγραφα από τα οποία προκύπτουν η φύση και το είδος της σχέσης που διατηρεί ο Abu Doha με τον έκτο και έβδομο προσφεύγοντα καθώς και η βοήθεια που του παρείχαν για την αγορά δορυφορικών τηλεφώνων αξίας 229.265 στερλινών. Με βάση αυτά τα στοιχεία εκτίμησε:

«Ενόψει των ανωτέρω, για βάσιμους λόγους εκφράζει ο υπουργός Εσωτερικών υπόνοιες για τις δραστηριότητες προμήθειας που ανέπτυξε [ο έκτος προσφεύγων] και αποσκοπούσαν στην υποστήριξη του εξτρεμιστικού αραβικού ισλαμικού τμήματος που μάχεται στην Τσετσενία, υποστήριξη που αποδεικνύουν οι σχέσεις που διατηρεί [ο έκτος προσφεύγων] με την «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα» και η βοήθεια που της παρείχε. Υπογραμμίζουμε ότι, στην υπό κρίση προσφυγή, όπως και στις υπόλοιπες αυτού του είδους, οι διαπιστώσεις μας στηρίζονται στο σύνολο των επαληθευμένων στοιχείων, που αξιολογούνται σφαιρικά, διαφωτίζουν την υπόθεση και διαμορφώνουν το πλαίσιο των πραγματικών περιστατικών. Θα ήταν άδικη η εξέταση των επίδικων πραγματικών περιστατικών μεμονωμένα, αφού ενέχει τον κίνδυνο της αποδυνάμωσης της σημασίας τους και της συνολικής εικόνας της υπόθεσης. Αυτή τη θέση

επιβεβαιώνει η απόφαση-πλαίσιο. Οι δραστηριότητες που περιγράφονται εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του διατάγματος παρέκκλισης. [Ο έκτος προσφεύγων] αρνήθηκε τις κατηγορίες που τον βαρύνουν παρέχοντας αναξιόπιστες και ανεπαρκείς εξηγήσεις για τα πραγματικά περιστατικά που τον αφορούν. Τα εξετασθέντα στοιχεία είναι επαρκή για την κρίση της προσφυγής. Δεν συντρέχει λόγος εξέτασης των υπόλοιπων κατηγοριών που διατυπώνει ο υπουργός Εσωτερικών και των οποίων η βασιμότητα δεν μπορεί να αποδειχθεί – όπως αναγνωρίζεται στα μη απόρρητα έγγραφα που τέθηκαν υπόψη μας – παρά με αναφορά στα απόρρητα στοιχεία».

Επανεξετάζοντας την υπόθεση του έκτου προσφεύγοντα στις 2.7.2004 και στις 28.2.2005, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης έκρινε ότι δεν εξέλειπαν οι λόγοι έκδοσης του επιδιδικού πιστοποιητικού.

Ο έβδομος προσφεύγων: Ο έβδομος προσφεύγων, γεννηθείς στην Αλγερία το 1971, εισήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο πριν ή εντός του 1994 με πλαστά γαλλικά έγγραφα. Στις 7.12.2001 καταδικάστηκε σε τετράμηνη φυλάκιση για διάφορες παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας. Στις 5.2.2002, ο υπουργός Εσωτερικών εξέδωσε σε βάρος του πιστοποιητικό διεθνούς τρομοκράτη ενώ η κράτησή του διατάχθηκε στις 9.2.2002, μετά την έκτιση της προαναφερόμενης ποινής φυλάκισης.

Στην από 29.10.2003 απόφασή της, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης σημειώνει ότι, κατά τους ισχυρισμούς του υπουργού Εσωτερικών, ο προσφεύγων προσχώρησε στην «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα» το 1997 ή το 1998, αφού είχε ήδη διατελέσει μέλος της «Ένοπλης Ισλαμικής Ομάδας», ότι οι επαφές του με τα ηγετικά στελέχη της «Ομάδας Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα» στο Ηνωμένο Βασίλειο αποδεικνύουν τις σχέσεις εμπιστοσύνης που είχαν αναπτύξει και ότι με τη συνεργασία του Abu Doha και του έκτου προσφεύγοντα εξασφάλισε τηλεπικοινωνιακό εξοπλισμό στους εξτρεμιστές που δραστηριοποιούνται στην Τσετσενία και στην Αλγερία. Περαιτέρω έκρινε ότι:

«[Ο έβδομος προσφεύγων] δεν εμφανίστηκε ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης, αρνούμενος να παραστεί κατά τη συζήτηση της προσφυγής του. Η κατάθεσή του, όπως και το έγγραφό υπόμνημά αλλά και η αγόρευση του συνηγόρου του περιλαμβάνουν γενικόλογους ισχυρισμούς. Δεν τον κατηγορούμε για τη στάση που τήρησε στην παρούσα διαδικασία ή για την άρνησή του να καταθέσει ενώπιόν μας ούτε για την παράλειψή του να καταθέσει εμπειριστατωμένο υπόμνημα. Αντιλαμβανόμαστε τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει κάθε προσφεύγων, που έχει πρόσβαση σε συνοπτική περιγραφή των κατηγοριών που τον βαρύνουν, αδυνατώντας να

ενημερωθεί άμεσα – για λόγους εθνικής ασφάλειας – για τα στοιχεία που τις στηρίζουν. Εντούτοις, μόνον [ο έβδομος προσφεύγων] είναι σε θέση να γνωρίζει καλλίτερα από τον καθένα τις δραστηριότητες και τις προσδοκίες του κατά την κρίσιμη περίοδο. Είναι ο μόνος που μπορεί να ομιλήσει γι' αυτές και, εάν επιθυμεί, να παράσχει αναλυτικές εξηγήσεις. Αρνούμενος να περιγράψει λεπτομερειακά τη δράση του και τις πράξεις του [ο έβδομος προσφεύγων] δεν επικαλείται κανένα στοιχείο ικανό να αντικρούσει το αποδεικτικό υλικό και τους ισχυρισμούς που επικαλούνται οι αντίδικοί του».

Η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης εκτίμησε ότι τα απόρρητα και μη απόρρητα στοιχεία αποδεικνύουν τις κατηγορίες που βαρύνουν τον προσφεύγοντα και απέρριψε την προσφυγή του. Επανεξετάζοντας την υπόθεση του έβδομου προσφεύγοντα στις 2.7.2004 και 15.12.2004 απεφάνθη υπέρ της διατήρησης ισχύος του πιστοποιητικού.

Ο όγδοος προσφεύγων: Ο όγδοος προσφεύγων, γεννηθείς στη Βηθλεέμ το 1960, είναι πολίτης Ιορδανίας. Εισήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο στις 16.9.1993 και κατέθεσε αίτηση ασύλου. Οι αρχές αναγνώρισαν στο πρόσωπό του το καθεστώς του πρόσφυγα και του χορήγησαν άδεια διαμονής που ίσχυε έως την 30.6.1998. Στις 8.5.1998 αιτήθηκε τη χορήγηση άδειας διαμονής αορίστου χρόνου, αίτημα που δεν είχε κριθεί μέχρι την έναρξη ισχύος του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001.

Ο προσφεύγων καταδικάστηκε ερήμην στην Ιορδανία λόγω της συμμετοχής του σε τρομοκρατικές επιθέσεις και στο σχεδιασμό βομβιστικής επίθεσης που θα συνέπιπτε με τον εορτασμό της χιλιετίας. Το Φεβρουάριο του 2001 υποβλήθηκε σε ανάκριση από αστυνομικούς της αντιτρομοκρατικής υπηρεσίας για το σχεδιασμό βομβιστικής επίθεσης στη χριστουγεννιάτικη αγορά του Στρασβούργου το Δεκέμβριο του 2000. Δεν ασκήθηκε σε βάρος του ποινική δίωξη. Όταν ψηφίστηκε ο νόμος του 2001 κρύφτηκε. Συνελήφθη στις 23.10.2002 και αμέσως εκδόθηκε σε βάρος του πιστοποιητικό διεθνούς τρομοκράτη κατ' εφαρμογήν του άρθρου 21 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001. Εν συνεχεία διατάχθηκε η κράτησή του και η απέλασή του από τη χώρα. Με την από 8.3.2004 απόφασή της, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης απέρριψε την προσφυγή που άσκησε κατά του πιστοποιητικού διεθνούς τρομοκράτη που είχε εκδοθεί σε βάρος του:

«Κατ' εντολήν του προσφεύγοντα, [ο συνήγορός του] μας ενημέρωσε ότι ο πελάτης του αρνείται να παραστεί ενώπιόν μας και να συμμετάσχει κατ' οιονδήποτε τρόπο στη διαδικασία. Κατά την άποψη του συνηγόρου, ο ενδιαφερόμενος, μελετώντας τις αποφάσεις που εκδόθηκαν επί των προσφυγών που άσκησαν άλλα πρόσωπα σε βάρος των οποίων έχουν εκδοθεί πιστοποιητικά διεθνούς τρομοκράτη μετά την

έναρξη ισχύος του Νόμου του 2001 καθώς και την απόφαση-πλαίσιο, πείσθηκε ότι έχει προαποφασιστεί η κρίση της προσφυγής του. Ο ρόλος που διαδραμάτισε αναφέρεται ευρέως στις ήδη εξετασθείσες προσφυγές ενώ οι σχέσεις που είχε αναπτύξει με τους προσφεύγοντες αποτέλεσαν – τουλάχιστον εν μέρει – τη δικαιολογητική βάση της έκδοσης πιστοποιητικού διεθνούς τρομοκράτη σε βάρος τους καθώς και της κράτησής τους. Αφού οι προαναφερόμενες σχέσεις αποτέλεσαν επαρκή βάση για τη διατήρηση του μέτρου της κράτησης αυτών των προσώπων, θεωρεί ότι η υπόθεσή του δεν θα τύχει διαφορετικής μεταχείρισης. Αρνείται να συμμετάσχει στην παρούσα διαδικασία ακριβώς επειδή δεν εμπιστεύεται την ικανότητα του συστήματος να αναδείξει την αλήθεια. Κατά την άποψή του, η διαδικασία που εφαρμόζεται ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφύγων της Υπηρεσίας Μετανάστευσης υιοθετήθηκε σκοπίμως για να αποτραπεί η ελεύθερη και δημόσια κρίση των υποθέσεων που εισάγονται στην κρίση της, στερώντας τους διοικούμενους από τη δίκαιη δυνατότητα να αντικρούσουν τις κατηγορίες που τους βαρύνουν.

Εν συνεχεία, ο συνήγορος [του όγδοου προσφεύγοντα] διευκρίνισε ότι ο πελάτης του δεν παραιτείται από την προσφυγή που έχει ασκήσει. Επομένως, οφείλουμε να την εξετάσουμε αξιολογώντας τους ισχυρισμούς του. [Ο συνήγορός του] υπογραμμίζει μια σειρά θεμάτων που κατά τη γνώμη του στηρίζουν τη θέση του πελάτη του, που αρνείται κάθε συμμετοχή – παρούσα ή παρελθούσα – σε τρομοκρατικές ενέργειες κατά την έννοια του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001. Οι κατηγορίες που βαρύνουν τον πελάτη του αντανακλούν τη διαστρεβλωμένη και υπεραπλουστευμένη άποψη των υπηρεσιών ασφαλείας για τη δράση του [προσφεύγοντα] καθώς και για το καθεστώς του ως σεβασμιού δασκάλου και υπερασπιστή της διάδοσης του Ισλάμ στον κόσμο.

Τονίζουμε ότι αξιολογήσαμε τη βασιμότητα των κατηγοριών που βαρύνουν τον προσφεύγοντα χωρίς να επηρεαστούμε από τις εκτιμήσεις που διατυπώθηκαν κατά την εξέταση άλλων προσφύγων ή που αποτυπώνονται στις αποφάσεις-πλαίσια. Η εξέταση της παρούσας προσφυγής ήταν χρονοβόρα, γιατί έπρεπε να διαβάσουμε και να αναλύσουμε τα απόρρητα και μη απόρρητα στοιχεία του φακέλου, που είναι άφθονα στην υπό κρίση υπόθεση συγκρινόμενα με τις περισσότερες αυτού του είδους. Τούτο οφείλεται στις σχέσεις και στους δεσμούς που ανέπτυξε και διατηρεί ο προσφεύγων όχι μόνον με πρόσωπα για τα οποία έχει εκδοθεί πιστοποιητικό διεθνούς τρομοκράτη αλλά και με πρόσωπα και ομάδες που συνδέονται με την Al-Qaeda. Δεν υπάρχει λόγος να διαφοροποιηθούμε από τις εκτιμήσεις που διατυπώσαμε για τους προσφεύγοντες της απόφασης-πλαισίου όσον αφορά στο ρόλο που διαδραμάτισαν διάφορες ομάδες και πρόσωπα που αναφέρονται

σε αυτήν. Τούτο βέβαια δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι υιοθετούμε τις διαπιστώσεις που αποτυπώνονται σε αυτήν. Σχετικά σημειώνουμε ότι η απόφαση-πλαίσιο εκδόθηκε από διαφορετικό τμήμα και ότι παραπέμπουμε σε αυτήν μόνο για ζητήματα δικαίου. Εξετάσαμε τις κατηγορίες που βαρύνουν τον προσφεύγοντα αξιολογώντας τα στοιχεία που τέθηκαν στην κρίση μας στο πλαίσιο της παρούσας προσφυγής. (...)

Κατά την κεκλεισμένων των θυρών συνεδρίαση, οι ειδικοί συνήγοροι μας γνωστοποίησαν ότι, αποφάσισαν, μετά από ώριμη σκέψη, να μην συμμετάσχουν στη διαδικασία για να μη βλάψουν τη θέση του προσφεύγοντα. Ανησυχήσαμε και ενοχληθήκαμε με αυτήν την απόφαση, επειδή η διαδικασία έπρεπε να συνεχίσει χωρίς να γνωρίζει ο προσφεύγων τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στα απόρρητα έγγραφα. Λαμβάνοντας υπόψη αυτήν την κατάσταση, αδυνατούμε να κατανοήσουμε πώς οι ειδικοί συνήγοροι θα ζημίωναν τον προσφεύγοντα αναζητώντας και ανακαλύπτοντας, εν πλήρη ελευθερία, ευνοϊκές γι' αυτόν πληροφορίες και προβάλλοντας επιχειρήματα ικανά να μας πείσουν για την αδυναμία των αποδεικτικών στοιχείων ή για την ανεπάρκειά τους να δικαιολογήσουν τα εξαχθέντα συμπεράσματα. Καλέσαμε [έναν από τους συνηγόρους στον οποίο είχε ανατεθεί ο φάκελος του όγδοου προσφεύγοντα] για να μας αιτιολογήσει την απόφασή του. Μας απάντησε ότι αδυνατούσε να ικανοποιήσει το αίτημά μας χωρίς να βλάψει τον προσφεύγοντα. Αναβάλαμε την εκδίκαση της προσφυγής για να επιτρέψουμε στους ειδικούς συνηγόρους να ρωτήσουν τον προσφεύγοντα – μέσω των εκπροσώπων του – εάν επιθυμούσε να τους αναθέσει «εν λευκώ» την υπεράσπισή του και για το σκοπό αυτό απαιτήθηκε η συνδρομή του Αντεισαγγελέα, που είναι αρμόδιος για το διορισμό τους. Οι εκπρόσωποι του προσφεύγοντα δεν σχολίασαν το ερώτημά μας ενώ ο Αντεισαγγελέας εκτίμησε ότι δεν είχε αρμοδιότητα παρέμβασης. Οι προσπάθειες που καταβάλαμε εν συνεχεία για να μεταπείσουμε τους ειδικούς συνηγόρους δεν απέδωσαν καρπούς. Ενόψει της αδυναμίας μας να τους αναγκάσουμε να τηρήσουν συγκεκριμένη στάση εξετάσαμε την προσφυγή χωρίς την παρουσία τους. Μετά από αίτημά μας, [ο σύμβουλος του υπουργού Εσωτερικών] μας υπέδειξε κάποια στοιχεία ικανά να απαλλάξουν τον προσφεύγοντα. Περαιτέρω απαλλακτικά για τον προσφεύγοντα στοιχεία ανακαλύψαμε και κατά την κεκλεισμένων των θυρών συνεδρίασή μας.

Γνωρίζουμε ότι η απουσία του ειδικού συνηγόρου καθιστά το έργο μας δυσχερέστερο και τον ενδεχομένως άδικο για τον προσφεύγοντα χαρακτηριστήρα της διαδικασίας προφανέστερο. Δεν αμφισβητούμε τους βάσιμους λόγους για τους οποίους οι ειδικοί συνήγοροι αποφάσισαν να μην εκπροσωπήσουν τον προσφεύγοντα στη διαδικασία ούτε ότι εξέτασαν εξονυχιστικά εάν ήταν θεμιτή η σχετική απόφασή τους. Όμως, είμαστε

αναγκασμένοι να καταγράψουμε την έντονη διαφωνία μας και να υπογραμμίσουμε ότι τίποτε δεν δικαιολογεί την άρνησή τους να συμμετάσχουν στην εκκρεμή διαδικασία εξέτασης της προσφυγής. (...). Διαπιστώνουμε ότι τα επιβαρυντικά για τον προσφεύγοντα στοιχεία είναι τόσο ισχυρά που κανένας ειδικός συνήγορος – όσο έξυπνος και αν είναι – δεν θα μπορούσε να μας πείσει ότι οι αρχές δεν απέδειξαν τις εύλογες υπόνοιες που βαρύνουν τον ενδιαφερόμενο και ότι δεν δικαιολογείται η έκδοση του επίδικου πιστοποιητικού διεθνούς τρομοκράτη. Επομένως, η απουσία των ειδικών συνηγόρων δεν βλάπτει τη θέση του προσφεύγοντα. (...)».

Εν συνεχεία, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης συνόψισε τα μη απόρρητα στοιχεία που βαρύνουν τον προσφεύγοντα. Υπογράμμισε ότι ο προσφεύγων θεωρείται ύποπτος συνεργασίας με πρόσωπα και ομάδες που συνδέονται με την Al-Qaeda και πνευματικός τους καθοδηγητής. Κατηγορείται για τις ακραίες και ριζοσπαστικές απόψεις που προεσβεύει και για τις ομιλίες του σε τζαμί του Λονδίνου, με τις οποίες υπερασπίστηκε τη δολοφονία Εβραίων και Αμερικανών, σπουδήποτε κι αν βρίσκονται. Και κατέληξε:

«Είμαστε πεπεισμένοι ότι ο προσφεύγων δεν περιορίστηκε στην παροχή απλών συμβουλών. Μετά βεβαιότητας, επικαλούμενος το Κοράνι, υποστήριξε τα σχέδια όσων επιθυμούν να προάγουν τους στόχους της Al-Qaeda και να συμμετάσχουν σε αποστολές αυτοκτονίας και σε άλλες δολοφονικές δραστηριότητες. Τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία τεκμηριώνουν επαρκώς ότι είναι υποκινητής πράξεων διεθνούς τρομοκρατίας. Σε κάθε περίπτωση, η πνευματική καθοδήγηση, με γνώση του σκοπού και του τρόπου με τον οποίον πρόκειται να χρησιμοποιηθούν οι σχετικές πληροφορίες, αποτελεί πράξη που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 4 του άρθρου 21 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001.

(...)

Διατυπώνονται πολλές κατηγορίες. Δεν είναι πρόσφορο να εξετάσουμε τη μια μετά την άλλη. Αναδείξαμε τους λόγους για τους οποίους διαμορφώσαμε την άποψη ότι ευσταθούν οι κατηγορίες που βαρύνουν τον προσφεύγοντα. Εξάλλου, αν το κριτήριο που εφαρμοζόταν ήταν αυστηρότερο από την εύλογη υπόνοια, θα είχαμε πεισθεί ότι πληρούται στην υπό κρίση υπόθεση. Ο προσφεύγων ενεπλάκη δραστήρια – και μάλιστα διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο – σε τρομοκρατικές ενέργειες που τελέστηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο και φέρουν τη σφραγίδα της Al-Qaeda. Αποτελεί πραγματικό κίνδυνο. Η προσφυγή του απορρίπτεται».

Ο ένατος προσφεύγων: Ο ένατος προσφεύγων είναι πολίτης Αλγερίας, γεννηθείς το 1972. Το 1991 εγκατέλειψε την Αλγερία για το Αφγανιστάν, όπου διδάξε αραβικά σε καταυλισμό προσφύγων. Το 1993 κατέθεσε

αίτημα ασύλου στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το 1994, οι αρμόδιες αρχές του χορήγησαν άδεια διαμονής τετραετούς ισχύος και το 2000, κρίνοντας ότι πληροί τις προϋποθέσεις αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα, άδεια διαμονής αόριστης διάρκειας. Τέσσερις φορές συνελήφθη και αφέθηκε ελεύθερος χωρίς να ασκηθεί σε βάρος του ποινική δίωξη, τις τρεις πρώτες για απάτη με πιστωτικές κάρτες και την τελευταία – το Μάιο του 1998 – για συμμετοχή σε τρομοκρατικές δραστηριότητες. Εν συνεχεία, η Αστυνομία του κατέβαλε αποζημίωση για παράνομη σύλληψη.

Στις 22.4.2002, ο υπουργός Εσωτερικών εξέδωσε σε βάρος του προσφεύγοντα πιστοποιητικό διεθνούς τρομοκράτη και απόφαση απέλασης από τη χώρα. Αυθημερόν διατάχθηκε η κράτησή του. Από την κατάθεση μάρτυρα, που υπέδειξε ο υπουργός Εσωτερικών, προκύπτει ότι το πιστοποιητικό διεθνούς τρομοκράτη σε βάρος του προσφεύγοντα δεν εκδόθηκε το Δεκέμβριο του 2001, μαζί με τα υπόλοιπα πιστοποιητικά, λόγω της απώλειας του φακέλου με στοιχεία που τον αφορούσαν.

Στην από 29.10.2003 απόφασή της η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων κατηγορείται για την ενεργό υποστήριξη που παρείχε στην «Ομάδα Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα», διοχετεύοντάς της μεγάλα χρηματικά ποσά, που συγκέντρωνε με απάτες. Σημειώνοντας ότι, από αποδεικτικά στοιχεία των τελωνειακών υπηρεσιών προκύπτει ότι, ο προσφεύγων είχε συλληφθεί στο παρελθόν, ενώ επιχειρούσε να εισέλθει με πλοίο στο Ηνωμένο Βασίλειο, να μεταφέρει μεγάλα χρηματικά ποσά σε μετρητά και ότι συνδέεται στενά με πρόσωπα που έχουν καταδικαστεί για απάτες με πιστωτικές κάρτες, η Επιτροπή εκτιμά ότι το τεκμήριο της συμμετοχής του σε απάτες δεν τον καθιστά τρομοκράτη. Υπογραμμίζει ωστόσο ότι, ο προσφεύγων είχε παρευρεθεί στο στρατόπεδο του Dorset μαζί με τον πέμπτο προσφεύγοντα και άλλα πρόσωπα που θεωρούνται ύποπτοι ως υποστηρικτές της «Ομάδας Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα» και ότι κατά τη σύλληψή του κατασχέθηκε στην οικία του λογαριασμός τηλεφώνου που φέρει το όνομα «Yarkas» και παραπέμπει σε πρόσωπο που συνελήφθη στην Ισπανία το Νοέμβριο του 2001 λόγω της εικαζόμενης σχέσης του με την Al-Qaeda. Η Επιτροπή δεν πείστηκε με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα και τις εξηγήσεις που παρείχε για να αντικρούσει τα επιβαρυντικά στοιχεία. Εκτιμώντας ότι τα απόρρητα στοιχεία υποστηρίζουν τις κατηγορίες του υπουργού Εσωτερικών, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης απέρριψε την προσφυγή που είχε ασκήσει ο ενδιαφερόμενος κατά του πιστοποιητικού διεθνούς τρομοκράτη.

Η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης επανεξέτασε την υπόθεση του προσφεύγοντα στις 2.7.2004 και στις 15.12.2004 και απεφάνθη υπέρ της διατήρησης ισχύος του υπό κρίση πιστοποιητικού.

Ο δέκατος προσφεύγων: Ο δέκατος προσφεύγων είναι πολίτης Αλγερίας. Στην Αλγερία, υπήρξε θύμα έκρηξης βόμβας με αποτέλεσμα τον ακρωτηριασμό του αριστερού του χεριού (στο σημείο του καρπού) και του πήχεως του δεξιού του χεριού (κάτω από τον αγκώνα). Εισήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1999, μέσω του Αμπού Ντάμπι και του Αφγανιστάν, και κατέθεσε αίτηση ασύλου, που απορρίφθηκε στις 27.2.2001. Συνελήφθη στις 15.2.2001, κατηγορούμενος για κατοχή υλικού προορισμένου να χρησιμοποιηθεί για τρομοκρατικούς σκοπούς, για σύσταση συμμορίας για απάτες και για κατασκευή πλαστών εγγράφων και διατάχθηκε η προσωρινή φυλάκισή του. Κατά τη σύλληψή του βρέθηκαν στην κατοχή του περίπου σαράντα κενά γαλλικά έγγραφα (άδειες οδήγησης, δελτία ταυτότητας και διαβατήρια), ένας αναγνώστης πιστωτικών καρτών, μια μηχανή πλαστικοποίησης και μια μηχανή ανάγλυφης αποτύπωσης. Ωστόσο, η υπόθεση αρχειοθετήθηκε και αφέθηκε ελεύθερος στις 17.5.2001.

Στις 14.1.2003, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 21 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001, ο υπουργός Εσωτερικών εξέδωσε σε βάρος του προσφεύγοντα πιστοποιητικό διεθνούς τρομοκράτη. Αυθημερόν διατάχθηκε η κράτησή του και εκδόθηκε απόφαση για την απέλασή του από τη χώρα.

Στην από 27.1.2004 απόφασή της η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης σημειώνει ότι ο προσφεύγων κατηγορείται κυρίως επειδή από την άφιξή του στο Ηνωμένο Βασίλειο διατηρούσε στενές σχέσεις με δίκτυο εξτρεμιστών, που στο παρελθόν καθοδηγούσε ο Abu Doha. Συγκεκριμένα, κατηγορείται επειδή παρείχε υλικοτεχνική υποστήριξη σε αυτό το δίκτυο προμηθευοντάς το με πλαστά έγγραφα και με χρηματικά ποσά που συγκέντρωνε με απάτες που διέπραττε με πιστωτικές κάρτες. Περαιτέρω, υπογράμμισε ότι θεωρείται ύποπτος επειδή σύχναζε για μεγάλο διάστημα στο τζαμί Finsbury, γνωστό κέντρο του ισλαμικού εξτρεμισμού, και επειδή τον Ιούνιο του 2001 συμμετείχε σε συγκέντρωση όπου εκφράστηκαν απειλές κατά της Συνόδου των G8 στη Γένοβα.

Με το από 28.6.2003 υπόμνημά του ο προσφεύγων αρνήθηκε τις κατηγορίες. Όμως, δεν παρέστη κατά την ακροαματική διαδικασία εξέτασης της προσφυγής του, επί της οποίας η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης απεφάνθη ως ακολούθως:

«[Ο συνήγορος του ενδιαφερόμενου] υποστήριξε ότι ο πελάτης του είναι γνήσιος πρόσφυγας, που ουδέποτε υπήρξε μέλος οργάνωσης ή ομάδας, ουδέποτε ενεπλάκη σε τρομοκρατικές ενέργειες και ουδέποτε υποστήριξε την τρομοκρατία. Πρόσθεσε ότι ουδεμία πληροφορία έχει για σχεδιαζόμενες επιθέσεις και ότι δεν αντιλαμβάνεται γιατί κατηγορείται. Διευκρίνισε ότι, ενόψει της αδυναμίας του πελάτη του να αμφισβητήσει τα κρίσιμα στοιχεία στα οποία δεν έχει πρόσβαση, υποστηρίζει ότι ουδόλως τεκμηριώνεται η κατηγορία ότι είναι διεθνής τρομοκράτης κατά την έννοια του νόμου. Και συμπλήρωσε ότι, ο ενδιαφερόμενος διάβασε τις αποφάσεις που εξέδωσε η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης επί των προσφυγών που υπάγονται στη δικαιοδοσία της και ότι πιστεύει – λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία που αποδίδεται στα απόρρητα έγγραφα και τα εφαρμοστέα νομικά κριτήρια – ότι είναι προδιαγεγραμμένη η απόφαση επί της προσφυγής του. Επίσης, εξήγησε ότι αρνείται να συμμετάσχει στην ακροαματική διαδικασία για να μην δημιουργήσει την εντύπωση – ψευδή – ότι είναι σε θέση να αμφισβητήσει τα επιβαρυντικά στοιχεία. Περαιτέρω, υποστήριξε ότι ο πελάτης του δεν έχει εμπιστοσύνη στη διαδικασία που εφαρμόζεται στην Επιτροπή και ότι, σε κάθε περίπτωση, η συμμετοχή του περιορίζεται στα συμπεράσματα που προβάλλει ο δικηγόρος του εκπροσωπώντας τον.

Ο ενδιαφερόμενος δεν παραιτείται από την προσφυγή. Αναγνωρίζοντας τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο ίδιος και οι υπόλοιποι προσφεύγοντες επιθυμούμε να διευκρινίσουμε ότι δεν είναι προδιαγεγραμμένη η έκβαση καμιάς προσφυγής. Οφείλουμε να εξετάσουμε όλα τα στοιχεία – απόρρητα και μη – που τίθενται στην κρίση μας, καθήκον που εκπληρώνουμε με σχολαστικότητα γνωρίζοντας ότι η σχετική εξέταση μπορεί να έχει ως συνέπεια την επ' αόριστον κράτηση του ενδιαφερόμενου χωρίς δίκη. Είναι αληθές ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο το έργο του ειδικού συνηγόρου, αφού στερείται οδηγιών για τον τρόπο και τα μέσα αντίκρουσης των επιβαρυντικών στοιχείων. Όμως, έχει τη δυνατότητα να αμφισβητήσει τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζουν οι υπηρεσίες ασφαλείας και να επιστήσει την προσοχή μας σε στοιχεία που είναι ευνοϊκά για τον ενδιαφερόμενο».

Η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης έκρινε ότι ήσαν πολλές οι αποδείξεις για τη συμμετοχή του προσφεύγοντα σε δραστηριότητες απάτης. Εκτιμώντας ότι τα περισσότερα από τα απόρρητα έγγραφα που είχαν τεθεί υπόψη της αποδεικνύουν επαρκώς ότι αυτές οι δραστηριότητες αποσκοπούσαν στη χρηματοδότηση τρομοκρατικών ενεργειών και στην υποστήριξη προσώπων εμπλεκόμενων στην τρομοκρατία, απεφάνθη υπέρ της απόρριψης της προσφυγής που είχε ασκηθεί κατά του πιστοποιητικού διεθνούς τρομοκράτη.

Με τις από 4.8.2004 και 16.2.2005 αποφάσεις της, που εξέδωσε κατά την επανεξέταση της υπόθεσης του προσφεύγοντα, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης εκτίμησε ότι δεν συνέτρεχε λόγος ανάκλησης του επίδικου πιστοποιητικού διεθνούς τρομοκράτη. Στην από 16.2.2005 απόφασή της, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης εκτίμησε ότι η μεταγωγή του προσφεύγοντα στο ψυχιατρικό νοσοκομείο Broadmoor, για την αντιμετώπιση των διανοητικών διαταραχών από τις οποίες υποφέρει, δεν ασκεί ουσιώδη επιρροή στην αξιολόγηση του κινδύνου, που συνιστά για την εθνική ασφάλεια στην περίπτωση απόλυσής του.

Ο ενδέκατος προσφεύγων: Ο ενδέκατος προσφεύγων είναι πολίτης Αλγερίας. Εισήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο το Φεβρουάριο του 1998, με πλαστό ιταλικό δελτίο ταυτότητας και μετά από μια βδομάδα κατέθεσε αίτημα ασύλου. Το 2001, εκκρεμούσης της διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, αναχώρησε με πλαστό γαλλικό διαβατήριο για τη Δημοκρατία της Γεωργίας, από όπου απελάθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο. Με την επιστροφή του στο Ηνωμένο Βασίλειο ενημερώθηκε ότι η αίτησή του για άσυλο απορρίφθηκε ως άκυρη, λόγω της αναχώρησής του στο εξωτερικό. Κατέθεσε νέα αίτηση ασύλου, που απορρίφθηκε στις 21.8.2001 και έκτοτε συνέχιζε να διαμένει παράνομα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Συνελήφθη στις 10.10.2001 και διατάχθηκε η κράτησή του σε κέντρο κράτησης μεταναστών, από όπου απέδρασε το Φεβρουάριο του 2002. Συλληφθείς εκ νέου στις 19.9.2002 μετήχθη στη φυλακή Belmarsh κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του νόμου μετανάστευσης.

Στις 2.10.2003, ο Υπουργός Εσωτερικών εξέδωσε σε βάρος του πιστοποιητικό διεθνούς τρομοκράτη, κατά την έννοια του άρθρου 21 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 και απόφαση απέλασης για λόγους εθνικής ασφάλειας.

Στην από 12.7.2004 απόφασή της, με την οποία απέρριψε την προσφυγή που άσκησε ο ενδέκατος προσφεύγων κατά του πιστοποιητικού διεθνούς τρομοκράτη, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης απαριθμεί τα μη απόρρητα επιβαρυντικά στοιχεία που τον αφορούν. Ειδικότερα, η Επιτροπή αναφέρει ότι οι αρχές τον θεωρούν ύποπτο λόγω της υψηλόβαθμης θέσης του στην ομάδα του Abu Doha και της μακροχρόνιας συνεργασίας του με αυτήν. Σύμφωνα με τις υπηρεσίες ασφαλείας, τον Ιούλιο του 2001 αποπειράθηκε να μεταβεί στην Τσετσενία αλλά συνελήφθη από τις αστυνομικές αρχές της Δημοκρατίας της Γεωργίας. Κατά τη σύλληψή του διαπιστώθηκε ότι γνώριζε τους αριθμούς τηλεφώνου ανώτερου στελέχους της ομάδας του Abu Doha και γνωστού μέλους της «Ομάδας Σαλαφιστών για το Κήρυγμα και τον Αγώνα», που

είχε εμπλακεί στη συγκέντρωση χρημάτων για τους Mujaheddin της Τσετσενίας. Κατηγορείται επίσης για τη χρηματοδότηση και την υλικοτεχνική υποστήριξη που παρείχε σε βόρειο αφρικανικό ισλαμικό εξτρεμιστικό δίκτυο που εδρεύει στο Πακιστάν και στο Αφγανιστάν και έχει διασυνδέσεις με την Al-Qaeda. Επίσης, κατηγορείται για τη συνδρομή που παρείχε σε μέλη της ομάδας του Abu Doha να ταξιδέψουν στο Αφγανιστάν, στο Πακιστάν και στην Τσετσενία. Την περίοδο 1999-2000, διέμεινε για διάστημα που υπερβαίνει το έτος στο τζαμί Finsbury. Σχολαστικός με τα θέματα ασφαλείας, όταν ταξίδεψε στο St Albans το Σεπτέμβριο του 2001 έλαβε τα κατάλληλα μέτρα προφύλαξης ώστε να ματαιώσει την παρακολούθησή του. Κατά τη σύλληψή του, το Σεπτέμβριο του 2002, έφερε πλαστό βέλγικο διαβατήριο με τη φωτογραφία ανώτερου στελέχους της ομάδας του Abu Doha. Κατηγορείται για σοβαρά αδικήματα, όπως είναι η προμήθεια πλαστών εγγράφων και η χρήση πλαστών επιταγών και πιστωτικών καρτών.

Με το έγγραφο υπόμνημα που κατέθεσε ενώπιον της Επιτροπής ο προσφεύγων αρνείται το χαρακτηρισμό του ως διεθνή τρομοκράτη. Παραδέχτηκε ότι ταξίδεψε στο Αφγανιστάν το 1999 και ότι προσπάθησε να μεταβεί στην Τσετσενία το 2001, αλλά υποστήριξε ότι το ενδιαφέρον του γι' αυτές τις χώρες δεν είναι διαφορετικό από αυτό που επιδεικνύουν πολλοί αφοσιωμένοι μουσουλμάνοι. Αρνήθηκε να παραστεί ενώπιον της Επιτροπής κατά την εξέταση της προσφυγής του ή να εκπροσωπηθεί από συνήγορο, διαμαρτυρόμενος για τη διαδικασία, που χαρακτηρίζει μεροληπτική και άδικη. Λαμβάνοντας υπόψη τις θέσεις του προσφεύγοντα, οι ειδικοί συνήγοροι εκτίμησαν ότι ήταν προς το συμφέρον του να μην υποβάλλουν ερωτήσεις στους μάρτυρες αλλά να καταθέσουν υπόμνημα επ' ονόματί του στο πλαίσιο της κεκλεισμένων των θυρών συνεδρίασης της Επιτροπής.

Απορρίπτοντας την προσφυγή του, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης απεφάνθη:

«Αναγνωρίζουμε τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι προσφεύγοντες επειδή έχουν πρόσβαση μόνο στα μη απόρρητα έγγραφα και κατανοούμε τον [ενδιαφερόμενο] που χαρακτηρίζει τη διαδικασία άδικη. Ωστόσο, αποφαινόμαστε σε κάθε υπόθεση που υπάγεται στη δικαιοδοσία μας με βάση τα ειδικότερα στοιχεία που τίθενται στην κρίση μας και θεωρούμε αληθοφανή την εντύπωση που επιδιώκει να δημιουργήσει [ο συνήγορος του ενδιαφερόμενου] υποστηρίζοντας ότι ο προσφεύγων αντιμετωπίζει ιδιαίτερη κατάσταση στο πλαίσιο της διαδικασίας του [Αντιτρομοκρατικού] Νόμου του 2001, που δεν του επιτρέπει να αντικρούσει προσηκόντως τις κατηγορίες που τον βαρύνουν.

Συνοψίσαμε τα επιβαρυντικά στοιχεία, των οποίων έλαβε γνώση [ο ενδέκατος προσφεύγων] στα διάφορα στάδια της διαδικασίας (...) κα-

θώς και τα επιχειρήματα που προβάλλει [ο ενδιαφερόμενος] με το υπόμνημά του για να τα αντικρούσει. Κάποιοι από τους ισχυρισμούς, που περιλαμβάνονται στα μη απόρρητα έγγραφα, δίκαια μπορεί να χαρακτηριστούν αόριστοι αφού δεν στηρίζονται σε αποδεικτικά στοιχεία. Αυτούς τους ισχυρισμούς [ο ενδέκατος προσφεύγων] δεν μπορούσε να αντικρούσει παρά με γενικόλογες αρνήσεις. Όμως, ο προσφεύγων ενημερώθηκε για πολλές και συγκεκριμένες πληροφορίες – ονόματα, ημερομηνίες, τόπους και αποδεικτικά έγγραφα – που αφορούν άλλες κατηγορίες.

Μόνον [ο προσφεύγων] γνωρίζει καλλίτερα από όλους και είναι σε θέση να παράσχει εξηγήσεις για τις μετακινήσεις του και τις δραστηριότητές του από το 1998, όταν κατέθεσε το πρώτο αίτημα ασύλου. Το υπόμνημά του είναι ιδιαίτερα σημαντικό για όσα παραλείπει να αναλύσει. Ισχυρίζεται ότι, «αδίκως κατηγορείται» (...) από τον αντίδικό του για την επίσκεψή του στο St Albans και το φωτογραφικό θάλαμο και, σχετικά σημειώνουμε ότι δεν αρνήθηκε ότι πράγματι μετέβη στο St Albans. Γνωρίζει ποιοι τον συνόδευσαν και τους λόγους του ταξιδιού. Ουδόλως σχολίασε αυτό το ταξίδι ούτε αποκάλυψε την ταυτότητα των συνοδοιπόρων του, παρότι του επιδείχθηκαν οι φωτογραφίες που ελήφθησαν στο πλαίσιο της επιχείρησης παρακολούθησης (...)».

Εν συνεχεία, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης υπογραμμίζει τις αντιφάσεις που χαρακτηρίζουν τις διάφορες εκδόχες που παρουσίασε ο προσφεύγων για τα ταξίδια του στο Αφγανιστάν, στη Δημοκρατία της Γεωργίας και στο Ντουμπάϊ και διαπιστώνει ότι δεν αντικρούει τις κατηγορίες του υπουργού Εσωτερικών για τη συνεργασία που είχε αναπτύξει με διάφορα κατονομαζόμενα μέλη της ομάδας του Abu Doha. Και καταλήγει:

«Τα στοιχεία που αναφέραμε (...) δεν απαριθμούνται εξαντλητικά, αφού περιοριστήκαμε να επικαλεστούμε όσα απεικονίζουν καλλίτερα τη στάση [του ενδέκατου προσφεύγοντα] που επέλεξε να μην αντικρούσει με το υπόμνημά του τις μη απόρρητες κατηγορίες που τον βαρύνουν. Λόγω της ανεπάρκειας των επιχειρημάτων του εκτιμούμε ότι δεν μπορούμε να χαρακτηρίσουμε αξιόπιστη τη γενικόλογη και αόριστη άρνηση των κατηγοριών (...). Ασχοληθήκαμε ενδελεχώς με τα επίμαχα στοιχεία επειδή αποδεικνύουν την ικανότητα [του ενδέκατου προσφεύγοντα] να αντικρούσει τις κατηγορίες που τον βαρύνουν. Δεν χαρακτηρίζουμε δυσμενώς [τον ενδέκατο προσφεύγοντα] επειδή αρνήθηκε να καταθέσει ή να συμμετάσχει καθ' οιονδήποτε τρόπο στη διαδικασία εξέτασης της προσφυγής του. Όμως, οφείλουμε να αποφανθούμε με βάση τα στοιχεία που έχουν τεθεί υπόψη μας και διαμορφώσαμε την άποψη ότι ο ενδιαφερόμενος δεν υπερασπίστηκε τις θέσεις του με τρόπο αποτελεσματικό – με αποδεικτικά στοιχεία, κατ' αντιπαράθεση

καταθέσεις και παρατηρήσεις – επιδιώκοντας να αντικρούσει τα μη απόρρητα στοιχεία που επικαλέστηκε ο αντίδικος.

(...)

Το μέτρο της απόδειξης που προβλέπει η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 25 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 δεν είναι υψηλό αφού απαιτεί την εύλογη τεκμηρίωση των υπονοιών ή της πεποίθησης ότι ο ενδιαφερόμενος είναι διεθνής τρομοκράτης. Για τους προαναφερόμενους λόγους, πιστεύουμε ότι τα μη απόρρητα στοιχεία ικανοποιούν το προαναφερόμενο μέτρο απόδειξης. Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα στοιχεία του φακέλου – μη απόρρητα στοιχεία και απόρρητα έγγραφα – είμαστε πεπεισμένοι ότι [ο ενδέκατος προσφεύγων] είναι εξέχον και δραστήριο στέλεχος της ομάδας του Abu Doha, όπως περιγράφεται στα στοιχεία που προσκόμισε ενώπιόν μας ο αντίδικος».

Οι συνθήκες κράτησης των προσφευγόντων και οι συνέπειες για την υγεία τους: Αρχικά, οι προσφεύγοντες μετήχθησαν στη φυλακή Belmarsh του Λονδίνου. Στη συνέχεια, ο έκτος προσφεύγων μετήχθη στη φυλακή Woodhill και οι πρώτος, έβδομος και δέκατος στο ψυχιατρικό νοσοκομείο Broadmoor.

Οι προσφεύγοντες κρατήθηκαν σε καθεστώς τύπου Α – δηλαδή ως κοινώς επικίνδυνα πρόσωπα – που κρίθηκε ότι ανταποκρινόταν στο βαθμό της επικινδυνότητάς τους. Είχαν δικαίωμα να δέχονται τις επισκέψεις προσώπων που είχαν ελεγχθεί από τις υπηρεσίες ασφαλείας, να επικοινωνούν δι' αλληλογραφίας και να συναντούν τον ιμάμη καθώς και τους δικηγόρους τους. Είχαν πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, σε υπαίθρια άσκηση, στην εκπαίδευση και στην εργασία στις ίδιες συνθήκες που προβλέπονταν για συγκρατούμενούς τους που υπάγονταν στο ίδιο καθεστώς ασφάλειας.

Μετά από σύσταση του αρμόδιου για τον έλεγχο των συνθηκών κράτησης επιθεωρητή, που διορίστηκε κατ' εφαρμογήν του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001, η κυβέρνηση διαμόρφωσε ειδική πτέρυγα στη φυλακή Woodhill για να στεγάσει τους κρατούμενους που emπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεών του. Σε αυτήν την πτέρυγα, που αναδιαμορφώθηκε μετά από διαβουλεύσεις με τους προσφεύγοντες και τους συνηγόρους τους και όπου απασχολείτο προσωπικό κατάλληλο εκπαιδευμένο και ειδικώς επιλεγμένο, οι κρατούμενοι είχαν τη δυνατότητα να διαβιώνουν σε ηπιότερες συνθήκες που τους επέτρεπαν να περνούν περισσότερες ώρες τις ημέρες εκτός των κελιών τους. Ωστόσο, οι προσφεύγοντες αρνήθηκαν να μετακομίσουν σε αυτήν, απόφαση που προκάλεσε λύπη στον επιθεωρητή.

Ο πρώτος προσφεύγων έχει υποστεί κακομεταχείριση στις φυλακές του Ισραήλ και το Μάιο του 1999 είχε ακολουθήσει θεραπευτική αγωγή

για την αντιμετώπιση της κατάθλιψης. Τον Ιούλιο του 2002 μεταφέρθηκε στο ψυχιατρικό νοσοκομείο Broadmoor λόγω της σοβαρής επιδείνωσης της ψυχικής του υγείας κατά την κράτησή του στη φυλακή Belmarsh.

Ο έβδομος προσφεύγων, με οικογενειακό ιστορικό ψυχιατρικής διαταραχής και κρίσεις κατάθλιψης ως έφηβος, ισχυρίζεται ότι κατά την κράτησή του επιδεινώθηκαν οι καταθλιπτικές και παρανοϊκές διαταραχές καθώς και οι ακουστικές παραισθήσεις από τις οποίες υπέφερε. Το Μάιο του 2004 αποπειράθηκε να αυτοκτονήσει, οπότε στις 17.11.2004 μεταφέρθηκε στο ψυχιατρικό νοσοκομείο Broadmoor.

Ο δέκατος προσφεύγων, ήμι-ανάπηρος, υποστηρίζει ότι στην Αλγερία φυλακίστηκε και υπέστη βασανιστήρια. Η σωματική και ψυχική του υγεία επιδεινώθηκε ενόσω κρατείτο στη φυλακή Belmarsh. Τέλη Μαΐου με αρχές Ιουνίου του 2003 διαμαρτυρήθηκε με απεργία πείνας, αρνήθηκε να χρησιμοποιήσει τα τεχνητά μέλη που του είχαν χορηγηθεί και να συνεργαστεί με το νοσηλευτικό προσωπικό. Στις αρχές Νοεμβρίου 2003 οι αρχές των φυλακών έπαψαν να του παρέχουν νοσηλευτικές υπηρεσίες. Οι συνήγοροί του αιτήθηκαν το δικαστικό έλεγχο της σχετικής απόφασης και το Δεκέμβριο του 2003 αποκαταστάθηκε η παροχή νοσηλευτικών υπηρεσιών σε εκτέλεση απόφασης που εξέδωσε διοικητικό δικαστήριο. Την 1.11.2004, ο δέκατος προσφεύγων μεταφέρθηκε στο ψυχιατρικό νοσοκομείο Broadmoor.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και την Απάνθρωπη ή Ταπεινωτική Μεταχείριση ή Τιμωρία επισκέφθηκε τους προσφεύγοντες το Φεβρουάριο του 2002 και το Μάρτιο του 2004. Στην έκθεσή της, που δημοσίευσε στις 9.6.2005, κατέκρινε τις συνθήκες κράτησής τους στη φυλακή Belmarsh και στο ψυχιατρικό νοσοκομείο Broadmoor. Επίσης, υπογράμμισε τα παράπονα των κρατουμένων για τη μεταχείριση που τους επιφύλασσαν οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι. Σημειώνοντας ότι ήταν ηπιότερο το καθεστώς εγκλεισμού στη φυλακή Woodhill διαπίστωσε επιδείνωση της κατάστασης της υγείας των περισσότερων προσφευγόντων εξαιτίας της παρατεταμένης και αορίστου διάρκειας κράτησης. Απαντώντας στην έκθεση της Επιτροπής, η κυβέρνηση αρνήθηκε σθεναρά τους ισχυρισμούς κακομεταχείρισης των προσφευγόντων από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους. Υπογράμμισε ότι οι κρατούμενοι είχαν δικαίωμα να προσφύγουν ενώπιον των αστικών και διοικητικών δικαστηρίων, όπως όλοι οι κρατούμενοι που επιθυμούν να παραπονεθούν για παρόμοια μεταχείριση.

Μετά από αίτημα των συνηγόρων των προσφευγόντων, ομάδα οκτώ ψυχιάτρων εκπόνησε ψυχιατρική έκθεση για τη ψυχική τους υγείας. Σύμφωνα με την έκθεση αυτή:

«Οι κρατούμενοι κατάγονται από χώρες που στηλιτεύουν τις ψυχικές ασθένειες. Επιπλέον, η αυτοκτονία είναι αυστηρά απαγορευμένη για τους αφοσιωμένους μουσουλμάνους. Τούτο είναι ιδιαίτερα σημαντικό, δεδομένου ότι σημαντικός αριθμός των προσφευγόντων αποπειράθηκε ή σκέφτεται να αυτοκτονήσει. Όλοι οι προσφεύγοντες υποφέρουν από σοβαρά ψυχιατρικά προβλήματα που οφείλονται ή έχουν επιδεινωθεί λόγω της αόριστης διάρκειας της κράτησής τους και εκδηλώνονται κυρίως με τη μορφή της βαριάς καταθλιπτικής διαταραχής και της αγωνίας. Σε κάποιους από αυτούς, αυτές οι διαταραχές εξελίχθηκαν σε ψυχωσικά συμπτώματα. Επίσης, ορισμένοι από τους προσφεύγοντες υποφέρουν από σύνδρομο μετατραυματικού στρες είτε λόγω των τραυματικών εμπειριών που βίωσαν πριν μεταναστεύσουν είτε λόγω των συνθηκών σύλληψης και κράτησης είτε εξαιτίας και των δύο αυτών καταστάσεων.

Η συνεχής επιδείνωση της ψυχικής υγείας των προσφευγόντων οφείλεται επίσης στη φύση του καθεστώτος κράτησής τους και στη διαδικασία της προσφυγής, που αντιμετωπίζουν με δυσπιστία, καθώς και στην αορίστου διάρκειας κράτησή τους, που αποτελεί ουσιαστικό και υπολανθάνοντα παράγοντα. Είναι ανεπαρκής για τις ανάγκες υγείας των προσφευγόντων η υγειονομική περίθαλψη που παρέχεται στο πλαίσιο του σωφρονιστικού συστήματος. Οι καταθλιπτικές συμπεριφορές και η αυτοκαταστροφική τάση που εκδηλώνουν δεν αντιμετωπίζονται ως παθολογικά συμπτώματα αλλά ως απόπειρα χειριστικής στάσης. Είναι ανεπαρκής η φροντίδα που τους παρέχεται για την αντιμετώπιση των πολύπλοκων προβλημάτων υγείας από τα οποία υποφέρουν.

Αν δεν αλλάξει η κατάσταση που βιώνουν αποκλείεται να αμβλυνθούν τα προβλήματα διανοητικής διαταραχής, που εκδηλώνουν αυτοί οι κρατούμενοι. Οι επανειλημμένες συνεντεύξεις με τους προσφεύγοντες ανέδειξαν ότι ενδέχεται να επιδεινωθούν αυτές οι διαταραχές κατά τη διάρκεια της κράτησης.

Τα προβλήματα για τα οποία παραπονούνται οι κρατούμενοι είναι όμοια με αυτά που περιγράφουν μελέτες που πραγματοποιούνται τις επιπτώσεις της διοικητικής κράτησης στους αλλοδαπούς. Οι σχετικές μελέτες αποδεικνύουν ότι είναι υψηλό το επίπεδο της κατάθλιψης και της αγωνίας που βιώνουν οι ενδιαφερόμενοι. Συνδέοντας με τρόπο πειστικό τη διάρκεια του εγκλεισμού με τη σοβαρότητα των συμπτωμάτων αποδεικνύουν τον επιβαρυντικό ρόλο της κράτησης στην επιδείνωση της ψυχικής υγείας των κρατουμένων.

Στο πλαίσιο της εκδίκασης της υπό κρίση προσφυγής η κυβέρνηση κάλεσε ως σύμβουλο το ψυχίατρο Δρ. J., προκειμένου να σχολιάσει την προπαρατεθείσα ψυχιατρική έκθεση. Ο Δρ. J. επέκρινε τη μεθοδολογία που εφάρμοσαν οι συντάκτες της έκθεσης καθώς και τα προβλήματα

ψυχικής υγείας που διέγνωσαν στους προσφεύγοντες. Ειδικότερα, διατύπωσε την εξής άποψη:

«Κατά την άποψή μου, δεν ευσταθούν πολλές από τις διαπιστώσεις της έκθεσης. Για παράδειγμα, αφού ανέλυσα λεπτομερειακά την περίπτωση του [πρώτου προσφεύγοντα] εκτιμώ ότι η πνευματική του υγεία, συγκρινόμενη με την κατάσταση του πριν τη σύλληψη, δεν επιδεινώθηκε – και αναμφισβήτητα δεν βελτιώθηκε – μετά την κράτησή του και την εισαγωγή του στο νοσοκομείο Broadmoor. Επίσης, από τον ιατρικό του φάκελλο δεν προκύπτει ούτε ύφεση ούτε επιδείνωση της κατάστασης της υγείας του διαρκούς της νοσηλείας του στο νοσοκομείο Broadmoor. Εκτιμώ ότι η επιδείνωση της κατάστασης της υγείας του στη φυλακή Belmarsh οφείλεται στην απεργία πείνας και ότι δεν ήταν αυθόρμητη η συμπεριφορά του στο νοσοκομείο Broadmoor όπου άρχισε να σιτίζεται εκ νέου. Η θεατρinίστικη συμπεριφορά του δεν άλλαξε από τον ένα τόπο κράτησης στον άλλο. Πιστεύω ότι πάσχει από διαταραχή προσωπικότητας και ότι είναι ανακριβές να διαγνώσει κανείς ότι υποφέρει από σοβαρή καταθλιπτική διαταραχή, ψύχωση ή μετατραυματικό στρες. Εξάλλου, τα συχνά επεισόδια αυτοτραυματισμού αποδεικνύουν τη χειριστική συμπεριφορά του.
(...)

Δεν είμαι ο μόνος που θεωρώ ότι σφάλουν οι συντάκτες αυτής της έκθεσης και, εν προκειμένω, σημειώνω ότι εξέφρασαν αμφιβολίες και κάποιοι από τους συναδέλφους μου που συνέταξαν την έκθεση [για τον πρώτο και έβδομο προσφεύγοντα]. Υπ' αυτές τις συνθήκες δεν είναι ομόφωνη η άποψη που εκφράζουν οι οκτώ ψυχίατροι που συνέταξαν την έκθεση. Μελετώντας την περίπτωση των δύο προσφευγόντων [του πρώτου και του έβδομου] διαπίστωσα ότι στην πραγματικότητα προϋπήρχαν της σύλληψης τα συμπτώματα που κάποιοι εκ των συναδέλφων μου χαρακτηρίζουν ψυχωσικά και δεν είχαν εκδηλωθεί πριν την κράτηση.

Η σιωπηρή αποδοχή πληροφοριών που παρείχαν αυθόρμητα οι ενδιαφερόμενοι είναι μια από τις ανησυχητικότερες πτυχές αυτής της έκθεσης. Επισημαίνω, για παράδειγμα, ότι οι συντάκτες της έκθεσης φαίνεται να θεωρούν δεδομένο ότι τρεις εκ των κρατουμένων είχαν φυλακιστεί και υποστεί βασανιστήρια και άλλες απειλές πριν μεταναστεύσουν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Παρατηρώ ότι κανένα στοιχείο δεν αποδεικνύει αυτούς τους ισχυρισμούς και ότι δεν αναλήφθηκε καμιά πρωτοβουλία για την επαλήθευσή τους. Λαμβάνοντας υπόψη την υποχρέωση των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο να αιτιολογούν το αίτημα εισόδου τους στη χώρα, δεν είναι δυνατό, ίσως και πιθανό, κάποιοι εξ αυτών να μην είναι ειλικρινείς όταν περιγράφουν τις εμπειρίες που βίωσαν στο παρελθόν και τα συμπτώματα για τα οποία παραπονούνται; Σημειώνεται ότι οι φερόμενοι τρομοκράτες αμφισβήτησαν

τις κατηγορίες που τους βαρύνουν παραγνωρίζοντας τις μη απόρρητες αποδείξεις και τα απόρρητα έγγραφα που εξετάστηκαν στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο. Αυτή η στάση δεν δημιουργεί αμφιβολίες για την αξιοπιστία τους;».

Η υφ' όρον απόλυση του πέμπτου προσφεύγοντα: Στις 20.1.2004, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης αποφάσισε την υφ' όρον απόλυση του πέμπτου προσφεύγοντα. Ο υπουργός Εσωτερικών επιδίωξε να εφεσιβάλλει αυτήν την απόφαση, αλλά με την από 12.2.2004 διάταξη προσωρινών μέτρων το Εφετείο εκτίμησε ότι είναι αναρμόδιο να κρίνει τη σχετική έφεση.

Με την από 22.4.2004 απόφασή της η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης αιτιολόγησε λεπτομερέστερα την υφ' όσον απόλυση του πέμπτου προσφεύγοντα: ειδικότερα έκρινε ότι, δυνάμει του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001, είχε τη δικαιοδοσία να διατάξει παρόμοιο μέτρο στην εξαιρετική περίπτωση όπου αποδεικνύεται ότι η απόρριψή του επιδρά με τέτοιο τρόπο στη σωματική ή πνευματική υγεία του ενδιαφερόμενου ώστε να θεωρείται ότι η συνέχιση της κράτησής του παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης, ως απάνθρωπη, ή του άρθρου 8, ως δυσανάλογη.

Η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης υπογράμμισε ότι, κάποιος από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους είχαν ανησυχήσει για την κατάσταση του πέμπτου προσφεύγοντα ήδη από το Μάιο του 2002, αλλά απέφυγαν να ενημερώσουν τους συνηγόρους του. Σχετικά παρατήρησε ότι, το Δεκέμβριο του 2003, λόγω της κατάθλιψης από την οποία έπασχε, ο πέμπτος προσφεύγων εκδήλωσε ψυχωσικά συμπτώματα, συμπεριλαμβανομένων των ακουστικών παραισθήσεων και των αυτοκτονικών τάσεων. Σημείωσε ότι, μετά από αίτημα των συνηγόρων του και με πρωτοβουλία του υπουργού Εσωτερικών, ο προσφεύγων υποβλήθηκε σε πολλές εξετάσεις από ψυχολόγους και ψυχιάτρους, που διαπίστωσαν ότι ήταν σοβαρά άρρωστος και ότι ήταν πιθανή η βελτίωση της ψυχικής του υγείας εάν του επιτρεπόταν να επιστρέψει στο οικιακό του περιβάλλον. Και η Επιτροπή συμπέρανε:

«[Όσον αφορά στον πέμπτο προσφεύγοντα] εκτιμούμε ότι δεν πληρούται το απαιτούμενο επίπεδο σοβαρότητας για να διαπιστωθεί παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Είναι άγια η νομολογία [του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου] σύμφωνα με την οποία είναι υψηλό και συγκεκριμένο το επίπεδο σοβαρότητας που απαιτείται για να χαρακτηριστεί η κράτηση δυσανάλογη, εκτός εάν συνιστά μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3. Όμως, είμαστε πεπεισμένοι ότι η συνέχιση της κράτησης [του πέμπτου προσφεύγοντα] θα παραβιάσει αυτήν τη διάταξη. Ο εξαναγκασμός ενός προσώπου να βιώσει τη φροντίδα εξειδικευμένου φορέα ή τη συνεχή φροντίδα και

προσοχή για να μην αυτό-τραυματίζεται μπορεί να παραβιάσει τη διάταξη του άρθρου 8 – εκτός εάν υπάρχει εναλλακτικό της κράτησης μέτρο – και ενδεχομένως του άρθρου 3. Όπως ήδη αναφέραμε, δεν είμαστε αναγκασμένοι να αναμένουμε να ανακύψει παρόμοια κατάσταση. Το μέτρο που διατάσσουμε είναι θεμιτό, στο μέτρο που δεν αμφιβάλουμε ότι οι συνθήκες εκτέλεσής του αρκούν για την ελαχιστοποίηση του κινδύνου, που συνεπάγεται για την ασφάλεια του κράτους η απόλυση [του πέμπτου προσφεύοντα].

Υπογραμμίζουμε ότι, διατάσσουμε κατ' εξαίρεση το μέτρο της υφ' όρον απόλυσης, αποκλειστικά και μόνον επειδή τα ιατρικά δεδομένα συγκλίνουν στην ίδια διάγνωση και επειδή η κράτηση αποτελεί την αιτία της επιδείνωσης των διανοητικών του διαταραχών.(...)».

Σε εκτέλεση της απόφασης της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης, ο πέμπτος προσφεύγων απολύθηκε στις 22.4.2004. Οι συνθήκες της υφ' όρον απόλυσης δεν διέφεραν από τις αντίστοιχες του κατ' οίκον περιορισμού: δεν είχε δικαίωμα να εξέρχεται από την οικία του και υποχρεούτο να φέρει συνεχώς συσκευή ηλεκτρονικής παρακολούθησης. Δεν είχε πρόσβαση στο διαδίκτυο και η τηλεφωνική γραμμή που είχε στη διάθεσή του ήταν συνδεδεμένη με τους πράκτορες των υπηρεσιών ασφαλείας με τους οποίους ήταν υποχρεωμένος να επικοινωνεί πέντε φορές ημερησίως και να επιτρέπει οποτεδήποτε την πρόσβασή τους στην οικία του. Απαγορευόταν να συναντά οιοδήποτε πρόσωπο πλην της συζύγου του, του παιδιού του, του δικηγόρου του και ενός ιατρού διαπιστευμένου στο Υπουργείο Εσωτερικών, συμπεριλαμβανομένων των επισκεπτών που αυτός εξουσιοδοτούσε.

Η εξέλιξη της υπόθεσης μετά την απόφαση που εξέδωσε η Βουλή των Λόρδων στις 16.12.2004: Με την από 16.12.2004 απόφασή της η Βουλή των Λόρδων ακύρωσε το διάταγμα παρέκκλισης με συνέπεια την υπαγωγή της κράτησης των προσφευγόντων στη διάταξη του άρθρου 5 της Σύμβασης. Όμως, η διαπίστωση της ασυμφωνίας του Αντι-τρομοκρατικού Νόμου του 2001 με τη Σύμβαση δεν δέσμευε τους διαδίκους της δίικης στην οποία απαγγέλθηκε. Έτσι, συνεχίστηκε η κράτηση των προσφευγόντων, εκτός από αυτήν του δεύτερου και του τέταρτου – που είχαν εγκαταλείψει το Ηνωμένο Βασίλειο – και του πέμπτου για τον οποίο διατάχθηκε η υφ' όρον απόλυση σε συνθήκες κατ' οίκον περιορισμού. Εξάλλου, δυνάμει του εθνικού δικαίου, ουδείς εκ των προσφευγόντων είχε δικαίωμα – επικαλούμενος την κράτηση – να αξιώσει αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης.

Στα τέλη Ιανουαρίου 2005, η κυβέρνηση ανακοίνωσε την κατάργηση του Κεφαλαίου 4 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 και την αντικατάστασή του με μηχανισμό ελέγχου που, εφαρμοζόμενος σε όλα τα πρόσωπα ανεξαρτήτως ιθαγένειας, επιτρέπει την επιβολή διαφόρων

περιορισμών στα πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν εύλογες υπόνοιες ότι είναι αναμειγμένα στην τρομοκρατία.

Οι προσφεύγοντες, που συνέχισαν να κρατούνται, απολύθηκαν στις 10 και στις 11 Μαρτίου 2005. Αμέσως μετά την απόλυσή τους τους κοινοποιήθηκαν αποφάσεις ελέγχου που υιοθετήθηκαν κατ' εφαρμογήν του Νόμου του 2005 για την Πρόληψη της Τρομοκρατίας, που άρχισε να ισχύει στις 11.3.2005.

Η κυβέρνηση κατέργησε το διάταγμα παρέκκλισης στις 16 Μαρτίου 2005.

Στις 11.8.2005, μετά από διαπραγματεύσεις, που διεξήγαγαν οι βρετανικές αρχές από τα τέλη του 2003 με την Αλγερία και την Ιορδανία, προκειμένου να εξασφαλίσουν εγγυήσεις ότι δεν θα υφίσταντο κακομεταχείριση οι προσφεύγοντες στην περίπτωση της επιστροφής τους σε αυτές τις χώρες, η κυβέρνηση κοινοποίησε απόφαση απέλασης στους πέμπτο, έκτο, έβδομο, όγδοο, ένατο, δέκατο και ενδέκατο προσφεύγοντες, των οποίων διατάχθηκε η κράτηση εν αναμονή της απομάκρυνσής τους στην Αλγερία (στην περίπτωση των πέμπτου, έκτου, έβδομου, ένατου, δέκατου και ενδέκατου προσφεύγοντα) και στην Ιορδανία (στην περίπτωση του όγδοου προσφεύγοντα). Στις 9.4.2008, το Εφετείο έκρινε ότι δεν ήταν νόμιμη η έκδοση του όγδοου προσφεύγοντα στην Ιορδανία επειδή, κατά προφανή παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, ήταν πιθανό να χρησιμοποιηθούν σε βάρος του στο πλαίσιο δίκης σε αυτήν τη χώρα αποδεικτικά στοιχεία που ήταν προϊόν βασανιστηρίων. Κατά το χρόνο κρίσης της παρούσας προσφυγής η υπόθεση του όγδοου προσφεύγοντα εκκρεμούσε ενώπιον της Βουλής των Λόρδων.

Στις 21.1.2005 οι προσφεύγοντες κατέθεσαν ενώπιον του Δικαστηρίου προσφυγή κατά του Ηνωμένου Βασιλείου επικαλούμενοι παραβίαση των διατάξεων των άρθρων 3, 5 παρ. 1 εδ. στ' 4 και 5, 13 και 15 της Σύμβασης. Ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου ικανοποίησε το αίτημά τους να μην αποκαλυφθούν τα ονόματά τους.¹⁹

Με την από 11.9.2007 απόφασή του το Τέταρτο Τμήμα²⁰ του Δικαστηρίου παραιτήθηκε από την εκδίκαση της προσφυγής υπέρ του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης. Μετά από άδεια του Προέδρου²¹, ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβησαν γραπτώς δύο μη κυβερνητικές οργανώσεις με έδρα το Λονδίνο, οι Liberty και Justice.

¹⁹ Άρθρο 47 παράγραφος 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

²⁰ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 3, στη σελίδα 129.

²¹ Άρθρα 36 παράγραφος 2 της Σύμβασης και 44 παράγραφος 2 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

Νόμο βάσιμο: **A)** Ακόμη και στις πιο αντίξοες συνθήκες, όπως είναι η καταπολέμηση της τρομοκρατίας, και ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά του ενδιαφερόμενου, η Σύμβαση απαγορεύει με τρόπο ανεπίδεκτο εξαιρέσεων τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία. **B)** Το άρθρο 3 επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση να διασφαλίζουν την εκτέλεση του μέτρου της κράτησης σε συνθήκες σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, που αποκλείουν κάθε στενοχώρια ή δοκιμασία που υπερβαίνει το αναπόφευκτο επίπεδο της ταλαιπωρίας που είναι εγγενής στην κράτηση, και να προστατεύουν τη σωματική και ψυχολογική ακεραιότητα των κρατουμένων, κυρίως παρέχοντάς τους τις απαραίτητες ιατρικές φροντίδες. **Γ)** Το άρθρο 13 της Σύμβασης δεν απαιτεί προσφυγή με την οποία μπορεί να αμφιβητηθούν ενώπιον εθνικής αρχής οι νόμοι των συμβαλλομένων κρατών ως αντίθετοι με τη Σύμβαση. **Δ)** Για να μην χαρακτηριστεί αυθαίρετο, το στερητικό της προσωπικής ελευθερίας μέτρο που διατάσσεται με σκοπό την απέλαση ή την έκδοση, πρέπει να εκτελείται καλόπιστα και να συνδέεται στενά με τους λόγους που το επιβάλλουν, να πληρούν τις προϋποθέσεις της καταλληλότητας ο τόπος και οι συνθήκες εκτέλεσης της σχετικής απόφασης και να μην υπερβαίνει η διάρκειά του το ευλόγως αναγκαίο χρονικό διάστημα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. **Ε)** Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 δεν επιτρέπει την εξισορρόπιση του δικαιώματος στην προσωπική ελευθερία με το συμφέρον του κράτους να προστατεύει τους πολίτες από την απειλή της τρομοκρατίας. **ΣΤ)** Ελλείψει της προβλεπόμενης από το άρθρο 15 της Σύμβασης παρέκκλισης, παραβιάζουν το θεμελιώδες δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, που εγγυάται η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης, ο περιορισμός και η προληπτική κράτηση χωρίς την απαγγελία κατηγοριών. **Z)** Στο πλαίσιο του άρθρου 15 της Σύμβασης η συνήθης έννοια της έκφρασης «ετέρου δημοσίου κινδύνου απειλούντος την ζωή του έθνους» είναι επαρκώς σαφής και αναφέρεται στην «κατάσταση κρίσης ή στον εξαιρετικό και επικείμενο κίνδυνο που πλήττει το σύνολο του πληθυσμού και απειλεί την οργανωμένη ζωή της κοινωνίας που απαρτίζει το κράτος». Η προϋπόθεση του επικείμενου κινδύνου δεν ερμηνεύεται τόσο συσταλτικά, ώστε να απαιτείται από το κράτος να υιοθετήσει μέτρα για να τον αντιμετωπίσει μετά την καταστροφή. **H)** Η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 δεν εγγυάται το δικαίωμα εκτεταμένου δικαστικού ελέγχου, που επιτρέπει στο αρμόδιο δικαστήριο να υποκαταστήσει με την απόφασή του επί του συνόλου των πτυχών της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένων των εκτιμήσεων σκοπιμότητας, την απόφαση της αρχής που διέταξε το σχετικό μέτρο. **Θ)** Δεν είναι

υποχρεωτικό να διέπεται η διαδικασία της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης από τις εγγυήσεις που προβλέπει το άρθρο 6 της Σύμβασης για τις αστικές ή ποινικές διαφορές. Όμως, πρέπει να έχει δικαστικό χαρακτήρα και να παρέχει στον ενδιαφερόμενο εγγυήσεις προσαρμοσμένες στη φύση του στερητικού της προσωπικής ελευθερίας μέτρου για το οποίο παραπονείται. **Δ)** Απολαμβάνοντας ευρύ περιθώριο εκτίμησης κατά τον καθορισμό των περιπτώσεων όπου συντρέχει λόγος χορήγησης αποζημίωσης στους προσφεύγοντες, κατ' επανάληψη έχει αποφανθεί το Δικαστήριο ότι αποτελεί δίκαιη ικανοποίηση η διαπίστωση της παραβίασης και ότι δεν απαιτείται η χορήγηση χρηματικής ικανοποίησης. Σε αυτό το πλαίσιο, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη το σύνολο των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης, ιδίως τη φύση των παραβιάσεων που διαπίστωσε καθώς και τις πιθανές ιδιαιτερότητες του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η προσφυγή.

Σκεπτικό: Α. Επί της παραβίασης του άρθρου 3 μόνου ή σε συνδυασμό με το άρθρο 13 ΕυρΣΔΑ 114. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης το μέτρο της κράτησης που διατάχθηκε σε βάρος τους κατ' εφαρμογήν του 4ου Κεφαλαίου του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001. Επιπλέον, υποστηρίζουν ότι, κατά παράβαση του άρθρου 13 της Σύμβασης, δεν δικαιούνταν να ασκήσουν πραγματική προσφυγή ενώπιον εθνικής αρχής, αρμόδιας να κρίνει εάν παραβιάστηκε στην υπόθεσή τους το δικαίωμα που προστατεύει η διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης.

.....
1. Επί του παραδεκτού

123. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η κράτηση του δεύτερου προσφεύγοντα διατάχθηκε κατ' εφαρμογήν του 4ου Κεφαλαίου του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 και ότι το περιοριστικό της προσωπικής του ελευθερίας μέτρο διήρκεσε από την 19.12.2001 έως την 22.12.2001, οπότε επέστρεψε οικειοθελώς στο Μαρόκο. Λαμβάνοντας υπόψη την ολιγόμηρη κράτησή του και την απουσία οιοδήποτε στοιχείου ικανού να στοιχειοθετήσει ότι υπέστη έντονη δοκιμασία που υπερβαίνει το επίπεδο της ταλαιπωρίας και της στενοχώριας που είναι εγγενείς στην κράτηση, το Δικαστήριο κρίνει ότι ο ισχυρισμός του για παραβίαση του άρθρου 3 είναι προφανώς αβάσιμος, κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 35 της Σύμβασης.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι, η διάταξη του άρθρου 13 της Σύμβασης εγγυάται το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής ώστε να κρίνει

τη «βασίμως» προβληθείσα «αξίωση» για παραβίαση της Σύμβασης²², ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα που υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής αυτής της διάταξης είναι προφανώς αβάσιμος.

Επομένως, οι ισχυρισμοί που προβάλλει είναι απορριπτέοι ως απαράδεκτοι.

124. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, κατά την κυβέρνηση, οι προσφεύγοντες παρέλειψαν να ασκήσουν το ένδικο μέσο που προβλέπει ο Νόμος του 1998. Υπογραμμίζοντας ότι, οι προσφεύγοντες επικαλούνται παραβίαση της διάταξης του άρθρου 13 της Σύμβασης, το Δικαστήριο κρίνει ότι παραδεκτώς προβάλλει η κυβέρνηση την ένσταση περί μη εξάντλησης των ενδίκων μέσων που προβλέπει η εθνική νομοθεσία όσον αφορά στην παραβίαση του δικαιώματος που προστατεύει και εγγυάται η διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης.

125. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι, οι ισχυρισμοί όλων των προσφευγόντων – πλην του δευτέρου – υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των προαναφερόμενων διατάξεων της Σύμβασης και ότι εγείρουν σύνθετα νομικά και πραγματικά ζητήματα, η κρίση των οποίων απαιτεί την εξέταση της ουσίας της προσφυγής. Επομένως, οι σχετικοί προβαλλόμενοι ισχυρισμοί δεν είναι απαράδεκτοι κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 35 της Σύμβασης. Μη προταθέντος άλλου λόγου απαραδέκτου, το Δικαστήριο κρίνει ότι παραδεκτώς εισάγεται προς κρίση η προσφυγή.

2. Επί της ουσίας

α. *Γενικές αρχές*: 126. Έχοντας πλήρη επίγνωση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τα κράτη για την προστασία των πολιτών τους από την τρομοκρατική βία, το Δικαστήριο κρίνει αναγκαίο να υπογραμμίσει ότι η διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης εγγυάται μια από τις θεμελιώδεις αξίες των δημοκρατικών κοινωνιών. Σε αντίθεση με τις περισσότερες κανονιστικές διατάξεις της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων Νο. 1 και Νο. 4, και σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 15 της Σύμβασης, δεν προβλέπεται κανένας περιορισμός κατά την άσκηση του δικαιώματος που προστατεύει η διάταξη του άρθρου 3 ούτε επιτρέπεται παρέκκλιση από την εφαρμογή της ακόμα και αν συντρέχει περίπτωση δημόσιου κινδύνου που απειλεί τη ζωή του έθνους. Ακόμη και στις πιο αντίξοες συνθήκες, όπως είναι η καταπολέμηση της τρομοκρατίας, και ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά του ενδιαφερόμενου, η Σύμβαση

²² Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 157 της από 4.7.2006 απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Ramirez Sanchez κατά Γαλλίας* Προσφυγή Νο. 59450/00, δημοσιευμένη σε ECHR 2006-IX.

απαγορεύει με τρόπο ανεπίδεκτο εξαιρέσεων τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία.²³

127. Εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 κάθε μεταχείριση που χαρακτηρίζεται από ένα ελάχιστο επίπεδο σοβαρότητας. Η αξιολόγηση αυτού του επιπέδου εξαρτάται από το σύνολο των περιστάσεων της υπόθεσης, όπως είναι η διάρκεια της μεταχείρισης και οι επιπτώσεις της στη ψυχολογική και σωματική κατάσταση του θύματος, και, σε κάποιες περιπτώσεις, από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση της υγείας του²⁴. Το Δικαστήριο έχει κρίνει «απάνθρωπη» τη μεταχείριση που υπέφερε το θύμα προμελετημένα επί ώρες και προκάλεσε σωματική βλάβη ή έντονο σωματικό ή ψυχολογικό πόνο. Εξάλλου εκτίμησε ότι είναι «εξευτελιστική» η μεταχείριση όταν προκαλεί στα θύματα αισθήματα φόβου, άγχους και κατωτερότητας, ικανά να τα ταπεινώνουν και να τα εξευτελίσουν²⁵. Για να καθορίσει εάν μια τιμωρία ή μεταχείριση είναι «εξευτελιστική», κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης, το Δικαστήριο εξετάζει εάν αποσκοπεί στην ταπείνωση και στον εξευτελισμό του ενδιαφερόμενου και εάν, υπό το φως των συνεπειών της, το σχετικό μέτρο έπληξε την προσωπικότητά του με τρόπο που απαγορεύει το άρθρο 3. Ωστόσο, η απουσία παρόμοιου σκοπού δεν αποκλείει με τρόπο οριστικό τη διαπίστωση της παραβίασης αυτής της διάταξης. Τέλος, για να είναι «απάνθρωπη» ή «εξευτελιστική» μια τιμωρία ή μεταχείριση, ο πόνος ή ο εξευτελισμός που προκαλεί πρέπει σε κάθε περίπτωση να υπερβαίνει τον αντίστοιχο που αναπόφευκτα συνεπάγεται συγκεκριμένη μορφή θεμιτής μεταχείρισης ή τιμωρίας²⁶.

128. Το άρθρο 3 επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση να διασφαλίζουν την εκτέλεση του μέτρου της κράτησης σε συνθήκες σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, που αποκλείουν κάθε στενοχώρια ή δοκιμασία που υπερβαίνει το αναπόφευκτο επίπεδο της ταλαιπωρίας που είναι εγγενής στην κράτηση²⁷. Από την ερμηνεία του άρθρου 3

²³ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 115-116 της απόφασης *Ramirez Sanchez κατά Γαλλίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 22 στη σελίδα 180).

²⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 95 της από 12.2.2008 απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύθεσης επί της υπόθεσης *Καυκάρης κατά Κύπρου* Προσφυγή No. 21906/04, δημοσιευμένης σε ECHR 2008

²⁵ Μεταξύ άλλων, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 92 της από 26.10.2000 απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύθεσης επί της υπόθεσης *Kudla κατά Πολωνίας*, Προσφυγή No. 30210/96, δημοσιευμένη σε ECHR 2000-XI.

²⁶ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 118-119 της απόφασης *Ramirez Sanchez κατά Γαλλίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 22).

²⁷ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 92-94 της απόφασης *Kudla κατά Πολωνίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 25).

συνάγεται ότι, δεν ιδρύεται για τα κράτη γενική υποχρέωση να απολύουν έναν κρατούμενο για λόγους υγείας. Όμως, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να προστατεύουν τη σωματική και ψυχολογική ακεραιότητα των προσώπων που στερούνται την προσωπική τους ελευθερία, κυρίως παρέχοντάς τους τις απαραίτητες ιατρικές φροντίδες²⁸. Εξάλλου, κατά την αξιολόγηση των συνθηκών κράτησης συνεκτιμώνται τα σωρευτικά αποτελέσματα καθώς και οι ειδικότεροι ισχυρισμούς του προσφεύγοντα²⁹. Η καταδίκη ενός ενήλικα σε μη μετατρέψιμη ποινή ισόβιας κάθειρξης, που αποκλείει οιαδήποτε ελπίδα απόλυσης μπορεί να εγείρει ζητήματα στο πλαίσιο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 3 της Σύμβασης. Όμως, τις απαιτήσεις αυτής της διάταξης ικανοποιεί το εθνικό δίκαιο που προβλέπει τη δυνατότητα επανεξέτασης της ποινής ισόβιας κάθειρξης με σκοπό τη μετατροπή της, την αναστολή εκτέλεσης ή ακόμη και την απόλυση ή την υφ' όσον απόλυση του ενδιαφερόμενου³⁰.

β. *Εφαρμογή των ανωτέρω αρχών στην παρούσα υπόθεση*: 129. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η κράτηση τριών εκ των προσφευγόντων διήρκεσε τρία χρόνια και τρεις μήνες ενώ των υπολοίπων συντομότερες περιόδους. Το μεγαλύτερο διάστημα της κράτησής τους, όλοι οι προσφεύγοντες αδυνατούσαν να προβλέψουν πότε και αν θα απολυθούν ακόμα και αν θα απολύονταν κάποτε. Επικαλούμενοι τις διαπιστώσεις τους, οι οκτώ ψυχίατροι που εξέτασαν τους προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η εκτέλεση του μέτρου της επ' αόριστον κράτησης τους προκάλεσε σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα ή επιδείνωσε την ήδη διαταραγμένη διανοητική τους κατάσταση. Η κυβέρνηση αντικρούει την προαναφερόμενη γνώμáτευση με την έκθεση του ιατρού Δρ. J., που κατακρίνει τη μεθοδολογία που ακολούθησαν οι προαναφερόμενοι ψυχίατροι.

130. Κατά το Δικαστήριο, η αβεβαιότητα των προσφευγόντων για την πορεία της υπόθεσής τους και ο φόβος που τους προκάλεσε η προοπτική να διαρκέσει επ' αόριστον η κράτησή τους τους δημιούργησε αί-

²⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 79 της από 28.1.1994 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Hurtado κατά Ελβετίας* (δημοσιευμένης σε Series A, No. 280-A), στη σκέψη 40 της από 14.11.2002 απόφασής του επί της υπόθεσης *Mouiel κατά Γαλλίας* (Προσφυγή No. 67263/01, δημοσιευμένη σε ECHR 2002-IX), στη σκέψη 66 της από 30.7.1998 απόφασής του επί της υπόθεσης *Aerts κατά Βελγίου* (Προσφυγή No 25357/94, δημοσιευμένη σε Reports 1998-V), στη σκέψη 111 της από 3.4.2001 απόφασής του επί της υπόθεσης *Keenan κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 27229/95, δημοσιευμένη σε ECHR 2001-III).

²⁹ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 119 της απόφασης *Ramirez Sanchez κατά Γαλλίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 22 στη σελίδα 180).

³⁰ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 97-98 της απόφασης *Καυκάρης κατά Κύπρου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 24 στη σελίδα 181).

σθημα φόβου και βαριάς κατάθλιψης, όπως σε κάθε κρατούμενο που θα βίωνε παρόμοια εμπειρία. Επιπλέον, η βλάβη της πνευματικής υγείας ορισμένων εξ αυτών μπορεί να οφείλεται στο ιδιαίτερα σοβαρό και παρατεταμένο αίσθημα αγωνίας που τους προκάλεσαν οι συνθήκες της κράτησής τους. Πρόκειται για ένα από τα κριτήρια, που το Δικαστήριο εξετάζει, μεταξύ άλλων, για να αξιολογήσει εάν πληρούνται το απαιτούμενο κατά το άρθρο 3 της Σύμβασης επίπεδο σοβαρότητας της μεταχείρισης.

131. Όμως, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι προσφεύγοντες στερήθηκαν κάθε ελπίδα ή προοπτική απόλυσης³¹ αφού αμφισβήτησαν τη νομιμότητα του προβλεπόμενου, από τον Αντιτρομοκρατικό Νόμο του 2001, καθεστώτος της κράτησής τους τόσο ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης, στις 30.7.2002 όσο και ενώπιον της Βουλής των Λόρδων, στις 16.12.2004. Επιπλέον, καθένας εξ αυτών νομιμοποιείτο να προσφύγει σε ατομική βάση κατά της απόφασης με την οποία ο υπουργός Εσωτερικών τον χαρακτήρισε διεθνή τρομοκράτη ενώ η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης υποχρεούτο να επανεξετάζει κάθε έξη μήνες τη νομιμότητα της διατήρησης του μέτρου της κράτησης. Υπ' αυτές τις συνθήκες, τα μέτρα που επιβλήθηκαν στους προσφεύγοντες δεν εξομοιούνται με μη μετατρέψιμη ποινή ισόβιας κάθειρξης, ικανή να εγείρει ζήτημα παραβίασης, όπως στην υπόθεση *Καυκάρης*, του άρθρου 3 της Σύμβασης.

132. Περαιτέρω, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι οι ανυπόφορες συνθήκες κράτησής τους συνέβαλαν στην επιδείνωση της ψυχικής τους υγείας. Σχετικά, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι οι συντάκτες της ψυχιατρικής έκθεσης κατέκριναν τις υπηρεσίες ιατρικής περίθαλψης που παρέχονται στο πλαίσιο του σωφρονιστικού συστήματος και διατύπωσαν την άποψη ότι δεν αντιμετωπίστηκαν κατάλληλα τα πολύπλοκα προβλήματα υγείας των προσφευγόντων. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι τις ανησυχίες αυτές συμμαρύνεται και η Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων, που διατυπώνοντας συγκεκριμένες παρατηρήσεις για τις συνθήκες εγκλεισμού των ενδιαφερομένων όταν τους επισκέφθηκε, εκτίμησε ότι «η κατάσταση κάποιων εξ αυτών μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση». Περαιτέρω, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η κυβέρνηση αντέκρουσε σθεναρά τις προαναφερόμενες θέσεις με την απάντησή της στην έκθεση της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων.

³¹ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 98 της απόφασης *Καυκάρης κατά Κύπρου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 24 στη σελίδα 181).

133. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι καθένας από τους προσφεύγοντες είχε δικαίωμα να προσφύγει ενώπιον των αστικών και διοικητικών δικαστηρίων, όπως κάθε κρατούμενος, για να παραπονεθεί για τις συνθήκες κράτησής του, συμπεριλαμβανομένης της ανεπαρκούς ιατρικής φροντίδας στην οποία είχε πρόσβαση. Ελλείπει της άσκησης αυτών των ενδίκων μέσων, οι ενδιαφερόμενοι δεν αποδεικνύουν ότι εξάντλησαν τα εσωτερικά ένδικα μέσα, κατά τα οριζόμενα στη διάταξη του άρθρου 35 της Σύμβασης. Επομένως, το Δικαστήριο αδυνατεί να αποφανθεί επί των ισχυρισμών τους για τις συνθήκες κράτησης και να τους λάβει υπόψη για να αξιολογήσει συνολικά τη μεταχείριση που υπέστησαν υπό το φως του άρθρου 3 της Σύμβασης.

134. Εκτιμώντας το σύνολο των περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η κατάσταση, που βίωσαν οι ενδιαφερόμενοι λόγω της κράτησής τους, δεν πληροί το υψηλό επίπεδο σοβαρότητας που απαιτείται για να χαρακτηριστεί μια μεταχείριση απάνθρωπη ή εξευτελιστική.

135. Περαιτέρω, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι, κατά παράβαση του άρθρου 13 της Σύμβασης, δεν είχαν τη δυνατότητα να ασκήσουν πραγματική προσφυγή ώστε να προβάλουν ενώπιον εθνικής αρχής τους ισχυρισμούς τους για παραβίαση του άρθρου 3. Σχετικά, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι, η εθνική νομοθεσία αναγνωρίζει στους προσφεύγοντες το δικαίωμα να προσβάλλουν τις συνθήκες κράτησής τους ενώπιον των αστικών και διοικητικών δικαστηρίων. Ως προς το βασικό ισχυρισμό τους, σύμφωνα με τον οποίο ήταν αντίθετο με το άρθρο 3 της Σύμβασης το καθεστώς κράτησης, που πρόβλεπε το Κεφάλαιο 4 του Αντι-τρομοκρατικού Νόμου του 2001, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 13 της Σύμβασης δεν απαιτεί προσφυγή με την οποία μπορεί να αμφιβητηθούν ενώπιον εθνικής αρχής οι νόμοι των συμβαλλομένων κρατών ως αντίθετοι με τη Σύμβαση³².

136. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι, στην υπό κρίση υπόθεση δεν παραβιάστηκε το άρθρο 3 μόνο ή σε συνδυασμό με το άρθρο 13.

Β. Επί της παραβίασης του άρθρου 5 παρ. 1 ΕυρΣΔΑ 137. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι, η κράτησή τους δεν ήταν σύμφωνη «προς την νόμιμον διαδικασίαν» και, επομένως, αντίθετη με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

³² Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 85 της από 21.2.1986 απόφασής του επί της υπόθεσης *James και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, δημοσιευμένης σε Series A no. 98 και στη σκέψη 137 της από 19.10.2005 απόφασής του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Roche κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, Προσφυγή No. 32555/96, δημοσιευμένη σε ECHR 2005-X.

138. Στο αρχικό υπόμνημά της που κατέθεσε στο Δικαστήριο, μετά την κοινοποίηση της προσφυγής από το Τμήμα, η κυβέρνηση δεν επικαλέστηκε την παρέκκλιση που υιοθέτησε δυνάμει του άρθρου 15 της Σύμβασης για να αντικρούσει τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων όσον αφορά στην παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης, εκτιμώντας ότι το νομικό αυτό ζήτημα είχε λυθεί με την από 16.12.2004 απόφαση της Βουλής των Λόρδων που ακύρωσε το διάταγμα παρέκκλισης³³. Ωστόσο, ισχυρίστηκε ότι ήταν νόμιμη η κράτηση των προσφευγόντων ενόψει της εκτέλεσης των αποφάσεων απέλασής τους από τη χώρα.

Όμως, με το από 11.2.2008 υπόμνημα, που κατέθεσε ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου, η κυβέρνηση προέβαλε για πρώτη φορά ότι, σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί η κράτηση των προσφευγόντων αντίθετη με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης αφού ίσχυε η παρέκκλιση που κοινοποίησε το Ηνωμένο Βασίλειο δυνάμει του άρθρου 15 της Σύμβασης.

.....
1. Επί του αντικειμένου της διαφοράς

153. Το Δικαστήριο οφείλει να εξετάσει κατ' αρχήν την πρώτη ένσταση των προσφευγόντων, κατά την οποία δεν επιτρέπεται στην κυβέρνηση να αντικρούσει τους ισχυρισμούς τους για παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης με την εξαίρεση που προβλέπει το εδάφιο στ) του ίδιου άρθρου αφού δεν είχε προβάλει το σχετικό λόγο ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

154. Το Δικαστήριο καλείται να διαδραματίσει επικουρικό ρόλο σε σχέση με τα εθνικά συστήματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Επομένως, ανήκει κατ' αρχήν στα εθνικά δικαστήρια η δικαιοδοσία να κρίνουν εάν το εθνικό δίκαιο είναι σύμφωνο με τη Σύμβαση. Αν όμως ασκηθεί εν συνεχεία προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου, αυτό οφείλει να λάβει υπόψη τις απόψεις των εθνικών δικαστηρίων, που είναι σε άμεση και διαρκή επαφή με τις ζωντανές δυνάμεις των χωρών τους³⁴. Επομένως, είναι σημαντικό να αναπτύσσει η κυβέρνηση ενώπιον του Δικαστηρίου επιχειρήματα που δεν είναι διαφορετικά από αυτά που έχει προβάλει ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Ειδικότερα, η κυβέρνηση

³³ Σημείωση της επιμελήτριας; βλέπε ανωτέρω στη σελίδα 142.

³⁴ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 42 της απόφασης *Burden κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 7 στη σελίδα 139).

δεν μπορεί να προβάλει ενώπιον του Δικαστηρίου ισχυρισμούς αντίθετους με αυτούς που επικαλέστηκε ενώπιον του εθνικού δικαστή³⁵.

155. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο δεν θεωρεί ότι η κυβέρνηση επικαλείται εκπρόθεσμα το εδάφιο στ) της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης για να δικαιολογήσει το επίμαχο μέτρο της κράτησης. Από το κείμενο του διατάγματος της παρέκκλισης και από τη διαδικασία ενώπιον των εθνικών αρχών προκύπτει με σαφήνεια ότι η κυβέρνηση δεν τοποθετήθηκε ως προς την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 5 της Σύμβασης. Επιπλέον, η πλειοψηφία της Βουλής των Λόρδων απεφάνθη – ρητά ή σιωπηρά – πρώτα επί της νομιμότητας της κράτησης υπό το φως της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης και εν συνεχεία επί της ισχύος του διατάγματος παρέκκλισης.

156. Περαιτέρω, οι προσφεύγοντες καλούν το Δικαστήριο να απαγορεύσει στην κυβέρνηση να αμφισβητήσει ενώπιόν του την ακυρότητα του διατάγματος παρέκκλισης που απήγγειλε η Βουλή των Λόρδων.

157. Αναμφισβήτητα, είναι εξαιρετική η κατάσταση που καλείται να αντιμετωπίσει το Δικαστήριο, γιατί οι κυβερνήσεις δεν συνηθίζουν να αμφισβητούν ή να επικρίνουν ενώπιόν του τις αποφάσεις που εκδίδουν τα ανώτατα δικαστήρια των χωρών τους. Ωστόσο, παρόμοια στάση δεν απαγορεύεται, ειδικότερα όταν μια απόφαση του ανωτάτου δικαστηρίου ενός συμβαλλόμενου κράτους δημιουργεί προβλήματα σε σχέση με τη Σύμβαση, καθιστώντας αναγκαία την παροχή συμπληρωματικών οδηγιών από το Δικαστήριο.

158. Επικαλούμενη το Νόμο για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1998, η Βουλή των Λόρδων κήρυξε άκυρο το διάταγμα παρέκκλισης ως αντίθετο με τη Σύμβαση. Όμως, η σχετική απόφαση δεν δεσμεύει τα μέρη της διαφοράς, που έκριναν τα εθνικά δικαστήρια, με αποτέλεσμα η δικαίωση των προσφευγόντων ενώπιον της Βουλής των Λόρδων να μην συνεπάγεται την απόλυσή τους ούτε την αποζημίωσή τους, λόγω της παράνομης κράτησης. Για το λόγο αυτόν, οι προσφεύγοντες άσκησαν την υπό κρίση προσφυγή. Διαπιστώνοντας ότι οι προσφεύγοντες αιτούνται την εξέταση της νομιμότητας της κράτησής τους, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ουδείς λόγος αρχής μπορεί να στερήσει από την κυβέρνηση τη δυνατότητα να επικαλεστεί ενώπιόν του όλα τα μέσα υπεράσπισης που διαθέτει, συμπεριλαμβανομένης της

³⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στη σκέψη 47 της από 29.11.1991 απόφασής του επί της υπόθεσης *Pine Valley Developments Ltd και άλλοι κατά Ιρλανδίας* (Προσφυγή No. 12742/87, δημοσιευμένης σε Series A, No. 222) και στις σκέψεις 31-32 της από 24.9.1992 απόφασής του επί της υπόθεσης *Kolompar κατά Βελγίου* (Προσφυγή No. 11613/85, δημοσιευμένης σε Series A, No. 235-C).

αμφισβήτησης της απόφασης του ανωτάτου δικαστηρίου του Ηνωμένου Βασιλείου.

159. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο απορρίπτει τις σχετικές ενστάσεις των προσφευγόντων.

2. Επί του παραδεκτού

160. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι ισχυρισμοί που προβάλλουν οι προσφεύγοντες για την παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5 εγείρουν πολύπλοκα νομικά και πραγματικά ζητήματα, η κρίση των οποίων απαιτεί την εξέταση της ουσίας της προσφυγής. Συνάγεται ότι, αυτό το μέρος της προσφυγής δεν είναι προδήλως αβάσιμο κατά την έννοια της παραγράφου 3 του άρθρου 35 της Σύμβασης. Επομένως, στο μέτρο που δεν διαπιστώνεται άλλος λόγος απαραδέκτου, οι σχετικοί ισχυρισμοί προβάλλονται παραδεκτώς.

3. Επί της ουσίας

161. Κατ' αρχήν το Δικαστήριο εξετάζει αν η κράτηση που διατάχθηκε σε βάρος των προσφευγόντων είναι νόμιμη, κατά την έννοια του εδαφίου στ) της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης. Πράγματι, δεν συντρέχει λόγος εξέτασης της εγκυρότητας της παρέκκλισης³⁶, εάν διαπιστωθεί ότι με τη διάταξη αυτήν η κυβέρνηση αντικρούει βάσιμα τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων για την παραβίαση της παραγράφου 1 του άρθρου 5.

α. επί της νομιμότητας της κράτησης κατά το εδάφιο στ) της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης: 162. Το άρθρο 5 εγγυάται ένα θεμελιώδες δικαίωμα, την προστασία του ατόμου από την αυθαίρετη επέμβαση του κράτους στην προσωπική του ελευθερία³⁷. Σύμφωνα με τη ρητή διατύπωση της διάταξης αυτής οι εγγυήσεις που προβλέπει εφαρμόζονται σε «παν πρόσωπον».

163. Τα εδάφια α) έως στ) της παραγράφου 1 του άρθρου 5 απαριθμούν εξαντλητικά τους λόγους, που επιτρέπουν τη στέρηση της προσωπικής ελευθερίας. Το σχετικό μέτρο δεν είναι νόμιμο εάν δεν στηρίζεται σε έναν από αυτούς τους λόγους³⁸. Η εξαίρεση του δικαιώματος στην

³⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 191 της από 18.1.1978 απόφασης της Ολομέλειας επί της υπόθεσης *Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή Νο. 5310/71, δημοσιευμένη σε Series A, No. 25).

³⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 76 της από 18.12.1996 απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Aksou κατά Τουρκίας* (Προσφυγή Νο. 21987/93, δημοσιευμένη σε Reports 1996-VI).

³⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 43 της από 29.1.2008 απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υποθέσεως *Saadi κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, Προσφυγή Νο. 13229/03, δημοσιευμένη σε ECHR 2008 (για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2008, σελίδα 154 επ.).

προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, που προβλέπει το εδάφιο στ) της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης, επιτρέπει στα κράτη να περιορίζουν την ελευθερία των αλλοδαπών στο πλαίσιο του ελέγχου της μετανάστευσης³⁹. Κατά την κυβέρνηση, η κράτηση των προσφευγόντων ήταν δικαιολογημένη και, επομένως, νόμιμη, ενόψει της δεύτερης φράσης του προαναφερόμενου εδαφίου, στο μέτρο που ήσαν «πρόσωπα εναντίον των οποίων εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως ή εκδόσεως».

164. Το εδάφιο στ) της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης δεν απαιτεί να θεωρείται η κράτηση ενός προσώπου ευλόγως αναγκαία, για παράδειγμα να διατάσσεται με σκοπό την πρόληψη της τέλεσης ενός εγκλήματος ή της απόδρασης. Ωστόσο, η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας κατ' εφαρμογήν του εδαφίου στ) της παραγράφου 1 του άρθρου 5 δικαιολογείται μόνον εφόσον εκκρεμεί διαδικασία απέλασης ή έκδοσης. Εάν αυτή η διαδικασία δεν εφαρμόζεται με την προσήκουσα επιμέλεια, η κράτηση παύει να είναι νόμιμη κατά την έννοια του εδαφίου στ) της παραγράφου 1 του άρθρου 5⁴⁰. Περαιτέρω, η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας πρέπει να είναι «σύμφωνος προς την νόμιμον διαδικασίαν». Όσον αφορά στη «νομιμότητα» της κράτησης, συμπεριλαμβανομένης της τήρησης της «νομίμου διαδικασίας», η Σύμβαση αναφέρεται κατ' ουσίαν στο εθνικό δίκαιο και προβλέπει την υποχρέωση συμμόρφωσης με τις ουσιαστικές και διαδικαστικές διατάξεις του εθνικού δικαίου. Ωστόσο, δεν αρκεί η συμμόρφωση με την εθνική νομοθεσία: η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης επιτάσσει επίσης να είναι σύμφωνος με το σκοπό της προστασίας του ατόμου από την αυθαιρεσία κάθε περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας. Αποτελεί θεμελιώδη αρχή ότι αντιβαίνει στη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 η αυθαίρετη κράτηση και ότι η έννοια της «αυθαιρεσίας» της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5 δεν περιορίζεται στην παράλειψη συμμόρφωσης με την εθνική νομοθεσία, με αποτέλεσμα η στέρηση της ελευθερίας να είναι νόμιμη κατά το εθνικό δίκαιο αλλά αυθαίρετη και αντίθετη με τη Σύμβαση⁴¹. Για να μην χαρακτηριστεί αυθαίρετο, το στερητικό της προσωπικής ελευθερίας μέτρο που διατάσσεται κατ' εφαρμογήν του εδαφίου στ) της παραγράφου 1 του άρθρου 5, πρέπει να εκτελείται καλόπιστα και να συνδέεται στενά με τους λόγους κράτησης που επικαλείται η κυβέρνηση, να πληρούν τις προϋποθέσεις της καταλληλότητας ο τόπος και οι συνθήκες εκτέλεσης της σχετικής

³⁹ *Ibidem*, σκέψη 64.

⁴⁰ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 113 της απόφασης *Chahal* κατά *Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 4 στη σελίδα 134).

⁴¹ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 67 της απόφασης *Saadi* κατά *Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 38 στη σελίδα 187).

απόφασης και να μην υπερβαίνει η διάρκειά του το ευλόγως αναγκαίο χρονικό διάστημα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού⁴².

165. Η κράτηση των πρώτου, τρίτου και έκτου προσφευγόντων, κατ' εφαρμογήν του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001, διατάχθηκε στις 19.12.2001, του έβδομου στις 9.2.2002, του όγδοου στις 23.10.2001, του ένατου στις 22.4.2002, του δέκατου στις 14.1.2003 και του ενδέκατου στις 2.10.2003. Με εξαίρεση τον πέμπτο προσφεύγοντα, που συνελήφθη στις 19.12.2001 και κρατήθηκε έως την 22.4.2004, οπότε διατάχθηκε η υφ' όρον απόλυσή του, η κράτηση των ενδιαφερομένων διήρκεσε έως την 10/11.3.2005. Η κράτηση των δεύτερου και τέταρτου προσφευγόντων διατάχθηκε επίσης στις 19.12.2001, αλλά ο δεύτερος απολύθηκε στις 22.12.2001, ενόψει της επιστροφής του στο Μαρόκο, και ο τέταρτος στις 13.3.2002, ενόψει της αναχώρησής του για τη Γαλλία. Καθόλη τη διάρκεια της κράτησής τους, οι προσφεύγοντες παρέμειναν στα σωφρονιστικά καταστήματα υψίστης ασφαλείας Belmarsh και Woodhill και στο νοσοκομείο Broadmoor. Προκύπτει επομένως, αναμφισβήτητα, ότι στερήθηκαν την προσωπική τους ελευθερία κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης⁴³.

166. Οι προσφεύγοντες είναι αλλοδαποί, τους οποίους η κυβέρνηση θα είχε απομακρύνει από το Ηνωμένο Βασίλειο αν υπήρχε κράτος στο οποίο θα μπορούσε να τους απελάσει χωρίς να διατρέχουν πραγματικό κίνδυνο να υποστούν μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης⁴⁴. Ενόψει της αδυναμίας απομάκρυνσης των προσφευγόντων από τη χώρα και υπό το φως των διεθνών υποχρεώσεων, που έχει αναλάβει το Ηνωμένο Βασίλειο δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης, ο υπουργός Εσωτερικών έκρινε ότι λόγοι ασφαλείας επέβαλαν τη στέρηση της προσωπικής τους ελευθερίας, εκτιμώντας ότι η παρουσία τους στο βρετανικό έδαφος αποτελούσε κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια επειδή χαρακτηρίζονταν ύποπτοι συμμετοχής στην τέλεση, προετοιμασία ή πρόκληση πράξεων διεθνούς τρομοκρατίας και σε διεθνή τρομοκρατική ομάδα. Η κράτηση των προσφευγόντων θα ήταν παράνομη αν το 2001 δεν είχε

⁴² Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στη σκέψη 74 της απόφασης *Saadi κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 38 στη σελίδα).

⁴³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην από 8.6.1976 απόφαση της Ολομέλειας επί της υπόθεσης *Engel και άλλοι κατά Ολλανδίας* (Προσφυγή No. 5100/71 κλπ, δημοσιευμένη σε Series A, No. 22).

⁴⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 125 και 127 της από 28.2.2008 απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Saadi κατά Ιταλίας*, Προσφυγή No. 37201/06, δημοσιευμένη σε ECHR 2008 (για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2008, σελ. 87 επ.).

υιοθετηθεί το 4ο Κεφάλαιο του Αντι-τρομοκρατικού Νόμου. Ήδη από το 1984 είχε κριθεί με την απόφαση επί της υπόθεσης *Hardial Singh* ότι η κράτηση είναι νόμιμη μόνον εφόσον η απέλαση μπορεί να εκτελεστεί σε εύλογο χρόνο. Για το λόγο αυτόν, το διάταγμα παρέκκλισης, που υιοθετήθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15 της Σύμβασης, διευκρίνιζε ότι κατά το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν αναγκαία η υιοθέτηση διευρυμένου καθεστώτος σύλληψης και κράτησης των αλλοδαπών «των οποίων η επαναπροώθηση ή η απέλαση από το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν (...) αδύνατη και των οποίων η κράτηση [θα ήταν] παράνομη δυνάμει της [ισχύουσας] εθνικής νομοθεσίας».

167. Διαφαίνεται από τα ανωτέρω ότι, η «προσωρινή» αδυναμία επαναπροώθησης ή απέλασης των προσφευγόντων ήταν ένας από τους βασικούς λόγους υιοθέτησης του διατάγματος παρέκκλισης και του 4ου Κεφαλαίου του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 καθώς και της έκδοσης της απόφασης κράτησής τους. Από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι, διαρκούς της κράτησης, οι αρχές εξέταζαν πράγματι τη δυνατότητα να απελάσουν τους προσφεύγοντες – με εξαίρεση το δεύτερο και τον τέταρτο – χωρίς να τους εκθέσουν σε πραγματικό κίνδυνο κακομεταχείρισης, που απαγορεύει το άρθρο 3 της Σύμβασης. Πράγματι, η κυβέρνηση δεν κατέθεσε στο Δικαστήριο στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι, τρίτο κράτος προτίθετο να επιτρέψει την είσοδο στο έδαφός του του πρώτου προσφεύγοντα, που είναι ανιθαγενής. Περαιτέρω, προκύπτει ότι ολοκληρώθηκαν τον Αύγουστο του 2005 οι διαπραγματεύσεις, που άρχισε στα τέλη του 2003 με την Αλγερία ή την Ιορδανία προκειμένου να εξασφαλίσει εγγυήσεις ότι δεν θα υφίσταντο κακομεταχείριση στην περίπτωση του επαναπατρισμού τους οι προσφεύγοντες, που ήσαν πολίτες αυτών των χωρών. Σε αυτές τις περιστάσεις, το Δικαστήριο θεωρεί ότι, η πολιτική της συμβαλλόμενης κυβέρνησης να εξετάσει επισταμένως τις δυνατότητες απέλασης των προσφευγόντων δεν ήταν επαρκώς αποφασιστική και ορισμένη ώστε να συνιστά «δράση (...) ανειλημμένη ενόψει της απέλασης».

168. Ωστόσο, η προαναφερόμενη διαπίστωση δεν ισχύει για το δεύτερο προσφεύγοντα, στον οποίο επιτράπη να αναχωρήσει για το Μαρόκο μετά από τριήμερη κράτηση, ούτε για τον τέταρτο προσφεύγοντα, που αναχώρησε για τη Γαλλία στις 13.5.2002 μετά από κράτηση που διήρκεσε λιγότερο από τρεις μήνες. Στο μέτρο που οι αρχές διεξήγαγαν έρευνες για να διαπιστώσουν την ιθαγένεια των ενδιαφερομένων διαρκούς της κράτησής τους και εξέταζαν εάν ήταν εφικτή η απομάκρυνσή τους στη χώρα καταγωγής τους ή σε τρίτη χώρα, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ευλόγως μπορεί να θεωρηθεί ότι είχαν αναληφθεί οι κατάλληλες προ-

τοβουλίες για την απέλαση του δεύτερου και τέταρτου προσφεύγοντα⁴⁵. Συνεπώς, στην περίπτωση του δεύτερου και του τέταρτου προσφεύγοντα δεν παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

169. Είναι αληθές ότι, η κράτηση των υπόλοιπων προσφευγόντων δεν ήταν τόσο μακροχρόνια όσο του M. Chahal, στην υπόθεση του οποίου το Δικαστήριο δεν διαπίστωσε παραβίαση της παραγράφου 1 του άρθρου 5, παρότι είχε κρατηθεί σε σωφρονιστικό κατάστημα για διάστημα πλέον των έξι ετών. Όμως, καθόλη τη διάρκεια της κράτησης του M. Chahal, το ζήτημα της νομιμότητας της απέλασής του στην Ινδία υπό το φως του άρθρου 3 της Σύμβασης, εξεταζόταν επισταμένως και επιμελώς τόσο ενώπιον των εθνικών αρχών όσο και ενώπιον του Δικαστηρίου. Η διαπίστωση αυτή δεν ισχύει για την υπό κρίση υπόθεση, αφού οι σχετικές διαδικασίες αφορούν κατ' αρχήν τη νομιμότητα της κράτησης.

170. Ενόψει των περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οι πρώτος, τρίτος, πέμπτος, έκτος, έβδομος, όγδοος, ένατος, δέκατος και ενδέκατος από τους προσφεύγοντες ήταν πρόσωπα «εναντίον των οποίων εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως ή εκδόσεως». Επομένως, η κράτηση τους δεν εμπίπτει στην εξαίρεση της προστασίας του δικαιώματος στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, που προβλέπει το εδάφιο στ) της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης. Σημειώνεται ότι, αυτήν την κρίση διατύπωσε – ρητά ή σιωπηρά – η πλειοψηφία της Βουλής των Λόρδων.

171. Αντίθετα, από το κείμενο του διατάγματος παρέκκλισης και από το 4ο Κεφάλαιο του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 προκύπτει με σαφήνεια ότι οι αρχές κοινοποίησαν στους προσφεύγοντες τα επίδικα πιστοποιητικά διεθνούς τρομοκράτη καθώς και την απόφαση κράτησής τους επειδή, χαρακτηρίζοντάς τους ύποπτους διεθνείς τρομοκράτες, έκριναν ότι απειλούσε την εθνική ασφάλεια η παρουσία τους στο βρετανικό έδαφος σε καθεστώς προσωπικής ελευθερίας. Το Δικαστήριο απορρίπτει το επιχείρημα που προβάλλει η κυβέρνηση, σύμφωνα με το οποίο η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 επιτρέπει την εξισορρόπηση του δικαιώματος στην προσωπική ελευθερία με το συμφέρον του κράτους να προστατεύει τους πολίτες από την απειλή της τρομοκρατίας. Αυτή η θέση είναι αντίθετη όχι μόνο με τη νομολογία του Δικαστηρίου όσον αφορά στο εδάφιο στ) της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης, αλλά και

⁴⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 74 της από 26.4.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Gebremedhin [Gaberamadhién] κατά Γαλλίας*, Προσφυγή No. 25389/05 (για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2007, σελίδα 426 επ.)

με την αρχή σύμφωνα με την οποία τα εδάφια α) έως στ) αυτής της διάταξης αποτελούν εξαντλητικό κατάλογο των εξαιρέσεων από την προστασία του δικαιώματος στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια και, επομένως, μόνον η συσταλτική ερμηνεία τους είναι σύμφωνη με το σκοπό που επιδιώκουν. Όταν η κράτηση εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής των προαναφερόμενων εδαφίων, όπως έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο, είναι ανεπίτρεπτη η υπαγωγή της σε αυτά με την επίκληση της αναγκαιότητας εξισορρόπησης των συμφερόντων του κράτους με αυτά των κρατουμένων.

172. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία του, ελλείπει της προβλεπόμενης από το άρθρο 15 της Σύμβασης παρέκκλισης, παραβιάζουν το θεμελιώδες δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, που εγγυάται η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης, ο περιορισμός και η προληπτική κράτηση χωρίς την απαγγελία κατηγοριών⁴⁶. Επομένως, υποχρεούται να εξετάσει την εγκυρότητα της παρέκκλισης που υιοθέτησε το Ηνωμένο Βασίλειο.

β. Επί της εγκυρότητας της παρέκκλισης του Ηνωμένου Βασιλείου από τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 5 της Σύμβασης

ι. Η προσέγγιση του Δικαστηρίου: 173. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, κάθε συμβαλλόμενο κράτος, που φέρει την ευθύνη προστασίας «της ζωής του έθνους [του]», οφείλει να καθορίζει την απειλή που αυτή διατρέχει από «δημόσιο κίνδυνο» και, σε καταφατική περίπτωση, το εύρος της δράσης που είναι επιτακτική για την αντιμετώπισή του. Όντας σε άμεση και συνεχή επαφή με τις πιεστικές ανάγκες των καιρών, οι εθνικές αρχές είναι κατ' αρχήν καταλληλότερες από το διεθνή δικαστή για να διαπιστώσουν την ύπαρξη παρόμοιου κινδύνου και να κρίνουν τη φύση και την έκταση των παρεκκλίσεων, που απαιτούνται για την αποτροπή του. Συνεπώς, αναγνωρίζεται στις εθνικές αρχές ευρύ περιθώριο διακριτικής ευχέρειας.

Όμως, δεν είναι απεριόριστη η διακριτική ευχέρεια που απολαμβάνουν εν προκειμένω τα συμβαλλόμενα κράτη. Το Δικαστήριο είναι κυρίως αρμόδιο να αποφασίζει εάν τα κράτη υπερέβησαν το «απολύτως αναγκαίο όριο» που απαιτείται για την αντιμετώπιση της κρίσης. Κατά την άσκηση αυτού του δικαιοδοτικού ελέγχου, το Δικαστήριο οφείλει ταυτόχρονα να σταθμίσει προσηκόντως τα κρίσιμα στοιχεία, όπως είναι η

⁴⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 13 και 14 της από 1.7.1961 απόφασής του επί της υπόθεσης *Lawless κατά Ιρλανδίας* (No. 3) (Προσφυγή No 332/1957, δημοσιευμένη σε Series A, No. 3) και στις σκέψεις 194-196 και 212-213 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 36 στη σελίδα 187).

φύση των δικαιωμάτων που πλήττονται από την παρέκκλιση, η διάρκεια της κατάστασης έκτακτης ανάγκης και οι περιστάσεις που την προκάλεσαν⁴⁷.

174. Σύμφωνα με το αντικείμενο και τον υπολανθάνοντα σκοπό της Σύμβασης, όπως προκύπτουν από τη διάταξη του άρθρου 1, τα συμβαλλόμενα κράτη οφείλουν να διασφαλίζουν σε όλα τα πρόσωπα που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που εγγυάται. Για τους μηχανισμούς προστασίας που εγκαθιδρύει η Σύμβαση, είναι θεμελιώδους σημασίας να παρέχουν τα εθνικά συστήματα τη δυνατότητα αποκατάστασης των παραβιάσεων της Σύμβασης, στο μέτρο που το Δικαστήριο ασκεί εποπτικό ρόλο κατ' εφαρμογήν της αρχής της επικουρικότητας⁴⁸. Επιπλέον, στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 15 της Σύμβασης, τα εθνικά δικαστήρια συγκαταλέγονται στις «εθνικές αρχές» στις οποίες το Δικαστήριο αναγνωρίζει ευρύ περιθώριο εκτίμησης. Λαμβάνοντας υπόψη τις εξαιρετικές περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης, όπου το ανώτατο δικαστήριο του συμβαλλόμενου κράτους κατά την εξέταση των ζητημάτων που αφορούσαν στην παρέκκλιση έκρινε ότι υπήρχε δημόσιος κίνδυνος που απειλούσε τη ζωή του έθνους, αλλά ότι τα υιοθετηθέντα για την αντιμετώπισή του μέτρα δεν ήταν τα απολύτως αναγκαία για την κατάσταση, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν μπορεί να διατυπώσει αντίθετη άποψη, εκτός εάν διαπιστώσει ότι οι εθνικές αρχές έσφαλαν κατά την εφαρμογή ή την ερμηνεία του άρθρου 15 της Σύμβασης ή της νομολογίας του ή ότι είναι προδήλως μη εύλογη η κρίση τους.

ii. επί του «δημόσιου κινδύνου που απειλεί τη ζωή του έθνους»: 175. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι, κατά την κρίσιμη περίοδο δεν απειλούσε δημόσιος κίνδυνος τη ζωή του βρετανικού έθνους. Σχετικά, προβάλλουν τρία επιχειρήματα: πρώτον, ότι η κρίσιμη απειλή δεν ήταν ούτε πραγματική ούτε επικείμενη, δεύτερον, ότι δεν ήταν προσωρινή και, τρίτον, ότι από την πρακτική των υπόλοιπων συμβαλλομένων κρατών – εκ των οποίων κανένα δεν εφάρμοσε το άρθρο 15 της Σύμβασης – και από

⁴⁷ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 207 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 36 στη σελίδα 187), στη σκέψη 43 της από 26.5.1993 απόφασης της Ολομέλειας επί της υπόθεσης *Brannigan and McBride κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 14553 και 14554/89, δημοσιευμένη σε Series A No. 258) και στη σκέψη 68 της απόφασης επί της υπόθεσης *Aksoy κατά Τουρκίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 37 στη σελίδα 187).

⁴⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 103 της από 10.5.2001 απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Z. και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 29392/95, δημοσιευμένη σε ECHR 2001-V).

τις απόψεις διαφόρων οργάνων, εθνικών και διεθνών, προκύπτει ότι δεν υπήρχε κατάσταση δημόσιου κινδύνου.

176. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι στην απόφασή του επί της υπόθεσης *Lawless*⁴⁹ έκρινε ότι, στο πλαίσιο του άρθρου 15 της Σύμβασης η συνήθης έννοια της έκφρασης «ετέρου δημοσίου κινδύνου απειλούντος την ζωή του έθνους» είναι επαρκώς σαφής και αναφέρεται στην «κατάσταση κρίσης ή στον εξαιρετικό και επικείμενο κίνδυνο που πλήττει το σύνολο του πληθυσμού και απειλεί την οργανωμένη ζωή της κοινωνίας που απαρτίζει το κράτος». Στην *Ελληνική Υπόθεση* (1969)⁵⁰, η Επιτροπή υποστήριξε ότι, η παρέκκλιση δικαιολογείται εφόσον ο κίνδυνος είναι πραγματικός ή επικείμενος, επιδρά στο σύνολο του έθνους, απειλεί την οργανωμένη ζωή της κοινωνίας και είναι εξαιρετικής φύσης, με την έννοια ότι είναι προφανώς ανεπαρκή τα μέτρα ή οι συνήθεις περιορισμοί που επιτρέπει η Σύμβαση για την προάσπιση της ασφάλειας, της υγείας και της δημόσιας τάξης. Στην υπόθεση *Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου*⁵¹, οι διάδικοι, η Επιτροπή και το Δικαστήριο συμφώνησαν ότι, δικαιολογεί την εφαρμογή του άρθρου 15 της Σύμβασης η τρομοκρατία που για χρόνια αποτελούσε «εξαιρετικά εκτεταμένο και οξύ κίνδυνο για την εδαφική ακεραιότητα του Ηνωμένου Βασιλείου, τα θεσμικά όργανα των έξι κομητειών και τη ζωή των κατοίκων της επαρχίας». Παρόμοιες ήσαν οι διαπιστώσεις του Δικαστηρίου και στις υποθέσεις *Brannigan and McBride* και *Marshall κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, όπου εξέτασε την ανάγκη διατήρησης της κατάστασης έκτακτης ανάγκης στη Βόρειο Ιρλανδία⁵².

⁴⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 28 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Lawless* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 46 στη σελίδα 192).

⁵⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 113 της από 5.11.69 απόφασης της Ολομέλειας της Επιτροπής επί των υποθέσεων *Δανίας κατά Ελλάδας*, *Νορβηγίας κατά Ελλάδας*, *Σουηδίας κατά Ελλάδας*, *Ολλανδίας κατά Ελλάδας*, (Προσφυγές Νο. 3321/67, 3322/67, 3323/67 και 3344/67, δημοσιευμένη σε *Annuaire* 12, volume I).

Σημείωση της επιμελήτριας: Η απόφαση της Επιτροπής είναι δημοσιευμένη στην ιστοσελίδα του Δικαστηρίου, βλέπε σε:

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portahbkm.asp?sessionId=54741842&skin=hudoc-en&action=request&poll=1#>.

Βλέπε επίσης, *The Greek Case, the European Commission and European Court of Human Rights*, Editions Martinus Nijhoff, 1972 και *The Greek case became a defining lesson for human rights policies in Europe*, 18.4.2007, Thomas Hammarberg (σε: http://www.coe.int/t/commissioner/Viewpoints/070418_en.asp).

⁵¹ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 205 και 212 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Ιρλανδίας κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 36 στη σελίδα 187).

⁵² Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του επί της υπόθεσης *Brannigan and McBride κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 47

Στην υπόθεση *Aksoy*⁵³, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι οι βίαιες πράξεις των Κούρδων αυτονομιστών αποτελούσαν «δημόσιο κίνδυνο» για την Τουρκία.

177. Ενώπιον των εθνικών οργάνων, ο Υπουργός Εσωτερικών κατέθεσε αποδεικτικά στοιχεία για την ύπαρξη πραγματικής απειλής, που συνίστατο στις τρομοκρατικές επιθέσεις που σχεδιάζονταν κατά του Ηνωμένου Βασιλείου. Περαιτέρω απόρρητες πληροφορίες κοινοποιήθηκαν στην Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης. Όλοι οι εθνικοί δικαστές που επελήφθησαν της υπόθεσης, με εξαίρεση το Λόρδο Hoffman⁵⁴, έκριναν ότι ήταν πραγματικός ο επικαλούμενος κίνδυνος. Κατά το Δικαστήριο, παρότι η Al-Qaeda δεν είχε διαπράξει τρομοκρατική ενέργεια επί βρετανικού εδάφους κατά το χρόνο της υιοθέτησης της παρέκκλισης, δεν μπορεί να κατηγορηθούν οι εθνικές αρχές επειδή – ενόψει των στοιχείων που διέθεταν κατά την κρίσιμη περίοδο – φοβούνταν «επικείμενη» επίθεση, αφού η φρικαλέα ενέργεια μπορούσε να διαπραχθεί οποτεδήποτε και χωρίς προειδοποίηση. Η προϋπόθεση του επικείμενου κινδύνου δεν ερμηνεύεται τόσο συστατικά, ώστε να απαιτείται από το κράτος να υιοθετήσει μέτρα για να τον αντιμετωπίσει μετά την καταστροφή. Περαιτέρω, οι επιθέσεις και οι απόπειρες βομβιστικών επιθέσεων του Ιουλίου 2005 στο Λονδίνο επιβεβαίωσαν ότι ήταν πραγματικός ο κίνδυνος της τρομοκρατικής απειλής. Αντικείμενο του άρθρου 15 είναι η δυνατότητα που παρέχει στα κράτη να υιοθετούν μέτρα παρέκκλισης για την προστασία του πληθυσμού από τους επικείμενους κινδύνους. Η ύπαρξη της απειλής κατά της ζωής του έθνους πρέπει κατ' αρχήν να αξιολογείται αναφορικά με τα γεγονότα που είναι γνωστά κατά το χρόνο της παρέκκλισης. Ωστόσο, το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να συνεκτιμήσει μεταγενέστερα στοιχεία⁵⁵.

178. Κατά την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ, τα μέτρα που υιοθετούνται κατά παρέκκλιση των διατάξεων του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα πρέπει να είναι

στη σελίδα 193), και στην από 10.7.2001 απόφασή επί του παραδεκτού στην υπόθεση *Marshall κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, (Προσφυγή No. 41571/98).

⁵³ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 37 στη σελίδα 187.

⁵⁴ Ο Λόρδος Hoffmann εξέφρασε την άποψη ότι ο επικαλούμενος κίνδυνος «δεν ήταν ικανός να απειλήσει τη ζωή του έθνους».

⁵⁵ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στη σκέψη 107.2 της από 30.10.1991 απόφασής του επί της υπόθεσης *Vilvarajah and others κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (δημοσιευμένη σε Series A, No. 215) (για συνοπτική απόδοση της απόφασής στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 1998, σελίδα 238).

«προσωρινής και εξαιρετικής φύσης»⁵⁶. Έως σήμερα, το Δικαστήριο ουδέποτε έκρινε ρητά υπέρ της προσωρινής φύσης του επικαλούμενου κινδύνου, παρότι η διάρκειά του μπορεί να ληφθεί υπόψη κατά την αξιολόγηση της αναλογικότητας των μέτρων που υιοθετούνται για την αντιμετώπισή του. Αντίθετα, από την προαναφερθείσα νομολογία του Δικαστη-

⁵⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην παράγραφο 109 της απόφασης. [«109. Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα ορίζει: Σε περίπτωση εξαιρετικού δημόσιου κινδύνου, ο οποίος απειλεί την ύπαρξη του έθνους και αναγνωρίζεται από επίσημη πολιτειακή πράξη, τα συμβαλλόμενα κράτη στο παρόν Σύμφωνο μπορούν να λάβουν, στο βαθμό που οι περιστάσεις του απαιτούν, μέτρα που παρεκκλίνουν των υποχρεώσεων που προβλέπονται στο παρόν Σύμφωνο, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέτρα αυτά δεν θα είναι ασυμβίβαστα προς τις άλλες υποχρεώσεις που τους επιβάλλει το διεθνές δίκαιο και δεν θα συνεπάγονται καμιά διάκριση που βασίζεται αποκλειστικά στη φυλή, το χρώμα, το γένος, τη γλώσσα, το θρήσκευμα ή την κοινωνική προέλευση. Ανταποκρινόμενοι στο αίτημα της Διεθνούς Επιτροπής Νομικών, της Διεθνούς Ένωσης Ποινικού Δικαίου, της Αμερικανικής Ένωσης της Διεθνούς Επιτροπής Νομικών, του Ινστιτούτου Urban Morgan για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και του Διεθνούς Ινστιτούτου Ανώτατων Σπουδών Ποινικού Δικαίου, 31 εμπειρογνώμονες του διεθνούς δικαίου συμμετείχαν την άνοιξη του 1984 στη Διάσκεψη των Συρακουσών (Ιταλία) για να συζητήσουν, μεταξύ άλλων, την προαναφερόμενη διάταξη του Συμφώνου. Υπό τον τίτλο «Εξαιρετικός Δημόσιος Κίνδυνος που Απειλεί τη Ζωή του Έθνους» οι παράγραφοι 39 και 40 των «Αρχών των Συρακουσών για τις διατάξεις του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα που επιτρέπουν περιορισμούς ή παρεκκλίσεις» αναφέρουν: «39. Κατ' εφαρμογήν το άρθρου 4, τα συμβαλλόμενα κράτη μπορούν να υιοθετήσουν μέτρα παρέκκλισης από τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (στη συνέχεια «μέτρα παρέκκλισης») μόνον εφόσον αντιμετωπίζουν κατάσταση που αποτελεί εξαιρετικό και πραγματικό ή επικείμενο κίνδυνο που απειλεί τη ζωή του έθνους. Η απειλή κατά της ζωής του έθνους πρέπει: α) να στρέφεται κατά του συνόλου του πληθυσμού και του συνόλου ή μέρους της επικράτειας του κράτους, και β) να πλήττει την προσωπική ακεραιότητα του πληθυσμού, την πολιτική ανεξαρτησία ή την εδαφική ακεραιότητα του κράτους ή την ύπαρξη ή τις βασικές λειτουργίες των οργάνων που διαδραματίζουν βασικό ρόλο στο σεβασμό και στην προστασία των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει το Σύμφωνο. 40. Εμφύλια σύρραξη ή αναταραχή που δεν αποτελεί σοβαρή και επικείμενη απειλή για τη ζωή του έθνους δεν μπορεί να δικαιολογήσει τα μέτρα παρέκκλισης που προβλέπει η διάταξη του άρθρου 4». Η παράγραφος 54 των προαναφερόμενων Αρχών αναφέρει: «54. Η αρχή της απόλυτης αναγκαιότητας πρέπει να εφαρμόζεται με τρόπον αντικειμενικό. Κάθε μέτρο πρέπει να αντιμετωπίζει κίνδυνο πραγματικό, έκδηλο, παρόντα ή επικείμενο και δεν μπορεί να επιβάλλεται εξαιτίας απλού φόβου ενδεχόμενου κινδύνου». 110. Η παράγραφος 2 του Γενικού Σχολίου Νο. 29 για τη διάταξη του άρθρου 4 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στις 24.7.2001 αναφέρει: «Τα μέτρα παρέκκλισης από τις διατάξεις του Συμφώνου πρέπει να είναι εξαιρετικής και προσωρινής φύσης».

ρίου για την κατάσταση ανάγκης στη Βόρειο Ιρλανδία, προκύπτει ότι ο «δημόσιος κίνδυνος», κατά την έννοια του άρθρου 15 της Σύμβασης, μπορεί να διαρκεί επί σειρά ετών. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν μπορεί να κηρυχθούν άκυρα, ως μη «προσωρινά», τα μέτρα παρέκκλισης που υιοθετήθηκαν αμέσως μετά τις επιθέσεις της Al-Qaeda στις ΗΠΑ και αναθεωρούνταν ετησίως από το Κοινοβούλιο.

179. Ο ισχυρισμός των προσφευγόντων, ότι κατά την κρίσιμη περίοδο δεν «απειλείτο η ζωή του έθνους», στηρίζεται κατά βάση στην ερμηνεία αυτής της έκφρασης από την μειοψηφούσα άποψη του Λόρδου Hoffmann, που υποστήριξε ότι παρόμοια απειλή υπάρχει όταν κινδυνεύει η οργανωμένη ζωή της κοινωνίας κατά τρόπο που δεν περιορίζεται στις ανθρώπινες απώλειες και στις σοβαρές υλικές ζημιές, αλλά πλήττει τους «πολιτικούς θεσμούς του Ηνωμένου Βασιλείου ή την ύπαρξη του κράτους μας ως πολιτισμένης κοινωνίας». Ωστόσο, από την προπαρατεθείσα νομολογία προκύπτει ότι, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη πολύ περισσότερους παράγοντες για να αποφανθεί επί της φύσης και της έντασης της πραγματικής ή επικείμενης απειλής για το «έθνος», αφού σε ορισμένες υποθέσεις έχει αναγνωρίσει την ύπαρξη κατάστασης έκτακτης ανάγκης όταν υπάρχει ήσσοнос σημασίας απειλή για τους θεσμούς τους κράτους σε σχέση με αυτήν που επικαλείται ο Λόρδος Hoffmann.

180. Όπως προανέφερε το Δικαστήριο, στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 15 της Σύμβασης, τα συμβαλλόμενα κράτη απολαμβάνουν ευρύ περιθώριο διακριτικής ευχέρειας κατά την αξιολόγηση του δημόσιου κινδύνου που απειλεί τη ζωή του έθνους. Εκφράζοντας την έκπληξή του, επειδή το Ηνωμένο Βασίλειο είναι το μόνο συμβαλλόμενο στη Σύμβαση κράτος που άσκησε το δικαίωμα παρέκκλισης για να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο της Al-Qaeda, που όμως έπληξε και άλλα συμβαλλόμενα κράτη, το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι, κάθε κυβέρνηση, ως θεματοφύλακας της ασφάλειας των πολιτών της, είναι ελεύθερη να αξιολογήσει τα πραγματικά περιστατικά υπό το φως των πληροφοριών που διαθέτει. Επομένως, εν προκειμένω έχει βαρύνουσα σημασία η άποψη της βρετανικής εκτελεστικής εξουσίας και του βρετανικού Κοινοβουλίου ενώ αρμόζει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στην άποψη των εθνικών δικαστηρίων, που είναι τα καταλληλότερα να αξιολογήσουν τα αποδεικτικά της ύπαρξης του κινδύνου στοιχειά.

181. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο συμμερίζεται την άποψη της πλειοψηφίας της Βουλής των Λόρδων, που έκρινε ότι συνέτρεχε περίπτωση δημόσιου κινδύνου που απειλούσε τη ζωή του έθνους.

iii. Επί της αναγκαιότητας των μέτρων: 182. Η διάταξη του άρθρου 15 της Σύμβασης επιτρέπει στα κράτη να υιοθετούν μέτρα παρέκκλισης από τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει μόνον «εν τω απαιτούμενω υπό

της καταστάσεως απολύτως αναγκαίω μέτρω». Όπως ήδη ανέφερε, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, κατ' αρχήν οφείλει να προσυπογράψει την άποψη που διατύπωσε η Βουλή των Λόρδων για το ζήτημα της αναλογικότητας της κράτησης των προσφευγόντων, εκτός εάν αποδειχθεί ότι το ανώτατο βρετανικό δικαστήριο ερμήνευσε εσφαλμένα τη Σύμβαση ή τη νομολογία του Δικαστηρίου ή ότι η κρίση του ήταν προφανώς μη εύλογη. Με αυτό το πνεύμα προτίθεται να εξετάσει το Δικαστήριο την κριτική που ασκεί η κυβέρνηση για την απόφαση της Βουλής των Λόρδων.

183. Κατ' αρχήν, η κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι, κατά την αξιολόγηση της αναγκαιότητας της κράτησης των προσφευγόντων η πλειοψηφία της Βουλής των Λόρδων οφείλει να αναγνωρίσει περισσότερη ελευθερία στο Κοινοβούλιο και στην εκτελεστική εξουσία. Ανάλογο επιχείρημα προέβαλε ενώπιον του ανωτάτου δικαστηρίου και ο υπουργός Δικαιοσύνης υποστηρίζοντας ότι, ο καθορισμός των αναγκαιών για την προστασία του πληθυσμού μέτρων εμπίπτει περισσότερο στη σφαίρα της πολιτικής παρά στον τομέα της δικαιοσύνης.

184. Όταν το Δικαστήριο καλείται να εξετάσει παρέκκλιση που έχει υιοθετηθεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15 της Σύμβασης, αναγνωρίζει στα κράτη ευρύ περιθώριο διακριτικής ευχέρειας όσον αφορά στη φύση και στην έκταση των μέτρων παρέκκλισης που κρίνουν αναγκαία για να αποτρέψουν τον επικαλούμενο κίνδυνο. Ωστόσο, σε τελευταίο βαθμό, είναι το μόνο αρμόδιο να αποφανθεί εάν τα υιοθετηθέντα μέτρα είναι τα «απολύτως αναγκαία» για την αντιμετώπιση της κατάστασης. Ειδικότερα, όταν ένα μέτρο παρέκκλισης πλήττει ένα θεμελιώδες δικαίωμα που προστατεύει η Σύμβαση, όπως είναι το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, το Δικαστήριο οφείλει να αξιολογήσει εάν αποτελεί το ορθό μέσο για την αντιμετώπιση της κατάστασης έκτακτης ανάγκης, εάν δικαιολογείται απόλυτα από τις ειδικότερες περιστάσεις και εάν προβλέπει εγγυήσεις για την προστασία από τις καταχρήσεις⁵⁷. Ανέκαθεν, η θεωρία του περιθωρίου εκτίμησης αποτελεί το πλαίσιο καθορισμού των σχέσεων των εθνικών αρχών με το Δικαστήριο. Όπως απεφάνθη και η Βουλή των Λόρδων, το ζήτημα της αναλογικότητας κρίνεται σε τελευταίο βαθμό από τη δικαιοσύνη, ειδικότερα όταν, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, οι διοικούμενοι έχουν υποστεί τη μακροχρόνια στέρηση του θεμελιώδους δικαιώματος στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια. Σε κάθε περίπτωση, ενόψει της επιμέλειας με την οποία η Βουλή των Λόρ-

⁵⁷ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 48-66 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Brannigan and McBride κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 47 στη σελίδα 193) και στις σκέψεις 71-84 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Aksoy κατά Τουρκίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 37 στη σελίδα 193).

δων εξέτασε τα ζητήματα που τέθηκαν στην κρίση της, το Δικαστήριο δεν μπορεί να της προσάψει ότι δεν αξιολόγησε προσηκόντως την άποψη της εκτελεστικής εξουσίας και του Κοινοβουλίου.

185. Η κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι, η πλειοψηφία της Βουλής των Λόρδων εξέτασε τις επίδικες διατάξεις του Νόμου του 2001 *in abstracto*, χωρίς να αξιολογήσει εξατομικευμένα για κάθε προσφεύγοντα τις ειδικότερες περιστάσεις της υπόθεσής του. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου, η διάταξη του άρθρου 15 της Σύμβασης απαιτεί κατ' ανάγκην την εφαρμογή διαδικασίας βασισμένης στη συνολικότερη κατάσταση που επικρατεί στην ενδιαφερόμενη χώρα, με την έννοια ότι αποτελεί ευθύνη του αρμόδιου οργάνου – εθνικού ή διεθνούς – να εξετάσει τα μέτρα που υιοθετήθηκαν κατά παρέκκλιση των επίδικων συμβατικών δικαιωμάτων και να κρίνει εάν λειτουργούν αντισταθμιστικά με τη φύση της απειλής που στρέφεται κατά του έθνους. Όμως, σε περιπτώσεις όπως η υπό κρίση, όπου τα επίδικα μέτρα χαρακτηρίζονται δυσανάλογα για την αντιμετώπιση της απειλής και διακριτικής φύσης ως προς τα αποτελέσματά τους, καθίσταται άνευ αντικειμένου ο εξατομικευμένος έλεγχος του τρόπου με τον οποίον εφαρμόστηκαν.

186. Η τρίτη κριτική που προσάπτει η κυβέρνηση στην απόφαση της Βουλής των Λόρδων αφορά κατ' ουσίαν στον τρόπο με τον οποίο συνέκρινε τη μεταχείριση των αλλοδαπών που θεωρούνται ύποπτοι τρομοκρατίας και των Βρετανών πολιτών, που βαρύνονται με τις ίδιες υπόνοιες. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι, ορθά έκρινε η Βουλή των Λόρδων ότι δεν επρόκειτο για μέτρα υπαγόμενα στο δίκαιο της μετανάστευσης, που επιτρέπει τη διάκριση μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών, αλλά για μέτρα υπαγόμενα στο δίκαιο της εθνικής ασφάλειας. Το 4ο Κεφάλαιο του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 αποσκοπούσε στην αποτροπή της πραγματικής και επικείμενης απειλής τρομοκρατικών επιθέσεων, που προφανώς μπορεί να προερχόταν τόσο από βρετανούς πολίτες όσο και από αλλοδαπούς. Επιλέγοντας μέτρα μεταναστευτικού τύπου για να αντιμετωπίσουν κατ' ουσίαν πρόβλημα ασφαλείας, η κυβέρνηση και το Κοινοβούλιο υιοθέτησαν ακατάλληλη λύση και εξέθεσαν μια ειδικότερη κατηγορία τρομοκρατών στο δυσανάλογο και διακριτικής φύσης κίνδυνο της επ' αόριστον κράτησης. Όπως έκρινε η Βουλή των Λόρδων, οι ενδεχόμενες δυσμενείς συνέπειες της κράτησης χωρίς την απαγγελία κατηγοριών μπορεί να πλήξουν με όμοιον τρόπο τους Βρετανούς πολίτες και τους αλλοδαπούς, που στην πράξη δεν μπορούν να απομακρυνθούν από τη χώρα, όταν διατρέχουν τον κίνδυνο να υποστούν βασανιστήρια στο εξωτερικό.

187. Τέλος, η κυβέρνηση προβάλλει δύο ισχυρισμούς που, κατά τους προσφεύγοντες, δεν επικαλέστηκε ενώπιον των εθνικών αρχών. Τούτο

διαπιστώνεται τόσο από τις αποφάσεις των εθνικών οργάνων όσο και από τα μη απόρρητα έγγραφα που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο. Σε αυτές τις περιστάσεις, ακόμα και αν η αρχή της επικουρικότητας δεν καλύψει το Δικαστήριο να εξετάσει νέους λόγους, απαιτείται η τεκμηρίωση των σχετικών ισχυρισμών με επαρκή αποδεικτικά στοιχεία.

188. Με τον πρώτο εκ των προαναφερόμενων ισχυρισμών η κυβέρνηση προβάλλει ότι, θεμιτά περιόρισαν οι εθνικές εξουσίες την εφαρμογή των επίδικων μέτρων στους αλλοδαπούς, λαμβάνοντας υπόψη την ευαισθησία του βρετανικού μουσουλμανικού πληθυσμού και αποσκοπώντας στην αποδυνάμωση του κινδύνου να προσχωρήσουν κάποιοι εκ των βρετανών μουσουλμάνων στις ακραίες θέσεις. Όμως, η κυβέρνηση δεν προσκόμισε ενώπιον του Δικαστηρίου στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι η κράτηση, χωρίς την απαγγελία κατηγοριών, ενός βρετανού μουσουλμάνου, θεωρούμενου υπόπτου για σχέσεις με την Al-Qaeda, θα προκαλούσε περισσότερη αποδοκιμασία στη μουσουλμανική κοινότητα του Ηνωμένου Βασιλείου σε σχέση με αυτήν του αλλοδαπού μουσουλμάνου. Σχετικά, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, δεν καθιερώνει διακρίσεις μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών υπόπτων το σύστημα των μέτρων ελέγχου που υιοθετήθηκε με το Νόμο του 2005 για την Πρόληψη της Τρομοκρατίας.

189. Με τον δεύτερο από τους προαναφερόμενους ισχυρισμούς η κυβέρνηση προβάλλει ότι, οι αρχές μπορούσαν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα την τρομοκρατική απειλή έχοντας την εξουσία να διατάξουν την κράτηση των προσώπων που κατά την κρίση τους αποτελούν τη βασική πηγή της απειλής, δηλαδή των αλλοδαπών. Σχετικά, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η κυβέρνηση δεν προσκόμισε κανένα αποδεικτικό στοιχείο ικανό να αντικρούσει τη θέση της Βουλής των Λόρδων, που έκρινε αδικαιολόγητη τη διαφορετική μεταχείριση αλλοδαπών και ημεδαπών. Εξάλλου, διαπιστώνει ότι τα εθνικά όργανα – ειδικότερα η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης, που είχε πρόσβαση τόσο στα μη απόρρητα όσο και στα απόρρητα έγγραφα – δεν υποστήριξαν τη θέση σύμφωνα με την οποία οι αλλοδαποί ήταν περισσότερο επικίνδυνοι από τους Βρετανούς πολίτες.

190. Όπως και η Βουλή των Λόρδων, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ήσαν δυσανάλογα τα επίδικα μέτρα παρέκκλισης αφού ίδρυσαν αδικαιολόγητη διάκριση μεταξύ αλλοδαπών και Βρετανών πολιτών. Επομένως, παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης στην περίπτωση του πρώτου, τρίτου, πέμπτου, έκτου, έβδομου, όγδοου, ένατου, δέκατου και ενδέκατου προσφεύγοντα.

Γ. Επί της παραβίασης του άρθρου 5 παρ. 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 14 ΕυρΣΔΑ ... 192. Ενόψει της κρίσης του για την παραβίαση της

διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος να εξετάσει ειδικότερα την παραβίαση αυτού του άρθρου σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Σύμβασης.

Δ. Επί της παραβίασης του άρθρου 5 παρ. 4 ΕυΣΔΑ

1. Επί του παραδεκτού

200. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 αναγνωρίζει σε «παν πρόσωπον στερούμενον της ελευθερίας του συνεπεία συλλήψεως ή κρατήσεως» το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου προκειμένου να αποφασίσει επί της νομιμότητας της κράτησής του και να διατάξει την απόλυσή του στην περίπτωση της παράνομης κράτησης. Ο δεύτερος και ο τέταρτος από τους προσφεύγοντες επέλεξαν να αναχωρήσουν για το Μαρόκο και τη Γαλλία αντίστοιχα και ήταν ήδη ελεύθεροι κατά την έναρξη των διαφόρων διαδικασιών που αφορούσαν στη νομιμότητα της κράτησής τους, που διατάχθηκε κατ' εφαρμογήν του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001. Επομένως, οι ισχυρισμοί τους για παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης κρίνονται προδήλως αβάσιμοι κατά την έννοια της παραγράφου 3 του άρθρου 35 της Σύμβασης⁵⁸ και απορρίπτονται ως απαράδεκτοι.

201. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι ισχυρισμοί των υπόλοιπων προσφευγόντων για την παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 5 εγείρουν περίπλοκα πραγματικά και νομικά ζητήματα η κρίση των οποίων εξαρτάται από την εξέταση της ουσίας της υπόθεσης. Επομένως, κατά το μέρος τούτο η προσφυγή έχει ασκηθεί παραδεκτώς κατά την έννοια της παραγράφου 3 του άρθρου 35 της Σύμβασης. (...)

1. Επί της ουσίας

α. Αρχές της νομολογίας: 202. Η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης αποτελεί *lex specialis* σε σχέση με τις γενικότερες απαιτήσεις της διάταξης του άρθρου 13⁵⁹. Ειδικότερα, αναγνωρίζει στους συλληφθέντες ή κρατούμενους το δικαίωμα να ασκήσουν προσφυγή ώστε να ελεγχθεί η εφαρμογή των διαδικαστικών και ουσιαστικών κανόνων δικαίου, που αφορούν στη «νομιμότητα», κατά την έννοια της Σύμβασης, του στερητικού της προσωπικής τους ελευθερίας μέτρου. Η έννοια «της

⁵⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 45 της από 30.8.1990 απόφασής επί της υπόθεσης *Fox, Campbell and Hartley κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 12244/86, δημοσιευμένη σε Series A, No. 182).

⁵⁹ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 126 της απόφασης επί της υπόθεσης *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 4 στη σελίδα 134).

νομιμότητας» της παραγράφου 4 του άρθρου 5 είναι όμοια με αυτήν της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου και σημαίνει για το συλληφθέντα ή τον κρατούμενο το δικαίωμα στον έλεγχο της «νομιμότητας» της κράτησής του υπό το φως όχι μόνον του εθνικού δικαίου, αλλά και της Σύμβασης, των γενικών αρχών που την διέπουν και του σκοπού των περιορισμών που επιτρέπει η διάταξη της παραγράφου 1. Η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 δεν εγγυάται το δικαίωμα εκτεταμένου δικαστικού ελέγχου, που επιτρέπει στο αρμόδιο δικαστήριο να υποκαταστήσει με την απόφασή του επί του συνόλου των πτυχών της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένων των εκτιμήσεων σκοπιμότητας, την απόφαση της αρχής που διέταξε το σχετικό μέτρο⁶⁰. Το «δικαιοδοτικό όργανο» στο οποίο έχει ανατεθεί αυτός ο έλεγχος δεν έχει απλά συμβουλευτική αρμοδιότητα αλλά την εξουσία να «αποφαινεται» επί της «νομιμότητας» της κράτησης και να διατάσσει την απόλυση του κρατούμενου στην περίπτωση που την κρίνει παράνομη⁶¹.

203. Η δίκαιη διαδικασία, που προβλέπει η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5, δεν απαιτεί την εφαρμογή ομοιόμορφων και σταθερών κριτηρίων ανεξάρτητων από το πλαίσιο, τα γεγονότα και τις περιστάσεις της υπόθεσης. Δεν είναι υποχρεωτικό να διέπεται η διαδικασία της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης από τις εγγυήσεις που προβλέπει το άρθρο 6 της Σύμβασης για τις αστικές ή ποινικές διαφορές. Όμως, πρέπει να έχει δικαστικό χαρακτήρα και να παρέχει στον ενδιαφερόμενο εγγυήσεις προσαρμοσμένες στη φύση του στερητικού της προσωπικής ελευθερίας μέτρου για το οποίο παραπονείται⁶².

⁶⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 50 της από 29.8.1990 απόφασής του επί της υπόθεσης *E. κατά Νορβηγίας* (Προσφυγή No. 11701/85, δημοσιευμένη σε Series A, No. 181).

⁶¹ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 200 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Ιρλανδίας κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 36 στη σελίδα 187), στη σκέψη 61 της από 2.3.1987 απόφασής του επί της υπόθεσης *Weeks κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, (Προσφυγή No 9787/82, δημοσιευμένη σε Series A no. 114) και στη στη σκέψη 130 της απόφασης *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 4 στη σελίδα 134).

⁶² Το Δικαστήριο παραπέμπει, για παράδειγμα, στη σκέψη 57 της από 24.10.1979 απόφασής του επί της υπόθεσης *Winterwerp κατά Ολλανδίας* (Προσφυγή No 6301/73, δημοσιευμένη σε Series A no. 33), στις σκέψεις 57 και 60 της από 29.2.1988 απόφασής του επί της υπόθεσης *Bouamar κατά Βελγίου* (Προσφυγή No 9106/80, δημοσιευμένη σε Series A No. 129), στη σκέψη 125 της από 19.10.2000 απόφασής του επί της υπόθεσης *Wloch κατά Πολωνίας* (Προσφυγή No. 27785/95, δημοσιευμένη σε ECHR 2000-XI), στη σκέψη 31 της από 15.11.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *Reinprecht κατά Αυστρίας* (Προσφυγή No. 67175/01, δημοσιευμένη σε ECHR 2005-XII).

204. Επομένως, η σχετική διαδικασία διέπεται από την αρχή της εκατέρωθεν ακρόασης και της ισότητας των όπλων των διαδίκων.⁶³ Μπορεί να κρίνεται απαραίτητη η προφορική διαδικασία, όπως συμβαίνει για παράδειγμα στις περιπτώσεις της προσωρινής κράτησης.⁶⁴ Επιπλέον, σε παρόμοιες περιπτώσεις, πρέπει να παρέχεται στον ύποπτο, που στερείται την προσωπική του ελευθερία, πραγματική ευκαιρία να αμφισβητήσει τα στοιχεία στα οποία στηρίζονται οι κατηγορίες που τον βαρύνουν, αφού η εμμονή στις εύλογες υποψίες ότι τέλεσε αξιόποινη πράξη αποτελεί *sine qua non* προϋπόθεση της νομιμότητας της κράτησής του⁶⁵. Αυτή η απαίτηση επιβάλλει στο αρμόδιο δικαστήριο την υποχρέωση να εξετάσει τους μάρτυρες των οποίων οι καταθέσεις ενδέχεται να επηρεάζουν με τρόπο αποφασιστικό τη νομιμότητα της διατήρησης του περιοριστικού της προσωπικής ελευθερίας μέτρου⁶⁶. Μπορεί επίσης να επιβάλλει την πρόσβαση του κρατούμενου – ή του συνηγόρου του – στα έγγραφα της ανάκρισης στα οποία στηρίζεται η ασκηθείσα ποινική δίωξη⁶⁷.

205. Ωστόσο, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, ακόμη και σε υποθέσεις ποινικής φύσης που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6, επιτρέπεται ο περιορισμός του δικαιώματος των διαδίκων στην εκατέρωθεν ακρόαση, εφόσον κρίνεται απολύτως αναγκαίος για την προστασία σημαντικού δημόσιου συμφέροντος, όπως είναι η εθνική ασφάλεια, η ανάγκη μη αποκάλυψης αστυνομικών μεθόδων διερεύνησης των εγκλημάτων ή η προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων τρίτων προσώπων. Όμως, για να διασφαλιστεί ο σεβασμός του δικαιώματος του κατηγορούμενου σε δίκαιη δίκη κάθε δυσκολία που προκαλεί στην υπεράσπισή του ο περιορι-

⁶³ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 31 της απόφασης *Reinprecht κατά Αυστρίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 62 στη σελίδα 202)

⁶⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην από 25.3.99 απόφαση του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Nikolova κατά Βουλγαρίας* (Προσφυγή No. 31195/96, σκ. 58, ECHR 1999-II).

⁶⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 68 έως 72 της από 4.10.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *Beccien κατά Μολδαβίας*, (Προσφυγή No. 9190/03).

⁶⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στις σκέψεις 72 έως 76 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Beccien κατά Μολδαβίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση ...) και στις σκέψεις 67 έως 70 της από 23.10.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Țurcan and Țurcan κατά Μολδαβίας* (Προσφυγή No. 39835/05).

⁶⁷ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 127 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Wloch κατά Πολωνίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 62 στη σελίδα 202), στη σκέψη 58 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Nikolova κατά Βουλγαρίας* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 64), στη σκέψη 29 της από 30.3.1989 απόφασής του επί της υπόθεσης *Lamy κατά Βελγίου* (δημοσιευμένη σε Series A no. 151) και στην από 1.6.2006 απόφασή του επί της υπόθεσης *Fodale v. Italy* (Προσφυγή No. 70148/01).

σμός των δικαιωμάτων του πρέπει να αντισταθμίζεται με τη διαδικασία που ακολουθείται ενώπιον των δικαστικών αρχών⁶⁸.

206. Επομένως, παρότι το δικαίωμα σε δίκαιη ποινική δίκη που εγγυάται το άρθρο 6 περιλαμβάνει το δικαίωμα πρόσβασης του κατηγορούμενου στο σύνολο των κρίσιμων αποδεικτικών στοιχείων – επιβαρυντικών ή αθωωτικών – που διαθέτουν οι διωκτικές αρχές, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, σε ορισμένες υποθέσεις, λόγοι δημοσίου συμφέροντος μπορεί να δικαιολογούν την άρνηση πρόσβασης της υπεράσπισης σε ορισμένα αποδεικτικά στοιχεία. Στην υπόθεση *Jasper*⁶⁹, το Δικαστήριο έκρινε ότι, η μονομερής εξέταση των κρίσιμων για την υπόθεση στοιχείων – που δεν προτίθετο να επικαλεστεί η κατηγορούσα αρχή – από το δικαστή, που εκτίμησε ότι οι λόγοι δημοσίου συμφέροντος υπερίσχυαν της υποχρέωσης κοινοποίησής τους στην υπεράσπιση, αντιστάθμιζε επαρκώς τον περιορισμό των σχετικών δικαιωμάτων του κατηγορούμενου⁷⁰. Απορρίπτοντας τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα περί παραβίασης του άρθρου 6 της Σύμβασης, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, ανήκε σε δικαστή, πλήρως ενημερωμένο για το σύνολο των περιστάσεων της υπόθεσης, η δικαιοδοσία της κρίσης για την εξισορρόπηση των αντιμαχόμενων συμφερόντων, ότι η υπεράσπιση ενημερώθηκε σχετικά και ότι της παρασχέθηκε η δυνατότητα να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της και να συμμετάσχει στη διαδικασία λήψης της απόφασης χωρίς να της αποκαλυφθούν τα αποδεικτικά στοιχεία που η κατηγορούσα αρχή είχε χαρακτηρίσει απόρρητα⁷¹. Αντίθετα, στην υπόθεση *Edwards και Lewis*

⁶⁸ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 70 της από 26.3.1996 απόφασής του επί της υπόθεσης *Doorson κατά Ολλανδίας* (δημοσιευμένης σε Reports 1996-II), στη σκέψη 58 της από 23.4.1997 απόφασής του επί της υπόθεσης *Van Mechelen and Others κατά Ολλανδίας* (δημοσιευμένης σε Reports 1997-III), στις σκέψεις 51 έως 53 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύθεσης επί της υπόθεσης *Jasper κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 27052/95, δημοσιευμένη σε ECHR 2000-II), στη σκέψη 47 της απόφασής του επί της υπόθεσης *S.N. Κατά Σουηδίας* (Προσφυγή No. 34209/96, δημοσιευμένη σε ECHR 2002-V), στη σκέψη 37 της από 7.6.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Botmeh and Alami κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγή No. 15187/03).

⁶⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 52 και 54 της απόφασης επί της υπόθεσης *Jasper κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 68).

⁷⁰ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε απόφαση ΣτΕ (7μελής σύνθεση) 4600/2005, όπου το δικαστήριο έκρινε αίτηση για την ακύρωση απόφασης απέλασης που είχε διαταχθεί για λόγους εθνικής ασφάλειας.

⁷¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 55 και 56 της προαναφερόμενης απόφασης *Jasper κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 68).

κατά *Ηνωμένου Βασιλείου*⁷² το Δικαστήριο έκρινε ότι, η διαδικασία εξέτασης των κρίσιμων απόρρητων αποδεικτικών στοιχείων από το δικαστή της ουσίας δεν διασφάλιζε επαρκώς το δικαίωμα του κατηγορούμενου σε δίκαιη δίκη, καθώς αυτά αναφέρονταν ή μπορεί να αναφέρονταν σε πραγματικά ζητήματα, που επικαλείτο η κατηγορούσα αρχή, ικανά να επηρεάσουν με τρόπον αποφασιστικό την έκβαση της δίκης και των οποίων η ρύθμιση ανήκε στη δικαιοδοσία του δικαστή και όχι των ενόρκων.

207. Σε άλλες υποθέσεις, όπου λόγοι δημοσίου συμφέροντος δικαιολογούσαν τον περιορισμό των δικαιωμάτων υπεράσπισης αναφορικά με τα αποδεικτικά στοιχεία στα οποία βασιζόταν η κατηγορία, το Δικαστήριο εξέτασε αν τα υιοθετηθέντα αντισταθμιστικά μέτρα ήταν ικανά να θεραπεύσουν την εν μέρει εφαρμογή της αρχής της εκατέρωθεν ακρόασης στη σχετική διαδικασία. Για παράδειγμα, στην υπόθεση *Lucà κατά Ιταλίας*⁷³ έκρινε ότι, οι διωκτικές αρχές δεν παραβίασαν κατ' ανάγκην τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 επικαλούμενες, στο πλαίσιο της δίκης, καταθέσεις που είχαν λάβει κατά την προανάκριση – ιδίως όταν ο μάρτυρας αρνείτο να τις επαναλάβει δημοσίως φοβούμενος για την ασφάλειά του – εφόσον είχε παρασχεθεί στον κατηγορούμενο η προσήκουσα και επαρκής δυνατότητα να τις αμφισβητήσει είτε κατά το χρόνο που ελήφθησαν είτε μεταγενέστερα. Υπογράμμισε όμως ότι, ο περιορισμός των δικαιωμάτων υπεράσπισης παραβιάζει τις εγγυήσεις του άρθρου 6, όταν η καταδίκη στηρίζεται αποκλειστικά ή σε αποφασιστικό βαθμό σε καταθέσεις προσώπου που ο κατηγορούμενος δεν είχε την ευκαιρία να εξετάσει είτε στο στάδιο της ανάκρισης είτε κατά τη διάρκεια της δίκης.

208. Ομοίως, στην υπόθεση *Doorson*⁷⁴, το Δικαστήριο έκρινε ότι, δεν παραβίασε τη διάταξη του άρθρου 6 της Σύμβασης η απόκρυψη της ταυτότητας ορισμένων μαρτύρων από τον κατηγορούμενο για λόγους προστασίας τους από αντίποινα. Κατά το Δικαστήριο, το μειονέκτημα που προκλήθηκε στην υπεράσπιση αντισταθμίστηκε επαρκώς με τη δυνατότητα που παρασχέθηκε στο δικηγόρο του κατηγορούμενου να εξετάσει κατ' έφεση τους ανώνυμους μάρτυρες, προκειμένου να αμφισβητήσει την αξιοπιστία των καταθέσεών τους χωρίς την παρουσία

⁷² Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 46 έως 48 της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνοψης (δημοσιευμένης σε ECHR 2004-X, Προσφυγές No. 39647/98 και 40461/98).

⁷³ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 40 της απόφασης (Προσφυγή No. 33354/96, δημοσιευμένη σε ECHR 2001-II).

⁷⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στις σκέψεις 68 έως 76 της απόφασης (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 68 στη σελίδα 204).

του πελάτη του, και, με τη φειδωλή αναφορά των εν λόγω καταθέσεων στην απόφαση του Εφετείου. Σχετικά, υπογράμμισε ότι οι ανώνυμες καταθέσεις δεν μπορεί να αποτελούν το αποκλειστικό ή αποφασιστικό στοιχείο της καταδίκης⁷⁵. Και διευκρίνισε ότι, σε σε κάθε μια από τις προαναφερόμενες υποθέσεις, το έργο του Δικαστηρίου συνίσταται στην εξέταση του δίκαιου χαρακτήρα της όλης διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου παρουσίασης των αποδεικτικών στοιχείων⁷⁶.

209. Κατ' επανάληψη έχει αναφερθεί το Δικαστήριο στη δυνατότητα διορισμού και στο ρόλο των ειδικών συνηγόρων, ως αντίβαρο στο διαδικαστικό μειονέκτημα που προκαλεί στις υποθέσεις εθνικής ασφάλειας η παράλειψη κοινοποίησης όλων των στοιχείων, αλλά ουδέποτε κλήθηκε να αποφανθεί εάν η διαδικασία αυτή είναι σύμφωνη με τις διατάξεις των άρθρων 5 παράγραφος 4 ή 6 της Σύμβασης.

210. Στην υπόθεση *Chahal*, όπου διατάχθηκε η κράτηση του προσφεύγοντα, κατ' εφαρμογήν του εδαφίου στ) της παραγράφου 1 του άρθρου 5, εν αναμονή της απέλασής του για λόγους εθνικής ασφάλειας και απορρίφθηκαν από τον υπουργό Εσωτερικών οι αιτήσεις του για υφ' όρον απόλυση ή για δικαστικό έλεγχο της νομιμότητας της κράτησής του για λόγους εθνικής ασφαλείας, το Δικαστήριο, αναγνωρίζοντας⁷⁷ το ενδεχόμενο να είναι αναπόφευκτη η αποκάλυψη απόρρητων στοιχείων σε υποθέσεις εθνικής ασφάλειας, διευκρίνισε ότι τούτο δεν σημαίνει ότι οι εθνικές αρχές εξαιρούνται από τον πραγματικό έλεγχο των εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων, με την αιτιολογία ότι η σχετική υπόθεση αφορά θέματα εθνικής ασφάλειας ή τρομοκρατίας. Στην υπόθεση αυτή, για να αποφανθεί υπέρ της παραβίασης της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 5, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε την αίτηση για τη νομιμότητα της κράτησης του προσφεύγοντα χωρίς να έχει πρόσβαση σε όλα τα στοιχεία που επικαλείτο στην προσβαλλόμενη απόφαση ο υπουργός Εσωτερικών. Παρόλες τις εγγυήσεις που είχε περιβληθεί μια συμβουλευτική επιτροπή, με πρόεδρο Εφέτη, στην οποία τέθηκαν υπόψη όλα τα στοιχεία που διέθεταν οι υπηρεσίες εθνικής ασφάλειας, το Δικαστήριο έκρινε ότι αυτή η επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί «δικαστήριο» κατά την έννοια της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της

⁷⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 55 της απόφασης *Van Mechelen and others κατά Ολλανδίας*, (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 68 στη σελίδα 204).

⁷⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 67 της απόφασης *Doorson*, (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 68 στη σελίδα 204).

⁷⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στις σκέψεις 130 και 131 της απόφασης (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 4 στη σελίδα 134).

Σύμβασης, αφενός επειδή ο προσφεύγων δεν εδικαιούτο να παραστεί ενώπιόν της δια του εκπροσώπου του και επειδή ενημερώθηκε συνοπτικά για τους λόγους για τους οποίους χαρακτηριζόταν επικίνδυνος για λόγους εθνικής ασφάλειας και, αφετέρου επειδή η επιτροπή δεν είχε αποφασιστική αρμοδιότητα, η γνώμη της δεν δέσμευε τον υπουργό Εσωτερικών ούτε ήταν δημόσια. Το Δικαστήριο αναφέρθηκε⁷⁸ στις παρατηρήσεις, που κατέθεσαν ενώπιόν του τρίτοι παρεμβαίνοντες (Amnesty International, Liberty, the AIRE Centre and the Joint Council for the Joint Council for the Welfare of Immigrants), για τη διαδικασία που εφαρμόζεται στον Καναδά στις υποθέσεις απέλασης για λόγους εθνικής ασφάλειας, όπου αφενός ο αρμόδιος δικαστής εξετάζει κεκλεισμένων των θυρών το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων και, αφετέρου ο ενδιαφερόμενος δικαιούται να ενημερωθεί με κατά το δυνατόν αναλυτικό τρόπο για τις κατηγορίες που τον βαρύνουν, να εκπροσωπηθεί και να υποδείξει μάρτυρες υπεράσπισης. Ο εμπιστευτικός χαρακτήρας των στοιχείων εθνικής ασφάλειας διασφαλίζεται με την υποχρέωση εξέτασής τους χωρίς την παρουσία του ενδιαφερόμενου και του δικηγόρου του. Όμως, σε αυτήν την περίπτωση ο ενδιαφερόμενος και ο δικηγόρος του υποκαθίστανται από συνήγορο ειδικά εξουσιοδοτημένο από τις αρχές ασφαλείας και το δικαστήριο, που εξετάζει κατ' αντιπαράσταση τους μάρτυρες και συνδράμει εν γένει το δικαστή να κρίνει τη βασιμότητα των επιχειρημάτων που προβάλλει το κράτος. Εν συνεχεία, κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο συνοπτική περιγραφή των στοιχείων που συλλέγονται στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, εξαιρουμένων όσων προστατεύονται ως απόρρητα για λόγους εθνικής ασφάλειας. Σχετικά, το Δικαστήριο σχολιάζει:

«Συμμεριζόμενο τις επισημάνσεις των *amici curiae* στο πλαίσιο του άρθρου 13, το Δικαστήριο αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην αποτελεσματικότερη μορφή δικαστικού ελέγχου, που εφαρμόζεται για τις υποθέσεις αυτού του είδους στον Καναδά. Τούτο αποδεικνύει ότι υπάρχουν τεχνικές που συμβιβάζουν τις θεμιτές ανησυχίες της ασφάλειας, όσον αφορά στη φύση και στις πηγές των πληροφοριών, με την ανάγκη των διοικουμένων να επωφελούνται δικονομικών κανόνων».

211. Στις υποθέσεις *Tinnelly & Sons Ltd και άλλοι* και *McElduff και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου*⁷⁹ και *Al-Nashif κατά Βουλγαρίας*⁸⁰,

⁷⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικές στις σκέψεις 131 και 144 της απόφασης (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 4 στη σελίδα 134).

⁷⁹ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 78 της από 10.7.1998 απόφασής του (Προσφυγές No. 20390/92 και 21322/92).

το Δικαστήριο αναφέρθηκε στις παρατηρήσεις που είχε διατυπώσει στην απόφασή του επί της υπόθεσης *Chahal* για τη διαδικασία όπου παρίστανται οι ειδικοί συνήγοροι αλλά δεν εξέτασε εάν ήταν σύμφωνη με τα επίδικα συμβατικά δικαιώματα.

β. Εφαρμογή των αρχών στην παρούσα υπόθεση: 212. Ενώπιον των εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων, οι προσφεύγοντες αμφισβήτησαν τη νομιμότητα της κράτησής τους στο πλαίσιο δύο διαδικασιών. Κατ' αρχήν, άσκησαν συλλογικά την προσφυγή του άρθρου 30 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 με σκοπό να αμφισβητήσουν τη νομιμότητα της παρέκκλισης που υιοθετήθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15 της Σύμβασης και, επομένως, του επίδικου καθεστώτος κράτησής τους, υπό το φως της Σύμβασης. Εν συνεχεία, καθένας από τους προσφεύγοντες, ισχυριζόμενος ότι οι αρχές δεν προέβαλαν εύλογα κριτήρια ικανά να αποδείξουν ότι η παρουσία τους στο Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια και ότι είναι ύποπτοι τρομοκράτες, άσκησε την προβλεπόμενη από το άρθρο 25 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 προσφυγή για την ακύρωση της απόφασης που διέταξε την κράτησή του υπό το φως των διατάξεων του εσωτερικού δικαίου.

213. Έχοντας ήδη αποφανθεί ότι, οι επίδικες διατάξεις της εσωτερικής νομοθεσίας παραβιάζουν τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, δεν συντρέχει λόγος να κρίνει ειδικότερα, υπό το φως της παραγράφου 4 του άρθρου 5, τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων για την έλλειψη δικαιοδοσίας της Βουλής των Λόρδων να διατάξει την απόλυσή τους.

214. Ο δεύτερος ισχυρισμός που προβάλλουν οι προσφεύγοντες, στο πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης, αφορά στο δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας που προβλέπει η διάταξη του άρθρου 25 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 και εφαρμόζεται ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης προκειμένου να καθορίσει εάν ο υπουργός Εσωτερικών μπορεί ευλόγως να προβάλει ότι η παρουσία τους στο Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια και ότι είναι ύποπτοι τρομοκράτες. Πρόκειται για διακριτό ζήτημα, που δεν εξετάστηκε στο πλαίσιο της παραγράφου 1 του άρθρου 5. Επομένως, το Δικαστήριο οφείλει να αποφανθεί ειδικά επ' αυτού.

215. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι οι δικαστές που συμμετείχαν στην Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης είχαν

⁸⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 93 έως 97 και 137 της από 20.6.2002 απόφασής του (Προσφυγή Νο. 50963/99). Βλέπε την απόφαση σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2004, σελίδες 633 επ.

τη δικαιοδοσία να εξετάσουν τα «μη απόρρητα» και τα «απόρρητα» στοιχεία. Όμως οι προσφεύγοντες και οι δικηγόροι τους δεν είχαν πρόσβαση στα απόρρητα στοιχεία. Αντίθετα, τα απόρρητα στοιχεία γνωστοποιήθηκαν στους ειδικά εξουσιοδοτημένους από τον Αντεισαγγελέα συνηγόρους προκειμένου να εκπροσωπήσουν τους προσφεύγοντες σε ατομική βάση. Ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης, στο πλαίσιο της εμπιστευτικής φάσης της διαδικασίας, οι ειδικοί συνήγοροι είχαν τη δυνατότητα να εγείρουν ζητήματα διαδικασίας – με σκοπό να λάβουν, για παράδειγμα, συμπληρωματικές πληροφορίες – και ουσίας. Ωστόσο, μετά τη γνωστοποίηση των απόρρητων στοιχείων δεν δικαιούνταν να επικοινωνήσουν με τους προσφεύγοντες και τους δικηγόρους τους χωρίς την προηγούμενη άδεια της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης. Για κάθε μια από τις προσφυγές που εξετάσε, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης εξέδωσε δύο αποφάσεις, μια δημόσια και μια εμπιστευτική.

216. Συμμεριζόμενο τη διαπίστωση των εθνικών αρχών, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, κατά το διάστημα της κράτησης των προσφευγόντων η δράση και οι σκοποί του δικτύου της Al-Qaeda αποτελούσαν «δημόσιο κίνδυνο που απειλούσε τη ζωή του έθνους». Σχετικά, επισημαίνεται ότι, κατά την κρίσιμη περίοδο, ήταν επιτακτική η ανάγκη προστασίας του λαού του Ηνωμένου Βασιλείου από μια τρομοκρατική επίθεση και ότι ήταν ισχυρό το δημόσιο συμφέρον για τη συλλογή στοιχείων για την Al-Qaeda και τους συνεργάτες της καθώς και για τη μη αποκάλυψη των σχετικών πηγών, παρότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν είχε υιοθετήσει παρέκκλιση από την εφαρμογή της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης⁸¹.

217. Ωστόσο, το δικαίωμα των προσφευγόντων σε δίκαιη διαδικασία, που εγγυάται η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης, προσέκρουε σε αυτό το ισχυρό δημόσιο συμφέρον. Παρότι το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι η κράτηση των προσφευγόντων – με εξαίρεση το δεύτερο και τον τέταρτο – δεν υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής των εδαφίων α) έως στ) της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης, εκτιμά ότι είναι κρίσιμη εν προκειμένω η νομολογία του για το δικαστικό έλεγχο της προσωρινής κράτησης, αφού η διατήρηση των ευλόγων υπονοιών που βαρύνουν τον κρατούμενο αποτελεί *sine qua non* προϋπόθεση για τη νομιμότητα της διατήρησης του στερητικού της

⁸¹ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 39 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Fox, Campbell and Hartley*, (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 58 στη σελίδα 201).

προσωπικής ελευθερίας μέτρου⁸². Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης και τις δραματικές συνέπειες της επ' αόριστον κράτησης στα θεμελιώδη δικαιώματα των προσφευγόντων, η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης πρέπει να περιβάλλεται εγγυήσεις κατ' ουσίαν όμοιες με αυτές που διασφαλίζει η ποινική πτυχή της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Σύμβασης⁸³.

218. Υπό το πρίσμα αυτό, ήταν καίριας σημασίας η ενημέρωση των προσφευγόντων, με τις περισσότερες δυνατόν πληροφορίες, για τους λόγους και τα στοιχεία που τους βάρυναν, χωρίς να εκτίθενται σε κίνδυνο η εθνική ασφάλεια και η προστασία τρίτων προσώπων. Εφόσον είχε αποκλειστεί η γνωστοποίηση του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων στους προσφεύγοντες, η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης απαιτούσε να αντισταθμιστούν τα απορρέοντα από το σχετικό περιορισμό μειονεκτήματα με τρόπο που παρείχε σε καθέναν από τους προσφεύγοντες τη δυνατότητα να αμφισβητήσει αποτελεσματικά τις κατηγορίες που τον βάρυναν.

219. Ως ανεξάρτητο δικαιοδοτικό όργανο, με εξουσία κρίσης όλων των καίριων αποδεικτικών στοιχείων – απόρρητων και μη – η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης ήταν η μόνη αρμόδια να διασφαλίσει τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των σχετικών πληροφοριών. Εξάλλου, αυξημένες εγγυήσεις παρείχε στους προσφεύγοντες η δυνατότητα των ειδικών συνηγόρων να εξετάζουν τους μάρτυρες κατηγορίας για την αναγκαιότητα του εμπιστευτικού χαρακτήρα των εγγράφων και να αιτούνται από τους δικαστές τη χορήγηση συμπληρωματικών πληροφοριών. Ενόψει των στοιχείων που έχουν τεθεί στην κρίση του, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος να αποφανθεί ότι ήταν υπερβολική και αδικαιολόγητη η επίκληση του εμπιστευτικού χαρακτήρα των εγγράφων στο πλαίσιο των προσφυγών που άσκησαν οι ενδιαφερόμενοι ή ότι δεν επέβαλαν επιτακτικοί λόγοι την άρνηση της γνωστοποίησης των πληροφοριών που αιτούνταν.

220. Περαιτέρω, κατά το Δικαστήριο, οι ειδικοί συνήγοροι διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο, ικανό να αντισταθμίσει τη μερική δημοσιοποίηση των αποδεικτικών στοιχείων και την παράλειψη της πραγματικής επ' ακροατηρίω συζήτησης, διεπόμενης από τις αρχές της δημοσιότητας και της εκατέρωθεν ακρόασης, στο μέτρο που είχαν τη δυνα-

⁸² Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 204 της παρούσας απόφασης (βλέπε στη σελίδα 203).

⁸³ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 39 της από 13.2.2001 απόφασής του επί της υπόθεσης *Garcia Alva v. Germany* (Προσφυγή No. 23541/94) και στις σκέψεις 130 και 131 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Chahal* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 4 στη σελίδα 134).

τότητα να επαληθεύσουν τα αποδεικτικά στοιχεία και να προβάλουν ισχυρισμούς υπέρ των προσφευγόντων στην κεκλεισμένων των θυρών συνεδρίαση της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης. Όμως, οι ειδικοί συνήγοροι είχαν τη δυνατότητα να εκπληρώσουν αποτελεσματικά το προαναφερόμενο έργο μόνον εφόσον οι κρατούμενοι ήσαν επαρκώς ενημερωμένοι για τις κατηγορίες που τους βάρυναν, ώστε να παράσχουν στους νομικούς συμπαραστάτες τους τις κατάλληλες οδηγίες για την αντίκρουσή τους. Αναμφισβήτητα, το Δικαστήριο κρίνει κατά περίπτωση το ζήτημα της δημοσιοποίησης των προαναφερόμενων πληροφοριών. Όμως, σημειώνει γενικά ότι, στην περίπτωση της εκτεταμένης ενημέρωσης του προσφεύγοντα για τα αποδεικτικά στοιχεία που τον βαρύνουν και της καίριας σημασίας που αποδίδει στα μη απόρρητα στοιχεία η απόφαση που εκδίδεται γι' αυτόν, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι στερήθηκε ο ενδιαφερόμενος τη δυνατότητα να αμφισβητήσει αποτελεσματικά τον εύλογο χαρακτήρα της πεποίθησης και των υπονοιών που διατύπωσε για την υπόθεσή του ο υπουργός Εσωτερικών. Σε άλλες υποθέσεις, παρότι δεν κοινοποιούνται στον προσφεύγοντα το σύνολο ή τα περισσότερα από τα απόρρητα αποδεικτικά στοιχεία, οι επαρκώς αποσαφηνισμένες μη απόρρητες πληροφορίες του παρέχουν τη δυνατότητα να καθοδηγήσει τους εκπροσώπους του και τον ειδικό συνήγορο για τα μέσα αντίκρουσης των σχετικών κατηγοριών χωρίς να είναι αναγκαίο να γνωρίζει τις λεπτομέρειες ή την πηγή των αποδεικτικών στοιχείων όπου αυτές στηρίζονται. Για παράδειγμα, ένα επιβαρυντικό στοιχείο για τους περισσότερους από τους προσφεύγοντες ήταν η διαμονή τους σε στρατόπεδο εκπαίδευσης τρομοκρατών σε συγκεκριμένη περιοχή και για συγκεκριμένες ημερομηνίες: λόγω της ακρίβειάς του, αυτό το στοιχείο παρείχε στους ενδιαφερόμενους τη δυνατότητα να το αντικρούσουν αποτελεσματικά δια των ειδικών συνηγόρων τους, επικαλούμενοι για παράδειγμα άλλοι ή παρέχοντας άλλη εξήγηση για την παρουσία τους στην εν λόγω περιοχή. Αντίθετα, δεν τηρούνται οι διαδικαστικές εγγυήσεις της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης στις περιπτώσεις όπου, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης επικαλέστηκε αποκλειστικά γενικόλογες διαπιστώσεις που περιείχαν τα μη απόρρητα στοιχεία ή αποφασιστικής σημασίας απόρρητες πληροφορίες για να αιτιολογήσει την κρίση της για τη διατήρηση ισχύος του πιστοποιητικού τρομοκράτη ή του μέτρου της κράτησης του ενδιαφερόμενου.

221. Επομένως, για καθέναν από τους κρατούμενους προσφεύγοντες, το Δικαστήριο οφείλει να εξετάσει τη διαδικασία έκδοσης των πιστοποιητικών υπό το φως των προαναφερόμενων κριτηρίων.

222. Το Δικαστήριο διαπιστώνει κατ' αρχήν ότι οι κατηγορίες που βάρυναν τον έκτο, έβδομο, όγδοο, ένατο και ενδέκατο προσφεύγοντα ήταν συγκεκριμένες και λεπτομερείς, για παράδειγμα αφορούσαν στην αγορά συγκεκριμένου τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού, στην κατοχή συγκεκριμένων εγγράφων που σχετίζονταν με κατονομαζόμενους ύποπτους τρομοκράτες και σε συναντήσεις με ύποπτους τρομοκράτες σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο. Εκτιμώντας ότι οι προαναφερόμενες κατηγορίες ήταν επαρκώς ορισμένες, παρέχοντας στους προσφεύγοντες τη δυνατότητα να τις αντικρούσουν αποτελεσματικά, το Δικαστήριο έκρινε ότι, δεν παραβιάστηκαν τα δικαιώματα που εγγυάται η παράγραφος 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης στη περίπτωση του έκτου, έβδομου, όγδοου, ένατου και ενδέκατου προσφεύγοντα.

223. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι βασικές κατηγορίες σε βάρος του πρώτου και του δέκατου προσφεύγοντα αφορούσαν στη συγκέντρωση χρημάτων για την οικονομική ενίσχυση των συνδεδεμένων με την Al-Qaeda τρομοκρατικών ομάδων. Οι μη απόρρητες πληροφορίες αποδεικνύουν τη διακίνηση μεγάλων χρηματικών ποσών μέσω του τραπεζικού λογαριασμού του πρώτου προσφεύγοντα και τις απάτες που διέπραξε ο δέκατος προσφεύγων με σκοπό τη συγκέντρωση χρημάτων. Όμως, οι προσφεύγοντες δεν πληροφορήθηκαν τα στοιχεία που τεκμηριώναν τη σχέση των χρημάτων που συγκέντρωναν με την τρομοκρατία. Σε αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο πρώτος και ο δέκατος προσφεύγων αδυνατούσαν να αντικρούσουν αποτελεσματικά τις κατηγορίες που τους βάρυναν. Επομένως, στην περίπτωση του πρώτου και του δέκατου προσφεύγοντα παραβιάστηκαν τα δικαιώματα που προστατεύει η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

224. Τέλος, το Δικαστήριο χαρακτηρίζει γενικόλογες τις μη απόρρητες κατηγορίες που βαρύνουν τον τρίτο και τον πέμπτο προσφεύγοντα και στηρίζονται στην υποτιθέμενη συμμετοχή τους σε εξτρεμιστικές ισλαμικές οργανώσεις που συνδέονται με την Al-Qaeda. Απορρίπτοντας τις προσφυγές τους, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης διαπίστωσε ότι στερούνταν ουσίας τα μη απόρρητα στοιχεία που τους αφορούσαν και επικαλέστηκε τις πληροφορίες που περιείχαν τα απόρρητα έγγραφα για να τεκμηριώσει τη σχετική κρίση της. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο τρίτος και ο πέμπτος προσφεύγων αδυνατούσαν να αντικρούσουν αποτελεσματικά τις κατηγορίες που τους βάρυναν. Επομένως, στην περίπτωση του τρίτου και του πέμπτου προσφεύγοντα παραβιάστηκαν τα δικαιώματα που προστατεύει η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

Ε. Επίσης της παραβίασης του άρθρου 5 παρ. 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 13 ΕυρΣΔΑ 225. Επικουρικά, οι προσφεύγοντες ισχυρί-

ζονται ότι παραβιάστηκαν στην περίπτωση τους τα δικαιώματα που προστατεύει η παράγραφος 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 13. Ενόψει της ανωτέρω κρίσης του, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι δεν συντρέχει λόγος να εξετάσει ειδικότερα τους σχετικούς ισχυρισμούς τους.

ΣΤ. Επί της παραβίασης του άρθρου 5 παρ. 5 ΕυρΣΔΑ 226.

Τέλος, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι στερήθηκαν τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματός τους σε αποζημίωση λόγω της βλάβης που υπέστησαν από την αντίθετη με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 5 κράτησή τους.....

α. Επί του παραδεκτού: 228. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι διαπίστωσε παραβίαση των δικαιωμάτων που εγγυάται η παράγραφος 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης για όλους τους προσφεύγοντες, πλην του δεύτερου και του τέταρτου και παραβίαση των δικαιωμάτων που προστατεύει η παράγραφος 4 του άρθρου 5 για τον πρώτο, τρίτο, πέμπτο και δέκατο προσφεύγοντα. Συνεπώς, παραδεκτώς προβάλλουν οι προσφεύγοντες – πλην του δεύτερου και του τέταρτου – ισχυρισμούς για παραβίαση του δικαιώματος που προστατεύει η παράγραφος 5 του άρθρου 5.

β. επί της ουσίας: 229. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες δεν αξίωσαν ενώπιον των εθνικών αρχών αποζημίωση για τη βλάβη που υπέστησαν από τις ανωτέρω διαπιστωθείσες παραβιάσεις. Επομένως, παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 5 της Σύμβασης στην περίπτωση όλων των προσφευγόντων, πλην του δεύτερου και του τέταρτου⁸⁴.

Ζ. Επί της παραβίασης του άρθρου 6 ΕυρΣΔΑ ...233. Χωρίς να εξετάσει εάν η διαδικασία ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 της Σύμβασης, το Δικαστήριο κρίνει ότι παραδεκτώς προβάλλουν οι προσφεύγοντες τους σχετικούς ισχυρισμούς. Ωστόσο, υπενθυμίζει ότι ήδη απεφάνθη επί των ζητημάτων που αφορούν στην εκπροσώπησή τους από τους ειδικούς συνηγόρους, στις κεκλεισμένων των θυρών συνεδριάσεις και στην παράλειψη της γνωστοποίησης του συνόλου των απόρρητων αποδεικτικών στοιχείων στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης, όταν εξέτασε τους ισχυρισμούς τους για την παραβίαση των δικαιωμάτων που προστατεύει η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5. Δεδομένης της

⁸⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 67 της από 29.11.1988 απόφασής του επί της υπόθεσης *Brogan και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγές No. 11209/84 και 11234/84, δημοσιευμένη σε Series A No. 145-B) και στη σκέψη 46 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Fox, Campbell and Hartley* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 58 στη σελίδα 201).

ολοκλημένης εξέτασης των ισχυρισμών τους στο πλαίσιο του άρθρου αυτού, εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος να τους εξετάσει υπό το φως της παραγράφου 1 του άρθρου 6 της Σύμβασης.

Η. Επί της εφαρμογής του άρθρου 41 ΕυρΣΔΑ ... 249. Εξαρχής το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, στην υπό κρίση υπόθεση δεν διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. Επομένως, δεν μπορεί να χορηγήσει στους προσφεύγοντες χρηματική αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης – συμπεριλαμβανομένης της ψυχολογικής διαταραχής – εξαιτίας των συνθηκών κράτησης ή της επ' αόριστον κράτησής τους δυνάμει του Κεφαλαίου 4 του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001.

250. Αντίθετα, διαπίστωσε παραβίαση των διατάξεων των παραγράφων 1 και 5 του άρθρου 5 για τον πρώτο, τρίτο, πέμπτο, έκτο, έβδομο, όγδοο, ένατο, δέκατο και ενδέκατο προσφεύγοντα και παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης για τον πρώτο, τρίτο, πέμπτο και δέκατο προσφεύγοντα. Υπ' αυτές τις συνθήκες, δυνάμει της διάταξης του άρθρου 41 της Σύμβασης, μπορεί να χορηγήσει αποζημίωση τους προσφεύγοντες των οποίων τα δικαιώματα παραβιάστηκαν εφόσον κρίνει «αναγκαία» την επανόρθωση. Απολαμβάνοντας ευρύ περιθώριο εκτίμησης κατά τον καθορισμό των περιπτώσεων όπου συντρέχει λόγος χορήγησης αποζημίωσης στους προσφεύγοντες, κατ' επανάληψη έχει αποφανθεί το Δικαστήριο ότι αποτελεί δίκαιη ικανοποίηση η διαπίστωση της παραβίασης και ότι δεν απαιτείται η χορήγηση χρηματικής ικανοποίησης⁸⁵. Σε αυτό το πλαίσιο, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη το σύνολο των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης, ιδίως τη φύση των παραβιάσεων που διαπίστωσε καθώς και τις πιθανές ιδιαιτερότητες του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η προσφυγή.

251. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι με την απόφασή του επί της υπόθεσης *McCann and others*, όπου διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 2 της Σύμβασης, αρνήθηκε να χορηγήσει οιαδήποτε αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης επειδή οι υποτιθέμενοι τρεις τρομοκράτες είχαν σκοπό να διαπράξουν βομβιστική ενέργεια στο Γιβραλτάρ. Εκτιμά ωστόσο ότι η υπό κρίση υπόθεση διαφέρει από την προαναφερόμενη, αφού δεν αποδείχθηκε η συμμετοχή ή η απόπειρα συμμετοχής οιαδήποτε εκ των προσφευγόντων σε τρομοκρατικές πράξεις.

251. Για να αποφανθεί εάν συντρέχει περίπτωση χορήγησης δίκαιης ικανοποίησης στην υπό κρίση υπόθεση και για να καθορίσει το ύψος της αποζημίωσης, το Δικαστήριο οφείλει να λάβει υπόψη πολλά στοιχεία.

⁸⁵ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει μεταξύ πολλών άλλων στη σκέψη 76 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Nikolova* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 64 στη σελίδα 203).

Οι προσφεύγοντες κρατήθηκαν για μεγάλο χρονικό διάστημα σε συνθήκες που παραβίαζαν τα δικαιώματα που προστατεύει η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο έχει επιδικάσει σημαντικά ποσά ως δίκαιη ικανοποίηση σε υποθέσεις όπου διαπίστωσε ότι ήταν παράνομη η κράτηση του προσφεύγοντα⁸⁶. Όμως, η υπό κρίση υπόθεση διαφέρει. Την επαύριο των επιθέσεων που εξαπέλυσε στις 11.9.2001 η Al-Qaeda επί αμερικανικού εδάφους η κυβέρνηση αντιμετώπισε μια ιδιαίτερη σοβαρή κατάσταση – που οι εθνικές αρχές και το Δικαστήριο αναγνώρισαν ότι αποτελούσε δημόσιο κίνδυνο απειλώντας τη ζωή του έθνους – που την ανάγκασε να υιοθετήσει μέτρα προστασίας του βρετανικού λαού από τη βία της τρομοκρατίας. Οι αρχές θέσπισαν καλόπιστα το καθεστώς κράτησης του 4ου Κεφαλαίου του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 προσπαθώντας να συμβιβάσουν την ανάγκη πρόληψης της τέλεσης τρομοκρατικών πράξεων με την υποχρέωση που έχουν αναλάβει δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης να μην επαναπροωθούν ούτε να απελαύνουν αλλοδαπούς στα σύνορα εδαφών όπου διατρέχουν πραγματικό κίνδυνο να υποστούν κακομεταχείριση. Το Δικαστήριο, όπως και η Βουλή των Λόρδων, διαπίστωσε ότι τα επίδικα μέτρα παρέκκλισης ήταν δυσανάλογα. Όμως, σημειώνει ότι αυτή η κρίση στηρίζεται κυρίως στη διάκριση που ίδρυε το καθεστώς κράτησης, που εφαρμοζόταν μόνο στους αλλοδαπούς. Περαιτέρω, μετά την απόφαση του ανωτάτου βρετανικού δικαστηρίου, οι αρχές αντικατέστησαν το καθεστώς κράτησης του Νόμου του 2001 με το μηχανισμό ελέγχου του Νόμου του 2005 για την Πρόληψη της Τρομοκρατίας. Όλοι οι προσφεύγοντες για τους οποίους το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης υπήχθησαν στο μηχανισμό ελέγχου του Νόμου του 2005 αμέσως μετά την απόλυσή τους, το Μάρτιο του 2005. Όμως, το Δικαστήριο δεν μπορεί να εικάσει ότι δεν θα είχαν διαταχθεί σε βάρος τους στερητικά της προσωπικής τους ελευθερίας μέτρα εάν δεν είχαν τελεστεί οι παραβιάσεις που διαπιστώθηκαν με την παρούσα απόφαση.

253. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι περιστάσεις της υπόθεσης δικαιολογούν τη χορήγηση ενός ποσού σαφώς μικρότερου από αυτό που επιδίκασε σε άλλες υποθέσεις παράνομης κράτησης. Χορη-

⁸⁶ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφαση του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης επί της υπόθεσης *Assanidzé κατά Γεωργίας* (Προσφυγή No. 71503/01, δημοσιευμένη σε CEDH 2004-II), στην από 12.10.1999 απόφασή του επί της υπόθεσης *Perks and others κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (Προσφυγές No. 25277/94, 25279/94, 25282/94, 25285/94, 28048/95, 28192/95 και 28456/95) και στην από 26.5.1995 απόφασή του επί της υπόθεσης *Τσιρλής και Κουλούμπας κατά Ελλάδας* (δημοσιευμένη σε Recueil 1997 – III).

γεί το ποσό των 3.900 ευρώ στους πρώτο, τρίτο και έκτο προσφεύγοντες, το ποσό των 3.400 ευρώ στον πέμπτο προσφεύγοντα, το ποσό των 3.800 ευρώ στον έβδομο προσφεύγοντα, το ποσό των 2.800 ευρώ στον όγδοο προσφεύγοντα, το ποσό των 3.400 ευρώ στον ένατο προσφεύγοντα, το ποσό των 2.500 ευρώ στο δέκατο προσφεύγοντα και το ποσό των 1.700 ευρώ στον ενδέκατο προσφεύγοντα.

Το Δικαστήριο απεφάνθη ομόφωνα ότι στην υπό κρίση υπόθεση το Ηνωμένο Βασίλειο δεν παραβίασε το άρθρο 3 της Σύμβασης μόνο και σε συνδυασμό με το άρθρο 13 της Σύμβασης και ότι παραβίασε την παράγραφο 1 του άρθρου 5 στην περίπτωση του πρώτου, τρίτου, πέμπτου, έκτου, έβδομου, όγδου, ένατου, δέκατα και ενδέκατου προσφεύγοντα, την παράγραφο 4 του άρθρου 5 στην περίπτωση του πρώτου, τρίτου, πέμπτου και δέκατου προσφεύγοντα και την παράγραφο 5 του άρθρου 5 στην περίπτωση του πρώτου, τρίτου, πέμπτου, έκτου, έβδομου, όγδου, ένατου, δέκατου και ενδέκατου προσφεύγοντα.

Σημείωση της επιμελήτριας⁸⁷: Μέτρα ατομικής φύσης: Στις 28.9.2009, οι αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου ενημέρωσαν το Δικαστήριο ότι είχαν απολυθεί όλοι οι προσφεύγοντες πλην του πρώτου, σε βάρος του οποίου είχε εκδοθεί απόφαση ελέγχου. Σχετικά, επιβεβαίωσαν ότι η κράτηση του πρώτου προσφεύγοντα πληροί τις διαδικαστικές προϋποθέσεις και εγγυήσεις της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης, όπως ερμηνεύθηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Αξιολόγηση: Δεν απαιτούνται περαιτέρω μέτρα ατομικής φύσης.

Μέτρα γενικής φύσης: α) *Παρέκκλιση δυνάμει του άρθρου 15 της Σύμβασης:* Στις 16.3.2005 οι αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου κατήγγησαν το διάταγμα παρέκκλισης που είχε υιοθετηθεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15 της Σύμβασης.

β) *Παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 1 ΕυρΣΔΑ:* Με το Νόμο του 2005 για την Πρόληψη της Τρομοκρατίας καταργήθηκε το 4ο Κεφάλαιο του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001 και υιοθετήθηκε μηχανισμός αποφάσεων ελέγχου που άρχισε να ισχύει στις 11.3.2005. Ο σχετικός μηχανισμός εφαρμόζεται ανεξάρτητα από την ιθαγένεια του ενδιαφερόμενου.

Τα κεφάλαια 1 έως 9 του Νόμου του 2005 που ορίζει για το μηχανισμό των αποφάσεων ελέγχου ισχύει για ένα χρόνο με δυνατότητα ετήσιας ανανέωσης. Στις 11.3.2010 και στις 5.3.2010 η Άνω και Κάτω

⁸⁷ Για περισσότερες πληροφορίες για την εκτέλεση απόφασης βλέπε http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution/Reports/Current_en.asp

Βουλή ψήφισαν υπέρ της παράτασης ισχύος αυτού του μηχανισμού έως την 11.3.2011.

Αξιολόγηση: δεν απαιτούνται περαιτέρω μέτρα γενικής φύσης αναφορικά με την παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 1 ΕυρΣΔΑ.

γ) *Παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 4 ΕυρΣΔΑ:* Παρότι καταργήθηκε το 4ο Κεφάλαιο του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001, η Ειδική Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης παραμένει αρμόδια να κρίνει υποθέσεις όπου ο Υπουργός Εσωτερικών διατάσσει – κατ' εφαρμογήν του Νόμου του 2002 για την Ιθαγένεια, τη Μετανάστευση και το Άσυλο – την απέλαση ή την απομάκρυνση αλλοδαπών από το Ηνωμένο Βασίλειο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή άλλους λόγους γενικότερου συμφέροντος.

Ο μηχανισμός αποφάσεων ελέγχου που αφορά στα προωπα που εμπλέκονται σε τρομοκρατικές δραστηριότητες κατά τα οριζόμενα στο Νόμο του 2005 για την Πρόληψη της Τρομοκρατίας προβλέπει την παραπομπή σε «απόρρητα στοιχεία» και το θεσμό των «ειδικών συνηγόρων». Οι διαδικασίες που προβλέπει ο Νόμος του 2005 για την Πρόληψη της Τρομοκρατίας υιοθετήθηκαν με βάση το πρότυπο των διαδικασιών της Ειδικής Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης, αλλά ισχύουν δυνάμει ειδικής νομοθεσίας.

Στις 10.6.2009, η Βουλή των Λόρδων, σε εννεαμελή, κατ' εξαίρεση, σύνθεση απεφάνθη επί της υπόθεσης *Secretary of State for the Home Department (Respondent) v. AF (Appellant) (FC) and another (Appellant) and one other action* [2009 UKHL 28]. Η εκδοθείσα απόφαση αναφέρεται στις συνέπειες της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που διαπίστωσε παραβίαση της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης, επί του μηχανισμού των αποφάσεων ελέγχου που προβλέπει ο Νόμος του 2005 για την Πρόληψη της Τρομοκρατίας. Επισημαίνοντας ότι, το νομικό πλαίσιο της παραβίασης στην υπόθεση A. και άλλοι κατά Ηνωμένου είναι διαφορετικό από αυτό της υπόθεσης που κλήθηκαν να εξετάσουν, οι δικαστές εκτίμησαν ότι «η σαφήνεια της απόφασης επί της υπόθεσης A. και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου επιλύει το ζήτημα που τέθηκε με τις προσφυγές που κρίθηκαν» (σκέψη 64)». Και υπογράμμισαν ότι «... η ουσία της απόφασης του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης αποτυπώνεται στη σκέψη 220 και ειδικότερα στην τελευταία παράγραφο αυτής της σκέψης. Σύμφωνα με τη σχετική κρίση του Δικαστηρίου, πρέπει να παρέχονται στους ελεγχόμενους επαρκείς πληροφορίες για τα στοιχεία που τους βαρύνουν ώστε να έχουν την πραγματική δυνατότητα να τα αντικρούσουν. Η δίκη είναι δίκαιη εφόσον πληρούται αυτή η προϋπόθεση ...» (σκέψη 59). Χωρίς να κρίνουν εάν ο Νόμος του 2005 για την

Πρόληψη της Τρομοκρατίας είναι σύμφωνος με το Νόμο του 1998 για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου οι δικαστές απεφάνθησαν: «Αν η κυβέρνηση κρίνει απαραίτητο να διατάσσει αυστηρούς περιορισμούς της προσωπικής ελευθερίας χωρίς να παρέχει στον ενδιαφερόμενο τη δίκαιη δυνατότητα να αντικρούσει τους λόγους που τους επιβάλλουν ... τότε η κυβέρνηση οφείλει να εξετάσει την περίπτωση παρέκκλισης από την εφαρμογή του άρθρου 6 της Σύμβασης. Μέχρι τότε, οι δικαστές υποχρεούνται να κρίνουν το εύρος των πληροφοριών που είναι αναγκαίο να γνωστοποιούνται στον ενδιαφερόμενο ώστε να έχει τη δυνατότητα να αμφισβητεί αποτελεσματικά το σχετικό μέτρο ελέγχου και ο υπουργός Εσωτερικών να απαντά εάν συμφωνεί με τη σχετική κρίση. Οι αρχές είναι σαφείς, αν και μπορεί να υπάρξουν υποθέσεις όπου η εφαρμογή τους θα είναι δύσκολη ...» (σκέψη 106).

Πληροφορίες που παρείχε το Ηνωμένο Βασίλειο στις 28.9.2009: Οι βρετανικές αρχές επανεξέτασαν όλες τις ισχύουσες αποφάσεις ελέγχου υπό το φως των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της Βουλής των Λόρδων (συμπεριλαμβανομένης της απόφασης ελέγχου δυνάμει της οποίας κρατείτο πρώτος προσφεύγων). Στην περίπτωση αδυναμίας επαρκούς ενημέρωσης των ενδιαφερομένων για τα στοιχεία που επιβάλλουν την έκδοση των αποφάσεων ελέγχου και συμμόρφωσης με τις εγγυήσεις που επιτάσσει η απόφαση του Δικαστηρίου, οι αρχές προτίθενται να εξετάσουν το ενδεχόμενο ανάκλησης των σχετικών αποφάσεων.

Τα εθνικά δικαστήρια επικαλέστηκαν το σκεπτικό των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της Βουλής των Λόρδων σε υποθέσεις κράτησης δυνάμει αποφάσεων ελέγχου. Τα δικαστήρια διέταξαν την ανάκληση των αποφάσεων ελέγχου στις υποθέσεις όπου έκριναν ότι δεν πληρούνταν οι εγγυήσεις που ορίζει η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (βλέπε *Secretary of State for the Home Department v. AN* [2009] EWHC 1966 (Admin) High Court 31.7.2009 και *BM v. Secretary of State for the Home Department* [2009] EWHC 1572 (Admin) Court of Appeal 3.7.2009).

Αναμένονται πληροφορίες για το αποτέλεσμα της επανεξέτασης των ισχυουσών αποφάσεων ελέγχου από τις αρχές και για τα μέτρα που υιοθετήθηκαν ή πρόκειται να υιοθετηθούν για τις διαδικασίες που εφαρμόζονται ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Ελέγχου της Υπηρεσίας Μετανάστευσης δυνάμει του Νόμου του 2002 για την Ιθαγένεια, τη Μετανάστευση και το Άσυλο.

δ) Παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 5 ΕυρΣΔΑ: Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου διαπίστωσε ότι οι

προσφεύγοντες δεν δικαιούνταν να αξιώσουν αποζημίωση για την παράνομη κράτησή τους.

Σύμφωνα με πληροφορίες που παρείχε η βρετανική κυβέρνηση στο Δικαστήριο στις 28.9.2009 καταργήθηκε το νομικό πλαίσιο (4ο Κεφάλαιο του Αντιτρομοκρατικού Νόμου του 2001) που προκάλεσε τη σχετική παραβίαση.

Αξιολόγηση: δεν απαιτούνται περαιτέρω μέτρα για την επανόρθωση αυτής της παραβίασης.

Δημοσίευση: Η απόφαση δημοσιεύθηκε στα νομικά περιοδικά *The Times Law Reports* (στις 20.02.2009) και στο *All England Law Reports* [2009 All ER (D) (203)]. Επίσης, δημοσιεύθηκε ευρέως στα βρετανικά μέσα ενημέρωσης.

Η Επιτροπή Υπουργών αποφάσισε να επανεξετάσει την υπόθεση το αργότερο κατά την 1092η συνάντηση (Σεπτέμβριος 2010) υπό το φως των πληροφοριών που πρόκειται να παρασχεθούν για τα μέτρα γενικής φύσης.

Άρθρα 2, 3, 5 και 6
Δικαίωμα στη ζωή
Απαγόρευση των βασανιστηρίων
Δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια
Δικαίωμα στη χρήση και απονομή δικαιοσύνης

0754

Μ.Η. κατά Σουηδίας (21.10.2008⁸⁸)

Δικαστές: Josep Casadevall, Πρόεδρος, Elisabet Fura-Sandström, Corneliou Bîrsan, Bostjan M. Zupancic, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Luis Lopez Guerra, δικαστές.

Δικηγόροι: Η. Hjalms, δικηγόρος στο Γκέτεμποργκ Σουηδίας για τον προσφεύγοντα και κυρία Hellner του Υπουργείου Εξωτερικών της Σουηδίας

Χορήγηση άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σε Παλαιστίνιο από τη Γάζα, που δεν απέδειξε ενώπιον των αρμόδιων αρχών ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την υπαγωγή του στο προστατευτικό καθεστώς του πρόσφυγα ή του προσώπου που χρήζει προστασία για οιοδήποτε άλλο λόγο – Δικαστική απέλαση μετά από καταδίκη για διακεκριμένη περίπτωση βιασμού – Ισχυρισμοί για φόβο επιστροφής στη Γάζα λόγω της πολιτικής δράσης με την οργάνωση Φατάχ και της προηγούμενης φυλάκισης και κακομεταχείρισης από τις ισραηλι-

⁸⁸ Προσφυγή Νο. 10641/08 που εκδικάστηκε από το Τρίτο Τμήμα του Δικαστηρίου.

νές αρχές προβληθέντες το πρώτον στη διαδικασία της ακύρωσης της απόφασης απέλασης και λεπτομερέστερα ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Δεν είναι πειστικός ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα σύμφωνα με τον οποίο φοβόταν να αναφερθεί στην πολιτική του δράση ενώπιον της Επιτροπής Μετανάστευσης, καθώς θα έπρεπε να είχε κατανοήσει ότι οι σχετικές πληροφορίες ήταν καθοριστικής σημασίας για την εξέταση του αιτήματός του για άσυλο – Αποδεικτική ισχύς επιστολών, άνευ ημερομηνίας, που απέστειλαν στην οικογένεια του προσφεύγοντα ενόσω αυτός βρισκόταν στη Σουηδία οι οργανώσεις Φατάχ και Χαμάς: το Δικαστήριο εκφράζει σοβαρές αμφιβολίες για τη γνησιότητά τους και εκτιμά ότι είναι ανεπαρκή αποδεικτικά στοιχεία για τον πραγματικό κίνδυνο δολοφονίας που ισχυρίζεται ότι διατρέχει ο κύριος Μ.Η. στην περίπτωση επιστροφής του στη Γάζα συνεκτιμώντας ότι δεν επεξήγησε με εύλογα και επαρκή επιχειρήματα τους λόγους για τους οποίους τον απείλησαν αυτές οι δύο οργανώσεις, ειδικότερα λαμβάνοντας υπόψη ότι ζει εκτός της Γάζας για περισσότερα από τέσσερα έτη – Το Δικαστήριο εφαρμόζει το ευεργέτημα της αμφιβολίας στους αιτούντες άσυλο προκειμένου για την εκτίμηση της αξιοπιστίας των ισχυρισμών τους και των εγγράφων που προσκομίζουν για να τους αποδείξουν – Προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 6 της Σύμβασης στις περιπτώσεις έκδοσης αλλοδαπού από συμβαλλόμενο στη Σύμβαση κράτος

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 2, 3, 5, 6 και 35 παράγραφοι 1, 3 και 4 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο Νο. 11

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α'), όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2400/1996 (ΦΕΚ 96, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά: Ο προσφεύγων, κύριος Μ.Η., γεννηθείς το 1975, είναι ανιθαγενής Παλαιστίνιος από τη Γάζα και ζει στη Σουηδία. Έφτασε στη Σουηδία στις 3.12.2003 και ζήτησε άσυλο και άδεια διαμονής. Ενώπιον της Επιτροπής Μετανάστευσης ισχυρίστηκε ότι είναι ανιθαγενής, Παλαιστινιακής καταγωγής, από τη Γάζα και ότι αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τον τόπο διαμονής του λόγω του πολέμου. Η σύζυγός του και τα τέσσερα παιδιά τους ζουν στη Λωρίδα της Γάζας με τους γονείς του. Για να αποδείξει τον κίνδυνο που διέτρεχε στη Λωρίδα της Γάζας αναφέρθηκε σε δύο περιστατικά σοβαρής παρενόχλησης που υπέστη σε ισραηλινά οδοφράγματα. Στο πρώτο από αυτά βρισκόταν στο αυτοκίνητο μαζί με άλλους έξι νεαρούς άντρες, όταν τους χτύπησαν ισραηλινοί στρα-

τιώτες και τους ανάγκασαν να καθίσουν πάνω σε θρυμματισμένα γυαλιά. Παρενέβη ο Ερυθρός Σταυρός που τους παρείχε τις αναγκαίες πρώτες βοήθειες. Περαιτέρω, υποστήριξε ότι ουδέποτε είχε αναπτύξει πολιτική δράση και ότι ουδέποτε είχε στερηθεί την προσωπική του ελευθερία. Σχετικά αναφέρθηκε στην πολύχρονη πολιτική δράση που είχαν με την οργάνωση Φατάχ κάποια από τα ξαδέφια του που πλέον εργάζονται για την Παλαιστινιακή Αρχή. Τέλος, επικαλέστηκε την ιδιαίτερα ασταθή και επικίνδυνη κατάσταση που επικρατεί στη Γάζα. Επιπλέον, κατάθεσε στην Υπηρεσία Μετανάστευσης το δελτίο ταυτότητάς του, εκδοθέν από την Παλαιστινιακή Αρχή, το πιστοποιητικό γέννησής του και το από 10.4.2004 παλαιστινιακό διαβατήριο που είχε εκδοθεί στη Γάζα.

Στις 26.11.2004, η Επιτροπή Μετανάστευσης χορήγησε στον κύριο Μ.Η. άδεια μόνιμης διαμονής στη Σουηδία για ανθρωπιστικούς λόγους. Αφού σημείωσε ότι ο προσφεύγων δεν είχε επικαλεστεί εξατομικευμένο φόβο δίωξης ώστε να υπαχθεί στην προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα ή του προσώπου που χρήζει για οιονδήποε άλλο λόγο προστασία, η Επιτροπή έκρινε ότι συνέτρεχε βάσιμος λόγος διαμονής του στη Σουηδία ενόψει της περίπλοκης κατάστασης ασφαλείας και των δυσχερών ανθρωπιστικών συνθηκών που επικρατούν στη Λωρίδα της Γάζας.

Στις 21.10.2005, το Επαρχιακό Δικαστήριο του Nyköping έκρινε τον προσφεύγοντα ένοχο διακεκριμένης περίπτωσης βιασμού και τον καταδίκασε σε τετραετή φυλάκιση και απέλαση από τη Σουηδία με απαγόρευση εισόδου έως την 21.10.2015. Αποφαινόμενο επί της απέλασης, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο κύριος Μ.Η. δεν είχε ιδιαίτερους δεσμούς με τη χώρα όπου είχε διαμείνει λίγα μόνο χρόνια. Περαιτέρω, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, η σύζυγός του και τα τέσσερα παιδιά τους ζούσαν σε καταυλισμό προσφύγων στη Γάζα. Εξάλλου, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη την άποψη της Επιτροπής Μετανάστευσης που υποστήριξε ότι ήταν εφικτή η απέλαση του κυρίου Μ.Η. Έτσι, το Δικαστήριο αποφάσισε την απέλαση του προσφεύγοντα λαμβάνοντας υπόψη ότι είχε τελέσει ιδιαίτερα σοβαρό έγκλημα. Παρόλα αυτά, το Δικαστήριο μείωσε σε δέκα έτη την απαγόρευση εισόδου του προσφεύγοντα στη Σουηδία.

Το Δεκέμβριο του 2005 το Εφετείο του Svea, ενώπιον του οποίου άσκησε έφεση ο προσφεύγων, επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση, συμπεριλαμβανομένης της απέλασης. Στις 26.1.2006, το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε αίτημα του προσφεύγοντα για άσκηση περαιτέρω προσφυγής.

Το Νοέμβριο του 2007, ο κύριος Μ.Η. κατέθεσε αίτηση ενώπιον της κυβέρνησης για την ανάκληση της απόφασης απέλασης και για τη χορήγηση άδειας διαμονής στη Σουηδία. *Μεταξύ άλλων* αναφέρθηκε στην πολιτική δράση που είχε αναπτύξει στη Γάζα, που κατά τους ισχυρισμούς

του είχε αποκρύψει λόγω φόβου από την Επιτροπή Μετανάστευσης. Επίσης, επικαλέστηκε τις απειλές που είχαν εξαπολύσει κατά τη ζωής του τόσο η στρατιωτική πτέρυγα της Χαμάς όσο και η Φατάχ. Για τις απειλές αυτές ενημερώθηκε από τη μητέρα του και τον αδερφό του που διαμένουν στη Γάζα. Παρότι ο προσφεύγων αδυνατούσε να εξηγήσει γιατί η Χαμάς και η Φατάχ εξαπέλυσαν σε βάρος του απειλές κατά της ζωής του τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή εξέφρασε υπόνοιες ότι πιθανόν να είχαν πληροφορηθεί για την καταδίκη του σε φυλάκιση στη Σουηδία. Επομένως, η επιστροφή του στη Λωρίδα της Γάζας ενέχει κινδύνους για την προσωπική του ασφάλεια. Για να αποδείξει τους προαναφερόμενους ισχυρισμούς του επισυνάψε στην αίτησή του έγγραφα συνταγμένα στην αραβική γλώσσα και επιστολές στην αραβική, που υποστήριζε ότι αποδείκνυαν τις απειλές κατά της ζωής του.

Ανταποκρινόμενη σε αίτημα της κυβέρνησης, η Επιτροπή Μετανάστευσης διατύπωσε τις θέσεις της για την υπόθεση. Η Επιτροπή έκρινε ότι ο κύριος Μ.Η. δεν είχε αποδείξει ότι συνέτρεχαν στο πρόσωπό του οι προϋποθέσεις εφαρμογής του καθεστώτος του πρόσφυγα ή του προσώπου που χρήζει προστασίας στη Σουηδία για οιονδήποτε άλλο λόγο. Επομένως, είναι εφικτή η εκτέλεση της διαταγής απέλασης. Ωστόσο, η Επιτροπή Μετανάστευσης σημείωσε τις δυσκολίες της απέλασης στη Γάζα από πρακτικής άποψης.

Στις 17.4.2008, η κυβέρνηση απέρριψε το αίτημα του προσφεύγοντα για την ανάκληση της απόφασης απέλασης και τη χορήγηση άδειας διαμονής στη Σουηδία. Αφού διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε κώλυμα για την εκτέλεση της απέλασης, έκρινε ότι δεν συνέτρεχαν ειδικοί λόγοι για την ανάκληση της απόφασης απέλασης του προσφεύγοντα και για τη χορήγηση άδειας διαμονής στη Σουηδία.

Με την από 24.4.2008 τηλεμοιοτυπία, η συνοριακή αστυνομία ενημέρωσε τον κύριο Μ.Η. ότι επρόκειτο να απελαθεί από τη Σουηδία το συντομότερο δυνατό, πιθανότατα, στις 5 ή 6 Μαΐου 2008, με πτήση που είχε προορισμό το Κάιρο της Αιγύπτου. Επίσης, τον πληροφόρησε ότι το Γραφείο της Παλαιστινιακής Αρχής στη Στοκχόλμη είχε εκδώσει επ' ονόματί του νέο, έγκυρο διαβατήριο και είχε εκφράσει την άποψη ότι δεν παρουσιάζει προβλήματα το ταξίδι από το Κάιρο στη Γάζα.

Αυθημερόν, δηλαδή στις 24.4.2008, ο προσφεύγων αιτήθηκε από το Δικαστήριο να υποδείξει στη σουηδική κυβέρνηση την αναστολή εκτέλεσης της απέλασης στη Γάζα κατ' εφαρμογήν του άρθρου 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου. Σχετικά, επικαλέστηκε την πολιτική δράση που είχε αναπτύξει στους κόλπους της Φατάχ στη Γάζα μαζί με μέλη της οικογένειάς του. Η οικογένειά του είναι μία από τις μεγαλύτερες της Γάζας και ο θείος του κατείχε υψηλού επιπέδου αξίωμα στην πολιτική

ζωή της Παλαιστίνης. Αναφερόμενος στην ενεργό δράση του στην πολιτική ζωή, ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι δεν ήταν μόνο γνωστός αλλά και αναγνωρίσιμος από τους περισσότερους. Η πολιτική του δράση προκάλεσε τη δυσaráσκεια της Χαμάς που τον απείλησε με θάνατο. Για το λόγο αυτό, συνελήφθη, ανακρίθηκε και υπέστη κατ' επανάληψη κακομεταχείριση όταν ταξίδευε μεταξύ Γάζας και Αιγύπτου. Επιπλέον, λόγω της εμπλοκής του στην πολιτική είχε συλληφθεί, φυλακιστεί και υποστεί βασανιστήρια από τις Ισραηλινές αρχές. Οι προαναφερόμενες εμπειρίες του προκάλεσαν φόβο και αποφάσισε να σταματήσει κάθε πολιτική δραστηριότητα. Όμως, όταν σταμάτησε να συνεργάζεται με τη Φατάχ, φυλακίστηκε και υπέστη βασανιστήρια από την Παλαιστινιακή κυβέρνηση. Έκτοτε υποφέρει από σύνδρομο μετατραυματικής διαταραχής. Μετά την απόλυσή του από τη φυλακή, ασχολήθηκε με την εισαγωγή και πώληση ενδυμάτων από την Τουρκία. Λόγω της ενεργούς ενασχόλησής του με την πολιτική η συνοριακή αστυνομία τον αντιμετώπιζε με καχυποψία με αποτέλεσμα να υποβάλλεται σε ανακρίσεις και κακομεταχείριση (ξυλοδαρμός) κάθε φορά που αναχωρούσε ή εισερχόταν στη Γάζα. Όταν αποφάσισε να σταματήσει κάθε πολιτική δράση, η Φατάχ εξαπέλυσε σε βάρος του απειλές με αποτέλεσμα να φοβηθεί και να αποφασίσει να εγκαταλείψει τη Γάζα. Έτσι, κατέφυγε στην Αίγυπτο, που αρνήθηκε να του παράσχει άσυλο και τον επαναπροώθησε στη Γάζα. Στη συνέχεια, ταξίδεψε στο Μαρόκο, αλλά οι αρχές δεν του χορήγησαν άδεια διαμονής. Τελικά, αποφάσισε να ταξιδέψει στη Σουηδία.

Περαιτέρω, ενώπιον του Δικαστηρίου, ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι η Φατάχ τον απείλησε με θάνατο τον Ιανουάριο του 2007 και η Χαμάς αργότερα εντός του ίδιου έτους. Επομένως, ήταν αδύνατον να ζήσει με ασφάλεια στη Γάζα, που ελέγχουν αυτές οι δύο οργανώσεις. Για να αποδείξει τους ισχυρισμούς του επικαλέστηκε διάφορα έγγραφα, μεταξύ άλλων, τα εξής:

– Την από 1.3.2000 ιατρική γνωμάτευση, υπογεγραμμένη από το γιατρό Khaled Dahlan, ψυχίατρο στο κοινοτικό κέντρο ψυχικής υγιεινής της Γάζας, από την οποία προκύπτει ότι πάσχει από μετα-τραυματικό σύνδρομο και ότι έχει ανάγκη από ψυχολογική και κοινωνική φροντίδα.

– Το από 29.1.2008 ιατρικό πιστοποιητικό, υπογεγραμμένο από το γιατρό των φυλακών Skogome, κύριο I. Elverfors, από το οποίο προκύπτει ότι υποφέρει από άγχος και αϋπνία και ότι του χορηγείται αντικαταθλιπτική αγωγή. Στις αρχές Ιανουαρίου 2008 αποπειράθηκε να αυτοκτονήσει κόβοντας το χέρι του και νοσηλεύθηκε για τέσσερις ημέρες στη ψυχιατρική μονάδα των φυλακών. Διαφαίνεται ότι πάσχει από μετα-τραυματικό σύνδρομο.

– Αμετάφραστα αντίγραφα εγγράφων συνταγμένων στην αραβική γλώσσα, που κατά τους ισχυρισμούς του είναι πιστοποιητικά γάμου και οικογενειακής κατάστασης και αποδεικνύουν ότι συνδεόταν με αρχηγούς των πολιτικών οργανώσεων Χαμάς και Φατάχ.

– Αντίγραφο επιστολής, συνταγμένης στην αραβική γλώσσα, χωρίς ημερομηνία, μεταφρασμένης στη σουηδική γλώσσα. Αποστολέας της επιστολής είναι η οργάνωση Χαμάς και αποδέκτης η οικογένεια του προσφεύγοντα στη Γάζα. Στην επιστολή αναφέρεται ότι σύμφωνα με πληροφορίες της Χαμάς, ο προσφεύγων οφείλει να είναι προσεκτικός, αφού κινδυνεύει να δολοφονηθεί οπουδήποτε εντοπιστεί.

– Αντίγραφο επιστολής συνταγμένης στην αραβική γλώσσα, χωρίς ημερομηνία και μεταφρασμένης στην αγγλική. Η επιστολή υπογράφεται από την τοπική οργάνωση της Φατάχ της Δυτικής Όχθης της Γάζας και απευθύνεται στην οικογένεια του κυρίου Μ.Η. προειδοποιώντας την ότι ο προσφεύγων οφείλει να είναι προσεκτικός επειδή διώκεται και, επομένως, κινδυνεύει να δολοφονηθεί οπουδήποτε εντοπιστεί. Για λόγους προστασίας της ζωής του, ο προσφεύγων θα πρέπει να παραμείνει εκτός της Λωρίδας της Γάζας.

Στις 29.4.2008, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποφάσισε την εφαρμογή του άρθρου 39 του Κανονισμού και την αναστολή της απέλασης του προσφεύγοντα έως ότου η σουηδική κυβέρνηση του παράσχει περαιτέρω πληροφορίες για την υπόθεση. Ειδικότερα, η κυβέρνηση κλήθηκε να ενημερώσει το Δικαστήριο εάν είναι εφικτή η απέλαση του προσφεύγοντα στη Γάζα και, σε καταφατική περίπτωση, για τις πρακτικές ρυθμίσεις που μπορεί να διασφαλίσουν την απομάκρυνσή του στη Γάζα χωρίς να παραβιάζονται οι διατάξεις των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης.

Ικανοποιώντας το αίτημα του Δικαστηρίου, ο Υπουργός Δικαιοσύνης της Σουηδίας ανέστειλε στις 7.5.2008 την εκτέλεση της απόφασης απέλασης του προσφεύγοντα μέχρι νεωτέρας. Ωστόσο, ο προσφεύγων, που είχε απολυθεί υπό όρους στις 29.4.2008, παρέμενε κρατούμενος αναμένοντας την εκτέλεση της απέλασης που είχε διατάξει η Επιτροπή Μετανάστευσης.

Στις 13.6.2008, η Σουηδική κυβέρνηση απάντησε στα ερωτήματα που έθεσε το Δικαστήριο. Κατ' αρχήν σημείωσε ότι από τον Ιούνιο του 2007, όταν η Χαμάς ανέλαβε την εξουσία στη Γάζα, επιδεινώθηκε δραματικά η κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, με ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες για τον άμαχο πληθυσμό. Ωστόσο, οι σουηδικές αρχές μετανάστευσης είχαν εκφράσει την άποψη ότι οι «σοβαρές συγκρούσεις» που ξεσπούσαν στη Γάζα δεν συνιστούν «ένοπλη σύγκρουση» κατά την έννοια της εθνικής νομοθεσίας περί αλλοδαπών. Επομένως, στη Σουηδία,

δεν χορηγείται αυτομάτως άδεια διαμονής στους απάτριδες Παλαιστίνιους από τη Γάζα και, κατά την άποψη της κυβέρνησης, είναι εφικτή η απέλαση του προσφεύγοντα στη Γάζα. Τούτου λεχθέντος, η κυβέρνηση υπογράμμισε ότι η αρμόδια για την εκτέλεση της απόφασης απέλασης αστυνομική αρχή την ενημέρωσε ότι δεν είχε υιοθετήσει ειδικότερες ρυθμίσεις για την απομάκρυνση του προσφεύγοντα στη Γάζα ενόψει της απόφασης για την αναστολή εκτέλεσης της απέλασης. Περαιτέρω, λαμβάνοντας υπόψη ότι ήταν προσωρινά κλειστά τα σύνορα Γάζας – Αιγύπτου, η αστυνομική αρχή εκτίμησε ότι προς το παρόν δεν ήταν εφικτή η εκτέλεση της απόφασης απέλασης στη Γάζα μέσω Αιγύπτου. Ως εκ τούτου, η μόνη επιλογή για την εκτέλεση της απόφασης απέλασης του προσφεύγοντα, είναι πιθανότατα η είσοδος του στη Γάζα μέσω του Ισραήλ, εφόσον μετά από αξιολόγηση της αρμόδιας αστυνομικής αρχής διαπιστωθεί ότι πληρούται η προϋπόθεση της προστασίας της προσωπικής του ασφάλειας.

Περαιτέρω, η κυβέρνηση δήλωσε ότι σε όλες τις περιπτώσεις εκτέλεσης των αποφάσεων απέλασης, Σουηδοί αξιωματούχοι υποχρεούνται να συνοδεύσουν τον ενδιαφερόμενο αλλοδαπό στη χώρα / περιοχή, που αναφέρεται στη διαταγή απέλασης. Θεωρείται περαιωμένη η διαδικασία εκτέλεσης της απόφασης απέλασης μόνον όταν οι αρχές της χώρας προορισμού επιτρέπουν στον αλλοδαπό να εισέλθει στην επικράτειά της, ενώ οι σουηδικές αρχές φέρουν την ευθύνη για την προσωπική ασφάλεια του αλλοδαπού καθόλη τη διαδικασία εκτέλεσης της απόφασης απέλασης, από την έναρξή της έως την ολοκλήρωσή της. Οι σουηδικές αρχές ευθύνονται για την προσωπική ασφάλεια του ενδιαφερόμενου αλλοδαπού ακόμη και στην περίπτωση όπου οι αρχές τρίτου κράτους τούς παρέχουν συνδρομή για την ολοκλήρωση της διαδικασίας της απέλασης. Έτσι, οι Σουηδοί αξιωματούχοι που φέρουν την ευθύνη της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης υποχρεούνται να παρέμβουν στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος αλλοδαπός διατρέχει κίνδυνο κακομεταχείρισης από τις αρχές του τρίτου κράτους. Περαιτέρω, απαγορεύεται να παραδώσουν τον ενδιαφερόμενο αλλοδαπό στις αρχές τρίτου κράτους προκειμένου να ολοκληρώσουν τη διαδικασία εκτέλεσης της απόφασης απέλασης⁸⁹. Επίσης, οι

⁸⁹ Σημείωση της επιμελήτριας: η Σουηδία υιοθέτησε ειδικές ρυθμίσεις για την απομάκρυνση αλλοδαπών μέσω τρίτων χωρών μετά την καταδίκη της από την Επιτροπή του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων και την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε δύο υποθέσεις απορριφθέντων αιτούντων άσυλο από την Αίγυπτο, που απέλασε – επειδή θεώρησε ότι ήσαν τρομοκράτες και επικίνδυνοι για την εθνική ασφάλεια – παραδίδοντάς τους στο πλήρωμα αεροπλάνων που είχε μισθώσει η κυβέρνηση των ΗΠΑ. Βλέπε σχετικά τις αποφάσεις της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επί της υπόθεσης *Alzery κατά Σουηδίας* και της Επιτροπής του ΟΗΕ

Σουηδοί αξιωματούχοι οφείλουν να εξασφαλίσουν ότι επιτρέπεται στον ενδιαφερόμενο αλλοδαπό να εισέλθει στη χώρα προορισμού και ότι οι αρχές της χώρας αυτής δεν προτίθενται να του απαγορεύσουν την είσοδο στην επικράτειά της. Τέλος, η σουηδική κυβέρνηση σημειώνει ότι αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες για την εκτέλεση της απόφασης απέλασης μόνον εφόσον υπάρχει σχετική βεβαιότητα ότι οι αρχές της χώρας προορισμού του ενδιαφερόμενου αλλοδαπού θα του επιτρέψουν την είσοδο στο έδαφός της.

Αντικρούοντας τις παρατηρήσεις της Σουηδικής κυβέρνησης, ο προσφεύγων ισχυρίστηκε με το υπόμνημά του ότι είχε το δικαίωμα μόνιμης διαμονής στη Σουηδία, λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων και της δράσης που είχε αναπτύξει στη Γάζα με τη Φατάχ από το 1989 έως το 1999. Ήταν ομιλητής σε δημόσιες συγκεντρώσεις και είχε οργανώσει διαδηλώσεις και εξαιτίας της πολιτικής του δράσης φυλακίστηκε και υπέστη βασανιστήρια από τις αρχές του Ισραήλ και από τη Φατάχ το 1992 και το 1999 αντίστοιχα. Στην περίπτωση επιστροφής του στη Γάζα κινδυνεύει να δολοφονηθεί τόσο από τη Χαμάς όσο και από τη Φατάχ. Περαιτέρω, δεν είναι ασφαλής η απομάκρυνσή του στη Γάζα μέσω του Ισραήλ ή της Αιγύπτου. Επομένως, δεν υπάρχει ασφαλής τρόπος για την εκτέλεση της απόφασης απέλασης χωρίς να εκτεθεί σε σοβαρό κίνδυνο. Δεδομένου ότι δεν υπάρχουν απευθείας πτήσεις προς τη Γάζα, οι σουηδικές αρχές αδυνατούν να τον συνοδεύσουν σε όλην τη διαδρομή ή να εγγυηθούν την ασφάλεια του.

Πληροφορίες για την κατάσταση στη Γάζα: Από τον Ιούνιο του 2007, όταν η Χαμάς ανέλαβε την εξουσία στη Γάζα, το Ισραήλ έκλεισε όλα τα σύνορα του και επέβαλε σχεδόν καθολικό αποκλεισμό, που πλήττει κάθε πτυχή της ζωής των πολιτών της περιοχής. Το Σεπτέμβριο του 2007 το Ισραήλ χαρακτήρισε τη Λωρίδα της Γάζας «εχθρική οντότητα». Εξαιτίας του αποκλεισμού, η ανθρωπιστική κατάσταση στη Γάζα επιδεινώθηκε δραματικά – η χειρότερη από το 1967 –, καθώς ποσοστό περίπου 80% των 1.500.000 κατοίκων της εξαρτώνται από την περιορισμένη διεθνή βοήθεια στην οποία επιτρέπουν την είσοδο οι Ισραηλινές αρχές.

Τον Ιούνιο του 2008 η Χαμάς και το Ισραήλ συμφώνησαν σε κατάπαυση του πυρός αφενός για την ανάσχεση των παλαιστινιακών επιθέσεων με ρουκέτες στο ισραηλινό έδαφος και αφετέρου για την άρση του αποκλεισμού που είχε επιβάλει το Ισραήλ στα Κατεχόμενα εδάφη. Ωστόσο, το Ισραήλ εμμένει ότι δεν μπορεί να επαναληφθεί η «συνήθης

κατά των Βασανιστηρίων επί της υπόθεσης *Agiza κατά Σουηδίας* σε ΕΔΠΑ 2006, σελίδες 645 και 587 αντίστοιχα.

δραστηριότητα» στο μεθοριακό φυλάκιο της Ράφα, στα σύνορα με την Αίγυπτο, αν η Χαμάς δεν απελευθερώσει ισραηλινό στρατιώτη που συνέλαβαν παλαιστίνιοι μαχητές της Γάζας πριν από δύο χρόνια. Έτσι, διαφαίνεται ότι η κατάπαυση του πυρός δεν συνέβαλε στη βελτίωση της ανθρωπιστικής κατάστασης του πληθυσμού της Γάζας, με εξαίρεση τη μείωση του αριθμού των ισραηλινών επιδρομών και των επιθέσεων με ρουκέτες που εξαπολύουν παλαιστίνιοι μαχητές. Στις 30.8.2008, πριν το Ραμαζάνι, ως χειρονομία καλής θέλησης, η Αίγυπτος επέτρεψε τη διέλευση στη Γάζα από το μεθοριακό φυλάκιο της Ράφα. Αναφέρεται ότι εξήλθαν από τη Γάζα περίπου 1.000 πρόσωπα, κυρίως όσοι χρειάζονταν ιατρική περίθαλψη ή ήσαν κάτοχοι αλλοδαπών αδειών διαμονής ενώ επιτράπη η είσοδος σε μόλις 500 πρόσωπα.

Μετά τον Ιούνιο του 2007, οπότε και ανέλαβε την εξουσία στη Γάζα, η Χαμάς ίδρυσε ίδιες δυνάμεις ασφαλείας, τις Εκτελεστικές Δυνάμεις, και, σύμφωνα με διεθνείς πηγές, υιοθέτησε πολιτική επιλεκτικής εφαρμογής των νόμων σύμφωνα με τις προτεραιότητές της. Το Σεπτέμβριο του 2007 η Χαμάς διόρισε *de facto* Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο για τη Γάζα και αντικατέστησε τους εισαγγελείς και τους δικαστές της Παλαιστινιακής Αρχής με πρόσωπα ενταγμένα στους κόλπους της. Το Νοέμβριο του 2007, μαχητές της Χαμάς κατέλαβαν το Δικαστικό Μέγαρο στην πόλη της Γάζας. Αυτή η σχεδόν καθολική απουσία του κράτους δικαίου και σεβασμού της τάξης που επικρατεί στη Γάζα κλόνισε την εμπιστοσύνη των πολιτών στις δυνάμεις ασφαλείας με αποτέλεσμα πολλοί Παλαιστίνιοι να αναζητήσουν προστασία στους κόλπους των φυλών τους και των οικογενειακών τους ομάδων. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ανέφεραν ότι οι δυνάμεις ασφαλείας επιδόθηκαν σε εκτεταμένη χρήση βασανιστηρίων και κακομεταχείρισης των πολιτών και ότι ενεπλάκησαν σε περιστατικά διαφθοράς. Ωστόσο, η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού ανακοίνωσε ότι έχει πλέον εκ νέου πρόσβαση σε όλες τις εγκαταστάσεις (φυλακές και κέντρα κράτησης) που βρίσκονται στη Γάζα, συμπεριλαμβανομένων όσων διαχειρίζονται οι Εκτελεστικές Δυνάμεις της Χαμάς και οι Ταξιαρχίες Izz ad-Din al-Qassam (που αποτελούν τη στρατιωτική πτέρυγα της Χαμάς).

Αναφέρεται ότι η Χαμάς έχει εξαπολύσει στη Γάζα άγριες επιθέσεις κατά της αντιπολίτευσης. Ωστόσο, μόνη η ιδιότητα του μέλους ή του υποστηρικτή της Φατάχ δεν οδηγεί σε διώξεις. Πρόσωπα που δεν ασκούν πολιτική επιρροή ούτε διαθέτουν πολιτική ατζέντα δεν διατρέχουν σημαντικό κίνδυνο. Επιπλέον, επιτράπηκε στην πολιτική πτέρυγα της Φατάχ (δηλαδή, στο τμήμα της οργάνωσης που δεν αποτελεί τη στρατιωτική πτέρυγα) να συνεχίσει το έργο της και δεν αντικαταστάθηκαν τα μέλη της οργάνωσης που είναι πρόεδροι σε τομείς της τοπικής αυτοδιο-

κτησης. Αναφέρεται ότι διατρέχουν κίνδυνο διώξεων κυρίως όσοι επικρίνουν απερίφραστα τη Χαμάς, ανεξάρτητα από την ιδιότητά τους ως μελών ή οπαδών της Φατάχ. Ιδιαίτερα εκτεθειμένοι σε διώξεις είναι τα μέλη ή οι οπαδοί της Φατάχ που επιδίδονται σε βίαιη αντίσταση κατά της Χαμάς ή έχουν στενές διασυνδέσεις με την ηγεσία της οργάνωσης στη Ραμάλα. Κατά κανόνα, δεν διατρέχουν κίνδυνο διώξης τα μέλη των αστυνομικών δυνάμεων της Παλαιστινιακής Αρχής, όταν ασκούσε την εξουσία η Φατάχ, ή όσοι συνεχίζουν να εργάζονται στις αστυνομικές δυνάμεις της Παλαιστινιακής Αρχής. Περαιτέρω, διαφαίνεται ότι οι πράξεις εκδίκησης στρέφονται κατά των προσώπων που είχαν εφαρμόσει πρακτικές κακοποίησης και / ή κακομεταχείρισης σε βάρος του πληθυσμού της Γάζας. Τα μέλη της οικογένειας προσώπων που καταζητούνται από τη Χαμάς δεν εκτίθενται σε αυξημένο κίνδυνο διώξης καθώς διαφαίνεται ότι είναι ανύπαρκτο το πρότυπο της συλλογικής τιμωρίας στο πλαίσιο της εσωτερικής παλαιστινιακής διαμάχης για την εξουσία.

Η Παλαιστινιακή Αρχή εκδίδει διαβατήρια στους Παλαιστίνιους της Δυτικής Όχθης και της Γάζας. Είναι σημαντικές οι δυσκολίες για την επιστροφή ή την εκτέλεση των αποφάσεων απέλασης στη Γάζα όσο παραμένει κλειστό το αιγυπτιακό μεθοριακό φυλάκιο της Ράφα, ενώ είναι άγνωστο πότε θα λειτουργήσει εκ νέου. Είναι αβέβαιο πότε θα επιτραπεί εκ νέου η διέλευση μέσω του μεθοριακού φυλακίου εισόδου της Ράφα.

Ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ο κύριος M.H. ισχυρίστηκε ότι η εξαναγκασμένη απομάκρυνσή του στη Γάζα παραβιάζει τις διατάξεις των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης αφού αντιμετωπίζει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί βασανιστήρια και να φυλακιστεί ή να δολοφονηθεί, εξαιτίας των απειλών που εξαπέλυσαν σε βάρος του η Φατάχ και η Χαμάς λόγω της προηγούμενης πολιτικής του δράσης. Περαιτέρω, η απέλασή του στη Γάζα παραβιάζει τα δικαιώματα που εγγυώνται και προστατεύουν οι διατάξεις των άρθρων 5 και 6 της Σύμβασης αφού δεν διασφαλίζεται η προσωπική του ακεραιότητα και διατρέχει τον κίνδυνο να φυλακιστεί χωρίς δίκη.

Νόμο βάσιμο: **A)** Αποτελεί καθιερωμένη αρχή του διεθνούς δικαίου, το δικαίωμα των συμβαλλομένων κρατών να ελέγχουν, υπό την επιφύλαξη των συμβατικών τους υποχρεώσεων, συμπεριλαμβανομένων όσων απορρέουν από τη Σύμβαση, την είσοδο, τη διαμονή και την απομάκρυνση των αλλοδαπών από την επικράτειά τους. Ωστόσο, τα συμβαλλόμενα κράτη ευθύνονται δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης όταν για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι ο απειλούμενος με απέλαση αλλοδαπός αντιμετωπίζει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3. **B)** Ενόψει πληροφοριών που για σοβαρούς λόγους αμφισβητούν την ειλικρίνεια των ισχυρισμών του αιτούντα

άσυλο, ο ενδιαφερόμενος οφείλει να παράσχει ικανοποιητικές εξηγήσεις για τις σχετικές αντιφάσεις, προσκομίζοντας αποδεικτικά στοιχεία ικανά να τεκμηριώσουν ότι για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης στην περίπτωση εφαρμογής του επίδικου μέτρου που έχει διαταχθεί σε βάρος του. Γ) Η διάταξη του άρθρου 6 της Σύμβασης δεν εφαρμόζεται στη διαδικασία απέλασης, στο μέτρο που δεν αφορά αστικά δικαιώματα και υποχρεώσεις ή ποινικές κατηγορίες: κατ' εξαίρεση μπορεί να υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής αυτού του άρθρου μια υπόθεση έκδοσης όταν ο φυγόδικος έχει υποστεί ή κινδυνεύει να υποστεί τις συνέπειες της κατάφωρης άρνησης του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη στο εκζητούν κράτος.

Σκεπτικό: Α) Επί της παραβίασης των άρθρων 2 και 3 ΕυρΣΔΑ:

32. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η απέλαση του στη Γάζα παραβιάζει τα δικαιώματα που εγγυώνται και προστατεύουν οι διατάξεις των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης. ...

33. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι αποτελεί καθιερωμένη αρχή του διεθνούς δικαίου, το δικαίωμα των συμβαλλομένων κρατών να ελέγχουν, υπό την επιφύλαξη των συμβατικών τους υποχρεώσεων, συμπεριλαμβανομένων όσων απορρέουν από τη Σύμβαση, την είσοδο, τη διαμονή και την απομάκρυνση των αλλοδαπών από την επικράτειά τους. Ωστόσο, τα συμβαλλόμενα κράτη ευθύνονται δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης όταν για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι ο απειλούμενος με απέλαση αλλοδαπός αντιμετωπίζει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3. Σε παρόμοιες περιπτώσεις το άρθρο 3 απαγορεύει την απομάκρυνση του ενδιαφερόμενου στην εν λόγω χώρα⁹⁰.

34. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι η φύση της ιδιαίτερα σοβαρής ανθρωπιστικής κατάστασης που επικρατεί στη Γάζα και των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως προκύπτουν από τις σχετικές εκθέσεις, δεν επαρκεί για να θεωρήσει ότι η απέλαση του προσφεύγοντα στη Γάζα παραβιάζει τη Σύμβαση. Σχετικά, λαμβάνοντας υπόψη την προσωπική κατάσταση του κυρίου Μ.Η., οφείλει να διερευνήσει εάν η απέλασή του στη Γάζα αντιβαίνει στις διατάξεις των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης.

35. Το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι, λόγω της ειδικής κατάστασης που βιώνουν πολλές φορές οι αιτούντες άσυλο, είναι συχνά αναγκαίο να

⁹⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει μεταξύ άλλων στις σκέψεις 124 και 125 της απόφασης του Τμήματος Μείζονος Συνθέσεως επί της υπόθεσης *Saadi κατά Ιταλίας* Προσφυγή Νο. 37201/06 (δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2008, σελίδα 87 επόμενες).

εφαρμόζει το ευεργέτημα της αμφιβολίας, προκειμένου για την εκτίμηση της αξιοπιστίας των ισχυρισμών τους και των εγγράφων που προσκομίζουν για να τους αποδείξουν. Ωστόσο, ενόψει πληροφοριών που για σοβαρούς λόγους αμφισβητούν την ειλικρίνεια των ισχυρισμών του αιτούντα άσυλο, ο ενδιαφερόμενος οφείλει να παράσχει ικανοποιητικές εξηγήσεις για τις σχετικές αντιφάσεις⁹¹. Κατ' αρχήν, υποχρεούται να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία ικανά να τεκμηριώσουν ότι για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι κινδυνεύει να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης στην περίπτωση εφαρμογής του επίδικου μέτρου που έχει διαταχθεί σε βάρος του⁹². Όταν προσκομίζονται παρόμοια αποδεικτικά στοιχεία, η κυβέρνηση οφείλει να τα αντικρούσει χωρίς να καταλείπει αμφιβολίες.

36. Για να καθορίσει εάν υπάρχει κίνδυνος κακομεταχείρισης, το Δικαστήριο οφείλει να εξετάσει τις προβλέψιμες συνέπειες της απομάκρυνσης του προσφεύγοντα στη Γάζα, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τη γενική κατάσταση που επικρατεί σε αυτήν την περιοχή όσο και την προσωπική κατάσταση του κυρίου Μ.Η.⁹³

37. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο επισημαίνει εκ προοιμίου ότι το 2004 χορηγήθηκε στον προσφεύγοντα άδεια διαμονής στη Σουηδία, αποκλειστικά και μόνο λόγω της γενικής κατάστασης που επικρατούσε στη Γάζα. Σύμφωνα με ρητές δηλώσεις της Επιτροπής Μετανάστευσης, ο προσφεύγων δεν επικαλέστηκε ενώπιόν της εξατομικευμένους λόγους ικανούς να θεμελιώσουν το καθεστώς του ως πρόσφυγα ή ως προσώπου που για οιονδήποτε άλλο λόγο έχει ανάγκη τη διεθνή προστασία. Σχετικά, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα ο κύριος Μ.Η. ουδέποτε αναφέρθηκε στην ενεργό πολιτική δράση που είχε αναπτύξει στη Γάζα ούτε στη στέρηση της προσωπικής του ελευθερίας. Στην πραγματικότητα, επικαλέστηκε την πολιτική δράση που είχε στη Γάζα όταν αιτήθηκε την ακύρωση της απόφασης απέλασης, χωρίς ωστόσο να παράσχει συγκεκριμένες πληροφορίες για τη φύση των δραστηριοτήτων του. Ενώπιον του Δικα-

⁹¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά μεταξύ άλλων στην από 8.3.2007 απόφασή του επί της υπόθεσης *Collins και Akaziebie κατά Σουηδίας*, Προσφυγή No. 23944/05, και στην από 21.6.2005 απόφασή του επί της υπόθεσης *Matsiukhina και Matsiukhin κατά Σουηδίας*, Προσφυγή No. 31260/04.

⁹² Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 167 της από 26.7.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *N. κατά Φινλανδίας*, Προσφυγή No. 38885/02 (δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2005, σελίδα 575 επ.).

⁹³ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 108 της από 30.10.1991 απόφασής του επί της υπόθεσης *Vilvarajah κ.λπ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, δημοσιευμένη σε Series A No. 215.

στηρίου, ο προσφεύγων ανέπτυξε περισσότερο τις πολιτικές του δραστηριότητες στους κόλπους της Φατάχ και περαιτέρω πρόσθεσε ότι είχε φυλακιστεί και βασανιστεί δύο φορές, μια από το Ισραήλ το 1992 και μια από τη Φατάχ το 1999. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου, δεν είναι πειστικός ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα σύμφωνα με τον οποίο φοβόταν να αναφερθεί στην πολιτική του δράση ενώπιον της Επιτροπής Μετανάστευσης, καθώς θα έπρεπε να είχε κατανοήσει ότι οι σχετικές πληροφορίες ήταν καθοριστικής σημασίας για την εξέταση του αιτήματός του για άσυλο. Για τον ίδιο λόγο, το Δικαστήριο εκφράζει την έκπληξή του επειδή ο προσφεύγων παρέλειψε να αναφερθεί στη φυλάκιση και στα βασανιστήρια που υπέστη τόσο ενώπιον της Επιτροπής Μετανάστευσης όσο και ενώπιον της κυβέρνησης, όταν αιτήθηκε την ακύρωση της απόφασης απέλασης. Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο αμφισβητεί την ειλικρίνεια των ισχυρισμών του για την πολιτική δράση που είχε αναπτύξει στη Γάζα καθώς και για τη φυλάκιση και τα βασανιστήρια που υπέστη δύο φορές.

38. Σε κάθε περίπτωση, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι ο προσφεύγων δήλωσε ότι έπαψε να δραστηριοποιείται πολιτικά με τη Φατάχ το 1999 και ότι έκτοτε έως το 2003, οπότε αναχώρησε από τη Γάζα, απασχολήθηκε με το εμπόριο εισαγωγής και πώλησης ενδυμάτων. Έχουν όμως παρέλθει πλέον των οκτώ ετών και, υπό το φως των πληροφοριών σύμφωνα με τις οποίες δεν διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο στη Γάζα τα πρόσωπα που δεν ασκούν πολιτική επιρροή ούτε διαθέτουν πολιτική ατζέντα, ανεξάρτητα από τις σχέσεις που διατηρούν με τη Φατάχ, το Δικαστήριο κρίνει ότι ο προσφεύγων παρέλειψε να τεκμηριώσει τον ισχυρισμό του περί του κινδύνου να φυλακιστεί και να υποστεί βασανιστήρια ή να δολοφονηθεί εξαιτίας της προηγούμενης πολιτικής του δράσης στη Γάζα.

39. Όσον αφορά στα αντίγραφα των επιστολών με απειλές θανάτου που απέστειλαν στην οικογένεια του προσφεύγοντα η Χαμάς και η Φατάχ, το Δικαστήριο επισημαίνει κατ' αρχήν ότι είναι ενημερωτικού χαρακτήρα, αφού επιστούν την προσοχή στην οικογένειά του να είναι προσεκτικός χωρίς να περιλαμβάνουν πραγματικές απειλές. Σε κάθε περίπτωση, αυτές οι επιστολές δεν φέρουν ημερομηνία και ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η οικογένειά του έλαβε την πρώτη εξ αυτών τον Ιανουάριο του 2007 και τη δεύτερη «κάποια στιγμή εντός του 2007». Ωστόσο, δεν εξήγησε με εύλογα και επαρκή επιχειρήματα γιατί απειλήθηκε από αυτές τις δύο οργανώσεις, ειδικότερα λαμβάνοντας υπόψη ότι ζεί εκτός της Γάζας για περισσότερα από τέσσερα έτη. Περαιτέρω, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατά τους ισχυρισμούς του, ο προσφεύγων δεν απειλήθηκε, είτε πριν είτε μετά την παραλαβή των προαναφερόμενων επιστολών από την οικογένειά του, από μέλη τόσο της Χαμάς όσο και της

Φατάχ. Δεν μπορεί να αποκλειστεί η περίπτωση σύνταξης των προαναφερομένων επιστολών από κάποιο συγγενή του προσφεύγοντα προκειμένου να τον βοηθήσει να εξασφαλίσει προστασία στη Σουηδία. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο εκφράζει σοβαρές αμφιβολίες για τη γνησιότητα αυτών των εγγράφων και εκτιμά ότι δεν αποδεικνύουν επαρκώς τον πραγματικό κίνδυνο δολοφονίας που ισχυρίζεται ότι διατρέχει ο κύριος Μ.Η. στην περίπτωση επιστροφής του στη Γάζα.

40. Περαιτέρω, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, σύμφωνα με τις διαθέσιμες πληροφορίες για την κατάσταση που επικρατεί στη Γάζα, δεν εκτίθενται σε αυξημένο κίνδυνο δίωξης τα μέλη της οικογένειας και οι συγγενείς των προσώπων που καταζητούνται από τη Χαμάς. Επομένως, δεν διατρέχει ιδιαίτερο κίνδυνο στη Γάζα επειδή η Χαμάς καταδιώκει συγγενείς του που ενδεχομένως είναι δραστήρια μέλη της Φατάχ. Τούτο επιβεβαιώνεται επίσης από το γεγονός ότι ουδέποτε στοχοποιήθηκαν από τη Χαμάς η γυναίκα και τα παιδιά του προσφεύγοντα, οι γονείς του και άλλοι συγγενείς του που συνεχίζουν να ζουν στη Γάζα. Για τους λόγους που αναφέρονται ανωτέρω, και δεδομένου ότι η Χαμάς ελέγχει όλην την περιοχή της Γάζας, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί δίωξη από τη Φατάχ.

41. Ως προς την απομάκρυνση του κυρίου Μ.Η. στη Γάζα, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι οι σουηδικές αστυνομικές αρχές δεν έχουν υιοθετήσει επί του παρόντος συγκεκριμένες ρυθμίσεις για την εκτέλεση της απόφασης απέλασης. Επιπλέον, η κυβέρνηση κατέστησε σαφές ότι Σουηδοί αξιωματούχοι ευθύνονται για την προσωπική ασφάλεια του αλλοδαπού καθόλη τη διαδικασία της απομάκρυνσης από τη χώρα και ότι η εκτέλεση της απόφασης απέλασης κινείται μόνον εφόσον υπάρχει κάποιος βαθμός βεβαιότητας για την είσοδο του ενδιαφερόμενου στη χώρα όπου απομακρύνεται. Περαιτέρω, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η Επιτροπή Μετανάστευσης έκρινε ότι, επί του παρόντος, είναι πρακτικά ανέφικτη η εκτέλεση των αποφάσεων απέλασης στη Γάζα στο μέτρο που είναι κλειστά όλα τα μεθοριακά σημεία διέλευσης. Ως προς την ενδεχόμενη μελλοντική εκτέλεση της απόφασης απέλασης του προσφεύγοντα στη Γάζα, το Δικαστήριο εκφράζει την πεποίθηση ότι υπ' αυτές τις συνθήκες η σχετική απομάκρυνση θα πραγματοποιηθεί σε πλαίσιο ασφάλειας, που εγγυάται το σεβασμό των δικαιωμάτων του που προστατεύει η Σύμβαση.

42. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε ότι για βάσιμους λόγους μπορεί να πιστευτεί ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης στην περίπτωση της απέλασής του στη Γάζα. Επομένως, οι σχετικοί ισχυρισμοί του είναι προδήλως αβάσιμοι κατά την έννοια της πα-

παράγραφου 3 του άρθρου 35 της Σύμβασης και απορριπτέοι ως απαράδεκτοι κατά την παράγραφο 4 του άρθρου 35 της Σύμβασης.

Β) Επί της παραβίασης των άρθρων 5 και 6 ΕυρΣΔΑ: 43. Ο προσφεύγων παραπονείται ότι η επιστροφή του στη Γάζα παραβιάζει τα δικαιώματα που προστατεύουν οι διατάξεις των άρθρων 5 και 6 της Σύμβασης, αφού στη χώρα όπου πρόκειται να απομακρυνθεί δεν υπάρχουν εγγυήσεις για την προσωπική του ασφάλεια και κινδυνεύει να φυλακιστεί χωρίς δίκη. ...

44. Ενόψει των προαναφερόμενων διαπιστώσεών του για την παραβίαση των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης, το Δικαστήριο κρίνει αβάσιμο τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα περί παραβίασης του άρθρου 5 της Σύμβασης, καθώς αφορά μια εντελώς υποθετική και μελλοντική κατάσταση στη Γάζα για την οποία ουδεμία ευθύνη φέρει η Σουηδία. Επομένως, η σχετική αιτίαση είναι προδήλως αβάσιμη κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 35 της Σύμβασης και απορριπτέα ως απαράδεκτη κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 4 του άρθρου 35 της Σύμβασης.

45. Ως προς τον ισχυρισμό του κυρίου Μ.Η. περί παραβίασης του άρθρου 6 της Σύμβασης, το Δικαστήριο επισημαίνει κατ' αρχήν ότι η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται στη διαδικασία απέλασης, στο μέτρο που δεν αφορά αστικά δικαιώματα και υποχρεώσεις ή ποινικές κατηγορίες⁹⁴. Ωστόσο, ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα αφορά στο φόβο φυλάκισης στη Γάζα χωρίς δίκη. Το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι μπορεί σε εξαιρετικές περιπτώσεις να υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 της Σύμβασης μια υπόθεση έκδοσης, όταν ο φυγόδικος έχει υποστεί ή κινδυνεύει να υποστεί τις συνέπειες της κατάφωρης άρνησης του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη στο εκζητούν κράτος⁹⁵. Όμως, η υπό κρίση υπόθεση δεν αφορά υπόθεση έκδοσης, αφού ουδέποτε ισχυρίστηκε ο προσφεύγων ότι εκκρεμεί σε βάρος του στη Γάζα ποινική δίωξη ή ότι καταζητείται ως ύποπτος τέλεσης αδικήματος. Επομένως, αβασίμως προβάλλονται οι σχετικοί ισχυρισμοί που είναι απορριπτέοι ως απαράδεκτοι κατά την έννοια των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 35 της Σύμβασης.

⁹⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 40 της απόφασης του Τμήματος Μείζονος Συνθέσεως επί της υπόθεσης *Μααουία κατά Γαλλίας*, Προσφυγή Νο. 39652/98 (για την ελληνική απόδοση της απόφασης βλέπε σε ΕΔΠΑ 2000, σελίδα 140 επόμενες).

⁹⁵ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 88 της απόφασης του Τμήματος Μείζονος Συνθέσεως επί της υπόθεσης *Mamatkulov και Askarov κατά Τουρκίας*, Προσφυγές Νο. 46827/99 και 46951/99 (για την ελληνική απόδοση της απόφασης βλέπε σε ΕΔΠΑ 2005, σελίδα 526 επόμενες).

Το Δικαστήριο ανακάλεσε την απόφασή του για εφαρμογή του άρθρου 39 του Κανονισμού και απέρριψε ομόφωνα την προσφυγή ως απαράδεκτη.

II

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ*

0755

Υπόθεση C – 19/08¹

Migrationsverket κατά Petrosian

Δικαστές: K. Lenaerts, πρόεδρος τμήματος, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, Γ. Αρέστης και J. Malenovský (εισηγητής)

Γενική Εισαγγελέας: J. Kokott

Δικηγόροι: M. Smolek για την κυβέρνηση της Τσεχίας, M. Μιχελουγιαννάκη για την κυβέρνηση της Ελλάδας, R. Somssich, J. Fazekas και K. Borvölgyi για την κυβέρνηση της Ουγγαρίας, C. Wissels για την κυβέρνηση της Ολλανδίας, E. Riedl για την κυβέρνηση της Αυστρίας, M. Dowgielewicz για την κυβέρνηση της Πολωνίας, A. Guimaraes-Purokoski για την κυβέρνηση της Φινλανδίας, M. Emberland και S. Gudbrandsen για την κυβέρνηση της Νορβηγίας, M. Κοντού-Durande και τον J. Enegren για την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Δικαίωμα ασύλου – Κανονισμός 343/2003 περί εκ νέου ανάληψης από κράτος μέλος του αιτούντος άσυλο του οποίου η αίτηση απορρίφθηκε και ο οποίος βρίσκεται εντός άλλου κράτους μέλους, όπου υπέβαλε νέα αίτηση ασύλου – Έναρξη της προθεσμίας για την πραγματοποίηση της μεταφοράς του αιτούντος άσυλο – Διαδικασία μεταφοράς που έχει αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής με ανασταλτικό αποτέλεσμα – Σεβασμός της δικαστικής προστασίας: ο κοινοτικός νομοθέτης δεν είχε πρόθεση να θυσιάσει τη δικαστική προστασία που εγγυώνται τα κράτη μέλη των οποίων τα δικαστήρια μπορούν να αναστείλουν την εκτέλεση μιας απόφασης περί μεταφοράς, παρέχοντας κατά τον τρόπο αυτόν τη δυνατότητα στον αιτούντα άσυλο να βάλει αποτελεσματικά κατά των αποφάσεων των οποίων αποτελεί αντικείμενο, χάριν της επιταγής της ταχείας εξέτασης των αιτήσεων ασύλου – Θα παραβίαζε την κοινοτική αρχή της δικονομικής αυτοτέλειας των κρατών μελών η ερμηνεία του άρθρου 20 παράγραφος 1, στοιχείο δ' του Κανονισμού 343/2003, κατά την οποία η προθεσμία πραγματοποίησης της μεταφοράς τρέχει ήδη από την ημερομηνία έκδοσης της προσωρινής απόφασης που έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα,

* Για το ευρετήριο των αποφάσεων βλέπε σελίδα 471 της παρούσας έκδοσης.

¹ Εκδικάστηκε από το Τέταρτο Τμήμα του Δικαστηρίου και απαγγέλθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 29.1.2009. Δημοσιευμένη σε Συλλογή 2009, σελίδα I – 495.

στο μέτρο που το εθνικό δικαστήριο που θα ήθελε να συμβιβάσει την τήρηση της προθεσμίας αυτής με το σεβασμό της έχουσας ανασταλτικό αποτέλεσμα προσωρινής δικαστικής απόφασης θα υποχρεωνόταν να αποφανθεί επί του νομοτύπου της διαδικασίας μεταφοράς πριν από τη λήξη της εν λόγω προθεσμίας, με απόφαση η οποία, ενδεχομένως, λόγω έλλειψης του απαραίτητου χρόνου που παρέχεται στους δικαστές, δεν ήταν δυνατόν να λάβει υπόψη κατά τρόπο ικανοποιητικό τον περίπλοκο χαρακτήρα της διαφοράς.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 18 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

EE C 364 της 18.12.2000

Άρθρο 20 παράγραφοι 1, στοιχείο δ' και 2 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας

EE L 50 της 25.2.2003

Άρθρα 68 παράγραφος 1 και 234 ΕΚ

N. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά: Τα μέλη της οικογένειας Petrosian υπέβαλαν, στις 22.3.2006, αιτήσεις ασύλου στη Σουηδία, όπου βρίσκονταν τότε.

Από την εξέταση των αιτήσεων αυτών προέκυψε ότι οι ενδιαφερόμενοι είχαν ήδη υποβάλει και άλλες αιτήσεις, συγκεκριμένα στη Γαλλία. Ως εκ τούτου, το Migrationsverket (Εθνική Υπηρεσία Μετανάστευσης) ζήτησε από τις γαλλικές αρχές, δυνάμει του άρθρου 16, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του Κανονισμού 343/2003, να αναλάβουν εκ νέου τα μέλη της οικογένειας Petrosian.

Οι εν λόγω αρχές δεν απάντησαν στην Εθνική Υπηρεσία Μετανάστευσης εντός της προθεσμίας του άρθρου 20, παράγραφος 1, στοιχείο β', του Κανονισμού 343/2003. Η Εθνική Υπηρεσία Μετανάστευσης τους επισήμανε ως εκ τούτου ότι, κατά το άρθρο 20, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού αυτού, η Γαλλική Δημοκρατία θεωρείται ότι συμφώνησε να αναλάβει εκ νέου τα μέλη της οικογένειας Petrosian.

Ακολούθως, οι γαλλικές αρχές επιβεβαίωσαν στην Εθνική Υπηρεσία Μετανάστευσης ότι δέχονταν να αναλάβουν εκ νέου τους ενδιαφερομένους. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Εθνική Υπηρεσία Μετανάστευσης

αποφάσισε, την 1η Αυγούστου 2006, τη μεταφορά των μελών της οικογένειας Petrosian προς τη Γαλλία, βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 1, στοιχεία δ' και ε', του Κανονισμού 343/2003.

Τα μέλη της οικογένειας Petrosian άσκησαν προσφυγή κατά της απόφασης της 1ης Αυγούστου 2006, με την οποία διατάχθηκε η εν λόγω μεταφορά, ενώπιον του Διοικητικού Περιφερειακού Πρωτοδικείου του Skåne, αρμόδιου για θέματα μετανάστευσης, και ζήτησαν να εξετασθούν οι αιτήσεις τους ασύλου στη Σουηδία.

Στις 23 Αυγούστου 2006, το δικαστήριο αυτό αποφάσισε να αναστείλει την πραγματοποίηση της μεταφοράς των μελών της οικογένειας Petrosian στη Γαλλία, εν αναμονή της έκδοσης οριστικής απόφασεως επί της ουσίας ή μέχρις ότου αποφασίσει άλλως. Στις 8 Μαΐου 2007, το εν λόγω δικαστήριο εξέδωσε απόφαση επί της ουσίας, με την οποία απέρριψε την προσφυγή των μελών της οικογένειας Petrosian, θέτοντας έτσι τέρμα στην αναστολή της μεταφοράς τους προς τη Γαλλία.

Τα μέλη της οικογένειας Petrosian άσκησαν έφεση κατά της απόφασης του Διοικητικού Περιφερειακού Πρωτοδικείου του Skåne ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου της Στοκχόλμης, αρμόδιου για θέματα μετανάστευσης, λόγω δικονομικού σφάλματος, και ζήτησαν την ακύρωση της απόφασης που διέταξε τη μεταφορά τους στη Γαλλία και, επικουρικώς, την ανατομή της υποθέσεως ενώπιον του Διοικητικού Περιφερειακού Πρωτοδικείου του Skåne.

Στις 10.5.2007, το Διοικητικό Εφετείο της Στοκχόλμης αποφάσισε την αναστολή της μεταφοράς των μελών της οικογένειας Petrosian στη Γαλλία, εν αναμονή της εκδόσεως αμετάκλητης απόφασης επί της ουσίας ή μέχρις ότου αποφασίσει άλλως.

Στις 16.5.2007, το δικαστήριο αυτό εξέδωσε αμετάκλητη απόφαση με την οποία εξαφάνισε την προσβαλλόμενη απόφαση και ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον αυτού, δεχόμενο τον τυπικό λόγο που συνίσταται στην κακή σύνθεση του αποφανθέντος επί της υποθέσεως δικαστικού σχηματισμού. Το Διοικητικό Εφετείο της Στοκχόλμης διέταξε επίσης την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης περί μεταφοράς της οικογένειας Petrosian στη Γαλλία, μέχρις ότου το Διοικητικό Περιφερειακό Πρωτοδικείου του Skåne εκδώσει την απόφασή του επί της ουσίας ή αποφασίσει άλλως.

Το τελευταίο αυτό δικαστήριο αναδίκασε την υπόθεση στις 29.6.2007 και ακύρωσε την απόφαση της Εθνικής Υπηρεσίας Μετανάστευσης περί μεταφοράς των μελών της οικογένειας Petrosian στη Γαλλία. Ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον της Εθνικής Υπηρεσίας Μετανάστευσης προς επανεξέταση. Με το σκεπτικό της απόφασής του, το Διοικητικό Περιφερειακό Πρωτοδικείου του Skåne, αναφέρθηκε στην από 14.5.2007 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου της Στοκχόλμης που πα-

ρέχει κατευθυντήριες οδηγίες ερμηνείας, με την οποία έκρινε ότι το άρθρο 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του Κανονισμού 343/2003, δυνάμει του οποίου η μεταφορά πρέπει να πραγματοποιηθεί, το αργότερο, εντός έξι μηνών από την αποδοχή του αιτήματος της εκ νέου ανάληψης από άλλο κράτος μέλος ή από την έκδοση απόφασης επί ενδίκου βοηθήματος ή αναθεώρησης, εφόσον έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα, έχει την έννοια ότι η προθεσμία πραγματοποίησης της μεταφοράς αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία έκδοσης της προσωρινής απόφασης που αναστέλλει την πραγματοποίηση της μεταφοράς.

Συνεπώς, δεδομένου ότι το Διοικητικό Περιφερειακό Πρωτοδικείου του Skåne αποφάσισε την αναστολή αυτή στις 23.8.2006, η προθεσμία πραγματοποίησης της μεταφοράς αυτής έληξε, κατά το δικαστήριο αυτό, στις 24.2.2007, ημερομηνία από την οποία, αφενός, αρμόδιο για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου των μελών της οικογένειας Petrosian ήταν το Βασίλειο της Σουηδίας, δυνάμει του άρθρου 20, παράγραφος 2, του Κανονισμού 343/2003, και, αφετέρου, οι ενδιαφερόμενοι δεν μπορούσαν πλέον να μεταφερθούν στη Γαλλία.

Στις 9.7.2007, η Εθνική Υπηρεσία Μετανάστευσης άσκησε έφεση κατά της απόφασης του ενώπιον του Διοικητικού Περιφερειακού Πρωτοδικείου του Skåne ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου της Στοκχόλμης. Σχετικά, ισχυρίστηκε ότι μετά την έκδοση ανασταλτικής απόφασης η προθεσμία πραγματοποίησης της μεταφοράς είχε ανασταλεί, με αποτέλεσμα η εξάμηνη προθεσμία να αρχίσει να τρέχει από την ημερομηνία κατά την οποία η ανασταλείσα απόφαση κατέστη εκ νέου εκτελεστή. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Διοικητικό Εφετείο της Στοκχόλμης, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 20, παράγραφοι 1, στοιχείο δ', και 2, του Κανονισμού [...] 343/2003 [...] την έννοια ότι την ευθύνη για την εξέταση αίτησης παροχής ασύλου υπέχει το κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση, εφόσον η μεταφορά του αιτούντος άσυλο προς άλλο κράτος δεν πραγματοποιηθεί εντός έξι μηνών αφότου έχει ληφθεί προσωρινή απόφαση περί αναστολής της εκτέλεσης της μεταφοράς, ανεξαρτήτως του χρόνου λήψης της τελικής απόφασης περί του αν θα πραγματοποιηθεί η μεταφορά;»

Ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβησαν οι κυβερνήσεις της Τσεχίας, της Ελλάδας, της Ουγγαρίας, της Ολλανδίας, της Αυστρίας, της Πολωνίας, της Φινλανδίας, της Νορβηγίας και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Σύμφωνα με τις κυβερνήσεις αυτές και την Επιτροπή, από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του Κανονισμού 343/2003 προκύπτει ότι

πρόθεση του κοινοτικού νομοθέτη ήταν να θεσπίσει ένα καθεστώς στο πλαίσιο του οποίου η μεταφορά δεν πρέπει να πραγματοποιείται πριν εκδοθεί απόφαση επί της ουσίας του ενδίκου βοηθήματος. Συγκεκριμένα, η αντίθετη λύση θα ισοδυναμούσε με το να επιβάλλεται στα αρμόδια δικαστήρια και στις αρμόδιες αρχές ανώτατο όριο ως προς την προθεσμία εντός της οποίας μπορούν να κρίνουν τα ένδικα βοηθήματα σχετικά με τις αποφάσεις περί μεταφοράς, πράγμα το οποίο δεν απόκειται στον κοινοτικό νομοθέτη να προβλέψει, και ενώ η εξέταση των κατ' ιδίαν καταστάσεων που εμπίπτουν στον Κανονισμό αυτόν επιβάλλει περίπλοκες διαβουλεύσεις οι οποίες δύσκολα θα μπορούσαν να ολοκληρωθούν εντός προθεσμίας έξι μηνών.

Επιπλέον, ορισμένες από τις προαναφερόμενες κυβερνήσεις ισχυρίζονται ότι, από πρακτική άποψη, το να επιβάλλεται στα εθνικά δικαστήρια να αποφανθούν εντός έξι μηνών θα ευνοούσε την καταχρηστική άσκηση ενδίκων βοηθημάτων από τους αιτούντες άσυλο, ενώ, στα κράτη μέλη στα οποία τα δικαστήρια αυτά έχουν υπερβολικό φόρτο εργασίας, θα σημειωνόταν συχνά υπέρβαση της προθεσμίας αυτής και, για τον λόγο αυτόν, το αιτούν κράτος μέλος θα καθίστατο συστηματικά το υπεύθυνο για την αίτηση ασύλου κράτος μέλος.

Νόμο βάσιμο: **A)** Κατά πάγια νομολογία, για την ερμηνεία διάταξης του κοινοτικού δικαίου πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος. **B)** Για να διαφυλαχθεί η πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του Κανονισμού 343/2003, που καθορίζει την προθεσμία πραγματοποίησης της μεταφοράς, η προθεσμία αυτή δεν πρέπει να αρχίσει να τρέχει ήδη από την έκδοση της προσωρινής δικαστικής απόφασης με την οποία αναστέλλεται η εφαρμογή της διαδικασίας μεταφοράς, αλλά μόνον από την έκδοση της δικαστικής απόφασης που αποφαίνεται επί του νομοτύπου της διαδικασίας και η οποία δεν πρόκειται πλέον να εμποδίσει την εφαρμογή της διαδικασίας αυτής.

Σκεπτικό: **A) Περιπτωσιολογία έναρξης της εξάμηνης προθεσμίας που διαθέτει το αιτούν κράτος μέλος για να πραγματοποιήσει τη μεταφορά του αιτούντος άσυλο:** 33. Η διατύπωση των διατάξεων των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 20 του Κανονισμού 343/2003 δεν καθιστά από μόνη της δυνατό να κριθεί αν η προθεσμία πραγματοποίησης της μεταφοράς αρχίζει ήδη να τρέχει από την έκδοση της προσωρινής δικαστικής απόφασης με την οποία αναστέλλεται η εφαρμογή μιας διαδικασίας μεταφοράς ή αποκλειστικά από την έκδοση της δικαστικής απόφασης που αποφαίνεται επί του νομοτύπου της διαδικασίας αυτής.

34. Ωστόσο, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, για την ερ-

μηνεία διάταξης του κοινοτικού δικαίου πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος².

35. Δυνάμει του άρθρου 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, του Κανονισμού 343/2003, σε συνδυασμό με την παράγραφο 1, στοιχείο γ΄, του ίδιου άρθρου, τρία γεγονότα μπορούν, αναλόγως των συνθηκών, να προκαλέσουν την έναρξη της εξάμηνης προθεσμίας την οποία διαθέτει το αιτούν κράτος μέλος για να πραγματοποιήσει τη μεταφορά του αιτούντος άσυλο. Μπορεί να πρόκειται, πρώτον, για την απόφαση του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα της εκ νέου αναλήψεως του αιτούντος άσυλο να δεχθεί το αίτημα αυτό, δεύτερον, για την άπρακτη παρέλευση της μηνιαίας προθεσμίας που διαθέτει το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα προκειμένου να αποφανθεί επί του αιτήματος του αιτούντος κράτους μέλους περί εκ νέου ανάληψης του αιτούντος άσυλο, τρίτον, για την απόφαση επί του ενδίκου βοηθήματος ή της αναθεώρησης, σε περίπτωση ανασταλτικού αποτελέσματος εντός του αιτούντος κράτους μέλους.

36. Τα τρία αυτά γεγονότα πρέπει να αναλυθούν σε δύο περιπτώσεις με γνώμονα το αν υπάρχει στη νομοθεσία του αιτούντος κράτους μέλους ένδικο βοήθημα ικανό να έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού για τον οποίο ο Κανονισμός 343/2003 προβλέπει προθεσμία για την πραγματοποίηση της μεταφοράς.

Β) Απόφαση του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα της εκ νέου ανάληψης του αιτούντος άσυλο να δεχθεί το αίτημα αυτό: 38. Από τη διατύπωση του άρθρου 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄ του Κανονισμού 343/2003 προκύπτει ότι, εφόσον δεν προβλέπεται κανένα ένδικο βοήθημα ικανό να έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, η προθεσμία πραγματοποίησης της μεταφοράς αρχίζει να τρέχει από τη ρητή ή τεκμαιρόμενη απόφαση του κράτους μέλους προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα, με την οποία το κράτος μέλος αυτό δέχεται να αναλάβει εκ νέου τον ενδιαφερόμενο, ανεξαρτήτως των πιθανοτήτων ευδοκίμησης του ενδίκου βοηθήματος το οποίο έχει ενδεχομένως ασκήσει ο αιτών άσυλο κατά της απόφασης με την οποία διατάχθηκε η μεταφορά του, ενώπιον των δικαστηρίων του αιτούντος κράτους μέλους.

39. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει ακόμη να διευθετηθούν μόνον οι λεπτομέρειες της πραγματοποιήσεως της μεταφοράς και, ιδίως, να καθο-

² Το Δικαστήριο παραπέμπει μεταξύ άλλων στη σκέψη 21 της από 18.5.2000 απόφασής του επί της υπόθεσης KVS International (C-301/98), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2000, σελίδα I-3583 και στη σκέψη 15 της από 23.11.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης ZVK (C-300/05), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2006, σελίδα I-11169.

ρισθεί η ημερομηνία της.

40. Σε αυτό το πλαίσιο, το άρθρο 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του Κανονισμού 343/2003 παρέχει στο αιτούν κράτος μέλος εξάμηνη προθεσμία για την πραγματοποίηση της μεταφοράς. Επομένως, η προθεσμία αυτή έχει ως σκοπό, λαμβανομένων υπόψη της πρακτικής πολυπλοκότητας και των δυσχερειών στην οργάνωση που συνδέονται με την πραγματοποίηση της μεταφοράς, να παράσχει στα δύο ενδιαφερόμενα μέρη τη δυνατότητα να διαβουλευθούν για την πραγματοποίηση της μεταφοράς αυτής και, ειδικότερα, στο αιτούν κράτος μέλος να ρυθμίσει τις συγκεκριμένες λεπτομέρειες της πραγματοποίησης της μεταφοράς, που διενεργείται σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του τελευταίου αυτού κράτους μέλους.

41. Εξάλλου, από την αιτιολογική έκθεση που έχει επισυναφθεί στην Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου για τη θέσπιση των κριτηρίων και των μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, την οποία υπέβαλε η Επιτροπή στις 26 Ιουλίου 2001³, προκύπτει ότι, ακριβώς για να ληφθούν υπόψη οι πρακτικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη κατά την πραγματοποίηση της μεταφοράς, η Επιτροπή πρότεινε την παράταση της προθεσμίας πραγματοποίησης της μεταφοράς. Η προθεσμία αυτή, καθορισθείσα σε ένα μήνα με τη Σύμβαση περί Καθορισμού του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης παροχής ασύλου η οποία υποβάλλεται σε ένα από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, υπογραφέισα στο Δουβλίνο στις 15 Ιουνίου 1990⁴, την οποία αντικατέστησε ο Κανονισμός 343/2003, στη συνέχεια παρατάθηκε, σύμφωνα με την εν λόγω Πρόταση Κανονισμού, σε έξι μήνες, κατά το άρθρο 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του εν λόγω Κανονισμού.

Γ) Ένδικο βοήθημα με ανασταλτικό αποτέλεσμα: 42. Εφόσον το αιτούν κράτος μέλος προβλέπει ένδικο βοήθημα με ανασταλτικό αποτέλεσμα και το δικαστήριο του κράτους μέλους αυτού προσδίδει τέτοιο αποτέλεσμα στην απόφασή του, το άρθρο 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του Κανονισμού 343/2003 προβλέπει ότι η προθεσμία πραγματοποίησης της μεταφοράς τρέχει από την ημερομηνία έκδοσης «απόφασης επί ενδίκου μέσου ή αναθεώρησης».

43. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση, αν το σημείο έναρξης της προθεσμίας μεταφοράς διαφέρει από το καθορισθέν στην πρώτη εκτεθείσα πε-

³ COM(2001) 447 τελικό, σ. 5, 19 και 20

⁴ Δημοσιευμένη σε ΕΕ 1997, C-254, σ. 1 και κυρωμένη από την Ελλάδα με το Ν. 1996/1991 (ΦΕΚ 196, τ. Α').

ρίπτωση, γεγονός παραμένει ότι καθένα από τα δύο ενδιαφερόμενα κράτη μέλη πρέπει να αντιμετωπίσει, για την οργάνωση της μεταφοράς, τις ίδιες πρακτικές δυσχέρειες και, στη συνέχεια, πρέπει να διαθέτει την ίδια εξάμηνη προθεσμία για την πραγματοποίησή της. Πράγματι, από τη διατύπωση του άρθρου 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ' του Κανονισμού 343/2003 ουδόλως συνάγεται ότι ο κοινοτικός νομοθέτης είχε την πρόθεση να αντιμετωπίσει διαφορετικά τις δύο καταστάσεις.

44. Εντεύθεν συνάγεται ότι, στη δεύτερη περίπτωση, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού που επιδιώκει η τασσόμενη στα κράτη μέλη προθεσμία, το σημείο έναρξης της προθεσμίας αυτής πρέπει να καθορίζεται έτσι ώστε τα κράτη μέλη να διαθέτουν, όπως στην πρώτη περίπτωση, εξάμηνη προθεσμία την οποία οφείλουν να εκμεταλλευθούν πλήρως για να ρυθμίσουν τις τεχνικές λεπτομέρειες της πραγματοποίησης της μεταφοράς.

45. Επομένως, η προθεσμία πραγματοποίησης της μεταφοράς μπορεί να αρχίσει να τρέχει μόνον εφόσον η μελλοντική πραγματοποίηση της μεταφοράς έχει κατ' αρχήν συμφωνηθεί και διασφαλισθεί και απομένει μόνον η ρύθμιση των λεπτομερειών της. Η πραγματοποίηση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως διασφαλισθείσα αν ένα δικαστήριο του αιτούντος κράτους μέλους, επιληφθέν ενδίκου βοηθήματος, δεν έχει αποφανθεί επί της ουσίας του ζητήματος, αλλά έχει απλώς αποφανθεί επί αίτησης αναστολής εκτέλεσης της προσβαλλομένης απόφασης.

46. Εντεύθεν συνάγεται ότι, στη δεύτερη εκτεθείσα περίπτωση, προκειμένου να διαφυλαχθεί η πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του Κανονισμού 343/2003, το οποίο καθορίζει την προθεσμία πραγματοποίησης της μεταφοράς, η προθεσμία αυτή δεν πρέπει να αρχίσει να τρέχει ήδη από την έκδοση της προσωρινής δικαστικής απόφασης με την οποία αναστέλλεται η εφαρμογή της διαδικασίας μεταφοράς, αλλά μόνον από την έκδοση της δικαστικής απόφασης που αποφαινεται επί του νομοτύπου της διαδικασίας και η οποία δεν πρόκειται πλέον να εμποδίσει την εφαρμογή της διαδικασίας αυτής.

47. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από δύο άλλες σειρές σκέψεων, αντλούμενων, των μεν, από το σεβασμό της δικαστικής προστασίας την οποία εγγυάται ένα κράτος μέλος και, των δε, από τον σεβασμό της αρχής της δικονομικής αυτοτέλειας των κρατών μελών.

48. Πρώτον, θεωρείται ότι ο κοινοτικός νομοθέτης δεν είχε πρόθεση να θυσιάσει τη δικαστική προστασία την οποία εγγυώνται τα κράτη μέλη των οποίων τα δικαστήρια μπορούν να αναστείλουν την εκτέλεση μιας απόφασης περί μεταφοράς, παρέχοντας κατά τον τρόπο αυτόν τη δυνατότητα στον αιτούντα άσυλο να βάλει αποτελεσματικά κατά των αποφάσεων των οποίων αποτελεί αντικείμενο, χάριν της επιταγής της ταχείας

εξετάσεως των αιτήσεων ασύλου.

49. Συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη που είχαν τη βούληση να θεσπίσουν ένδικα βοηθήματα ικανά να καταλήξουν στην έκδοση αποφάσεων με ανασταλτικό αποτέλεσμα στο πλαίσιο της διαδικασίας μεταφοράς δεν μπορούν, εν ονόματι του σεβασμού της επιταγής περί ταχύτητας, να τίθενται σε λιγότερο ευνοϊκή θέση από αυτή στην οποία βρίσκονται όσα κράτη μέλη δεν το έκριναν αναγκαίο.

50. Έτσι, το κράτος μέλος το οποίο, στο πλαίσιο της διαδικασίας μεταφοράς, αποφάσισε να θεσπίσει ένδικα βοηθήματα παράγοντα, ενδεχομένως, ανασταλτικό αποτέλεσμα και το οποίο, για το λόγο αυτό, διαθέτει, προκειμένου να προβεί στην απομάκρυνση του αιτούντος άσυλο, προθεσμία συντεταγμένη κατά το χρόνο που είναι αναγκαίος στα εσωτερικά δικαστήρια για να αποφανθούν επί της ουσίας της διαφοράς τίθεται σε δυσχερή θέση κατά το μέτρο που, αν δεν επιτύχει να οργανώσει τη μεταφορά του αιτούντος άσυλο εντός του πολύ σύντομου χρονικού διαστήματος μεταξύ της έκδοσης της απόφασης του δικαστηρίου επί της ουσίας και της λήξης της προθεσμίας πραγματοποίησης της μεταφοράς, διατρέχει τον κίνδυνο να καθορισθεί οριστικώς ως υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 20, παράγραφος 2, του Κανονισμού 343/2003, δυνάμει του οποίου, άπαξ λήξει η προθεσμία πραγματοποίησης της μεταφοράς, η αποδοχή της ευθύνης από το κράτος μέλος προς το οποίο απευθύνεται το αίτημα παύει να ισχύει.

51. Επομένως, η ερμηνεία του άρθρου 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του Κανονισμού 343/2003, το οποίο καθορίζει το χρονικό σημείο ενάρξεως της προθεσμίας που έχει ταχθεί στο αιτούν κράτος μέλος για να προβεί στη μεταφορά του αιτούντος άσυλο, δεν μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, εν ονόματι της τήρησης του κοινοτικού δικαίου, το αιτούν κράτος μέλος πρέπει να αγνοήσει το ανασταλτικό αποτέλεσμα της προσωρινής δικαστικής απόφασης που εκδόθηκε στο πλαίσιο της εκδικάσεως ενδίκου βοηθήματος ικανού να έχει τέτοιο αποτέλεσμα, το οποίο ωστόσο θέλησε να θεσπίσει στο εσωτερικό του δίκαιο.

52. Όσον αφορά, δεύτερον, το σεβασμό της αρχής της δικονομικής αυτοτέλει των κρατών μελών, επισημαίνεται ότι, αν γινόταν δεκτή η ερμηνεία του άρθρου 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ' του Κανονισμού 343/2003 κατά την οποία η προθεσμία πραγματοποίησης της μεταφοράς τρέχει ήδη από την ημερομηνία έκδοσης της προσωρινής απόφασης που έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, το εθνικό δικαστήριο που θα ήθελε να συμβιβάσει την τήρηση της προθεσμίας αυτής με το σεβασμό της έχουσας ανασταλτικό αποτέλεσμα προσωρινής δικαστικής απόφασης θα υποχρεωνόταν να αποφανθεί επί του νομοτύπου της διαδικασίας μεταφοράς πριν από τη λήξη της εν λόγω προθεσμίας, με απόφαση η οποία, ενδεχομένως,

λόγω έλλειψης του απαραίτητου χρόνου που παρέχεται στους δικαστές, δεν ήταν δυνατόν να λάβει υπόψη κατά τρόπο ικανοποιητικό τον περίπλοκο χαρακτήρα της διαφοράς. Όπως ορθώς υπογραμμίζουν ορισμένες κυβερνήσεις και η Επιτροπή, με τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν ενώπιον του Δικαστηρίου, η ερμηνεία αυτή θα αντέβαινε στην εν λόγω αρχή, όπως έχει διαμορφωθεί από την κοινοτική νομολογία⁵.

Ενόψει των ανωτέρω το Δικαστήριο απεφάνθη ότι το άρθρο 20, παράγραφοι 1, στοιχείο δ' και 2 του Κανονισμού 343/2003 έχει την έννοια ότι, εφόσον η νομοθεσία του αιτούντος κράτους μέλους προβλέπει το ανασταλτικό αποτέλεσμα ενδίκου βοήθηματος, η προθεσμία πραγματοποίησης της μεταφοράς δεν αρχίζει να τρέχει ήδη από την έκδοση της δικαστικής απόφασης με την οποία αναστέλλεται η εφαρμογή της διαδικασίας μεταφοράς, αλλά μόνον από την έκδοση της δικαστικής απόφασης που αποφαίνεται επί του νομοτύπου της διαδικασίας και η οποία δεν πρόκειται πλέον να εμποδίσει την εφαρμογή της διαδικασίας αυτής.

0756

Υπόθεση C – 465/07⁶

Meki και Noor Elgafaji κατά Κάτω Χωρών

Δικαστές: Β. Σκουρής, Πρόεδρος, Ρ. Jann, C. W. A. Timmermans, Α. Rosas, Κ. Lenaerts και Μ. Πεšić, πρόεδροι τμήματος, Γ. Αρέστης, Α. Borg Barthet, J. Malenovský, U. L hmus και L. Bay Larsen, εισηγητής,

Γενικός Εισαγγελέας: Μ. Poiares Maduro

Δικηγόροι: Α. Hekman για τους Μ. και Ν. Elgafaji, C. Wissels και C. ten Dam για την κυβέρνηση της Ολλανδίας, C. Pochet και L. Van den Broeck για την κυβέρνηση του Βελγίου, Μιχελογιαννάκη, Τ. Παπαδοπούλου και Γ. Παπαγιάννη για την κυβέρνηση της Ελλάδας, J-C. Niollet για την κυβέρνηση της Γαλλίας, R. Adam επικουρούμενος από τον Ρ. Gentili για την κυβέρνηση της Ιταλίας, J. Heliskoski για την κυβέρνηση της Φινλανδίας, S. Johannesson και C. Meyer-Seitz για την κυβέρνηση της Σουηδίας, V. Jackson, επικουρούμενη από τον S. Wordsworth, για την κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, Μ. Κοντού-Durande και τον R. Troosters για την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Παροχή επικουρικής προστασίας βάσει σοβαρής και προσωπικής απειλής κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας αμάχου λόγω αδιάκριτης άσκησης βίας σε καταστάσεις διεθνούς ή εσωτερικής ένο-

⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει, υπό την έννοια αυτή, στη σκέψη 49 της από 11.9.2003 απόφασής του επί της υπόθεσης Safalero (C-13/01), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2003, σελίδα I-8679 και στη σκέψη 39 της από 13.3.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης Unibet (C-432/05).

⁶ Εκδικάστηκε από το Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως του Δικαστηρίου και απαγγέλθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 17.2.2009

πλης σύρραξης – Η αδιακρίτως ασκούμενη βία, ως προϋπόθεση εφαρμογής του στοιχείου γ' του άρθρου 15 της Οδηγίας 2004/83/EK, σημαίνει ότι μπορεί να επεκταθεί σε άτομα ανεξάρτητα από τις προσωπικές τους περιστάσεις – Όσο περισσότερο ο αιτών είναι σε θέση να αποδείξει ότι θίγεται ειδικά λόγω των χαρακτηριστικών της κατάστασής του, τόσο μικρότερος θα είναι ο βαθμός της αδιακρίτως ασκούμενης βίας που απαιτείται προκειμένου ο αιτών να τύχει επικουρικής προστασίας – Το περιεχόμενο της διάταξης του άρθρου 25, στοιχείο γ' της Οδηγίας 2004/83/EK διαφέρει από αυτό του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και επομένως ερμηνεύεται αυτοτελώς, τηρουμένων των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως αυτά διασφαλίζονται από την προαναφερόμενη Σύμβαση – Η ερμηνεία του άρθρου 15, στοιχείο γ' της Οδηγίας 2004/83/EK σε συνδυασμό με το άρθρο 2 στοιχείο ε' αυτής είναι σύμφωνη με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Συμμορφούμενος προς το άρθρο 249, τρίτο εδάφιο EK, εφαρμόζοντας το εθνικό δίκαιο, είτε πρόκειται για προγενέστερες ή μεταγενέστερες από την Οδηγία διατάξεις, ο καλούμενος να το ερμηνεύσει εθνικός δικαστής οφείλει να το πράξει στο μέγιστο βαθμό υπό το φως του γράμματος και του σκοπού της Οδηγίας, ώστε να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο με αυτήν αποτέλεσμα.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»
Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Άρθρα 2 στοιχείο ε', 4 παράγραφοι 3 και 4, 8 παράγραφος 1 και 15 στοιχείο γ' της Οδηγίας 2004/83/EK του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους
EE L 304 της 30.9.2004

Άρθρα 2 στοιχείο ε', 4 παράγραφοι 3 και 4, 8 εδάφιο α' και 15 παράγραφος γ' του Π.Δ. 96/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/83/EK του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους» (ΦΕΚ 152, τ. Α')

Άρθρα 68 και 234 EK

N. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α΄)

Πραγματικά Περιστατικά: Στις 13 Δεκεμβρίου 2006, το ζεύγος Elgafaji υπέβαλε αιτήσεις για την χορήγηση άδειας διαμονής ορισμένου χρόνου στις Κάτω Χώρες, συνυποβάλλοντας στοιχεία προς απόδειξη του πραγματικού κινδύνου που θα διέτρεχαν σε περίπτωση απέλασης στη χώρα καταγωγής τους, εν προκειμένω, το Ιράκ. Προς στήριξη της επιχειρηματολογίας τους, επικαλέστηκαν ιδίως πραγματικά περιστατικά που αφορούσαν στις προσωπικές τους περιστάσεις.

Τόνισαν, μεταξύ άλλων, ότι ο M. Elgafaji, μουσουλμάνος συτικής καταγωγής, είχε εργαστεί, από τον Αύγουστο του 2004 μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2006, σε μια βρετανική επιχείρηση που παρέχει προσωπικό ασφαλείας για τη μεταφορά του προσωπικού του αεροδρομίου προς τη λεγόμενη «πράσινη» ζώνη. Ανέφεραν ότι ο θείος του M. Elgafaji, που εργαζόταν στην ίδια επιχείρηση, υπήρξε θύμα παραστρατιωτικών οργάνων, το δε πιστοποιητικό θανάτου αναφέρει ότι ο θάνατός του επήλθε μετά από τρομοκρατική επίθεση. Λίγο καιρό αργότερα, απειλητική επιστολή στην οποία αναφερόταν «θάνατος στους συνεργαζομένους» αναρτήθηκε στην είσοδο της κατοικίας στην οποία ο M. Elgafaji διέμενε με τη σύζυγό του N. Elgafaji, μουσουλμάνα σουνιτικής καταγωγής.

Με τις από 20.12.2006 αποφάσεις του ο Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie (Υπουργός Μετανάστευσης και Ενσωμάτωσης), που ήταν αρμόδιος για τις υποθέσεις μετανάστευσης μέχρι την 22.2.2007, ημερομηνία κατά την οποία η σχετική αρμοδιότητα ανατέθηκε στον Staatssecretaris van Justitie, αρνήθηκε να χορηγήσει άδειες διαμονής ορισμένου χρόνου στο ζεύγος Elgafaji. Ο Υπουργός έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι οι M. και N. Elgafaji δεν είχαν αποδείξει επαρκώς τις περιστάσεις που επικαλούνταν και, κατ' ακολουθίαν, τον πραγματικό κίνδυνο σοβαρής και προσωπικής βλάβης που ισχυρίζονταν ότι διέτρεχαν στη χώρα καταγωγής τους. Επομένως, η κατάστασή τους δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 29, παράγραφος 1, στοιχείο β του Νόμου του 2000 περί Αλλοδαπών.

Κατά τον Υπουργό, το βάρος απόδειξης παραμένει το ίδιο ανεξαρτήτως του αν πρόκειται για την προστασία που χορηγείται βάσει του άρθρου 15, στοιχείο β΄, της Οδηγίας ή εκείνη του άρθρου 15, στοιχείο γ΄. Οι δύο αυτές διατάξεις, όπως και το άρθρο 29, παράγραφος 1, στοιχείο β, του Νόμου του 2000 περί Αλλοδαπών, επιβάλλουν στους αιτούντες την υποχρέωση να αποδείξουν επαρκώς την πραγματική κατάστασή τους υπό το πρίσμα του κινδύνου της σοβαρής και προσωπικής βλάβης που θα διέτρεχαν αν επέστρεφαν στη χώρα καταγωγής τους. Καθόσον το ζεύγος

Elgafaji δεν προσκόμισε μια τέτοια απόδειξη στο πλαίσιο του άρθρου 29, παράγραφος 1, στοιχείο β, του Νόμου του 2000 περί Αλλοδαπών, δεν μπορούσε, συνεπώς, να επικαλεστεί λυσιτελώς το άρθρο 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας.

Μετά την απόρριψη των αιτήσεών τους για τη χορήγηση άδειας προσωρινής διαμονής, οι M. και N. Elgafaji άσκησαν προσφυγές ενώπιον του Rechtbank te's-Gravenhage, τις οποίες το δικαστήριο αυτό δέχθηκε.

Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε, ειδικότερα, ότι το άρθρο 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας, που λαμβάνει υπόψη την ύπαρξη ένοπλης σύρραξης στη χώρα καταγωγής του αιτούντος προστασία, δεν απαιτεί τον υψηλό βαθμό εξατομίκευσης του κινδύνου που απαιτεί το άρθρο 15, στοιχείο β', και το άρθρο 29, παράγραφος 1, στοιχείο β, του Νόμου του 2000 περί Αλλοδαπών. Η απόδειξη σχετικά με την ύπαρξη προσωπικής και σοβαρής απειλής κατά του αιτούντος προστασία μπορεί, έτσι, να προσκομισθεί ευχερέστερα στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας, σε σύγκριση προς το άρθρο 15, στοιχείο β'.

Κατά συνέπεια, το Rechtbank te's-Gravenhage ακύρωσε τις αποφάσεις της 20.12.2006 με τις οποίες είχαν απορριφθεί οι αιτήσεις χορήγησης αδειών προσωρινής διαμονής στο ζεύγος Elgafaji, στο μέτρο που η απόδειξη που απαιτείται στο πλαίσιο του άρθρου 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας ευθυγραμμίζονταν προς την απαιτούμενη στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 15, στοιχείο β', της Οδηγίας, όπως αυτό επαναλαμβάνεται στο άρθρο 29, παράγραφος 1, στοιχείο β, του Νόμου του 2000 περί Αλλοδαπών.

Κατά το δικαστήριο αυτό, ο Υπουργός όφειλε να εξετάσει αν υπήρχαν λόγοι να χορηγήσει στο ζεύγος Elgafaji άδεια διαμονής ορισμένου χρόνου βάσει του άρθρου 29, παράγραφος 1, στοιχείο β, του Νόμου του 2000 περί Αλλοδαπών, λόγω της ύπαρξης σοβαρής βλάβης κατά την έννοια του άρθρου 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας.

Το επιληφθέν σε δεύτερο βαθμό Raad van State έκρινε ότι οι συναφείς διατάξεις της Οδηγίας παρουσίαζαν δυσχέρειες ερμηνείας. Επιπροσθέτως, ανέφερε ότι το άρθρο 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας δεν είχε ενσωματωθεί στην ολλανδική νομοθεσία στις 20.12.2006, ημερομηνία κατά την οποία εκδόθηκαν οι προσβαλλόμενες αποφάσεις του Υπουργού.

Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Raad van State αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει το άρθρο 15, [...] στοιχείο γ', της Οδηγίας [...] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η διάταξη αυτή παρέχει προστασία μόνο σε περίπτωση εμπίπτουσα στο άρθρο 3 της [ΕΣΔΑ], όπως έχει ερμηνευτεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ή υπό

την έννοια ότι η πρώτη εκ των ανωτέρω διατάξεων παρέχει συμπληρωματική ή άλλης φύσης προστασία σε σχέση με το άρθρο 3 της [ΕΣΔΑ];

2) Αν το άρθρο 15, [...] στοιχείο γ', της Οδηγίας παρέχει συμπληρωματική ή άλλης φύσης προστασία σε σχέση με το άρθρο 3 της [ΕΣΔΑ], βάσει ποίων κριτηρίων καθορίζεται στην περίπτωση αυτή αν ένα πρόσωπο που ζητεί να υπαχθεί στο καθεστώς επικουρικής προστασίας διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να εκτεθεί σε σοβαρή και προσωπική απειλή λόγω αδιάκριτης άσκησης βίας υπό την έννοια του άρθρου 15, [...] στοιχείο γ', σε συνδυασμό με το άρθρο 2, [...] στοιχείο ε', της Οδηγίας;»

Νόμο βάσιμο: **A)** Το περιεχόμενο της διάταξης του άρθρου 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας διαφέρει από αυτό του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ και, επομένως, πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς, τηρουμένων των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως αυτά διασφαλίζονται από την ΕΣΔΑ. **B)** Ο όρος «προσωπική» του άρθρου 15, στοιχείο γ' της Οδηγίας πρέπει να νοείται ως χαρακτηρίζων βλάβη προξενούμενη σε αμάχους, ανεξαρτήτως της ταυτότητάς τους, όταν ο βαθμός της αδιακρίτως ασκούμενης βίας που χαρακτηρίζει την υπό εξέλιξη ένοπλη σύρραξη και λαμβάνεται υπόψη από τις αρμόδιες εθνικές αρχές που επιλαμβάνονται των αιτήσεων περί επικουρικής προστασίας ή από τα δικαστήρια κράτους μέλους ενώπιον των οποίων προσβάλλεται απόφαση περί απόρριψης τέτοιας αίτησης είναι τόσο υψηλός, ώστε υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να εκτιμάται ότι ο άμαχος ο οποίος θα επιστρέψει στην οικεία χώρα ή, ενδεχομένως, περιοχή θα αντιμετωπίσει, λόγω της παρουσίας του και μόνο στο έδαφος αυτής της χώρας ή της περιοχής, πραγματικό κίνδυνο να εκτεθεί σε σοβαρή απειλή κατά το άρθρο 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας.

Ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβησαν οι κυβερνήσεις του Βελγίου, της Ελλάδας, της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Φινλανδίας, της Σουηδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Σκεπτικό: **A) Η σχέση της διάταξης του άρθρου 15, στοιχείο γ' της Οδηγίας με το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**

27. Καταρχάς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί να προσδιοριστεί το περιεχόμενο της προστασίας που εγγυάται το άρθρο 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας σε σχέση με την προστασία την οποία παρέχει το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, όπως αυτό έχει ερμηνευτεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου με τη νομολογία του⁷.

⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει μεταξύ άλλων στις σκέψεις 115 έως 117 της από 17.7.2008 απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της υπόθεσης N.A. κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Προσφυγή No. 25904/2007) (δη-

28. Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι καίτοι το προστατευόμενο από το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ θεμελιώδες δικαίωμα περιλαμβάνεται στις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου των οποίων την τήρηση διασφαλίζει το Δικαστήριο και η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου λαμβάνεται υπόψη για την ερμηνεία του περιεχομένου του εν λόγω δικαιώματος στο πλαίσιο της κοινοτικής έννομης τάξης, εντούτοις, στο εν λόγω άρθρο 3 αντιστοιχεί, κατ' ουσίαν, το άρθρο 15, στοιχείο β', της Οδηγίας. Αντιθέτως, το περιεχόμενο της διάταξης του άρθρου 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας διαφέρει από αυτό του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ και, επομένως, πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς, τηρουμένων των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως αυτά διασφαλίζονται από την ΕΣΔΑ.

μοσιευμένη μεταξύ άλλων σε: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/487f578b2.pdf>: «115. Από την προαναφερόμενη επισκόπηση της νομολογίας, συνάγεται ότι το Δικαστήριο ουδέποτε απέκλεισε την πιθανότητα να παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης η απομάκρυνση σε χώρα όπου επικρατεί γενικευμένη κατάσταση βίας που χαρακτηρίζεται από επαρκές επίπεδο έντασης. Βέβαια, το Δικαστήριο υιοθετεί παρόμοια προσέγγιση μόνο στις περιπτώσεις της ακραίας βίας, όταν ο ενδιαφερόμενος διατρέχει πραγματικό κίνδυνο κακομεταχείρισης απλά και μόνο λόγω της έκθεσής του σε παρόμοια βία. 116. Όμως, κατ' εξαίρεση, στις περιπτώσεις όπου ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι ανήκει σε ομάδα που υφίσταται συστηματικά πρακτικές κακομεταχείρισης, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης όταν αποδεικνύει αφενός τη συμμετοχή του στην οικεία ομάδα και αφετέρου σοβαρούς λόγους να πιστεύεται ότι πράγματι εφαρμόζεται η πρακτική κακομεταχείρισης (βλέπε απόφαση επί της υπόθεσης *Saadi κατά Ιταλίας*). Σε αυτές τις περιπτώσεις, και για να μην είναι πλασματική η προστασία που παρέχει το άρθρο 3, το Δικαστήριο δεν απαιτεί από τον προσφεύγοντα να αποδείξει περαιτέρω εξατομικευμένα χαρακτηριστικά. Τούτο καθορίζεται υπό το φως των προσωπικών περιστάσεων του προσφεύγοντα και των διαθέσιμων πληροφοριών για την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα καταγωγής όσον αφορά στην οικεία ομάδα (βλέπε απόφαση επί της υπόθεσης *Salah Sheekh κατά Ολλανδίας*). Σε αυτήν την υπόθεση, τα ευρήματα του Δικαστηρίου για τη μεταχείριση που υφίσταται η φυλή *Ashraf* σε ορισμένες περιοχές της Σομαλίας καθώς και η μη αμφισβήτηση της ιδιότητας του προσφεύγοντα ως μέλους αυτής της φυλής, ήσαν επαρκή κατά την κρίση του Δικαστηρίου για να διαπιστώσει ότι η απέλασή του στη Σομαλία συνιστά παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης. 117. Συνάγεται ότι, για να καθορίσει εάν οφείλει να επιμείνει στο στοιχείο των περαιτέρω ειδικών χαρακτηριστικών, το Δικαστήριο μπορεί να λάβει υπόψη τη γενικευμένη κατάσταση βίας που επικρατεί σε μια χώρα. Εκτιμά ότι η αντιμετώπιση αυτή είναι η προσήκουσα όταν λόγω της γενικής κατάστασης είναι μεγάλη η πιθανότητα να υποστεί η ενδιαφερόμενη ομάδα συστηματική κακομεταχείριση από τις αρχές (ή από τα πρόσωπα ή τις ομάδες των προσώπων από τα οποία κινδυνεύει) (βλέπε *Salah Sheekh κατά Ολλανδίας*, σκέψη 148, *Saadi κατά Ιταλίας*, σκέψεις 132 και 143 και αντίθετα *Thampibillai κατά Ολλανδίας* (σκέψεις 64 και 65) και *Venkadajalasarma κατά Ολλανδίας* (σκέψεις 66 και 67)».

29. Κατά συνέπεια, τα υποβληθέντα ερωτήματα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, αφορούν στην ερμηνεία του άρθρου 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, στοιχείο ε', αυτής.

Β) Ερμηνεία του άρθρου 15, στοιχείο γ' σε συνδυασμό με το άρθρο 2, στοιχείο ε' της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ

30. Υπό το πρίσμα αυτών των προκαταρκτικών παρατηρήσεων και των περιστάσεων της υπόθεσης της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο ζητεί ουσιαστικώς να διευκρινιστεί αν το άρθρο 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, στοιχείο ε', αυτής πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η ύπαρξη σοβαρής και προσωπικής απειλής κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας του αιτούντος επικουρική προστασία εξαρτάται από την προϋπόθεση της απόδειξης εκ μέρους του αιτούντος ότι η απειλή τον αφορά ειδικώς λόγω των χαρακτηριστικών της κατάστασής του. Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να προσδιοριστεί το κριτήριο βάσει του οποίου μπορεί να θεωρηθεί αποδεδειγμένη η ύπαρξη τέτοιας απειλής.

31. Προκειμένου να δοθεί απάντηση στα ερωτήματα αυτά, πρέπει να εξεταστούν συγκριτικά οι κατά το άρθρο 15 της Οδηγίας τρεις μορφές «σοβαρής βλάβης», που συνιστούν τις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν για την αναγνώριση προσώπου ως δικαιούχου επικουρικής προστασίας, εφόσον, σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο ε', της Οδηγίας, υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να εκτιμάται ότι, εάν ο αιτών επιστρέψει στην οικεία χώρα, διατρέχει «πραγματικό κίνδυνο να υποστεί [τέτοια] βλάβη».

32. Συναφώς, παρατηρείται ότι οι όροι «θανατική ποινή», «εκτέλεση» καθώς και «βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία του αιτούντος» του άρθρου 15, στοιχεία α' και β', της Οδηγίας, χαρακτηρίζουν περιπτώσεις στις οποίες ο αιτών επικουρική προστασία διατρέχει ειδικώς τον κίνδυνο βλάβης συγκεκριμένης μορφής.

33. Αντιθέτως, η κατά το άρθρο 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας βλάβη, καθόσον συνίσταται σε «σοβαρή και προσωπική απειλή κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας» του αιτούντος, αναφέρεται σε ένα γενικότερο κίνδυνο βλάβης.

34. Συγκεκριμένα, η βλάβη αυτή αφορά, ευρύτερα, «απειλή [...] κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας» αμάχου και όχι συγκεκριμένες πράξεις βίας. Επιπροσθέτως, η απειλή αυτή είναι συμφυής με μια γενική κατάσταση «διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης». Τέλος, η βία από την οποία προέρχεται η εν λόγω απειλή χαρακτηρίζεται ως «αδιακρίτως» ασκούμενη, όρος που σημαίνει ότι μπορεί να επεκταθεί σε άτομα ανεξαρτήτως των προσωπικών περιστάσεών τους.

35. Στο πλαίσιο αυτό, ο όρος «προσωπική» πρέπει να νοείται ως χαρακτηρίζων βλάβη προξενούμενη σε αμάχους, ανεξαρτήτως της ταυ-

τότητάς τους, όταν ο βαθμός της αδιακρίτως ασκούμενης βίας που χαρακτηρίζει την υπό εξέλιξη ένοπλη σύρραξη και λαμβάνεται υπόψη από τις αρμόδιες εθνικές αρχές που επιλαμβάνονται των αιτήσεων περί επικουρικής προστασίας ή από τα δικαστήρια κράτους μέλους ενώπιον των οποίων προσβάλλεται απόφαση περί απόρριψης τέτοιας αίτησης είναι τόσο υψηλός, ώστε υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να εκτιμάται ότι ο άμαχος ο οποίος θα επιστρέψει στην οικεία χώρα ή, ενδεχομένως, περιοχή θα αντιμετωπίσει, λόγω της παρουσίας του και μόνον στο έδαφος αυτής της χώρας ή της περιοχής, πραγματικό κίνδυνο να εκτεθεί σε σοβαρή απειλή κατά το άρθρο 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας.

36. Η ερμηνεία αυτή, η οποία δύναται να διασφαλίσει ένα αυτοτελές πεδίο εφαρμογής στο άρθρο 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας, δεν αναιρείται από το γράμμα της εικοστής έκτης αιτιολογικής σκέψης, κατά το οποίο «οι κίνδυνοι στους οποίους εκτίθεται εν γένει ο πληθυσμός ή τμήμα του πληθυσμού μιας χώρας δεν συνιστούν συνήθως, αυτοί καθαυτοί, προσωπική απειλή που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως σοβαρή βλάβη».

37. Συγκεκριμένα, μολονότι η αιτιολογική αυτή σκέψη σημαίνει ότι η απλή αντικειμενική διαπίστωση κινδύνου απορρέοντος από τη γενική κατάσταση μιας χώρας δεν αρκεί, καταρχήν, για να γίνει δεκτό ότι οι προϋποθέσεις του άρθρου 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας, συντρέχουν ως προς συγκεκριμένο πρόσωπο, εντούτοις, καθόσον η αιτιολογική αυτή σκέψη χρησιμοποιεί τον όρο «συνήθως», αναγνωρίζει το ενδεχόμενο ύπαρξης μιας εξαιρετικής κατάστασης, χαρακτηριζομένης από έναν τόσο υψηλό βαθμό κινδύνου, ώστε να υπάρχουν σοβαροί λόγοι να εκτιμάται ότι το πρόσωπο αυτό θα εκτεθεί ατομικώς στον επίμαχο κίνδυνο.

38. Ο εξαιρετικός χαρακτήρας της κατάστασης αυτής επιρρωννύεται, επίσης, από το γεγονός ότι η οικεία προστασία είναι επικουρική, καθώς και από την οικονομία του άρθρου 15 της Οδηγίας, καθόσον η βλάβη, της οποίας τον ορισμό δίνει το άρθρο αυτό υπό τα στοιχεία α' και β', πρέπει να εξατομικεύεται σαφώς. Μολονότι είναι αληθές ότι στοιχεία που αφορούν το σύνολο του πληθυσμού αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την εφαρμογή του άρθρου 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας, υπό την έννοια ότι σε περίπτωση διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης ο ενδιαφερόμενος, όπως και άλλα πρόσωπα, εντάσσεται στον κύκλο των δυνητικών θυμάτων μιας αδιακρίτως ασκούμενης βίας, εντούτοις, η ερμηνεία της εν λόγω διάταξης πρέπει να γίνεται λαμβανομένου υπόψη του συστήματος στο οποίο εντάσσεται, δηλαδή σε σχέση με τις λοιπές δύο περιπτώσεις που προβλέπει το άρθρο 15 και, επομένως, να ερμηνεύεται σε στενή συνάρτηση με την εξατομίκευση αυτή.

39. Συναφώς, πρέπει να διευκρινισθεί ότι όσο περισσότερο ο αιτών είναι σε θέση να αποδείξει ότι θίγεται ειδικώς λόγω των χαρακτηριστικών

της κατάστασής του, τόσο μικρότερος θα είναι ο βαθμός της αδιακρίτως ασκούμενης βίας που απαιτείται προκειμένου ο αιτών να τύχει της επικουρικής προστασίας.

40. Επιπλέον, πρέπει να προστεθεί ότι, κατά την προβλεπόμενη στο άρθρο 4, παράγραφος 3, της Οδηγίας εξατομικευμένη αξιολόγηση της αίτησης επικουρικής προστασίας, μπορεί, ιδίως, να λαμβάνεται υπόψη:

– η έκταση από γεωγραφικής άποψης της κατάστασης της αδιακρίτως ασκούμενης βίας, καθώς και ο πραγματικός προορισμός του αιτούντος σε περίπτωση που αυτός επιστρέψει στην οικεία χώρα, όπως προκύπτει από το άρθρο 8, παράγραφος 1, της Οδηγίας, και

– η ύπαρξη, ενδεχομένως, σοβαρής ένδειξης περί πραγματικού κινδύνου, όπως η ένδειξη που αναφέρεται στο άρθρο 4, παράγραφος 4, της Οδηγίας, υπό το πρίσμα της οποίας η απαίτηση περί αδιακρίτως ασκούμενης βίας, από την οποία εξαρτάται το δικαίωμα του αιτούντος να τύχει της επικουρικής προστασίας, ενδέχεται να είναι λιγότερο αυστηρή.

41. Τέλος, στην υπόθεση της κύριας δίκης, πρέπει να επισημανθεί ότι, καίτοι το άρθρο 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας μεταφέρθηκε ρητώς στην εθνική έννομη τάξη μετά τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς που έχει αχθεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, εντούτοις, αυτό υπέχει την υποχρέωση να επιχειρεί σύμφωνη προς την Οδηγία αυτή ερμηνεία του εθνικού δικαίου και, ιδίως, του άρθρου 29, παράγραφος 1, στοιχεία β και δ, του Νόμου του 2000 περί Αλλοδαπών.

42. Συγκεκριμένα, κατά πάγια νομολογία, εφαρμόζοντας το εθνικό δίκαιο, είτε πρόκειται για προγενέστερες ή μεταγενέστερες από την Οδηγία διατάξεις, ο καλούμενος να το ερμηνεύσει εθνικός δικαστής οφείλει να το πράξει στο μέγιστο δυνατό βαθμό υπό το φως του γράμματος και του σκοπού της Οδηγίας, ώστε να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο με αυτήν αποτέλεσμα, συμμορφούμενος έτσι προς το άρθρο 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ⁸.

43. Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, στοιχείο ε', της ίδιας Οδηγίας, έχει την έννοια ότι:

– η ύπαρξη σοβαρής και προσωπικής απειλής κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας του αιτούντος επικουρική προστασία δεν εξαρτάται από την προϋπόθεση της απόξειξης εκ μέρους του αιτούντος ότι η

⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 8 της από 13.11.1990 απόφασής του επί της υπόθεσης *Marleasing* (C-106/89), δημοσιευμένη σε Συλλογή 1990, σελίδα I-4135 και στη σκέψη 84 της από 24.6.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης *Commune de Mesquer* (C-188/07).

απειλή τον αφορά ειδικώς λόγω των χαρακτηριστικών της κατάστασής του,

– η ύπαρξη τέτοιας απειλής μπορεί, κατ' εξαίρεση, να θεωρηθεί αποδεδειγμένη όταν ο βαθμός της αδιακρίτως ασκούμενης βίας που χαρακτηρίζει την υπό εξέλιξη ένοπλη σύρραξη και λαμβάνεται υπόψη από τις αρμόδιες εθνικές αρχές που επιλαμβάνονται των αιτήσεων περί επικουρικής προστασίας ή από τα δικαστήρια κράτους μέλους ενώπιον των οποίων προσβάλλεται απόφαση περί απόρριψης τέτοιας αίτησης είναι τόσο υψηλός, ώστε υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να εκτιμάται ότι ο άμαχος που θα επιστρέψει στην οικεία χώρα ή, ενδεχομένως, περιοχή θα αντιμετωπίσει, λόγω της παρουσίας του και μόνον στο έδαφος αυτής της χώρας ή της περιοχής, πραγματικό κίνδυνο να εκτεθεί στην εν λόγω απειλή.

44. Τέλος, πρέπει να προστεθεί ότι η συναγόμενη από τις ανωτέρω σκέψεις ερμηνεία του άρθρου 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, στοιχείο ε', αυτής, είναι σύμφωνη με την ΕΣΔΑ, συμπεριλαμβανομένης της σχετικής με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου⁹.

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι το άρθρο 15, στοιχείο γ', της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, στοιχείο ε', της ίδιας Οδηγίας, έχει την έννοια ότι:

– η ύπαρξη σοβαρής και προσωπικής απειλής κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας του αιτούντος επικουρική προστασία δεν εξαρτάται από την προϋπόθεση της απόδειξης εκ μέρους του αιτούντος ότι η απειλή τον αφορά ειδικώς λόγω των χαρακτηριστικών της κατάστασής του,

– η ύπαρξη τέτοιας απειλής μπορεί, κατ' εξαίρεση, να θεωρηθεί αποδεδειγμένη όταν ο βαθμός της αδιακρίτως ασκούμενης βίας που χαρακτηρίζει την υπό εξέλιξη ένοπλη σύρραξη και λαμβάνεται υπόψη από τις αρμόδιες εθνικές αρχές που επιλαμβάνονται των αιτήσεων περί επικουρικής προστασίας ή από τα δικαστήρια κράτους μέλους ενώπιον των οποίων προσβάλλεται απόφαση περί απόρριψης τέτοιας αίτησης είναι τόσο υψηλός, ώστε υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να εκτιμάται ότι ο άμαχος ο οποίος θα επιστρέψει στην οικεία χώρα ή, ενδεχομένως, περιοχή θα αντιμετωπίσει, λόγω

⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει μεταξύ άλλων στις σκέψεις 115 έως 117 της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της υπόθεσης N.A. κατά Ηνωμένου Βασιλείου (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 7 στη σελίδα 248 της παρούσας έκδοσης).

της παρουσίας του και μόνον στο έδαφος αυτής της χώρας ή της περιοχής, πραγματικό κίνδυνο να εκτεθεί στην εν λόγω απειλή.

0757

Υπόθεση C – 228/06¹⁰

Mehmet Soysal και Ibrahim Savatli κατά Γερμανίας

Δικαστές: P. Jann, πρόεδρος τμήματος, M. Pešič, A. Tizzano, A. Borg Barthet και J.-J. Kasel, εισηγητής,

Γενικός Εισαγγελέας: M. Poiares Maduro

Δικηγόροι: R. Gutmann για τους Mehmet Soysal και Ibrahim Savatli, M. Lumma και J. Möller για την κυβέρνηση της Γερμανίας, R. Holdgaard για την κυβέρνηση της Δανίας, Γ. Καρινιάδης και Τ. Παπαδοπούλου για την κυβέρνηση της Ελλάδας, Τ. Mihelič για την κυβέρνηση της Σλοβενίας και M. Wilderspin και G. Braun για την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 41 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Συμφωνίας Σύνδεσης ΕΟΚ-Τουρκίας έχει άμεσο αποτέλεσμα καθιερώνοντας με όρους σαφείς, ακριβείς και ανεπιφύλακτους μια μη αμφίσημη ρήτρα standstill, που περιλαμβάνει αναληφθείσα από τα συμβαλλόμενα μέρη υποχρέωση που αναλύεται νομικά σε απλή αποχή από ενέργεια – Η υπεροχή των συναπτομένων από την Κοινότητα διεθνών συμφωνιών έναντι των πράξεων του παραγώγου κοινοτικού δικαίου απαιτεί να συνάδει η ερμηνεία των τελευταίων, στο μέτρο του δυνατού, προς τις εν λόγω συμφωνίες – Προκειμένου για Τούρκους υπηκόους, που προτίθενται να κάνουν χρήση στο έδαφος κράτος μέλους του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών δυνάμει της Συμφωνίας Σύνδεσης ΕΟΚ – Τουρκίας, εθνική ρύθμιση που εξαρτά τη δραστηριότητα αυτή από τη χορήγηση θεώρησης εισόδου, υποχρέωση που δεν μπορεί, εξάλλου, να επιβληθεί στους κοινοτικούς υπηκόους, είναι ικανή να παρεμποδίσει την ουσιαστική άσκηση αυτής της ελευθερίας κυρίως λόγω των προσθέτων και κατ' επανάληψη επιβαλλομένων επιβαρύνσεων σε τέλη και δαπάνες που συνεπάγεται η λήψη της θεώρησης αυτής, η ισχύς της οποίας είναι χρονικώς περιορισμένη – Σύμφωνα με το άρθρο 59 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου η Τουρκική Δημοκρατία δεν μπορεί να απολαύει περισσότερο ευνοϊκής μεταχείρισης από εκείνη που υφίσταται μεταξύ των κρατών μελών δυνάμει της Συνθήκης

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 62, σημείο 2, στοιχείο β', περίπτωση i, 68 παράγραφος 1

¹⁰ Εκδικάστηκε από το Πρώτο Τμήμα του Δικαστηρίου και απαγγέλθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 19.2.2009

και 234 ΕΚ

N. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α')

Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2760/72 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1972, περί σύναψης Πρόσθετου Πρωτοκόλλου καθώς και Χρηματοδοτικού Πρωτοκόλλου, που υπογράφησαν την 23η Νοεμβρίου 1970, και έχουν επισυναφθεί στη Συμφωνία Σύνδεσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας και αφορούν τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να τεθούν σε εφαρμογή.

Ελληνική ειδική έκδοση: Κεφάλαιο 11 τόμος 2 σελίδα 149

Άρθρο 41 παράγραφος 1 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου και του Χρηματοδοτικού Πρωτοκόλλου, που υπεγράφησαν στις Βρυξέλλες την 23η Νοεμβρίου 1970 και αποτελούν παραρτήματα της συμφωνίας σύνδεσης Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και Τουρκίας περί των ληπτέων μέτρων για την έναρξη ισχύος τους - Τελική πράξη - Δηλώσεις

Ελληνική ειδική έκδοση: Κεφάλαιο 11 τόμος 2 σελίδα 151

Άρθρο 1 παράγραφος 1 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 539/2001 του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2001, περί του καταλόγου τρίτων χωρών οι υπήκοοι των οποίων υπόκεινται στην υποχρέωση θεώρησης για τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών, και του καταλόγου των τρίτων χωρών οι υπήκοοι των οποίων απαλλάσσονται από την υποχρέωση αυτή

EE L 81 της 21.3.2001

Συμφωνία μεταξύ των κυβερνήσεων του Βασιλείου του Βελγίου, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, της Γαλλικής Δημοκρατίας, του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου και του Βασιλείου των Κάτω Χωρών σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα που υπεγράφη στο Σένγκεν στις 14 Ιουνίου 1985

EE 2000 L 239, σελίδα 13

Συμφωνία εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν της 14.6.1985 μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα

EE 2000 L 239, σελίδα 13

Πραγματικά Περιστατικά: Οι M. Soysal και I. Savatli είναι πολίτες και κάτοικοι Τουρκίας, που απασχολούνται από τουρκική εταιρία διε-

θμών μεταφορών εμπορευμάτων ως οδηγοί φορτηγών αυτοκινήτων που ανήκουν σε γερμανική επιχείρηση και είναι ταξινομημένα στη Γερμανία.

Έως το 2000, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είχε κατ' επανάληψη ικανοποιήσει το αίτημά των κυρίων M. Soysal και I. Savatli για χορήγηση θεώρησης εισόδου υπό την ιδιότητά τους ως οδηγών φορτηγών αυτοκινήτων ταξινομημένων στην Τουρκία προκειμένου αυτοί να πραγματοποιήσουν παροχές υπηρεσιών εντός της Γερμανίας.

Όμως, τταν διαπιστώθηκε ότι οδηγούσαν φορτηγά αυτοκίνητα ταξινομημένα στη Γερμανία, το Γενικό Προξενείο της Γερμανίας στην Ισταμπούλ απέρριψε τις αιτήσεις που υπέβαλαν το 2001 και το 2002 για χορήγηση θεώρησης εισόδου

Οι M. Soysal και I. Savatli άσκησαν ενώπιον του Verwaltungsgericht Berlin προσφυγές κατά των αποφάσεων με τις οποίες απορρίφθηκαν οι αιτήσεις χορήγησης θεώρησης εισόδου, με αίτημα να αναγνωριστεί ότι, ως οδηγοί φορτηγών αυτοκινήτων πραγματοποιούντες παροχές υπηρεσιών υπό μορφή διεθνών μεταφορών εμπορευμάτων, δικαιούνται να εισέρχονται στη Γερμανία χωρίς να διαθέτουν σχετική θεώρηση εισόδου. Στηρίζονται, συναφώς, στη ρήτρα standstill του άρθρου 41 παράγραφος 1 του Προσθέτου Πρωτοκόλλου, που απαγορεύει την εφαρμογή στην περίπτωση τους προϋποθέσεων εισόδου στο γερμανικό έδαφος λιγότερο ευνοϊκών από εκείνες που ίσχυαν κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του εν λόγω Πρωτοκόλλου έναντι της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, δηλαδή την 1η Ιανουαρίου 1973. Όμως, κατά την ημερομηνία αυτή, δεν υπήρχε υποχρέωση εφοδιασμού με θεώρηση εισόδου για τη δραστηριότητα που ασκούν, καθόσον η υποχρέωση αυτή θεσπίστηκε το 1980. Εξάλλου, κατά τους M. Soysal και I. Savatli, η ρήτρα αυτή υπερισχύει της υποχρέωσης λήψης θεώρησης εισόδου που επιβάλλει ο Κανονισμός 539/2001, που εκδόθηκε μετά την ως άνω ημερομηνία.

Με απόφαση της 3.7.2002 το Verwaltungsgericht Berlin απέρριψε τις προσφυγές τους. Οι M. Soysal και I. Savatli άσκησαν έφεση ενώπιον του Oberverwaltungsgericht Berlin-Brandenburg, που θεωρεί ότι η λύση της διαφοράς που έχει υποβληθεί στην κρίση του εξαρτάται από την ερμηνεία του άρθρου 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου.

Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι οι εφεσείοντες της κύριας δίκης, υπό την ιδιότητα του οδηγού φορτηγών, είναι υπάλληλοι επιχείρησης που έχει την έδρα της στην Τουρκία και πραγματοποιεί νομίμως παροχές υπηρεσιών εντός της Γερμανίας. Ειδικότερα, οι ανωτέρω δεν ασκούν τη δραστηριότητά τους για λογαριασμό της γερμανικής εταιρίας στο όνομα της οποίας είναι ταξινομημένα τα φορτηγά αυτοκίνητα που χρησιμοποιούνται για τις μεταφορές εμπορευμάτων – στο πλαίσιο δανει-

σμού μισθωτών, για τον οποίο απαιτείται άδεια κατά το γερμανικό δίκαιο –, εφόσον η εξουσία παροχής οδηγιών προς τους εν λόγω μισθωτούς όσον αφορά την εκτέλεση της εργασίας τους ανήκει κυρίως, ακόμα και κατά την περίοδο απασχόλησης στην υπηρεσία της εν λόγω εταιρίας, στην εργοδότηριά τους τουρκική εταιρία.

Εξάλλου, από τη σκέψη 106 της από 21.10.2003 απόφασης επί της υπόθεσης *Abatay κ.λπ.*¹¹ προκύπτει ότι οι Τούρκοι εργαζόμενοι όπως οι εφεσεύοντες της κύριας δίκης δικαιούνται να επικαλούνται, για τη δραστηριότητα που ασκούν, το άρθρο 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου.

Τέλος, κατά την έναρξη της ισχύος του Πρωτοκόλλου αυτού, οι εν λόγω εργαζόμενοι, που ασκούσαν δραστηριότητες στη Γερμανία στον τομέα της διεθνούς οδικής μεταφοράς εμπορευμάτων, είχαν δικαίωμα εισόδου στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού χωρίς θεώρηση εισόδου, καθόσον η σχετική υποχρέωση θεσπίστηκε στο γερμανικό δίκαιο από 1ης Ιουλίου 1980.

Ωστόσο, δεν υπάρχει μέχρι σήμερα νομολογία του Δικαστηρίου ως προς το αν η θέσπιση, από το εθνικό δίκαιο περί αλλοδαπών ή από το κοινοτικό δίκαιο, υποχρέωσης εφοδιασμού με θεώρηση εισόδου εμπίπτει στην κατά το άρθρο 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου έννοια των «νέων περιορισμών» στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

Συγκεκριμένα, αφενός, είναι αληθές ότι οι σκέψεις 69 και 70 της από 11.5.2000 απόφασης επί της υπόθεσης *Savas*¹², φαίνεται να συνηγορούν υπέρ της ερμηνείας σύμφωνα με την οποία το άρθρο 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου συνεπάγεται ολική απαγόρευση της επί τα χείρω μεταβολής, απαγόρευση που ισχύει και για το δικαίωμα εισόδου και διαμονής, οπότε αρκεί να καθοριστεί κατά πόσον το επίδικο μέτρο έχει ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα να εξαρτά την κατάσταση των Τούρκων υπηκόων όσον αφορά την ελευθερία εγκατάστασης ή την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών από προϋποθέσεις περισσότερο περιοριστικές από εκείνες που ίσχυαν κατά τον χρόνο έναρξης ισχύος του Προσθέτου Πρωτοκόλλου¹³. Ωστόσο, στην ερμηνεία αυτή μπορεί να αντιταχθεί ότι η εν λόγω διάταξη δεν μπορεί να συνεπάγεται παρεμπόδιση της γενικής ρυθμιστικής εξουσίας των κρατών μελών, ικανή να επηρεάσει καθ' οιονδήποτε τρόπο την κατάσταση των Τούρκων υπηκόων.

¹¹ C-317/01 και C-369/01 δημοσιευμένη σε Συλλογή 2003, σελίδα I-12301.

¹² C-37/98 δημοσιευμένη σε Συλλογή 2000, σελίδα I-2927

¹³ Βλέπε, υπό το αυτό πνεύμα, τη σκέψη 116 της προαναφερόμενης απόφασης *Abatay κ.λπ.*, ανωτέρω υποσημείωση 11.

Αφετέρου, έστω και αν το γράμμα του άρθρου 41, παράγραφος 1, του προσθέτου πρωτοκόλλου, που αναφέρεται στα «συμβαλλόμενα μέρη», συνηγορεί υπέρ της απόψεως ότι η ρήτρα *standstill* που περιέχεται στη διάταξη αυτή ισχύει όχι μόνο για τους κανόνες των κρατών μελών, αλλά και για τους κανόνες που απορρέουν από το παράγωγο κοινοτικό δίκαιο, το Δικαστήριο δεν έχει ακόμα αποφανθεί ως προς το ζήτημα αυτό.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το *Oberverwaltungsgericht Berlin-Brandenburg* αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει το άρθρο 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου [...] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι συνεπάγεται περιορισμό της ελεύθερης παροχής των υπηρεσιών σε περίπτωση που Τούρκος υπήκοος, που εργάζεται ως οδηγός φορτηγού αυτοκινήτου ταξινομημένου στη Γερμανία εκτελώντας διεθνείς μεταφορές για λογαριασμό τουρκικής επιχείρησης, πρέπει, προκειμένου να εισέλθει στο γερμανικό έδαφος, να έχει θεώρηση Schengen σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 4, παράγραφος 1, και 6 του *Anfenthaltsgesetz* [...] και του άρθρου 1, παράγραφος 1, του Κανονισμού [...] 539/2001, ενώ κατά το χρόνο έναρξης ισχύος του Προσθέτου Πρωτοκόλλου επιτρεπόταν η είσοδός του στη [Γερμανία] χωρίς θεώρηση εισόδου;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, πρέπει το άρθρο 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι οι μνημονευόμενοι στο πρώτο ερώτημα Τούρκοι υπήκοοι δεν χρειάζονται θεώρηση εισόδου προκειμένου να εισέλθουν στη Γερμανία;»

Ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβησαν οι κυβερνήσεις της Δανίας, της Ελλάδας, της Σλοβενίας και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ενώ η κυβέρνηση της Γερμανίας υποστήριξε ότι η αίτηση που ήχθη στην κρίση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων είναι «απαράδεκτη» για το λόγο ότι υποβλήθηκε από δικαιοδοτικό όργανο που δεν συγκαταλέγεται μεταξύ εκείνων των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου κατά το άρθρου 68, παράγραφος 1 ΕΚ, ενώ τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν στο κύρος Κανονισμού του Συμβουλίου που εκδόθηκε βάσει του τίτλου IV του τρίτου μέρους της Συνθήκης ΕΚ.

Νόμο βάσιμο: Α) Η ρήτρα *standstill* του άρθρου 41 παρ. 1 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Συμφωνία Σύνδεσης ΕΟΚ-Τουρκίας απαγορεύει γενικώς την εκ μέρους κράτους μέλους θέσπιση οποιουδήποτε νέου μέτρου που θα είχε ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα να εξαρτάται η εκ μέρους Τούρκου υπηκόου άσκηση των εν λόγω οικονομικών ελευθεριών επί του εδάφους του από όρους περισσότερο περιοριστικούς από

εκείνους που ίσχυαν κατά την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του Προσθέτου Πρωτοκόλλου έναντι του συγκεκριμένου κράτους μέλους. **B)** Η θέσπιση κανόνων ισχυόντων εξίσου έναντι των Τούρκων υπηκόων και των κοινοτικών υπηκόων δεν αντιφάσκει προς τη ρήτρα του άρθρου 41 παρ. 1 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Συμφωνία Σύνδεσης ΕΟΚ-Τουρκίας.

Σκεπτικό: Α) Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

40... Όπως προκύπτει από την ίδια τη διατύπωση των ερωτημάτων που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο, τα ερωτήματα αυτά αφορούν ρητώς και αποκλειστικώς την ερμηνεία του δικαίου σύνδεσης ΕΟΚ-Τουρκίας και, ειδικότερα, του άρθρου 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου.

41. Συνεπώς, είναι δυνατή η υποβολή αίτησης για την έκδοση προδικαστικής απόφασης στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ¹⁴ το γεγονός δε ότι το αιτούν δικαιοδοτικό όργανο δεν συγκαταλέγεται μεταξύ εκείνων στα οποία αναφέρεται το άρθρο 68, παράγραφος 1, ΕΚ, που εισάγει παρέκκλιση από το εν λόγω άρθρο 234 ΕΚ, στερείται σημασίας.

42. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί των ερωτημάτων που υπέβαλε το Oberverwaltungsgericht Berlin-Brandenburg.

B) Επί της ερμηνείας του άρθρου 41 παράγραφος 1 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου αναφορικά με την υποχρέωση των πολιτών της Τουρκίας να λαμβάνουν θεώρηση εισόδου για να εισέλθουν στο έδαφος κράτους μέλους προκειμένου να πραγματοποιήσουν σε αυτό παροχές υπηρεσιών για λογαριασμό επιχείρησης εγκατεστημένης στην Τουρκία

43. Με τα δύο ερωτήματά του, που πρέπει να εξεταστούν μαζί, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει την επιβολή, μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του Πρωτοκόλλου αυτού, σε Τούρκους υπηκόους, όπως οι εφεσείοντες της κύριας δίκης, της υποχρέωσης να λαμβάνουν θεώρηση εισόδου για να εισέλθουν στο έδαφος κράτους μέλους προκειμένου να πραγματοποιήσουν εκεί παροχές υπηρεσιών για λογαριασμό επιχείρησης εγκατεστημένης στην Τουρκία.

44. Πρέπει, προκαταρκτικώς, να υπομνησθεί ότι οι εφεσείοντες της κύριας δίκης είναι Τούρκοι οδηγοί φορτηγών αυτοκινήτων, κάτοικοι Τουρκίας και εργαζόμενοι σε τουρκική εταιρία διεθνών μεταφορών εγκα-

¹⁴Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 8 έως 11 της από 20.9.1990 απόφασής του επί της υπόθεσης *Sevince* (C-192/89), δημοσιευμένη σε Συλλογή 1990, σελίδα I-3461, και τη σχετικώς παρατειθέμενη νομολογία.

τεστημένη στο κράτος αυτό, που πραγματοποιούν τακτικά μεταφορές εμπορευμάτων μεταξύ της χώρας αυτής και της Γερμανίας με φορτηγά αυτοκίνητα ταξινομημένα στη Γερμανία. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι είναι απολύτως νόμιμες τόσο οι μεταφορές αυτές όσο και οι δραστηριότητες που ασκούν οι οδηγοί στο πλαίσιο των μεταφορών αυτών.

45. Προς καθορισμό του ακριβούς περιεχομένου του άρθρου 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου σε σχέση με καταστάσεις όπως αυτή της υπόθεσης της κύριας δίκης, πρέπει να υπομνησθεί, καταρχάς, ότι από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η διάταξη αυτή έχει άμεσο αποτέλεσμα. Πράγματι, καθιερώνει, με όρους σαφείς, ακριβείς και ανεπιφύλακτους, μια μη αμφίσημη ρήτρα *standstill*, που περιλαμβάνει αναληφθείσα από τα συμβαλλόμενα μέρη υποχρέωση που αναλύεται νομικώς σε απλή αποχή από ενέργεια¹⁵. Κατά συνέπεια, ενώπιον των δικαστηρίων των κρατών μελών είναι δυνατή η επίκληση των δικαιωμάτων που η διάταξη αυτή απονέμει στους Τούρκους υπηκόους ως προς τους οποίους έχει εφαρμογή¹⁶.

46. Πρέπει, περαιτέρω, να διευκρινιστεί ότι μπορεί εγκύρως να γίνει επίκληση του άρθρου 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου από Τούρκους οδηγούς φορτηγών αυτοκινήτων όπως οι εφεσείοντες της κύριας δίκης, που απασχολούνται από επιχείρηση που είναι εγκατεστημένη στην Τουρκία και πραγματοποιεί νομίμως παροχές υπηρεσιών εντός κράτους μέλους, με την αιτιολογία ότι οι μισθωτοί της παρέχουσας τις υπηρεσίες επιχείρησης είναι απαραίτητοι για να μπορεί να παράσχει τις υπηρεσίες αυτές¹⁷.

47. Τέλος, κατά πάγια νομολογία, η ρήτρα *standstill* του άρθρου 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου δεν είναι μεν ικανή, από μόνη της, να παράσχει στους Τούρκους υπηκόους, βάσει της κοινοτικής νομοθεσίας και μόνο, δικαίωμα εγκατάστασης και το συνακόλουθο δικαίωμα διαμονής, ούτε δικαίωμα ελεύθερης παροχής υπηρεσιών ή δι-

¹⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 46 έως 54 και 71 δεύτερη περίπτωση της απόφασής του επί της υπόθεσης *Savas* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 12 στη σελίδα 257) και στις σκέψεις 58, 59 και 117 πρώτη περίπτωση της απόφασής του επί της υπόθεσης *Abatay* κ.λπ. (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 11 στη σελίδα 257), καθώς και στη σκέψη 46 της από 20.9.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Tum* και *Dari* (C-16/05), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2007, σελίδα I-7415.

¹⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 54 της απόφασης του επί της υπόθεσης *Savas* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 12 στη σελίδα 257) καθώς και στη σκέψη 46 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Tum* και *Dari* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 15).

¹⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 106 και 117, πέμπτη περίπτωση της απόφασης *Abatay* κ.λπ. (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 11 στη σελίδα 257).

καίωμα εισόδου στο έδαφος κράτους μέλους¹⁸, ωστόσο, μια τέτοια ρήτρα απαγορεύει γενικώς την εκ μέρους κράτους μέλους θέσπιση οποιουδήποτε νέου μέτρου που θα είχε ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα να εξαρτάται η εκ μέρους Τούρκου υπηκόου άσκηση των εν λόγω οικονομικών ελευθεριών επί του εδάφους του από όρους περισσότερο περιοριστικούς από εκείνους που ίσχυαν κατά την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του Προσθέτου Πρωτοκόλλου έναντι του συγκεκριμένου κράτους μέλους¹⁹.

48. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου δεν επιτρέπει να θεσπίζεται με τη νομοθεσία κράτους μέλους ως προϋπόθεση για την παροχή υπηρεσιών στο έδαφος του κράτους αυτού από επιχείρηση εγκατεστημένη στην Τουρκία και τους υπαλλήλους της, Τούρκους υπηκόους, η κατοχή άδειας εργασίας, εφόσον η προϋπόθεση αυτή δεν ίσχυε κατά τον χρόνο έναρξης της ισχύος του εν λόγω Πρωτοκόλλου έναντι του κράτους μέλους αυτού²⁰.

49. Ομοίως, το Δικαστήριο θεώρησε ότι η εν λόγω διάταξη απαγορεύει επίσης τη θέσπιση, μετά την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του Προσθέτου Πρωτοκόλλου, οποιωνδήποτε νέων περιορισμών στην άσκηση της ελευθερίας εγκατάστασης και αφορώντων τις ουσιαστικές και/ή τις διαδικαστικές προϋποθέσεις για την πρώτη είσοδο στο έδαφος του ενδιαφερομένου κράτους μέλους Τούρκων υπηκόων που επιθυμούν να ασκήσουν επαγγελματική δραστηριότητα στο κράτος αυτό ως ελεύθεροι επαγγελματίες²¹.

50. Στις υποθέσεις αυτές, ετίθετο το ζήτημα κατά πόσον εθνικές ρυθμίσεις που θέσπιζαν για τους Τούρκους υπηκόους, προκειμένου να τους επιτραπεί η είσοδος στο έδαφος κράτους μέλους ή η πρόσβαση σε ορισμένη επαγγελματική δραστηριότητα, ουσιαστικές και/ή διαδικαστικές προϋποθέσεις αυστηρότερες από εκείνες που ίσχυαν γι' αυτούς στο συγκεκριμένο κράτος μέλος κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του Προ-

¹⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 64 και 71, τρίτη περίπτωση της απόφασης επί της υπόθεσης Savas (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 12 στη σελίδα 257), στη σκέψη 62 της απόφασης επί της υπόθεσης Abatay κ.λπ. (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 11 στη σελίδα 257), καθώς και στη σκέψη 52 της απόφασης επί της υπόθεσης Tum και Dari (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 15 στη σελίδα 260).

¹⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 69 και 71 της απόφασης επί της υπόθεσης Savas (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 12 στη σελίδα 257), στις σκέψεις 66 και 117, δεύτερη περίπτωση της απόφασης επί της υπόθεσης Abatay κ.λπ. (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 11 στη σελίδα 257), και στις σκέψεις 49 και 53 της απόφασης επί της υπόθεσης Tum και Dari (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 15 στη σελίδα 260).

²⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 117, έκτη περίπτωση της απόφασης του επί της υπόθεσης Abatay κ.λπ. (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 11 στη σελίδα 257).

²¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 69 της απόφασής του επί της υπόθεσης Tum και Dari (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 15 στη σελίδα 260).

σθέτου Πρωτοκόλλου μπορούσαν να θεωρηθούν ως νέοι περιορισμοί κατά την έννοια του άρθρου 41, παράγραφος 1, του εν λόγω Πρωτοκόλλου.

51. Το ίδιο, όμως, συμβαίνει και στην υπόθεση της κύριας δίκης. Πράγματι, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, κατά την έναρξη της ισχύος του Προσθέτου Πρωτοκόλλου έναντι της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, ήτοι την 1η Ιανουαρίου 1973, οι Τούρκοι πολίτες, όπως οι εφεσεϊόντες της κύριας δίκης, που ασκούσαν δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών εντός της Γερμανίας στον τομέα της διεθνούς οδικής μεταφοράς εμπορευμάτων για λογαριασμό τουρκικής επιχείρησης είχαν δικαίωμα εισόδου στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού προκειμένου να ασκήσουν τις δραστηριότητες αυτές χωρίς να υποχρεούνται να λάβουν προηγουμένως θεώρηση εισόδου.

52. Μόνον από την 1η Ιουλίου 1980 και μετά επέβαλε η περί αλλοδαπών γερμανική νομοθεσία στους υπηκόους τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των Τούρκων υπηκόων, που επιθυμούν να ασκήσουν τέτοιες δραστηριότητες στη Γερμανία την υποχρέωση να ζητούν θεώρηση εισόδου. Σήμερα, η υποχρέωση των Τούρκων υπηκόων, όπως οι εφεσεϊόντες της κύριας δίκης, να έχουν θεώρηση εισόδου προκειμένου να εισέλθουν στη γερμανική επικράτεια προβλέπεται από τον Aufenthaltsgesetz, ο οποίος αντικατέστησε την περί αλλοδαπών νομοθεσία από 1ης Ιανουαρίου 2005.

53. Ασφαλώς, ο Aufenthaltsgesetz συνιστά απλώς εφαρμογή, εντός του συγκεκριμένου κράτους μέλους, μιας πράξης του παραγώγου κοινοτικού δικαίου, εν προκειμένω του Κανονισμού 539/2001, που όπως προκύπτει από την πρώτη αιτιολογική σκέψη του, αποτελεί συνοδευτικό μέτρο άμεσα σχετιζόμενο με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων σε χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης και θεσπισθέν βάσει του άρθρου 62, σημείο 2, στοιχείο β', περίπτωση i, ΕΚ.

54. Είναι επίσης αληθές ότι, όπως παρατήρησε η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι προϋποθέσεις χορήγησης θεώρησης Schengen, όπως η προβλεπόμενη στα άρθρα 4, παράγραφος 1, και 6, παράγραφος 2, του Aufenthaltsgesetz, εμφανίζουν ορισμένα πλεονεκτήματα έναντι των προϋποθέσεων που ίσχυαν στη Γερμανία, κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του Προσθέτου Πρωτοκόλλου στο κράτος μέλος αυτό, για τους Τούρκους υπηκόους που βρίσκονταν στην κατάσταση των εφεσεϊόντων της κύριας δίκης. Πράγματι, ενώ οι Τούρκοι υπήκοοι είχαν δικαίωμα εισόδου μόνο στο γερμανικό έδαφος, η θεώρηση που χορηγείται δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 2, του Aufenthaltsgesetz τούς επιτρέπει να κυκλοφορούν ελεύθερα στο έδαφος του συνόλου των κρατών που μετέχουν στη συμφωνία σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των

ελέγχων στα κοινά σύνορα, η οποία υπογράφηκε στο Schengen (Λουξεμβούργο), στις 14 Ιουλίου 1985, από τις κυβερνήσεις των κρατών της Οικονομικής Ένωσης της Benelux, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατία της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας²², συμφωνία που συγκεκριμενοποιήθηκε με την υπογραφή στο Schengen, στις 19.6.1990, της Σύμβασης Εφαρμογής²³, που προβλέπει μέτρα συνεργασίας αποσκοπούντα στη διασφάλιση, σε αντιστάθμισμα της κατάργησης των εσωτερικών συνόρων, της προστασίας του συνόλου των εδαφών των συμβαλλομένων μερών.

55. Ωστόσο, προκειμένου για Τούρκους υπηκόους, όπως οι εφεσεϊόντες της κύριας δίκης, που προτίθενται να κάνουν χρήση στο έδαφος κράτος μέλους του δικαίωματος της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών δυνάμει της Συμφωνίας Σύνδεσης, εθνική ρύθμιση που εξαρτά τη δραστηριότητα αυτή από τη χορήγηση θεώρησης εισόδου, υποχρέωση που δεν μπορεί, εξάλλου, να επιβληθεί στους κοινοτικούς υπηκόους, είναι ικανή να παρεμποδίσει την ουσιαστική άσκηση αυτής της ελευθερίας κυρίως λόγω των προσθέτων και κατ' επανάληψη επιβαλλομένων επιβαρύνσεων σε τέλη και δαπάνες που συνεπάγεται η λήψη της θεώρησης αυτής, η ισχύς της οποίας είναι χρονικώς περιορισμένη. Εξάλλου, σε περίπτωση που επί της αίτησης θεώρησης εκδοθεί αρνητική απόφαση, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, ρύθμιση αυτού του είδους εμποδίζει την άσκηση της εν λόγω ελευθερίας.

56. Επομένως, η ρύθμιση αυτή, η οποία δεν υπήρχε την 1.1.1973, έχει τουλάχιστον ως αποτέλεσμα να εξαρτά την άσκηση, εκ μέρους των Τούρκων υπηκόων όπως οι εφεσεϊόντες της κύριας δίκης, των οικονομικών ελευθεριών που εγγυάται η Συμφωνία Σύνδεσης από προϋποθέσεις περισσότερο περιοριστικές από εκείνες που ίσχυαν εντός του συγκεκριμένου κράτους μέλους κατά την έναρξη της ισχύος του Προσθέτου Πρωτοκόλλου.

57. Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να συναχθεί ότι ρύθμιση όπως η επίδικη στην κύρια δίκη συνιστά «νέο περιορισμό», κατά την έννοια του άρθρου 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου, του δικαίωματος των Τούρκων υπηκόων και κατοίκων Τουρκίας να παρέχουν ελεύθερα υπηρεσίες εντός της Γερμανίας.

58. Το συμπέρασμα αυτό δεν ανατρέπεται από το γεγονός ότι η νυν ισχύουσα στη Γερμανία νομοθεσία δεν αποτελεί παρά εφαρμογή κοινοτικής διάταξης παραγώγου δικαίου.

²² ΕΕ 2000, L 239, σελίδα 13.

²³ ΕΕ 2000, L 239, σελίδα 19.

59. Αρκεί, συναφώς, να υπομνησθεί ότι η υπεροχή των συναπτομένων από την Κοινότητα διεθνών συμφωνιών έναντι των πράξεων του παραγώγου κοινοτικού δικαίου απαιτεί να συνάδει η ερμηνεία των τελευταίων, στο μέτρο του δυνατού, προς τις εν λόγω συμφωνίες²⁴.

60. Επιπλέον, δεν μπορεί να γίνει δεκτή η αντίρρηση που επίσης διατυπώνει το αιτούν δικαστήριο και σύμφωνα με την οποία η εφαρμογή της ρήτρας standstill του άρθρου 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου θα παρεμπόδιζε τη γενική ρυθμιστική εξουσία του νομοθέτη.

61. Πράγματι, η θέσπιση κανόνων ισχυόντων εξίσου έναντι των Τούρκων υπηκόων και των κοινοτικών υπηκόων δεν αντιφάσκει προς τη ρήτρα αυτή. Κατά τα λοιπά, αν οι κανόνες αυτοί ίσχυαν για τους κοινοτικούς υπηκόους αλλά όχι για τους Τούρκους υπηκόους, οι τελευταίοι θα βρισκόνταν σε πλεονεκτικότερη κατάσταση σε σχέση προς αυτή των πρώτων, πράγμα που θα αντέβαινε προδήλως στην επιταγή του άρθρου 59 του Προσθέτου Πρωτοκόλλου, σύμφωνα με την οποία η Τουρκική Δημοκρατία δεν μπορεί να απολαύει περισσότερο ευνοϊκής μεταχείρισεως από εκείνη που υφίσταται μεταξύ των κρατών μελών δυνάμει της Συνθήκης.

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι το άρθρο 41, παράγραφος 1, του Προσθέτου Πρωτοκόλλου, που υπογράφηκε στις 23.11.1970 στις Βρυξέλλες και συνήφθη, εγκρίθηκε και επικυρώθηκε εξ ονόματος της Κοινότητας με τον Κανονισμό (ΕΟΚ) 2760/72 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1972, έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει την επιβολή, μετά την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του Πρωτοκόλλου αυτού, σε Τούρκους υπηκόους, όπως οι εφεσείοντες της κύριας δίκης, της υποχρέωσης να λαμβάνουν θεώρηση εισόδου για να εισέλθουν στο έδαφος κράτους μέλους προκειμένου να πραγματοποιήσουν εκεί παροχές υπηρεσιών για λογαριασμό επιχείρησης εγκατεστημένης στην Τουρκία, εφόσον, κατά την ημερομηνία αυτή, δεν απαιτείτο τέτοια θεώρηση εισόδου.

0758

Υπόθεση C – 123/08²⁵

Dominic Wolzenburg κατά Ολλανδίας

Δικαστές: Β. Σκουρής, Πρόεδρος, P. Jann, C. W. A. Timmermans, K. Lenaerts και M. Ilešič, πρόεδροι τμήματος, A. Tizzano, A. Borg Barthet, J. Malenovský, J. Klučka, U. Lohmus και L. Bay Larsen, εισηγητής

Γενικός Εισαγγελέας: Y. Bot

²⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 52 της από 10.9.1996 απόφασής του επί της υπόθεσης Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-61/94), δημοσιευμένη σε Συλλογή 1996, σελίδα I-3989.

²⁵ Εκδικάστηκε από το Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως του Δικαστηρίου και απαγγέλθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 6.10.2009.

Δικηγόροι: D. Wiersum και J. van der Putte για τον κύριο D. Wolzenburg, C. Wissels και M. Noort για την κυβέρνηση της Ολλανδίας, C. Pilgaard Zinglensen, για την κυβέρνηση της Δανίας, M. Lumma και την J. Kemper, για την κυβέρνηση της Γερμανίας, G. de Bergues και J.-C. Niollet, για την κυβέρνηση της Γαλλίας, E. Riedl και την T. Fülöp για την κυβέρνηση της Αυστρίας, M. Dowgielewicz, για την κυβέρνηση της Πολωνίας και S. Grünheid και R. Troosters, για την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Οι εθνικές διατάξεις με τις οποίες κράτος μέλος θέτει σε εφαρμογή πράξη που εμπίπτει στη Συνθήκη της ΕΕ δεν εκφεύγουν του ελέγχου νομιμότητας από άποψης κοινοτικού δικαίου – Η Απόφαση-Πλαισίο 2003/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 13.6.2002 για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης και τις Διαδικασίες Παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών βασίζεται στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, οι δε περιορισμοί που θέτει ο εθνικός νομοθέτης για τον περιορισμό των περιπτώσεων όπου η αρμόδια δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την παράδοση των εκζητούμενων ενισχύει το σύστημα παράδοσης που θεσπίζει υπέρ ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης – Για την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής που έχει επιβληθεί με αμετάκλητη δικαστική απόφαση προβλέπεται η άρνηση παράδοσης Ολλανδών πολιτών στη δικαστική αρχή έκδοσης λόγω της ιθαγένειάς τους ενώ για τους πολίτες κρατών μελών της ΕΕ προβλέπεται ως προϋπόθεση παρόμοιας άρνησης η αδιάλειπτη επί πέντε έτη νόμιμη διαμονή τους στην Ολλανδία – Εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας: η διαφορετική μεταχείριση πρέπει να είναι ανάλογη προς το σκοπό που θεμιτώς επιδιώκει το εθνικό δίκαιο

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 12 εδάφιο α' και 234 ΕΚ

N. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α')

Άρθρο 4, σημείο 6 της Απόφασης-πλαισίου 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών - Δηλώσεις τις οποίες έκαναν ορισμένα κράτη μέλη με την ευκαιρία της έκδοσης της απόφασης- πλαισίου

ΕΕ L 190 της 18.7.2002

Άρθρο 104 β παράγραφος 2 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων²⁶

²⁶ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε σε κωδικοποιημένη μορφή στην ιστοσελίδα του Δικαστηρίου σε: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/20>

Πραγματικά Περιστατικά: Με αποφάσεις που εξέδωσαν το 2002, δύο γερμανικά δικαστήρια επέβαλαν στον D. Wolzenburg, με αναστολή, δύο ποινές στερητικές της ελευθερίας για σειρά αξιοποιώνων πράξεων που τέλεσε το 2001 και, μεταξύ άλλων, για την εισαγωγή μαριχουάνας στη Γερμανία.

Με απόφαση επιβάλλουσα κατά συγχώνευση ποινή (Gesamtstrafenbeschluss), που εξέδωσε στις 27.3.2003, το Amtsgericht Aachen (Γερμανία) μετέτρεψε τις δύο αυτές ποινές σε στερητική της ελευθερίας ποινή διάρκειας ενός έτους και εννέα μηνών με αναστολή.

Ο D. Wolzenburg εισήλθε στις Κάτω Χώρες στις αρχές του Ιουνίου του 2005. Διαμένει σε διαμέρισμα στην περιοχή Venlo, δυνάμει μισθωτηρίου συμφωνητικού συναφθέντος επ' ονόματί του και της συζύγου του.

Με απόφαση που εξέδωσε στις 5.7.2005, το Amtsgericht Plettenberg (Γερμανία) ανακάλεσε το ευεργέτημα της αναστολής της κατά συγχώνευση ποινής που του είχε επιβληθεί το 2003 λόγω του ότι ο D. Wolzenburg είχε παραβεί τους όρους που είχαν τεθεί προκειμένου να τύχει της αναστολής αυτής.

Στις 13.7.2006, η γερμανική δικαστική αρχή έκδοσης εξέδωσε ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης του D. Wolzenburg.

Στις 17.7.2006, η αρχή αυτή καταχώρισε τον D. Wolzenburg στο Σύστημα Πληροφόρησης Σένγκεν (ΣΠΣ) με σκοπό να εκτελεστεί η στερητική της ελευθερίας ποινή διάρκειας ενός έτους και εννέα μηνών που είχε καταστεί αμετάκλητη.

Με βάση αυτήν την καταχώριση, ο D. Wolzenburg συνελήφθη στις 1.8.2006 και διατάχθηκε η προσωρινή κράτησή του.

Στις 3.8.2006, η γερμανική δικαστική αρχή έκδοσης απέστειλε στην ολλανδική δικαστική αρχή εκτέλεσης το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης της 13.7.2006, ζητώντας την παράδοση του D. Wolzenburg για την εκτέλεση της ποινής ενός έτους και εννέα μηνών στην οποία είχε καταδικαστεί.

Στις 20.9.2006, ο D. Wolzenburg παρουσιάστηκε στην Υπηρεσία Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης για να καταχωριστεί ως πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Κάτω Χώρες.

Πριν ασχοληθεί, από τον Σεπτέμβριο του 2008, με πρόγραμμα εκμάθησης, ο D. Wolzenburg άσκησε μισθωτή εργασία στις Κάτω Χώρες από το τελευταίο τρίμηνο του 2005.

Κατ' εφαρμογήν του Νόμου περί Παράδοσης Εκζητουμένων, ο D. Wolzenburg δεν συναίνεσε στην παράδοσή του από την ολλανδική δικαστική αρχή εκτέλεσης στη γερμανική δικαστική αρχή έκδοσης.

Επισημαίνεται ότι τα πραγματικά περιστατικά που αποτελούν τη βάση της έκδοσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης του D. Wolzenburg συνιστούν μεν αξιόποινες πράξεις κατά το ολλανδικό δίκαιο, αλλά ο D. Wolzenburg δεν θα απολέσει το δικαίωμά του παραμονής στις Κάτω Χώρες εξαιτίας των παραβάσεων για τη διάπραξη των οποίων καταδικάστηκε στη Γερμανία.

Περαιτέρω, σημειώνεται ότι ο D. Wolzenburg δεν πληροί μεν τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να λάβει άδεια παραμονής αορίστου χρόνου επί του ολλανδικού εδάφους, για το λόγο ότι δεν έχει ακόμα διαμείνει επί πέντε συναπτά έτη στις Κάτω Χώρες, αλλά οι πολίτες της Ένωσης που διαμένουν νομίμως σε κράτος μέλος δεν επιλέγουν πάντοτε να ζητήσουν τη χορήγηση της άδειας αυτής.

Υπό τις συνθήκες αυτές το Rechtbank Amsterdam ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

«1) Πρέπει ως πρόσωπα που διαμένουν ή είναι κάτοικοι του κράτους μέλους εκτέλεσης κατά το άρθρο 4, σημείο 6, της Απόφασης – Πλαίσιο να νοηθούν πρόσωπα που δεν έχουν την ιθαγένεια του κράτους μέλους εκτέλεσης, αλλά άλλου κράτους μέλους και βάσει του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ έχουν νόμιμη διαμονή στο κράτος μέλος εκτέλεσης, ανεξάρτητα από τη διάρκεια της νόμιμης διαμονής;

2) α) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, πρέπει οι κατά το πρώτο ερώτημα έννοιες να ερμηνευθούν έτσι ώστε να αφορούν πρόσωπα που δεν έχουν την ιθαγένεια του κράτους μέλους εκτέλεσης, αλλά την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους και βάσει του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ είχαν τουλάχιστον για ορισμένο χρόνο νόμιμη διαμονή στο κράτος μέλος εκτέλεσης πριν συλληφθούν δυνάμει ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης;

β) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο ερώτημα, στοιχείο α', ποιες επιταγές δύνανται να τεθούν σχετικά με τη διάρκεια της νόμιμης διαμονής;

3) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο ερώτημα, στοιχείο α', δύνανται το κράτος μέλος εκτέλεσης, πέραν της επιταγής σχετικά με τη διάρκεια της νόμιμης διαμονής, να θέσει πρόσθετες διοικητικές επιταγές, όπως η κατοχή άδειας παραμονής αορίστου χρόνου;

4) Εμπίπτει στο (καθ' ύλην) πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚ ένα εθνικό μέτρο που θέτει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες δεν γίνεται δεκτό από τη δικαστική αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσης ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης που εκδόθηκε για την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής;

5) Λαμβανομένου υπόψη:

– ότι στο άρθρο 6, δεύτερο και πέμπτο εδάφιο, του νόμου Περί Παράδοσης Εκζητούμενων Προσώπων περιέχεται ρύθμιση που εξομοιώνει με Ολλανδούς πρόσωπα που δεν έχουν την ολλανδική ιθαγένεια αλλά κατέχουν ολλανδική άδεια παραμονής αορίστου χρόνου

και

– ότι η ρύθμιση αυτή συνεπάγεται ότι για αυτές τις ομάδες προσώπων δύναται να μην επιτραπεί η παράδοση αν το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης αφορά την εκτέλεση αμετάκλητης στερητικής της ελευθερίας ποινής,

δημιουργεί το άρθρο 6, δεύτερο και πέμπτο εδάφιο, του νόμου περί Παράδοσης Εκζητούμενων Προσώπων απαγορευόμενες από το άρθρο 12 ΕΚ δυσμενείς διακρίσεις καθόσον η ως άνω εξομοίωση δεν ισχύει και για πολίτες άλλων κρατών μελών με δικαίωμα διαμονής βάσει του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ που δεν θα χάσουν το δικαίωμα αυτό συνεπεία της αμετάκλητης στερητικής της ελευθερίας ποινής που τους επιβλήθηκε, αλλά που δεν κατέχουν ολλανδική άδεια παραμονής αορίστου χρόνου;»

Ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβησαν οι κυβερνήσεις της Δανίας, της Γερμανίας, της Γαλλίας, της Αυστρίας και τη Πολωνίας καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Νόμο βόσιμο: Α) Στο πλαίσιο εφαρμογής της Απόφασης-Πλαισίου 2003/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 13.6.2002 για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης και τις Διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών τα κράτη μέλη δεν μπορούν να παραβιάζουν το κοινοτικό δίκαιο, ειδικότερα τις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ περί του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και ελεύθερης διαμονής των πολιτών της Ένωσης εντός των κρατών μελών. Β) Η δυνατότητα που παρέχεται στον εθνικό νομοθέτη να περιορίζει τις περιπτώσεις παράδοσης των εκζητούμενων για την έκτιση ποινής στερητικής της ελευθερίας αποσκοπεί στην ενίσχυση της δυνατότητας της δικαστικής αρχής εκτέλεσης να μεριμνήσει ιδιαίτερα ώστε να αυξηθούν οι πιθανότητες της κοινωνικής επανένταξης του εκζητούμενου μετά την έκτιση της ποινής στην οποία καταδικάστηκε. Γ) Διασφαλίζουν ότι ο εκζητούμενος είναι αρκούντως ενταγμένος στο κράτος μέλος εκτέλεσης η προϋπόθεση της ιθαγένειας για τους πολίτες του κράτους μέλους εκτέλεσης και η προϋπόθεση της αδιάλειπτης πενταετούς διαμονής για τους πολίτες των λοιπών κρατών μελών. Δ) Η αρχή της ισότητας και της απαγόρευσης των δυσμενών διακρίσεων επιτάσσει να μην αντιμετωπίζονται κατά τρόπο διαφορετικό όμοιες καταστάσεις ούτε καθ' όμοιον τρόπο διαφορετικές καταστάσεις, εκτός αν μια τέτοιου είδους αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικώς. Ε) Ενώ ο ημεδαπός έχει με το κράτος μέλος καταγωγής του δεσμούς που διασφαλίζουν την κοινωνική του επανένταξη μετά την εκτέλεση της ποινής στην οποία καταδικάστηκε, δεν

μπορεί να θεωρηθεί υπερβολική η προϋπόθεση της πενταετούς αδιάλειπτης διαμονής για τους πολίτες των άλλων κρατών μελών της ΕΕ, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, των απαιτήσεων για την ένταξη των μη ημεδαπών στο κράτος μέλος εκτέλεσης.

Σκεπτικό: Α) Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου να αποφανθεί επί του προδικαστικού ερωτήματος

40. ... το Δικαστήριο είναι εν προκειμένω αρμόδιο να αποφανθεί επί της ερμηνείας της Απόφασης-Πλαισίου 2002/584 δυνάμει του άρθρου 35 ΕΕ.

41. ... διευκρινίζεται ότι από το άρθρο 32 της Απόφασης-Πλαισίου προκύπτει ότι η απόφαση αυτή έχει εφαρμογή στις αιτήσεις που αφορούν πράξεις οι οποίες, όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, τελέστηκαν πριν από την 1η Ιανουαρίου 2004, υπό την προϋπόθεση ότι το κράτος μέλος εκτέλεσης δεν προέβη σε δήλωση ότι θα εξακολουθήσει να διεκπεραιώνει τις αιτήσεις αυτές σύμφωνα με το σύστημα έκδοσης που ίσχυε πριν από την ημερομηνία αυτή. Δεν προκύπτει ότι το Βασίλειο των Κάτω Χωρών προέβη σε τέτοια δήλωση.

Β) Το δικαίωμα πολίτη κράτους μέλους της ΕΕ, που διαμένει νόμιμα σε άλλο κράτος μέλος, να επικαλεστεί το άρθρο 12 ΕΚ κατά εθνικής νομοθετικής ρύθμισης που θέτει τις προϋποθέσεις με τις οποίες αρμόδια δικαστική αρχή δύναται να αρνηθεί την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης για την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής

43. Συναφώς, διαπιστώνεται ότι, μολονότι το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, ΕΚ απαγορεύει, εντός του πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚ και με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεών της, κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας, εντούτοις η Απόφαση-Πλαίσιο 2002/584 εκδόθηκε βάσει της Συνθήκης ΕΕ και όχι βάσει της Συνθήκης ΕΚ.

44. Πάντως, από τη διαπίστωση αυτή δεν συνάγεται ότι οι εθνικές διατάξεις, που θεσπίζει κράτος μέλος για να θέσει σε εφαρμογή νομοθετική πράξη εμπίπτουσα στη Συνθήκη ΕΕ, εκφεύγουν κάθε ελέγχου νομιμότητας από άποψη κοινοτικού δικαίου.

45. Συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη δεν μπορούν, στο πλαίσιο της εφαρμογής Απόφασης-Πλαισίου, να παραβιάζουν το κοινοτικό δίκαιο, ειδικότερα τις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ περί του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και ελεύθερης διαμονής των πολιτών της Ενώσεως εντός των κρατών μελών.

46. Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι κατάσταση όπως αυτή του D. Wolzenburg εμπίπτει στο δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και ελεύθερης διαμονής των πολιτών της Ενώσεως εντός των κρατών μελών και εμπίπτει, επομένως, στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚ. Ο D.

Wolzenburg, επιλέγοντας ως τόπο κατοικίας του τις Κάτω Χώρες, άσκησε το δικαίωμα που παρέχει το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ σε όλους τους πολίτες της Ένωσης να κυκλοφορούν και να κατοικούν ελεύθερα στο έδαφος κράτους μέλους διαφορετικού εκείνου του οποίου έχουν την ιθαγένεια.

47. Επομένως, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι υπήκοος κράτους μέλους, ο οποίος διαμένει νομίμως εντός άλλου κράτους μέλους δικαιούται να επικαλεστεί το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, ΕΚ κατά εθνικής νομοθετικής ρυθμίσεως, όπως αυτή του Νόμου περί Παράδοσης Εκζητούμενων Προσώπων, που θέτει τις προϋποθέσεις με τις οποίες η αρμόδια δικαστική αρχή δύναται να αρνηθεί να εκτελέσει ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, που εκδόθηκε για την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής.

Γ) Η διάρκεια νόμιμης διαμονής και η άδεια παραμονής αορίστου χρόνου του εκζητούμενου, ως προϋποθέσεις για την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης

... 49. Συναφώς, το άρθρο 16, παράγραφος 1, της Οδηγίας 2004/38 προβλέπει ρητά ότι οι πολίτες της Ένωσης που έχουν διαμείνει νόμιμα για συνεχές χρονικό διάστημα πέντε ετών στο κράτος μέλος υποδοχής έχουν δικαίωμα μόνιμης διαμονής στην επικράτειά του.

50. Το άρθρο 19 της εν λόγω Οδηγίας δεν επιβάλλει στους πολίτες της Ένωσης που έχουν αποκτήσει δικαίωμα μόνιμης διαμονής επί του εδάφους άλλου κράτους μέλους δυνάμει του άρθρου 16 της ίδιας Οδηγίας να είναι κάτοχοι άδειας παραμονής αορίστου χρόνου.

51. Για τους πολίτες της Ένωσης που έχουν διαμείνει νόμιμα στο έδαφος άλλου κράτους μέλους κατά τη διάρκεια πέντε συναπτών ετών, οι διατάξεις αυτές προβλέπουν μόνον τη χορήγηση, μετά από αίτησή τους, εγγράφου που πιστοποιεί τη μόνιμη διαμονή τους, χωρίς να την επιβάλλουν. Η αξία του εγγράφου αυτού είναι μόνον αναγνωριστική και αποδεικτική, αλλά δεν έχει συστατικό χαρακτήρα²⁷.

52. Επομένως, πρόσθετη διοικητική επιταγή, όπως η άδεια παραμονής αορίστου χρόνου υπό την έννοια του άρθρου 21 του Νόμου περί Αλλοδαπών, δεν δύναται, όταν πρόκειται για πολίτη της Ένωσης, να αποτελεί προϋπόθεση της προαιρετικής μη εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης του άρθρου 4, σημείο 6, της Απόφασης-Πλαισίου 2002/584.

²⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 53 της από 12.5.1998 απόφασής του επί τις υπόθεσης Martínez Sala (C-85/96), δημοσιευμένη σε Συλλογή 1998, σελίδα I-2691.

53. Επομένως, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, σημείο 6, της Απόφασης-Πλαισίου 2002/584 έχει την έννοια ότι, όταν πρόκειται για πολίτη της Ένωσης, το κράτος μέλος εκτέλεσης δεν δύναται, πέραν της προϋπόθεσης που αφορά στη διάρκεια διαμονής στο κράτος αυτό, να εξαρτά την προαιρετική μη εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης της διάταξης αυτής από πρόσθετες διοικητικές επιταγές, όπως από την κατοχή άδειας παραμονής αορίστου χρόνου.

Δ) Η νόμιμη διαμονή επί πέντε συναπτά έτη στο έδαφος κράτους μέλους πολίτη άλλου κράτους μέλους της ΕΕ ως προϋπόθεσης άρνησης εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης

55. ... κατ' αρχάς, διατυπώνονται ορισμένες παρατηρήσεις επί του συστήματος παράδοσης που θεσπίζει η Απόφαση-Πλαίσιο 2002/584 και, ειδικότερα, επί του άρθρου 4, σημείο 6, αυτής της Απόφασης.

56. Από το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, της εν λόγω Απόφασης-Πλαισίου καθώς και από την πέμπτη και την έβδομη αιτιολογική της σκέψη προκύπτει ότι σκοπός αυτής της απόφασης είναι η αντικατάσταση του πολυμερούς συστήματος έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών από ένα σύστημα παράδοσης μεταξύ δικαστικών αρχών, των προσώπων που έχουν καταδικαστεί ή είναι ύποπτα, με σκοπό την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων ή την άσκηση διώξεων, σύστημα το οποίο βασίζεται στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης²⁸.

57. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, που διέπει την οικονομία της Απόφασης-Πλαισίου, συνεπάγεται επίσης, δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 2, αυτής, ότι τα κράτη μέλη καταρχήν υποχρεούνται να εκτελούν κάθε ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Συγκεκριμένα, τα κράτη αυτά δύναται να αρνούνται την εκτέλεση τέτοιου εντάλματος μόνο στις περιπτώσεις που απαριθμούνται στα άρθρα 3 και 4 της ίδιας Απόφασης-Πλαισίου²⁹.

58. Επομένως, ο εθνικός νομοθέτης που, βάσει των δυνατοτήτων που του παρέχει το άρθρο 4 της εν λόγω Απόφασης-Πλαισίου, επιλέγει να περιορίσει τις περιπτώσεις όπου η εθνική δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την παράδοση εκζητούμενων, απλώς ενισχύει το σύστημα παράδοσης που θεσπίζει η εν λόγω Απόφαση-Πλαίσιο υπέρ ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

59. Συγκεκριμένα, περιορίζοντας τις καταστάσεις όπου η δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος

²⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 31 της 17.7.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης Kozłowski (C-66/08), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2008, σελίδα I-6041.

²⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 51 της από 1.12.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης PPU, Leymann και Pustovarov (C-388/08).

σύλληψης, τέτοιου είδους νομοθετική ρύθμιση απλώς διευκολύνει την παράδοση των εκζητουμένων, σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, που καθιερώνει το άρθρο 1, παράγραφος 2, της Απόφασης-Πλαισίου 2002/584, που αποτελεί τον ουσιώδη κανόνα που θεσπίζει η εν λόγω Απόφαση-Πλαίσιο.

60. Από την άποψη του ουσιώδους αυτού κανόνα, το άρθρο 4 της εν λόγω Απόφασης-Πλαισίου ορίζει τους λόγους της προαιρετικής μη εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, δυνάμει των οποίων η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του εντάλματος αυτού.

61. Κατά την εφαρμογή του άρθρου 4 της Απόφασης-Πλαισίου 2002/584 και, μεταξύ άλλων, του σημείου 6 του άρθρου αυτού, που αφορά η απόφαση περί παραπομπής, τα κράτη μέλη διαθέτουν οπωσδήποτε ορισμένο περιθώριο εκτίμησης.

62. Συναφώς, τονίζεται ότι, μολονότι ο λόγος προαιρετικής μη εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης του άρθρου 4, σημείο 6, της Απόφασης-Πλαισίου 2002/584, όπως και το άρθρο 5, σημείο 3, της Απόφασης αυτής, αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στο να μπορεί η δικαστική αρχή εκτέλεσης να μεριμνήσει ιδιαίτερα ώστε να αυξηθούν οι πιθανότητες κοινωνικής επανένταξης του εκζητουμένου μετά την έκτιση της ποινής στην οποία καταδικάστηκε³⁰, ο σκοπός αυτός, όσο σημαντικός και αν είναι, δεν μπορεί να αποκλείσει ότι τα κράτη μέλη, κατά την εφαρμογή αυτής της Απόφασης-Πλαισίου, περιορίζουν, υπό την έννοια του τεθέντος με το άρθρο 1, παράγραφος 2, της Απόφασης αυτής ουσιώδους κανόνα, τις περιπτώσεις στις οποίες πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα άρνησης της παράδοσης προσώπου που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω άρθρου 4, σημείο 6.

63. Όσον αφορά στο ζήτημα αν η προϋπόθεση διαμονής για πέντε συναπτά έτη, όπως η προβλεπόμενη με την εθνική νομοθετική ρύθμιση της κύριας δίκης, αντίκειται στην αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ιθαγενείας, υπενθυμίζεται ότι η αρχή της ισότητας και της απαγόρευσης των δυσμενών διακρίσεων επιτάσσει να μην αντιμετωπίζονται κατά διαφορετικό τρόπο όμοιες καταστάσεις ούτε καθ' όμοιο τρόπο διαφορετικές καταστάσεις, εκτός αν μια τέτοιου είδους αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικώς³¹.

³⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 45 της προαναφερόμενης απόφασης επί της υπόθεσης *Kozłowski*, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 28 στη σελίδα 271.

³¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 56 της από 3.5.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Advocaten voor de Wereld (C-303/05)*, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2007, σελίδα I-3633.

64. Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, για την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής επιβληθείσας με αμετάκλητη δικαστική απόφαση, δεν γίνεται δεκτή η παράδοση Ολλανδών υπηκόων στη δικαστική αρχή έκδοσης, ενώ για τους υπηκόους των λοιπών κρατών μελών, πλην των υπηκόων του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, η άρνηση αυτή εξαρτάται από την προϋπόθεση νόμιμης διαμονής τους επί πέντε συναπτά έτη στις Κάτω Χώρες. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν η διαφορετική μεταχείριση των υπηκόων άλλων κρατών μελών δικαιολογείται αντικειμενικώς.

65. Συναφώς, η Ολλανδική Κυβέρνηση παρατηρεί ότι ο εθνικός νομοθέτης, αφού διαπίστωσε ότι, στην πρακτική της παράδοσης προσώπων μη υπηκόων του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, τα πρόσωπα αυτά επιδεικνύουν μεγάλη ευρηματικότητα ως προς τα επιχειρήματα που προβάλλουν προκειμένου να αποδείξουν ότι έχουν δεσμούς με την ολλανδική κοινωνία, θέλησε, με το άρθρο 6, παράγραφοι 2 και 5, του Νόμου Περί Παράδοσης Εκζητούμενων Προσώπων, να διατυπώσει συγκεκριμένα, μέσω αντικειμενικών κριτηρίων, την απαίτηση περί του μόνιμου χαρακτήρα της διαμονής των προσώπων αυτών.

66. Κατά την ίδια κυβέρνηση, είναι θεμιτό να διασφαλίζει ένα κράτος μέλος, μέσω της απαίτησης της αδιάλειπτης διαμονής πέντε ετών, τη μη εκτέλεση εκείνων μόνον των ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης που αφορούν εκζητούμενους που έχουν πραγματικά μέλλον στις Κάτω Χώρες. Επομένως, θεμιτώς απαιτείται αληθής δεσμός μεταξύ του εκζητούμενου και της κοινωνίας εντός της οποίας επιθυμεί να επανενταχθεί μετά την εκεί εκτέλεση της ποινής.

67. Όπως εκτίθεται στη σκέψη 62 της παρούσας απόφασης, τονίζεται ότι ο λόγος προαιρετικής μη εκτέλεσης του άρθρου 4, σημείο 6, της Απόφασης-Πλαισίου 2002/584 αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στο να μπορεί η δικαστική αρχή εκτέλεσης να μεριμνήσει ιδιαίτερα ώστε να αυξηθούν οι πιθανότητες κοινωνικής επανένταξης του εκζητούμενου μετά την έκτιση της ποινής στην οποία καταδικάστηκε. Επομένως, το κράτος μέλος εκτέλεσης θεμιτώς επιδιώκει το σκοπό αυτόν μόνον όσον αφορά στα πρόσωπα που απέδειξαν ορισμένο βαθμό ενσωμάτωσης στην κοινωνία του εν λόγω κράτους μέλους.

68. Εν προκειμένω, μόνον η προϋπόθεση ιθαγενείας για τους υπηκόους του κράτους μέλους εκτέλεσης, αφενός, και η προϋπόθεση αδιάλειπτης διαμονής πέντε ετών για τους υπηκόους των λοιπών κρατών μελών, αφετέρου, μπορεί να θεωρηθούν ως δυνάμενες να διασφαλίσουν ότι ο εκζητούμενος είναι αρκούντως ενταγμένος στο κράτος μέλος εκτέλεσης. Αντιθέτως, κοινοτικός υπήκοος, που δεν έχει την ιθαγένεια του κράτους μέλους εκτελέσεως και δεν έχει διαμείνει αδιαλείπτως στο έδαφος του

κράτους αυτού για μια δεδομένη χρονική περίοδο, έχει, κατά γενικό κανόνα, περισσότερους δεσμούς με το κράτος μέλος καταγωγής του παρά με την κοινωνία του κράτους μέλους εκτέλεσης.

69. Για να δικαιολογείται από άποψης κοινοτικού δικαίου, η διαφορετική αυτή μεταχείριση της ολλανδικής νομοθετικής ρύθμισης πρέπει επίσης να είναι ανάλογη προς τον σκοπό που θεμιτώς επιδιώκει το εθνικό δίκαιο. Δεν πρέπει να υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρο³².

70. Συναφώς, ο κανόνας ότι το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης δεν εκτελείται κατά ημεδαπού δεν είναι προφανώς υπερβολικός. Συγκεκριμένα, ο ημεδαπός αυτός έχει με το κράτος μέλος καταγωγής του δεσμούς δυνάμενους να διασφαλίσουν την κοινωνική του επανένταξη μετά την εκεί εκτέλεση της ποινής στην οποία καταδικάστηκε. Εξάλλου, δεν θεωρείται υπερβολική ούτε η προϋπόθεση αδιάλειπτης διαμονής πέντε ετών για τους υπηκόους των λοιπών κρατών μελών, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, των απαιτήσεων για την ένταξη των μη ημεδαπών στο κράτος μέλος εκτέλεσης.

71. Συναφώς, όπως επισήμαναν, μεταξύ άλλων, οι κυβερνήσεις της Ολλανδίας και της Αυστρίας, η προϋπόθεση αδιάλειπτης διαμονής πέντε ετών, όπως προκύπτει από τη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη και το άρθρο 16 της Οδηγίας 2004/38, καθορίστηκε ακριβώς ως η διάρκεια πέραν της οποίας οι πολίτες της Ενώσεως αποκτούν δικαίωμα μόνιμης διαμονής στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής.

72. Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι, μολονότι η Απόφαση-Πλαίσιο 2008/909 δεν έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, στο πλαίσιο του άρθρου 4, παράγραφος 7, στοιχείο α', παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να διευκολύνουν τη διαβίβαση απόφασης όταν ο εκζητούμενος διαμένει νομίμως επί πέντε συναπτά έτη στο έδαφος του κράτους μέλους εκτέλεσης και θα διατηρήσει εκεί δικαίωμα μόνιμης κατοικίας.

73. Επομένως, διαπιστώνεται ότι προϋπόθεση αδιάλειπτης διαμονής επί πέντε έτη, όπως η προβλεπόμενη με την εθνική νομοθετική ρύθμιση της κύριας δίκης, δεν βαίνει πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού διασφάλισης της ένταξης, σε ορισμένο βαθμό, στο κράτος μέλος εκτέλεσης, των εκζητουμένων που είναι υπήκοοι άλλων κρατών μελών.

74. Κατόπιν των ανωτέρω, [...] το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, ΕΚ έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει τη νομοθετική ρύθμιση του κράτους μέλους εκτέλεσης, δυνάμει της οποίας η αρμόδια δικαστική αρχή του

³² Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 54 της από 18.11.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης Förster (C-158/07).

κράτους αυτού αρνείται να εκτελέσει ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, εκδοθέν κατά ενός υπηκόου του για την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής, ενώ η άρνηση αυτή, όταν πρόκειται για υπήκοο άλλου κράτους μέλους, που έχει δικαίωμα διαμονής βάσει του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ, εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι ο υπήκοος αυτός έχει διαμείνει νομίμως επί πέντε συναπτά έτη στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους εκτέλεσης.

Ε) Η διάρκεια διαμονής στο κράτος μέλος εκτέλεσης του εντάλματος σύλληψης υπηκόου άλλου κράτους μέλους, στο πλαίσιο του άρθρου 4, σημείο 6 της Απόφασης-Πλαισίου 2002/584

76. [...] όταν ένα κράτος μέλος θέτει σε εφαρμογή το άρθρο 4, σημείο 6, χωρίς ωστόσο να θεσπίζει ιδιαίτερες προϋποθέσεις περί της εφαρμογής της διάταξης αυτής, απόκειται στη δικαστική αρχή εκτέλεσης να προβεί σε συνολική εκτίμηση προκειμένου να διαπιστώσει, καταρχάς, αν ο εκζητούμενος εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διάταξης. Μια μεμονωμένη περίπτωση που χαρακτηρίζει το πρόσωπο αυτό δεν μπορεί, κατ' αρχήν, να έχει από μόνη της καθοριστική σημασία³³.

77. Όσον αφορά στην υπόθεση της κύριας δίκης, όπου συνομολογείται ότι το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης δεν θα εκτελεστεί μόνον αν ο εκζητούμενος υπήκοος άλλου κράτους μέλους έχει διαμείνει επί πέντε έτη στο έδαφος του κράτους μέλους εκτέλεσης, παρέλκει η απάντηση στ ο πρώτο και δεύτερο προδικαστικά ερωτήματα εφόσον η προϋπόθεση διαμονής βασίζεται στην άσκηση από το οικείο κράτος μέλος του περιθωρίου εκτίμησης που του χορηγεί το άρθρο 4, σημείο 6, της Απόφασης-Πλαισίου 2002/584 και πρέπει να θεωρηθεί ότι συνάδει προς το άρθρο 12 ΕΚ.

78. Συναφώς, [...] το άρθρο 12 ΕΚ δεν απαγορεύει προϋπόθεση, που επιβάλλει το εσωτερικό δικαίωμα του κράτους μέλους εκτέλεσης, δύναμι της οποίας οι εκζητούμενοι υπήκοοι άλλου κράτους μέλους πρέπει να έχουν διαμείνει για περίοδο πέντε ετών στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους ώστε η δικαστική αρχή εκτέλεσης του κράτους αυτού να αρνηθεί την παράδοσή τους, βάσει του άρθρου 4, σημείο 6, της εν λόγω Απόφασης-Πλαισίου.

Το Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως του Δικαστηρίου απεφάνθη ότι

1) *Υπήκοος κράτους μέλους, που διαμένει νομίμως σε άλλο κράτος μέλος δικαιούται να επικαλεστεί το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, ΕΚ κατά εθνικής νομοθετικής ρύθμισης, όπως αυτή του νόμου περί Παράδοσης Εκζητουμένων Προσώπων της 29.4.2004, που θέτει τις προϋποθέσεις με τις οποίες η αρμόδια δικαστική αρχή δύναται να αρνηθεί να εκτελέσει ευρω-*

³³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 49 της απόφασής του επί της υπόθεσης Kozłowski, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 28 στη σελίδα 271.

παϊκό ένταλμα σύλληψης, εκδοθέν για την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής.

2) Το άρθρο 4, σημείο 6, της Απόφασης-Πλαισίου 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης και τις Διαδικασίες Παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών, έχει την έννοια ότι, όταν πρόκειται για πολίτη της Ένωσης, το κράτος μέλος εκτέλεσης δεν δύναται, πέραν της προϋπόθεσης σχετικά με τη διάρκεια διαμονής στο κράτος αυτό, να εξαρτά την προαιρετική μη εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης της διάταξης αυτής από πρόσθετες διοικητικές επιταγές, όπως από την κατοχή άδειας παραμονής αορίστου χρόνου.

3) Το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, ΕΚ έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει τη νομοθετική ρύθμιση του κράτους μέλους εκτέλεσης δυνάμει της οποίας η αρμόδια δικαστική αρχή του κράτους αυτού αρνείται να εκτελέσει ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, εκδοθέν κατά ενός υπηκόου του για εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής, ενώ η άρνηση αυτή, όταν πρόκειται για υπήκοο άλλου κράτους μέλους που έχει δικαίωμα διαμονής βάσει του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ, εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι ο υπήκοος αυτός έχει διαμείνει νομίμως επί πέντε συναπτά έτη στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους εκτέλεσης.

0759

Υπόθεση C-562/07³⁴

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Βασιλείου της Ισπανίας

Δικαστές: Μ. Πεζιϋ, πρόεδρος του πέμπτου τμήματος προεδρεύοντα του πρώτου τμήματος, Α. Tizzano, Α. Borg Barthet, Ε. Levits και J.-J. Kasel, εισηγήτριας

Γενική Εισαγγελέας: J. Kokott

Δικηγόροι: R. Lyal και I. Martínez del Peral, για την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Μ. Muñoz Pérez για το Βασίλειο της Ισπανίας, Τ. Materne, για το Βασίλειο του Βελγίου, Ε. Balode-Buraka, για τη Δημοκρατία της Λεττονίας, Ε. Riedl και C. Pesendorfer, για τη Δημοκρατία της Αυστρίας

Οι αρχές της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της αгаστής συνεργασίας και της ασφάλειας δικαίου στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 226 ΕΚ – Ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων – Το άρθρο 58, παράγραφος 1 ΕΚ, που εισάγει παρέκκλιση από τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά και δεν μπορεί να νοηθεί υπό την έννοια ότι κάθε φορολογική νομοθεσία που προβλέπει διάκριση μεταξύ των φορολο-

³⁴ Εκδικάστηκε από το Πρώτο Τμήμα του Δικαστηρίου και απαγγέλθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 6.10.2009.

γουμένων αναλόγως του τόπου όπου αυτοί επενδύουν τα κεφάλαιά τους συμβιβάζεται άνευ ετέρου με τη Συνθήκη – Το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος δεν προβλέπει τη δυνατότητα παροχής ορισμένων φορολογικών πλεονεκτημάτων για τους κατοίκους αλλοδαπής, τα οποία παρέχει στους κατοίκους ημεδαπής, δεν συνιστά, κατά γενικό κανόνα, δυσμενή διάκριση, ενόψει των αντικειμενικών διαφορών που υφίστανται μεταξύ της κατάστασης των κατοίκων ημεδαπής και αυτής των κατοίκων αλλοδαπής, από την άποψη τόσο της πηγής εισοδημάτων όσον και της προσωπικής φοροδοτικής ικανότητας ή της στάθμησης της προσωπικής και οικογενειακής κατάστασης – Επιτακτικός λόγος γενικού συμφέροντος, όπως η ανάγκη διασφάλισης της συνοχής του φορολογικού συστήματος, μπορεί να δικαιολογήσει περιορισμό στην άσκηση των θεμελιωδών ελευθεριών που κατοχυρώνει η Συνθήκη

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 39, 56, 58 παράγραφοι 1 και 3 και 226 ΕΚ

Ν. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α΄)

Πραγματικά Περιστατικά: Στις 18.10.2004, η Επιτροπή απηύθυνε επιστολή οχλήσεως στο Βασίλειο της Ισπανίας, εφιστώντας την προσοχή του στο γεγονός ότι η φορολογική μεταχείριση των εισοδημάτων από την εργασία και των αποκομισθεισών στην Ισπανία υπεραξιών από φυσικά πρόσωπα κατοίκους αλλοδαπής δεν ήταν σύμφωνη, κατά την άποψη του εν λόγω θεσμικού οργάνου, με τα άρθρα 39 ΕΚ και 56 ΕΚ, όπως επίσης και με τα άρθρα 28 και 40 της Συμφωνίας ΕΟΧ, καθόσον η φορολόγηση των εισοδημάτων των κατοίκων αλλοδαπής με υψηλότερο συντελεστή σε σχέση με τον ισχύοντα για τα εισοδήματα των κατοίκων ημεδαπής ενδεχομένως εισήγαγε δυσμενή διάκριση υπό την έννοια της Συνθήκης ΕΚ, μη υφισταμένης αντικειμενικής διαφοράς ικανής να θεμελιώσει τη διαφορετική μεταχείριση των δύο καταστάσεων.

Καθώς η απάντηση του Βασιλείου της Ισπανίας δεν κρίθηκε ικανοποιητική, η Επιτροπή του απηύθυνε, στις 13.7.2005, αιτιολογημένη γνώμη, καλώντας το να λάβει τα αναγκαία μέτρα προς συμμόρφωσή του με την ανωτέρω γνώμη εντός δύο μηνών από την κοινοποίησή της.

Στις 7.2.2006, το Βασίλειο της Ισπανίας σε απάντηση αυτής της αιτιολογημένης γνώμης επεσήμανε ότι επέκειτο η θέσπιση των αναγκαίων τροποποιήσεων για την άρση της φερόμενης παράβασης. Από τις παρατηρήσεις των διαδίκων προκύπτει ότι οι εν λόγω τροποποιήσεις θεσπίστηκαν στις 28.11.2006 και τέθηκαν σε ισχύ την 1.1.2007.

Παρότι η Επιτροπή εκτίμησε ότι με τη θέση σε ισχύ των νέων διατάξεων ήρθησαν οι παραβάσεις που είχε διαπιστώσει, εντούτοις αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Κατά την ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία, η Επιτροπή παραιτήθηκε της προσφυγής της, κατά το μέρος που αφορούσε τη διαπίστωση παράβασης των άρθρων 39 ΕΚ και 28 της Συμφωνίας ΕΟΧ.

Με την από 2.6.2008 διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου, επετράπη στο Βασίλειο του Βελγίου, στη Δημοκρατία της Λεττονίας και στη Δημοκρατία της Αυστρίας να παρέμβουν προς στήριξη των αιτημάτων του Βασιλείου της Ισπανίας.

Ενώπιον του Δικαστηρίου το Βασίλειο της Ισπανίας αμφισβήτησε το παραδεκτό της προσφυγής επικαλούμενο ότι εν προκειμένω η Επιτροπή παραβίασε τις αρχές της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της αγαστής συνεργασίας με τα κράτη μέλη και της ασφάλειας δικαίου, ενώ περαιτέρω υπέπεσε σε κατάχρηση εξουσίας.

Ως προς την ουσία της υπόθεσης, το Βασίλειο της Ισπανίας αμφισβήτησε την ύπαρξη της προσαπτόμενης από την Επιτροπή παράβασης επισημαίνοντας κατ' αρχήν ότι η υπεραξία που αποκομίζει κάτοικος αλλοδαπής από τη πώληση περιουσιακού του στοιχείου εντός της ισπανικής επικράτειας δεν συνιστά παρά μέρος μόνον των εισοδημάτων του, που συνίστανται εν πολλοίς σε εισοδήματα από επαγγελματικές δραστηριότητες. Περαιτέρω, για να διαπιστωθεί αν οι φορολογούμενοι κάτοικοι ημεδαπής και οι φορολογούμενοι κάτοικοι αλλοδαπής τελούν σε αντικειμενικά συγκρίσιμη κατάσταση, πρέπει να ληφθεί υπόψη το σύνολο των δραστηριοτήτων των εν λόγω φορολογουμένων και των εισοδημάτων που αποκτούν από αυτές, και όχι να εξετάζεται αποκλειστικώς ένα μόνον είδος συναλλαγής.

Επιπλέον, ο τόπος όπου είναι ευχερέστερη η εξέταση της προσωπικής φοροδοτικής ικανότητας του κατοίκου αλλοδαπής είναι ο τόπος όπου έχει το κέντρο των προσωπικών και περιουσιακών του συμφερόντων, ο οποίος αντιστοιχεί γενικώς στη συνήθη κατοικία του. Ως προς τις εξαιρέσεις, το Βασίλειο της Ισπανίας διευκρινίζει ότι οι φορολογούμενοι που δεν κατοικούν στην ισπανική επικράτεια, αλλά αποκτούν σε αυτήν από την εργασία ή τις λοιπές οικονομικές τους δραστηριότητες εισοδήματα ανερχόμενα σε κατ' ελάχιστον 75 % του συνόλου των εισοδημάτων τους, μπορούν, κατά το άρθρο 46 του Νόμου για τη Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων, και για όσο διάστημα έχουν την κατοικία τους ή τη συνήθη διαμονή τους σε άλλο κράτος μέλος, να επιλέξουν τη φορολογία των εισοδημάτων τους κατά τους κανόνες που ισχύουν για τους κατοίκους ημεδαπής. Η ισπανική νομοθεσία είναι, επομένως, κατά το Βασίλειο της

Ισπανίας, συμβατή με τη νομολογία του Δικαστηρίου, επικαλούμενο συναφώς την από 12.6.2003 απόφασή του επί της υπόθεσης *Gerritse*³⁵.

Σε κάθε περίπτωση δεδομένου ότι η κατάσταση των φορολογουμένων κατοίκων ημεδαπής και των φορολογουμένων κατοίκων αλλοδαπής δεν είναι συγκρίσιμη όσον αφορά το φόρο υπεραξίας, το γεγονός ότι δεν εφαρμόζεται η ίδια ρύθμιση και στις δύο αυτές κατηγορίες φορολογουμένων δεν συνιστά δυσμενή διάκριση. Ως εκ τούτου, στην υπό κρίση υπόθεση, δεν τίθεται ζήτημα προσβολής της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων.

Εξάλλου, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να διασφαλίζουν την τήρηση των εκ της Συνθήκης υποχρεώσεών τους συνάπτοντας διμερείς συμβάσεις για την αποφυγή της διπλής φορολογίας με άλλα κράτη μέλη. Δεδομένου ότι το Βασίλειο της Ισπανίας έχει συνάψει παρόμοιες συμβάσεις σχεδόν με το σύνολο των κρατών μελών, τα εκ της ισπανικής φορολογίας αποτελέσματα εν μέρει εξουδετερώνονται κι επομένως αυτή δεν συνιστά περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων.

Τέλος, το Βασίλειο της Ισπανίας υπενθύμισε ότι το Δικαστήριο, στη σκέψη 43 της από 5.7.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *D*.³⁶ έκρινε ότι τα άρθρα 56 ΕΚ και 58 ΕΚ δεν απαγορεύουν κανονιστική ρύθμιση με την οποία κράτος μέλος αρνείται στους φορολογουμένους κατοίκους αλλοδαπής, που έχουν το κύριο μέρος της περιουσίας τους εντός του κράτους μέλους της κατοικίας τους, το ευεργέτημα των εκπτώσεων που χορηγεί στους φορολογουμένους κατοίκους ημεδαπής. Εν προκειμένω, η υπό κρίση ισπανική φορολογική νομοθεσία περιορίσθηκε στην εφαρμογή αυτής της νομολογίας εισάγοντας, στο φορολογικό καθεστώς, διάκριση στηριζόμενη στη διαφορετική αντικειμενική κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι φορολογούμενοι κάτοικοι ημεδαπής σε σχέση με τους κατοίκους αλλοδαπής.

Επικουρικώς, στην περίπτωση που η υπό κρίση ρύθμιση κριθεί ως εισάγουσα περιορισμό στην ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων, το Βασίλειο της Ισπανίας ισχυρίζεται ότι ο περιορισμός αυτός δικαιολογείται από την ανάγκη διασφάλισης της συνοχής του ισπανικού φορολογικού συστήματος.

Συναφώς, το εν λόγω κράτος μέλος υπογραμμίζει ότι, ως προς τις βραχυχρόνιες υπεραξίες (έως ενός έτους), οι υπεραξίες των κατοίκων αλλοδαπής υπέκειντο σε φόρο ανά μεμονωμένη πράξη, ενώ οι υπεραξίες των κατοίκων ημεδαπής υπέκειντο σε κλιμακούμενο φόρο επί του εισοδή-

³⁵Υπόθεση C-234/01, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2003, σελίδα I-5933.

³⁶Υπόθεση C-376/03, δημοσιευμένη σε Συλλογή 2005, σελίδα I-5821.

ματος, κυμαινόμενο μεταξύ 15 % και 45 %. Συνεπώς, δεν ευσταθεί ότι οι κάτοικοι ημεδαπής απέλαυαν συστηματικώς ευνοϊκότερης φορολογικής μεταχειρίσεως έναντι των κατοίκων αλλοδαπής.

Σε κάθε περίπτωση, η ίδια η φύση κάθε φορολογίας δικαιολογούσε την ύπαρξη διακριτών φορολογικών συντελεστών για τη φορολογία εισοδήματος των κατοίκων ημεδαπής και των κατοίκων αλλοδαπής. Η φορολογία εισοδήματος των φυσικών προσώπων κατοίκων ημεδαπής συνιστούσε μία περιοδική επιβάρυνση, προσαρμοσμένη στη φοροδοτική ικανότητα του οικείου προσώπου με την εφαρμογή κλιμακούμενου φόρου επί του συνολικού εισοδήματός του κατά τη διάρκεια της φορολογικής χρήσης.

Η φορολογία εισοδήματος των κατοίκων αλλοδαπής συνιστούσε, κατά την άποψή του, άμεση φορολογία στην οποία υπέκειντο οι φορολογούμενοι που αποκτούσαν εισοδήματα στην Ισπανία χωρίς να διαθέτουν σε αυτήν μόνιμη εγκατάσταση. Οι εν λόγω φορολογούμενοι φορολογούνταν αποκλειστικώς επί των εισοδημάτων που αποκτούσαν στην ισπανική επικράτεια, εισοδήματα που εξ ορισμού ήταν μεμονωμένα και σποραδικά. Ως εκ τούτου, θα ήταν αδύνατο να επιβληθεί σε αυτά τα εισοδήματα κλιμακούμενος φόρος. Ο μόνος τρόπος φορολογίας των εισοδημάτων αυτών ήταν η επιβολή φόρου ανά μεμονωμένη πράξη βάσει κατ' αποκοπή συντελεστή.

Κατά την εφαρμοστέα νομοθεσία για τα φυσικά πρόσωπα κατοίκους ημεδαπής, οι μακροχρόνιες υπεραξίες (πέραν του ενός έτους) φορολογούνταν βάσει συντελεστών ίσων ή μικρότερων εκείνων που ίσχυαν για τις βραχυχρόνιες υπεραξίες (έως ενός έτους). Επιδιωκόμενος σκοπός ήταν η αποφυγή των σωρευτικών αποτελεσμάτων της κλιμακούμενης φορολογίας επί των υπεραξιών που προέκυπταν με την πάροδο των ετών, οι οποίες, αντί να υπέκειντο σε ετήσια φορολογία στον βαθμό που προέκυπταν, φορολογούνταν κατά το χρόνο που πράγματι αποκομίζονταν. Υπήρχε, επομένως, άμεση οικονομική σχέση μεταξύ της παροχής φορολογικού πλεονεκτήματος στους φορολογουμένους κατοίκους ημεδαπής – φορολογία βάσει μειωμένου συντελεστή – και της επιβάρυνσής τους εξαιτίας της ανυπαρξίας μηχανισμού αντιστάθμισης της υπερβολικής προοδευτικότητας, ή άλλου με ισοδύναμα αποτελέσματα. Περαιτέρω, δεν υπήρχε κανένας λόγος να εφαρμοσθεί στους φορολογουμένους κατοίκους αλλοδαπής ευνοϊκότερος φορολογικός συντελεστής στην περίπτωση που αποκόμιζαν μακροχρόνιες υπεραξίες. Ειδικότερα, με την εφαρμογή του κατ' αποκοπή συντελεστή 15 %, θα τύχαιναν ευνοϊκότερης μεταχείρισης, που αποσκοπεί στην αντιστάθμιση των αποτελεσμάτων της κλιμακούμενης φορολογίας, που όμως δεν τους βάρυνε.

Νόμο βάσιμο: Α) Η διαδικασία λόγω παράβασης στηρίζεται στην αντικειμενική διαπίστωση της αθέτησης εκ μέρους κράτους μέλους των υποχρεώσεων που του επιβάλλει το κοινοτικό δίκαιο και ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλείται τις αρχές της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της αгаστικής συνεργασίας για να εμποδίσει την αντικειμενική διαπίστωση της εκ μέρους του αθέτησης των υποχρεώσεων που υπέχει από τη Συνθήκη, διότι η αποδοχή του δικαιολογητικού αυτού λόγου θα προσέκρουε στον επιδιωκόμενο με τη διαδικασία του άρθρου 226 ΕΚ σκοπό. Β) Όσον αφορά στην αρχή της ασφάλειας δικαίου, η ύπαρξη παράβασης πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους όπως αυτή είχε κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, λαμβανομένου υπόψη ότι εξακολουθεί να υφίσταται συμφέρον της Επιτροπής για άσκηση της κατά το άρθρο 226 ΕΚ προσφυγής ακόμη και όταν η προσαπτόμενη παράβαση έχει αρθεί μετά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας. Γ) Από τις παραγράφους 1 και 3 του άρθρου 58 ΕΚ προκύπτει ότι τα κράτη μέλη μπορούν, με τη φορολογική νομοθεσία τους, να θεσπίζουν διάκριση μεταξύ των φορολογουμένων κατοίκων ημεδαπής και των φορολογουμένων κατοίκων αλλοδαπής, εφόσον η διάκριση αυτή δεν αποτελεί ούτε μέσο αυθαίρετων διακρίσεων ούτε συγκεκριμένο περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων. Δ) Στην περίπτωση της άμεσης φορολογίας, η κατάσταση των κατοίκων ημεδαπής σε ένα κράτος δεν είναι κατά γενικό κανόνα συγκρίσιμη με την κατάσταση των κατοίκων αλλοδαπής, καθόσον το εισόδημα που πραγματοποιεί στο έδαφος κράτους ένας κάτοικος αλλοδαπής αποτελεί συνήθως μέρος μόνο του συνολικού του εισοδήματος, το οποίο συγκεντρώνεται στον τόπο της κατοικίας του, η δε προσωπική φοροδοτική ικανότητα του κατοίκου αλλοδαπής, η οποία προκύπτει από το σύνολο των εισοδημάτων του και από την προσωπική και οικογενειακή του κατάσταση, μπορεί να εκτιμηθεί ευχερέστερα στον τόπο όπου έχει το κέντρο των προσωπικών και περιουσιακών του συμφερόντων, ο οποίος αντιστοιχεί κατά κανόνα στον τόπο της συνήθους διαμονής του. Ε) Η ύπαρξη Συμβάσεων για την Αποφυγή της Διπλής Φορολογίας δεν αποκλείει το εισόδημα που αποκτά φορολογούμενος σε κράτος, όπου δεν κατοικεί και το οποίο φορολογείται αποκλειστικώς στο κράτος αυτό, να λαμβάνεται υπόψη από το κράτος κατοικίας για τον υπολογισμό του ύψους του φόρου επί του λοιπού εισοδήματος του οικείου φορολογουμένου, προκειμένου, ιδίως, να εφαρμοστεί ο κανόνας της προοδευτικότητας του φόρου.

Σκεπτικό: Α) Επί των ισχυρισμών του Βασιλείου της Ισπανίας για το παραδεκτό της προσφυγής

18. Πρώτον, ως προς τη φερόμενη παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, απόρροια της αρχής της ασφάλειας δικαίου και της αρχής της αγαστής συνεργασίας, πρέπει να υπομνησθεί ότι η διαδικασία λόγω παράβασης στηρίζεται στην αντικειμενική διαπίστωση της αθέτησης εκ μέρους κράτους μέλους των υποχρεώσεων που του επιβάλλει το κοινοτικό δίκαιο και ότι ένα κράτος μέλος δεν μπορεί, όπως εν προκειμένω, να επικαλείται τις αρχές της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της αγαστής συνεργασίας για να εμποδίσει την αντικειμενική διαπίστωση της εκ μέρους του αθέτησης των υποχρεώσεων που υπέχει από τη Συνθήκη, διότι η αποδοχή του δικαιολογητικού αυτού λόγου θα προσέκρουε στον επιδιωκόμενο με τη διαδικασία του άρθρου 226 ΕΚ σκοπό³⁷.

19. Το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν προέβη, ενδεχομένως, στην άσκηση προσφυγής κατά κράτους μέλους για τη διαπίστωση παράβασης, σε περίπτωση άρσης εκ μέρους αυτού του κράτους της φερόμενης παράβασης μετά την παρέλευση της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, δεν δημιουργεί, σε αυτό το κράτος μέλος ή σε άλλα κράτη μέλη, δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ικανή να επηρεάσει το παραδεκτό προσφυγής της Επιτροπής.

20. Επιπροσθέτως, το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν άσκησε την κατά το άρθρο 226 ΕΚ προσφυγή αμέσως μετά την παρέλευση της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας δεν είναι ικανό να δημιουργήσει στο οικείο κράτος μέλος δικαιολογημένη εμπιστοσύνη περί του ότι περατώθηκε η διαδικασία λόγω παράβασης.

21. Βεβαίως, η υπερβολική διάρκεια της προ της άσκησης της προσφυγής διαδικασίας ενδέχεται να συνιστά πλημμέλεια συνεπαγόμενη το απαράδεκτο της προσφυγής λόγω παράβασης. Πάντως, από τη νομολογία προκύπτει ότι το συμπέρασμα αυτό επιβάλλεται μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η συμπεριφορά της Επιτροπής κατέστησε δυσχερή την αντίκρουση των επιχειρημάτων της, θίγοντας κατά τον τρόπο αυτό τα δικαιώματα άμυνας του οικείου κράτους μέλους, στο οποίο απόκειται να αποδείξει την εν λόγω δυσχέρεια³⁸.

22. Επιβάλλεται, όμως, η διαπίστωση, εν προκειμένω, ότι το Βασίλειο της Ισπανίας δεν προέβαλε κανένα συγκεκριμένο επιχείρημα κατά το οποίο η υπερβολική διάρκεια της προ της άσκησης της προσφυγής διαδι-

³⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 28 της από 24.4.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (C-523/04), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2007, σελίδα I-3267.

³⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 76 της από 8.12.2005 απόφασής της επί της υπόθεσης Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου (C-33/04) δημοσιευμένη σε Συλλογή 2005, σελίδα I-10629, και στη νομολογία που παρατίθεται στην απόφαση.

κασίας και, ειδικότερα, το διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ της απάντησής του στην αιτιολογημένη γνώμη και της άσκησης της παρούσας προσφυγής επηρέασαν την άσκηση των δικαιωμάτων του άμυνας. Πράγματι, το εν λόγω κράτος απλώς αμφισβητεί, εν προκειμένω, τη σκοπιμότητα της απόφασης της Επιτροπής να ασκήσει και να εμμείνει στην προσφυγή λόγω παράβασης.

23. Δεύτερον, ως προς την αρχή της ασφάλειας δικαίου, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, αφενός, η ύπαρξη παράβασης πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους όπως αυτή είχε κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας³⁹ και, αφετέρου, ότι εξακολουθεί να υφίσταται συμφέρον της Επιτροπής για άσκηση της κατά το άρθρο 226 ΕΚ προσφυγής ακόμη και όταν η προσαπτόμενη παράβαση έχει αρθεί μετά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας⁴⁰.

24. Ως εκ τούτου, το Βασίλειο της Ισπανίας δεν μπορεί βασίμως να υποστηρίξει ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της ασφάλειας δικαίου, δεδομένου ότι είχε ενημερωθεί κατά την προ της άσκησης προσφυγής διαδικασία περί της προσαπτόμενης από την Επιτροπή αθέτησης των υποχρεώσεων που υπέχει από τη Συνθήκη και δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν δήλωσε ρητώς ότι επρόκειτο να θέσει τέλος στη διαδικασία λόγω παράβασης που είχε κινήσει.

25. Τρίτον, ως προς τον λόγο ακύρωσης που αφορά στην προσαπτόμενη κατάχρηση εξουσίας, αρκεί να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να αποδεικνύει την ύπαρξη συμφέροντος προς ενέργεια ούτε τους λόγους για τους οποίους ασκεί την προσφυγή λόγω παράβασης⁴¹. Καθόσον το αντικείμενο της προσφυγής, όπως προκύπτει από το σχετικό δικόγραφο, αντιστοιχεί στο αντικείμενο της διαφοράς όπως αυτή προσδιορίζεται στο έγγραφο όχλη-

³⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 7 της από 4.7.2002 απόφασής του επί της υπόθεσης Επιτροπής κατά Ελλάδας (C-173/01), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2002, σελίδα I-6129 και στη σκέψη 18 της από 14.4.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου (C-519/03) δημοσιευμένη σε, Συλλογή 2005, σελίδα I-3067.

⁴⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 19 της από 14.4.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 39.

⁴¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 24 της από 1.2.2001 απόφασής του επί της υπόθεσης Επιτροπή κατά Γαλλίας (C-333/99), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2001, σελίδα I-1025, στη σκέψη 25 της από 13.6.2002 απόφασής του επί της υπόθεσης Επιτροπή κατά Ισπανίας (C-474/99), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2002, σελίδα I-5293, καθώς και στις σκέψεις 65 και 66 της από 8.12.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης Επιτροπής κατά Λουξεμβούργου (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 38 στη σελίδα 282).

σης και στην αιτιολογημένη γνώμη, δεν μπορεί να προβληθεί εγκύρως ο ισχυρισμός ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε κατάχρηση εξουσίας.

26. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η υπό κρίση προσφυγή πρέπει να κριθεί παραδεκτή.

Β) Επί της βασιμότητας της προσφυγής

41. Επιβάλλεται εκ προοιμίου η υπενθύμιση ότι το άρθρο 56 ΕΚ απαγορεύει τους περιορισμούς της κίνησης κεφαλαίων υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 58 ΕΚ. Από τις παραγράφους 1 και 3 του τελευταίου αυτού άρθρου προκύπτει ότι τα κράτη μέλη μπορούν, με τη φορολογική νομοθεσία τους, να θεσπίζουν διάκριση μεταξύ των φορολογουμένων κατοίκων ημεδαπής και των φορολογουμένων κατοίκων αλλοδαπής, εφόσον η διάκριση αυτή δεν αποτελεί ούτε μέσο αυθαίρετων διακρίσεων ούτε συγκεκριμένο περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων.

42. Επιπρόσθετα, το άρθρο 58, παράγραφος 1 ΕΚ, το οποίο εισάγοντας παρέκκλιση από τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά, δεν μπορεί να νοηθεί υπό την έννοια ότι κάθε φορολογική νομοθεσία που προβλέπει διάκριση μεταξύ των φορολογουμένων αναλόγως του τόπου όπου αυτοί επενδύουν τα κεφάλαιά τους συμβιβάζεται άνευ ετέρου με τη Συνθήκη⁴².

43. Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι, έως τις 31.12.2006, η ισπανική νομοθεσία προέβλεπε διαφορετική μεταχείριση των φορολογουμένων κατοίκων ημεδαπής και των φορολογουμένων κατοίκων αλλοδαπής ως προς το φορολογικό συντελεστή με τον οποίο βαρύνονταν οι προκύπτουσες από διάθεση περιουσιακών στοιχείων υπεραξίες, είτε επρόκειτο για ακίνητα είτε για λοιπά στοιχεία, κείμενα εντός της ισπανικής επικράτειας.

44. Ως προς τις υπεραξίες τις αποκομιζόμενες από πώληση περιουσιακών στοιχείων που ανήκαν στην κυριότητά τους για διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους, οι κάτοικοι αλλοδαπής υπέκειντο συστηματικά σε φορολογική επιβάρυνση μεγαλύτερη από εκείνη των κατοίκων ημεδαπής, καθώς οι αποκομιζόμενες από αυτούς υπεραξίες φορολογούνταν βάσει κατ' αποκοπή συντελεστή 15 %, ενώ οι υπεραξίες των κατοίκων αλλοδαπής υπέκειντο σε φορολογία ύψους 35 %.

45. Είναι αληθές ότι, με την εφαρμογή σε αυτούς κλιμακούμενης φορολογίας, οι κάτοικοι ημεδαπής δεν επωφελούνταν συστηματικώς ευνοϊκότερης φορολογίας έναντι των κατοίκων αλλοδαπής ως προς τη φο-

⁴² Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στη σκέψη 26 της από 15.7.2004 απόφασής του επί της υπόθεσης *Lenz* (C-315/02), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2004, σελίδα I-7063.

ρολόγηση υπεραξιών αποκομιζομένων από την πώληση αγαθών που ανήκαν στην κυριότητά τους για διάστημα ίσο ή μικρότερο του ενός έτους. Παρά ταύτα, υπαγόμενοι σε κατ' αποκοπή φορολογικό συντελεστή 35 %, ανεξαρτήτως του ύψους της αποκομιζόμενης υπεραξίας, σε αντίθεση με τους κατοίκους ημεδαπής οι οποίοι δεν υπέκειντο σε αυτόν τον φόρο εφόσον το συνολικό τους εισόδημα ανερχόταν σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο, οι κάτοικοι αλλοδαπής υποβάλλονταν, τουλάχιστον σε ορισμένες περιπτώσεις, σε μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση σε σχέση με αυτήν των κατοίκων ημεδαπής.

46. Όπως έχει ήδη κρίνει το Δικαστήριο, στην περίπτωση της άμεσης φορολογίας, η κατάσταση των κατοίκων ημεδαπής σε ένα κράτος δεν είναι κατά γενικό κανόνα συγκρίσιμη με την κατάσταση των κατοίκων αλλοδαπής, καθόσον το εισόδημα που πραγματοποιεί στο έδαφος κράτους ένας κάτοικος αλλοδαπής αποτελεί συνήθως μέρος μόνο του συνολικού του εισοδήματος, το οποίο συγκεντρώνεται στον τόπο της κατοικίας του, η δε προσωπική φοροδοτική ικανότητα του κατοίκου αλλοδαπής, η οποία προκύπτει από το σύνολο των εισοδημάτων του και από την προσωπική και οικογενειακή του κατάσταση, μπορεί να εκτιμηθεί ευχερέστερα στον τόπο όπου έχει το κέντρο των προσωπικών και περιουσιακών του συμφερόντων, ο οποίος αντιστοιχεί κατά κανόνα στον τόπο της συνήθους διαμονής του⁴³.

47. Περαιτέρω, το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος δεν προβλέπει τη δυνατότητα παροχής ορισμένων φορολογικών πλεονεκτημάτων για τους κατοίκους αλλοδαπής, τα οποία παρέχει στους κατοίκους ημεδαπής, δεν συνιστά, κατά γενικό κανόνα, δυσμενή διάκριση, ενόψει των αντικειμενικών διαφορών που υφίστανται μεταξύ της κατάστασης των κατοίκων ημεδαπής και αυτής των κατοίκων αλλοδαπής, από την άποψη τόσο της πηγής εισοδημάτων όσον και της προσωπικής φοροδοτικής ικανότητας ή της στάθμισης της προσωπικής και οικογενειακής κατάστασης⁴⁴.

48. Εν προκειμένω, πρέπει να εξετασθεί, επομένως, αν υπάρχει αντικειμενική διαφορά μεταξύ της κατάστασης των κατοίκων ημεδαπής και αυτής των κατοίκων αλλοδαπής δυνάμενη να δικαιολογήσει τον εισάγοντα διακρίσεις χαρακτήρα της υπό κρίση κανονιστικής ρύθμισης και να υπαγάγει την εν λόγω ρύθμιση στην κατ' άρθρο 58, παράγραφος 1, ΕΚ, εξαίρεση.

⁴³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 31 και 32 της από 14.2.1995 απόφασής του επί της υπόθεσης Schumacker (C-279/93), δημοσιευμένη σε Συλλογή 1995, σελίδα I-225, καθώς και στη σκέψη 43 της απόφασής του επί της υπόθεσης Gerritse (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 35 στη σελίδα 279).

⁴⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 34 της απόφασής του επί της υπόθεσης Schumacker (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 41).

49. Ως προς το επιχείρημα κατά το οποίο η διαφορετική φορολογική μεταχείριση που απορρέει από την εφαρμογή αυτής της ρύθμισης στους κατοίκους αλλοδαπής πρέπει να εξετασθεί σε συνδυασμό με το εν γένει σύστημα φορολογίας εισοδήματος που ισχύει τόσο για τους κατοίκους ημεδαπής όσο και για τους κατοίκους αλλοδαπής, και κατά το οποίο οι κάτοικοι αλλοδαπής δεν μπορούν να συγκριθούν με τους κατοίκους ημεδαπής, καθώς πραγματοποιούν στο κράτος κατοικίας τους και άλλα εισοδήματα τα οποία, σε αντίθεση με ό,τι ισχύει για τους κατοίκους ημεδαπής, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη στην Ισπανία, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι, αφενός, τουλάχιστον ως προς τη φορολόγηση της υπεραξίας που προκύπτει από την πώληση αγαθών που ανήκαν στην κυριότητά τους για διάστημα μεγαλύτερο του έτους, μόνον αυτή η κατηγορία εισοδήματος ρυθμίζεται από τις εν λόγω διατάξεις, είτε πρόκειται για φορολογουμένους κατοίκους ημεδαπής είτε για φορολογουμένους κατοίκους αλλοδαπής.

50. Αφετέρου, το κράτος όπου βρίσκεται η πηγή του εισοδήματος είναι και στις δύο περιπτώσεις το Βασίλειο της Ισπανίας, καθώς η υπό κρίση διάταξη ρυθμίζει μόνον τις υπεραξίες που προκύπτουν από την πώληση περιουσιακών στοιχείων στην Ισπανία.

51. Ως προς το επιχείρημα κατά το οποίο, αναφορικά με τις υπεραξίες που προκύπτουν από την πώληση στοιχείων που ανήκαν στην κυριότητά τους για διάστημα μεγαλύτερο του έτους, η επίμαχη ρύθμιση προβλέπει ότι λαμβάνεται υπόψη η προσωπική κατάσταση του φορολογουμένου για την εκκαθάριση του φόρου, αρκεί να διαπιστωθεί ότι η εν λόγω ρύθμιση δεν περιέχει κανένα στοιχείο δυνάμενο να ενισχύσει αυτήν την άποψη, καθώς επρόκειτο για κατ' αποκοπή φορολογία βάσει συντελεστή εξαρτώμενου αποκλειστικώς από το αν ο φορολογούμενος είχε την ιδιότητα κατοίκου ημεδαπής ή κατοίκου αλλοδαπής.

52. Αυτή η άποψη, εξάλλου, δεν επιρρωννύεται από την αναλογική εφαρμογή της προπαρατεθείσας απόφασης Gerritse, που επικαλείται το Βασίλειο της Ισπανίας. Πράγματι, ούτε αποδείχθηκε ούτε μάλιστα προβλήθηκε ότι η υπό κρίση ρύθμιση, σε αντίθεση με εκείνη της ως άνω απόφασης, επεδίωκε, μέσω της ευνοϊκής φορολογικής μεταχείρισης των κατοίκων ημεδαπής, ορισμένο κοινωνικό σκοπό. Συνεπώς, σε αντίθεση με την κρίση του Δικαστηρίου στη σκέψη 48 της προπαρατεθείσας αποφάσεως, δεν μπορεί να θεωρηθεί, εν προκειμένω, ότι νομίμως χορηγείται πλεονέκτημα αποκλειστικά στα πρόσωπα που έχουν αποκτήσει το κύριο μέρος των φορολογουμένων πόρων τους στο κράτος που επιβάλλει τον φόρο, ήτοι, κατά κανόνα, στους κατοίκους του κράτους αυτού.

53. Ως προς τις Συμβάσεις για την Αποφυγή Διπλής Φορολογίας, που επικαλείται το Βασίλειο της Ισπανίας, επισημαίνεται, κατ' αρχήν, ότι

το κράτος μέλος αυτό δεν ανέφερε καμία Σύμβαση συναφθείσα με τα συμβαλλόμενα στη Συμφωνία ΕΟΧ κράτη. Ακολούθως, όπως αναγνωρίζει και το ίδιο το κράτος μέλος, δεν έχει συνάψει Συμβάσεις για την Αποφυγή της Διπλής Φορολογίας με όλα τα άλλα κράτη μέλη. Τέλος, δεν αμφισβητείται ότι οι υφιστάμενες Συμβάσεις για την Αποφυγή της Διπλής Φορολογίας εξουδετερώνουν μερικώς μόνον τη φορολογική επιβάρυνση που επιβάλλεται στην Ισπανία στους κατοίκους αλλοδαπής.

54. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η ύπαρξη Συμβάσεων για την Αποφυγή της Διπλής Φορολογίας δεν αποκλείει το εισόδημα που αποκτά φορολογούμενος σε κράτος, όπου δεν κατοικεί και το οποίο φορολογείται αποκλειστικώς στο κράτος αυτό, να λαμβάνεται υπόψη από το κράτος κατοικίας για τον υπολογισμό του ύψους του φόρου επί του λοιπού εισοδήματος του οικείου φορολογουμένου, προκειμένου, ιδίως, να εφαρμοστεί ο κανόνας της προοδευτικότητας του φόρου. Δεν μπορεί, επομένως, βασίμως να προβληθεί ότι το γεγονός ότι συγκεκριμένος φορολογούμενος είναι κάτοικος αλλοδαπής επιτρέπει τη μη εφαρμογή του κανόνα αυτού. Συνεπώς, σε αυτήν την περίπτωση, οι δύο κατηγορίες φορολογουμένων τελούν σε συγκρίσιμη κατάσταση όσον αφορά τον εν λόγω κανόνα⁴⁵.

55. Υπό τις περιστάσεις αυτές, συνάγεται ότι ως προς τη φορολόγηση των δημιουργούμενων υπεραξιών που προκύπτουν από την πώληση περιουσιακών στοιχείων που ανήκουν στην κυριότητα των φορολογουμένων για διάστημα μεγαλύτερο του έτους, η υπό κρίση ρύθμιση δεν ανάγεται σε διαφορετική κατάσταση, υπό την έννοια του άρθρου 58, παράγραφος 1, ΕΚ, προκύπτουσα από τον τόπο κατοικίας των φορολογουμένων⁴⁶.

56. Το ίδιο συμπέρασμα επιβάλλεται, επίσης, και ως προς τη φορολογία των υπεραξιών που αποκομίσθηκαν μετά από ένα ή πλέον έτος.

57. Πράγματι, αφενός, οι διαπιστώσεις στις σκέψεις 58, 60 έως 62 της παρούσας απόφασης είναι εξίσου κρίσιμες και για αυτού του είδους τη φορολογία.

58. Αφετέρου, αν και δεν μπορεί να αποκλεισθεί ότι η φορολογία βάσει κλιμακούμενου φόρου δύναται να λάβει υπόψη τη φοροδοτική ικανότητα των φορολογουμένων, το Βασίλειο της Ισπανίας δεν προσκόμισε οποιοδήποτε αποδεικτικό στοιχείο ικανό, εν προκειμένω, να καταδείξει ότι λαμβάνεται πράγματι υπόψη η προσωπική κατάσταση των φορολο-

⁴⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στις σκέψεις 47 και 48 της από 27.6.1996 απόφασής του επί της υπόθεσης Asscher (C-107/94), δημοσιευμένη σε Συλλογή 1996, σελίδα I-3089.

⁴⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 33 της απόφασής του επί της υπόθεσης Lenz (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 42 στη σελίδα 284).

γουμενων κατοίκων ημεδαπής στο πλαίσιο της φορολογίας των υπεραξιών που προκύπτουν από την πώληση στοιχείων ανηκόντων στην κυριότητά τους για διάστημα ίσο ή μικρότερο του έτους.

59. Συνεπώς, η άποψη του εν λόγω κράτους μέλους κατά την οποία, ως προς την υπό κρίση φορολογία, οι κάτοικοι ημεδαπής και οι κάτοικοι αλλοδαπής, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για βραχυχρόνιες ή μακροχρόνιες υπεραξίες, δεν τελούν υπό αντικειμενικά συγκρίσιμη κατάσταση δεν είναι βάσιμη κι επομένως δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη.

60. Απομένει, όμως, να εξετασθεί αν, όπως υποστηρίζει το Βασίλειο της Ισπανίας επικουρικώς, η υφιστάμενη διαφορετική μεταχείριση των δύο κατηγοριών φορολογουμένων μπορεί να δικαιολογείται από επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος, όπως η ανάγκη διασφάλισης της συνοχής του φορολογικού συστήματος.

61. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι τέτοιου είδους σκοπός μπορεί να δικαιολογήσει περιορισμό στην άσκηση των θεμελιωδών ελευθεριών που κατοχυρώνει η Συνθήκη. Ωστόσο, για να ευδοκιμήσει επιχείρημα στηριζόμενο σ' αυτήν τη δικαιολογία πρέπει να αποδεικνύεται ότι υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ της παροχής του οικείου φορολογικού πλεονεκτήματος και της αντιστάθμισής του από συγκεκριμένη φορολογική επιβάρυνση⁴⁷.

62. Κατά το Βασίλειο της Ισπανίας, σκοπός της υπό κρίση κανονιστικής ρυθμίσεως ήταν να μη θιγούν οι κάτοικοι ημεδαπής κατά τη φορολόγηση των υπεραξιών λόγω της εφαρμογής κλιμακούμενης φορολογίας. Ως προς τη φορολογία των υπεραξιών που προκύπτουν από την πώληση περιουσιακών στοιχείων που βρίσκονταν στην κυριότητά τους για διάστημα μεγαλύτερο του έτους, υπήρχε άμεση σχέση, για τους κατοίκους ημεδαπής, μεταξύ του φορολογικού πλεονεκτήματος της φορολόγησης των υπεραξιών βάσει κατ' αποκοπή συντελεστή 15 % και του κλιμακούμενου φόρου στον οποίο υπόκειτο το σύνολο των εισοδημάτων τους. Ως προς τις υπεραξίες που αποκομίσθηκαν μετά πάροδο περιόδου ίσης ή μικρότερης του έτους, το πλεονέκτημα της μη υπαγωγής τους σε κατ' αποκοπή συντελεστή 35 % αντισταθμιζόταν από την υπαγωγή των κατοίκων ημεδαπής σε κλιμακούμενη φορολογία του συνόλου των εισοδημάτων τους.

63. Αναφορικά με την πρώτη εκ των δύο αυτών υποθέσεων επισημαίνεται ότι τα εισοδήματα τα οποία υπέκειντο σε κατ' αποκοπή φορολογικό συντελεστή 15 % δεν υπέκειντο σε φορολογία εισοδήματος βάσει κλιμακούμενου φόρου. Συνεπώς, δεν μπορεί να υποστηριχθεί εγκύρως ότι

⁴⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 42 της από 7.9.2004 απόφασής του επί της υπόθεσης Manninen (C-319/02), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2004, σελίδα I-7477.

η χορήγηση στους κατοίκους ημεδαπής του υπό κρίση φορολογικού πλεονεκτήματος, ήτοι της φορολογίας των εν λόγω εισοδημάτων βάσει κατ' αποκοπή συντελεστή 15 %, αντισταθμιζόταν από την εφαρμογή κλιμακούμενου φόρου για τη φορολογία των εισοδημάτων.

64. Αναφορικά με τη δεύτερη υπόθεση, το πλεονέκτημα για τους κατοίκους ημεδαπής της μη υπαγωγής τους σε κατ' αποκοπή συντελεστή 35 % αντισταθμιζόταν, βεβαίως, κατ' αρχήν, από το μειονέκτημα της προσάυξης των εισοδημάτων τους από οποιαδήποτε χώρα κατά τις οικείες υπεραξίες, που ακολούθως υπέκειντο σε κλιμακούμενο φόρο. Πάντως, δεν αποκλείονταν, ακόμη κι αν υπήγοντο σε αυτήν τη φορολογία, οι προκύπτουσες υπεραξίες των κατοίκων ημεδαπής να επιβαρύνοντο με μικρότερη φορολογία σε σύγκριση με την ισχύουσα για τους κατοίκους αλλοδαπής.

65. Υπό τις περιστάσεις αυτές, συνάγεται ότι δεν υπήρχε άμεση σχέση μεταξύ των πλεονεκτημάτων που είχαν παρασχεθεί στους φορολογουμένους κατοίκους ημεδαπής και του αντισταθμίσιμου που προέκυπτε από συγκεκριμένη φορολογική επιβάρυνση.

66. Ως εκ τούτου, πρέπει να απορριφθεί η επιχειρηματολογία του Βασιλείου της Ισπανίας κατά την οποία ο περιορισμός που προέκυπτε από την επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση ήταν δικαιολογημένος από την ανάγκη διασφάλισης της συνοχής του φορολογικού συστήματος.

67. Κατά το μέτρο που οι διατάξεις του άρθρου 40 της Συμφωνίας ΕΟΧ έχουν το ίδιο νομικό περιεχόμενο με τις κατ' ουσίαν ταυτόσημες διατάξεις του άρθρου 56 ΕΚ⁴⁸, οι προηγηθείσες διαπιστώσεις ισχύουν *mutatis mutandis* και ως προς το άρθρο 40.

68. Κατόπιν των προεκτεθέντων, η ασκηθείσα από την Επιτροπή προσφυγή κρίνεται βάσιμη.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, επιφυλάσσοντας διαφορετική μεταχείριση, έως τις 31.12.2006, στις υπεραξίες που είχαν αποκομισθεί στην Ισπανία από κατοίκους ημεδαπής και σε εκείνες που είχαν αποκομισθεί από κατοίκους αλλοδαπής, το Βασίλειο της Ισπανίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 56 ΕΚ και 40 της Συμφωνίας ΕΟΧ.

⁴⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 33 της από 11.6.2009 απόφασής του επί της υπόθεσης Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (C-521/07).

0760**Υποθέσεις C-261/08 και C-348/08⁴⁹****María Julia Zurita García (C-261/08) και Aurelio Choque Cabrera (C-348/08) κατά Βασιλείου της Ισπανίας**

Δικαστές: P. Lindh, πρόεδρος του Έκτου Τμήματος, προεδρεύουσα του τρίτου τμήματος, και A. Rosas, U. Lohmus, εισηγητής, A. Ó Caoimh και A. Arabadjiev

Γενική Εισαγγελέας: J. Kokott

Δικηγόροι: E. Bermejo Garrés και A. Corbalan Maiquez για τον κύριο A. Choque Cabrera, N. Díaz Abad, για την κυβέρνηση του Βασιλείου της Ισπανίας, I. Bruni, G. Fiengo και W. Ferrante, για την κυβέρνηση της Ιταλίας, E. Riedl, για την κυβέρνηση της Αυστρίας, M. Wilderspin και την E. Adsera Ribera, για την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Σύμφωνα με τη Σύμβαση Εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν, στην περίπτωση κατά την οποία υπήκοος τρίτης χώρας διαμένει παράνομα στο έδαφος κράτους μέλους διότι δεν πληροί ή έχει παύσει να πληροί τους όρους σχετικά με τη διάρκεια παραμονής που ισχύουν στο κράτος μέλος αυτό, τούτο δεν υποχρεούται να εκδώσει εις βάρος του απόφαση απέλασης – Εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της δικαστικής απόφασης που πρόκειται να εκδοθεί, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υπόθεσης, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής απόφασης για την έκδοση της δικής του απόφασης όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο – Το πνεύμα συνεργασίας που πρέπει να πρυτανεύει κατά τη λειτουργία της διαδικασίας έκδοσης προδικαστικής απόφασης συνεπάγεται ότι το εθνικό δικαστήριο σέβεται την αποστολή που έχει ανατεθεί στο Δικαστήριο, η οποία συνίσταται στη συμβολή του στην απονομή της δικαιοσύνης εντός των κρατών μελών και όχι στη διατύπωση συμβουλευτικών γνωμών επί γενικών ή υποθετικών ζητημάτων – Η ανάγκη ενιαίας εφαρμογής, συνεπώς δε και ενιαίας ερμηνείας μιας κοινοτικής πράξης δεν επιτρέπει να λαμβάνεται υπόψη αυτή μεμονωμένα όπως έχει αποδοθεί σε μία γλώσσα, αλλά επιτάσσει να ερμηνεύεται σε σχέση τόσο με την αληθή βούληση εκείνου που την εξέδωσε, όσο και με το σκοπό που ο τελευταίος επιδίωκε, υπό το πρίσμα ιδίως των αποδόσεών της σε όλες τις γλώσσες – Η διατύπωση που χρησιμοποιείται σε μία από τις γλωσσικές αποδόσεις κοινοτικής διάταξης δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως μόνη βάση για την ερμηνεία της διάταξης αυτής ούτε μπορεί να της αναγνωριστεί, προς το

⁴⁹ Εκδικάστηκε από το Τρίτο Τμήμα του Δικαστηρίου και απαγγέλλθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 22.10.2009.

σκοπό αυτό, υπεροχή έναντι των άλλων γλωσσικών αποδόσεων αφού μια τέτοια αντιμετώπιση θα ήταν ασύμβατη προς την επιταγή ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 62 παράγραφοι 1 και 2, εδάφιο α', 68 και 234 ΕΚ

N. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α')

Άρθρα 5, 11, 13 και 39 παράγραφος 1 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 562/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη θέσπιση του κοινοτικού κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (Κώδικας Συνόρων του Σένγκεν)

EE L 105 της 13.4.2006

Άρθρα 6β και 23 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν

N. 2514/1997 (ΦΕΚ 140, τ. Α')

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2133/2004 του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2004, σχετικά με την υποχρέωση των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών να προβαίνουν σε συστηματική σφράγιση των ταξιδιωτικών εγγράφων των υπηκόων τρίτων χωρών κατά τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών και την τροποποίηση, για τον σκοπό αυτό, των διατάξεων της σύμβασης εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν και του Κοινού Εγχειριδίου EE L 369 της 16.12.2004

Άρθρα 62 και 63 της Συνθήκης του Άμστερνταμ που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί Ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις, καθώς και των σχετικών πρωτοκόλλων και των δηλώσεων που περιλαμβάνονται στην Τελική Πράξη

N. 2691/1999 (ΦΕΚ 47, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά: Στην υπόθεση C-261/08, στις 26.9.2006 οι αρμόδιες αρχές κίνησαν διοικητική διαδικασία λόγω παράβασης του άρθρου 53, στοιχείο α, του Νόμου περί Αλλοδαπών κατά της M.-J. Zurita García, πολίτη Βολιβίας που διέμενε παρανόμως στην Ισπανία, είτε διότι δεν είχε λάβει παράταση της άδειας διαμονής ή άδεια διαμονής, είτε διότι η ισχύς των εγγράφων αυτών είχε λήξει από τριών και πλέον μηνών χωρίς η ενδιαφερόμενη να έχει ζητήσει την ανανέωσή τους.

Η εν λόγω διαδικασία κατέληξε, στις 15.11.2006, στην έκδοση απόφασης του Delegado del Gobierno η οποία διέταξε την απέλαση της

ενδιαφερομένης από την ισπανική επικράτεια. Η κύρωση αυτή συνοδεύτηκε από απαγόρευση εισόδου στο χώρο Σένγκεν για πέντε έτη.

Η M.-J. Zurita García προσέφυγε κατά της εν λόγω απόφασης ενώπιον του Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 6 de Murcia, που απέρριψε πρωτοδίκως την προσφυγή. Κατ' έφεση, η ενδιαφερόμενη ισχυρίστηκε ότι η απόφαση έπρεπε να ακυρωθεί διότι η Διοίκηση δεν είχε εφαρμόσει ορθώς την αρχή της αναλογικότητας κατά την εκτίμηση των περιστάσεων της υποθέσεως, που ουδόλως δικαιολογούν την αντικατάσταση του προστίμου με την απέλαση.

Στην υπόθεση C-348/08, με απόφαση της 30.7.2007 ο Delegado del Gobierno διέταξε την απέλαση από την ισπανική επικράτεια του A. Choque Cabrera, πολίτης Βολιβίας, που διέμενε παράνομα στην Ισπανία, κατά την έννοια του άρθρου 53, στοιχείο α, του Νόμου περί Αλλοδαπών, είτε διότι δεν είχε λάβει παράταση της άδειας διαμονής ή άδεια διαμονής, είτε διότι η ισχύς των εγγράφων αυτών είχε λήξει από τριών και πλέον μηνών χωρίς ο ενδιαφερόμενος να έχει ζητήσει την ανανέωσή τους. Η κύρωση αυτή συνοδεύτηκε από απαγόρευση εισόδου στον χώρο Σένγκεν για πέντε έτη.

Ο A. Choque Cabrera προσέφυγε κατά της εν λόγω απόφασης ενώπιον του Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 6 de Murcia, που απέρριψε πρωτοδίκως την προσφυγή. Κατ' έφεση, ο ενδιαφερόμενος ισχυρίστηκε ότι η απόφαση έπρεπε να ακυρωθεί διότι, κατά την εκτίμηση των περιστάσεων της υπόθεσης, οι αρχές δεν είχαν εφαρμόσει την αρχή της αναλογικότητας και δεν είχαν αιτιολογήσει την αντικατάσταση του προστίμου με την απέλαση.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunal Superior de Justicia de Murcia αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία στις δύο υποθέσεις των οποίων έχει επιληφθεί και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα, διατυπωμένο πανομοιότυπα και στις δύο υποθέσεις:

«Έχουν η Συνθήκη [...], ειδικότερα το άρθρο 62, σημεία 1 και 2, στοιχείο α' ΕΚ, και ο Κανονισμός 562/2006, [...] ειδικότερα τα άρθρα 5, 11 και 13 αυτού, την έννοια ότι απαγορεύουν εθνική νομοθεσία, όπως η ισπανική νομοθεσία και η ερμηνευτική αυτής νομολογία, κατά την οποία η απέλαση υπηκόου τρίτης χώρας ο οποίος δεν διαθέτει τίτλο εισόδου ή διαμονής στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι δυνατόν να αντικατασταθεί με επιβολή προστίμου;»

Με διάταξη του προέδρου του τρίτου τμήματος της 27.3.2009, διατάχθηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων C-261/08 και C-348/08 προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και έκδοση κοινής αποφάσεως.

Ενώπιον του Δικαστηρίου η κυβέρνηση της Ισπανίας ισχυρίστηκε ότι το ερώτημα στην υπόθεση C-261/08 είναι απαράδεκτο ως καθαρά υποθετικό.

Υποστηρίζει ότι η αρχή της μη αναδρομικής ισχύος του ποινικού νόμου δεν επιτρέπει τη *ratione temporis* εφαρμογή της ενδεχομένως απορρέουσας από το άρθρο 11, παράγραφος 3, του Κανονισμού 562/2006 υποχρέωσης περί επιβολής της κύρωσης της απελάσεως για τις πράξεις της υπόθεσης της κύριας δίκης, καθόσον ο Κανονισμός άρχισε να ισχύει μόλις στις 13.10.2006, ενώ η παράνομη διαμονή της εκκαλούσας της κύριας δίκης στο ισπανικό έδαφος είχε καταγγελθεί στις 26.9.2006.

Εφόσον αντικείμενο της υπόθεσης της κύριας δίκης είναι η διαδικασία επιβολής διοικητικής κύρωσης, στην οποία εφαρμόζονται οι ίδιες αρχές με εκείνες που έχουν καθιερωθεί στο πλαίσιο της ποινικής δίκης και ιδίως η αρχή *nullum crimen nulla poena sine lege*, εφαρμογή θα έπρεπε να έχει η νομοθεσία που ίσχυε κατά τον χρόνο των καταγγελλομένων πράξεων και όχι εκείνη που ίσχυε κατά την ημερομηνία έκδοσης από τις εθνικές αρχές της απόφασης απέλασης, ήτοι στις 15.11.2006, θέση που φαίνεται να υποστηρίζει το αιτούν δικαστήριο.

Ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβησαν οι κυβερνήσεις της Ιταλίας και της Αυστρίας καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ενώπιον του Δικαστηρίου, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων επισήμανε τη διαφορά μεταξύ της απόδοσης στην ισπανική γλώσσα του άρθρου 11, παράγραφος 3 του Κανονισμού 562/2006 και της απόδοσής του στις λοιπές γλώσσες: ειδικότερα, κατά την απόδοσή της στην ισπανική γλώσσα, η διάταξη αυτή επιβάλλει υποχρέωση, καθόσον προβλέπει ότι οι αρμόδιες αρχές του οικείου κράτους μέλους «θα απελάσουν» από την επικράτειά του τον πολίτη τρίτης χώρας αν δεν ανατραπεί το τεκμήριο. Αντιθέτως, σε όλες τις άλλες γλωσσικές αποδόσεις, η απέλαση αποτελεί ευχέρεια των εν λόγω αρχών.

Όσον αφορά στο άρθρο 23 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, η Αυστριακή Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η εν λόγω διάταξη δεν επιτρέπει στα κράτη μέλη να αντικαθιστούν τη διαταγή απέλασης με την επιβολή προστίμου και επομένως τα κράτη μέλη οφείλουν να απελαύνουν από την επικράτειά τους οποιονδήποτε πολίτη τρίτης χώρας διαμένει παρανόμως σε αυτήν, εκτός αν συντρέχει λόγος να του παρασχεθεί δικαίωμα ασύλου ή διεθνής προστασία.

Η κυβέρνηση της Αυστρίας και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων υποστήριξαν ότι, στο πλαίσιο εκδίκασης του υπό κρίση προδικαστικού ερωτήματος και για να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα άρθρα 6β και 23 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν.

Νόμο βάσιμο: **A)** Στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 234 ΕΚ, που στηρίζεται σε σαφή διάκριση των λειτουργιών μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, κάθε εκτίμηση των επίδικων περιστατικών εμπίπτει στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαστηρίου. **B)** Το άρθρο 62, σημεία 1 και 2, στοιχείο α' ΕΚ συνιστά τη νομική βάση για τη θέσπιση μέτρων από το Συμβούλιο με τα οποία εξασφαλίζεται η απουσία κάθε ελέγχου προσώπων όταν διέρχονται εσωτερικά σύνορα, καθώς και μέτρων για τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών και δεν έχει, αυτό καθεαυτό, ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την απονομή δικαιωμάτων στους πολίτες τρίτων χωρών ούτε την επιβολή υποχρεώσεων στα κράτη μέλη. **Γ)** Εναπόκειται στο εθνικό δίκαιο κάθε κράτους μέλους να θεσπίσει, ιδίως όσον αφορά τις προϋποθέσεις της απέλασης, τις λεπτομέρειες εφαρμογής των βασικών κανόνων που θέτει το άρθρο 23 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν σχετικά με τους πολίτες τρίτων χωρών που δεν πληρούν ή έχουν παύσει να πληρούν τις προϋποθέσεις σύντομης παραμονής στο έδαφός του.

Σκεπτικό: **A) Επί του παραδεκτού του ερωτήματος που υποβάλλεται στην υπόθεση C-261/08**

34. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 234 ΕΚ, που στηρίζεται σε σαφή διάκριση των λειτουργιών μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, κάθε εκτίμηση των επίδικων περιστατικών εμπίπτει στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαστηρίου. Ομοίως, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της δικαστικής απόφασης που πρόκειται να εκδοθεί, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υπόθεσης, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής απόφασης για την έκδοση της δικής του απόφασης όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν στην ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο υποχρεούται, καταρχήν, να απαντήσει⁵⁰.

35. Η άρνηση απάντησης σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου τότε μόνον είναι δυνατή όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, που ζητεί το εθνικό δικαστήριο, δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δι-

⁵⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 27 της από 25.2.2003 απόφασής του επί της υπόθεσης IKA (C-326/00), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2003, σελίδα I-1703, στη σκέψη 33 της από 12.4.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης Keller (C-145/03), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2005, σελίδα I-2529, στη σκέψη 19 της από 22.6.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης Conseil général de la Vienne (C-419/04), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2006, σελίδα I-5645 και στη σκέψη 24 της από 16.7.2009 απόφασής του επί της υπόθεσης Gómez-Limón (C-537/07).

κης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσης ή ακόμα όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν⁵¹.

36. Πάντως, το Δικαστήριο έχει κρίνει επίσης ότι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, οφείλει να ερευνά τις συνθήκες υπό τις οποίες του έχουν υποβληθεί τα ερωτήματα από το εθνικό δικαστήριο προκειμένου να ελέγξει κατά πόσον είναι αρμόδιο να απαντήσει⁵². Ειδικότερα, το πνεύμα συνεργασίας που πρέπει να πρωτανεύει κατά τη λειτουργία της διαδικασίας έκδοσης προδικαστικής απόφασης συνεπάγεται ότι το εθνικό δικαστήριο σέβεται την αποστολή που έχει ανατεθεί στο Δικαστήριο, η οποία συνίσταται στη συμβολή του στην απονομή της δικαιοσύνης εντός των κρατών μελών και όχι στη διατύπωση συμβουλευτικών γνώμων επί γενικών ή υποθετικών ζητημάτων⁵³.

37. Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι κατά την ημερομηνία κατά την οποία καταγγέλθηκε ότι η εκκαλούσα της κύριας δίκης στην υπόθεση C-261/08 διέμενε παράνομα στο ισπανικό έδαφος, ήτοι στις 26.9.2006, ο Κανονισμός 562/2006 δεν είχε ακόμη τεθεί σε ισχύ, οπότε μπορεί να ανακύψει το ερώτημα κατά πόσον είναι αναγκαία η ερμηνεία του εν λόγω Κανονισμού ενόψει των πραγματικών περιστατικών της εν λόγω υποθέσεως.

38. Αν το κριτήριο για τον καθορισμό της *ratione temporis* εφαρμοστέας νομοθεσίας στην υπόθεση C-261/08 ήταν ο χρόνος των πραγματικών περιστατικών, εφαρμογή θα είχε το άρθρο 6β της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν και όχι το άρθρο 11, παράγραφος 3, του Κανονισμού 562/2006. Ειδικότερα, το άρθρο 6β της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν περιλαμβάνεται μεταξύ των διατάξεων που καταργούνται, δυνάμει του άρθρου 39 του Κανονισμού 562/2006, από τις 13 Οκτωβρίου 2006.

⁵¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 39 της από 13.3.2001 απόφασής του επί της υπόθεσης *PreussenElektra* (C-379/98), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2001, σελίδα I-2099, στη σκέψη 19 της από 22.1.2002 απόφασής του επί της υπόθεσης *Canal Satélite Digital* (C-390/99), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2002, σελίδα I-607, και στη σκέψη 25 της απόφασης *Gómez-Limón* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 49).

⁵² Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 21 της από 16.12.1091 απόφασής του επί της υπόθεσης *Foglia* (244/80), δημοσιευμένη σε Συλλογή 1981, σελίδα 3045.

⁵³ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις σκέψεις 18 και 20 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Foglia* (ανωτέρω υποσημείωση 52), στη σκέψη 19 της από 3.2.1983 απόφασής του επί της υπόθεσης *Robards* (149/82), δημοσιευμένη σε Συλλογή 1983, σελίδα 171 και στη σκέψη 25 της από 16.7.1992 απόφασής του επί της υπόθεσης *Meilicke* (C-83/91), δημοσιευμένη σε Συλλογή 1992, σελίδα I-4871.

39. Ωστόσο, εν πάση περιπτώσει, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας, το άρθρο 11, παράγραφος 3, του Κανονισμού 562/2006 απλώς επαναλαμβάνει το περιεχόμενο του άρθρου 6β, παράγραφος 3, της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, όπως ίσχυε όταν καταγγέλθηκε η παράνομη διαμονή της εκκαλούσας της κύριας δίκης στο ισπανικό έδαφος.

40. Εξάλλου, διαπιστώνεται ότι το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο πανομοιότυπο προδικαστικό ερώτημα στο πλαίσιο της διαφοράς της συνεκδικαζομένης υπόθεσης C-348/08, τα πραγματικά περιστατικά της οποίας έλαβαν χώρα σε χρόνο κατά τον οποίον είχε τεθεί σε ισχύ ο εν λόγω Κανονισμός.

41. Κατά συνέπεια, το ερώτημα που υποβάλλεται στις δύο συνεκδικαζόμενες υποθέσεις κρίνεται ως παραδεκτό.

Β) Η ερμηνεία του άρθρου 62, σημεία 1 και 2, στοιχείο α' ΕΚ και των άρθρων 5, 11 και 14 του Κανονισμού 562/2006 (Κώδικα Συνόρων Σένγκεν)

43. Διευκρινίζεται, καταρχήν, ότι το άρθρο 62, σημεία 1 και 2, στοιχείο α' ΕΚ συνιστά τη νομική βάση για τη θέσπιση μέτρων από το Συμβούλιο με τα οποία εξασφαλίζεται η απουσία κάθε ελέγχου προσώπων όταν διέρχονται εσωτερικά σύνορα, καθώς και μέτρων για τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών και δεν έχει, αυτό καθεαυτό, ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την απονομή δικαιωμάτων στους πολίτες τρίτων χωρών ούτε την επιβολή υποχρεώσεων στα κράτη μέλη.

44. Το άρθρο 5 του Κανονισμού 562/2006 θεσπίζει τις προϋποθέσεις εισόδου για τους πολίτες τρίτων χωρών, όταν διέρχονται τα εξωτερικά σύνορα για παραμονή μικρότερη του τριμήνου ανά εξάμηνο, ενώ το άρθρο 13 του εν λόγω Κανονισμού αφορά την απαγόρευση της εισόδου στην επικράτεια των κρατών μελών των πολιτών τρίτων χωρών που δεν πληρούν το σύνολο των εν λόγω προϋποθέσεων.

45. Συνεπώς, τα άρθρα 5 και 13 του Κανονισμού 562/2006 δεν ρυθμίζουν το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών, όπως η M.-J. Zurita García και ο A. Choque Cabrera, που βρίσκονταν ήδη στο ισπανικό έδαφος, από απροσδιόριστη ημερομηνία, όταν διατάχθηκε η απέλασή τους λόγω παράνομης διαμονής.

46. Τέλος, δεδομένου ότι δεν αποκλείεται τα άρθρα 6β και 23 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν να μπορούν να τύχουν εφαρμογής, *ratione temporis*, στην υπόθεση C-261/08, όπως υποστηρίζουν η Αυστριακή Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, και προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, τα εν λόγω άρθρα της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν

πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την εξέταση του προδικαστικού ερωτήματος⁵⁴.

47. Ειδικότερα, όπως προκύπτει από το κείμενό του, το άρθρο 23 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν έχει εφαρμογή επί όλων όσων, χωρίς να είναι πολίτες κράτους μέλους, δεν πληρούν ή έχουν παύσει να πληρούν τις προϋποθέσεις σύντομης παραμονής που ισχύουν στο έδαφος ενός κράτους μέλους, όπως προφανώς συμβαίνει, σύμφωνα με την περιγραφή των πραγματικών περιστατικών στις αποφάσεις περί παραπομπής, στην περίπτωση τόσο της M.-J. Zurita García όσο και του A. Choque Cabrera.

48. Συνεπώς, με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 6β και 23 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, καθώς και το άρθρο 11 του Κανονισμού 562/2006, έχουν την έννοια ότι στην περίπτωση κατά την οποία πολίτης τρίτης χώρας διαμένει παράνομα στο έδαφος κράτους μέλους διότι δεν πληροί ή έχει παύσει να πληροί τους όρους σχετικά με τη διάρκεια παραμονής που ισχύουν στο κράτος μέλος αυτό, τούτο υποχρεούται να εκδώσει εις βάρος του απόφαση απέλασης.

49. Τόσο το άρθρο 6β, παράγραφος 1, της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν όσο και το άρθρο 11, παράγραφος 1, του Κανονισμού 562/2006 καθιερώνουν το μαχητό τεκμήριο ότι, αν το ταξιδιωτικό έγγραφο του πολίτη τρίτης χώρας δεν φέρει σφραγίδα εισόδου, οι αρμόδιες εθνικές αρχές μπορούν να τεκμαίρουν ότι ο κάτοχος του εγγράφου δεν πληροί ή έχει παύσει να πληροί τους όρους σχετικά με τη διάρκεια παραμονής που ισχύουν στο οικείο κράτος μέλος.

50. Το άρθρο 6β, παράγραφος 2, της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, όπως και το άρθρο 11, παράγραφος 2, του Κανονισμού 562/2006, παρέχει στον ενδιαφερόμενο πολίτη τρίτης χώρας τη δυνατότητα ανατροπής του εν λόγω τεκμηρίου, με οιοδήποτε μέσο, προσκομίζοντας αξιόπιστες αποδείξεις όπως εισιτήρια ή αποδεικτικά στοιχεία της παρουσίας του εκτός του εδάφους των κρατών μελών, από τις οποίες να εμφανίζεται ότι τήρησε τους όρους σχετικά με τη διάρκεια σύντομης παραμονής.

51. Δυνάμει του άρθρου 6β, παράγραφος 3 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, καθώς και του άρθρου 11, παράγραφος 3 του Κανονισμού 562/2006, στην περίπτωση που το τεκμήριο της παρα-

⁵⁴ Κατ' αναλογία, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 46 της από 29.1.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης Promusicae (C-275/06), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2008, σελίδα I-271 και στη σκέψη 18 της από 3.4.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης Ruffert (C-346/06), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2008, σελίδα I-1989.

γράφου 1 εκάστου των εν λόγω άρθρων δεν ανατραπεί, οι αρμόδιες αρχές μπορούν να απελάσουν τον υπήκοο τρίτης χώρας από την επικράτεια του οικείου κράτους μέλους.

52. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ορθώς τη διαφορά μεταξύ της απόδοσης στην ισπανική γλώσσα του άρθρου 11, παράγραφος 3 του Κανονισμού 562/2006 και της απόδοσής του στις λοιπές γλώσσες.

53. Ειδικότερα, κατά την απόδοσή της στην ισπανική γλώσσα, η διάταξη αυτή επιβάλλει υποχρέωση, καθόσον προβλέπει ότι οι αρμόδιες αρχές του οικείου κράτους μέλους «θα απελάσουν» από την επικράτεια του τον πολίτη τρίτης χώρας αν δεν ανατραπεί το τεκμήριο. Αντιθέτως, σε όλες τις άλλες γλωσσικές αποδόσεις, η απέλαση αποτελεί ευχέρεια των εν λόγω αρχών.

54. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η ανάγκη ενιαίας εφαρμογής, συνεπώς δε και ενιαίας ερμηνείας μιας κοινοτικής πράξης δεν επιτρέπει να λαμβάνεται υπόψη αυτή μεμονωμένα όπως έχει αποδοθεί σε μία γλώσσα, αλλά επιτάσσει να ερμηνεύεται σε σχέση τόσο με την αληθή βούληση εκείνου που την εξέδωσε, όσο και με το σκοπό που ο τελευταίος επιδίωκε, υπό το πρίσμα ιδίως των αποδόσεών της σε όλες τις γλώσσες⁵⁵.

55. Από πάγια, επίσης, νομολογία, προκύπτει ότι η διατύπωση που χρησιμοποιείται σε μία από τις γλωσσικές αποδόσεις κοινοτικής διάταξης δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως μόνη βάση για την ερμηνεία της διάταξης αυτής ούτε μπορεί να της αναγνωριστεί, προς το σκοπό αυτό, υπεροχή έναντι των άλλων γλωσσικών αποδόσεων. Ειδικότερα, μια τέτοια αντιμετώπιση θα ήταν ασύμβατη προς την επιταγή ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου⁵⁶.

56. Εν προκειμένω, δεδομένου ότι η απόδοση του άρθρου 11, παράγραφος 3 του Κανονισμού 562/2006 στην ισπανική γλώσσα είναι η

⁵⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει ιδίως στη σκέψη 3 της από 12.11.1969 απόφασής του επί της υπόθεσης *Stauder* (29/69), δημοσιευμένη σε Συλλογή Τόμος 1969-1971 σελίδα 147, στη σκέψη 15 της από 7.7.1988 απόφασής του επί της υπόθεσης *Moksel Import und Export* (55/87), δημοσιευμένη σε Συλλογή 1988, σελίδα 3845, στη σκέψη 47 της από 20.11.2001 απόφασής του επί της υπόθεσης *Jany κ.λπ.* (C 268/99), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2001, σελίδα I-8615 και στη σκέψη 33 της από 27.1.2005 απόφασής του επί της υπόθεσης *Junk* (C-188/03), δημοσιευμένη σε Συλλογή, σελίδα I-885.

⁵⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 16 της από 12.11.1998 απόφασής του επί της υπόθεσης *Institute of the Motor Industry* (C-149/97), δημοσιευμένη σε Συλλογή 1998, σελίδα I-7053, στη σκέψη 23 της από 3.4.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης *Endendijk* (C-187/07), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2008, σελίδα I-2115 καθώς και στη σκέψη 38 της από 9.10.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης *Sabatauskas κ.λπ.* (C-239/07), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2008, σελίδα I-7523.

μόνη που παρεκκλίνει από την απόδοση της διάταξης αυτής στις λοιπές γλώσσες, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η αληθής βούληση του νομοθέτη δεν ήταν να επιβάλει στα οικεία κράτη μέλη την υποχρέωση να απελάσουν από την επικράτειά τους τον πολίτη τρίτης χώρας στην περίπτωση που αυτός δεν κατορθώσει να ανατρέψει το τεκμήριο της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου, αλλά να τους παράσχει προς τούτο διακριτική ευχέρεια.

57. Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας [...], από το γεγονός ότι η απόδοση στην ισπανική γλώσσα του άρθρου 6β της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, το περιεχόμενο του οποίου επαναλαμβάνει το άρθρο 11 του Κανονισμού 562/2006, ευθυγραμμίζεται με τις λοιπές γλωσσικές αποδόσεις όσον αφορά τον προαιρετικό χαρακτήρα της εκ μέρους των οικείων κρατών μελών απέλασης του πολίτη τρίτης χώρας που δεν κατορθώνει να ανατρέψει το εν λόγω τεκμήριο.

58. Απομένει να εξεταστεί αν προκύπτει από το άρθρο 23 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, όπως υποστηρίζει η Αυστριακή κυβέρνηση, ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να απελαύνουν από την επικράτειά τους οποιονδήποτε πολίτη τρίτης χώρας διαμένει παρανόμως σε αυτήν, εκτός αν συντρέχει λόγος να του παρασχεθεί δικαίωμα ασύλου ή διεθνής προστασία. Κατά συνέπεια, η εν λόγω διάταξη δεν επιτρέπει στα κράτη μέλη να αντικαθιστούν τη διαταγή απέλασης με την επιβολή προστίμου.

59. Η ερμηνεία αυτή του άρθρου 23 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

60. Πρέπει να υπογραμμισθεί, συναφώς, ότι το γράμμα του άρθρου 23 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν δεν περιέχει μια τόσο αυστηρά διατυπωμένη υποχρέωση απέλασης, λαμβανομένων υπόψη των παρεκκλίσεων που θεσπίζει.

61. Αφενός, η παράγραφος 1 του εν λόγω άρθρου 23, που περιλαμβάνεται στο τιτλοφορούμενο «Όροι κυκλοφορίας των αλλοδαπών» κεφάλαιο 4 του τίτλου II, που αφορά την κατάργηση των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα και την κυκλοφορία των προσώπων, προκρίνει την οικειοθελή αναχώρηση του πολίτη τρίτης χώρας που δεν πληροί ή έχει παύσει να πληροί τις προϋποθέσεις σύντομης παραμονής που ισχύουν στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους.

62. Το ίδιο ισχύει για την παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου 23, κατά την οποία ο πολίτης τρίτης χώρας που διαθέτει προσωρινό τίτλο διαμονής που έχει εκδοθεί από άλλο κράτος μέλος, η ισχύς του οποίου δεν έχει ακόμα λήξει, οφείλει να μεταβεί πάραυτα στο έδαφος του δεύτερου αυτού κράτους.

63. Αφετέρου, καθόσον το άρθρο 23, παράγραφος 3, της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν προβλέπει ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, πολίτης τρίτης χώρας πρέπει να απελαύνεται από το κράτος μέλος στο οποίο συλλαμβάνεται, αυτή η έννομη συνέπεια εξαρτάται από τους όρους που προβλέπει η εθνική νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους. Στην περίπτωση που η εφαρμογή της νομοθεσίας αυτής δεν επιτρέπει την απέλαση, το εν λόγω κράτος μέλος μπορεί να επιτρέψει στον ενδιαφερόμενο τη διαμονή στο έδαφός του.

64. Κατά συνέπεια, εναπόκειται στο εθνικό δίκαιο κάθε κράτους μέλους να θεσπίσει, ιδίως όσον αφορά τις προϋποθέσεις της απέλασης, τις λεπτομέρειες εφαρμογής των βασικών κανόνων που θέτει το άρθρο 23 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν σχετικά με τους πολίτες τρίτων χωρών που δεν πληρούν ή έχουν παύσει να πληρούν τις προϋποθέσεις σύντομης παραμονής στο έδαφός του.

65. Στις υποθέσεις των κυρίων δικών, από τα στοιχεία που παρασχέθηκαν στο Δικαστήριο στο πλαίσιο της έγγραφης διαδικασίας προκύπτει ότι, δυνάμει του εθνικού δικαίου, η απόφαση με την οποία επιβάλλεται το πρόστιμο δεν συνιστά τίτλο επιτρέποντα στον πολίτη τρίτης χώρας που τελεί υπό παράνομο καθεστώς να παραμείνει νομίμως στο ισπανικό έδαφος, ότι, ανεξαρτήτως της καταβολής ή μη του προστίμου, η απόφαση αυτή κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο με την ειδοποίηση να εγκαταλείψει το ισπανικό έδαφος εντός δεκαπέντε ημερών και ότι, εφόσον δεν συμμορφωθεί, μπορεί να διωχθεί βάσει του άρθρου 53, στοιχείο α, του Νόμου περί Αλλοδαπών, κινδυνεύει δε να απελαθεί με άμεση ισχύ.

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι τα άρθρα 6β και 23 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, της 14.6.1985, μεταξύ των Κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, που υπεγράφη στο Σένγκεν στις 19.6.1990, όπως τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό (ΕΚ) 2133/2004 του Συμβουλίου, της 13.12.2004, σχετικά με την υποχρέωση των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών να προβαίνουν σε συστηματική σφράγιση των ταξιδιωτικών εγγράφων των υπηκόων τρίτων χωρών κατά τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών και την τροποποίηση, για τον σκοπό αυτόν, των διατάξεων της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν και του κοινού εγχειριδίου, καθώς και το άρθρο 11 του Κανονισμού (ΕΚ) 562/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη θέσπιση του Κοινοτικού Κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (Κώδικας Συνόρων του Σένγκεν), έχουν την έννοια ότι, στην περίπτωση κατά την οποία υπήκοος τρίτης χώρας διαμένει παρανόμως στο έδαφος κράτους

μέλους διότι δεν πληροί ή έχει παύσει να πληροί τους όρους σχετικά με τη διάρκεια παραμονής που ισχύουν στο κράτος μέλος αυτό, τούτο δεν υποχρεούται να εκδώσει εις βάρος του απόφαση απέλασης.

0761

Υπόθεση C-357/09⁵⁷

Said Shamilovich Kadzoev (Huchbarov) κατά Βουλγαρίας

Δικαστές: Β. Σκουρής, Πρόεδρος, Α. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, C. Toader, πρόεδροι τμήματος, C. W. A. Timmermans, P. Küris, E. Juhász, Γ. Αρέστη, L. Bay Larsen (εισηγητής), T. von Danwitz και Α. Arabadjiev, δικαστές,

Γενικός Εισαγγελέας: J. Mazák

Δικηγόροι: D. Daskalova και V. Pareva για τον S. S. Kadzoev, I. Ivanov και E. Petranova για την κυβέρνηση της Βουλγαρίας, R. Mackevičienė, για την κυβέρνηση της Λιθουανίας, S. Petrova και M. Κοντού-Durande, για την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Η Οδηγία 2008/115 δεν μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για την κράτηση ενός ατόμου για λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας – Σκοπός των διατάξεων της Οδηγίας 2008/115 είναι να διασφαλίζεται ότι η διάρκεια της κράτησης ενόψει απομάκρυνσης δεν θα υπερβαίνει σε καμία περίπτωση τους δεκαοκτώ μήνες – Το χρονικό διάστημα του εγκλεισμού ενός ατόμου σε κέντρο προσωρινής κράτησης βάσει απόφασης που έχει ληφθεί σύμφωνα με τις εθνικές και τις κοινοτικές διατάξεις που αφορούν τους αιτούντες άσυλο δεν μπορεί να θεωρηθεί ως χρόνος κράτησης ενόψει απομάκρυνσης κατά την έννοια του άρθρου 15 της οδηγίας 2008/115 – Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει κατά πόσον η παραμονή στο κέντρο προσωρινής κράτησης κατά την περίοδο κατά την οποία είχε την ιδιότητα του αιτούντος άσυλο ήταν σύμφωνη με τις προϋποθέσεις που θέτουν οι κοινοτικές και οι εθνικές διατάξεις περί ασύλου – Οι διατάξεις της Οδηγίας θέτουν όρια στη διάρκεια της κράτησης ενόψει της απομάκρυνσης και όχι στην εκτέλεση της ίδιας της διαδικασίας απομάκρυνσης – Η κράτηση ενόψει απομάκρυνσης διατηρείται μόνο για όσο χρόνο εξελίσσεται και εκτελείται με τη δέουσα επιμέλεια η διαδικασία απομάκρυνσης, εφόσον η διατήρηση αυτή είναι αναγκαία για να διασφαλισθεί η επιτυχής απομάκρυνση

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 63, 68 και 234 ΕΚ

⁵⁷ Εκδικάστηκε από το Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως του Δικαστηρίου και απαγγέλθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 30.11.2009.

Ν. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α΄)

Άρθρο 15 παράγραφοι 4 έως 6 της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών

EE L 348 της 24.12.2008

Άρθρα 17 παράγραφοι 1 και 3 και 21 της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη

EE L 31 της 6.2.2003

[Άρθρα 17 και 21 Π.Δ. 220/2007 «Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (EEL 31/6.2.2003)», ΦΕΚ 251, τ. Α΄]

Άρθρο 18 παράγραφος 1 της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα

EE L 326 της 13.12.2005

[Άρθρο 13 του Π.Δ. 90/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (L 326/13.12.2005)», ΦΕΚ 138, τ. Α΄]

Άρθρο 104 β του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου⁵⁸

Πραγματικά Περιστατικά: Στις 21.10.2006 τα βουλγαρικά όργανα της τάξης συνέλαβαν ένα άτομο κοντά στα σύνορα με την Τουρκία. Το άτομο αυτό δεν είχε στην κατοχή του κανένα έγγραφο ταυτότητας και δήλωσε ότι ονομάζεται Said Shamilovic Huchbaron και ότι γεννήθηκε στις 11.2.1979 στο Γκρόζνι της Τσετσενίας. Ο συλληφθείς δήλωσε ότι δεν ήθελε να ενημερωθεί το προξενείο της Ρωσίας για τη σύλληψή του.

⁵⁸ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 26 στη σελίδα 265.

Με απόφαση της 22.10.2006 οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές επέβαλαν στο άτομο αυτό ένα διοικητικό μέτρο καταναγκασμού, το οποίο συνίστατο στην απομάκρυνσή του από τη βουλγαρική επικράτεια.

Στις 3.11.2006 ο ενδιαφερόμενος μεταφέρθηκε στο κέντρο προσωρινής κράτησης, μέχρις ότου καταστεί δυνατή η εκτέλεση της παραπάνω απόφασης, δηλαδή μέχρι την έκδοση των αναγκαίων ταξιδιωτικών εγγράφων και την εξεύρεση των αναγκαίων χρημάτων για την αγορά εισιτηρίου για την Τσετσενία. Η εν λόγω απόφαση κατέστη εκτελεστική στις 17.4.2008, κατόπιν της επικύρωσής της με δικαστική απόφαση.

Στις 14.12.2006 ο ενδιαφερόμενος δήλωσε ενώπιον των αρχών του κέντρου προσωρινής κράτησης ότι το πραγματικό του επώνυμο δεν ήταν Huchbaron, αλλά Kadzoev.

Κατά τη διάρκεια δύο διοικητικών διαδικασιών ενώπιον του Administrativen sad Sofia-grad, προσκομίστηκε πιστοποιητικό γέννησης από το οποίο προκύπτει ότι ο S. S. Kadzoev γεννήθηκε στις 11.2.1979 στη Μόσχα, στην πρώην Σοβιετική Ένωση, από Τσετσένο πατέρα, τον Shamil Kadzoev, και Γεωργιανή μητέρα, την Loli Elihvari. Συγχρόνως όμως προσκομίστηκε προσωρινό δελτίο ταυτότητας πολίτη της Δημοκρατίας της Τσετσενίας-Ιτσερίας, που ίσχυε μέχρι τις 11.2.2001 και είχε εκδοθεί στο όνομα του Said Shamilovich Kadzoev, γεννηθέντος στο Γκρόζνι στις 11.2.1979. Ο ενδιαφερόμενος εξακολούθησε εντούτοις να χρησιμοποιεί ενώπιον των αρχών αμφότερα τα ονόματα Kadzoev και Huchbaron.

Κατά το διάστημα από τον Ιανουάριο του 2007 μέχρι τον Απρίλιο του 2008 αντηλλάγησαν διάφορα έγγραφα μεταξύ των βουλγαρικών και των ρωσικών αρχών. Παρά την πεποίθηση των βουλγαρικών αρχών, οι ρωσικές αρχές υποστήριζαν ότι το προσωρινό δελτίο ταυτότητας που είχε εκδοθεί στο όνομα του Said Shamilovic Kadzoev προερχόταν από άτομα και από δημόσια αρχή που δεν γνωρίζει η Ρωσική Ομοσπονδία και επομένως δεν μπορεί να θεωρηθεί ως έγγραφο που να αποδεικνύει ότι ο ενδιαφερόμενος έχει τη ρωσική ιθαγένεια.

Στις 31.5.2007 ο S. S. Kadzoev, ενόσω βρισκόταν στο κέντρο προσωρινής κράτησης, υπέβαλε αίτηση υπαγωγής του στο καθεστώς πρόσφυγα. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε από τις βουλγαρικές διοικητικές αρχές και η ένδικη προσφυγή του ενδιαφερόμενου κατά της απορριπτικής αυτής απόφασης απορρίφθηκε από το Administrativen sad Sofia-grad με απόφαση της 9.10.2007. Στις 21.3.2008 ο ενδιαφερόμενος υπέβαλε δεύτερη αίτηση παροχής ασύλου, την οποία όμως απέσυρε στις 2.4.2008. Στις 24.3.2009 ο S. S. Kadzoev υπέβαλε τρίτη αίτηση με το ίδιο περιεχόμενο. Με απόφαση της 10.7.2009 το Administrativen sad Sofia-grad απέρριψε την αίτηση του S. S. Kadzoev για τη χορήγηση ασύλου. Η τελευταία αυτή απόφαση δεν υπόκειται σε κανένα ένδικο μέσο.

Στις 20.6.2008 ο δικηγόρος του S. S. Kadzoev υπέβαλε αίτηση αντικατάστασης του μέτρου της κράτησης σε ειδικό κέντρο από ένα λιγότερο επαχθές μέτρο, και συγκεκριμένα την υποχρέωσή του να εμφανίζεται κατά τακτά διαστήματα στις αστυνομικές αρχές του τόπου διαμονής του. Οι αρμόδιες αρχές απέρριψαν την αίτηση αυτή με το αιτιολογικό ότι, αφού ο ενδιαφερόμενος δεν είχε πραγματική διεύθυνση στη Βουλγαρία, δεν συνέτρεχαν οι απαιτούμενες προϋποθέσεις.

Στις 22.10.2008 υποβλήθηκε παρόμοια αίτηση, που επίσης απορρίφθηκε.

Κατόπιν διοικητικής διαδικασίας που κινήθηκε μετά από αίτηση του S. S. Kadzoev ενώπιον της Επιτροπής Προστασίας από τις Διακρίσεις και κατέληξε σε διαδικασία ενώπιον του Varhoven administrativen sad (Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου), το οποίο, με την απόφαση που εξέδωσε στις 12.3.2009, δέχτηκε, όπως είχε επίσης δεχτεί η προαναφερθείσα επιτροπή, ότι δεν είναι δυνατόν να εξακριβωθούν με βεβαιότητα η ταυτότητα και η ιθαγένεια του S. S. Kadzoev, οπότε ο ενδιαφερόμενος πρέπει να θεωρηθεί άπατρις.

Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, κατά το Κέντρο Αρωγής στα άτομα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και τη Διεθνή Αμνηστία, είναι πιθανό ότι ο S. S. Kadzoev έχει υποστεί βασανιστήρια και απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση στη χώρα καταγωγής του.

Παρά τις προσπάθειες των βουλγαρικών αρχών, ορισμένων μη κυβερνητικών οργανώσεων και του ίδιου του S. S. Kadzoev για την εξεύρεση ασφαλούς τρίτης χώρας που να τον δέχεται, δεν έχει επιτευχθεί καμία συμφωνία μέχρι σήμερα και δεν του έχουν χορηγηθεί ταξιδιωτικά έγγραφα. Για παράδειγμα, η Δημοκρατία της Αυστρίας και η Γεωργία, στις οποίες είχαν απευθυνθεί οι βουλγαρικές αρχές, αρνήθηκαν να δεχτούν τον S. S. Kadzoev. Η Δημοκρατία της Τουρκίας, στην οποία επίσης απευθύνθηκαν οι βουλγαρικές αρχές, δεν έχει δώσει καμία απάντηση.

Το Administrativen sad Sofia-grad διευκρινίζει ότι ο S. S. Kadzoev εξακολουθεί να είναι έγκλειστος στο κέντρο προσωρινής κράτησης.

Η υπόθεση της κύριας δίκης εισήχθη στο αιτούν δικαστήριο κατόπιν της κατάθεσης στο δικαστήριο αυτό ενός διοικητικού φακέλου από τον διευθυντή της Διεύθυνσης Μετανάστευσης του Υπουργείου Εσωτερικών, ο οποίος ζητεί από το αιτούν δικαστήριο να αποφανθεί αυτεπαγγέλτως, με βάση το άρθρο 46α, παράγραφος 3, του Νόμου περί Αλλοδαπών, για την παράταση της κράτησης του S. S. Kadzoev.

Το εν λόγω δικαστήριο επισημαίνει ότι πριν από την τροποποίηση του Νόμου περί Αλλοδαπών στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας με σκοπό τη μεταφορά της οδηγίας 2008/115, δεν υπήρχε χρονικός περιορισμός για

τον εγκλεισμό σε κέντρο προσωρινής κράτησης. Δεν υπάρχουν άλλωστε μεταβατικές διατάξεις για τις περιπτώσεις όπου οι αποφάσεις εκδόθηκαν πριν από την τροποποίηση αυτή. Επομένως, η δυνατότητα εφαρμογής των νέων διατάξεων, που προκύπτουν από την εν λόγω Οδηγία, επί της διάρκειας της κράτησης και επί των λόγων παράτασής της αποτελεί ζήτημα που χρήζει ερμηνείας, με δεδομένο μάλιστα ότι στην προκείμενη υπόθεση η προβλεπόμενη από την Οδηγία μέγιστη διάρκεια κράτησης είχε ήδη λήξει πριν από την έκδοση της οδηγίας.

Εξάλλου, καμία διάταξη δεν διευκρινίζει ρητά αν, σε μια κατάσταση όπως αυτή την οποία αφορά η υπόθεση της κύριας δίκης, τα χρονικά διαστήματα που προβλέπονται στο άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115 έχουν την έννοια ότι περιλαμβάνουν το διάστημα κατά το οποίο ο αλλοδαπός βρισκόταν στο κέντρο προσωρινής κράτησης, ενόσω ίσχυε εκ του νόμου απαγόρευση της εκτέλεσης του διοικητικού μέτρου «απομάκρυνση από τη βουλγαρική επικράτεια» λόγω του ότι ο S. S. Kadzoev είχε κινήσει τη διαδικασία για την υπαγωγή του στο καθεστώς ανθρωπιστικής προστασίας και στο καθεστώς του πρόσφυγα.

Τέλος, το εν λόγω δικαστήριο αναφέρει ότι, αν γίνει δεκτό ότι δεν υπάρχει καμία «λογική προοπτική απομάκρυνσης», κατά την έννοια του άρθρου 15, παράγραφος 4, της Οδηγίας 2008/115, θα τεθεί το ερώτημα αν πρέπει να διαταχθεί αμέσως, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, η απόλυση του S. S. Kadzoev.

Με βάση τα δεδομένα αυτά, το Administrativen sad Sofia-grad αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της οδηγίας 2008/115 [...] την έννοια ότι:

α) όταν το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους δεν προέβλεπε μέγιστο χρόνο κράτησης πριν τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο της εν λόγω Οδηγίας ούτε λόγους για την παράταση της κράτησης και δεν προβλέφθηκε κατά τη μεταφορά της Οδηγίας ότι οι νέες διατάξεις θα έχουν αναδρομική ισχύ, οι εν λόγω διατάξεις της Οδηγίας έχουν εφαρμογή μόνο μετά από τη μεταφορά της Οδηγίας στο εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους, με αποτέλεσμα ο μέγιστος αυτός χρόνος να υπολογίζεται μόνο από το χρονικό σημείο της μεταφοράς αυτής;

β) τα χρονικά διαστήματα κράτησης του πολίτη τρίτου κράτους σε ειδική εγκατάσταση κράτησης ενόψει της απομάκρυνσής του, τα οποία προβλέπει η Οδηγία, δεν περιλαμβάνουν τον χρόνο κατά τον οποίο η εκτέλεση της απόφασης για την απομάκρυνσή του από το έδαφος του κράτους μέλους απαγορευόταν ρητά, βάσει διάταξης του νόμου, επειδή βρισκόταν σε εξέλιξη, κατόπιν αίτησης του ενδιαφερόμενου, διαδικασία

χορήγησης ασύλου, μολονότι ο ενδιαφερόμενος εξακολούθησε, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής, να παραμένει σε αυτή την ειδική εγκατάσταση κράτησης, εφόσον αυτό επιτρέπεται από τη νομοθεσία του κράτους μέλους;

2) Έχει το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115 [...] την έννοια ότι τα χρονικά διαστήματα κράτησης του πολίτη τρίτου κράτους σε ειδική εγκατάσταση κράτησης ενόψει της απομάκρυνσής του, τα οποία προβλέπει η Οδηγία, δεν περιλαμβάνουν το χρόνο κατά τον οποίο η εκτέλεση της απόφασης για την απομάκρυνσή του από το έδαφος του κράτους μέλους απαγορευόταν ρητά, βάσει διάταξης του νόμου, επειδή εκκρεμούσε διαδικασία ένδικης προσφυγής κατά της εν λόγω απόφασης, μολονότι ο ενδιαφερόμενος εξακολούθησε, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής, να παραμένει σε αυτή την ειδική εγκατάσταση κράτησης, καθόσον αφενός δεν κατέχει έγκυρα έγγραφα για την απόδειξη της ταυτότητάς του και επομένως υπάρχουν αμφιβολίες για την ταυτότητά του και αφετέρου δεν διαθέτει τα προς το ζην και επιδεικνύει επιθετική συμπεριφορά;

3) Έχει το άρθρο 15, παράγραφος 4, της οδηγίας 2008/115 [...] την έννοια ότι δεν υφίσταται λογικά προοπτική απομάκρυνσης, όταν

α) κατά τον χρόνο της επανεξέτασης της κράτησης από τον δικαστή, το κράτος του οποίου είναι πολίτης ο ενδιαφερόμενος έχει αρνηθεί να του χορηγήσει ταξιδιωτικά έγγραφα, προκειμένου να επιστρέψει, και δεν έχει επιτευχθεί μέχρι τότε συμφωνία με τρίτη χώρα που να προτίθεται να τον δεχτεί, μολονότι τα διοικητικά όργανα του κράτους μέλους συνεχίζουν τις προσπάθειές τους προς τούτο;

β) κατά τον χρόνο της επανεξέτασης της κράτησης από τον δικαστή, υπήρχε συμφωνία επανεισδοχής μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του κράτους την ιθαγένεια του οποίου έχει ο ενδιαφερόμενος, αλλά λόγω υπάρξεως νέων αποδείξεων – ενός πιστοποιητικού γέννησης του ενδιαφερόμενου – το κράτος μέλος δεν έκανε χρήση των διατάξεων της εν λόγω συμφωνίας, δεδομένου ότι ο ενδιαφερόμενος δεν επιθυμούσε την επιστροφή του;

γ) έχουν εξαντληθεί οι δυνατότητες παράτασης της διάρκειας κράτησης τις οποίες προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 6, της Οδηγίας [2008/115] και δεν υπάρχει, κατά το χρόνο της επανεξέτασης της κράτησης από τον δικαστή, σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 6, στοιχείο β', της Οδηγίας αυτής, καμία συμφωνία με τρίτη χώρα που να προτίθεται να δεχτεί τον ενδιαφερόμενο;

4) Έχει το άρθρο 15, παράγραφοι 4 και 6, της Οδηγίας 2008/115 [...] την έννοια ότι, αν κατά την επανεξέταση της κράτησης ενός πολίτη τρίτου κράτους ενόψει της απομάκρυνσής του διαπιστώνεται ότι δεν υφί-

σταται πλέον λογικά προοπτική απομάκρυνσης και έχουν εξαντληθεί οι δυνατότητες παράτασης της διάρκειας κράτησης:

α) δεν πρέπει εντούτοις να διατάσσεται η άμεση απόλυσή του από την εγκατάσταση κράτησης, εάν πληρούνται σωρευτικώς οι ακόλουθες προϋποθέσεις: ο ενδιαφερόμενος δεν έχει στην κατοχή του έγκυρα έγγραφα που να αποδεικνύουν την ταυτότητά του, ανεξαρτήτως διάρκειας ισχύος τους, και ως εκ τούτου υπάρχουν αμφιβολίες για την ταυτότητά του, επιδεικνύει επιθετική συμπεριφορά, δεν διαθέτει κανένα βιοποριστικό μέσο και δεν υπάρχει τρίτο πρόσωπο που να αναλαμβάνει να του εξασφαλίσει τα προς το ζην;

β) κατά τη λήψη της απόφασης για την απόλυσή του πρέπει να εκτιμάται κατά πόσον ο πολίτης του τρίτου κράτους διαθέτει, σύμφωνα με τις διατάξεις του εθνικού δικαίου του κράτους μέλους, τους απαραίτητους πόρους για τη διαμονή του στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού, καθώς και διεύθυνση διαμονής;»

Ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβησαν η κυβέρνηση της Λιθουανίας και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Νόμο βάσιμο: **A)** Η κράτηση ενόψει απομάκρυνσης, η οποία διέπεται από την Οδηγία 2008/115 και η κράτηση που διατάσσεται κατά ατόμου που ζητεί άσυλο, βάσει των Οδηγιών 2003/9 και 2005/85 και των εφαρμοστέων διατάξεων του εθνικού δικαίου, εντάσσονται σε διαφορετικές νομικές ρυθμίσεις. **B)** Ο χρόνος κράτησης ενόσω διαρκεί η διαδικασία δικαστικού ελέγχου της νομιμότητας της απόφασης απομάκρυνσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό της μέγιστης διάρκειας της κράτησης την οποία προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115. **Γ)** Ο σκοπός των ανώτατων χρονικών ορίων που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115 είναι να τεθούν περιορισμοί στη στέρηση της ατομικής ελευθερίας. **Δ)** Όταν έχει συμπληρωθεί ο μέγιστος χρόνος κράτησης που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 6, της Οδηγίας 2008/115, δεν τίθεται καν το ζήτημα αν υπάρχει πλέον «λογική προοπτική απομάκρυνσης» κατά την έννοια της παραγράφου 4 του ίδιου αυτού άρθρου, με συνέπεια να επιβάλλεται η άμεση απόλυση του κρατούμενου. **Ε)** Για να γίνει δεκτό ότι υπάρχει «λογική προοπτική απομάκρυνσης» κατά την έννοια του άρθρου 15, παράγραφος 4, της Οδηγίας 2008/115, πρέπει να διαπιστώνεται κατά την επανεξέταση από το εθνικό δικαστήριο της νομιμότητας της κράτησης ότι υπάρχει πραγματική προοπτική επιτυχούς απομάκρυνσης χωρίς υπέρβαση των χρονικών ορίων που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας αυτής.

Σκεπτικό: Α) Υπολογισμός της κράτησης αιτούντα άσυλο όσον αφορά στη μέγιστη διάρκειά της

34. Με το πρώτο ερώτημα, στοιχείο α', το αιτούν δικαστήριο θέτει κατ' ουσία το ζήτημα αν το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι ο προβλεπόμενος στις διατάξεις αυτές μέγιστος χρόνος κράτησης περιλαμβάνει επίσης το χρόνο κράτησης που συμπληρώθηκε πριν από την έναρξη εφαρμογής της ρύθμισης που θεσπίστηκε με την οδηγία αυτή.

35. Το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115 καθορίζει τη μέγιστη διάρκεια της κράτησης ενόψει απομάκρυνσης από την επικράτεια.

36. Αν ο χρόνος κράτησης ενόψει απομάκρυνσης που συμπληρώθηκε πριν από την έναρξη εφαρμογής της ρύθμισης που θεσπίστηκε με την Οδηγία 2008/115 δεν λαμβανόταν υπόψη για τον υπολογισμό της μέγιστης διάρκειας της κράτησης, η κράτηση των ατόμων που τελούν σε κατάσταση παρόμοια με αυτή του S. S. Kadzoev θα μπορούσε να υπερβαίνει τα ανώτατα χρονικά όρια που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας αυτής.

37. Το ενδεχόμενο αυτό δεν θα ήταν σύμφωνο με το σκοπό που επιδιώκουν οι εν λόγω διατάξεις της Οδηγίας 2008/115, δηλαδή με το σκοπό να διασφαλίζεται ότι η διάρκεια της κράτησης ενόψει απομάκρυνσης δεν θα υπερβαίνει σε καμία περίπτωση τους δεκαοκτώ μήνες.

38. Εξάλλου, το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115 εφαρμόζεται αμέσως στα μελλοντικά αποτελέσματα καταστάσεων που δημιουργήθηκαν υπό την προϊσχύσασα ρύθμιση.

39. Κατά συνέπεια, στο πρώτο ερώτημα, στοιχείο α', πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι ο προβλεπόμενος στις διατάξεις αυτές μέγιστος χρόνος κράτησης περιλαμβάνει επίσης τον χρόνο κράτησης που συμπληρώθηκε στο πλαίσιο διαδικασίας απομάκρυνσης που κινήθηκε πριν αρχίσει να εφαρμόζεται η ρύθμιση που θεσπίστηκε με την οδηγία αυτή.

40. Με το πρώτο ερώτημα, στοιχείο β', το αιτούν δικαστήριο θέτει κατ' ουσία το ζήτημα αν, κατά τον υπολογισμό του χρόνου κράτησης ενόψει απομάκρυνσης, τον οποίο προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο χρόνος κατά τον οποίο η εκτέλεση της απόφασης απομάκρυνσης είχε ανασταλεί λόγω της εξέτασης αίτησης υπηκόου τρίτης χώρας για τη χορήγηση ασύλου, με δεδομένο ότι ο ενδιαφερόμενος εξακολούθησε, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας επί της αίτησης αυτής, να παραμένει στο κέντρο προσωρινής κράτησης.

41. Υπενθυμίζεται ότι η ένατη αιτιολογική σκέψη της Οδηγίας 2008/115 εκθέτει ότι, «[σ]ύμφωνα με την οδηγία 2005/85 [...], υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος έχει υποβάλει αίτηση για άσυλο σε ένα κράτος μέλος δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι διαμένει παράνομα στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους μέχρι να εκδοθεί απόφαση που να απορρίπτει την αίτηση ή απόφαση που να του/της στερεί το δικαίωμα να διαμείνει ως αιτών άσυλο».

42. Δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφοι 1 και 3, της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη, οι αιτούντες άσυλο μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής ή στην περιοχή την οποία τους ορίζει αυτό το κράτος μέλος, αλλά τα κράτη μέλη μπορούν, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, παραδείγματος χάριν εάν το επιτάσσει η νομοθεσία ή η δημόσια τάξη, να περιορίζουν τον αιτούντα άσυλο σε συγκεκριμένο τόπο, σύμφωνα με το εθνικό τους δίκαιο.

43. Το άρθρο 21 της Οδηγίας 2003/9 ορίζει ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι απορριπτικές αποφάσεις σχετικά με την παροχή πλεονεκτημάτων κατ' εφαρμογή της εν λόγω Οδηγίας ή οι αποφάσεις που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 7 της Οδηγίας και θίγουν ατομικά τους αιτούντες άσυλο να μπορούν να προσβάλλονται με τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο. Στον τελευταίο βαθμό τουλάχιστον χορηγείται η δυνατότητα προσφυγής ή επανεξέτασης ενώπιον δικαστικής αρχής.

44. Κατά το άρθρο 18, παράγραφος 1, της Οδηγίας 2005/85, τα κράτη μέλη δεν υποβάλλουν σε κράτηση ένα πρόσωπο για τον λόγο και μόνο ότι ζητεί άσυλο και, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, μεριμνούν, όταν υποβάλλουν σε κράτηση άτομο που ζητεί άσυλο, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα ταχείας δικαστικής επανεξέτασης.

45. Επομένως, η κράτηση ενόψει απομάκρυνσης, η οποία διέπεται από την Οδηγία 2008/115 και η κράτηση που διατάσσεται κατά άτομο που ζητεί άσυλο, βάσει π.χ. των οδηγιών 2003/9 και 2005/85 και των εφαρμοστέων διατάξεων του εθνικού δικαίου, εντάσσονται σε διαφορετικές νομικές ρυθμίσεις.

46. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει κατά πόσον η παραμονή του S. S. Kadzoev στο κέντρο προσωρινής κράτησης κατά την περίοδο κατά την οποία είχε την ιδιότητα του αιτούντος άσυλο ήταν σύμφωνη με τις προϋποθέσεις που θέτουν οι κοινοτικές και οι εθνικές διατάξεις περί ασύλου.

47. Αν διαπιστωθεί ότι καμία απόφαση δεν ελήφθη σχετικά με τον εγκλεισμό του S. S. Kadzoev στο κέντρο προσωρινής κράτησης στο πλαί-

σιο των διαδικασιών που κινήθηκαν κατόπιν των αιτήσεών του για χορήγηση ασύλου, οι οποίες αναφέρθηκαν στη σκέψη 19 της παρούσας απόφασης, και ότι η κράτησή του εξακολουθεί συνεπώς να στηρίζεται στην προϊσχύσασα εθνική ρύθμιση της κράτησης ενόψει απομάκρυνσης ή στη ρύθμιση της οδηγίας 2008/115, ο χρόνος της κράτησης του S. S. Kadzoen ενόσω ήσαν σε εξέλιξη αυτές οι διαδικασίες ασύλου θα πρέπει να ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό του χρόνου κράτησης ενόψει απομάκρυνσης τον οποίο προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115.

48. Κατά συνέπεια, στο πρώτο ερώτημα, στοιχείο β', πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το χρονικό διάστημα του εγκλεισμού ενός ατόμου σε κέντρο προσωρινής κράτησης βάσει απόφασης που έχει ληφθεί σύμφωνα με τις εθνικές και τις κοινοτικές διατάξεις που αφορούν τους αιτούντες άσυλο δεν μπορεί να θεωρηθεί ως χρόνος κράτησης ενόψει απομάκρυνσης κατά την έννοια του άρθρου 15 της οδηγίας 2008/115.

B) Μέγιστη διάρκεια της κράτησης στην περίπτωση αναστολής της απόφασης που διατάσσει την απομάκρυνση

49. Με το ερώτημα αυτό το αιτούν δικαστήριο θέτει κατ' ουσία το ζήτημα αν το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι το χρονικό διάστημα κατά το οποίο η εκτέλεση της απόφασης για απομάκρυνση από την επικράτεια είχε ανασταλεί, λόγω της άσκησης από τον ενδιαφερόμενο ένδικης προσφυγής κατά της απόφασης αυτής, λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του χρόνου κράτησης ενόψει απομάκρυνσης, όταν ο ενδιαφερόμενος εξακολούθησε, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής, να παραμένει σε κέντρο προσωρινής κράτησης.

50. Συναφώς τονίζεται ότι το άρθρο 13, παράγραφοι 1 και 2, της Οδηγίας 2008/115 προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι στον ενδιαφερόμενο υπήκοο τρίτης χώρας διατίθεται αποτελεσματικό ένδικο μέσο, το οποίο του επιτρέπει να προσφεύγει κατά των αποφάσεων που αφορούν την επιστροφή ή να ζητεί την επανεξέτασή τους ενώπιον αρμόδιας δικαστικής ή διοικητικής αρχής ή αρμόδιου οργάνου που απαρτίζεται από μέλη αμερόληπτα και απολαύοντα εγγύα ανεξαρτησίας. Η αρχή αυτή ή το όργανο αυτό έχει την εξουσία να επανεξετάζει αποφάσεις που αφορούν την επιστροφή, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας προσωρινής αναστολής της εφαρμογής τους, εκτός εάν ισχύει ήδη προσωρινή αναστολή δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας.

51. Ούτε από το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115 ούτε από καμία άλλη διάταξη της Οδηγίας αυτής μπορεί όμως να συναχθεί το συμπέρασμα ότι τα χρονικά διαστήματα της κράτησης ενόψει απομάκρυνσης από την επικράτεια δεν μπορούν να περιλαμβάνονται, λόγω της αναστολής της εκτέλεσης της απόφασης απομάκρυνσης,

στο μέγιστο χρόνο κράτησης που καθορίζεται με το εν λόγω άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6.

52. Ειδικότερα, τονίζεται ότι η αναστολή της εκτέλεσης της απόφασης απομάκρυνσης λόγω της διαδικασίας της ένδικης προσφυγής που έχει ασκηθεί κατά της εν λόγω απόφασης δεν καταλέγεται μεταξύ των λόγων παράτασης του χρόνου κράτησης τους οποίους προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/115.

53. Επομένως, ο χρόνος κράτησης του ενδιαφερομένου ενόσω διαρκεί η διαδικασία δικαστικού ελέγχου της νομιμότητας της απόφασης απομάκρυνσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό της μέγιστης διάρκειας της κράτησης την οποία προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115.

54. Αν το συμπέρασμα αυτό δεν γινόταν δεκτό, η διάρκεια της κράτησης ενόψει απομάκρυνσης θα μπορούσε να διαφέρει, και μάλιστα σημαντικά, από τη μία περίπτωση στην άλλη εντός του ίδιου κράτους μέλους ή από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, λόγω των ιδιαιτεροτήτων των εθνικών δικαστικών διαδικασιών και των ιδιαίτερων περιστάσεων που τις χαρακτηρίζουν, πράγμα που θα αντέβαινε στο σκοπό του άρθρου 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115, δηλαδή στη διασφάλιση της ισχύος σε όλα τα κράτη μέλη της ίδιας μέγιστης διάρκειας κράτησης.

55. Η ορθότητα του συμπεράσματος αυτού δεν αναιρείται από την απόφαση επί της υπόθεσης *Petrosian* κ.λπ.⁵⁹, που επικαλέστηκε η Βουλγαρική κυβέρνηση. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση εκείνη, που αφορούσε την ερμηνεία του Κανονισμού (ΕΚ) 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, εφόσον, στο πλαίσιο της διαδικασίας μεταφοράς του αιτούντος άσυλο, η νομοθεσία του αιτούντος κράτους μέλους προβλέπει το ανασταλτικό αποτέλεσμα ενός ενδίκου βοήθηματος, η προθεσμία εκτέλεσης της μεταφοράς την οποία προβλέπει το άρθρο 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του Κανονισμού αυτού δεν αρχίζει να τρέχει από την έκδοση της προσωρινής ισχύος δικαστικής απόφασης περί αναστολής της διαδικασίας μεταφοράς, αλλά μόνον από την έκδοση της δικαστικής απόφασης επί του νομοτύπου της διαδικασίας, η οποία δεν πρόκειται πλέον να εμποδίσει την εκτέλεση της διαδικασίας αυτής.

56. Η παραπάνω ερμηνεία του άρθρου 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του Κανονισμού 343/2003 δεν μπορεί να εφαρμοστεί, κατ' αναλογία, στο πλαίσιο της ερμηνείας του άρθρου 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδη-

⁵⁹ Βλέπε στη σελίδα 235 της παρούσας έκδοσης.

γίας 2008/115. Ενώ δηλαδή η προθεσμία που αφορούσε η προαναφερθείσα απόφαση Petrosian καθορίζει το χρόνο που διαθέτει το αιτούν κράτος μέλος για να εκτελέσει τη μεταφορά του αιτούντος άσυλο προς το κράτος μέλος που οφείλει να τον δεχτεί εκ νέου, ο σκοπός των ανώτατων χρονικών ορίων που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115 είναι να τεθούν περιορισμοί στη στέρηση της ατομικής ελευθερίας. Επιπλέον, με τις τελευταίες αυτές διατάξεις τίθενται όρια στη διάρκεια της κράτησης ενόψει της απομάκρυνσης και όχι στην εκτέλεση της ίδιας της διαδικασίας απομάκρυνσης.

57. Κατά συνέπεια, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι το χρονικό διάστημα κατά το οποίο η εκτέλεση της απόφασης για απομάκρυνση από την επικράτεια είχε ανασταλεί, λόγω της άσκησης από τον ενδιαφερόμενο ένδικης προσφυγής κατά της απόφασης αυτής, λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του χρόνου κράτησης ενόψει απομάκρυνσης, όταν ο ενδιαφερόμενος εξακολούθησε, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής, να παραμένει σε κέντρο προσωρινής κράτησης.

Γ) «Λογική προοπτική απομάκρυνσης» κατά την έννοια του άρθρου 15, παράγραφος 4 της Οδηγίας 2008/115

58. Με το ερώτημα αυτό το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διασαφηνιστεί, σε σχέση με τα ιδιαίτερα πραγματικά στοιχεία της υπόθεσης της κύριας δίκης, η έννοια του άρθρου 15, παράγραφος 4, της Οδηγίας 2008/115, και ειδικότερα του όρου «λογική προοπτική απομάκρυνσης».

59. Με το τρίτο ερώτημα, στοιχείο γ', το αιτούν δικαστήριο θέτει το ζήτημα αν το άρθρο 15, παράγραφος 4, της Οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι δεν υπάρχει λογική προοπτική απομάκρυνσης, όταν έχουν εξαντληθεί οι δυνατότητες παράτασης του χρόνου κράτησης τον οποίο προβλέπει η παράγραφος 6 του ίδιου άρθρου, εφόσον κατά το χρονικό σημείο της δικαστικής επανεξέτασης της κράτησης του ενδιαφερομένου δεν έχει επιτευχθεί καμία συμφωνία με τρίτη χώρα που να προτίθεται να δεχτεί τον ενδιαφερόμενο.

60. Επιβάλλεται η παρατήρηση ότι, όταν έχει συμπληρωθεί ο μέγιστος χρόνος κράτησης τον οποίο προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 6, της Οδηγίας 2008/115, δεν τίθεται καν το ζήτημα αν υπάρχει πλέον «λογική προοπτική απομάκρυνσης» κατά την έννοια της παραγράφου 4 του ίδιου αυτού άρθρου. Πράγματι, στην περίπτωση αυτή ο ενδιαφερόμενος πρέπει να απολύεται αμέσως.

61. Το άρθρο 15, παράγραφος 4, της Οδηγίας 2008/115 έχει δηλαδή εφαρμογή μόνο στις περιπτώσεις στις οποίες δεν έχουν εξαντληθεί οι

μέγιστοι χρόνοι κράτησης που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας αυτής.

62. Κατά συνέπεια, στο τρίτο ερώτημα, στοιχείο γ', πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 15, παράγραφος 4, της Οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση που έχουν εξαντληθεί, κατά το χρονικό σημείο της δικαστικής επανεξέτασης της κράτησης του ενδιαφερομένου, οι δυνατότητες παράτασης του χρόνου κράτησης τον οποίο προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 6, της Οδηγίας 2008/115.

63. Σχετικά με το τρίτο ερώτημα, στοιχεία α' και β', τονίζεται ότι, κατά το άρθρο 15, παράγραφος 4, της Οδηγίας 2008/115, οσάκις καθίσταται πρόδηλο ότι δεν υφίσταται πλέον λογικά προοπτική απομάκρυνσης για νομικούς ή άλλους λόγους, η κράτηση παύει να δικαιολογείται και ο ενδιαφερόμενος απολύεται αμέσως.

64. Όπως προκύπτει από το άρθρο 15, παράγραφοι 1 και 5, της Οδηγίας 2008/115, η κράτηση ενόψει απομάκρυνσης διατηρείται μόνο για όσο χρόνο εξελίσσεται και εκτελείται με τη δέουσα επιμέλεια η διαδικασία απομάκρυνσης, εφόσον η διατήρηση αυτή είναι αναγκαία για να διασφαλισθεί η επιτυχής απομάκρυνση.

65. Επομένως, για να γίνει δεκτό ότι υπάρχει «λογική προοπτική απομάκρυνσης» κατά την έννοια του άρθρου 15, παράγραφος 4, της Οδηγίας 2008/115, πρέπει να διαπιστώνεται κατά την επανεξέταση από το εθνικό δικαστήριο της νομιμότητας της κράτησης ότι υπάρχει πραγματική προοπτική επιτυχούς απομάκρυνσης χωρίς υπέρβαση των χρονικών ορίων που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας αυτής.

66. Για παράδειγμα, δεν υπάρχει λογική προοπτική απομάκρυνσης όταν δεν φαίνεται πιθανό να γίνει ο ενδιαφερόμενος δεκτός σε τρίτη χώρα εντός των χρονικών αυτών ορίων.

67. Κατά συνέπεια, στο τρίτο ερώτημα, στοιχεία α' και β', πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 15, παράγραφος 4, της Οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι μόνο η πραγματική προοπτική επιτυχούς απομάκρυνσης χωρίς υπέρβαση των χρονικών ορίων που προβλέπουν οι παράγραφοι 5 και 6 του ίδιου αυτού άρθρου συνιστά λογική προοπτική απομάκρυνσης και ότι δεν υπάρχει τέτοια προοπτική όταν δεν φαίνεται πιθανό να γίνει ο ενδιαφερόμενος δεκτός σε τρίτη χώρα εντός των χρονικών αυτών ορίων.

Δ) Μεταχείριση του κρατούμενου όταν συμπληρωθεί ο μέγιστος χρόνος κράτησης

68. Με το ερώτημα αυτό το αιτούν δικαστήριο θέτει κατ' ουσία το ζήτημα αν το άρθρο 15, παράγραφοι 4 και 6, της Οδηγίας 2008/115 επιτρέπει, παρά την παρέλευση του μέγιστου χρόνου κράτησης τον οποίο

προβλέπει η Οδηγία αυτή, να μην απολύεται ο ενδιαφερόμενος αμέσως για το λόγο ότι δεν έχει στην κατοχή του έγκυρα έγγραφα, επιδεικνύει επιθετική συμπεριφορά και δεν διαθέτει βιοποριστικά μέσα ούτε κατάλυμα ή πόρους που να του παρέχει προς τούτο το οικείο κράτος μέλος.

69. Συναφώς επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει κυρίως από τις σκέψεις 37, 54 και 61 της παρούσας απόφασης, το άρθρο 15, παράγραφος 6, της Οδηγίας 2008/115 δεν επιτρέπει σε καμία περίπτωση την υπέρβαση του ανώτατου χρονικού ορίου που καθορίζεται με τη διάταξη αυτή διατάξεις.

70. Η Οδηγία 2008/115 δεν μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για την κράτηση ενός ατόμου για λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας. Κανένα συνεπώς από τα στοιχεία που αναφέρει το αιτούν δικαστήριο δεν μπορεί, καθαυτό, να συνιστά λόγο κράτησης του ενδιαφερομένου δυνάμει των διατάξεων της Οδηγίας αυτής.

71. Κατά συνέπεια, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 15, παράγραφοι 4 και 6, της Οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει, όταν έχει παρέλθει ο μέγιστος χρόνος κράτησης τον οποίο προβλέπει η Οδηγία αυτή, να μην απολύεται ο ενδιαφερόμενος αμέσως για το λόγο ότι δεν έχει στην κατοχή του έγκυρα έγγραφα, επιδεικνύει επιθετική συμπεριφορά και δεν διαθέτει βιοποριστικά μέσα ούτε κατάλυμα ή πόρους που να του παρέχει προς τούτο το οικείο κράτος μέλος.

Το Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως του Δικαστηρίου απεφάνθη ότι:

1) Το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, έχει την έννοια ότι ο προβλεπόμενος στις διατάξεις αυτές μέγιστος χρόνος κράτησης περιλαμβάνει επίσης τον χρόνο κράτησης που συμπληρώθηκε στο πλαίσιο διαδικασίας απομάκρυνσης που κινήθηκε πριν αρχίσει να εφαρμόζεται η ρύθμιση που θεσπίστηκε με την οδηγία αυτή.

2) Το χρονικό διάστημα του εγκλεισμού ενός ατόμου σε κέντρο προσωρινής κράτησης βάσει απόφασης που έχει ληφθεί σύμφωνα με τις εθνικές και τις κοινοτικές διατάξεις που αφορούν τους αιτούντες άσυλο δεν μπορεί να θεωρηθεί ως χρόνος κράτησης ενόψει απομάκρυνσης κατά την έννοια του άρθρου 15 της Οδηγίας 2008/115.

3) Το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι το χρονικό διάστημα κατά το οποίο η εκτέλεση της απόφασης για απομάκρυνση από την επικράτεια είχε ανασταλεί, λόγω της άσκησης από τον ενδιαφερόμενο ένδικης προσφυγής κατά της απόφασης αυτής, λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του χρόνου κράτησης ενόψει απομάκρυνσης,

όταν ο ενδιαφερόμενος εξακολούθησε, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής, να παραμένει σε κέντρο προσωρινής κράτησης.

4) Το άρθρο 15, παράγραφος 4, της Οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση που έχουν εξαντληθεί, κατά το χρονικό σημείο της δικαστικής επανεξέτασης της κράτησης του ενδιαφερομένου, οι δυνατότητες παράτασης του χρόνου κράτησης τον οποίο προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 6, της Οδηγίας 2008/115.

5) Το άρθρο 15, παράγραφος 4, της Οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι μόνο η πραγματική προοπτική επιτυχούς απομάκρυνσης χωρίς υπέρβαση των χρονικών ορίων που προβλέπουν οι παράγραφοι 5 και 6 του ίδιου αυτού άρθρου συνιστά λογική προοπτική απομάκρυνσης και ότι δεν υπάρχει τέτοια προοπτική όταν δεν φαίνεται πιθανό να γίνει ο ενδιαφερόμενος δεκτός σε τρίτη χώρα εντός των χρονικών αυτών ορίων.

6) Το άρθρο 15, παράγραφοι 5 και 6, της Οδηγίας 2008/115 έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει, όταν έχει παρέλθει ο μέγιστος χρόνος κράτησης τον οποίο προβλέπει η οδηγία αυτή, να μην απολύεται ο ενδιαφερόμενος αμέσως για τον λόγο ότι δεν έχει στην κατοχή του έγκυρα έγγραφα, επιδεικνύει επιθετική συμπεριφορά και δεν διαθέτει βιοποριστικά μέσα ούτε κατάλυμα ή πόρους που να του παρέχει προς τούτο το οικείο κράτος μέλος.

0762

Υπόθεση C – 403/09 PPU⁶⁰

Jasna Detiček κατά Maurizio Sgueglia

Δικαστές: K. Lenaerts, πρόεδρος τμήματος, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, J. Malenovský (εισηγητής) και D. Šváby

Γενικός Εισαγγελέας: Y. Bot

Δικηγόροι: B. Žibret για την κυρία J. Detiček, L. Varanelli για τον κύριο M. Sgueglia, N. Aleš Verdir για την κυβέρνηση της Σλοβενίας, M. Smolek για την κυβέρνηση της Τσεχίας, J. Kemper για την κυβέρνηση της Γερμανίας, B. Beaupère-Manokha για την κυβέρνηση της Γαλλίας, I. Bruni, επικουρούμενη από την F. Arena, για την κυβέρνηση της Ιταλίας, K. Drevina για την κυβέρνηση της Λεττονίας, M. Arciszewski για την κυβέρνηση της Πολωνίας, A.-M. Rouchaud-Joët και M. Žebre για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Σκοπός του Κανονισμού 2201/2003 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας είναι η αποτροπή των παράνομων μετακινήσεων ή μη επιστροφών τέκνων μεταξύ των κρατών μελών – Δικαιολογητική βάση του Κανονισμού είναι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων που εκδίδονται στα κράτη μέλη που στηρί-

⁶⁰ Εκδικάστηκε από το Τρίτο Τμήμα του Δικαστηρίου και απαγγέλθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στις 23.12.2009.

ζεται στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών – Ο Κανονισμός αναγνωρίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που προασπίζει ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, μεριμνώντας ειδικότερα για το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού, που εγγυάται το άρθρο 24 και συνίσταται, μεταξύ άλλων, στη διατήρηση τακτικών προσωπικών σχέσεων και άμεσης επαφής με τους δύο γονείς του – Για την ερμηνεία διάταξης του κοινοτικού δικαίου δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μόνο το γράμμα της και το πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται, αλλά και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος – Ερμηνεία των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 20, παράγραφος 1, του Κανονισμού 2201/2003 που εξουσιοδοτεί τα δικαστήρια του κράτους μέλους όπου βρίσκεται το τέκνο να λάβουν τα προσωρινά ή συντηρητικά μέτρα που προβλέπει η νομοθεσία του κράτους αυτού, ακόμη και αν ο Κανονισμός αυτός αναγνωρίζει τη δικαιοδοσία ετέρου κράτους μέλους ως προς την ουσία – Η προϋπόθεση του επείγοντος αφορά τόσο στην κατάσταση που βρίσκεται το τέκνο όσο και στην αδυναμία προσφυγής ενώπιον του αρμόδιου να αποφανθεί επί της ουσίας δικαστηρίου για πρακτικούς λόγους

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 68 και 234 ΕΚ

N. 3001/2002 «Συνθήκη περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε με τη Συνθήκη της Νίκαιας» (ΦΕΚ 73, τ. Α')

Άρθρα 8, 20 παράγραφος 1 και 21 παράγραφοι 1 και 3 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000

EE L 338 της 23.12.2003

Άρθρα 12 και 13 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Αστικά Θέματα της Διεθνούς Απαγωγής Παιδιών

N. 2102/1992 (ΦΕΚ 193, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά: Η J. Detiček, σλοβενικής ιθαγένειας, και ο M. Sgueglia, σύζυγοι σε διαδικασία διαζυγίου, διέμειναν στη Ρώμη (Ιταλία) επί 25 έτη. Η θυγατέρα τους Antonella γεννήθηκε στις 6 Σεπτεμβρίου 1997.

Στις 25 Ιουλίου 2007 το αρμόδιο δικαστήριο του Tivoli (Ιταλία), επιλαμβανόμενο αίτησης διαζυγίου των συζύγων Detiček και Sgueglia που αφορούσε επίσης την επιμέλεια της Antonella, ανέθεσε προσωρινώς

την αποκλειστική επιμέλεια του τέκνου στον M. Sgueglia και διέταξε την προσωρινή τοποθέτησή του σε οικογένεια υπό την επίβλεψη του ιδρύματος των Sœurs Calasantiennes στη Ρώμη.

Την ίδια ημέρα η J. Detiček αναχώρησε με τη θυγατέρα της Antonella από την Ιταλία και μετέβη στη Σλοβενία, στην πόλη Zgornje Poljčane, όπου διαμένουν μέχρι σήμερα.

Με την από 22.11.2007 απόφαση του Πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου του Maribor της Σλοβενίας που κυρώθηκε με την από 2.10.2008 απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου της χώρας, κηρύχθηκε εκτελεστή στην επικράτεια της Δημοκρατίας της Σλοβενίας η από 25.7.2007 διάταξη του δικαστηρίου του Tivoli.

Με βάση αυτήν την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Σλοβενίας κινήθηκε ενώπιον του πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου της Bistrici της Σλοβενίας διαδικασία εκτέλεσης για την επιστροφή του τέκνου στον M. Sgueglia με παράλληλη τοποθέτησή του στην προαναφερθείσα οικογένεια. Ωστόσο, με διάταξη της 2.2.2009, το δικαστήριο αυτό ανέστειλε την εκτέλεση της προαναφερόμενης διάταξης του ιταλικού δικαστηρίου μέχρι την περάτωση της διαδικασίας της κύριας δίκης.

Στις 28.11.2008 η J. Detiček προσέφυγε στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο του Maribor αιτούμενη τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για την επιμέλεια του τέκνου.

Με διάταξη της 9.12.2008, το δικαστήριο αυτό δέχθηκε το αίτημα της J. Detiček και της ανέθεσε προσωρινώς την επιμέλεια της Antonella. Το εν λόγω δικαστήριο στήριξε την εκτίμησή του στις διατάξεις των άρθρων 20 του Κανονισμού 2001/2003 και 13 της Σύμβασης της Χάγης του 1980, επικαλούμενο τη μεταβολή των συνθηκών και το συμφέρον του τέκνου.

Συναφώς, έκρινε ότι η Antonella προσαρμόστηκε κοινωνικώς στη Σλοβενία. Ενδεχόμενη επιστροφή της στην Ιταλία, με αναγκαστική τοποθέτησή της σε οικογένεια, θα την κλόνιζε ανεπανόρθωτα εκθέτοντάς τη σε σωματική και ψυχολογική δοκιμασία. Εξάλλου, η Antonella δήλωσε, κατά την ένδικη διαδικασία που διεξήχθη στη Σλοβενία, ότι επιθυμεί να ζήσει με τη μητέρα της.

Ο M. Sgueglia άσκησε ανακοπή κατά της διάταξης αυτής ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου, το οποίο την απέρριψε με διάταξη ασφαλιστικών μέτρων της 29.6.2009.

Στη συνέχεια, ο M. Sgueglia άσκησε έφεση κατά της από 29.6.2009 διάταξης ενώπιον του Εφετείου του Maribor.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Εφετείο του Maribor αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα δύο προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι αρμόδιο δυνάμει του άρθρου 20 του Κανονισμού [(ΕΚ) 2201/2003] δικαστήριο της Δημοκρατίας της Σλοβενίας (κράτους μέλους της [Ευρωπαϊκής Ένωσης]) να λάβει ασφαλιστικά μέτρα, αν δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, που έχει δικαιοδοσία ως προς την ουσία της υπόθεσης δυνάμει του εν λόγω Κανονισμού, έχει ήδη λάβει ασφαλιστικό μέτρο που έχει κηρυχθεί εκτελεστό στη Δημοκρατία της Σλοβενίας;

Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο ερώτημα αυτό:

2) Μπορεί σλοβενικό δικαστήριο να λάβει κατ' εφαρμογήν του εθνικού δικαίου (δεδομένου ότι το άρθρο 20 του Κανονισμού επιτρέπει την εφαρμογή αυτή) ασφαλιστικό μέτρο δυνάμει του άρθρου 20 του Κανονισμού [2201/2003], το οποίο να τροποποιεί ή να ακυρώνει οριστικό και εκτελεστό ασφαλιστικό μέτρο ληφθέν από δικαστήριο άλλου κράτους μέλους το οποίο δυνάμει του Κανονισμού [2201/2003] έχει δικαιοδοσία ως προς την ουσία της υπόθεσης;»

Παράλληλα, το Εφετείο του Maribor αιτήθηκε από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων να εκδώσει απόφαση επί των προαναφερόμενων προδικαστικών ερωτημάτων κατ' εφαρμογή της επείγουσας διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 104 β του Κανονισμού Διαδικασίας.

Σχετικά επικαλέστηκε την εκτελεστή δικαστική απόφαση ασφαλιστικών μέτρων που εξέδωσε το ιταλικό δικαστήριο με την οποία η επιμέλεια του τέκνου ανατέθηκε στον πατέρα και την αντίθετη δικαστική απόφαση ασφαλιστικών μέτρων που εξέδωσε το σλοβενικό δικαστήριο με την οποία ανατέθηκε η επιμέλεια στη μητέρα. Περαιτέρω, το Εφετείο του Moribor διαπιστώνει την ανάγκη άμεσης έκδοσης απόφασης για την προστασία του συμφέροντος του τέκνου και την αποτροπή τυχόν μη αναστρέψιμης επιδείνωσης της σχέσης του με τον πατέρα. Τέλος, επισημαίνει ότι, ο προσωρινός χαρακτήρας του μέτρου που θεσπίστηκε στο πλαίσιο λήψης ασφαλιστικών μέτρων για την επιμέλεια του τέκνου υπαγορεύει, για την εξάλειψη της ανασφάλειας του δικαίου, την επείγουσα παρέμβαση του Δικαστηρίου.

Με απόφαση της 7.7.2008 το Δικαστήριο αποφάσισε να δεχθεί το αίτημα του αιτούντος δικαστηρίου για την εφαρμογή της επείγουσας διαδικασίας επί της προδικαστικής παραπομπής.

Ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβησαν οι κυβερνήσεις της Τσεχίας, της Γερμανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Λεττονίας, της Πολωνίας και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Νόμο βάσμο: Α) Τα κράτη μέλη οφείλουν να ερμηνεύουν το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο προς το κοινοτικό δίκαιο, αλλά και να μεριμνούν ώστε να ερμηνεύουν τις διατάξεις του παράγωγου κοινοτικού δικαίου κατά τρόπο σύμφωνο με τα θεμελιώδη δικαιώματα που προασπίζει η κοινοτική έννομη τάξη ή με τις λοιπές γενικές αρχές του κοινοτι-

κού δικαίου. **Β)** Οι κανόνες δικαιοδοσίας που θέτει ο Κανονισμός 2201/2003 στον τομέα της γονικής μέριμνας θεσπίζονται με γνώμονα το ύψιστο συμφέρον του τέκνου και ειδικότερα το κριτήριο της εγγύτητας. **Γ)** Η διάταξη του άρθρου 20, παράγραφος 1 του Κανονισμού 2201/2003, στο μέτρο που αποτελεί παρέκκλιση από το προβλεπόμενο από τον Κανονισμό αυτό σύστημα δικαιοδοσίας, χρήζει στενής ερμηνείας. **Δ)** Για να εμπίπτει στο άρθρο 20, παράγραφος 1 του Κανονισμού 2201/2003, το μέτρο που διατάσσουν τα δικαστήρια πρέπει να πληροί σωρευτικώς τρεις προϋποθέσεις: να είναι επείγον, να αφορά πρόσωπα ή περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται στο κράτος μέλος της έδρας των εν λόγω δικαστηρίων και να έχει προσωρινό χαρακτήρα. **Ε)** Το άρθρο 20 παράγραφος 1 του Κανονισμού 2201/2003 δεν μπορεί να ερμηνευθεί με τρόπον ώστε να χρησιμεύει για το γονέα που μετακίνηση παράνομα του τέκνο ως μέσο διαιώνισης της *de facto* κατάστασης που δημιούργησε με την παράνομη συμπεριφορά ή νομιμοποίησης των συνεπειών αυτής της συμπεριφοράς.

Σκεπτικό: 32. Με τα δύο προδικαστικά ερωτήματα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 20 του Κανονισμού 2201/2003 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι παρέχει σε δικαστήριο κράτους μέλους τη δυνατότητα να λάβει προσωρινό μέτρο στον τομέα της γονικής μέριμνας προκειμένου να αναθέσει την επιμέλεια τέκνου που βρίσκεται στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους σε έναν από τους γονείς του, όταν δικαστήριο ετέρου κράτους μέλους, που έχει δικαιοδοσία ως προς την ουσία της σχετικής με την επιμέλεια του τέκνου διαφοράς, εξέδωσε απόφαση με την οποία η επιμέλεια του εν λόγω τέκνου ανατέθηκε προσωρινώς στον έτερο γονέα και η απόφαση αυτή κηρύχθηκε εκτελεστή στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους.

33. Κατά πάγια νομολογία, για την ερμηνεία διάταξης του κοινοτικού δικαίου δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μόνο το γράμμα της και το πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται, αλλά και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος⁶¹.

34. Από πάγια νομολογία προκύπτει επίσης ότι τα κράτη μέλη δεν οφείλουν απλώς να ερμηνεύουν το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο προς το κοινοτικό δίκαιο, αλλά και να μεριμνούν ώστε να μην ερμηνεύουν τις διατάξεις του παράγωγου κοινοτικού δικαίου κατά τρόπο αντί-

⁶¹Το Δικαστήριο παραπέμπει μεταξύ άλλων στη σκέψη 21 της από 28.5.2000 απόφασής του επί της υπόθεσης *KVS International* (C-301/98), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2000, σελίδα I-3583, στη σκέψη 15 της από 23.11.2006 απόφασής του επί της υπόθεσης *ZVK* (C-300/05), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2006, σελίδα I-11169, και στη σκέψη 39 της από 22.10.2009 απόφασής του επί της υπόθεσης *Βογιατζή* (σύζυγος Βεντούρα) (C-301/08).

θετο με τα θεμελιώδη δικαιώματα που προασπίζει η κοινοτική έννομη τάξη ή με τις λοιπές γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου⁶².

35. Καταρχήν, πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με τη δωδέκατη αιτιολογική σκέψη του Κανονισμού 2201/2003, οι κανόνες δικαιοδοσίας που θέτει ο κανονισμός αυτός στον τομέα της γονικής μέριμνας θεσπίζονται με γνώμονα το ύψιστο συμφέρον του τέκνου και ειδικότερα το κριτήριο της εγγύτητας.

36. Κατά το άρθρο 8 του Κανονισμού 2201/2003, η δικαιοδοσία στον τομέα της γονικής μέριμνας ανατίθεται πρωτίστως στα δικαστήρια του κράτους μέλους όπου το ενδιαφερόμενο παιδί έχει τη συνήθη διαμονή του κατά το χρόνο υποβολής της σχετικής αίτησης. Λόγω της εγγύτητας, τα εν λόγω δικαστήρια είναι πράγματι σε θέση να αποφανθούν επί των προσφορότερων για το συμφέρον του τέκνου μέτρων.

37. Εν προκειμένω, από τη διάταξη περί παραπομπής καθώς και από την από 9.12.2008 διάταξη του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου του Maribor προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο του Τινόλι έχει, σύμφωνα με το προαναφερόμενο άρθρο 8, δικαιοδοσία ως προς την ουσία κάθε ζητήματος σχετικού με τη γονική μέριμνα που εγείρει η διαφορά της κύριας δίκης.

38. Ωστόσο, το άρθρο 20, παράγραφος 1, του Κανονισμού 2201/2003 εξουσιοδοτεί τα δικαστήρια του κράτους μέλους όπου βρίσκεται το τέκνο να λάβουν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, τα προσωρινά ή συντηρητικά μέτρα που προβλέπει η νομοθεσία του κράτους αυτού, ακόμη και αν ο Κανονισμός αυτός αναγνωρίζει τη δικαιοδοσία ετέρου κράτους μέλους ως προς την ουσία. Η διάταξη αυτή, στο μέτρο που αποτελεί παρέκκλιση από το προβλεπόμενο από τον Κανονισμό αυτό σύστημα δικαιοδοσίας, χρήζει στενής ερμηνείας.

39. Όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 20, παράγραφος 1, του Κανονισμού 2201/2003, τα δικαστήρια που αφορά η διάταξη αυτή νομιμοποιούνται να λαμβάνουν τέτοιου είδους προσωρινά μέτρα μόνον εφόσον πληρούνται σωρευτικώς τρεις προϋποθέσεις: συγκεκριμένα, τα μέτρα αυτά πρέπει να είναι επείγοντα, να αφορούν πρόσωπα ή περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται στο κράτος μέλος της έδρας των εν λόγω δικαστηρίων και να έχουν προσωρινό χαρακτήρα⁶³.

⁶²Υπό την έννοια αυτή το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 87 της από 6.11.2003 απόφασής του επί της υπόθεσης Lindqvist (C-101/01), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2003, σελίδα I-12971 και στη σκέψη 28 της από 26.6.2007 απόφασής του επί της υπόθεσης *Ordre des barreaux francophones et germanophone* κ.λπ. (C-305/05), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2007, σελίδα I-5305.

⁶³Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 47 της από 2.4.2009 απόφασής του επί της υπόθεσης A. (C-523/07).

40. Συνεπώς, αν δεν συντρέχει μία από τις τρεις αυτές προϋποθέσεις, το οικείο μέτρο δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 20, παράγραφος 1, του Κανονισμού 2201/2003.

41. Θα εξεταστεί, καταρχάς, η προϋπόθεση περί επείγοντος που προβλέπει το άρθρο 20, παράγραφος 1 του Κανονισμού 2201/2003.

42. Εφόσον το άρθρο 20, παράγραφος 1, του Κανονισμού 2201/2003 νομιμοποιεί ένα αναρμόδιο επί της ουσίας δικαστήριο να εκδώσει κατ' εξαίρεση προσωρινό μέτρο γονικής μέριμνας, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η έννοια του επείγοντος που περιέχει η διάταξη αυτή αφορά τόσο την κατάσταση στην οποία βρίσκεται το τέκνο όσο και την από πρακτικής απόψεως αδυναμία προσφυγής ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου προκειμένου αυτό να αποφανθεί επί της ουσίας.

43. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο του Maribor διαπίστωσε, με την από 9.12.2008 διάταξή του, ότι επρόκειτο για επείγουσα κατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 20, παράγραφος 1, του Κανονισμού 2201/2003, επικαλούμενο τη μεταβολή των συνθηκών μετά την έκδοση της απόφασης του δικαστηρίου του Tivoli, που διέταξε την προσωρινή ανάθεση της αποκλειστικής επιμέλειας του τέκνου στον πατέρα. Αυτή η μεταβολή των συνθηκών συνίστατο στο ότι το τέκνο εν τω μεταξύ προσαρμόστηκε πλήρως στο κοινωνικό περιβάλλον του στη Σλοβενία. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το δικαστήριο του Maribor έκρινε ότι η επιστροφή του τέκνου στην Ιταλία, προς εκτέλεση της διάταξης του δικαστηρίου του Tivoli, θα μπορούσε να το εκθέσει σε σοβαρή δοκιμασία.

44. Ωστόσο, από τις περιστάσεις που επικαλείται το δικαστήριο του Maribor δεν προκύπτει επείγων χαρακτήρας κατά την έννοια του άρθρου 20, παράγραφος 1, του Κανονισμού 2201/2003.

45. Και τούτο γιατί, πρώτον, η αναγνώριση επείγουσας κατάστασης σε περίπτωση όπως η προκειμένη αντίκειται στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων που εκδίδονται στα κράτη μέλη, που έθεσε ο Κανονισμός 2201/2003 και η οποία στηρίζεται, όπως προκύπτει από την εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη του Κανονισμού αυτού, στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών.

46. Μεταξύ των κανόνων που διασφαλίζουν τις αναφερθείσες στην προηγούμενη σκέψη αρχές συγκαταλέγεται, ειδικότερα, ο κανόνας του άρθρου 28, παράγραφος 1, του Κανονισμού 2201/2003, βάσει του οποίου οι αποφάσεις επί ζητημάτων γονικής μέριμνας που εκδίδονται εντός του κράτους μέλους προέλευσης και είναι εκτελεστές στο εν λόγω κράτος μέλος πρέπει καταρχήν να εκτελούνται εντός του κράτους μέλους στο οποίο υποβλήθηκε η σχετική αίτηση, καθώς και ο κανόνας του άρθρου

31, παράγραφος 3, του Κανονισμού αυτού, που απαγορεύει κάθε μεταρρύθμιση επί της ουσίας απόφασης της οποίας ζητείται η εκτέλεση.

47. Εν προκειμένω, το δικαστήριο που έχει δικαιοδοσία ως προς την ουσία, δηλαδή το δικαστήριο του Τινόλι, εξέδωσε προσωρινή απόφαση γονικής μέριμνας που κηρύχθηκε εκτελεστή στη Σλοβενία. Αν η μεταβολή συνθηκών που προκάλεσε μια σταδιακή διαδικασία, όπως η προσαρμογή του τέκνου σε νέο περιβάλλον, αρκούσε για να νομιμοποιηθεί ένα αναρμόδιο επί της ουσίας δικαστήριο, βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 1, του Κανονισμού 2201/2003, να εκδώσει προσωρινό μέτρο που τροποποιεί τη σχετική με τη γονική μέριμνα απόφαση του αρμόδιου επί της ουσίας δικαστηρίου, η ενδεχόμενη βραδύτητα στη διεξαγωγή της διαδικασίας εκτέλεσης εντός του κράτους μέλους όπου υποβλήθηκε η αίτηση θα συνέβαλλε στη δημιουργία των συνθηκών υπό τις οποίες το πρώτο δικαστήριο θα μπορούσε να εμποδίσει την εκτέλεση της απόφασης που κηρύχθηκε εκτελεστή. Αυτή η ερμηνεία της εν λόγω διάταξης αντιβαίνει στις αρχές στις οποίες στηρίζεται ο οικείος Κανονισμός.

48. Δεύτερον, επισημαίνεται ότι, εν προκειμένω, η μεταβολή της κατάστασης του τέκνου προκύπτει από την παράνομη μετακίνησή του κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 11, του Κανονισμού 2201/2003. Συγκεκριμένα, το προσωρινό μέτρο που διέταξε το πρωτοβάθμιο δικαστήριο του Maribor δεν στηρίζεται μόνο στο άρθρο 20, παράγραφος 1, του Κανονισμού 2201/2003, αλλά και στο άρθρο 13 της Σύμβασης της Χάγης του 1980, που εφαρμόζεται μόνο σε περιπτώσεις παράνομης μετακίνησης ή μη επιστροφής τέκνου.

49. Η αναγνώριση του επείγοντος χαρακτήρα σε περιπτώσεις όπως η προκείμενη αντιβαίνει στο σκοπό του Κανονισμού 2201/2003 που συνίσταται στην αποτροπή των παράνομων μετακινήσεων ή μη επιστροφών τέκνων μεταξύ κρατών μελών⁶⁴. Πράγματι, το να γίνει δεκτό ότι ένα μέτρο μεταβολής της γονικής μέριμνας μπορεί να ληφθεί βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 1, του Κανονισμού 2201/2003 συνεπάγεται, με την παγίωση μιας *de facto* κατάστασης που οφείλεται σε παράνομη συμπεριφορά, ενίσχυση της θέσης του υπεύθυνου για την παράνομη μετακίνηση γονέα.

50. Ακολούθως, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 20, παράγραφος 1, του Κανονισμού 2201/2003, τα προσωρινά μέτρα πρέπει να λαμβάνονται σε σχέση με τα πρόσωπα που ευρίσκονται στο κράτος

⁶⁴ Υπό την έννοια αυτήν, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 52 της από 11.7.2008 απόφασής του επί της υπόθεσης Rinau (C-195/08 PPU), δημοσιευμένη σε Συλλογή 2008, σελίδα I-5271.

μέλος όπου έχουν την έδρα τους τα αρμόδια για την έκδοση των εν λόγω μέτρων δικαστήρια.

51. Προσωρινό μέτρο στον τομέα της γονικής μέριμνας που αφορά τη μεταβολή της επιμέλειας τέκνου δεν λαμβάνεται μόνο σε σχέση με το τέκνο καθαυτό, αλλά και σε σχέση με τον γονέα στον οποίο ανατίθεται πλέον η επιμέλεια, καθώς και στον έτερο γονέα από τον οποίο αφαιρείται η επιμέλεια, με τη λήψη του οικείου μέτρου.

52. Εν προκειμένω, είναι γεγονός ότι ένα από τα πρόσωπα σε σχέση με τα οποία λαμβάνεται το εν λόγω μέτρο, δηλαδή ο πατέρας, διαμένει σε άλλο κράτος μέλος και από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει η παρουσία του στο κράτος μέλος του οποίου το δικαιοδοτικό όργανο επιδιώκει να θεμελιώσει τη δικαιοδοσία του επί του άρθρου 20, παράγραφος 1, του Κανονισμού 2201/2003.

53. Τέλος, υπέρ των ανωτέρω εκτιμήσεων συνηγορούν οι επιταγές που απορρέουν από την τριακοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη του Κανονισμού 2201/2003, κατά την οποία ο κανονισμός αναγνωρίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που προασπίζει ο Χάρτης, μεριμνώντας ειδικότερα για τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού, όπως προβλέπει το άρθρο 24 του Χάρτη.

54. Πρέπει να τονιστεί ότι ένα από τα εν λόγω θεμελιώδη δικαιώματα του παιδιού είναι το προβλεπόμενο στο άρθρο 24, παράγραφος 3, του Χάρτη δικαίωμα του παιδιού να διατηρεί τακτικές προσωπικές σχέσεις και άμεσες επαφές με τους δύο γονείς του, ο σεβασμός του οποίου αποτελεί αναμφισβήτητα ύψιστο συμφέρον κάθε παιδιού.

55. Το άρθρο 20 του Κανονισμού 2201/2003 δεν πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο αντίθετο προς το εν λόγω θεμελιώδες δικαίωμα.

56. Συναφώς, διαπιστώνεται ότι η παράνομη μετακίνηση του τέκνου με μονομερή απόφαση ενός εκ των γονέων του στερεί κατά κανόνα από το τέκνο τη δυνατότητα να διατηρεί τακτικές προσωπικές σχέσεις και άμεσες επαφές με τον έτερο γονέα.

57. Συνεπώς, το άρθρο 20 του Κανονισμού 2201/2003 δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να χρησιμεύει για τον γονέα που μετακίνησε παρανόμως το τέκνο ως μέσο διαισίνης της *de facto* κατάστασης που δημιούργησε με την παράνομη συμπεριφορά του ή νομιμοποίησης των συνεπειών της συμπεριφοράς αυτής.

58. Βεβαίως, κατά το άρθρο 24, παράγραφος 3, του Χάρτη, παρέκκλιση από το θεμελιώδες δικαίωμα του τέκνου να διατηρεί τακτικές προσωπικές σχέσεις και άμεσες επαφές με τους δύο γονείς του χωρεί αν ένα τέτοιο ύψιστο συμφέρον αντίκειται σε άλλο συμφέρον του τέκνου.

59. Πρέπει, συνεπώς, να γίνει δεκτό ότι ένα μέτρο που εμποδίζει τη διατήρηση τακτικών προσωπικών σχέσεων και άμεσων επαφών με τους

δύο γονείς του τέκνου μπορεί να δικαιολογηθεί μόνον από την ύπαρξη άλλου συμφέροντος τέτοιας φύσης ώστε να υπερτερεί του σχετικού με το εν λόγω θεμελιώδες συμφέρον δικαιώματος.

60. Πάντως, η ισορροπημένη και λογική εκτίμηση όλων των αντικρουόμενων συμφερόντων, που πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικές εκτιμήσεις που αφορούν στο τέκνο καθαυτό και στο κοινωνικό περιβάλλον του πρέπει, καταρχήν, να πραγματοποιείται στο πλαίσιο διαδικασίας ενώπιον του δικαστηρίου που έχει δικαιοδοσία ως προς την ουσία, βάσει των διατάξεων του Κανονισμού 2201/2003.

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι το άρθρο 20 του Κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υπόθεσης της κύριας δίκης, δεν παρέχει σε δικαστήριο κράτους μέλους τη δυνατότητα να εκδώσει προσωρινό μέτρο γονικής μέριμνας σχετικό με την ανάθεση της επιμέλειας τέκνου ευρισκόμενου στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους σε έναν από τους δύο γονείς του, όταν δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, που έχει βάσει του Κανονισμού αυτού δικαιοδοσία ως προς την ουσία της σχετικής με την επιμέλεια του τέκνου διαφοράς, έχει ήδη εκδώσει απόφαση με την οποία η επιμέλεια του τέκνου αυτού ανατέθηκε προσωρινά στον έτερο γονέα και η απόφαση αυτή έχει κηρυχθεί εκτελεστή στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους.

III

ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΟΥ Ο.Η.Ε.

0763

Ηνωμένες Πολιτείες του Μεξικού κατά Η.Π.Α.¹

(Ερμηνεία της απόφασης Avena και άλλοι κατά Η.Π.Α. της 31.3.2004)

Δικαστές: Higgins, Πρόεδρος, Al-Khasawneh, Αντιπρόεδρος, Ranjeva, Koroma, Buergenhak, Owada, Tomka, Abraham, Keith, Sepúlveda-Amor, Bennouna, Skotnikov, δικαστές

Εκπρόσωποι των Ηνωμένων Πολιτειών του Μεξικού και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής: Juan Manuel Gómez Robledo, πρέσβης, Υφυπουργός Πολυμερών Υποθέσεων και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, του Υπουργείου Εξωτερικών του Μεξικού, Joel Antonio García Hernández, πρέσβης, νομικός σύμβουλος του Υπουργείου Εξωτερικών του Μεξικού και Jorge Lomónaco Tonda, Πρέσβης του Μεξικού στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών, John Bellinger B., III, νομικός σύμβουλος στο Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ και James H. Thessin, αναπληρωτής νομικός σύμβουλος, στο Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ

Αυτόνομη η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου να ερμηνεύει την έννοια ή την έκταση απόφασης που έχει εκδώσει σε περίπτωση διαφωνίας των διαδίκων – Δεν αμφισβητείται η υποχρέωση που επιβλήθηκε στις Η.Π.Α. με την απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης Avena – Αοριστία της αίτησης για την ερμηνεία της απόφασης όσον αφορά στην ύπαρξη διαφοράς για τους ειδικότερους αποδέκτες της υποχρέωσης αποτελέσματος – Στο μέτρο που η προς ερμηνεία απόφαση δεν έκρινε το ζήτημα της άμεσης εφαρμογής της υποχρέωσης που επέβαλε, τούτο δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο της σχετικής αίτησης ερμηνείας – Εκτιμήσεις εθνικού δικαίου δεν απαλλάσσουν τα κράτη από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν δυνάμει των αποφάσεων του Δικαστηρίου – Παραβίαση

¹ Απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2009. Απόδοση στην ελληνική και επιμέλεια: Έρικα Καλαντζή. Ευρετήριο των αποφάσεων παρατίθεται στη σελίδα 471 της παρούσας έκδοσης.

Βλέπε επίσης: *Horpe, C.*: «A question of life and death: the request for interpretation of Avena and certain other Mexican nationals (Mexico v. United States) before the International Court of Justice», *Human Rights Law Review* 9 (2009), Oxford University Press, p. 455-464

των προσωρινών μέτρων που υπέδειξε το Δικαστήριο για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων των πολιτών του Μεξικού και αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφανθεί επ' αυτού του ζητήματος στο πλαίσιο της κρίσης αίτησης για την ερμηνεία απόφασης – Στο πλαίσιο της εκδίκασης αίτησης για την ερμηνεία απόφασης το Δικαστήριο δεν έχει δικαιοδοσία να αποφανθεί επί του ζητήματος της ενδεχόμενης παραβίασης της προς ερμηνεία απόφασής του

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρο 94 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών

Άρθρα 36 παράγραφος 2, 41 και 60 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου

A.N. 585/1945 (ΦΕΚ 242, τ. Α')

Άρθρο 36 της Διεθνούς Σύμβασης περί των Προξενικών Σχέσεων N. 90/1975 (ΦΕΚ 150, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά: Κατ' εφαρμογήν της διάταξης του άρθρου 60² του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, οι Ηνωμένες Πολιτείες του Μεξικού, κατέθεσαν, στις 5.6.2008, αίτηση για την ερμηνεία του σημείου (9) της παραγράφου 153 της από 31.3.2004 απόφασής του επί της υπόθεσης *Avena και άλλοι πολίτες του Μεξικού κατά ΗΠΑ*³.

Στο σημείο (9) της παραγράφου 153 το Δικαστήριο αποφανίνεται:

Με δέκα τέσσερις ψήφους υπέρ έναντι μιας κατά το Δικαστήριο έκρινε ότι η προσήκουσα αποκατάσταση στην υπό κρίση υπόθεση συνίσταται στην υποχρέωση των Η.Π.Α. να επιτρέψουν, με μέσο της επιλογής τους, την επανεξέταση και την νέα κρίση των ετυμηγοριών και των ποινών που επιβλήθηκαν στους πολίτες του Μεξικού λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματά τους που εγγυάται το άρθρο 36 [της Διεθνούς Σύμβασης περί των Προξενικών Σχέσεων] κατά τα οριζόμενα στις παραγράφους 138 έως 141 της παρούσας απόφασης.

Με το από 5.6.2008 δικόγραφο, η κυβέρνηση του Μεξικού αιτείται από το Δικαστήριο να αποφανθεί και να κρίνει ότι η υποχρέωση που επιβλήθηκε στις Η.Π.Α., δυνάμει του σημείου (9) της παραγράφου 153

² Σημείωση της επιμελήτριας: Η διάταξη του άρθρου 60 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου ορίζει: «Η απόφαση είναι οριστική και ανέκκλητη. Σε περίπτωση διαφωνίας σχετικά με την έννοια ή την έκταση εφαρμογής της, το Δικαστήριο θα ερμηνεύσει την απόφαση ύστερα από αίτηση οποιουδήποτε από τους διαδίκους». Για το Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου, που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3deb4b9c0.html>.

³ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε την απόφαση σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2004, σελίδα 757 και στην ιστοσελίδα του Διεθνούς Δικαστηρίου (<http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&k=18&case=128&code=mus&p3=4>).

της απόφασης *Avena*, είναι υποχρέωση αποτελέσματος, αφού σαφώς ορίζεται ότι οφείλουν να διασφαλίσουν «την επανεξέταση και τη νέα κρίση των ετυμηγοριών και των ποινών» με «μέσο της επιλογής τους» και ότι, σύμφωνα με την ανωτέρω υποχρέωση αποτελέσματος,

1. οι Η.Π.Α. οφείλουν να υιοθετήσουν κάθε αναγκαίο μέτρο που διασφαλίζει την επανεξέταση και τη νέα κρίση που προβλέπει η απόφαση *Avena* για την προσήκουσα αποκατάσταση της βλάβης [που προξένησε η παραβίαση του άρθρου 36 της Σύμβασης περί των Προξενικών Σχέσεων], και

2. οι Η.Π.Α. οφείλουν να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε, πριν ολοκληρωθεί η επανεξέταση και η νέα κρίση και καθοριστεί ότι αποκαταστάθηκε η βλάβη [που προκάλεσε η παραβίαση του άρθρου 26 της Σύμβασης περί των Προξενικών Σχέσεων], να μην εκτελεστεί κανένας από τους πολίτες του Μεξικού που, δυνάμει της απόφασης *Avena*, δικαιούται να αιτηθεί την επανεξέταση και τη νέα κρίση της ετυμηγορίας και της ποινής που έχει επιβληθεί σε βάρος του».

Μετά την κατάθεση της προαναφερόμενης αίτησης, το Μεξικό, επικαλούμενο τις διατάξεις των άρθρων 41⁴ του Καταστατικού του Δικαστηρίου και 73 έως 75 του Οργανισμού Λειτουργίας του, κατέθεσε αίτηση προσωρινών μέτρων προκειμένου να διαφυλαχθούν «τα δικαιώματα του Μεξικού και των πολιτών του» έως την έκδοση απόφασης επί της αίτησης ερμηνείας της απόφασης *Avena*.

Με διάταξη της 16.7.2008, το Δικαστήριο υπέδειξε τα εξής προσωρινά μέτρα:

«(α) Οι Η.Π.Α. οφείλουν να υιοθετήσουν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε οι José Ernesto Medellín Rojas, César Roberto Fierro Reyna, Rubén Ramírez Cárdenas, Humberto Leal García, και Roberto Moreno Ramos να μην εκτελεστούν έως την έκδοση απόφασης επί της αίτησης ερμηνείας που κατέθεσε το Μεξικό, εκτός εάν οι προαναφερόμενοι πέντε πολίτες του Μεξικού επωφελήθηκαν της επανεξέτασης και της νέας κρίσης των υποθέσεών τους κατά τα οριζόμενα στο σημείο (9) της παραγράφου 153 της απόφασης που εξέδωσε το Δικαστήριο στις 31.3.2004 επί της υπόθεσης *Avena* και άλλοι,

⁴ Σημείωση της επιμελήτριας: Η διάταξη του άρθρου 41 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου ορίζει: « 1. Το Δικαστήριο θα έχει την εξουσία να υποδεικνύει, αν κρίνει ότι το απαιτούν οι περιστάσεις, τα προσωρινά μέτρα που θα έπρεπε να ληφθούν για να διαφυλαχτούν τα δικαιώματα του κάθε διαδίκου. 2. Ωσπου να εκδοθεί η οριστική απόφαση, οι διάδικοι και το Συμβούλιο Ασφαλείας πρέπει να ειδοποιούνται αμέσως για τα μέτρα που υποδεικνύονται.». Για το Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου, που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 2, σελίδα 326.

(β) Η κυβέρνηση των Η.Π.Α. καλείται να ενημερώσει το Δικαστήριο για τα μέτρα που προτίθεται να υιοθετήσει κατ' εφαρμογήν της παρούσας διάταξης».

Περαιτέρω, το Δικαστήριο έκρινε ότι, «έως την έκδοση απόφασης επί της αίτησης ερμηνείας είχε δικαιοδοσία να επιληφθεί των ζητημάτων που άπτονται της παρούσας διάταξης».

Με την από 1.8.2008 επιστολή της, η κυβέρνηση των Η.Π.Α. ενημέρωσε το Δικαστήριο για τα μέτρα που «υιοθέτησε και συνέχισε να εφαρμόζει» κατ' εφαρμογήν της προαναφερόμενης διάταξης.

Με την από 28.8.2008 επιστολή της, η κυβέρνηση του Μεξικού αφενός ενημέρωσε το Δικαστήριο ότι, στις 5.8.2008, η Πολιτεία του Τέξας εκτέλεσε τη θανατική ποινή που είχε επιβληθεί στον José Ernesto Medellín Rojas και αφετέρου αιτήθηκε να της επιτραπεί να καταθέσει συμπληρωματικό υπόμνημα ώστε να αναπτύξει επί της ουσίας την αίτησή της για την ερμηνεία της απόφασης *Avena* υπό το φως των έγγραφων προτάσεων που κατέθεσαν οι Η.Π.Α. και «να προσθέσει αιτιάσεις για την παραβίαση της από 16.7.2008 διάταξης του Δικαστηρίου».

Με το από 17.9.2008 συμπληρωματικό δικόγραφο η κυβέρνηση του Μεξικού αιτείται από το Δικαστήριο να αποφανθεί και να κρίνει:

α) ότι ορθά ερμηνευόμενη η υποχρέωση που επιβλήθηκε στις Η.Π.Α. δυνάμει του σημείου (9)της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena* είναι υποχρέωση αποτελέσματος, αφού σαφώς ορίζεται ότι οι Η.Π.Α. οφείλουν να διασφαλίσουν «την επανεξέταση και τη νέα κρίση των ετυμηγοριών και των ποινών»

και ότι, σύμφωνα με την ερμηνεία της ανωτέρω υποχρέωσης αποτελέσματος,

(1) οι Η.Π.Α. οφείλουν να υιοθετήσουν όλα τα αναγκαία μέτρα, δια των αρμόδιων οργάνων και των οντοτήτων που τις απαρτίζουν, συμπεριλαμβανομένων όλων των κυβερνητικών υπηρεσιών και των φορέων δημόσιας εξουσίας, σε πολιτειακό και ομοσπονδιακό επίπεδο, για την αποκατάσταση [της παραβίασης του άρθρου 36 της Διεθνούς Σύμβασης περί των Προξενικών Σχέσεων] που συνίσταται στην επανεξέταση και νέα κρίση που προβλέπει το σημείο (9) της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena*,

(2) σε πολιτειακό και ομοσπονδιακό επίπεδο, οι Η.Π.Α. οφείλουν να υιοθετήσουν όλα τα αναγκαία μέτρα, δια των αρμόδιων οργάνων και των οντοτήτων που τις απαρτίζουν, συμπεριλαμβανομένων όλων των κυβερνητικών υπηρεσιών και των φορέων δημόσιας εξουσίας, ώστε να μην εκτελεστεί κανένας από τους πολίτες του Μεξικού που, δυνάμει της απόφασης *Avena*, δικαιούται να αιτηθεί την επανεξέταση και τη νέα κρίση της ετυμηγορίας και της ποινής που έχει επιβληθεί σε βάρος του πριν ολο-

κληρωθεί η επανεξέταση και η νέα κρίση της υπόθεσής του και καθοριστεί ότι αποκαταστάθηκε η βλάβη [που υπέστη εξαιτίας της παραβίασης του άρθρου 26 της Σύμβασης περί των Προξενικών Σχέσεων]

(β) εκτελώντας τη θανατική ποινή στην οποία είχε καταδικαστεί ο José Ernesto Medellín Rojas, χωρίς να επανεξετάσουν και να κρίνουν εκ νέου την υπόθεσή του κατά τα οριζόμενα στην απόφαση *Avena*, οι Η.Π.Α. παραβίασαν την από 16.7.2008 διάταξη και την προαναφερόμενη απόφαση του Δικαστηρίου,

(γ) οι Η.Π.Α. υποχρεούνται να εγγυηθούν ότι δεν θα εκτελεστεί κανένας άλλος πολίτης του Μεξικού που, δυνάμει της απόφασης *Avena*, δικαιούται να αιτηθεί την επανεξέταση και τη νέα κρίση της ετυμγορίας και της ποινής που έχει επιβληθεί σε βάρος του πριν ολοκληρωθεί η επανεξέταση και η νέα κρίση της υπόθεσής του και καθοριστεί ότι δεν υπέστη βλάβη από την παραβίαση [του άρθρου 36 της Διεθνούς Σύμβασης περί των Προξενικών Σχέσεων] ».

Με τα από 29.8.2008 και 6.10.2008 δικόγραφά τους, οι Η.Π.Α. αιτήθηκαν από το Δικαστήριο την απόρριψη της αίτησης του Μεξικού για την ερμηνεία της απόφασης *Avena* και, επικουρικά, των αιτημάτων του περί της αναγνώρισης της παραβίασης της από 16.7.2008 διάταξης του Δικαστηρίου και της απόφασης *Avena* και της καταδίκης τους στην παροχή εγγυήσεων περί μη επανάληψης της παραβίασης.

Νόμο βάσιμο: **Α)** Η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να ερμηνεύει την απόφαση που έχει εκδώσει, δυνάμει του άρθρου 60 του Καταστατικού του, είναι ανεξάρτητη από την ύπαρξη οιασδήποτε άλλης βάσης δικαιοδοσίας μεταξύ των διαδίκων της κύριας δίκης. **Β)** Το Δικαστήριο δεν έχει δικαιοδοσία να ερμηνεύσει ζητήματα που δεν έκρινε με την απόφαση που εξέδωσε επί της κύριας δίκης μεταξύ των διαδίκων. **Γ)** Ο διάδικος που αιτείται την ερμηνεία μιας απόφασης υποχρεούται να αναφέρει με ακρίβεια το σημείο ή τα σημεία της απόφασης για τα οποία διαφωνεί ως προς την έννοια ή την έκταση εφαρμογής. **Δ)** Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 60 εμπεριέχει κατ' ανάγκην την παρεπόμενη δικαιοδοσία να αποφαίνεται επί της παραβίασης της διάταξης των προσωρινών μέτρων που έχει υποδείξει. **Ε)** Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 60 του Καταστατικού του δεν του παρέχει την εξουσία να αποφανθεί επί της ενδεχόμενης παραβίασης της απόφασης που καλείται να ερμηνεύσει.

Σκεπτικό: (...) **Α) Επί της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου για την ερμηνεία της απόφασης *Avena*** 15. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι δεν στηρίζεται στην *prima facie* δικαιοδοσία του η από 16.7.2008 διάταξη με την οποία υπέδειξε στις Η.Π.Α. να λάβουν προσωρινά μέτρα. Και διευκρίνισε ότι «η αρμοδιότητά του δυνάμει του άρθρου 60 του Καταστατι-

κού ... είναι ανεξάρτητη από την ύπαρξη οιασδήποτε άλλης βάσης δικαιοδοσίας μεταξύ των διαδικών της κύριας δίκης».

Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, μετά την έκδοση της απόφασης *Avena* οι Η.Π.Α. κατήγγειλαν το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις που ρυθμίζει την Υποχρεωτική Επίλυση των Διαφορών⁵, και υπογραμμίζει σχετικά ότι αυτή η καταγγελία δεν επιδρά επί της δικαιοδοσίας που προβλέπει η διάταξη του άρθρου 60 του Καταστατικού του.

16. Στο πλαίσιο της έκδοσης της από 16.7.2008 διάταξής του, το Δικαστήριο εξέτασε εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 60 για να κρίνει αίτηση ερμηνείας διευκρινίζοντας ότι «έχει δικαιοδοσία να ερμηνεύει κάθε απόφαση που έχει εκδώσει όταν αμφισβητείται η έννοια ή η έκταση εφαρμογής της».

17. Στην ίδια διάταξη, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι «δεν είναι πανομοιότυπα το γαλλικό και το αγγλικό κείμενο του άρθρου 60 του Καταστατικού» και ότι για την ύπαρξη της διαφοράς / «αμφισβήτησης» που προβλέπει το άρθρο 60 δεν απαιτείται να πληρούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπει για τη διαφορά («différend» στο γαλλικό κείμενο) η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 36⁶ του Καταστατικού. Ωστόσο, επισήμανε ότι, αμφότεροι οι διάδικοι συμφωνούν ότι, το σημείο (9) της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena* ιδρύει διεθνή υποχρέωση αποτελέσματος.

18. Ωστόσο, το Δικαστήριο σημείωσε « τις διαφορετικές απόψεις των διαδικών για την έννοια και την έκταση εφαρμογής αυτής της υποχρέωσης αποτελέσματος, και ειδικότερα για το υποκείμενό της, συμπεριλαμβανομένων των ομοσπονδιακών και πολιτειακών αρχών των Η.Π.Α, και για τις συνέπειες που ιδρύει γι' αυτό».

19. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι η διάταξη που εξέδωσε επί του αιτήματος για λήψη προσωρινών μέτρων «δεν προδικάζει κανένα από τα

⁵ Η καταγγελία κοινοποιήθηκε στο Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε. στις 7.3.2005, περίπου ένα χρόνο μετά την έκδοση της απόφασης *Avena* από το Διεθνές Δικαστήριο (βλέπε ΕΔΠΑ 2004, σελίδα 803 και <http://treaties.un.org/Home.aspx>).

⁶ Σημείωση της επιμελήτριας: η παράγραφος 2 του άρθρου 36 του Καταστατικού ορίζει «2. Τα κράτη που έχουν αποδεχτεί αυτό το Καταστατικό θα μπορούν οποτεδήποτε να δηλώσουν ότι αναγνωρίζουν, χωρίς ειδική σύμβαση, ως υποχρεωτική τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, σε σχέση με οποιοδήποτε άλλο κράτος που αναλαμβάνει την ίδια υποχρέωση, για όλες τις νομικές διαφορές που αφορούν: α. την ερμηνεία μιας συνθήκης, β. κάθε θέμα διεθνούς δικαίου, γ. την ύπαρξη γεγονότος που, αν διαπιστωνόταν, θα αποτελούσε παραβίαση διεθνούς υποχρέωσης, δ. τη φύση και την έκταση των επανορθώσεων που πρέπει να γίνουν για την παραβίαση μιας διεθνούς υποχρέωσης» (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 2, σελίδα 326).

ζητήματα που καλείται να κρίνει στο πλαίσιο της εξέτασης της αίτησης ερμηνείας της απόφασης».

20. Επομένως, στη παρούσα διαδικασία, το Δικαστήριο καλείται να εξετάσει εκ νέου αν αμφισβητείται ότι το σημείο (9) της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena* ιδρύει υποχρέωση αποτελέσματος. Επιπλέον, οφείλει να κρίνει εάν οι διάδικοι διαφωνούν ως προς τους φορείς αυτής της υποχρέωσης, εάν δηλαδή αυτή δεσμεύει τις ομοσπονδιακές και πολιτειακές αρχές των Η.Π.Α.

Β) Επί της διαπίστωσης της διαφωνίας των διαδίκων 21. Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου παραδεκτώς ασκείται αίτηση για ερμηνεία απόφασης μόνο στην περίπτωση διαφωνίας των διαδίκων⁷.

22. (...)

23. Το Δικαστήριο εξέτασε προσηκόντως τους ισχυρισμούς των διαδίκων για την ύπαρξη διαφωνίας, που καθιστά αναγκαία την ερμηνεία της φύσης της υποχρέωσης, που επιβλήθηκε στις Η.Π.Α. με την απόφαση *Avena*, δηλαδή εάν πρόκειται για υποχρέωση αποτελέσματος, για την εκπλήρωση της οποίας οφείλουν να διασφαλίσουν την επανεξέταση και την εκ νέου δικαστική κρίση των ετυμηγοριών και των ποινών στις οποίες καταδικάστηκαν οι πολίτες του Μεξικού που κατονομάζονται στην απόφαση *Avena*.

24. Το Μεξικό αναφέρθηκε ειδικότερα στη στάση της ομοσπονδιακής εκτελεστικής εξουσίας των Η.Π.Α. και ισχυρίστηκε ότι κάποιες πτυχές της αντανakλούν τη διαφορετική άποψη των Η.Π.Α. για την έννοια ή την έκταση εφαρμογής της απόφασης *Avena*. Κατά το Μεξικό, αυτή η διαφορά απόψεων αποτυπώνεται στη θέση που υιοθέτησε η κυβέρνηση των Η.Π.Α. ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου: η απόφαση *Avena* δεν είναι άμεσα εκτελεστή στην εσωτερική έννομη τάξη ούτε δεσμεύει τα εθνικά δικαστήρια χωρίς την παρέμβαση του Προέδρου της χώρας ενώ η υποχρέωση που ιδρύει η διάταξη του άρθρου 94 του Καταστατικού

⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις αποφάσεις του επί αιτήσεων ερμηνείας της από 20.11.1950 απόφασης επί της *Υπόθεσης Ασύλου (Κολομβία κατά Περού)*, δημοσιευμένη σε I.C.J. Reports 1950, σελίδα 402 (βλέπε επίσης στο διαδικτυο στη διεύθυνση <http://www.icj-cij.org/docket/files/13/1933.pdf>), της από 24.2.1982 απόφασης επί της *Υπόθεσης της Υφαλοκρηπίδας (Τυνησία κατά Αραβικής Δημοκρατίας της Λιβύης)* δημοσιευμένη σε I.C.J. Reports 1985, σελίδες 216-217, σκέψη 44 (βλέπε επίσης στο διαδικτυο στη διεύθυνση <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&k=05&case=71&code=tl&p3=4>) και της από 11.6.1998 απόφασης επί της *Υπόθεσης των Θαλασσιών και Χερσαίων Συνόρων (Καμερόν κατά Νιγηρίας)*, δημοσιευμένη σε I.C.J. Reports 1999 (I), σελίδα 36, σκέψη 12 (βλέπε επίσης στο διαδικτυο σε <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&k=52&case=101&code=nc&p3=4>).

Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών⁸ περί συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου δεσμεύει αποκλειστικά τις πολιτικές εξουσίες των συμβαλλομένων στο Χάρτη μερών. Κατά την άποψη του Μεξικού, «το διατακτικό της απόφασης *Avena* ιδρύει υποχρέωση αποτελέσματος, που δεσμεύει όλα τα όργανα των Η.Π.Α., συμπεριλαμβανομένων των ομοσπονδιακών και πολιτειακών δικαστικών αρχών, και επιβάλλεται να εκπληρωθεί ανεξάρτητα από τα κωλύματα που θέτει το εσωτερικό δίκαιο». Το Μεξικό υποστηρίζει ότι οι Η.Π.Α. παρέλειψαν να υιοθετήσουν όλα τα αναγκαία μέσα ώστε να εκπληρώσουν όλες οι αρμόδιες αρχές την υποχρέωση που επιβάλλει η απόφαση *Avena* εξαιτίας της περιορισμένης άποψής τους για τα μέσα εκτέλεσης της απόφασης. Επισημαίνει, ειδικότερα, ότι η κυβέρνηση των Η.Π.Α. δεν υποστήριξε ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου την αίτηση του κυρίου Medellín για την αναστολή εκτέλεσης της θανατικής ποινής. Αυτή η στάση εκφράζει τη θεμελιώδη διαφωνία των διαδίκων για την υποχρέωση που οφείλουν να εκπληρώσουν οι Η.Π.Α. και συνίσταται στην επίτευξη συγκεκριμένου αποτελέσματος με κάθε αναγκαίο μέσο. Περαιτέρω, κατά το Μεξικό, την ύπαρξη της διαφωνίας αποδεικνύουν οι θέσεις των αρμόδιων οργάνων της εκτελεστικής, νομοθετικής και δικαστικής εξουσίας, σε ομοσπονδιακό και σε πολιτειακό επίπεδο – όσον αφορά στην Πολιτεία του Τέξας – που είναι διαφορετικές από αυτές που υποστηρίζει για την έννοια ή την έκταση εφαρμογής του σημείου (9) της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena*.

25. Με τις από 29.8.2008 και 6.10.2008 έγγραφες παρατηρήσεις τους οι Η.Π.Α. υποστήριξαν ότι όλα τα ζητήματα που εγείρει το Μεξικό ενώπιον του Δικαστηρίου δεν αφορούν στη διαφωνία των διαδίκων για τη φύση της υποχρέωσης που ιδρύει το σημείο (9) της παραγράφου 153 της απόφασης αλλά στη δυσαρέσκειά του για τον τρόπο με τον οποίο συμμορφώθηκαν με την απόφαση. Ουδέποτε διαφώνησαν οι Η.Π.Α. με την ερμηνεία του Μεξικού για το σημείο (9) της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena*. Συμφωνούν ότι, δυνάμει του σημείου (9) ανέλαβαν την υποχρέωση να υιοθετήσουν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να μην εκτελεστεί κανένας από τους Μεξικανούς πολίτες που κατονομάζονται στην απόφαση αν δεν επωφεληθεί της επανεξέτασης και της εκ νέου κρίσης της υπόθεσής του με τρόπο που δεν παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 36 της Διεθνούς Σύμβασης για τις Προξενικές Σχέσεις. Συγκεκριμένα, στο μέτρο

⁸ Σημείωση της επιμελήτριας: «1. Έκαστον μέλος των Ηνωμένων Εθνών αναλαμβάνει την υποχρέωσιν να συμμορφούται προς την απόφασιν του Διεθνούς Δικαστηρίου επί πάσης υποθέσεως εν ή είναι διάδικος». (βλέπε σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3930.html>).

που το Δικαστήριο τους επέτρεψε να εκτελέσουν την απόφαση με μέσα της επιλογής τους, ο πρόεδρος των Η.Π.Α., με το από 28.2.2005 έγγραφο απευθυνόμενο στον Υπουργό Δικαιοσύνης⁹, κάλεσε τα δικαστήρια της χώρας να συμμορφωθούν με την απόφαση. Επομένως, η εκτελεστική εξουσία υποστήριξε ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης *Medellín κατά Τέξας*, ότι ήταν νόμιμη η απόφαση του Προέδρου και δεσμευτική για τα δικαστήρια της χώρας. Κατά τις Η.Π.Α., η κρίση του Ανωτάτου Δικαστηρίου για την άμεση εφαρμογή των αποφάσεων του Δικαστηρίου δεν σημαίνει ότι υπάρχει διάσταση απόψεων μεταξύ των διαδίκων, αφού πρόκειται για θέμα που αφορά αποκλειστικά στην εσωτερική έννομη τάξη. Το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση *Avena* ιδρύει για τις Η.Π.Α. διεθνή υποχρέωση. Περαιτέρω, οι Η.Π.Α. αμφισβητούν ότι οι θέσεις άλλων κυβερνητικών αρχών μπορεί να δικαιολογήσουν τη διάσταση απόψεων μεταξύ των διαδίκων όσον αφορά στην ερμηνεία της απόφασης *Avena*. Επισημαίνουν ότι το Μεξικό επικαλείται σχετικά τις θέσεις που υιοθέτησαν κάποια όργανα που δεν έχουν την εξουσία να εκφράζουν την επίσημη θέση του κράτους σε διεθνές επίπεδο. Επομένως, η διαφορετική ερμηνεία της απόφασης *Avena* από την Πολιτεία του Τέξας ή οιαδήποτε άλλη Πολιτεία των ΗΠΑ δεν επιδρά επί του νομικού ζητήματος που κρίνει το Δικαστήριο.

26. Κατ' επανάληψη διαβεβαίωσαν οι Η.Π.Α. ότι η απόφαση *Avena* ιδρύει υποχρέωση αποτελέσματος και ότι η ελευθερία επιλογής των

⁹ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 5. Όπως σημειώνει ο Δικαστής Stevens του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Η.Π.Α. στην εν μέρει μειοψηφούσα άποψη του της απόφασης για το μη δεσμευτικό χαρακτήρα του σχετικού εγγράφου του Προέδρου των Η.Π.Α. «η αδυναμία του Προέδρου να νομοθετήσει μονομερώς δεν απαλλάσσει τις Η.Π.Α. από την υποχρέωση να υιοθετήσουν μέτρα για τη συμμόρφωση με την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου. (...) Μια από τις συνέπειες της μορφής διακυβέρνησης της χώρας μας είναι η ευθύνη που επωμίζονται οι Πολιτείες για την προστασία της τιμής και της ακεραιότητας του έθνους. Το καθήκον της Πολιτείας του Τέξας είναι καίριας σημασίας, γιατί παραλείποντας να εφαρμόσει τη Σύμβαση της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις ενέπλεξε τις Η.Π.Α. στην υπό κρίση αντιδικία. Έχοντας ήδη εκθέσει το έθνος με την παραβίαση της Σύμβασης, η Πολιτεία του Τέξας οφείλει να αποτρέψει την παραβίαση μιας άλλης. Σε αντίθεση με την Πολιτεία του Τέξας, η Πολιτεία της Οκλαχόμα ανέστειλε την εκτέλεση του Obsaldo Torres και διέταξε να διερευνηθεί εάν ο ενδιαφερόμενος είχε υποστεί βλάβη λόγω της παραβίασης της Σύμβασης της Βιέννης. Αυθημερόν, ο κυβερνήτης της Πολιτείας μετέτρεψε τη θανατική ποινή σε ισόβια κάθειρξη υπογραμμίζοντας: α) ότι οι Η.Π.Α. έχουν υπογράψει τη Σύμβαση της Βιέννης, β) ότι η Σύμβαση είναι σημαντική για την προστασία των δικαιωμάτων του Αμερικανών πολιτών στο εξωτερικών, γ) ότι το Διεθνές Δικαστήριο απεφάνθη ότι παραβιάστηκαν τα δικαιώματα του Torres και δ) ότι το Υπουργείο Εξωτερικών των Η.Π.Α. επέστησε την προσοχή στις συμβατικές υποχρεώσεις των Η.Π.Α.

μέσων όσον αφορά στην εκτέλεσή της δεν αναιρεί τη δέσμευσή τους να συμμορφωθούν με αυτήν.

27. Στην από 16.7.2008 διάταξη του το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι «αμφότεροι οι διάδικοι αντιμετωπίζουν το σημείο (9) της παραγράφου 153 ... ως υποχρέωση αποτελέσματος». Ενόψει της προσωρινής φύσης της κρίσης του επί του θέματος αυτού, το Δικαστήριο εξέτασε τα επιχειρήματα που προέβησαν με τις από 29.8.2008, 17.9.2008 και 6.10.2008 έγγραφες προτάσεις τους όσον αφορά στη φύση της υποχρέωσης που ιδρύει το σημείο (9) της παραγράφου 153 της απόφασης, αν δηλαδή θεωρούν ότι πρόκειται για υποχρέωση που απαιτεί συγκεκριμένο αποτέλεσμα. Εν προκειμένω, τούτο σημαίνει την υποχρέωση των Η.Π.Α. να εξασφαλίσουν τη σύμφωνη με τις σκέψεις 138 έως 141 της απόφασης *Avena* επανεξέταση και εκ νέου κρίση των υποθέσεων των Μεξικανών πολιτών που αναφέρονται σε αυτή και αντιμετωπίζουν το φαινόμενο του «διαδρόμου του θανάτου» χωρίς να έχουν επωφεληθεί της επανεξέτασης και της εκ νέου κρίσης της ετυμηγορίας και της ποινής στην οποία έχουν καταδικαστεί. Επιπλέον, με την από 16.7.2008 διάταξη του το Δικαστήριο υπέδειξε στις Η.Π.Α. να αναστείλουν την εκτέλεση της θανατικής ποινής των José Ernesto Medellín Rojas, César Roberto Fierro Reyna, Rubén Ramírez Cárdenas, Humberto Leal García, και Roberto Moreno Ramos. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι αυτή η υποχρέωση αποτελέσματος πρέπει να εκπληρωθεί εντός ευλόγου χρόνου. Δεν μπορεί να αντιμετωπιστούν ως εκπλήρωση της υποχρέωσης αποτελέσματος οι όποιες προσπάθειες των Η.Π.Α., όσο σοβαρές και αν είναι, εάν δεν συνεπάγονται την επανεξέταση και την εκ νέου κρίση κατά τα οριζόμενα στις σκέψεις 138 έως 141 της απόφασης *Avena*.

28. Οι Η.Π.Α. επιμένουν ότι αποδέχονται πλήρως ότι το σημείο (9) της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena* ιδρύει υποχρέωση αποτελέσματος και εμμένουν στη θέση τους ότι δεν υπάρχει διαφωνία μεταξύ των διαδίκων ως προς το εάν αυτό το σημείο της απόφασης ιδρύει υποχρέωση αποτελέσματος. Επομένως, δεν υπάρχει διαφωνία κατά την έννοια της προϋπόθεσης που θέτει το άρθρο 60 του Καταστατικού. Το Μεξικό, αναφερόμενο σε ορισμένες παραλείψεις της ομοσπονδιακής κυβέρνησης καθώς και σε ορισμένες ενέργειες και δηλώσεις κυβερνητικών οργάνων ή άλλων δημόσιων αρχών, ισχυρίζεται ότι στην πραγματικότητα οι Η.Π.Α. δεν αποδέχονται ότι δεσμεύονται από υποχρέωση αποτελέσματος. Επομένως, εν προκειμένω υπάρχει διαφωνία κατά την έννοια του άρθρου 60 του Καταστατικού του Δικαστηρίου.

Γ) Επί της διαπίστωσης της διαφωνίας των διαδίκων όσον αφορά στα υποκείμενα της υποχρέωσης που επιβάλλει η απόφαση *Avena*

29. Ανήκει στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου η κρίση για τη διαπίστωση της διαφωνίας κατά την έννοια του άρθρου 60 του Καταστατικού¹⁰.

Για το σκοπό αυτό, το Δικαστήριο εξέτασε τις έγγραφες προτάσεις των διαδίκων προκειμένου να εξακριβώσει τη θέση τους υπό το φως των διαπιστώσεων της σκέψης 55 της από 16.7.2008 διάταξής του,

«φαίνεται ... ότι αποκλίνουν οι απόψεις τους για την έννοια και την έκταση εφαρμογής αυτής της υποχρέωσης αποτελέσματος, και ειδικότερα για το υποκείμενό της, συμπεριλαμβανομένων των ομοσπονδιακών και πολιτειακών αρχών των Η.Π.Α, και για τις συνέπειες που ιδρύει γι' αυτό».

30. Ενόψει των ανωτέρω, κατά το Δικαστήριο δύο είναι τρόποι που μπορεί να εξεταστεί το ζήτημα, δηλαδή η ύπαρξη διαφωνίας, κατά την έννοια του άρθρου 60 του Καταστατικού, της οποίας η ρύθμιση απαιτεί την ερμηνεία του σημείου (9) της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena*.

31. Κατ' αρχήν, μπορεί να υποστηριχθεί ότι διάφορα στοιχεία υποδηλώνουν τις διαφορετικές θέσεις των διαδίκων, που συνιστούν διαφωνία κατά την έννοια του άρθρου 60 του Καταστατικού.

Το Μεξικό επισημαίνει ότι, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης *Medellín κατά Τέξας*¹¹ ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Η.Π.Α., «η ομοσπονδιακή κυβέρνηση υποστήριξε ότι, το άρθρο 94 (1) [του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών] εφαρμόζεται μόνο στις πολιτικές εξουσίες των συμβαλλομένων μερών ... και όχι στα κράτη ως σύνολο» και προσθέτει ότι «αυτή η ερμηνεία στερείται οιασδήποτε βάσης ... είτε στο κείμενο της σχετικής διάταξης ή στο σκοπό και στο αντικείμενό της ή στις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου»¹². Κατά το Μεξικό, στη βάση αυτής «της

¹⁰ Σχετικά, το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφαση Ερμηνείας των Αποφάσεων Νο. 7 και 8 (*Factory at Chorzów*), Απόφαση Νο. 11, 1927, Διαρκές Διεθνές Δικαστήριο, δημοσιευμένη σε Series A, No. 13, σελίδα 12 και στην ιστοσελίδα του Διεθνούς Δικαστηρίου στη διεύθυνση: http://www.icj-cij.org/pcij/serie_A/A_13/43-Interpretation_des_Arrets_No_7_et_8_Usine_de_Chorzow_Arret.pdf.

¹¹ Δημοσιευμένη σε Supreme Court Reporter, Vol. 128, 2008, σελίδα 1346, βλέπε επίσης στη διεύθυνση <http://www.supremecourt.gov/opinions/07pdf/06-984.pdf>.

¹² Διαφορετική ήταν η άποψη των Δικαστών Breyer, Souter και Ginsburg του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Η.Π.Α. που μειοψήφησαν. Σημειώνοντας ότι το Σύνταγμα των Η.Π.Α. προβλέπει την αυξημένη τυπική ισχύ των διεθνών Συμβάσεων και την υποχρέωση των δικαστών όλων των Πολιτειών να εφαρμόζουν τις διατάξεις τους, έκριναν ότι οι υποχρεώσεις της Σύμβασης για τις Προξενικές Σχέσεις και, επομένως, η απόφαση που στηρίζεται στην αναγνώριση της δικαιοδοσίας του Διεθνούς Δικαστηρίου, δεσμεύουν τα εθνικά δικαστήρια όπως «μια πράξη της ομοσπονδιακής νομοθετικής εξουσίας». Κατά την άποψη της μειοψηφίας, ορθά αποφάσισε ο Πρόεδρος των Η.Π.Α. ότι δεν ήταν αναγκαία οιαδήποτε νομοθετική

εσφαλμένης ερμηνείας» έκρινε «το Ανώτατο Δικαστήριο ότι η υποχρέωση συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου που ορίζει η παράγραφος 1 του άρθρου 94 κωλύει ... τις δικαστικές αρχές – τις πλέον αρμόδιες για την εκπλήρωση της υποχρέωσης που επιβάλλει η απόφαση *Avena* – να υιοθετήσουν τα προσήκοντα μέτρα» αφού κατά το Ανώτατο Δικαστήριο αυτή η διάταξη του Χάρτη αναφέρεται στη «δέσμευση των κρατών μελών του Ο.Η.Ε. να υιοθετήσουν μεταγενέστερα, δια των πολιτικών τους εξουσιών, τα μέτρα εκτέλεσης των αποφάσεων του Διεθνούς Δικαστηρίου»¹³. Επομένως, κατά την άποψη του Μεξικού, το Ανώτατο Δικαστήριο

πράξη για την εκτέλεση της απόφασης του Διεθνούς Δικαστηρίου στην εσωτερική έννομη τάξη. Υπό το φως της σχετικής νομολογίας των δικαστηρίων των Η.Π.Α., η μειοψηφία έκρινε ότι είναι αυτοδύναμη εφαρμογής (self-executing) οι διατάξεις της Σύμβασης της Βιέννης, που εφάρμοσε το Διεθνές Δικαστήριο (προσδίδοντας νομική ισχύ εσωτερικού δικαίου στην απόφασή του).

¹³ Κατά την άποψη της μειοψηφίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Η.Π.Α. δεν απαιτείται ειδικότερη νομοθετική ρύθμιση για την εφαρμογή της απόφασης *Avena* από τα εθνικά δικαστήρια για τους εξής λόγους: α) Με το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης της Βιέννης για Προξενικές Σχέσεις προβλέπεται ένας χώρος υποχρεωτικής διευθέτησης των διαφορών που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή και ερμηνεία της Σύμβασης. Στο μέτρο που η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 94 του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. προβλέπει την υποχρέωση συμμόρφωσης των συμβαλλομένων μερών με τις αποφάσεις του Διεθνούς Δικαστηρίου όπου είναι διάδικοι και το Καταστατικό του Δικαστηρίου προβλέπει τη δεσμευτική ισχύ των αποφάσεών του για τους διαδίκους που αποδέχονται τη δικαιοδοσία του, η εκτέλεση μιας δικαστικής απόφασης με «δεσμευτική ισχύ» συνεπάγεται αναπόφευκτα δικαστική δράση. β) Όταν οι Η.Π.Α. κύρωσαν τη Σύμβαση της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις, το Υπουργείο Εξωτερικών δήλωσε ότι η «Σύμβαση έχει αυτοδύναμη εφαρμογή και δεν απαιτείται η υιοθέτηση ειδικής ή συμπληρωματικής νομοθεσίας», γ) Σύμφωνα με τη λογική, έχει αυτοδύναμη ισχύ η διάταξη μιας Σύμβασης, που προβλέπει την έκδοση «οριστικών» και δεσμευτικών» αποφάσεων για τη «διευθέτηση» διαφοράς, στο μέτρο που η σχετική απόφαση αφορά στην έννοια της διάταξης της Σύμβασης που είναι αυτομάτως εφαρμοστέα, δ) Η άποψη της πλειοψηφίας έχει αρνητικές συνέπειες, στο μέτρο που οι Η.Π.Α. έχουν υπογράψει περίπου 70 διεθνείς συμβάσεις, πολυμερείς ή διμερείς, που προβλέπουν τη διευθέτηση των διαφορών ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου με διατάξεις όμοιες με αυτές του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση της Βιέννης. Αν το Προαιρετικό Πρωτόκολλο, σε συνδυασμό με τον Καταστατικό Χάρτη του Ο.Η.Ε. και το προσαρτώμενο σε αυτόν Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου δεν αρκούν για να διασφαλίσουν την εφαρμογή της απόφασης *Avena*, δύσκολα μπορεί να εξαχθεί διαφορετικό συμπέρασμα σε οιαδήποτε άλλη περίπτωση, με αποτέλεσμα να υπονομεύονται οι μακροχρόνιες προσπάθειες των προαναφερόμενων διεθνών κειμένων για τη δημιουργία ενός πραγματικού διεθνούς συστήματος ερμηνείας και εφαρμογής διατάξεων διεθνών συμβάσεων, συχνά εμπορικών, αυτοδύναμης εφαρμογής, ε) Άλλα στοιχεία της απόφασης *Avena* την καθιστούν άμεσης εφαρμογής. Το ειδικότερο ζήτημα που θέτει είναι η «επανεξέταση και η εκ νέου κρίση» της

των Η.Π.Α. απεφάνθη ότι η απόφαση *Avena* δεν επιβάλλει υποχρέωση αποτελέσματος δεσμευτική για όλα τα όργανα των Η.Π.Α., συμπεριλαμβανομένων των ομοσπονδιακών και πολιτειακών δικαστικών αρχών. Σε αυτό το πλαίσιο, η υποχρέωση του σημείου (9) της παραγράφου 153 δεν θεωρείται πραγματική υποχρέωση αποτελέσματος. Περαιτέρω, κατά το Μεξικό, παρόμοια ερμηνεία δεν λαμβάνει υπόψη τη σκέψη της απόφασης *Avena* κατά την οποία:

«το Δικαστήριο θεωρεί ότι πρέπει να αξιολογηθούν και να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο της διαδικασίας επανεξέτασης και νέας κρίσης οι νομικές συνέπειες της παραβίασης των ατομικών δικαιωμάτων των μεξικανών στο πλαίσιο του άρθρου 36 παρ. 1 (β) της Σύμβασης λόγω της αλληλουχίας των δικαστικών διαδικασιών που κατέληξαν στην παρατεταμένη κράτηση ή στην καταδίκη και στην απαγγελία αυστηρών ποινών. Το Δικαστήριο κρίνει ότι το έργο αυτό υπάγεται στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων»¹⁴.

«πιθανής βλάβης» που υπέστη καθένας από τους 51 πολίτες του Μεξικού, που κατονομάζονται σε αυτή, από την παράλειψη των αρχών του κράτους όπου συνελήφθησαν να τους διασφαλίσουν τα δικαιώματα που εγγυάται η Σύμβαση για τις Προξενικές Σχέσεις. Αυτή η επανεξέταση περιλαμβάνει την κατανόηση του τρόπου λειτουργίας της ποινικής δικονομίας, συμπεριλαμβανομένων των συνθηκών και του περιβάλλοντος που ενδεχομένως προκάλεσαν βλάβη στους ενδιαφερόμενους. Τα δικαστήρια γνωρίζουν την ποινική διαδικασία και τη βλάβη που μπορεί να προκαλέσει η παράλειψη σεβασμού σχετικού δικαιώματος. Όχι η νομοθετική εξουσία. Σε κανονικές συνθήκες, το Κογκρέσο δεν νομοθετεί για ατομικές περιπτώσεις. Τι είδους ειδική νομοθεσία πιστεύει ότι όφειλε να υιοθετήσει το Κογκρέσο ώστε να εφαρμοστεί η απόφαση *Avena* στην έννομη τάξη των Η.Π.Α.; στ) Η διαπίστωση περί της αυτοδύναμης εφαρμογής των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση της Βιέννης (και επομένως και της απόφασης του Διεθνούς Δικαστηρίου) δεν απειλεί συνταγματική σύγκρουση εξουσιών. Δεν απαιτεί νέα μη δικαστική δράση. Το ζητούμενο είναι η εφαρμογή της απόφασης του Διεθνούς Δικαστηρίου ως δεσμευτικό δίκαιο για τους διαδίκους στη συγκεκριμένη ποινική διαδικασία, που προβλέπει το δίκαιο της Πολιτείας του Τέξας ανεξάρτητα από τη Σύμβαση. ζ) Ούτε ο Πρόεδρος των Η.Π.Α. ούτε το Κογκρέσο εξέφρασαν ανησυχία για την αυτοδύναμη εφαρμογή της απόφασης του Διεθνούς Δικαστηρίου. Αντίθετα, ο Πρόεδρος προέτρεψε για την εφαρμογή της. Και καταλήγει η άποψη της μειοψηφίας ότι, η άποψη της πλειοψηφίας «απειλεί να στερήσει τους πολίτες, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρηματιών, των ιδιοκτητών περιουσιακών στοιχείων, των δικαιούχων κληρονομικών δικαιωμάτων, των προξενικών υπαλλήλων και άλλων, από τις διαδικασίες διευθέτησης των διαφορών που προβλέπουν πολλές συνθήκες, συμπεριλαμβανομένων των εμπορικών. Σε έναν κόσμο παγκοσμιοποίησης της εμπορικής και της επιχειρηματικής δράσης αλλά και των μετακινήσεων [η άποψη της πλειοψηφίας] κινείται σε λάθος κατεύθυνση».

¹⁴ Σκέψη 140 της απόφασης *Avena*.

Περαιτέρω, κατά το Μεξικό, η προαναφερόμενη κρίση του Ανωτάτου Δικαστηρίου είναι ασύμβατη με την ερμηνεία της απόφασης *Avena*, που επιβάλλει υποχρέωση αποτελέσματος δεσμεύουσα όλα τα όργανα των Η.Π.Α., συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών αρχών.

32. Από αυτήν την άποψη, με τις από 17.9.2008 προτάσεις του το Μεξικό υποστηρίζει ότι η υποχρέωση του σημείου (9) της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena* δεσμεύει όλες τις επιμέρους οντότητες των Η.Π.Α.

Επιπλέον, το Μεξικό αμφισβητεί τον ισχυρισμό της Πολιτείας του Τέξας, που υποστήριξε ότι, πριν την εκτέλεση της θανατικής ποινής, ο κύριος Medellín προσέφυγε ενώπιον ομοσπονδιακού και πολιτειακού δικαστηρίου για την επανεξέταση και τη νέα κρίση της υπόθεσής του, κατά την έννοια του σημείου (9) της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena*.

33. Κατά το Μεξικό, οι ισχυρισμοί και οι ενέργειες των Η.Π.Α. διαψεύδουν τη θέση τους σύμφωνα με την οποία αναγνωρίζουν ότι αποτελούν υποχρέωση αποτελέσματος η επανεξέταση και η νέα κρίση των υποθέσεων των μεξικανών πολιτών που κατονομάζονται στην απόφαση *Avena*. Σχετικά επικαλείται την απόφαση της κυβέρνησης των Η.Π.Α. να μην παρασταθεί κατά τη συζήτηση της αίτησης αναστολής εκτέλεσης του κυρίου Medellín ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Εξάλλου, επισημαίνει ότι, οι Η.Π.Α. καθυστέρησαν να προκαλέσουν την παρέμβαση του Κογκρέσου προκειμένου να διασφαλίσει την πραγματική συμμόρφωση όλων των Πολιτειών με την προαναφερόμενη υποχρέωση.

34. Επίσης, το Μεξικό υπογραμμίζει την κρίση του Ανωτάτου Δικαστηρίου, κατά την οποία η υποχρέωση που επιβάλει το σημείο (9) της παραγράφου 153 δεν μπορεί να έχει άμεση εφαρμογή από τις δικαστικές αρχές, δυνάμει του εγγράφου του Προέδρου, χωρίς νομοθετική παρέμβαση. Κατά την άποψη του Μεξικού – που δεν συμμερίζονται οι Η.Π.Α. – τούτο σημαίνει κατ' ανάγκην ότι η επίδικη υποχρέωση δεν αντιμετωπίζεται πραγματικά ως υποχρέωση αποτελέσματος.

35. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, οι προαναφερόμενοι ισχυρισμοί μπορεί να υποδηλώνουν την, κατά την έννοια του άρθρου 60 του Καταστατικού, διαφωνία μεταξύ των διαδίκων.

36. Από την άλλη πλευρά, διάφορα στοιχεία υποδηλώνουν ότι οι διάδικοι δεν διαφωνούν. Το Δικαστήριο σημειώνει – χωρίς να συμφωνεί κατ' ανάγκην με κάποιες από τις σκέψεις που διατύπωσε το Ανώτατο Δικαστήριο των Η.Π.Α. και άπτονται του διεθνούς δικαίου – ότι το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε ότι, η απόφαση *Avena* ιδρύει υποχρέωση που δεσμεύει τις Η.Π.Α., διευκρινίζοντας όμως ότι δεν παράγει άμεσα αποτελέσματα στην εθνική έννομη τάξη και ότι δεν μπορεί να εφαρμοστεί επί τη βάση εγγράφου του Προέδρου της χώρας.

37. Αναφερόμενες στην από 16.7.2008 διάταξη του Δικαστηρίου, από την οποία διαφαίνεται η διαφωνία των διαδίκων ως προς την έννοια και την έκταση εφαρμογής του σημείου (9) της παραγράφου 153 της απόφασης και ως προς το υποκείμενο της σχετικής υποχρέωσης, οι Η.Π.Α. επανέλαβαν στις από 19.8.2008 προτάσεις τους ότι η ομοσπονδιακή κυβέρνηση «εκπροσωπεί» όλα τα όργανα και όλες τις οντότητες της κυβερνητικής εξουσίας και ότι φέρει την ευθύνη για τις πράξεις τους. (...)

38. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, το άρθρο 98 (2) του Κανονισμού Λειτουργίας του προβλέπει την υποχρέωση του διαδίκου που καταθέτει αίτηση για ερμηνεία μιας απόφασης να «αναφέρει με ακρίβεια το σημείο ή τα σημεία της απόφασης για τα οποία διαφωνεί ως προς την έννοια ή την έκταση εφαρμογής».

Το Μεξικό είχε τη δυνατότητα να αποσαφηνίσει τα αμφισβητούμενα σημεία της έννοιας ή της έκτασης εφαρμογής της απόφασης *Avena*, κατ' αρχήν στο από 5.6.2008 εισαγωγικό δικόγραφο και εν συνεχεία στις από 17.9.2008 προτάσεις του.

Στο εισαγωγικό δικόγραφο το Μεξικό εκθέτει τη διαφωνία για την αναγνώριση της υποχρέωσης αποτελέσματος που επιβάλλει το σημείο (9) της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena*. Αμέσως αναγνώρισαν οι Η.Π.Α. ότι έχουν αναλάβει υποχρέωση αποτελέσματος. Διαφαίνεται ότι οι ισχυρισμοί που προβάλλει το Μεξικό αφορούν ειδικότερα στο ζήτημα της εκπλήρωσης της υποχρέωσης που επιβλήθηκε στις Η.Π.Α. δυνάμει της απόφασης *Avena*. Στις από 17.9.2008 προτάσεις του το Μεξικό αναφέρεται σε ορισμένες ενέργειες και δηλώσεις των οντοτήτων που απαρτίζουν τις Η.Π.Α. καθώς και σε ό,τι χαρακτηρίζει ως παραλείψεις της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Παρόλα αυτά, οι ισχυρισμοί του επί του αντικειμένου της αίτησης ερμηνείας είναι ιδιαίτερα αόριστοι. Επιπλέον, μόνο συμπερασματικά μπορεί να διακρίνει κανείς τη διαφωνία του Μεξικού με τις Η.Π.Α. ως προς το υποκείμενο της υποχρέωσης αποτελέσματος, εάν δηλαδή δεσμεύει όλες τις κρατικές και ομοσπονδιακές αρχές, και ως προς τη σχετική θέση τους.

39. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι με το από 5.6.2008 δικόγραφο το Μεξικό αιτήθηκε να επιβεβαιωθεί ότι η υποχρέωση που επιβλήθηκε στις Η.Π.Α. δυνάμει του σημείου (9) της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena* αποτελεί υποχρέωση αποτελέσματος. (...)

41. (...) Επομένως, το Δικαστήριο αδυνατεί να κρίνει ότι το Μεξικό απέδειξε την ύπαρξη διαφωνίας με τις Η.Π.Α. (...)

Το Μεξικό δεν διευκρίνισε ότι η υποχρέωση που επιβλήθηκε στις Η.Π.Α. δυνάμει της απόφασης *Avena* δεσμεύει άμεσα τα όργανα, τις οντότητες ή τις αρχές αυτής της χώρας, παρότι τούτο μπορεί να συναχθεί

από τους ισχυρισμούς που προέβλεπε ενώπιον του Δικαστηρίου με τις από 17.9.2008 προτάσεις του.

(...)

Δ) Επί της άμεσης εφαρμογής της υποχρέωσης που ιδρύει το σημείο (9) της παραγράφου 153 της απόφασης Avena 43. Ωστόσο, κατά την άποψη του Δικαστηρίου, ακόμη και αν συναγόταν ότι στην υπό κρίση υπόθεση υπάρχει διαφωνία κατά την έννοια του άρθρου 60 του Καταστατικού, η αίτηση του Μεξικού προσκρούει και σε ένα άλλο κώλυμα. Πράγματι, από τους ισχυρισμούς των διαδίκων διαφαίνεται η διαφωνία τους για την άμεση εφαρμογή της υποχρέωσης που επιβάλλει το σημείο (9) της παραγράφου 153 της απόφασης Avena στην έννομη τάξη των Η.Π.Α.

44. Η απόφαση Avena δεν προβλέπει ούτε υπονοοεί ότι τα δικαστήρια των Η.Π.Α. οφείλουν να προβούν σε άμεση εφαρμογή του σημείου (9) της παραγράφου 153. Είναι αληθές ότι η υποχρέωση που επιβάλλει το σημείο (9) της παραγράφου 153 της απόφασης είναι υποχρέωση αποτελέσματος που προφανώς πρέπει να εκπληρωθεί άνευ όρων. Υπό το φως του διεθνούς δικαίου, οιαδήποτε παράλειψη εκπλήρωσης της υποχρέωσης συνιστά παράνομη συμπεριφορά. Ωστόσο, σύμφωνα με την απόφαση, επαφίεται στις Η.Π.Α. να επιλέξουν τα μέσα εκπλήρωσης της υποχρέωσης, χωρίς να αποκλείεται η υιοθέτηση, εντός ευλόγου χρόνου, προσήκουσας νομοθεσίας, εφόσον τούτο επιβάλλει το εθνικό συνταγματικό δίκαιο. Η απόφαση Avena δεν κωλύει την άμεση εκπλήρωση της επίδικης υποχρέωσης, εάν τούτο είναι επιτρεπτό δυνάμει του εθνικού δικαίου. Επομένως, αυτό το ζήτημα δεν μπορεί να εισαχθεί προς κρίση ενώπιον του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της αίτησης ερμηνείας της απόφασης, δυνάμει του άρθρου 60 του Καταστατικού, στο μέτρο που δεν απεφάνθη επί αυτού το Δικαστήριο με την από 31.3.2004 απόφασή του¹⁵.

45. Οι ισχυρισμοί του Μεξικού, όπως εκτίθενται ανωτέρω¹⁶, αφορούν στο γενικότερο ζήτημα της εφαρμογής των αποφάσεων του Δικαστηρίου στην εσωτερική έννομη τάξη των διαδίκων χωρίς να αναφέρονται ειδικότερα στην «έννοια» και την «έκταση εφαρμογής» της απόφασης Avena, όπως προβλέπει το άρθρο 60 του Καταστατικού. Λόγω του γενικού χαρακτήρα του, το ζήτημα ερμηνείας που εγείρει το Μεξικό εκφεύγει της δικαιοδοσίας που αναγνωρίζει στο Δικαστήριο το άρθρο 60 του Καταστατικού. Σε κάθε περίπτωση, η αμφισβήτηση που ισχυρίζεται εν

¹⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην από 20.11.1950 απόφασή του επί της αίτησης ερμηνείας της *Υπόθεσης Ασύλου* (Κολομβία κατά Περού), δημοσιευμένη σε I.C.J. Reports 1950, σελίδα 402 (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 7 στη σελίδα 331).

¹⁶ Βλέπε ανωτέρω, σκέψη 31 της απόφασης.

προκειμένου το Μεξικό δεν αφορά στην ερμηνεία της απόφασης *Avena* και ειδικότερα του σημείου (9) της παραγράφου 153.

46. Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο αδυνατεί να κρίνει την αίτηση του Μεξικού περί ερμηνείας της απόφασης.

47. Πριν κρίνει τα αιτήματα που περιλαμβάνονται στο συμπληρωματικό υπόμνημα του Μεξικού, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι εκτιμήσεις του εσωτερικού δικαίου δεν απαλλάσσουν τις Η.Π.Α. από την υποχρέωση εκπλήρωσης της υποχρέωσης που επιβλήθηκε με την απόφαση *Avena*. Οι Η.Π.Α. έχουν την ελευθερία της επιλογής των μέσων εκπλήρωσης αυτής της υποχρέωσης και, στην περίπτωση όπου το εφαρμοσθέν μέσο δεν επιτρέπει την επίτευξη του διωκόμενου αποτελέσματος σε εύλογο χρόνο οφείλουν άμεσα να υιοθετήσουν άλλα αποτελεσματικά μέσα.

48. Στο πλαίσιο της διαδικασίας για την ερμηνεία της απόφασης *Avena*, το Μεξικό αιτήθηκε επίσης από το Δικαστήριο: πρώτον, να αποφανθεί και να κρίνει ότι, εκτελώντας τον κύριο *Medellín* στις 5.8.2008 χωρίς να επανεξετάσουν και να κρίνουν εκ νέου την υπόθεσή του κατά τα οριζόμενα στην απόφαση *Avena*, οι Η.Π.Α. παραβίασαν την από 16.7.2008 διάταξή του με την οποία τους υπέδειξε τη λήψη προσωρινών μέτρων, δεύτερον, ότι η εκτέλεση του κυρίου *Medellín* παραβιάζει την απόφαση *Avena* και, τρίτον, να υποχρεώσει τις Η.Π.Α. να εγγυηθούν τη μη επανάληψη της παραβίασης στο μέλλον.

49. Οι Η.Π.Α. ισχυρίζονται ότι η κρίση των συμπληρωματικών αιτημάτων του Μεξικού εκφεύγει της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου. Ως προς το αίτημα που αφορά στην αναγνώριση της παραβίασης της από 16.7.2008 διάταξης προσωρινών μέτρων υποστηρίζουν, κατ' αρχήν, ότι το παρεμπόδιον αυτό ζήτημα δεν υπάγεται στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου να αποφανθεί επί της αίτησης ερμηνείας της απόφασης. Δεύτερον, και επικουρικός, προβάλλουν ότι το αίτημα αυτό υπερβαίνει, σε κάθε περίπτωση, τη δικαιοδοσία που έχει το Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 60 του Καταστατικού του. Ομοίως, θεωρούν ότι το Δικαστήριο δεν έχει δικαιοδοσία να αποφανθεί επί της υποτιθέμενης παραβίασης της απόφασης *Avena*. Τέλος, αμφισβητούν την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να διατάξει εγγυήσεις για τη μη επανάληψη της παραβίασης στο μέλλον.

(...)

Ε) Επί της παραβίασης της διάταξης προσωρινών μέτρων

51. Για να αποφανθεί επί της παραβίασης της διάταξης των προσωρινών μέτρων που υπέδειξε, το Δικαστήριο δεν υποχρεούται να αναζητήσει άλλη βάση δικαιοδοσίας πέραν αυτής που προβλέπει το άρθρο 60 του Καταστατικού του. Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 60 εμπεριέχει κατ' ανάγκην την παρεπόμενη δικαιοδοσία να αποφαινεται επί της παραβίασης της διάταξης των προσωρινών μέτρων. Τούτο ισχύει και

για τις περιπτώσεις, όπως η υπό κρίση, όπου, κατά την εξέταση της αίτησης για την ερμηνεία της απόφασής του το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν έχει αρμοδιότητα να αποφανθεί δυνάμει του άρθρου 60 του Καταστατικού.

52. Στις 5.8.2008, μετά την απόρριψη του αιτήματός του για απονομή χάριτος, η Πολιτεία του Τέξας εκτέλεσε τη θανατική ποινή του κυρίου Medellín, που προηγουμένως είχε ασκήσει ανεπιτυχώς αίτηση *habeas corpus*¹⁷ αλλά και αίτηση αναστολής εκτέλεσης της ποινής. Ο κύριος Medellín εκτελέστηκε χωρίς να του παρασχεθεί η δυνατότητα της επανεξέτασης και της εκ νέου κρίσης της υπόθεσής του κατά τα οριζόμενα στις σκέψεις 138 έως 141 της απόφασης *Avena* και κατά παράβαση των προσωρινών μέτρων που υπέδειξε το Δικαστήριο στις Η.Π.Α. με την από 16.7.2008 διάταξή του

53. Επομένως, στην περίπτωση του José Ernesto Medellín Rojas, οι Η.Π.Α. δεν εκπλήρωσαν την υποχρέωση που ανέλαβαν δυνάμει της από 16.7.2008 διάταξης προσωρινών μέτρων του Δικαστηρίου.

54. Περαιτέρω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι με την από 16.7.2008 διάταξή του υπέδειξε στις Η.Π.Α. να λάβουν προσωρινά μέτρα, συνιστάμενα στη μη εκτέλεση της ποινής πέντε εκ των μεξικανών πολιτών που κατονομάζονται στην απόφαση *Avena* πριν επωφεληθούν της επανεξέτασης και της εκ νέου κρίσης των ετυμηγοριών και των ποινών στις οποίες είχαν καταδικαστεί, έως ότου εκδώσει απόφαση επί της αίτησης του Μεξικού για την ερμηνεία του σημείου (9) της παραγράφου 153 της από 31.3.2004 απόφασης. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, δυνάμει των σημείων (4), (5), (6), (7) και (9) της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena* οι Η.Π.Α. φέρουν αμέριστα την ευθύνη μη εκτέλεσης των ποινών των César Roberto Fierro Reyna, Rubén Ramírez Cárdenas, Humberto Leal García, και Roberto Moreno Ramos αν δεν επανεξεταστούν και δεν κριθούν εκ νέου οι υποθέσεις τους. Επίσης, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι πρέπει να παρασχεθεί και στα υπόλοιπα πρόσωπα που κατονομάζονται στην απόφαση *Avena* η δυνατότητα της επανεξέτασης και εκ νέου κρίσης της υπόθεσής τους.

55. Τέλος, το Δικαστήριο υπενθυμίζει, ότι, οι Η.Π.Α. αναγνώρισαν την υποχρέωσή τους να εγγυηθούν την επανεξέταση και την εκ νέου κρίση των ετυμηγοριών και των ποινών στις οποίες καταδικάστηκαν όλοι οι πολίτες του Μεξικού, που κατονομάζονται στα σημεία (4), (5), (6) και (7) της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena*, λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 36 της Σύμβασης της Βιέννης για τις Προξενικές Σχέσεις και τις σκέψεις 138 έως 141 της απόφασης.

¹⁷ Σημείωση της επιμελήτριας: θεσμός του αγγλοσαξονικού δικαίου που συνίσταται στη δικαστική εξέταση της νομιμότητας της κράτησης του αιτούντα.

ΣΤ) Επί του αιτήματος του Μεξικού να αναγνωριστεί η παραβίαση της απόφασης Avena 56. Ως προς το συμπληρωματικό αίτημα του Μεξικού να αναγνωριστεί ότι οι Η.Π.Α. παραβίασαν την απόφαση *Avena* εκτελώντας τον José Ernesto Medellín Rojas χωρίς να του παράσχουν τη δυνατότητα να επωφεληθεί της επανεξέτασης και της εκ νέου κρίσης της υπόθεσής του με τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζει η απόφαση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 60 του Καταστατικού, στο οποίο στηρίζεται η υπό κρίση υπόθεση, δεν έχει δικαιοδοσία να κρίνει την ενδεχόμενη παραβίαση της απόφασης που καλείται να ερμηνεύσει.

57. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο απορρίπτει το συμπληρωματικό αίτημα του Μεξικού που αφορά στην παραβίαση της απόφασης *Avena*.

Ζ) Επί του αιτήματος του Μεξικού να εγγυηθούν οι Η.Π.Α. τη μη επανάληψη της παραβίασης στο μέλλον 58. Τέλος, το Μεξικό αιτείται από το Δικαστήριο να υποχρεώσει τις Η.Π.Α. να εγγυηθούν τη μη επανάληψη της παραβίασης στο μέλλον, ώστε κανένας από τους πολίτες του Μεξικού που κατονομάζονται στην απόφαση *Avena* να μην εκτελεστεί χωρίς να επωφεληθεί από την επανεξέταση και εκ νέου κρίση της υπόθεσής του κατά τα οριζόμενα στο διατακτικό της απόφασης.

59. Οι Ηνωμένες Πολιτείες αμφισβητούν την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να τις διατάξει να παράσχουν εγγυήσεις για τη μη επανάληψη της παραβίασης στο μέλλον, κυρίως επειδή το Δικαστήριο είναι αναρμόδιο, δυνάμει του άρθρου 60 του Καταστατικού, να επιληφθεί της αίτησης του Μεξικού για την ερμηνεία της απόφασης ή, επικουρικώς, επειδή, σε κάθε περίπτωση, δεν μπορεί να τις καταδικάσει στην παροχή αυτών των εγγυήσεων στο πλαίσιο της διαδικασίας ερμηνείας.

60. Το Δικαστήριο κρίνει επαρκές να επαναβεβαιώσει ότι η απόφαση *Avena* δεσμεύει τις Η.Π.Α., που οφείλουν να εκπληρώσουν την υποχρέωση αποτελέσματος που τους επιβάλλει.

Με έντεκα ψήφους υπέρ έναντι μιας κατά, το Δικαστήριο:

α) αποφαίνεται ότι με την απόφαση *Avena* δεν είχε κρίνει τα ζητήματα που αιτήθηκαν οι Ηνωμένες Πολιτείες του Μεξικού να ερμηνεύσει και, επομένως, δεν μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο της υπό κρίση αίτησης

β) επιβεβαιώνει το δεσμευτικό χαρακτήρα των υποχρεώσεων που επέβαλε στις Η.Π.Α. το σημείο (9) της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena* και σημειώνει ότι, κατά την εκδίκαση της υπό κρίση υπόθεσης, οι Η.Π.Α. αναγνώρισαν ότι συνεχίζουν να δεσμεύονται από την υποχρέωση εκπλήρωσής τους,

γ) απορρίπτει το αίτημα των Ηνωμένων Πολιτειών του Μεξικού να καταδικαστούν οι Η.Π.Α. στην παροχή εγγυήσεων για μη επανάληψη της παραβίασης στο μέλλον

και,

δ) ομόφωνα αποφαινεται ότι οι Η.Π.Α. παραβίασαν την υποχρέωση που ανέλαβαν δυνάμει της από 16.7.2008 διάταξης με την οποία το Δικαστήριο τους υπέδειξε να υιοθετήσουν προσωρινά μέτρα.

Μειοψηφούσα άποψη του Δικαστή Sepúlveda-Amor¹⁸

Παρότι συνυπογράφει κατ' ουσίαν το σκεπτικό του Δικαστηρίου, ο Δικαστής Sepúlveda-Amor διαφωνεί με κάποιες από τις κρίσεις του. Εκτιμά ότι, το Δικαστήριο όφειλε να αδράξει την ευκαιρία ώστε να ρυθμίσει ζητήματα ερμηνείας και καθορισμού της έννοιας και της έκτασης εφαρμογής της απόφασης *Avena*. Ειδικότερα, ο Δικαστής διαφωνεί επί των ακόλουθων σημείων:

1) Παραλείποντας να αποφανθεί επί της παράλειψης των Η.Π.Α. να συμμορφωθούν με τη διεθνή υποχρέωση που ανέλαβαν δυνάμει της απόφασης *Avena*, το Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη την ανάγκη να κρίνει τις συνέπειες των κρατικών πράξεων που είναι παράνομες από πλευράς διεθνούς δικαίου.

2) Ο Δικαστής εκφράζει τη λύπη του επειδή το Δικαστήριο δεν έκρινε αναγκαίο να αποφανθεί επί των νομικών συνεπειών της παράλειψης των Η.Π.Α. να συμμορφωθούν με τα προσωρινά μέτρα που υπέδειξε και με την απόφαση *Avena*. Σε διεθνές επίπεδο, τα κράτη ευθύνονται για τις πράξεις των οργάνων και των αρχών τους. Το Μεξικό απέδειξε ότι οι Η.Π.Α. φέρουν την ευθύνη εκπλήρωσης μιας υποχρέωσης αποτελέσματος και, επομένως, ότι οφείλουν δια των οργάνων τους, να υιοθετήσουν όλα τα αναγκαία μέτρα που διασφαλίζουν την κατά τους όρους της απόφασης *Avena* αποκατάσταση της βλάβης που προκάλεσε η παραβίαση του άρθρου 36 της Σύμβασης για τις Προξενικές Σχέσεις. Το Δικαστήριο επέλεξε να μην αποφανθεί επί των συνεπειών της παραβίασης των διεθνών υποχρεώσεων που ανέλαβαν οι Η.Π.Α.

3) Το Δικαστήριο όφειλε να επαναβεβαιώσει το δεσμευτικό χαρακτήρα των αποφάσεων του επί των υποθέσεων *LaGrand* και *Avena* και τα ατομικά δικαιώματα που εγγυάται σε κάθε πρόσωπο το άρθρο 36 της Σύμβασης της Βιέννης, ώστε να μην καταλείπεται αμφιβολία στις ομο-

¹⁸ Σημείωση της επιμελήτριας: για το πλήρες κείμενο της μειοψηφούσας άποψης του Δικαστή (στην αγγλική και στη γαλλική γλώσσα) βλέπε στην ιστοσελίδα του Δικαστηρίου <http://www.icj-cij.org/docket/files/139/14945.pdf>

σπονδιακές και πολιτειακές εκτελεστικές και δικαστικές αρχές των Η.Π.Α.

4) Δεν αρκεί η επιβεβαίωση της δεσμευτικής ισχύος του διατακτικού της απόφασης *Avena* εάν οι σχετικές διατάξεις του καθίστανται νομικά αναποτελεσματικές ενόψει της εφαρμογής διαδικαστικού κανόνα που προβλέπει το δίκαιο των Η.Π.Α. Κατά την ερμηνεία της έννοιας και της έκτασης εφαρμογής της παραγράφου 153 της απόφασης *Avena*, το Δικαστήριο όφειλε να λάβει υπόψη το σκεπτικό της απόφασης, κατά το οποίο ο εθνικός διαδικαστικός κανόνας αποτελεί δικαστικό κώλυμα που αφενός καθιστά ανενεργά τα δικαιώματα που προστατεύει η διάταξη του άρθρου 36 της Σύμβασης της Βιέννης και αφετέρου κωλύει την άσκησή τους.

5) Δεν επιλύθηκε η διαφωνία μεταξύ του Μεξικού και των Η.Π.Α., όχι μόνο κατά την έννοια του άρθρου 60 για την ερμηνεία της υποχρέωσης που επιβάλλει η απόφαση *Avena*, αλλά και κατά την έννοια της υπαγόμενης στο άρθρο 38, παράγραφος 1 του Καταστατικού υπόθεσης¹⁹ για άλλα νομικά και πραγματικά ζητήματα.

6) Το Μεξικό και οι Η.Π.Α. έχουν αντίθετες απόψεις για το αποτέλεσμα των διεθνών υποχρεώσεων στην εσωτερική έννομη τάξη. Το Δικαστήριο θα μπορούσε να προάγει την ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου αποφαινόμενο επί των ζητημάτων που ανακύπτουν από αυτές τις αποκλίνοσες ερμηνείες.

7) Εκτιμώντας ότι δεν υπάρχει διαφωνία μεταξύ των διαδίκων, το Δικαστήριο ανέγνωσε εσφαλμένα τη θέση του Μεξικού. Το Μεξικό δεν ισχυρίζεται ότι ευθύνεται μόνον η ομοσπονδιακή κυβέρνηση των Η.Π.Α. για την παράλειψη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων που απορρέουν από την απόφαση *Avena*. Το Μεξικό ισχυρίστηκε ότι το Ανώτατο Δικαστήριο των Η.Π.Α. ευθύνεται για την άρνηση της επανεξέτασης και της εκ νέου κρίσης, που προβλέπει η απόφαση *Avena*. Οι διάδικοι διαφωνούν ως προς τις νομικές συνέπειες της απόφασης του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Η.Π.Α., και ειδικότερα ως προς το εάν έχουν την ισχύ ομοσπονδιακού

¹⁹ Σημείωση της επιμελήτριας: το άρθρο 38 παράγραφος 1 του Καταστατικού του Δικαστηρίου ορίζει: «Το Δικαστήριο, που έργο του έχει να εκδικάζει, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, τις υποθέσεις που υποβάλλονται σ' αυτό, θα εφαρμόζει: α. τις διεθνείς συμβάσεις, γενικές ή ειδικές, που θέτουν κανόνες οι οποίοι αναγνωρίζονται ρητά από τα αντίδικα κράτη, β. το διεθνές εθιμικό δίκαιο, ως απόδειξη γενικής πρακτικής, που γίνεται δεκτή ως κανόνας δικαίου, γ. τις γενικές αρχές του δικαίου που αναγνωρίζονται από τα πολιτισμένα έθνη, δ. με την επιφύλαξη όσων προβλέπουν οι διατάξεις του άρθρου 59, τις δικαστικές αποφάσεις και τα διδάγματα των πιο αναγνωρισμένων δημοσιολόγων των διάφορων εθνών, ως βοηθητικά μέσα για τον καθορισμό των κανόνων δικαίου (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 2, σελίδα 326).

δεσμευτικού κανόνα δικαίου οι διεθνείς υποχρεώσεις όταν δεν έχει υιοθετηθεί εθνική νομοθεσία για την εφαρμογή τους.

IV
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ Ο.Η.Ε.
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΩΝ ΦΥΛΕΤΙΚΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ¹

0764

Υπόθεση Murat Er² κατά Δανίας της 8.8.2007

Ανακοίνωση 40/2007³

Διακριτική μεταχείριση λόγω εθνοτικής καταγωγής στον τομέα της εκπαίδευσης – Παράλειψη αποτελεσματικής διερεύνησης καταγγελίας που αφορά σε πράξη φυλετικής διάκρισης – Έκταση της δικαιοδοσίας της Επιτροπής για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων – Βάρος απόδειξης δυνάμει της Σύμβασης για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων και δυνάμει της Οδηγίας 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως της φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής

Εφαρμοστέο δίκαιο

Άρθρα 2 παράγραφος 1 (δ), 5 παράγραφος (3) (ν), 6, 9 και 14 παράγραφοι 1 και 7 της Διεθνούς Σύμβασης για την Κατάργηση Κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων
Ν.Δ. 494/1970, ΦΕΚ 77, τ. Α'

¹ Έχει ιδρυθεί δυνάμει του άρθρου 8 της Διεθνούς Σύμβασης για την Κατάργηση κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων (Ν.Δ. 494/1970, ΦΕΚ 77, τ. Α'). Βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3940.html>. Η Ελλάδα δεν έχει αναγνωρίσει την αρμοδιότητα της Επιτροπής να δέχεται και να εξετάζει ανακρινόμενες (προσφυγές) για την παραβίαση των δικαιωμάτων που προστατεύει και εγγυάται η Σύμβαση (βλέπε σε: <http://treaties.un.org/Home.aspx>).

Ευρετήριο των αποφάσεων παρατίθεται στη σελίδα 471 της παρούσας έκδοσης. Απόδοση στην ελληνική και επιμέλεια: Έρικα Καλαντζή.

² Ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε ενώπιον της Επιτροπής από τη δικηγόρο Line Bøgsted.

³ Για το πλήρες κείμενο της ανακοίνωσης στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ βλέπε έγγραφο CERD/C/71/D/40/2007 της 8.8.2007 σε <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=dk>. Για τα μέλη της Επιτροπής που κρίνουν τις ατομικές ανακοινώσεις βλέπε σε: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cerd/members.htm>

Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής

Επίσημη Εφημερίδα L 180 της 19/07/2000

[N. 3304/2005 «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού», ΦΕΚ 16, τ. Α']

Ι. Πραγματικά Περιστατικά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα: Το χρόνο των επίδικων πραγματικών περιστατικών, ο προσφεύγων, κύριος Murat Er, πολίτης Δανίας τουρκικής καταγωγής, γεννηθείς το 1973, ήταν σπουδαστής του Τμήματος Ξυλουργικής της Τεχνικής Σχολής της Κοπεγχάγης. Στο πλαίσιο της φοίτησής τους στην προαναφερόμενη Σχολή, οι σπουδαστές είχαν τη δυνατότητα να απασχοληθούν ως ασκούμενοι σε ιδιωτικές εταιρείες. Στις 8.9.2003, ο προσφεύγων είδε τυχαία ένα σημείωμα που κρατούσε ένας από τους καθηγητές του, όπου εμφανίζονταν οι λέξεις «όχι Π» δίπλα στα ονόματα των υποψήφιων εργοδοτών, που είχαν δηλώσει συμμετοχή στο πρόγραμμα απασχόλησης κατάρτιζομένων στην επιχείρησή τους. Ερωτηθείς για το σημείωμα, ο καθηγητής εξήγησε στον προσφεύγοντα ότι το γράμμα «Π» σήμαινε ότι ο ενδιαφερόμενος εργοδότης είχε εκφράσει στη Σχολή την επιθυμία να μην απασχολήσει στην επιχείρησή του ασκούμενους σπουδαστές πακιστανικής ή τουρκικής καταγωγής. Αυθημερόν, ο προσφεύγων διαμαρτυρήθηκε προφορικά στον επιθεωρητή της Σχολής, ισχυριζόμενος ότι συνεργάζεται με εργοδότες που δεν δέχονται εκπαιδευόμενους συγκεκριμένης εθνοτικής καταγωγής. Ο επιθεωρητής του εξήγησε ότι σύμφωνα με πάγια πολιτική της, η Σχολή «δεν συνεργαζόταν με εργοδότες που δέχονταν ως εκπαιδευόμενους μόνο Δανούς πολίτες» και ότι δεν γνώριζε παρόμοιες περιπτώσεις. Στις 10.9.2003, ο προσφεύγων κατέθεσε εγγράφως καταγγελία στο Διοικητικό Συμβούλιο της Σχολής. Ισχυρίζεται ότι, έκτοτε υπέστη κακομεταχείριση από το προσωπικό της Σχολής και τους συμφοιτητές του και ότι του ανέθεταν μη αναμενόμενα, υπό κανονικές συνθήκες, σχέδια.

Από τον Οκτώβριο έως το Δεκέμβριο του 2003, ο προσφεύγων εργάστηκε ως ασκούμενος σε μια μικρή επιχείρηση ξυλουργικής. Όταν επέστρεψε στη Σχολή, ενημερώθηκε ότι τέσσερις ημέρες αργότερα έπρεπε να ξεκινήσει νέα πρακτική άσκηση σε άλλη εταιρία, παρόλο που είχε εγγραφεί σε τμήμα που θα ξεκινούσε δύο εβδομάδες αργότερα. Ένας τεχνίτης, με τον οποίο εργάστηκε στη νέα εταιρεία τον ενημέρωσε ότι η Σχολή είχε ρωτήσει την εταιρεία αν θα δεχόταν να στείλει για πρακτική άσκηση «ένα μαύρο». Όταν επέστρεψε στη Σχολή, ο προσφεύγων ξεκίνησε νέο μάθημα. Τη δεύτερη ημέρα του μαθήματος, ζήτησε από τον κα-

θηγητή να τον βοηθήσει με κάποια σχέδια. Όμως, ο καθηγητής δεν ανταποκρίθηκε στο αίτημά του. Ισχυρίζεται ότι αναγκάστηκε να διακόψει τη φοίτησή του και ότι περιέπεσε σε κατάθλιψη λόγω της απογοήτευσης που βίωσε εξαιτίας της διακριτικής μεταχείρισης που υπέστη στη Σχολή του. Αναζήτησε ιατρική βοήθεια και παραπέμφθηκε στο Νοσοκομείο Bispebjerg, όπου του χορηγήθηκε θεραπεία με αντικαταθλιπτικά. Εγκατέλειψε την ιδέα να γίνει ένας ξυλουργός και άρχισε να εργάζεται ως οικιακός βοηθός.

Ο κύριος Murat Er αιτήθηκε τη συνδρομή ενός ανεξάρτητου οργάνου, του Κέντρου Τεκμηρίωσης και Συμβουλευτικής για τις Φυλετικές Διακρίσεις (DACoRD⁴). Κατήγγειλε τη Σχολή ισχυριζόμενος ότι ικανοποιούσε το αίτημα των εργοδοτών να απασχολούν σπουδαστές μόνο δανικής καταγωγής και, αναφερόμενος στα αντίμετρα που υπέστη από το προσωπικό της διαμαρτυρήθηκε γι' αυτήν την πρακτική. Το Κέντρο κατέθεσε καταγγελία στο όνομα του προσφεύγοντα ενώπιον της Επιτροπής Καταγγελιών για την Ίση Μεταχείριση⁵, υποστηρίζοντας ότι αποτελεί άμεση διάκριση η πρακτική της Σχολής να ικανοποιεί τα αιτήματα των εργοδοτών περί παραπομπής καταρτιζομένων αποκλειστικά δανικής καταγωγής.

Η Επιτροπή Καταγγελιών εξέτασε την υπόθεση και επικοινωνήσε δι' αλληλογραφίας με τη Σχολή και το Κέντρο Τεκμηρίωσης και Συμβουλευτικής για τις Φυλετικές Διακρίσεις. Η Σχολή παραδέχθηκε εγγράφως ότι μπορεί να υπάρχουν μεμονωμένες περιπτώσεις άνισης μεταχείρισης λόγω εθνοτικής καταγωγής, αλλά επισήμανε ότι παρόμοια πρακτική δεν αποτελεί τον κανόνα. Με την από 1.9.2004 απόφασή της η Επιτροπή Καταγγελιών διαπίστωσε ότι, στη συγκεκριμένη υπόθεση, μέλος του προσωπικού της Σχολής ακολούθησε οδηγίες διακριτικής μεταχείρισης κατά παράβαση του άρθρου 3 του Νόμου περί Ίσης Μεταχείρισης. Διευκρίνισε, ωστόσο, ότι η Σχολή δεν είχε παραβιάσει την εθνική νομοθεσία. Περαιτέρω, η Επιτροπή εκτίμησε ότι δεν είχε παραβιασθεί το άρθρο 8 του προαναφερόμενου νόμου, που απαγορεύει τα αντίμετρα στην περίπτωση καταγγελίας συμπεριφοράς που παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχείρισης, σημειώνοντας ότι, δεν έχει αρμοδιότητα να εξετάζει μάρτυρες όταν δεν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία. Ειδικότερα, απεφάνθη ότι το ζήτημα της κρίσης της παραβίασης του προαναφερόμενου άρθρου 8 υπάγεται στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων και συνέστησε να χορηγηθεί στον προσφεύγοντα δωρεάν νομική συνδρομή ώστε να καταθέσει αγωγή.

⁴ Documentation and Advisory Centre on Racial Discrimination.

⁵ Η Επιτροπή Καταγγελιών για την Ίση Μεταχείριση ιδρύθηκε δυνάμει του Νόμου 374 της 28.5.2003 για την Ίση Μεταχείριση.

Ο κύριος Murat Er κατέθεσε αγωγή ενώπιον του Πρωτοδικείου της Κοπεγχάγης αιτούμενος αποζημίωση DKK 100.000 (περίπου 13.500 €) για την ηθική βλάβη που υπέστη λόγω της διακριτικής μεταχείρισης. Με την από 29.11.2005 απόφασή του το Δικαστήριο έκρινε ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που τέθηκαν υπόψη του δεν τεκμηριώνουν την πρόθεση της Σχολής ή του προσωπικού της να ικανοποιήσουν τα αιτήματα των εργοδοτών για διακριτική μεταχείριση των σπουδαστών με κριτήριο την εθνοτική καταγωγή τους. Επομένως, δεν συνέτρεχε λόγος ανάκλησης της δήλωσης του επιθεωρητή. Περαιτέρω, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο προσφεύγων δεν ήταν μεταξύ των σπουδαστών που θα παραπέμπονταν για πρακτική άσκηση στις 8.9.2003, αφού ολοκλήρωσε επιτυχώς τις εξετάσεις του πρώτου κύκλου μαθημάτων μετά την 6.10.2003. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι ο προσφεύγων δεν είναι θύμα διακριτικής μεταχείρισης λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής και ότι δεν υπέστη αντίμετρα από τη Σχολή επειδή κατήγγειλε πρακτική που, κατά τους ισχυρισμούς του, παραβίαζε την αρχή της ίσης μεταχείρισης. Σχετικά, ο κύριος Murat Er υποστηρίζει ότι σύμφωνα με το Νόμο περί Ίσης Μεταχείρισης το βάρος της απόδειξης φέρει ο εναγόμενος.

Ο προσφεύγων άσκησε έφεση κατά της πρωτόδικης απόφασης ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Ανατολικής Δανίας. Ενόψει της απόρριψης του αιτήματός του για χορήγηση νομικής συνδρομής, ο κύριος Murat Er αναζήτησε τη βοήθεια του Κέντρου Τεκμηρίωσης και Συμβουλευτικής για τις Φυλετικές Διακρίσεις. Ένας από τους μάρτυρες που κλήθηκε να καταθέσει ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου ανήκε στο προσωπικό της Σχολής και ήταν αρμόδιος για την επικοινωνία με τους υποψήφιους εργοδότες των καταρτιζομένων σπουδαστών. Δήλωσε ότι είχε επιλέξει να μην παραπέμψει στην εταιρεία σπουδαστές που δεν ήσαν δανικής καταγωγής εξαιτίας των «εμπειριών αλλογενών σπουδαστών που είχαν ολοκληρώσει την πρακτική τους άσκηση στην εταιρεία. Ειδικότερα, οι σπουδαστές είχαν αναφέρει ότι υπέστησαν κακομεταχείριση από τους εργοδότες τους που τους απηύθυναν το λόγο χρησιμοποιώντας προσβλητικές εκφράσεις». Και υποστήριξε ότι ο εφεσιβάλλον δεν είχε υποστεί αντίμετρα από τη Σχολή λόγω της καταγγελίας του. Απλώς δεν διέθετε τα κατάλληλα προσόντα ώστε να παραπεμφθεί για πρακτική άσκηση. Κατά την άποψη του προσφεύγοντα, η προαναφερόμενη επιχειρηματολογία είναι άνευ σημασίας αφού η Σχολή είχε ήδη παραδεχθεί ότι, σε ορισμένους εργοδότες δεν παρέπεμπε αλλογενείς σπουδαστές για πρακτική άσκηση. Το Ανώτατο Δικαστήριο της Ανατολικής Δανίας απεφάνθη ότι ο εφεσιβάλλον δεν είχε υποστεί διακριτική μεταχείριση ούτε αντίμετρα λόγω της καταγγελίας και επικύρωσε την προσβαλλομένη απόφαση. Κατά την άποψη του προσφεύγοντα, το Ανώτατο Δικαστήριο στήριξε την απόφασή του στη

δήλωση της Σχολής σύμφωνα με την οποία δεν διέθετε τα απαραίτητα προσόντα ώστε να παραπεμφθεί σε εργοδότη για πρακτική εξάσκηση. Απορριφθείσης της έφεσής του, ο προσφεύγων καταδικάστηκε στα δικαστικά έξοδα που ανέρχονταν σε 25.000 DKK (3300 € περίπου). Το ποσό αυτό κατέβαλε το Κέντρο Τεκμηρίωσης και Συμβουλευτικής για τις Φυλετικής Διακρίσεις.

Σύμφωνα με το δανικό δίκαιο, μια υπόθεση μπορεί να δικαστεί μόνο δύο φορές ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Στην περίπτωση που η υπόθεση παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρέχεται στον ενδιαφερόμενο η δυνατότητα να προσφύγει ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου της χώρας αιτούμενος να του επιτραπεί η άσκηση αναίρεσης. Με την από 5.12.2006 απόφασή του το Ανώτατο Δικαστήριο της Δανίας απέρριψε το αίτημα του κυρίου Murat Er να ασκήσει αναίρεση κατά της απόφασης του Δικαστηρίου της Ανατολικής Δανίας.

II. Η ανακοίνωση ενώπιον της Επιτροπής: Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η Δανία παραβίασε τα άρθρα 2 παράγραφος 1, εδάφιο δ', 5 παράγραφος ε', εδάφιο (ν) και 6 της Σύμβασης για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων.

Σχετικά ισχυρίζεται ότι κατά παράβαση του άρθρου 5 (ε) (ν) της Σύμβασης δεν είχε τις ίδιες ευκαιρίες εκπαίδευσης και κατάρτισης με τους συμφοιτητές του, λόγω της διακριτικής πρακτικής που εφάρμοξε η Σχολή του και, ότι δεν είχε στη διάθεσή του οιοδήποτε μέσο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτής της κατάστασης. Επιπλέον, υποστήριξε ότι υπέστη οικονομική ζημία λόγω των εθνικών διαδικασιών.

Ο κύριος Murat Er υποστηρίζει ότι η εθνική νομοθεσία της Δανίας δεν παρέχει αποτελεσματική προστασία στα θύματα των διακρίσεων λόγω εθνικότητας, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2 εδάφιο 1 (δ) της Σύμβασης και, ότι δεν πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 6 της Σύμβασης. Έτσι, απορρίφθηκαν οι αξιώσεις που προέβαλε ενώπιον των δανικών δικαστηρίων. Περαιτέρω, υποστηρίζει ότι τα δανικά δικαστήρια δεν ερμηνεύουν την εθνική νομοθεσία σύμφωνα με τη Σύμβαση αφού δεν εφαρμόζουν την αρχή κατά την οποία το βάρος της απόδειξης φέρουν αμφότεροι οι διάδικοι ούτε αναγνωρίζουν το δικαίωμα του θύματος στη διαπίστωση της διακριτικής, λόγω εθνοτικής καταγωγής, μεταχείρισης.

III. Οι θέσεις της Δανίας επί της ανακοίνωσης ενώπιον της Επιτροπής: 4.1 Στις 17.4.2007, η Δανία κατέθεσε υπόμνημα με τις παρατηρήσεις της επί του παραδεκτού και της ουσίας της προσφυγής. Ισχυρίζεται ότι η ανακοίνωση είναι απαράδεκτη *rationae personae* επειδή ο προσφεύγων δεν είναι «θύμα» κατά την έννοια του άρθρου 14 της Σύμβασης. Σχετικά, αναφέρεται στη νομολογία της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επί του άρθρου 1 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου του Διε-

θνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα για το «καθεστώς του θύματος»⁶. Σύμφωνα με αυτήν τη νομολογία, το θύμα υποχρεούται να αποδείξει ότι αδυνατεί να απολαύσει την άσκηση ενός δικαιώματος του εξαιτίας πράξης ή παράλειψης του συμβαλλόμενου κράτους ή ότι είναι άμεσες οι συνέπειες της κρατικής συμπεριφοράς, για παράδειγμα, λόγω της εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας και / ή της δικαστικής ή διοικητικής πρακτικής. Κατά τη Δανία, δεν συνιστά επικείμενη παραβίαση των δικαιωμάτων του προσφεύγοντα, στο πλαίσιο του άρθρων της Σύμβασης που επικαλείται, η φερόμενη παράλειψή της να παράσχει αποτελεσματική προστασία και αποτελεσματικά μέσα θεραπείας για την αποκατάσταση της βλάβης που προκάλεσε η επίδικη πράξη.

(...) 4.4 Επί της ουσίας, το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι τόσο η προστασία όσο και τα μέσα θεραπείας που παρείχε στον προσφεύγοντα για την εξέταση των ισχυρισμών του περί φυλετικής διάκρισης πληρούν τις προϋποθέσεις των άρθρων 2 παράγραφος 1 (δ), 5 παράγραφος (ε) (v) και 6 της Σύμβασης. Σημειώνει ότι η Σύμβαση δεν εγγυάται συγκεκριμένη έκβαση της εξέτασης των καταγγελιών περί φυλετικών διακρίσεων αλλά θέτει προϋποθέσεις που υποχρεούνται να τηρούν οι εθνικές αρχές σε παρόμοιες περιπτώσεις. Οι αποφάσεις του Πρωτοδικείου της Κοπεγχάγης και του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Ανατολικής Δανίας στηρίζονται στην εθνική νομοθεσία περί ίσης μεταχείρισης, που παρέχει ολοκληρωμένη προστασία από τις φυλετικές διακρίσεις. Σχετικά, το συμβαλλόμενο κράτος επισημαίνει ότι η προαναφερόμενη νομοθεσία άρχισε να ισχύει την 1.7.2003 και ότι μεταφέρει στο εθνικό δίκαιο την Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου της 29.6.2000 περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως της φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής. Ωστόσο, δεν είναι το μοναδικό κείμενο της εθνικής νομοθεσίας που αναγνωρίζει την αρχή της ίσης μεταχείρισης. Ήδη από το 1971, το συμβαλλόμενο κράτος προσάρμοσε τη νομοθεσία του για να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που ανέλαβε δυνάμει της Σύμβασης⁷.

⁶ Σχετικά, το συμβαλλόμενο κράτος παραπέμπει στη σκέψη 6.4. της από 8.4.1993 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *EW et al κατά Κάτω Χωρών* (Ανακοίνωση No. 429/1990), στη σκέψη 5.5 της από 22.7.1996 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Bordes και Temeharo κατά Γαλλίας* (Ανακοίνωση No. 645/1995) και στη σκέψη 6.3. της από 12.7.2006 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Aalbersberg et al κατά Κάτω Χωρών* (Ανακοίνωση No. 1440/2005).

⁷ Το συμβαλλόμενο κράτος αναφέρεται στην αρχική και δεύτερη έκθεσή του προς την Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων (έγγραφα CERD/C/R.50/Add.3 και CERD/C/R.77/Add.2, βλέπε σε: <http://tb.ohchr.org/default.aspx?country=dk>).

4.5 Κατά το συμβαλλόμενο κράτος, ο προσφεύγων διατυπώνει γενικά και αόριστα τους ισχυρισμούς του περί παραβίασης των άρθρων 2 παράγραφος 1 (δ) και 6 της Σύμβασης. Σχετικά, υπενθυμίζει την πάγια πρακτική της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που έχει κρίνει ότι, κατά την εξέταση των ατομικών προσφυγών στο πλαίσιο του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου δεν έχει δικαιοδοσία να αποφασίζει γενικά και αόριστα αν το εθνικό δίκαιο του συμβαλλόμενου κράτους παραβιάζει το Σύμφωνο, αλλά μόνον αν παραβιάστηκε το Σύμφωνο στην υπόθεση που έχει τεθεί στην κρίση της⁸. Τέλος, σημειώνει ότι καίριας σημασίας είναι να καθοριστεί εάν παρείχε στον προσφεύγοντα αποτελεσματική προστασία και μέσα θεραπείας για την αποκατάσταση της βλάβης που ισχυρίζεται ότι προκάλεσε η φερόμενη και συγκεκριμένη πράξη φυλετικής διάκρισης. Θεωρεί ότι, τα γενικά και αόριστα ζητήματα που εγείρει ο προσφεύγων πρέπει να κριθούν στο πλαίσιο της εξέτασης της περιοδικής έκθεσης της Δανίας, σύμφωνα με το άρθρο 9 της Σύμβασης.

4.6 Το συμβαλλόμενο κράτος υπενθυμίζει ότι, η διάταξη του εδαφίου (δ) της παραγράφου 1 του άρθρου 2 συνιστά δήλωση πολιτικής και ότι, η υποχρέωση που επιβάλλει είναι, λόγω της φύσης της, γενική αρχή. Κατά την άποψη της Δανίας, στο πλαίσιο αυτού του άρθρου, τα συμβαλλόμενα κράτη δεν αναλαμβάνουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις ούτε δεσμεύονται από ειδικότερες προϋποθέσεις κατά τη διατύπωση της νομοθεσίας που ενδεχομένως υιοθετήσουν για τις φυλετικές διακρίσεις. Αντίθετα, σε αυτό το επίπεδο τα συμβαλλόμενα κράτη απολαμβάνουν ευρύ περιθώριο διακριτικής ευχέρειας. Όσον αφορά στη διάταξη του εδαφίου (v) της παραγράφου (ε) του άρθρου 5, η Δανία επισημαίνει ότι, επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την ειδικότερη υποχρέωση να εγγυώνται την ισότητα ενώπιον του νόμου στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, επιτρέποντάς τους να την υλοποιούν σε πλαίσιο ευρείας διακριτικής ευχέρειας.

4.7 Η Δανία υπογραμμίζει ότι ο Νόμος περί Ίσης Μεταχείρισης παρέχει στους πολίτες προστασία από τις φυλετικές διακρίσεις, και ότι ορισμένες πτυχές του, όπως είναι ο κανόνας του βάρους της απόδειξης του άρθρου 7 και η ρητή προστασία από τα αντίμετρα του άρθρου 8, δεν περιορίζονται στην προστασία που απαιτεί η Σύμβαση. Υπογραμμίζει ότι αυτός ο νόμος εφαρμόστηκε αποτελεσματικά και από τα δύο εθνικά δικαστήρια που έκριναν την υπόθεση του προσφεύγοντα. Επιπλέον, σημειώνει ότι τόσο το Πρωτοδικείο όσο και το Ανώτατο Δικαστήριο της

⁸ Η Δανία παραπέμπει στη σκέψη 10 της από 14.10.1982 απόφασης της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επί της υπόθεσης *MacIsaac κατά Καναδά* (Ανακοίνωση No. 55/1979).

Ανατολικής Δανίας εξέτασαν εμπειριστατωμένα τα αποδεικτικά στοιχεία που τέθηκαν υπόψη τους, τον προσφεύγοντα και όλους τους βασικούς μάρτυρες. Επομένως, τα Δικαστήρια αυτά αξιολόγησαν επαρκώς και τεκμηριωμένα τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα που υποστήριξε ότι ήταν θύμα φυλετικών διακρίσεων. Περαιτέρω, η Δανία προσθέτει ότι η καταγγελία του προσφεύγοντα εξετάστηκε από την Επιτροπή Καταγγελιών για την Ίση Μεταχείριση και, ακόμα και αν ήθελε θεωρηθεί ότι δεν αποτελεί «αποτελεσματική προσφυγή» κατά την έννοια του άρθρου 6, από την Τεχνική Σχολή κατά τη συνεδρίαση του διοικητικού συμβουλίου, που επέπληξε τον υπεύθυνο για την κατάρτιση και ενημέρωσε εγγράφως τον προσφεύγοντα.

4.8 Κατά το συμβαλλόμενο κράτος, η απόρριψη του αιτήματος του κυρίου Murat Er για χορήγηση δωρεάν νομικής συνδρομής ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Ανατολικής Δανίας δεν σημαίνει ότι δεν ήταν αποτελεσματική προσφυγή η έφεση που άσκησε κατά της απόφασης του Πρωτοδικείου της Κοπεγχάγης.

4.9 Κατά το συμβαλλόμενο κράτος, είναι γενικός ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα κατά τον οποίον τα δανικά δικαστήρια δεν ερμηνεύουν την εθνική νομοθεσία σύμφωνα με τη Σύμβαση, αφού δεν αφορά στην υπόθεσή του⁹. Σχετικά, υπογραμμίζει ότι, σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή δεν είναι αρμόδια να εξετάζει τον τρόπο με τον οποίον τα δικαστήρια της Δανίας ερμηνεύουν την εθνική νομοθεσία. Ωστόσο, το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι αμφότερα τα εθνικά δικαστήρια που έκριναν την υπόθεση του προσφεύγοντα απεφάνθησαν αιτιολογημένα και εφάρμοσαν τον κανόνα σύμφωνα με τον οποίον αμφότεροι οι διάδικοι φέρουν το βάρος της απόδειξης. Σχετικά υπενθυμίζει ότι, ο εν λόγω κανόνας, που προβλέπει η διάταξη του άρθρου 7 του Νόμου περί Ίσης Μεταχείρισης, καθιερώνει ευνοϊκότερο καθεστώς απόδειξης για τα θύματα των διακρίσεων συγκρινόμενο με το αντίστοιχο καθεστώς που προβλέπει η Σύμβαση. Σύμφωνα με αυτόν τον κανόνα, αν ο ενδιαφερόμενος επικαλεστεί πραγματικά περιστατικά, από τα οποία τεκμαίρεται άμεση ή έμμεση διάκριση, εναπόκειται στον αντίδικο να αποδείξει ότι δεν παραβιάστηκε η αρχή της ίσης μεταχείρισης. Αντιθέτως, η Σύμβαση επιβάλλει στον ενδιαφερόμενο την υποχρέωση να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προκύπτει ότι είναι *prima facie* θύμα της παραβίασης της Σύμβασης¹⁰. Εν

⁹ Σχετικά, η Δανία επικαλείται τις σκέψεις 9.4 και 9.5 της από 15.3.1994 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *Michel Narrainen κατά Νορβηγίας* (Ανακοίνωση Νο. 3/1991).

¹⁰ Η Δανία επικαλείται τις σκέψεις 6.2 και 6.3 της από 15.3.1995 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *C.P. κατά Δανίας* (Ανακοίνωση Νο. 5/1994) και τη σκέψη 6.2 της από 14.8.2001 απόφασης της Επιτροπής επί της υπόθεσης *K.R.C. κατά*

τέλει, το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι δεν μπορεί να χαρακτηριστούν αναποτελεσματικά τα ένδικα μέσα που άσκησε ο προσφεύγων επειδή απορρίφθηκαν από τα εθνικά δικαστήρια.

Νόμο βάσιμο: Α) Η εφαρμογή, από εκπαιδευτικό ίδρυμα, διακριτικής πρακτικής που αποκλείει από την κατάρτιση αλλογενείς πολίτες αρκεί για να χαρακτηριστούν θύματα, κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 14 της Σύμβασης, όλοι οι αλλογενείς σπουδαστές, ανεξάρτητα από την υπαγωγή τους στην κατηγορία των καταρτιζομένων. **Β)** Η Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων δεν είναι αρμόδια να αποφασίζει γενικά και αόριστα αν η εθνική νομοθεσία είναι σύμφωνη με τη Σύμβαση, αλλά να εξετάζει αν παραβιάστηκε η Σύμβαση στην υπόθεση που υποβάλλεται στην κρίση της. **Γ)** Η Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων δεν έχει δικαιοδοσία να επανεξετάζει την ερμηνεία της εθνικής νομοθεσίας από τα δικαστήρια του συμβαλλόμενου στη Σύμβαση κράτους, εκτός εάν οι αποφάσεις τους είναι προδήλως αυθαίρετες ή καθ' οιονδήποτε τρόπο συνιστούν αρνησιδικία.

Σκεπτικό: Α) Επί του παραδεκτού και της ένστασης *ratione personae* της Δανίας 6.1 Πριν εξετάσει τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα, η Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων οφείλει να κρίνει, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 91 του Κανονισμού Λειτουργίας της, εάν η ανακοίνωση έχει ασκηθεί παραδεκτώς.

6.2 Η Επιτροπή σημειώνει τον ισχυρισμό του συμβαλλόμενου κράτους που προβάλλει ότι η ανακοίνωση είναι απαράδεκτη *ratione personae*, επειδή ο προσφεύγων δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί θύμα κατά τα οριζόμενα στη διάταξη του άρθρου 14 της Σύμβασης. Περαιτέρω, σημειώνει τη νομολογία της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που επικαλέστηκε η Δανία όσον αφορά στο «καθεστώς του θύματος» και τον ισχυρισμό της ότι, ο προσφεύγων δεν έχει έννομο συμφέρον – στο μέτρο που δεν υπέστη βλάβη σε προσωπικό επίπεδο λόγω της φερόμενης πρακτικής διακριτικής μεταχείρισης, που εφάρμοζε η Σχολή όπου φοιτούσε, όσον αφορά στην ικανοποίηση των αιτημάτων των εργοδοτών να μην παραπέμπονται για πρακτική άσκηση αλλογενείς δανοί πολίτες – αφού δεν διέθετε τα προσόντα του καταρτιζόμενου το Σεπτέμβριο του 2003.

6.3 Κατά την Επιτροπή δεν συντρέχει λόγος να μην υιοθετήσει την προσέγγιση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων όσον αφορά στο «καθεστώς του θύματος»¹¹. Στην υπό κρίση υπόθεση, επισημαίνει ότι η

Δανίας κατά (Ανακοίνωση No. 23/2002).

¹¹ Σχετικά, η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 7.3. της 15.8.2005 απόφασής επί της υπόθεσης *The Jewish Community of Oslo and others κατά Νορβηγίας* (Ανακοίνωση No. 30/2003).

πρακτική της διακριτικής μεταχείρισης που εφαρμόζε η Σχολή και συνίστατο στην ικανοποίηση των αιτημάτων των εργοδοτών να αποκλείονται από την πρακτική άσκηση αλλογενείς δανοί πολίτες αρκεί για να θεωρηθεί ότι είναι θύματα της σχετικής πρακτικής όλοι οι αλλογενείς δανοί σπουδαστές της Σχολής, ανεξάρτητα από την υπαγωγή τους στην κατηγορία των καταρτιζομένων. Το γεγονός και μόνο της εφαρμογής παρόμοιας πρακτικής από τη Σχολή, αρκεί, κατά την άποψη της Επιτροπής, για να θεωρηθούν θύματα, κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 14 της Σύμβασης, όλοι οι αλλογενείς δανοί σπουδαστές που διαθέτουν τα προσόντα του καταρτιζόμενου στο πλαίσιο του προγράμματος σπουδών. Επομένως, για την άσκηση της υπό κρίση ανακοίνωσης, ο προσφεύγων αποδεικνύει ότι ανήκει στην κατηγορία των εν δυνάμει θυμάτων.

Β) Επί της παραβίασης των άρθρων 2 παράγραφος 1 (δ), 5 παράγραφος (3) (v) και 6 της Σύμβασης 7.1 Κατά τα οριζόμενα στη διάταξη της παραγράφου 7 (α) του άρθρου 14 της Σύμβασης και στο άρθρο 95 του Κανονισμού Λειτουργίας της, η Επιτροπή εξετάζει την ανακοίνωση του προσφεύγοντα υπό το πρίσμα όλων των ισχυρισμών και των αποδεικτικών στοιχείων που επικαλούνται οι διάδικοι. Οι διαπιστώσεις της Επιτροπής στηρίζονται στις ακόλουθες σκέψεις.

7.2 Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η εθνική νομοθεσία της Δανίας δεν παρέχει στα θύματα των εθνοτικών διακρίσεων την προβλεπόμενη από το άρθρο 2 παράγραφος 1 (δ) της Σύμβασης αποτελεσματική προστασία και, ότι τα δανικά δικαστήρια δεν ερμηνεύουν την εθνική νομοθεσία σύμφωνα με τη Σύμβαση. Η Επιτροπή σημειώνει ότι η Δανία υποστηρίζει ότι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα είναι αόριστοι και δεν αφορούν στην υπόθεσή του. Εκτιμά ότι δεν είναι αρμόδια να αποφασίσει γενικά και αόριστα εάν η εθνική νομοθεσία είναι σύμφωνη με τη Σύμβαση, αλλά να εξετάσει εάν παραβιάστηκε η Σύμβαση στην υπό κρίση υπόθεση¹². Επίσης, ότι δεν έχει τη δικαιοδοσία να επανεξετάσει την ερμηνεία της εθνικής νομοθεσίας από τα δικαστήρια του συμβαλλόμενου κράτους, εκτός αν οι αποφάσεις τους είναι προδήλως αυθαίρετες ή καθ' οιονδήποτε τρόπο συνιστούν αρνησιδικία¹³. Υπό το φως του κειμένου των αποφάσεων του

¹² Σχετικά, η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 10 της από 10.10.1982 απόφασης της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επί της υπόθεσης *MacIsaac κατά Καναδά* (Ανακοίνωση No.55/1979).

¹³ Σχετικά, η Επιτροπή παραπέμπει μεταξύ άλλων στη σκέψη 5.3 της απόφασης της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επί της υπόθεσης *Mulai κατά Δημοκρατία της Γουϊάνας* (Ανακοίνωση No. 811/1998), στη σκέψη 5.7 της απόφασης της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επί της υπόθεσης *Smartt κατά Δημοκρατίας της Γουϊάνας* (Ανακοίνωση No. 867/1999) και στη 5.7 της απόφασης της Επιτροπής

Πρωτοδικείου της Κοπεγχάγης και του Ανωτάτου Δικαστηρίου η Ανατολικής Δανίας, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα εξετάστηκαν σύμφωνα με την ειδική νομοθεσία που ρυθμίζει και τιμωρεί τις πράξεις των φυλετικών ή εθνοτικών διακρίσεων και ότι οι σχετικές αποφάσεις είναι αιτιολογημένες και στηρίζονται σε αυτήν τη νομοθεσία. Επομένως, κατά την κρίση της Επιτροπής, ο σχετικός ισχυρισμός του προσφεύγοντα είναι ανεπαρκώς τεκμηριωμένος.

7.3 Ως προς τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα, που επικαλείται περιορισμένες ευκαιρίες εκπαίδευσης και κατάρτισης σε σχέση με τους συμφοιτητές του λόγω της πρακτικής της Σχολής, η Επιτροπή επισημαίνει ότι για τη διαπίστωση της *de facto* διακριτικής μεταχείρισης όλων των αλλογενών δανών σπουδαστών, συμπεριλαμβανομένου του προσφεύγοντα, αρκεί η ομολογία καθηγητή ότι ικανοποιούσε τα αιτήματα εργοδοτών με την επισημείωση «όχι Π» δίπλα στο όνομα των σπουδαστών γνωρίζοντας ότι εκ του λόγου αυτού δεν θα παραπέμπονταν στη συγκεκριμένη εταιρεία για κατάρτιση αλλογενείς δανοί σπουδαστές. Ο ισχυρισμός της Σχολής για την απόρριψη της αίτησης του προσφεύγοντα, τον Σεπτέμβριο του 2003, λόγω έλλειψης των κατάλληλων προσόντων, δεν αποκλείει την περίπτωση στέρησης της δυνατότητας κατάρτισης σε αυτήν την εταιρεία λόγω της εθνοτικής καταγωγής του. Πράγματι, ανεξάρτητα από τα προσόντα του, λόγω της εθνοτικής καταγωγής του, ο προσφεύγων είχε λιγότερες ευκαιρίες, σε σχέση με τους συμφοιτητές του, να υποβάλει αίτηση για πρακτική άσκηση. Κατά την άποψη της Επιτροπής, τούτο αποτελεί πράξη φυλετικής διάκρισης, που παραβιάζει το προστατευόμενο από το άρθρο 5 (ε) (ν) της Σύμβασης δικαίωμά του στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση.

7.4 Ως προς τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα, κατά τον οποίον το συμβαλλόμενο κράτος παρέλειψε να του εξασφαλίσει τη δυνατότητα άσκησης πραγματικής προσφυγής, κατά την έννοια του άρθρου 6 της Σύμβασης, η Επιτροπή επισημαίνει ότι και τα δύο εθνικά δικαστήρια στήριξαν τις αποφάσεις τους στη διαπίστωση ότι δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις του καταρτιζόμενου για λόγους διαφορετικούς από τη φερόμενη πρακτική διακριτικής μεταχείρισης των αλλογενών δανών πολιτών – δηλαδή, επειδή δεν ολοκλήρωσε με επιτυχία τις εξετάσεις των θεωρητικών μαθημάτων. Η Επιτροπή εκτιμά ότι η κρίση των εθνικών δικαστηρίων δεν απαλλάσσει το συμβαλλόμενο κράτος από την υποχρέωση να διερευνήσει εάν συνιστά φυλετική διάκριση η επισημείωση «όχι Π» επί της αίτησης του εργοδότη που αναφέρεται ότι κατά τον καθηγητή της Σχολής σήμαινε

Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επί της υπόθεσης *Arutyunyan κατά Ουζμπεκιστάν*, (Ανακοίνωση 917/2000, βλέπε σε ελληνική απόδοση σε ΕΔΠΑ 2004, σελίδα 722 επ).

τον αποκλεισμό ορισμένων σπουδαστών από την πρακτική άσκηση λόγω της εθνοτικής τους καταγωγής¹⁴. Υπό το φως της παράλειψης της Δανίας να διεξάγει αποτελεσματική έρευνα ώστε να καθορίσει εάν τελέστηκε πράξη φυλετικής διάκρισης, η Επιτροπή κρίνει ότι παραβιάστηκαν οι διατάξεις των άρθρων 2 (1) (δ) και 6 της Σύμβασης.

8. *Ενόψει των ανωτέρω, η Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων ενεργώντας δυνάμει της παραγράφου 7 (α) του άρθρου 14 της Σύμβασης για την Εξάλειψη κάθε μορφής Φυλετικών Διακρίσεων, αποφαινεται ότι στην υπό κρίση υπόθεση το συμβαλλόμενο κράτος παραβίασε τις διατάξεις των άρθρων 2 (1) (δ), 5 (ε) (ν) και 6 της Σύμβασης.*

9. *Η Επιτροπή συστήνει στη Δανία να επιδικάσει στον προσφεύγοντα κατάλληλη αποζημίωση λόγω της ηθικής βλάβης που υπέστη από τις προαναφερόμενες παραβιάσεις της Σύμβασης. Επίσης, καλεί το συμβαλλόμενο κράτος να δημοσιοποιήσει ευρέως την απόφασή της, συμπεριλαμβανομένων των εισαγγελικών αρχών και των δικαστικών οργάνων.*

10. *Η Επιτροπή επιθυμεί να ενημερωθεί από τη Δανία εντός ενενήντα ημερών για τα μέτρα που υιοθέτησε για την εφαρμογή της παρούσας απόφασης.*

Σημείωση της επιμελήτριας για την εκτέλεση της απόφασης¹⁵: Με το από 10.1.2008 έγγραφο της η κυβέρνηση της Δανίας διαβίβασε στην Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων επιστολή της Επιτροπής Καταγγελιών για την Ίση Μεταχείριση, που υπάγεται στο Δανικό Ινστιτούτο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Αναφερόμενη στην από 1.9.2004 απόφασή της επί της καταγγελίας του προσφεύγοντα, η Επιτροπή Καταγγελιών για την Ίση Μεταχείριση συμφωνεί με την κρίση της Επιτροπής κατά την οποία ο προσφεύγων είναι θύμα διακριτικής μεταχείρισης, καθώς, σε σχέση με τους δανούς συμφοιτητές του, είχε περιορισμένες δυνατότητες πρόσληψης, ως καταρτιζόμενος, λόγω της εθνοτικής του καταγωγής. Ωστόσο, εκτιμά ότι, με την από 27.6.2006 απόφασή του το Ανώτατο Δικαστήριο της Ανατολικής Δανίας δεν έκρινε τη βούληση της Σχολής να ικανοποιήσει τα αιτήματα των εργοδοτών να προσλάβουν ως καταρτιζόμενους μόνο δανούς σπουδαστές και έτσι τα εθνικά δικαστήρια δεν απεφάνθησαν οριστικά επί του σχετικού ζητήματος. Η απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Ανατολικής Δανίας πρέπει να αντιμετωπιστεί υπό το φως του αιτήματος του προσφεύγοντα για αποζημίωση. Ο προσφεύγων δεν αιτήθηκε να αναγνωριστεί ότι η Σχολή παραβίασε το Νόμο περί Ίσης Μεταχείρισης ικανοποιώντας το αίτημα των εργοδοτών να προσλαμβάνουν καταρτιζόμενους δανικής καταγωγής.

¹⁴ Σχετικά, η Επιτροπή παραπέμπει στη σκέψη 7.5 της από 6.3.2006 απόφασή της επί της υπόθεσης *Mohammed Hassn Gelle κατά Δανίας* (Ανακοίνωση Νο. 34/2004).

¹⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε την Ετήσια Έκθεση της Επιτροπής για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων (έγγραφο A/64/18) σε <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G09/462/80/PDF/G0946280.pdf>

Όσον αφορά στη σύσταση της Επιτροπής για αποζημίωση του προσφεύγοντα, η Επιτροπή Καταγγελιών για την Ίση Μεταχείριση εκτιμά ότι, σύμφωνα με τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου που διέπουν την ευθύνη των κρατών η αναγνώριση της παραβίασης συμβατικής υποχρέωσης συνιστά επαρκή αποζημίωση των θυμάτων για την αποκατάσταση της βλάβης που έχουν υποστεί. Σχετικά, η Επιτροπή εκτιμά ότι η Δανία δεν υποχρεούται να καταβάλει στον προσφεύγοντα αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης αφού δεν απέδειξε ότι ήταν θύμα διακριτικής μεταχείρισης λόγω της εθνοτικής του καταγωγής. Ως προς την παράλειψη της Δανίας να διεξάγει αποτελεσματική έρευνα, η Επιτροπή Καταγγελιών υποστηρίζει ότι ήταν επαρκής ο χειρισμός της υπόθεσης του προσφεύγοντα, που εξετάστηκε, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών μαρτυρικών καταθέσεων, τόσο από την ίδια όσο και από το Πρωτοδικείο της Κοπεγχάγης και το Ανώτατο Δικαστήριο της Ανατολικής Δανίας.

Με το από 8.1.2009 έγγραφό του, απευθυνόμενο στην Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων, το συμβαλλόμενο κράτος επέμεινε στο αίτημά του να διευκρινιστεί το περιεχόμενο της έννοιας της «αποτελεσματικής έρευνας». Ενημέρωσε την Επιτροπή ότι χορήγησε στον προσφεύγοντα δωρεάν νομική συνδρομή (ύψους περίπου 5.400 ευρώ). Όσον αφορά στα δικαστικά έξοδα που ο προσφεύγων καταδικάστηκε να καταβάλει δυνάμει της απόφασης του Ανώτατου Δικαστηρίου της Ανατολικής Δανίας, το συμβαλλόμενο κράτος σημειώνει ότι καταβλήθηκαν από τη μη κυβερνητική οργάνωση που τον συνέδραμε στην άσκηση της έφεσης. Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή δεν συνέστησε στη Δανία να καταβάλει στον προσφεύγοντα αποζημίωση για τα έξοδα και το κόστος της διαδικασίας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Περαιτέρω, το συμβαλλόμενο κράτος υποστηρίζει ότι δεν είναι εύλογο να καταβληθεί στον προσφεύγοντα αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης, αφού δεν απέδειξε ότι ήταν σε εξατομικευμένη βάση στόχος διακριτικής μεταχείρισης. Σχετικά, σημειώνοντας ότι η υπόθεση του Murat Er διαφέρει από άλλες¹⁶, θεωρεί ότι παρουσιάζει ομοιότητες με την υπόθεση *Hassan Gelle κατά Δανίας*¹⁷, όπου η απάντηση του συμβαλλόμενου κράτους θεωρήθηκε ικανοποιητική. Ως προς τη δημοσιότητα της υπό κρίση απόφασης η Δανία ενημερώνει την Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων ότι την διαβίβασε στα Διοικητικά Δικαστήρια, στην Επιτροπή Καταγγελιών για την Ίση Μεταχείριση και στο Υπουργείο Παιδείας.

Κατά την 75η σύνοδό της, η Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων καλωσόρισε την αναγνώριση της παραβίασης του άρθρου 5 (ε) (ν) από το συμβαλλόμενο κράτος και εξέφρασε τη λύπη της επειδή, κατά την άποψή του, η αναγνώριση της παραβίασης αποτελεί επαρκές μέσο αποκατάστασης που το απαλλάσσει από την υποχρέωση να καταβάλει στον προσφεύγοντα αποζημίωση. Επίσης, η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της που η Δανία δεν αναγνωρίζει ότι παραβίασε τις διατάξεις των άρθρων 2 (1) (δ) και 6 της Σύμβασης. Ενόψει της επίμονης άρνησης του συμβαλλόμενου κράτους να καταβάλλει στον προσφεύγοντα αποζημίωση λόγω

¹⁶ Η Δανία επικαλείται σχετικά τις αποφάσεις L.K. κατά Ολλανδίας (Ανακοίνωση No. 4/1991) και Habassi κατά Δανίας (Ανακοίνωση N. 4/1991).

¹⁷ Ανακοίνωση No. 34/2004.

ηθικής βλάβης, η Επιτροπή εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος να συνεχιστεί ο διάλογος για την παρακολούθηση της εφαρμογής της απόφασης, που εξέδωσε επί της προσφυγής του κυρίου *Murat Er*.

**Η νομιμότητα της διοικητικής κράτησης των αιτούντων άσυλο
κατά την ελληνική νομοθεσία
υπό το φως της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**

*Ελ. Μάρκου**

Με την από 11.6.2009 απόφασή του επί της υπόθεσης «S.D. κατά Ελλάδας»¹ το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καταδίκασε την Ελλάδα για παραβίαση του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (*απαγόρευση των βασανιστηρίων, της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης*) λόγω των συνθηκών διοικητικής κράτησης αιτούντος άσυλο. Με την ίδια απόφαση το Δικαστήριο έκρινε ότι η Ελλάδα παραβίασε *το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια* (άρθρο 5 παράγραφοι 1 και 4 της Σύμβασης), επειδή δεν ήταν νόμιμη η απόφαση με την οποία η Διοίκηση διέταξε την κράτηση του προσφεύγοντος και επειδή η ελληνική νομοθεσία δεν προβλέπει αποτελεσματική προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου προκειμένου τούτο να αποφασίσει επί της νομιμότητας της κράτησης.

Δυστυχώς, η εν λόγω καταδίκη για την απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, που επεφύλαξε η χώρα σε κρατούμενο, δεν είναι ούτε η πρώτη αλλά ούτε και η μοναδική κατά το 2009². Διαθέτει ωστόσο μία μοναδικότητα στο βαθμό που αναδεικνύεται για πρώτη φορά και με ιδιαίτερη ευστοχία και πληρότητα *το ζήτημα της νομιμότητας της διοικητικής κράτησης των αιτούντων άσυλο, στο πλαίσιο του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου, υπό το φως της εφαρμογής και της ερμηνείας της Ευρωπαϊ-*

* Δικηγόρου, Ειδικού Επιστήμονα στο Συνήγορο του Πολίτη.

¹ Για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους: <http://www.nsk.gr/edad/ee614.pdf>

² Απόφαση της 4ης Ιουνίου 2009 επί της υπόθεσης «Σιάσιος και άλλοι κατά Ελλάδας» (βλέπε σε ελληνική απόδοση σε: <http://www.nsk.gr/edad/ee606.pdf>), Απόφαση της 29^{ης} Οκτωβρίου 2009 επί της υπόθεσης «Shuvaen κατά Ελλάδας» (βλέπε σε ελληνική απόδοση στην ιστοσελίδα: www.nsk.gr/edad/ee638.pdf καθώς και το από 12.11.2009 δελτίο τύπου του Συνηγόρου του Πολίτη σε: http://www.synigoros.gr/pdf_01/8370_1_deltio_tyrou_SHUVAEV.pdf) και Απόφαση της 26^{ης} Νοεμβρίου 2009 επί της υπόθεσης «Tabesh κατά Ελλάδας» (βλέπε σε ελληνική απόδοση στην ιστοσελίδα: www.nsk.gr/edad/ee639.pdf).

κής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το σκεπτικό και το διατακτικό της απόφασης αυτής επανέλαβε και επιβεβαίωσε, με εμφατικό τρόπο, η πρόσφατα εκδοθείσα απόφαση «Α.Α. κατά Ελλάδας»³.

Α. Το διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο της κράτησης των αιτούντων άσυλο

Η διοικητική κράτηση των αιτούντων άσυλο και οι τυχόν νόμιμες προϋποθέσεις αυτής φαίνεται να διαθέτουν, σχεδόν εξ ορισμού, ένα σαφές περιεχόμενο, λόγω του ειδικού προστατευτικού πλαισίου, που προβλέπει η διεθνής αλλά και η εθνική νομοθεσία για την εν λόγω κατηγορία ευάλωτων προσώπων, το οποίο, ωστόσο, μάλλον έχει καταστεί, στην ελληνική πραγματικότητα, αμφισβητούμενο και ζητούμενο, θέμα προς επαναδιαπραγμάτευση και επαναπροσδιορισμό.

Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 31 της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων⁴ προβλέπει ότι «*αι συμβαλλόμενοι χώροι δεν θα επιβάλλουν ποινικές κυρώσεις εις πρόσφυγας λόγω παρανόμου εισόδου ή διαμονής...*» ενώ η παράγραφος 2 ορίζει ότι μπορεί να επιβληθούν μόνον τα απαραίτητα περιοριστικά μέτρα στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσφύγων μέχρι την οριστική διευθέτηση του καθεστώτος τους στη χώρα υποδοχής.

Με μια πρόχειρη ανάγνωση των επίμαχων διατάξεων της Σύμβασης και με στοιχειώδη ερμηνευτικά εργαλεία μπορεί να διαγνωσθεί με ασφάλεια η πρόβλεψη «*τεκμηρίου κατά της κράτησης*»⁵, ως έσχατου μέτρου στέρησης της ελευθερίας και περιορισμού της κυκλοφορίας αλλά και η διεθνής επιταγή για τη θέσπιση και εφαρμογή εναλλακτικών της κράτησης μέτρων. Η διαθεσιμότητα των εναλλακτικών μέτρων αποτελεί το κατ' αρχήν τεκμήριο ότι η τυχόν επιβληθείσα κράτηση είναι ανάλογη και αναγκαία και, ως εκ τούτου, η θέσπιση εναλλακτικών μέτρων και τεκμηρίου κατά της κράτησης καθίσταται υποχρέωση του κράτους. Η Υπάτη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες αναγνωρίζει ως την καλύτερη πρακτική τη νομοθεσία που προβλέπει μια αναλογική κλίμακα

³ Απόφαση της 22^{ης} Ιουλίου 2010, προσφυγή No. 12186/2008. Διαθέσιμη μόνο στην γαλλική <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbk&action=html&highlight=12186/08&sessionid=59128600&skin=hudoc-pr-en>

⁴ Ν.Δ. 3989/1959, ΦΕΚ 201, τ. Α', βλ. επε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3be01b964.html>

⁵ *Amnesty International*, «Migration- Related Detention: A research guide on human rights standards relevant to the detention of migrants, asylum-seekers and refugees», Νοέμβριος 2007, AI Index: POL 33/005/2007, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/POL33/005/2007/en/25490323-ad6b-11dc-a4b5-ef6c4a573348/pol330052007eng.html>

μέτρων, από τα λιγότερο ως τα περισσότερα περιοριστικά, επιτρέποντας την ανάλυση αναλογικότητας και αναγκαιότητας για κάθε μέτρο⁶. Η νομοθεσία πολλών κρατών προβλέπει την εφαρμογή ποικίλων μέτρων εναλλακτικών της κράτησης, όπως είναι η καταγραφή και η έκδοση επίσημων εγγράφων, η καθ' υπόδειξη κατοικία, η διαμονή υπό την εποπτεία μη κυβερνητικών οργανώσεων, ο όρος της αυτοπρόσωπης εμφάνισης στις αρχές, η διαμονή σε ανοιχτά και ημι-κλειστά κέντρα κράτησης ενώ, σε κάποιες περιπτώσεις, η απόφαση που διατάσσεται το εναλλακτικό της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας μέτρο ή την κράτηση επανεξετάζεται περιοδικά προκειμένου να διασφαλιστεί ότι λαμβάνονται υπ' όψιν οι μεταβαλλόμενες συνθήκες που μπορεί να επηρεάσουν τον αιτούντα άσυλο⁷.

Το κοινοτικό δίκαιο ασύλου, αν και προσδιορίζει ένα ελλειπτικό πλαίσιο, προβλέπει την απαγόρευση της κράτησης των αιτούντων άσυλο για μόνο τον λόγο της υποβολής αιτήματος ασύλου και διασφαλίζει τη δυνατότητα άρσης του όποιου περιοριστικού μέτρου δια της δικαστικής οδού (άρθρο 18 παράγραφοι 1 και 2 της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, «*σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα*»)⁸. Στο άρθρο 7 της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ, της 27ης Ιανουαρίου

⁶ *Field, O. – Edwards, A.*: «Alternatives to Detention of Asylum Seekers and Refugees», Legal and Protection Policy Research Series, Division of International Protection Services, POLAS/2006/03, April 2006, παράγραφος 84 (βλέπε στην αγγλική στη διεθνή ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4472e8b84.html>)

⁷ *Διεθνής Αμνηστία*, «Παράτυποι Μετανάστες και Αιτούντες Άσυλο: Εναλλακτικά μέτρα στην κράτηση των μεταναστών», Απρίλιος 2009, σελ. 13 και επ. (βλέπε http://www.amnesty.org.gr/wp-content/uploads/2010/05/AI_Alternatives2_ImmigrationDetentionGR.pdf) και Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης, Απόφαση 1707 (2010) για την «κράτηση των αιτούντων άσυλο και των παράτυπων μεταναστών στην Ευρώπη» (βλέπε <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta10/ERES1707.htm>). Ιδιαίτερη σημασία έχει η σύσταση της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης προς τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, να εξετάσουν τη δυνατότητα εφαρμογής εναλλακτικών της κράτησης μέτρων και να υιοθετήσουν σχετικά νομοθετικές διατάξεις ώστε να είναι σαφές το πλαίσιο της εφαρμογής τους (παράγραφος 9.3 της Απόφασης). Εξάλλου, όπως επισημαίνεται τόσο στην Έκθεση της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης όσο και στην Απόφαση τα εναλλακτικά της κράτησης μέτρα, όπως η απόλυση με εγγυοδοσία / με την υπογραφή συμφωνίας / με την παροχή εγγυητή εφαρμόζονται ήδη στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη Σλοβενία, στη Φινλανδία και στη Δανία και εν γένει θεωρούνται αποτελεσματικά και αποδοτικά.

⁸ Για το κείμενο της Οδηγίας βλέπε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:0034:EL:PDF>. Στο ελληνικό δίκαιο μεταφέρθηκε με το Π.Δ 90/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατά-

2003, «σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη»⁹ υλοποιείται εμμέσως η υποχρέωση εξατομικευμένης και συγκεκριμένης κρίσης προκειμένης της επιβολής οποιασδήποτε μορφής περιορισμού, η οποία θα πρέπει να εκκινεί από τον προσδιορισμό συγκεκριμένης περιοχής εγκατάστασης ή και διεύθυνσης και κλιμακώνεται φθάνοντας κατ' εξαίρεση έως την κράτηση.

Εξειδικεύοντας την ανάγκη αυξημένης προστασίας των αιτούντων άσυλο, η Εκτελεστική Επιτροπή της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, αυθεντικός ερμηνευτής της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων, με το υπ' αριθ. 44 Πόρισμα και τις σχετικές Κατευθυντήριες Οδηγίες¹⁰ εξαρτά κατ' αρχήν το θεμιτό της κράτησης και του εν γένει περιορισμού της ελευθερίας των προσώπων αυτών από τις ανάγκες της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματός τους, όπως κατ' εξοχήν είναι η διαπίστωση της ταυτότητάς τους ή η διαθεσιμότητά τους κατά την ταχύρρυθμη εξέταση του αιτήματός τους για διεθνή προστασία και πάντως για εξατομικευμένους λόγους, που αφορούν στο συγκεκριμένο πρόσωπο στο οποίο πρόκειται να επιβληθεί ο περιορισμός (λ.χ. ενδείξεις κακοπιστίας εν όψει κατάθεσης πλαστών εγγράφων, απόπειρας παραπλάνησης των αρχών κλπ.).

Ωστόσο, η πραγματικότητα φαίνεται ότι υπερβαίνει κατά πολύ τις προσδοκίες των συμβαλλομένων κρατών, όταν, κατά την υπογραφή της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων και σύμφωνα με την Τελική Πράξη της Συνδιάσκεψης των Πληρεξουσίων των Ηνωμένων Εθνών «*Η Συνδιάσκεψη εκφράζει την ελπίδα ότι η Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων θα έχει αξία προτύπου που υπερβαίνει το συμβατικό της πεδίο*

ξεις της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (L 326/13.12.2005)» (ΦΕΚ 138, τ. Α').

⁹ Για το κείμενο της Οδηγίας βλέπε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0009:EL:HTML>. Στο ελληνικό δίκαιο μεταφέρθηκε με το Π.Δ. 220/2007 «Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (EEL 31/6.2.2003)» (ΦΕΚ 251, τ. Α'). Βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49676abb2.html>

¹⁰ Βλέπε, Εκτελεστική Επιτροπή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Πόρισμα Νο. 44 (LIII)-1986 για την Κράτηση των Προσφύγων και των Αιτούντων Άσυλο, (στο έργο Thematic Compilation of Executive Committee Conclusions, UNHCR, August 2009, 4th edition, page 136 σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a7c4b882.html>) και Αναθεωρημένες Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τα Κριτήρια που Διέπουν την Κράτηση, 26.2.1999 (σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3c2b3f844.html>)

και ότι όλα τα έθνη θα καθοδηγηθούν από αυτή ώστε να χορηγήσουν όσο το δυνατό περισσότερο σε πρόσωπα που βρίσκονται στην επικράτειά τους ως πρόσφυγες και που δεν εμπίπτουν στους ορισμούς της Σύμβασης, τη μεταχείριση που προβλέπει η τελευταία» (IV E)¹¹. Η ίδια πραγματικότητα φαίνεται να κλονίζει και τη δέσμευση των κρατών μελών της Ε.Ε. να υιοθετήσουν και να υλοποιήσουν Κοινή Πολιτική Ασύλου, με στόχο την πλήρη και συνολική εφαρμογή της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων για την « (...) προοδευτική εγκαθίδρυση ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ανοικτού σε εκείνους οι οποίοι, αναγκασμένοι από τις περιστάσεις, αναζητούν νομίμως προστασία στην Κοινότητα» (παράγραφος 1 του Προοιμίου όλων των Οδηγιών).

Πρόκειται για μια πραγματικότητα χρωματισμένη από τη συνεχιζόμενη αύξηση των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών (των αποκαλούμενων «μικτών ροών»), με συνήθη τελικό προορισμό χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, μια πραγματικότητα που φαίνεται να οδηγεί σε συνεχή συρρίκνωση του προστατευτικού περιεχομένου του καθεστώτος των προσφύγων και σε αυστηρά περιοριστική ερμηνεία της όποιας νομικοτεχνικής ασάφειας ή κενού, στο πλαίσιο μιας εφαρμοζόμενης σκληρής, προληπτικής και αποτρεπτικής πολιτικής διαχείρισης του «ιστορικού ατυχήματος» της αυξημένης μετακίνησης των πληθυσμών.

Η σχετικά ευρεία διατύπωση της παραγράφου 3 του άρθρου 7 της Οδηγίας ΕΕ 2003/9 για τις συνθήκες υποδοχής, όπου προβλέπεται ότι « 3. Τα κράτη μέλη μπορούν, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, παραδείγματος χάριν εάν το επιτάσσει η νομοθεσία ή η δημόσια τάξη, να περιορίζουν τον αιτούντα άσυλο σε συγκεκριμένο τόπο, σύμφωνα με το εθνικό τους δίκαιο», φαίνεται να παρέχει ικανοποιητικό άλλοθι στις εθνικές νομοθετικές επιλογές και διοικητικές πρακτικές κρατικής κυριαρχίας. Και τούτο, παραβλέποντας το γεγονός ότι το εθνικό δίκαιο θα πρέπει να συμμορφώνεται « (...) το ίδιο προς τη Σύμβαση, συμπεριλαμβανομένων των γενικών αρχών που διατυπώνει ή υπονοεί αυτή»¹² αλλά και προς το σύνολο της διεθνούς νομοθεσίας.

¹¹ Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων, Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Αθήνα 2009, σελίδα 71 (βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3314.html>)

¹² Σκέψη 61 της απόφασης S.D. κατά Ελλάδα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1, στη σελίδα 361.

Β. Η ελληνική νομοθεσία και διοικητική πρακτική υπό το φως της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση S.D. κατά Ελλάδα

Η κείμενη εθνική νομοθεσία, ρυθμίζοντας την εν γένει μεταχείριση των δικαιούχων της διεθνούς προστασίας, αντιμετωπίζει τους αιτούντες άσυλο και τους πολιτικούς πρόσφυγες ως μια ουσιωδώς διαφορετική κατηγορία αλλοδαπών σε σχέση με όλους τους υπολοίπους, οικονομικούς μετανάστες, και προς τούτο τους εξαιρεί ρητώς και πλήρως από την εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου για τη μετανάστευση (άρθρο 2 του Ν. 3386/2005 «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική επικράτεια», ΦΕΚ 212, τ. Α¹³).

Στα άρθρα 76 και 77 του Ν. 3386/2005 προβλέπονται, αντίστοιχα, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία της διοικητικής απέλασης παράνομου αλλοδαπού και η προσφυγή κατά της διοικητικής απέλασης, ενώ, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 76 «*Εφόσον ο αλλοδαπός κρίνεται ύποπτος φυγής ή επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη, με απόφαση των οργάνων της προηγούμενης παραγράφου, διατάσσεται η προσωρινή κράτησή του μέχρι την έκδοση, εντός τριών ημερών, απόφασης ως προς την απέλασή του (...). Ο αλλοδαπός που κρατείται (...) μπορεί να προβάλει και αντιρρήσεις κατά της απόφασης κράτησής του ενώπιον του προέδρου (...) του διοικητικού πρωτοδικείου (...)*».

Η απουσία ειδικών ρητών ρυθμίσεων για την κράτηση των αιτούντων άσυλο, στο ισχύον, κατά τον χρόνο εκδίκασης της υπόθεσης S.D. (Π.Δ. 61/1999¹⁴) νομοθετικό πλαίσιο, σε συνδυασμό με την ειδική ευνοϊκή μεταχείριση που επιφυλάσσει η Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων δεν μπορεί παρά να σηματοδοτεί την, κατ' αρχήν, απαγόρευση μέτρων περιοριστικών της ελευθερίας τους.

Ωστόσο, στην πράξη η μεταχείριση των αιτούντων άσυλο στη χώρα μας δεν φαίνεται να διαφοροποιείται σε τίποτα από αυτή της οποίας τυγχάνουν οι λοιποί κρατούμενοι αλλοδαποί, ώστε ευλόγως να δημιουργείται κατ' αρχήν η εντύπωση ότι αποτελούν απλώς μια ειδικότερη κατηγορία «παράνομων» αλλοδαπών υπό κράτηση. Η ομαλή και ευθεία εφαρμογή των κανόνων που θεσπίζει η περί ασύλου νομοθεσία είναι ευλόγως δυνα-

¹³ Για το κείμενο του Νόμου, όπως ισχύει σήμερα βλέπε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c5270962.html>.

¹⁴ Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκληση της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b4d830.html>). Οι περισσότερες διατάξεις του καταργήθηκαν με το Π.Δ. 90/2008 (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 8 στη σελίδα 363).

τή μόνον εφ' όσον ο αλλοδαπός έχει πράγματι την ευκαιρία να υποβάλλει το αίτημά του πριν η πρώτη επαφή του με τις αρχές οδηγήσει στην επιβολή κάποιου δυσμενούς μέτρου σε βάρος του, ασύμβατου κατ' αρχήν με την ιδιότητά του ως εν δυνάμει πολιτικού πρόσφυγα.

Την ευκαιρία αυτή όμως φαίνεται να έχει εξαλείψει εν τοις πράγμασι η διαπιστωθείσα γενικευμένη πρακτική των μεθοριακών αστυνομικών αρχών της χώρας να συλλαμβάνουν και να διατάσσουν την προσωρινή κράτηση, προκειμένης, κατ' αρχήν, της παραπομπής στο αρμόδιο ποινικό δικαστήριο, συλλήβδην και αδιακρίτως όλων των αλλοδαπών που καταλαμβάνουν παράνομα εισερχομένους. Βέβαια, η διατήρηση της ποινικοποίησης της παράνομης εισόδου αλλοδαπού, παρότι έχει επικριθεί¹⁵, διευκολύνει, εν τέλει, τη «νομιμοποίηση» των ενεργειών των αστυνομικών οργάνων, τα οποία επιβάλλουν τάχιστα το μέτρο της απέλασης και της διοικητικής κράτησης, σε συνδυασμό με την συνήθη πρακτική των εισαγγελικών αρχών να απέχουν από την άσκηση της ποινικής δίωξης. Και τούτο, χωρίς να μπορεί να πιστοποιηθεί εάν προηγείται οποιαδήποτε ουσιαστική προσπάθεια εντοπισμού μεταξύ αυτών τυχόν δικαιουμένων της προστασίας του πολιτικού ασύλου, είτε μέσω της ενημέρωσης τους σχετικά με τη δυνατότητα να υποβάλλουν σχετικό αίτημα είτε με την δημιουργία ευκαιρίας υποβολής και παραλαβής τέτοιου αν κάποιος έχει τη σχετική επιθυμία. Αρκετές δε φορές παρατηρήθηκε το φαινόμενο να αποτελεί επιβαρυντική περίπτωση για τη διάρκεια της κράτησης η υποβολή αιτήματος ασύλου. Η εξάντληση του ανώτατου τρίμηνου ορίου της κράτησης που φαίνεται να επιφυλάσσεται στους αιτούντες άσυλο σε όλα τα μεθοριακά σημεία εισόδου προσλαμβάνει τιμωρητικό χαρακτήρα και ο κίνδυνος της αποθάρρυνσης από την υποβολή αιτημάτων ασύλου είναι σχεδόν επιβεβαιωμένος¹⁶. Ρητή αναφορά για τους διαφαινόμενους σκο-

¹⁵ Βλέπε την Έκθεση της Ομάδας Εργασίας του ΟΗΕ για την Αυθαίρετη Κράτηση (Working Group on Arbitrary Detention), 10 Ιανουαρίου 2008, UN Doc. A/HRC/7/4 παράγραφος 53, όπου αναφέρεται ότι «Κατά την άποψη της Ομάδας Εργασίας η ποινικοποίηση της παράνομης εισόδου σε μια χώρα υπερβαίνει το νόμιμο συμφέρον των κρατών να ελέγχουν και να ρυθμίζουν τη παράνομη μετανάστευση και οδηγεί σε μη αναγκαία κράτηση» (βλέπε στις επίσημες γλώσσες του ΟΗΕ σε: <http://www2.ohchr.org/english/issues/detention/index.htm>) και την άποψη που διατύπωσε ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου Th. Hammarberg «Τα κράτη δεν πρέπει να επιβάλλουν κυρώσεις στους αιτούντες άσυλο», 17.3.2009 (σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48abd54f3.html>).

¹⁶ Βλέπε την «Έκθεση αυτοψίας στους χώρους κράτησης παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών και αιτούντων άσυλο στην περιοχή των Ν. Έβρου και Ροδόπης», Συνήγορος του Πολίτη, Ιούνιος 2007 σε: http://www.synigoros.gr/allodapoi/pdf/_autopsia_thraki_29_01.pdf

πούς της εν λόγω διοικητικής πρακτικής γίνεται στην πρόσφατα εκδοθείσα απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου Α.Α κατά Ελλάδος¹⁷.

Συστατικό στοιχείο της διοικητικής αυτής πρακτικής είναι η διατήρηση του συνόλου των σχετικών αποφάσεων κράτησης, που εκδόθηκαν ενόψει της απόφασης απέλασης από τη χώρα προσώπων τα οποία υπέβαλαν αίτημα ασύλου μεταγενέστερα, δηλαδή μετά την έναρξη εφαρμογής του περιοριστικού της προσωπικής ελευθερίας μέτρου. Πρόκειται για πρακτική η οποία ουδόλως είχε, τουλάχιστον κατά την εκδίκαση της υπόθεσης S.D., νόμιμο έρεισμα. Και τούτο διότι, ελλείπει ειδικότερων διατάξεων για την κράτηση των αιτούντων άσυλο, εκλείπει το νόμιμο έρεισμα της κράτησης, λόγω της, εκ του νόμου και της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων, αναστολής της απέλασης κατόπιν υποβολής αιτήματος ασύλου και προς τούτο «...*Το Δικαστήριο σημειώνει, καταρχήν, ότι το προεδρικό διάταγμα αριθ. 61/1999, το οποίο διέπει το καθεστώς των πολιτικών προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, δεν περιλαμβάνει καμία ρητή διάταξη σχετικά με τη νομιμότητα της κράτησης των τελευταίων. Εν τούτοις, το εθνικό δίκαιο προβλέπει ότι μία κράτηση με σκοπό την απέλαση είναι δικαιολογημένη μόνο όταν αυτή μπορεί να εκτελεσθεί. Η απλή αναφορά στην ανάγκη εκτέλεσης της απόφασης απέλασης δεν αρκεί για να στηρίζει μία κράτηση (άρθρο 1 του προεδρικού διατάγματος αριθ. 61/1999 και άρθρο 2 του νόμου αριθ. 3386/2005). Για έναν αιτούντα άσυλο, η απέλαση δεν μπορεί να εκτελεσθεί πριν εκδοθεί απόφαση επί της αίτησης ασύλου*»¹⁸.

Η νομιμότητα της διάρκειας της κράτησης μετά την υποβολή του αιτήματος ασύλου μπορεί να αμφισβητηθεί μόνο με την άσκηση σχετικών αντιρρήσεων ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου, σύμφωνα με την διαδικασία του άρθρου 76 του Ν.3386/2005. Ωστόσο, ακόμη και στις δικανικές κρίσεις, διαπιστώνεται μια δυσκολία προσέγγισης των περιπτώσεων αυτών υπό το πρίσμα της ειδικής προστασίας της οποίας οι αιτούντες άσυλο χρήζουν. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει την εν γένει σύγχυση που επικρατεί, λόγω της ανωτέρω περιγραφείσας γενικευμένης πρακτικής, η οποία αντανακλάται στην πλημμελή ερμηνεία και εφαρμογή του νομοθετικού, περί προσφύγων, πλαισίου, ακόμη και από τα δικαιοδοτικά όργανα και επιτάσσει, αν μη τι άλλο, την ανάγκη εξορθολογισμού αυτού

¹⁷ Βλέπε δελτίο τύπου του Δικαστηρίου «Chamber judgment A. A. v. Greece 22.07.10», σελίδα 3 σε: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=59131891&skin=hudoc-pr-en&action=request>

¹⁸ Σκέψη 62 της απόφασης S.D. κατά Ελλάδας, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1, στη σελίδα 361.

και θέσπισης ειδικών διατάξεων για την κράτηση των αιτούντων άσυλο, όπως σημειώνεται και στην απόφαση S.D..

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι υπ' αριθ. 75/24.05.2007 και 2793/16.07.2007 αποφάσεις του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αλεξανδρούπολης και Αθηνών, αντίστοιχα, οι οποίες αφορούν τις αντιρρήσεις κατά της κράτησης του προσφεύγοντος. Ενώ με την πρώτη απόφαση απορρίφθηκαν οι αντιρρήσεις κατά της κράτησης με την αιτιολογία ότι «*εφόσον σκοπός του αιτούντος είναι η χορήγηση πολιτικού ασύλου, δεν πιθανολογείται ότι αυτός θα αναχωρήσει από τη χώρα εντός της προθεσμίας των τριάντα ημερών που επιβάλλεται κατ' άρθρον 76 παρ. 4 του ν.3386/2005 να του τεθεί σε περίπτωση που οι αντιρρήσεις γίνουν δεκτές Κατόπιν τούτου...πρέπει να απορριφθεί το αίτημα του αντιλέγοντος...*», στην δεύτερη απόφαση η κράτηση αίρεται.

Δεδομένου δε ότι, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 3 του άρθρου 76 του Ν. 3386/2005, η επιβληθείσα κράτηση αίρεται μόνο στην περίπτωση που ο αλλοδαπός δεν είναι επικίνδυνος για την δημόσια τάξη ή ύποπτος φυγής, η δικαιοδοτική εξουσία συνήθως εξαντλείται στην αναζήτηση διεύθυνσης διαμονής του αλλοδαπού και, ως εκ τούτου, στην υποκατάσταση του έργου των αρχών με τις οποίες επικοινωνεί κατ' αρχήν ο αιτών άσυλο να καταγράψουν την δηλωθείσα διεύθυνση διαμονής αναδεικνύοντας την αδυναμία της Πολιτείας να υλοποιήσει τις υλικές συνθήκες υποδοχής που επιτάσσει η Οδηγία 2003/9/ΕΚ (όπου και, μεταξύ άλλων, βρίσκει έρεισμα η υποχρέωση για τη θέσπιση εναλλακτικών μέτρων κράτησης), μέσω ενός ασφαλούς συστήματος εντοπισμού των προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι «*..... καταρχήν (...) το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο δεν επιτρέπει έναν άμεσο έλεγχο της νομιμότητας της κράτησης ενός αλλοδαπού που κρατείται ενόψει της απομάκρυνσής του από την επικράτεια. Σύμφωνα με το νόμο αριθ. 3386/2005, ένας αλλοδαπός μπορεί να τεθεί υπό κράτηση μόνο ενόψει της απομάκρυνσής του από την επικράτεια. Η απόφαση περί κράτησης δεν είναι ξεχωριστή από αυτή της απέλασης, αλλά συμπεριλαμβάνεται σε αυτή. Αν και η διαπίστωση της μη νομιμότητας της απόφασης απέλασης επιφέρει αυτόματα τη μη νομιμότητα της απόφασης περί κράτησης, τα δικαστήρια δεν εξετάζουν ξεχωριστά τη νομιμότητα της κράτησης ενός αλλοδαπού για τον οποίο εκκρεμεί η απόφαση απέλασης. Σε αυτό προστίθεται η ασάφεια της διατύπωσης της παραγράφου 4 του άρθρου 76 του νόμου αριθ. 3386/2005 που φαίνεται να υποδεικνύει ότι ακόμα κι αν οι αντιρρήσεις ενός αλλοδαπού κατά της κράτησής του έχουν ευνοϊκή έκβαση ενώπιον του δικαστηρίου, αυτό πρέπει να του ορίσει μία προθεσμία τριάντα ημερών προκειμένου να εγκαταλείψει*

την επικράτεια». Ως εκ τούτου «...η ελληνική έννομη τάξη δεν προσέφερε στον προσφεύγοντα καμία πιθανότητα να επιτύχει μία απόφαση από εθνικό δικαστήριο επί της νομιμότητας της κράτησής του, παραγνωρίζοντας το άρθρο 5 § 4»¹⁹.

Υπό το φως των όσων αποφαίνεται το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, έντονη ανησυχία και προβληματισμό δημιουργούν οι νέες διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 13 του Π.Δ. 90/2008²⁰ οι οποίες προβλέπουν ότι «υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής, που αιτείται τη χορήγηση καθεστώτος πρόσφυγα, δεν κρατείται για μόνο το λόγο ότι εισήλθε και παραμένει παράνομα στη χώρα. Το πρόσωπο που υποβάλλει αίτημα για τη χορήγηση ασύλου, κατά το χρόνο που κρατείται και εκκρεμεί σε βάρος του διαδικασία απέλασης, παραμένει υπό κράτηση και η αίτησή του εξετάζεται με απόλυτη προτεραιότητα». Και τούτο διότι, παρά την πρόβλεψη της εξέτασης με απόλυτη προτεραιότητα, οι εν λόγω διατάξεις δεν εξειδικεύουν το καθεστώς της κράτησης των αιτούντων άσυλο, τουλάχιστον ως προς την κατεύθυνση της ρύθμισης των ειδικών προϋποθέσεων που ανταποκρίνονται στο ειδικό προστατευτικό καθεστώς που διαγράφεται για την εν λόγω κατηγορία από την διεθνή και κοινοτική νομοθεσία²¹. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου υπενθυμίζει ότι « (...) απαιτώντας κάθε στέρηση της ελευθερίας να γίνεται «σύμφωνα με τη νόμιμη οδό», το άρθρο 5 § 1 επιβάλλει, καταρχήν, οποιαδήποτε σύλληψη ή κράτηση να έχει νόμιμη βάση στο εθνικό δίκαιο. Εν τούτοις, οι λέξεις αυτές δεν αποτελούν απλή αναφορά στο εθνικό δίκαιο. Αφορούν επίσης την ποιότητα του νόμου και απαιτούν να είναι αυτός συμβατός προς τον κανόνα της υπεροχής του δικαίου, μία έννοια που ενυπάρχει σε όλα τα άρθρα της Σύμβασης. Ποιότητα υπό αυτή την έννοια σημαίνει ότι ένας εθνικός νόμος που επιτρέπει τη στέρηση της ελευθερίας πρέπει να είναι επαρκώς προσβάσιμος και σαφής προκειμένου να αποφεύγεται κάθε κίνδυνος αυθαιρεσίας». Συνεπώς, «είναι βασικό οι συνθήκες της στέρησης της ελευθερίας δυνάμει του εθνικού δικαίου να έχουν ορισθεί σαφώς και ο ίδιος ο νόμος να είναι προβλέψιμος όσον αφορά την εφαρμογή του, κατά τρόπο που να πληροί το κριτήριο της «νομιμότητας» που έχει ορίσει η Σύμβαση, το οποίο απαιτεί κάθε νόμος να είναι επαρκώς σαφής ώστε να επιτρέπει στον πολίτη –

¹⁹ Σκέψεις 73 και 76 της απόφασης S.D. κατά Ελλάδα, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1, στη σελίδα 361.

²⁰ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 8, στη σελίδα 363.

²¹ Βλέπε, Συνήγορος του Πολίτη, «Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου καταδικάζει την Ελλάδα για την κράτηση αιτούντος άσυλο», Δελτίο Τύπου της 07^{ης} Ιουλίου 2009, σε : http://www.synigoros.gr/pdf_01/8181_2_dfrom_katad.pdf

βοηθούμενο εν ανάγκη από μορφωμένους συμβούλους – να προβλέψει, σε έναν λογικό βαθμό υπό τις συνθήκες της υπόθεσης, τις συνέπειες που μπορούν να απορρέουν από μία συγκεκριμένη πράξη»²².

Περαιτέρω, η προαναφερόμενη διαπίστωση για την γενικευμένη πρακτική έκδοσης αποφάσεων απέλασης και κράτησης σε συνδυασμό με τον ορατό κίνδυνο έλλειψης ουσιαστικής ενημέρωσης των εν δυνάμει αιτούντων άσυλο, στις μεθόριες περιοχές, κινδυνεύουν να καταστήσουν ανενεργή τη διάταξη του εδαφίου 1 του άρθρου 13 του Π.Δ. 90/2008, με αποτέλεσμα να είναι ανύπαρκτη κατηγορία οι αιτούντες άσυλο χωρίς απόφαση απέλασης και κράτησης εις βάρος τους και ως εκ τούτου το προστατευτικό περιεχόμενο των εν λόγω διατάξεων κινδυνεύει να εξαντληθεί στην νομοθετική αποτύπωση και ισχυροποίηση της ήδη διαπιστωθείσας προβληματικής πρακτικής.

Ακολούθως, η ρύθμιση της παραγράφου 3 του άρθρου 13 του Π.Δ. 90/2009 περί της δυνατότητας υποβολής αντιρρήσεων κατά της κράτησης, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 76 του Ν. 3386/2005 μάλλον ενέχει τον κίνδυνο της διατήρησης της ως άνω επισημανθείσας σύγχυσης στις δικαστικές αρχές.

Η επιλεκτική αύξηση του ορίου κράτησης των υπό απέλαση αλλοδαπών, δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 48 του Ν.3772/2009 («Μεταρρυθμίσεις στην Οργάνωση της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας, στη θεραπευτική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 112, τ. Α²³), με το οποίο τροποποιήθηκε η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 76 του Ν.3386/2005, χωρίς την διαδικασία μεταφοράς της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ της 16ης Δεκεμβρίου 2008 «*σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών*»²⁴ αλλά και τις εγγυήσεις που προβλέπει, σε συνδυασμό με τις απρόβλεπτες διοικητικές πρακτικές στο πεδίο, δύναται να απειλήσει και το χρονικό όριο κράτησης των αιτούντων άσυλο. Ιδιαίτερες εγγυήσεις δεν φαίνεται να προσφέρουν τα προβλεπόμενα από την παράγραφο 2 του άρθρου 13 του Π.Δ. 90/2008, περί ανωτάτου ορίου κράτησης 60 ημερών στις περιπτώσεις της μαζικής εισροής αιτούντων άσυλο. Αμφιλεγόμενη εκτιμάται, στο σημείο αυτό και η απόφαση της 30¹⁵ Νοεμβρίου 2009 του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Υπόθεση C-357/09 PPU: Απόφαση του Δικαστηρίου (Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως) της 30ής Νοεμβρίου 2009, [αίτηση

²² Σκέψεις 60 και 61 της απόφασης S.D. κατά Ελλάδα, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1, στη σελίδα 361.

²³ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 13, στη σελίδα 366.

²⁴ Για το κείμενο της Οδηγίας βλέπε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:01:EL:HTML>

του Administrativen sad Sofia-grad (Βουλγαρία) για την έκδοση προδικαστικής απόφασης] — Said Shamilovich Kadzoev), στο βαθμό που έκρινε: «Κατά συνέπεια, στο πρώτο ερώτημα, στοιχείο β', πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το χρονικό διάστημα του εγκλεισμού ενός ατόμου σε κέντρο προσωρινής κράτησης βάσει απόφασης που έχει ληφθεί σύμφωνα με τις εθνικές και τις κοινοτικές διατάξεις που αφορούν τους αιτούντες άσυλο δεν μπορεί να θεωρηθεί ως χρόνος κράτησης ενόψει απομάκρυνσης κατά την έννοια του άρθρου 15 της οδηγίας 2008/115» (σκέψη 48 της απόφασης)²⁵ Ενώ η απόφαση καταγράφει το εύλογο και επισημαίνει την εξαίρεση των αιτούντων άσυλο από το ρυθμιστικό πεδίο εφαρμογής της επίμαχης Οδηγίας, το γεγονός ότι δεν λαμβάνεται υπ' όψιν ο διανυθείς χρόνος κράτησης υπό την ιδιότητα του αιτούντος άσυλο για τον υπολογισμό του χρόνου κράτησης ενόψει απομάκρυνσης είναι τουλάχιστον προβληματικό. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στο σημείο αυτό κατά την μεταφορά της σχετικής Οδηγίας προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο η υποβολή αιτήματος ασύλου να θέσει για άλλη μια φορά το ενδιαφερόμενο πρόσωπο σε δυσμενέστερη θέση από τον παράνομα εισερχόμενο αλλοδαπό που δεν επιθυμεί να τύχει της διεθνούς προστασίας. Κρίσιμη εν προκειμένω φαίνεται να είναι η τήρηση του ανώτατου επιτρεπόμενου ορίου στήριξης της προσωπικής ελευθερίας δυνάμει διοικητικής απόφασης και όχι η νομική βάση της απόφασης κράτησης, ιδίως όταν οι ιδιότητες του παράνομου αλλοδαπού και του αιτούντος άσυλο εναλλάσσονται μέσα στον ίδιο χώρο περιορισμού και σε διαδοχικά χρονικά σημεία.

Γ. Συμπερασματικές σκέψεις

Το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη το επιχείρημα της Ελληνικής Κυβέρνησης « (...) σχετικά με την αναγκαιότητα διασφάλισης της αποτελεσματικότητας του ελέγχου εκείνων που εισέρχονται παράνομα στην επικράτεια και αποτροπής της κατάχρησης από ορισμένους εξ αυτών των πλεονεκτημάτων που συνδέονται με την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα» απεφάνθη το εύλογο, δηλαδή ότι « (...)Τούτο δεν απαλλάσσει τις αρχές από το να διευκρινίζουν, αφού εξετάσουν κάθε ξεχωριστή περίπτωση, ως προς τι θα συνιστούσε η αποφυλάκιση του αιτούντος άσυλο κίνδυνο για τη δημόσια τάξη ή την εθνική ασφάλεια»²⁶.

Η πρακτική της συλλήβδην κράτησης όλων των αλλοδαπών που εισέρχονται παράνομα στη χώρα και η αυτοματοποιημένη έκδοση πρά-

²⁵ Για την απόφαση βλέπε σε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62009J0357:EL:HTML>

²⁶ Σκέψη 66 της απόφασης S.D. κατά Ελλάδα, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1, στη σελίδα 361.

ξης απέλασης εις βάρος τους φαίνεται ότι αλλοίωσε την αντίληψη που οφείλουν να έχουν οι κατά τόπο αρμόδιες αρχές για τον θεσμό του πολιτικού ασύλου, ενώ υπονόμωσε τον ίδιο τον θεσμό στο σημείο της κρίσιμης ενεργοποίησής του, τη στιγμή δηλαδή της αρχικής επαφής του ενδιαφερόμενου με τις αρχές της χώρας στην οποία καταφεύγει προκειμένου να αιτηθεί άσυλο²⁷. Ενδεικτικές είναι οι ουρές των 2000 ανθρώπων που συνωστίζονταν μέχρι πρόσφατα στην είσοδο της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αθηνών, τα ξημερώματα κάθε Σαββάτου για να υποβάλουν αιτήματα ασύλου, «οδηγηθέντες» στην Αθήνα προκειμένου να αποφύγουν τη μακρόχρονη κράτηση στα σύνορα. Ήταν μια κατάσταση τουλάχιστον θλιβερή και πράγματι δύσκολα διαχειρίσιμη, που ανέδειξε την απόλυτη αδυναμία της Διοίκησης να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων, προκρίνοντας, κατά παραβίαση του άρθρου 3²⁸ αυτής, τη λύση της επιλεκτικής παραλαβής αιτημάτων ασύλου, ακόμη δε και της αιφνίδιας διακοπής παραλαβής αιτημάτων, τον Οκτώβρη του 2008 και για δύο μήνες, συρόμενη στην απόλυτη παραβίαση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην ενίσχυση του κινδύνου επαναπροώθησης για άγνωστο μέχρι σήμερα αριθμό προσώπων²⁹. Παρά την σχετική μείωση του ως άνω αριθμού, λόγω της πρόσφατης νομοθετικής αποκέντρωσης της διαδικασίας παραλαβής αιτημάτων ασύλου (Π.Δ. 81/2009³⁰) η υφιστάμενη κατάσταση εξακολουθεί να χρωματίζεται από ανθρώπους που μένουν συστηματικά εκτός διαδικασίας, άτομα τα οποία είτε έχουν βάσιμους λόγους να ζητήσουν παροχή διεθνούς προστασίας (μεταξύ άλλων περιπτώσεις αναγνωρισμένων προσφύγων εντολής της Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες), είτε έχουν ήδη εκφράσει αποδεδειγμένα, με κάποιο τρόπο την επιθυ-

²⁷ Βλέπε το από 16.11.2007 έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη απευθυνόμενο στο Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας, σε: http://www.synigoros.gr/allodapoi/pdfs/_Kratisi.pdf

²⁸ Το άρθρο 3 της Σύμβασης προβλέπει την ισότητα μεταχείρισης των προσφύγων «άνευ διακρίσεως ως προς την φυλήν, την θρησκείαν και της χώρας καταγωγής αυτών» και περιλαμβάνεται στις διατάξεις στις οποίες τα συμβαλλόμενα κράτη δεν έχουν τη δυνατότητα διατύπωσης επιφυλάξεων (άρθρο 42 παράγραφος 1 της Σύμβασης, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 4, στη σελίδα 362).

²⁹ Βλέπε το από 27.10.2008 έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη προς το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας, σε: http://www.synigoros.gr/allodapoi/pdfs_01/6956_1_prosvasi.pdf

³⁰ «Τροποποίηση Π.Δ. 90/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/85/ ΕΚ του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα» (L 326/13.12.2005). (ΦΕΚ 99, τ. Α').

μία υποβολής αιτήματος ασύλου (όπως για παράδειγμα οι περιπτώσεις αλλοδαπών που έχουν προβεί σε επίδοση αιτήματος ασύλου, μέσω δικαστικού επιμελητή. Χαρακτηριστικές είναι επίσης οι περιπτώσεις αιτούντων άσυλο που επιστρέφουν δυνάμει του Κανονισμού του Δουβλίνου, οι οποίοι εφοδιάζονται με υπηρεσιακά σημειώματα προκειμένου να προστεθούν στην ατελείωτη ουρά της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αθηνών, εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, για τον κατ'αρχήν εφοδιασμό με νομιμοποιητικά έγγραφα και την, εν γένει, ολοκλήρωση της διαδικασίας υποβολής αιτήματος. Την ίδια αμφίβολης νομιμότητας μεταχείριση και τύχη είχαν στο παρελθόν και οι υπό διοικητική κράτηση αιτούντες άσυλο, μετά την άρση της κράτησής τους).

Ο εξορθολογισμός της νομοθεσίας του ασύλου τον οποίο προοιωνίζεται η ελληνική πολιτεία με τις νομοθετικές πρωτοβουλίες που αναμένονται θα πρέπει άμεσα να κατευθυνθεί στην ρητή πρόβλεψη εναλλακτικών περιοριστικών μέτρων, στην εξειδίκευση των λόγων κράτησης των αιτούντων άσυλο σε συνδυασμό με την θέσπιση ανωτάτου ευλόγου χρονικού ορίου αλλά και στην διασφάλιση της δυνατότητας περιοδικού δικαστικού ελέγχου της νομιμότητας του όποιου επιβληθέντος περιοριστικού μέτρου. Επιτακτική ανάγκη, σε κάθε περίπτωση, αναδεικνύεται το προβάδισμα στην θέσπιση ενός δίκαιου και αποτελεσματικού συστήματος εντοπισμού των προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας αλλά και στην ουσιαστική υλοποίηση των υλικών συνθηκών υποδοχής, όπως αυτές διαγράφονται στο Π.Δ. 220/2007³¹, οι οποίες ευλόγως πρέπει να προτάσσονται και να προτιμώνται έναντι κάθε τυχόν μέτρου περιορισμού της ελευθερίας.

Η εμπειρία του παρελθόντος βέβαια έχει καταδείξει ότι η προβληματική των επιμέρους πτυχών του ασύλου στη χώρα μας δεν έγκειτο τόσο σε πλημμελή νομοτεχνική κατάστρωση αλλά σε κακή ερμηνεία και εφαρμογή από τα αρμόδια εκτελεστικά όργανα. Ωστόσο, η ζοφερή πραγματικότητα του υπερπληθυσμού των Κέντρων Κράτησης Αλλοδαπών στη χώρα, το αληθές επιχείρημα της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος σε άσυλο από μεγάλο αριθμό παράνομων αλλοδαπών, η απουσία μιας δίκαιης και αποτελεσματικής διαδικασίας διεθνούς προστασίας και η αδυναμία διαχείρισης του πληθυσμού των παράνομων αλλοδαπών των οποίων η απέλαση είναι ανέφικτη και ο, εξ αυτών, κλονισμός της αξιοπιστίας της χώρας διεθνώς³² ξεπέρασαν τις όποιες μέχρι σήμερα προθέσεις

³¹ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9, στη σελίδα 364.

³² Βλέπε την Έκθεση του Thomas Hammarberg, Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, της 4¹⁵ Φεβρουαρίου 2009, για την επίσκεψη που πραγματοποίησε στην Ελλάδα 8 έως 10 Δεκεμβρίου 2008 που αναφέρεται ειδικώς στα δικαιώματα του ανθρώπου των αιτούντων άσυλο (σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49898d5c2.html>).

των αποσπασματικών διοικητικών πρακτικών διαχείρισης της παράνομης εισόδου αλλοδαπών, οι οποίες απέτυχαν. Η κατάσταση επιβάλλει τη συντονισμένη προσπάθεια των αρμοδίων φορέων προς την κατεύθυνση στρατηγικού επανασχεδιασμού.

Η χώρα μας, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, είναι τόπος εισδοχής μεγάλου αριθμού αλλοδαπών και καλείται να ανταπεξέλθει σε έναν ολοένα και αυξανόμενο όγκο εισερχόμενων αλλοδαπών. Και ενώ, στο πλαίσιο της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής ασύλου, θεσπίζονται ρυθμίσεις με στόχο την προσέγγιση των διατάξεων των σχετικών με τη χορήγηση και το περιεχόμενο του καθεστώτος του πρόσφυγα αλλά και τις σχετικές διαδικασίες, η δεδομένη κατάσταση της χώρας προκρίνει την αναγκαιότητα για ανάληψη περαιτέρω πρωτοβουλιών, από κάθε αρμόδιο φορέα. Επιβεβλημένη κρίνεται η ρύθμιση, σε επίπεδο ευρωπαϊκής πολιτικής, με κάθε πρόσφορο και αποτελεσματικό τρόπο, των επίμαχων ζητημάτων και κυρίως των ζητημάτων ελέγχου των εισερχόμενων αλλοδαπών και της προσήκουσας μεταχείρισης, υπό το φως των δικαιωμάτων του ανθρώπου, των προσώπων των οποίων η απέλαση είναι ανέφικτη για πραγματικούς και νομικούς λόγους αλλά και γεωγραφικής κατανομής και ανακατανομής αυτών.

**Η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου
στο πλαίσιο των ειδικών κυρώσεων του Ο.Η.Ε.
για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας**

*Γ. Μασουρίδου**

Εισαγωγή¹

Μέχρι τις επιθέσεις στις ΗΠΑ, την 11^η.9.2001, η διεθνής κοινότητα είχε υιοθετήσει δώδεκα από τις δέκα έξι διεθνείς συμβάσεις που ισχύουν σήμερα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Ωστόσο, το 2001 ο αριθμός των κρατών που είχαν προσχωρήσει σ' αυτά τα διεθνή κείμενα ήταν μικρός. Τα γεγονότα της 11^{ης}.9.2001 οδήγησαν στην ευρεία υιοθέτηση αποφάσεων από το Συμβούλιο Ασφαλείας, κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, με προεξέχουσα την

* Δικηγόρου, LL.M. ΕΚΠΑ Διεθνών Νομικών Σπουδών, Κατεύθυνση Δικαίου Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η παρούσα μελέτη πραγματοποιήθηκε με την εγκάρδια συνεισφορά της συναδέλφου κυρίας Έρικας Καλαντζή, την οποία ευχαριστώ θερμά. Τυχόν λάθη και παραλείψεις με βαρύνουν αποκλειστικά.

¹ Η παρούσα μελέτη δεν αφορά στις κυρώσεις που επιβάλλονται σε βάρος κρατών ούτε στις έννομες συνέπειες της εγγραφής ευρωπαίων πολιτών στους καταλόγους που υιοθετεί η ΕΕ. Ο σχολιασμός του καθεστώτος των ειδικών κυρώσεων στηρίζεται, μεταξύ άλλων, σε μελέτες που εκπονήθηκαν για λογαριασμό του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και του Συμβουλίου της Ευρώπης και είναι διαθέσιμες στο διαδίκτυο (στις ιστοσελίδες των αντίστοιχων οργανισμών) και στη νομολογία διεθνών δικαστηρίων και οργάνων, που συνέβαλε σε διορθωτικές βελτιώσεις του σχετικού πλαισίου όσον αφορά στην προστασία των ατομικών δικαιωμάτων των θιγόμενων προσώπων. Δεν πραγματεύεται τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη του Ο.Η.Ε. αποφάσισαν να εκπληρώσουν την υποχρέωση συμμόρφωσής τους με τις σχετικές αποφάσεις που υιοθέτησε το Συμβούλιο Ασφαλείας κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Χάρτη του Ο.Η.Ε. Κατ' εξαίρεση, ιδιαίτερη μνεία γίνεται στο πρακτικό επεξεργασίας 183/2005 του Συμβουλίου της Επικρατείας με το οποίο το Δικαστήριο γνωμοδότησε επί του σχεδίου του προεδρικού διατάγματος «περί εφαρμογής της απόφασης 1483(2003) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ», αφενός επειδή αντιμετώπισε με τρόπο ολοκληρωμένο το ζήτημα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο του καθεστώτος των ειδικών κυρώσεων που επιβάλλονται στα κεφάλαια και στους χρηματοοικονομικούς πόρους της πρώην κυβέρνησης του Ιράκ, των αξιωματούχων του πρώην καθεστώτος και των προσώπων του στενού περιβάλλοντός τους προκειμένου για τη μεταφορά των εν λόγω πόρων σε Ειδικό Ταμείο για την Ανασυγκρότηση του Ιράκ και αφετέρου λόγω του ενδιαφέροντος που παρουσιάζει για τον έλληνα αναγνώστη.

Απόφαση 1373(2001) με την οποία το Συμβούλιο Ασφαλείας καλεί τα κράτη μέλη να προσχωρήσουν στις διεθνείς συμβάσεις για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και να ακολουθήσουν τη στρατηγική που χαράσσει για την πάταξη της τρομοκρατίας. Πλέον, περίπου τα δύο τρίτα των κρατών μελών του ΟΗΕ έχουν κυρώσει ή προσχωρήσει σε τουλάχιστον δέκα από τις δέκα έξι συμβάσεις ενώ όλα τα κράτη είναι συμβαλλόμενα μέρη σε τουλάχιστον μία από αυτές². Η δε στρατηγική του Συμβουλίου Ασφαλείας για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, που εξειδικεύεται με τις αποφάσεις 1267(1999) και 1373(2001), καθόρισε και τη συνακόλουθη στρατηγική της ΕΕ.

Οι ολέθριες επιπτώσεις και η αποτυχία που γενικών κυρώσεων που επέβαλε ο Ο.Η.Ε. στην Κούβα, στην Αϊτή και στο Ιράκ³, που επικρίθηκαν ευρέως στα μέσα της δεκαετίας του 1990 οδήγησαν στην υιοθέτηση του συστήματος των εξειδικευμένων κυρώσεων, που συνίστανται κυρίως στη δέσμευση των κεφαλαίων που ανήκουν ή ελέγχονται από συγκεκριμένα πρόσωπα, οργανώσεις ή οντότητες, στο έδαφος των κρατών μελών για τα οποία υιοθετούνται οι ειδικές κυρώσεις⁴. Η αντικατάσταση των γενικών από τις ειδικές κυρώσεις ήταν αποτέλεσμα διεθνών και περιφερειακών διεργασιών της περιόδου 2000-2006⁵.

Κύριο εργαλείο καταπολέμησης της τρομοκρατίας σύμφωνα με το νέο δόγμα του Συμβουλίου Ασφαλείας αποτελούν οι «ειδικές ή έξυπνες κυρώσεις» που συνεπάγονται τη δέσμευση των κεφαλαίων προσώπων,

² Βλέπε, UN Counter-terrorism Committee - Executive Directorate, Public information office, για συνοπτική παρουσίαση των δέκα έξι διεθνών κειμένων που ρυθμίζουν ζητήματα καταπολέμησης της τρομοκρατίας (http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/presskit/pk_intl-instruments.pdf).

³ Σχετικά, βλέπε για παράδειγμα σειρά μελετών του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για τις συνέπειες των κυρώσεων που επιβλήθηκαν στο Ιράκ (Αύγουστος 1990 έως Μάιος 2003) και, ενδεικτικά, την από 3.1996 έκθεση σχετικά με την κατάσταση της υγείας του πληθυσμού στο Ιράκ μετά τον πόλεμο του Κόλπου διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: <http://www.who.int/disasters/rep0/5249.html>.

⁴ Το 1992, ο Ο.Η.Ε. επέβαλε για πρώτη φορά κυρώσεις σε βάρος της UNITA, μιας εθνικο-απελευθερωτικής ομάδας που ιδρύθηκε στην Αγκόλα το 1966 για να αποτινάξει τον πορτογαλικό αποικιακό ζυγό της χώρας. Για την εφαρμογή των κυρώσεων αυτών βλέπε: <http://www.un.org/Depts/dpa/docs/monitoringmechanism.htm> και σε: <http://www.un.org/Depts/dpa/docs/monitoringmechanism.htm>.

⁵ Πρόκειται για τις διαδικασίες του Interlaken http://www.watsoninstitute.org/tfs/CD/ISD_Summary_of_Interlaken_Process.pdf και της Βόννης-Βερολίνου (http://www.watsoninstitute.org/tfs/CD/ISD_Summary_of_Bonn_Berlin_Process.pdf), στο πλαίσιο των οποίων εξετάστηκαν διάφορες μορφές ειδικών κυρώσεων και για τη διαδικασία της Στοκχόλμης που επικεντρώθηκε στις δυσκολίες της εφαρμογής τους (βλέπε στις ιστοσελίδες: (http://www.smartsanctions.se/stockholm_process/stockholm_process.htm και <http://www.smartsanctions.se/>).

ομάδων και οντοτήτων που το Συμβούλιο Ασφαλείας, τα κράτη μέλη ή η ΕΕ χαρακτηρίζουν τρομοκράτες⁶. Η διαδικασία χαρακτηρισμού και αποχαρακτηρισμού ενός προσώπου, οργάνωσης ή οντότητας ως τρομοκρατικής και η επακόλουθη δέσμευση των κεφαλαίων του σημαίνει την εγγραφή του ονόματός του στους σχετικούς καταλόγους που τηρούνται σε διεθνές, ενωσιακό και εθνικό επίπεδο.

Οι ειδικές κυρώσεις επικεντρώνονται στην άσκηση πίεσης σε πρόσωπα, οργανώσεις ή οντότητες και αποσκοπούν στην αλλαγή της συμπεριφοράς τους, που το Συμβούλιο Ασφαλείας θεωρεί απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Εκδηλώνονται δε με τη μορφή αποκλεισμών και ταξιδιωτικών κυρώσεων, που υποχρεώνουν τα κράτη να απαγορεύουν την είσοδο σε συγκεκριμένα πρόσωπα, αλλά και οικονομικών κυρώσεων, που υποχρεώνουν τα κράτη να απαγορεύουν αφενός την πρόσβαση συγκεκριμένων προσώπων, οργάνωσης ή οντοτήτων στην περιουσία τους και αφετέρου τη μεταφορά περιουσιακών στοιχείων από τρίτους στα εν λόγω πρόσωπα, οργανώσεις ή οντότητες. Αυτές οι ειδικές κυρώσεις εφαρμόζονται παράλληλα και ανεξάρτητα από τυχόν ποινικές διαδικασίες και μπορεί να επιβάλλονται σε πρόσωπα, οργανώσεις ή οντότητες σε βάρος των οποίων δεν έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για συγκεκριμένη παραβατική συμπεριφορά, στερώντας σε παγκόσμιο επίπεδο από τα φυσικά πρόσωπα θεμελιώδη δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος κάθε προσώπου που καταδιώκεται να ζητά άσυλο και να του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες, δικαίωμα που κατοχυρώνουν και εγγυώνται η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και η Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Έτσι, εγκαθιδρύουν μία ιδιότυπη διαδικασία, ποινικής, διοικητικής και αστικής φύσης.

Οι ειδικές κυρώσεις επιβάλλονται και αίρονται από διάφορα διακρατικά και / ή διακυβερνητικά όργανα (Συμβούλιο Ασφαλείας ΟΗΕ, Συμβούλιο ΕΕ, COREPER⁷) σε πλαίσιο αδιαφανών διαδικασιών υψηλής διπλωματίας, ασκούμενης από τα κράτη, που δεν προβλέπουν ρητά για την προστασία των δικαιωμάτων των θιγόμενων. Συγκεκριμένα, οι νομι-

⁶ Από τον Ιανουάριο του 2006, κατ' εφαρμογήν του συστήματος κυρώσεων που επιβάλλονται στους Ταλιμπάν, την Αλ Κάιντα, τον Οσάμα Μπιν Λάντεν και τους συνεργάτες τους, τριάντα τέσσερα κράτη έχουν δεσμεύσει τουλάχιστον 93.4 εκατομμύρια δολάρια και η Επιτροπή κατά της Τρομοκρατίας (Επιτροπή 1373) έχει εξετάσει τη συναφή οικονομική νομοθεσία του συνόλου των κρατών μελών (192) του Ο.Η.Ε. και έχει διατυπώσει συστάσεις για τη βελτίωσή της (βλέπε στην επίσημη ιστοσελίδα του Ο.Η.Ε. για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας <http://www.un.org/terrorism/makingadifference.shtml>).

⁷ Πρόκειται για την Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων της Ε.Ε., που είναι αρμόδια για την προετοιμασία των εργασιών του Συμβουλίου (πρώην άρθρο 207 ΕΚ, εφεξής άρθρο 240 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

κοί κανόνες που τις διέπουν δεν ορίζουν εγγυήσεις για το δικαίωμα σε δίκαιη διαδικασία, το δικαίωμα προσφυγής, το δικαίωμα άμυνας και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, το δικαίωμα στην ιδιοκτησία, το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, το δικαίωμα στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, το δικαίωμα στο άσυλο σε άλλες χώρες λόγω δίωξης και το δικαίωμα στην τιμή και την υπόληψη. Στο παρόν στάδιο εξέλιξης του συστήματος των ειδικών κυρώσεων, έχει αναγνωριστεί σε δικαστικό, πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο η ασυμφωνία τους με θεμελιώδη δικαιώματα και τόσο η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ όσο και μεμονωμένα τα κράτη μέλη και ομάδες κρατών του οργανισμού, προωθούν την αναμόρφωση του⁸.

A. Το σύστημα ειδικών κυρώσεων του Ο.Η.Ε.

I. Η υιοθέτηση αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Χάρτη του ΟΗΕ⁹

α. Το δίκαιο του Ο.Η.Ε: Σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη του Ο.Η.Ε. τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα¹⁰ να συμμορφώνονται με τις

⁸ Βλέπε, για παράδειγμα, α) το ψήφισμα A/RES/60/158 της 28.2.2006 της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. που φέρει τον τίτλο «Προστασία των δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών στο πλαίσιο της καταπολέμησης της τρομοκρατίας» (<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/497/08/PDF/N0549708.pdf>), β) τις παραγράφους 106 έως 110 του Ψηφίσματος που υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση στις 24.10.2005 (A/Res/60/1) στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής που συγκλήθηκε με την συμπλήρωση των 60 ετών λειτουργίας του Ο.Η.Ε. (<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/487/60/PDF/N0548760.pdf> και <http://www.un.org/summit2005/documents.html>) και γ) την κοινή επιστολή Δανίας, Γερμανίας, Λιχτενστάιν, Ολλανδίας, Ελβετίας και Σουηδίας προς τη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. με την οποία απευθύνουν έκκληση να διέπεται η εγγραφή και, κυρίως, η διαγραφή από τον Κατάλογο των Κυρώσεων από δίκαιη διαδικασία, «Improving the implementation of sanctions regimes through ensuring 'fair and clear procedures'», έγγραφο A/62/891-S/2008/428 (βλέπε: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/411/57/PDF/N0841157.pdf>).

⁹ Για τη συνολική παρουσίαση των δράσεων του Ο.Η.Ε. κατά της τρομοκρατίας, βλέπε, UN action to counter terrorism, May 2007 (http://www.un.org/terrorism/pdfs/CT_factsheet_may2007x.pdf) και Cameron I., «European Union anti-terrorist blacklisting», Human Rights Law Review, 2003, volume 3, issue 2, σελίδες 225-256, Oxford Journals.

¹⁰ Τα κράτη δεσμεύονται να υιοθετούν τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη, και ειδικότερα των άρθρων 24, παράγραφος 1, 25, 41, 48, παράγραφος 2 και 103 του Χάρτη του Ο.Η.Ε. Βλέπε πρακτικό επεξεργασίας 183/2005 του Συμβουλίου της Επικρατείας, όπου το Δικαστήριο γνωμοδοτεί ότι «η Ελλάς, ως εκ της συμμετοχής της στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, υποχρεούται να εφαρμόζει τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας, σύμφωνα με

αποφάσεις που υιοθετεί το Συμβούλιο Ασφαλείας δυνάμει του Κεφαλαίου VII. Αυτή η δέσμευσή τους κατισχύει κάθε άλλης υποχρέωσης που έχουν αναλάβει δυνάμει του διεθνούς συμβατικού και εθιμικού δικαίου¹¹ ενώ δεν μπορούν να επικαλεστούν διατάξεις του εθνικού τους δικαίου, έστω και συνταγματικής ισχύος, προκειμένου να δικαιολογήσουν την αδυναμία τους να εφαρμόσουν δεσμευτική απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας¹². Οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν έχουν άμεση εφαρμογή στην έννομη τάξη των κρατών μελών, που καλούνται τα τις μεταφέρουν στην εθνική τους νομοθεσία¹³.

το άρθρο 25 του Καταστατικού Χάρτη») και Α.Ν. 585/1945 «Περί κυρώσεως του εν Αγίω Φραγκίσκω υπογραφέντος Χάρτου των Ηνωμένων Εθνών» (ΦΕΚ 242, τ. Α').

¹¹ Ibid., άρθρο 103.

¹² Άρθρο 27 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, Ν. 402/1974 «Περί κυρώσεως της από 23.5.1969 Σύμβασης της Βιέννης περί του Δικαίου των Συνθηκών και του προσηρημένου αυτή παραρτήματος» (ΦΕΚ 141, τ. Α').

¹³ Σύμφωνα με τον Α.Ν. 92/1967 «Περί εφαρμογής αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και περί εγκρίσεως και εφαρμογής συστάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνελεύσεως» (ΦΕΚ 139, τ. Α') οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας που αφορούν στη μερική ή ολική διακοπή των οικονομικών σχέσεων με κάποια χώρα, που λαμβάνονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 41 του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. και είναι υποχρεωτικές για τα κράτη μέλη του Οργανισμού δυνάμει του άρθρου 25 εφαρμόζονται με βασιλικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Εξωτερικών και του συναρμόδιου κατά περίπτωση Υπουργού. Με βασιλικά διατάγματα εξειδικεύονται οι ενδεχομένως προβλεπόμενες από τις ως άνω αποφάσεις απαγορεύσεις και καθορίζονται τα απαιτούμενα για την εκτέλεσή τους μέτρα εμπορικής, δημοσιολογικής ή οικονομικής φύσης. Ομοίως, με βασιλικά διατάγματα εφαρμόζονται οι συστάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνέλευσης. Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Α.Ν. 92/1967 η παράβαση των προαναφερόμενων βασιλικών διαταγμάτων αποτελεί ποινικό αδίκημα, η δε ποινική δίωξη ασκείται αυτεπάγγελα. Βλέπε, πρακτικό επεξεργασίας Συμβουλίου της Επικρατείας 183/2005 όπου υποστηρίζεται ότι «η έκδοση προεδρικού διατάγματος κατ' επίκληση των εξουσιοδοτικών διατάξεων του άρθρου 1 του Α.Ν. 92/1967 για την εφαρμογή των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι αναγκαία και προκειμένου να καταστεί δυνατή η εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 2 του Α.Ν. αυτού, το οποίο προβλέπει την επιβολή ποινικών και διοικητικών κυρώσεων του παραβάτες των εκδιδόμενων δυνάμει του άρθρου 1 του ίδιου νόμου διαταγμάτων (παράγραφος 1), καθώς επίσης και η επιβολή κατασχέσεως των προϊόντων που διακινούνται κατά παράβαση των εν λόγω διαταγμάτων ... ορίζει δε περαιτέρω ότι ως παραβάτες θεωρούνται πάντες οι καθ' οιονδήποτε τρόπο συνδεόμενοι με τις περιών ο νόμος αυτός συναλλαγές».

Κατ' αρχήν, το Συμβούλιο Ασφαλείας¹⁴ δεν έχει νομοθετικές αρμοδιότητες. Κατ' εξαίρεση όμως νομοθετεί, όταν ενεργεί για λογαριασμό των κρατών μελών του Ο.Η.Ε. στις περιπτώσεις απειλής της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και για όσο καιρό διαρκεί η κατάσταση αυτή (άρθρο 24 του Χάρτη). Με ανέλεγκτη κρίση¹⁵, κατ' απόλυτη διακριτική ευχέρεια των δέκα πέντε μελών του, το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθετεί τις ειδικές κυρώσεις ενεργώντας στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VII του Χάρτη, για την εφαρμογή του οποίου αρκεί ο χαρακτηρισμός μιας κατάστασης ως απειλή για την ειρήνη ή για τη διατάραξη της ειρήνης ή επιθετική ενέργεια (άρθρο 39 Χάρτη). Συνεπώς, η προσφυγή του Συμβουλίου Ασφαλείας στο Κεφάλαιο VII και η λήψη των κατάλληλων κατά περίπτωση μέτρων συνιστούν αποφασιστική διαδικασία δυνάμενη να ερμηνεύσει και να αναπτύξει το ισχύον δίκαιο και ως εκ τούτου, οι σχετικές αποφάσεις του συνιστούν, κατ' εξαίρεση, κανόνες δεσμευτικού δικαίου¹⁶. Επομένως, στις περιπτώσεις της εξαιρετικής νομοπαραγωγικής αρμοδιότητάς του, το Συμβούλιο Ασφαλείας δεσμεύεται από το ισχύον διεθνές δίκαιο¹⁷.

Οι βασικές αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας με τις οποίες θεσμοθετήθηκε το σύστημα των ειδικών ή «έξυπνων» κυρώσεων για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας είναι: η απόφαση

¹⁴ Υπογραμμίζεται ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας αποτελείται από δέκα πέντε μέλη, πέντε εκ των οποίων είναι μόνιμα και δέκα μη μόνιμα. Σύμφωνα με το άρθρο 23 του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. τα πέντε μόνιμα μέλη είναι η Κίνα, η Γαλλία, η ΕΣΣΔ, το Ηνωμένο Βασίλειο Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας και οι Η.Π.Α. ενώ η Γενική Συνέλευση «θα εκλέγη ... έτερα μέλη εκ των Ηνωμένων Εθνών ως μη μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, λαμβανομένης δεόντως υπόψη [...] της δικαίας κατανομής από απόψεως γεωγραφικής θέσεως».

¹⁵ Βλέπε πρακτικό επεξεργασίας 183/2005 του Συμβουλίου της Επικρατείας όπου το Δικαστήριο γνωμοδοτώντας επί του σχεδίου προεδρικού διατάγματος «περί εφαρμογής της απόφασης 1483 (2003) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.» απεφάνθη για σχετική ρύθμιση του σχεδίου που προβλέπει τη δέσμευση των κεφαλαίων και των χρηματοοικονομικών πόρων της πρώην κυβέρνησης του Ιράκ, των κρατικών νομικών προσώπων, των αξιωματούχων του πρώην καθεστώτος και των στενών μελών της οικογένειάς τους ότι «εφόσον [αυτή] εναρμονίζεται με την Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν υπόκειται σε περαιτέρω έλεγχο νομιμότητας διότι ανάγεται στη διαχείριση της πολιτικής εξουσίας και των σχέσεων της χώρας με διεθνείς οργανισμούς (...), όπως δεν ελέγχεται η ίδια η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας, δεδομένου ότι τέτοιος έλεγχος δεν προβλέπεται από τις κείμενες διατάξεις».

¹⁶ *Clementine, O.*, «Human rights law and the international fight against terrorism: How do Security Council resolutions impact on state's obligations under international human rights law? (Revisiting Security Council resolution 1373)», *Nordic Journal of international law* 73:399-419, 2004, ιδίως σελίδα 408.

¹⁷ *Ibid.*, σελίδα 409.

1267 (1999)¹⁸ που αφορά στους Ταλιμπάν και η Απόφαση 1373 (2001)¹⁹ που ρυθμίζει γενικά ζητήματα καταπολέμησης της τρομοκρατίας. Αμφότερες υιοθετήθηκαν σε πλαίσιο που παρουσιάζει σοβαρές αποκλίσεις από τις καταστατικές αρμοδιότητες του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Το σύστημα κυρώσεων κατά των Ταλιμπάν (Επιτροπή Κυρώσεων 1267)²⁰ παραβιάζει ευθέως τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει το Συμβούλιο Ασφαλείας, ως όργανο του Ο.Η.Ε., αλλά και τα κράτη μέλη που καλούνται να εφαρμόσουν τις αποφάσεις του. Το δε γενικό σύστημα συντονισμού για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (Απόφαση 1373), υιοθετηθέν κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Χάρτη, είναι αόριστος ισχύος. Αμφότερα δε, υιοθετήθηκαν από τα δέκα πέντε κράτη μέλη του Συμβουλίου, με διαδικασία που χαρακτηρίζεται από δημοκρατικό έλλειμμα, σε συνθήκες υψηλής διπλωματίας και δεν προβλέπουν για τη δυνατότητα δικαιοδοτικού ελέγχου. Ταυτόχρονα, η διαδικασία τήρησης των τρομοκρατικών καταλόγων δεν εμπίπτει στον παραδοσιακό διαχωρισμό των εξουσιών σε νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική, αφού το Συμβούλιο Ασφαλείας ενεργεί ως φορέας και των τριών εξουσιών, παραποιώντας κάθε έννοια αρχής της νομιμότητας, η οποία συνιστά το θεμέλιο λίθο του κράτους δικαίου²¹. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Συμβούλιο Ασφαλείας ενεργεί *ultra vires*, κατά παράβαση του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. και του διεθνούς δικαίου²².

¹⁸ Δημοσιευμένη, σύμφωνα με το άρθρο 1 του Α.Ν. 92/1967 «Περί εφαρμογής αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και περί εγκρίσεως και εφαρμογής συστάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνελεύσεως» με απόφαση του Υπουργού Εξωτερικών της 15.5.2000 σε ΦΕΚ 136/6.6.2000, τ. Α'. Έχει μεταφερθεί στο ελληνικό δίκαιο με το Π.Δ. 352/2001 «Περί εφαρμογής της απόφασης 1267 (1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (ΦΕΚ 236, τ. Α')

¹⁹ Δημοσιευμένη, σύμφωνα με το άρθρο 1 του Α.Ν. 92/1967 «Περί εφαρμογής αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και περί εγκρίσεως και εφαρμογής συστάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνελεύσεως» με απόφαση του Υπουργού Εξωτερικών της 26.1.2001 σε ΦΕΚ 257/2.11.2001, τ. Α'.

²⁰ Αναλύονται στη συνέχεια, βλέπε σελίδα 392.

²¹ Βλέπε *Cameron I.*, «The European Convention of Human Rights, Due Process and UN Security Council Counter-Terrorism Sanctions», Έκθεση για το Συμβούλιο της Ευρώπης, σελίδες 8-9 (βλέπε σε: http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/public_international_law/Texts_&_Documents/Docs%202006/3I.%20Cameron%20Report%2006.pdf).

²² Η άποψη αυτή υποστηρίζεται από την πλειοψηφία των ακαδημαϊκών. Ενδεικτικά βλέπε, *Clementine, O.*, «Human rights law and the international fight against terrorism: How do Security Council resolutions impact on state's obligations under international human rights law? (Revisiting Security Council resolution 1373)»,

Για τη νομική προσέγγιση του συστήματος των κυρώσεων, που έχει διαμορφώσει το Συμβούλιο Ασφαλείας και εφαρμόζουν τα κράτη μέλη και η ΕΕ, έχει κομβική σημασία η φύση των ποινών που αυτές επισείουν. Λόγω της αδιαφάνειας, της ασάφειας και της έλλειψης διαδικαστικών εγγυήσεων κατά την εγγραφή ή διαγραφή από τον κατάλογο των τρομοκρατών – που συνεπάγεται οικονομικές κυρώσεις και ταξιδιωτικούς περιορισμούς – δεν είναι σαφής, τόσο στη θεωρία όσο και στην εκτελεστική-νομοθετική εξουσία (Συμβούλιο Ασφαλείας και κράτη μέλη), η ακριβής φύση των ποινών αυτών. Έγκυροι μελετητές του συστήματος των κυρώσεων υποστηρίζουν ότι πρόκειται για οικονομικές μεν κυρώσεις, των οποίων όμως η διαδικασία και η διάρκεια επιβολής φέρουν το χαρακτήρα της ποινής, οπότε εφαρμόζεται το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και Ελευθεριών που προστατεύει το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη²³. Στην πράξη, τα περισσότερα κράτη μέλη είτε συνδέουν αρχικά την επιβολή των κυρώσεων με την έναρξη ανακριτικής έρευνας, κατ' εφαρμογή των αντιτρομοκρατικών διατάξεων και εμμένουν στην επιβολή των κυρώσεων ανεξαρτήτως του πέρατος της ανάκρισης χωρίς παραπομπή σε δίκη, είτε εφαρμόζουν τις κυρώσεις χωρίς την έναρξη ποινικής διαδικασίας.

Η στρατηγική για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, που εισήγαγε το Συμβούλιο Ασφαλείας, εγκαθίδρυσε μια αμ-

Nordic Journal of international law 73:399-419, 2004 και Bowring, B. «UN, EU and the Court of Appeal all say: no procedural rights guarantees for terrorist suspects - Terrorist: flag of convenience?», *Socialist Lawyer*, April 2007, με επισκόπηση της σχετικής νομολογίας (http://www.uel.ac.uk/chrc/documents/SL46_bowring.pdf)

²³ Όπως ο *Cameron I.*, *The European Convention of Human Rights, Due Process and UN Security Council Counter-Terrorism Sanctions* (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 21, σελίδα 383). Αντίθετη άποψη εκφράζει ο *Fassbender B.*, «Targeted Sanctions and Due Process», μελέτη που εκπονήθηκε για το Γραφείο Νομικών Υποθέσεων του Ο.Η.Ε., 20.3.2006 (δημοσιευμένη στο διαδίκτυο στη διεύθυνση: untreaty.un.org/ola/media/info_from_lc/Fassbender_study.pdf) που υποστηρίζει ότι η φύση και ο σκοπός των κυρώσεων που επιβάλλονται σε πρόσωπα, οργανώσεις ή οντότητες δεν μπορεί να διαφέρουν από τη φύση και το σκοπό των κυρώσεων που επιβάλλονται στα κράτη, δηλαδή στην αλλαγή της συμπεριφοράς των θιγόμενων και όχι στην τιμωρία τους. Περαιτέρω, διαπιστώνει ότι, το ισχύον σύστημα κυρώσεων πάσχει από σοβαρές νομικές πλημμέλειες: στο μέτρο που στερούνται της δυνατότητας άσκησης του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης και αποτελεσματικής προσφυγής, οι θιγόμενοι αδυνατούν να αποδείξουν ότι καταχωρήθηκαν εκ λάθους στον κατάλογο και, εν τέλει, ότι πράγματι άλλαξε η συμπεριφορά τους. Επίσης, δεν έχουν το δικαίωμα να αξιώσουν την άμεση διαγραφή τους, στις περιπτώσεις που δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις καταχώρησής τους στον κατάλογο, ούτε αποζημίωση και αποκατάσταση, όταν η εγγραφή τους στον κατάλογο συνιστά παράνομη ενέργεια του Συμβουλίου Ασφαλείας.

φιβόλου φύσεως και νομιμότητας διαδικασία, που παραβιάζει θεμελιώδεις ελευθερίες και δικαιώματα²⁴ καθώς οι ενδιαφερόμενοι στους οποίους εφαρμόζονται οι κυρώσεις δεν ενημερώνονται πριν από την καταχώρησή τους στους καταλόγους τρομοκρατών και στερούνται τη δυνατότητα να αντικρούσουν την εγγραφή τους και να εκθέσουν τις απόψεις τους ενώπιον του Συμβουλίου Ασφαλείας σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας. Η δε διαδικασία διαγραφής χαρακτηρίζεται κυρίως από διπλωματικές διαπραγματεύσεις, ενώ το Συμβούλιο Ασφαλείας και η Επιτροπή 1267 έχουν απόλυτη διακριτική ευχέρεια κατά την εξέταση των αιτημάτων διαγραφής, ελλείπει θεσμοθετημένων προϋποθέσεων, η πλήρωση των οποίων θα καθιστούσε τη διαγραφή υποχρεωτική. Σε εθνικό επίπεδο, οι ενδιαφερόμενοι δεν έχουν τη δυνατότητα να προσβάλουν τα μέτρα ενώπιον εθνικού δικαστηρίου ή δικαιοδοτικού οργάνου εφόσον ακόμη και στην υποθετική περίπτωση που η εθνική έννομη τάξη προέβλεπε τη δυνατότητα προσφυγής κατά απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας ο δικαστικός έλεγχος θα αποκλειόταν λόγω του καθεστώτος ασυλίας από κάθε μορφής δικαστική ή διοικητική διαδικασία που απολαμβάνει ο Ο.Η.Ε.²⁵

β. Η υποχρέωση του Συμβουλίου Ασφαλείας να αποφασίζει στο πλαίσιο της διεθνούς έννομης τάξης: Το δικαίωμα των θιγόμενων από την επιβολή των ειδικών κυρώσεων σε δίκαιη και διαφανή διαδικασία ή αλλιώς σε δίκαιη δίκη δεν είναι μέχρι και σήμερα *per se* αναγνωρισμένο, πηγάζει όμως από σειρά δεσμευτικών πηγών του διεθνούς δικαίου²⁶. Ειδικότερα:

²⁴ Ibid., για την έλλειψη διαδικαστικών εγγυήσεων στο πλαίσιο του καθεστώτος των ειδικών κυρώσεων που επιβάλλει το Συμβούλιο Ασφαλείας.

²⁵ Άρθρο 105 του Καταστατικού Χάρτη Ο.Η.Ε. και Σύμβαση περί Προνομίων και Ασυλιών των Ηνωμένων Εθνών (Ν. 412/1947, ΦΕΚ 205, τ. Α'). Βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3902.html>.

²⁶ Για περαιτέρω ανάλυση, με αναφορά σε συνταγματικά κείμενα, διεθνείς και περιφερειακές συμβάσεις που κατοχυρώνουν την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος σε δίκαιη και διαφανή διαδικασία ή του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, βλέπε, Fassbender, B. «Targeted Sanctions and Due Process» (ανωτέρω υποσημείωση 22). Βλέπε επίσης πρακτικό επεξεργασίας 183/2005 του Συμβουλίου της Επικρατείας, όπου κατά την άποψη της μειοψηφίας «κατ' άρθρο 24 παράγραφος 2 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ το Συμβούλιο Ασφαλείας, ως συντεταγμένο όργανο, οφείλει να ενεργεί σύμφωνα με τους σκοπούς και τις αρχές των ΗΕ, μεταξύ των οποίων η προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως αυτά κατοχυρώνονται ιδίως στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (...) και στο Διεθνές Σύμφωνο του ΟΗΕ για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (...), την ίδια δε υποχρέωση έχουν τα κράτη μέλη. Μεταξύ των δικαιωμάτων αυτών περιλαμβάνεται και το δικαίωμα δικαστικής προστασίας και δίκαιης δίκης, συμπεριλαμβανομένων των ειδικότερων δικαιωμάτων της ισότητας των όπλων, του δικαιώματος γνώσεως και αντικρούσεως των στοιχείων του φακέλου

α. Οι κοινές συνταγματικές αρχές και παραδόσεις των κρατών μελών του Ο.Η.Ε. και τα διεθνή²⁷ και περιφερειακά κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου αναγνωρίζουν γενικά το δικαίωμα σε δίκαιη και διαφανή διαδικασία και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, ως προστασία από την αυθαίρετη και άδικη μεταχείριση που μπορεί να επιφυλάσσουν στους πολίτες τα κρατικά όργανα. Ειδικότερες εκφάνσεις των δικαιωμάτων αυτών συνιστά το δικαίωμα ακρόασης πριν τη λήψη δυσμενούς μέτρου και το δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή ενώπιον αμερόληπτου δικαστηρίου ή αρχής, όταν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες του ενδιαφερόμενου πλήττονται από πράξεις των κρατικών οργάνων. Τα ανωτέρω δικαιώματα αποτελούν *διεθνές εθιμικό δίκαιο* και προστατεύονται ως *γενικές αρχές του δικαίου*, κατά την έννοια της παραγράφου 1 (γ) του άρθρου 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου²⁸.

και των στοιχείων που ανέκυψαν κατά οποιοδήποτε στάδιο της προδικασίας κλπ (...), ο πυρήνας του οποίου πρέπει να διασφαλίζεται και σε έκτακτες καταστάσεις (...). Τα ανωτέρω δικαιώματα ανήκουν στους υποχρεωτικούς κανόνες του γενικού διεθνούς δικαίου (...) οι οποίοι πρέπει να τηρούνται κατά τη σύναψη και την ερμηνεία διεθνών συμβάσεων, ρήτρες δε διεθνών συνθηκών που παραβιάζουν τους ανωτέρω υποχρεωτικούς κανόνες είναι άκυρες, σύμφωνα με το άρθρο 53 της από 23.5.1969 Συμβάσεως της Βιέννης περί του Δικαίου των Συνθηκών (...). Συνεπώς, απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας που παραβιάζει κανόνα του *jus cogens* είναι μη νόμιμη και ως εκ τούτου μη δεσμευτική για τα κράτη μέλη, τα οποία δικαιούνται και οφείλουν να μην την εφαρμόσουν σύμφωνα με τη ρητή διάταξη του άρθρου 25 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ. Η διαπίστωση δε της πλημμέλειας αυτής και των συνεπειών της, εν ανυπαρξία συστήματος ελέγχου των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας κατά τον Καταστατικό Χάρτη (...) εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια».

²⁷ Βλέπε, Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για το δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή (άρθρο 8), το δικαίωμα σε δίκαιη και δημόσια διαδικασία στην ποινική διαδικασία (άρθρο 10) και το δικαίωμα σε διαδικαστικές εγγυήσεις στο πλαίσιο ποινικής δίκης (άρθρο 11). Βλέπε, επίσης, «Διακήρυξη για το δικαίωμα και την υποχρέωση των προσώπων, των ομάδων και των φορέων της κοινωνίας να προάγουν και να προστατεύουν τα διεθνώς αναγνωρισμένα δικαιώματα του ανθρώπου και θεμελιώδεις ελευθερίες», Ψήφισμα 53/144 της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε., A/RES/53/144 της 8.3.1999, άρθρο 9, παράγραφος 1: «Κατά την άσκηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, συμπεριλαμβανομένων της προαγωγής και της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου που κατοχυρώνει η παρούσα Διακήρυξη, καθένας δικαιούται, σε εξατομικευμένη βάση και από κοινού με άλλους, να έχει πρόσβαση σε αποτελεσματική προσφυγή και να προστατεύεται στην περίπτωση της παραβίασης αυτών των δικαιωμάτων του (για το κείμενο της διακήρυξης, στην αγγλική, βλέπε <http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/r53.htm>).

²⁸ «Άρθρο 38.- 1. Το Δικαστήριο, που έργο του έχει να εκδικάζει, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, τις υποθέσεις που υποβάλλονται σ' αυτό, θα εφαρμόζει: α. τις διεθνείς συμβάσεις, γενικές ή ειδικές, που θέτουν κανόνες οι οποίοι αναγνωρίζονται

Περαιτέρω, οι διεθνείς και περιφερειακές συμβάσεις προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου (Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών) κατοχυρώνουν γενικές διαδικαστικές εγγυήσεις όπως το δικαίωμα ακρόασης ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που αποφασίζει αιτιολογημένα²⁹, το τεκμήριο της αθωότητας στις ποινικές διαδικασίες³⁰, ειδικότερα δικαιώματα του κατηγορουμένου όπως είναι το δικαίωμά του να έχει πρόσβαση στις κατηγορίες που τον βαραίνουν, το δικαίωμά του να εκδικάζεται η υπόθεσή του εντός ευλόγου προθεσμίας, το δικαίωμά του να εκπροσωπείται και να συνεπικουρείται από συνήγορο, το δικαίωμα στην κατ' αντιπαράσταση εξέταση των μαρτύρων³¹ κλπ. Πρόσθετες διαδικαστικές εγγυήσεις είναι το δικαίωμα άσκησης έφεσης στις ποινικές υποθέσεις³², το δικαίωμα αποζημίωσης του αδίκως καταδικασθέντος³³, η αρχή της μη αναδρομικότητας του ποινικού νόμου³⁴ και η αρχή *ne bis in idem*³⁵.

ρητά από τα αντίδικα κράτη, β. το διεθνές εθιμικό δίκαιο, ως απόδειξη γενικής πρακτικής, που γίνεται δεκτή ως κανόνας δικαίου, γ. τις γενικές αρχές του δικαίου που αναγνωρίζονται από τα πολιτισμένα έθνη, δ. με την επιφύλαξη όσων προβλέπουν οι διατάξεις του άρθρου 59, τις δικαστικές αποφάσεις και τα διδάγματα των πιο αναγνωρισμένων δημοσιολόγων των διάφορων εθνών, ως βοηθητικά μέσα για τον καθορισμό των κανόνων δικαίου. 2. Αυτή η διάταξη δε θα θίγει την εξουσία του Δικαστηρίου να κρίνει μια υπόθεση «ex aequo et bono», αν οι διάδικοι συμφωνούν σ' αυτό».

Βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3deb4b9c0.html>

²⁹ Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α'), άρθρο 6, παράγραφος 1 – Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (Ν. 2462/1997, ΦΕΚ 25, τ. Α'), άρθρο 14 παράγραφος 1.

³⁰ Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, άρθρο 6, παράγραφος 2 – Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, άρθρο 14, παράγραφος 2.

³¹ Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, άρθρο 6, παράγραφος 3 – Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, άρθρο 14, παράγραφος 3.

³² 7^ο Πρωτόκολλο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ν. 1705/1987, ΦΕΚ 89, τ. Α'), άρθρο 2 – Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, άρθρο 14, παράγραφος 5.

³³ 7^ο Πρωτόκολλο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, άρθρο 3 – Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, άρθρο 14, παράγραφος 6.

³⁴ Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, άρθρο 7 – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 49 (Επίσημη Εφημερίδα C 83/30.3.2010).

³⁵ 7^ο Πρωτόκολλο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, άρθρο 4 – Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, άρθρο

Η θεμελίωση και η προστασία των ανωτέρω αρχών, δυνάμει των εθνικών και διεθνών κανόνων, και η ερμηνεία τους από τα εθνικά και τα διεθνή δικαστήρια δεν είναι ομοιόμορφη και εμφανίζει διαφοροποιήσεις σε ζητήματα όπως είναι το πεδίο εφαρμογής τους, οι διαφορές που διέπουν, η ισχύς τους στις διοικητικές διαδικασίες, το είδος του δικαιοδοτικού οργάνου, οι νόμιμοι περιορισμοί του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη³⁶.

β. Ο Ο.Η.Ε. είναι αυτόνομο υποκείμενο του διεθνούς δικαίου και δεν δεσμεύεται, στο βαθμό που δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος, από τις διεθνείς και περιφερειακές συμβάσεις προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου³⁷. Ως εκ τούτου, οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν, δυνάμει των συμβάσεων αυτών, τα κράτη μέλη που τον απαρτίζουν, δεν δεσμεύουν τον Οργανισμό. Οι διεθνείς οργανισμοί είναι υποκείμενα του διεθνούς δικαίου και ως τέτοια δεσμεύονται από τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν δυνάμει των γενικών κανόνων του διεθνούς δικαίου, των καταστατικών τους ή των διεθνών συμβάσεων στις οποίες είναι μέρη³⁸. Το πλαίσιο αυτό ενδέχεται να μεταλλαχθεί λόγω της επίδρασης που ασκεί

14, παράγραφος 7. Στα κράτη του αγγλοσαξονικού δικαίου, είναι ουσιαστικό το δικαίωμα πρόσβασης στο φυσικό δικαστή και η επίλυση των διαφορών κατά τα οριζόμενα στο νόμο. Ειδικότερες εκφάνσεις αυτού του δικαιώματος είναι το δικαίωμα σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, το δικαίωμα σε δίκαιη και δημόσια διαδικασία και το δικαίωμα εκδίκασης της υπόθεσης εντός ευλόγου προθεσμίας. Περαιτέρω, η αρχή της εκατέρωθεν ακρόασης θεωρείται γενική αρχή της φυσικής δικαιοσύνης. Στα κράτη της ηπειρωτικής Ευρώπης, το δικαίωμα σε δίκαιη διαδικασία και δίκαιη δίκη ενυπάρχουν στο κράτος δικαίου.

³⁶ Ως εκ τούτου, δεν είναι διεθνώς αναγνωρισμένο το δικαίωμα προσβολής των διοικητικών πράξεων, καθώς σε πολλά κράτη το σύνολο ή μέρος των διοικητικών και νομοθετικών πράξεων δεν υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο. Εν όψει των διαφορών των εθνικών συστημάτων είναι ιδιαίτερης σημασίας το Γενικό Σχόλιο Νο. 31 της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για τη φύση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν τα συμβαλλόμενα στο Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα κράτη, (ερμηνεία του άρθρου 2 παράγραφος 3 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα). Βλέπε το Γενικό Σχόλιο Νο. 31 στις επίσημες γλώσσες του Ο.Η.Ε. σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/478b26ae2.html>. Fassbender, B., «Targeted Sanctions and Due Process», σελίδες 9 έως 16, ανωτέρω υποσημείωση 22.

³⁷ Παραδοσιακά, συμβαλλόμενα μέρη στις διεθνείς και περιφερειακές συμβάσεις προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου (που συμπληρώνουν τα αντίστοιχα εθνικά συστήματα προστασίας) είναι τα κράτη, που είναι οι κατ' εξοχήν αντουργοί των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου και όχι οι διεθνείς οργανισμούς. Το πεδίο αυτό ενδέχεται να μετεξελιχθεί με την προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

³⁸ Βλέπε τη σκέψη 37 της από 20.12.1980 Γνωμοδότησης του Διεθνούς Δικαστηρίου για την ερμηνεία της από 25.3.1951 Συμφωνίας του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας με την Αίγυπτο (σε: <http://www.icj-cij.org/docket/files/65/6303.pdf>).

στο δίκαιο του Ο.Η.Ε. η Ε.Ε. και στο βαθμό που πλέον και ο Ο.Η.Ε. αναπτύσσει υπερεθνική δραστηριότητα με άμεσα αποτελέσματα σε ιδιώτες³⁹.

γ. Το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι ένα από τα όργανα του Ο.Η.Ε. και συνεπώς δεσμεύεται από το καταστατικό και τους σκοπούς του Ο.Η.Ε.⁴⁰. Όπως έχει σημειώσει το Διεθνές Δικαστήριο, «ο πολιτικός χαρακτήρας ενός οργάνου δεν αναιρεί την υποχρέωση τήρησης των διατάξεων του Χάρτη στο βαθμό που αυτές θέτουν όρια στις εξουσίες του ή συνιστούν κριτήριο για τις αποφάσεις του. Η εκτίμηση περί της ύπαρξης ελευθερίας επιλογής ενός οργάνου κατά την έκδοση των αποφάσεών του κρίνεται με βάση το καταστατικό του»⁴¹.

Συνακόλουθα, το Συμβούλιο Ασφαλείας, ως όργανο του Ο.Η.Ε. του οποίου η εξαιρετική νομοθετική αρμοδιότητα θίγει ατομικά δικαιώματα ιδιωτών, έχει υποχρέωση συμμόρφωσης με τις ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις και διασφάλισης δίκαιων και αποτελεσματικών διαδικασιών για τους θιγόμενους. Σύμφωνα δε με το σύστημα των πηγών του διεθνούς δικαίου, ο Ο.Η.Ε. έχει υποχρέωση να πληροί τις ελάχιστες εγγυήσεις που κατοχυρώνουν οι διεθνείς συμβάσεις, όπως ο Καταστατικός Χάρτης του Ο.Η.Ε.⁴², το διεθνές εθιμικό δίκαιο και οι κοινά παραδεδομένες από τη διεθνή κοινότητα γενικές αρχές. Ακολουθώντας το παράδειγμα της ΕΕ (πρώην άρθρο 6, παράγραφος 2 Συνθήκης ΕΕ, εφεξής άρθρο 6 Συνθήκης ΕΕ), υποστηρίζεται ότι ο Ο.Η.Ε. οφείλει να σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, που εγγυώνται οι οικουμενικές συμβάσεις και αναδεικνύουν οι κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών.

Η τάση αυτή αποκρυσταλλώνεται στην καθιέρωση του δικαιώματος σε δίκαιη διαδικασία ως διεθνούς εθιμικού δικαίου⁴³ και γενικής αρ-

³⁹ Βλέπε, *Fassbender, B.*, «Targeted Sanctions and Due Process», σελίδες 16 έως 18, ανωτέρω υποσημείωση 23 (σελίδα 384). Επίσης, στην άποψη αυτή συνηγορεί η απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην υπόθεση Kadı C-402/05P και C-415/05P. Βλέπε στη συνέχεια, στη σελίδα 434.

⁴⁰ Μεταξύ άλλων, σκοποί του Ο.Η.Ε. είναι η συλλογική ασφάλεια και η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

⁴¹ Βλέπε, την από 28.5.1948 Γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου για τους όρους αποδοχής ενός κράτους ως μέλους του ΟΗΕ (σε: <http://www.icj-cij.org/docket/files/3/1821.pdf>).

⁴² Βλέπε το προοίμιο του Χάρτη σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 1, παράγραφος 3 (προώθηση και προαγωγή δικαιωμάτων του ανθρώπου), παράγραφος 4 (εναρμόνιση της δράσης των κρατών για την επίτευξη των σκοπών του ΟΗΕ), 13 παράγραφος 1β (προαγωγή της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών για την πραγμάτωση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών).

⁴³ Πολλά από τα δικαιώματα που προστατεύει η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποτελούν πλέον διεθνές εθιμικό δίκαιο (για παράδειγ-

χής⁴⁴, κατά την έννοια της παραγράφου 1 γ του άρθρου 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, ώστε να καταλαμβάνει πλέον και τις υπερεθνικές πράξεις διεθνών οργανισμών που θίγουν ιδιώτες⁴⁵. Επιπλέον, διατυπώνεται η άποψη ότι το δικαίωμα ακρόασης συνιστά *jus cogens*, που δεσμεύει τα όργανα του Ο.Η.Ε, όταν υιοθετούν πράξεις υπερεθνικής ισχύος που αφορούν ιδιώτες, και από το οποίο δεν χωρεί παρέκκλιση⁴⁶.

δ. Ο Ο.Η.Ε που έχει συμβάλει όσο κανένα άλλο υποκείμενο του διεθνούς δικαίου στην εδραίωση και στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου δεν δύναται να υιοθετεί πράξεις που είναι αντίθετες με το σκοπό, την ιστορία και την αποστολή του. Στο μέτρο που ο Ο.Η.Ε υιοθετεί πλέον δια των θεσμικών του οργάνων δεσμευτικές πράξεις άμεσα εφαρμοστέες⁴⁷ σε ιδιώτες, ευλόγως δημιουργείται σε αυτούς η πεποίθηση, δυνάμει της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, ότι τα όργανα του Ο.Η.Ε. εφαρμόζουν κατά τη νομοθετική τους δραστηριότητα τις ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις που διέπουν το δικαίωμα σε δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία. Σε διαφορετική περίπτωση, η μη τήρηση αυτών των κανόνων προσκρούει στην αρχή *venire contra factum proprium*, που

μα, το δικαίωμα στη ζωή, η προστασία της ελευθερίας και η απαγόρευση των φυλετικών διακρίσεων). Σήμερα, μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελούν διεθνές εθμικό δίκαιο το δικαίωμα σε δίκαιη και δημόσια δίκη από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο (άρθρο 10) και το δικαίωμα στις διαδικαστικές εγγυήσεις (άρθρο 11) στο βαθμό που τα κράτη είναι υποκείμενα των αντίστοιχων υποχρεώσεων για την προστασία τους.

⁴⁴ Στο μέτρο που τα συντάγματα της πλειοψηφίας των κρατών αναγνωρίζουν το δικαίωμα στις διαδικαστικές εγγυήσεις. Οι γενικές αρχές χρησιμοποιούνται σε περιπτώσεις έλλειψης θέσπισης δικαίου. Στην αντίθετη περίπτωση, όταν δηλαδή καταστατικό διεθνούς οργανισμού προβλέπει διαδικαστικές εγγυήσεις, οι τελευταίες υπερισχύουν των αναγνωρισμένων ως γενικών αρχών κατ' εφαρμογή του κανόνα *lex specialis derogat legi generali*.

⁴⁵ Μέχρι και σήμερα δεν υπάρχει κανόνας του διεθνούς εθμικού δικαίου που να υποχρεώνει τους διεθνείς οργανισμούς να διασφαλίζουν τις ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις στους ιδιώτες, αφού υποκείμενα των νομικών υποχρεώσεων είναι τα κράτη και οι ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις ισχύουν στις εθνικές έννομες τάξεις.

⁴⁶ Βλέπε, *Fassbender, B.* «Targeted Sanctions and Due Process», σελίδες 17-20, ανωτέρω υποσημείωση 23 (σελίδα 384) και *Clementine, O.* «Human rights law and the international fight against terrorism: How do Security Council resolutions impact on state's obligations under international human rights law? (Revisiting Security Council resolution 1373)», σελίδες 403-406, ανωτέρω υποσημείωση 16 (σελίδα 382).

⁴⁷ Και τούτο, στο βαθμό που οι δραστηριότητες του Ο.Η.Ε στις ειρηνευτικές επιχειρήσεις, στη διευθέτηση εδαφικών διαφορών, στην επιβολή ειδικών κυρώσεων σε ιδιώτες μπορεί να εγείρουν ζήτημα ευθύνης για παραβίαση του ανθρωπιστικού δικαίου ή του δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

συνιστά γενική αρχή κατά την έννοια της παραγράφου 1γ του άρθρου 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου⁴⁸.

ε. Οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας διέπονται από την αρχή της αναλογικότητας⁴⁹ σύμφωνα με την οποία η άσκηση δημόσιας εξουσίας πρέπει να είναι απολύτως αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου κατά περίπτωση σκοπού⁵⁰. Επομένως, όταν το Συμβούλιο Ασφαλείας ενεργεί στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VII του Χάρτη οφείλει αφενός να διατηρεί και να αποκαθιστά τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια και αφετέρου να σέβεται τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες των θιγόμενων ιδιωτών. Συνεπώς, κάθε μέτρο που παραβιάζει τα ανωτέρω δικαιώματα και ελευθερίες συγκεκριμένου προσώπου ή ομάδας προσώπων πρέπει να είναι αναγκαίο και ανάλογο του σκοπού για τον οποίο έχει θεσπιστεί.

στ. Δεσμευόμενα από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων Ανθρώπου, τα συμβαλλόμενα σε αυτήν κράτη, όταν ενεργούν ως μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., υποχρεούνται να εγγυώνται τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που προστατεύει η Σύμβαση. Σε διαφορετική περίπτωση, δεν είναι δυνατό να αναγνωριστεί η ακυρότητα των υιοθετούμενων από το Συμβούλιο Ασφαλείας μέτρων αλλά η ευθύνη των μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας που είναι και συμβαλλόμενα κράτη στη Σύμβαση. Συνακόλουθα, ένα κράτος που είναι συμβαλλόμενο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν μπορεί να επικαλεστεί την *αρχή της καλής πίστεως*, ώστε, σύμφωνα με το άρθρο 103 του Χάρτη του Ο.Η.Ε., είτε ενεργώντας στο πλαίσιο του Συμβουλίου Ασφαλείας είτε εφαρμόζοντας τα μέτρα στο εσωτερικό του δίκαιο, να απο-

⁴⁸ Fassbender, B., «Targeted Sanctions and Due Process», σελίδες 21-22, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 23, σελίδα 384.

⁴⁹ Σύμφωνα με τη θέση, κατά την οποία η αρχή της αναλογικότητας συνιστά γενική αρχή του δικαίου, κατά την έννοια του άρθρου 38 παράγραφος 1 γ του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 27). Βλέπε, Clementine, O., «Human rights law and the international fight against terrorism: How do Security Council resolutions impact on state's obligations under international human rights law? Revisiting Security Council Resolution 1373», σελίδα 406, ανωτέρω υποσημείωση 16, σελίδα 382.

⁵⁰ Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 40 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, το Συμβούλιο Ασφαλείας πριν εισηγηθεί ή αποφασίσει για τα μέτρα αντιμετώπισης της ύπαρξης απειλής κατά της ειρήνης, διατάραξης της ειρήνης ή επιθετικής πράξης «δύναται ... να προσκαλέσει τα ενδιαφερόμενα μέρη να συμμορφωθούν προς όια ήθελον κρίνει αναγκαία ή ευκταία προσωρινά μέτρα».

ποιηθεί την ευθύνη του για παραβίαση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου⁵¹.

II. Οι Αποφάσεις⁵² του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.

Εκτιμώντας ότι η καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας συνιστά ουσιώδη προϋπόθεση για την προστασία της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, το Συμβούλιο Ασφαλείας εξέδωσε μια σειρά αποφάσεων δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη του Ο.Η.Ε. Οι αποφάσεις αυτές διαμορφώνουν το διεθνές νομικό πλαίσιο καταπολέμησης της χρηματοδότησης του Οσάμα Μπιν Λάντεν, της Αλ Κάιντα, των Ταλιμπάν και των λοιπών συνδεδεμένων προσώπων, οργανώσεων και οντοτήτων και γενικότερα της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

α. Το Σύστημα Κυρώσεων 1267: «Σημειώνοντας την απαγγελία κατηγοριών κατά του Οσάμα Μπιν Λάντεν και των συνεργατών του από τις Η.Π.Α., μεταξύ άλλων για τις βομβιστικές επιθέσεις της 7^{ης} Αυγούστου 1998 κατά των πρεσβειών των Η.Π.Α. στο Ναϊρόμπι της Κένυα και στο Νταρ ες Σαλάμ της Τανζανίας, και για σύσταση και συμμορία για τη δολοφονία αμερικανών υπηκόων εκτός Η.Π.Α. και σημειώνοντας το αίτημα των ΗΠΑ προς τους Ταλιμπάν να τους παραδώσουν για να δικασθούν»⁵³ η διεθνής κοινότητα απάντησε στις τρομοκρατικές επιθέσεις κατά των ΗΠΑ υιοθετώντας την υπ' αριθμ. 1267(1999)⁵⁴ Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. που αφορά στην «αφγανική φατρία, η οποία είναι γνωστή ως Ταλιμπάν, επίσης αυτο-αποκαλούμενη Ισλαμικό Εμιράτο του Αφγανιστάν»⁵⁵, που «εξακολουθεί να παρέχει ασφαλές καταφύγιο στον Οσάμα Μπιν Λάντεν»⁵⁶. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ «απαιτεί από τους Ταλιμπάν να παραδώσουν τον Οσάμα Μπιν Λάντεν χωρίς άλλη καθυστέρηση στις αρμόδιες αρχές της χώρας στην οποία

⁵¹ Βλέπε, *Cameron I.*, «The European Convention of Human Rights, Due Process and UN Security Council Counter-Terrorism Sanctions», σελίδες 3 και 23-28, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 21, σελίδα 383.

⁵² Λόγω της δεσμευτικής ισχύος των αποφάσεων στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VII του Χάρτη του Ο.Η.Ε. επιλέγεται στο παρόν κείμενο η χρήση του όρου «απόφαση» αντί του διαδεδομένου όρου «ψήφισμα» που παραπέμπει σε μη δεσμευτικό δίκαιο. Το σύνολο των κειμένων που έχει υιοθετήσει το Συμβούλιο Ασφαλείας για την τρομοκρατία παρατίθεται στην ιστοσελίδα <http://www.un.org/terrorism/sc-res.shtml>

⁵³ Παράγραφος 7 του Προοιμίου της Απόφασης.

⁵⁴ Η Απόφαση υιοθετήθηκε στις 15.10.1999 κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. (S/RES/1267(1999)). Για τη μεταφορά της στο ελληνικό δίκαιο βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 18, σελίδα 383.

⁵⁵ Παράγραφος 1 της Απόφασης (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 18).

⁵⁶ Παράγραφος 6 του Προοιμίου της Απόφασης (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 18).

του έχουν απαγγελθεί κατηγορίες, ή στις αρμόδιες αρχές χώρας η οποία θα τον παραδώσει στη χώρα αυτή ή στις αρμόδιες αρχές χώρας όπου θα συλληφθεί και θα οδηγηθεί ενώπιον της δικαιοσύνης»⁵⁷. Για την περίπτωση μη συμμόρφωσης η Απόφαση προβλέπει την επιβολή κυρώσεων, όπως είναι η απαγόρευση πτήσεων αεροπορικών σκαφών που ελέγχονται οικονομικά από τους Ταλιμπάν και η δέσμευση των κεφαλαίων που διαθέτουν οι Ταλιμπάν στο εξωτερικό⁵⁸. Περαιτέρω, η παράγραφος 6 της Απόφασης προβλέπει τη σύσταση Επιτροπής του Συμβουλίου Ασφαλείας (γνωστή και ως Επιτροπή Κυρώσεων 1267), αποτελούμενη από όλα τα μέλη του, με αρμοδιότητα να παρακολουθεί την εφαρμογή των διατάξεων της. Η Απόφαση 1333 (2000)⁵⁹ του Συμβουλίου Ασφαλείας διέυρνε την εφαρμογή της απόφασης 1267(1999) προβλέποντας τη δέσμευση των κεφαλαίων και χρηματοπιστωτικών πόρων της Αλ Κάιντα και του Οσάμα Μπιν Λάντεν και των συνεργατών τους. Η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής των κυρώσεων στην Αλ Κάιντα, η οποία δεν ασκούσε έλεγχο σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, και η εισαγωγή της σύνδεσης της τρομοκρατίας με το οργανωμένο έγκλημα, τη διακίνηση ναρκωτικών και την παράνομη διακίνηση όπλων μαζικής καταστροφής αναβάθμισε ποιοτικά το καθεστώς των ειδικών κυρώσεων. Η Απόφαση αυτή ρυθμίζει μέχρι και σήμερα τη δράση των κυβερνήσεων για την πάταξη της χρηματοδότησης της Αλ Κάιντα, των Ταλιμπάν, του Οσάμα Μπιν Λάντεν και των συνεργατών τους.

⁵⁷ Παράγραφος 2 της Απόφασης (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 18).

⁵⁸ Παράγραφος 4 της Απόφασης (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 18).

⁵⁹ Η Απόφαση υιοθετήθηκε στις 19.12.2000 κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. (S/RES/1333(2000)). Δημοσιευμένη, σύμφωνα με το άρθρο 1 του Α.Ν. 92/1967 «Περί εφαρμογής αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και περί εγκρίσεως και εφαρμογής συστάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνελεύσεως» με απόφαση του Υπουργού Εξωτερικών της 11.0.2001 σε ΦΕΚ 214/16.9.2001, τ. Α'. Έχει μεταφερθεί στο ελληνικό δίκαιο με το Π.Δ. 296/2003 «Περί εφαρμογής της αποφάσεως 1333 (2000) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (ΦΕΚ 252, τ. Α')

Η Απόφαση 1452 (2002)⁶⁰ του Συμβουλίου Ασφαλείας διευκόλυνε την εισαγωγή της ανθρωπιστικής ρήτρας στο σύστημα των κυρώσεων του Ο.Η.Ε. και στα εθνικά μέτρα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Σύμφωνα με την ανθρωπιστική ρήτρα εξαιρούνται από τη δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων τα κεφάλαια και άλλα οικονομικά στοιχεία που είναι αναγκαία για την κάλυψη των βασικών δαπανών διαβίωσης των ενδιαφερομένων ενώ ανατίθεται στα κράτη μέλη του Οργανισμού ο καθορισμός της φύσης των σχετικών κεφαλαίων ή περιουσιακών στοιχείων⁶¹. Η ρήτρα αυτή υιοθετήθηκε μετά τη δριμυία κριτική, που ασκήθηκε για τα δυσβάσταχτα αποτελέσματα των κυρώσεων στους θιγόμενους, και τις σχετικές πιέσεις ομάδας κρατών, συμπεριλαμβανομένης της Σουηδίας καθόσον πολίτες της είχαν εγγραφεί στον κατάλογο τρομοκρατών της Επιτροπής Κυρώσεων 1267⁶².

⁶⁰ Η Απόφαση υιοθετήθηκε στις 20.12.2002 κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. (S/RES/1452(2002)). Δημοσιευμένη, σύμφωνα με το άρθρο 1 του Α.Ν. 92/1967 «Περί εφαρμογής αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και περί εγκρίσεως και εφαρμογής συστάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνελεύσεως» με την από 2.2.2004 υπ' αριθμ. Φ.4710/4/ΑΣ 127 «Δημοσίευση Υπουργικής Αποφάσεως περί της Αποφάσεως 1452 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας Ο.Η.Ε. για κυρώσεις που έχουν επιβληθεί στους Ταλιμπάν και την Αλ Κάιντα» σε ΦΕΚ 27/6.2.2004, τ. Α'. Έχει μεταφερθεί στο ελληνικό δίκαιο με το Π.Δ. 56/2005 «Περί εφαρμογής των αποφάσεων 1388 (2002), 1390 (2002) και 1452 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (ΦΕΚ 86, τ. Α').

⁶¹ Άρθρο 5 του Π.Δ. 56/2005.

⁶² Οι θιγόντες από την εγγραφή στον Κατάλογο της Επιτροπής Κυρώσεων 1267 προσέφυγαν ενώπιον του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (υπόθεση T-306/01 «Ahmed Ali Yusuf και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής»). Το Πρωτοδικείο απέρριψε την προσφυγή που άσκησαν με αίτημα την ακύρωση των νομοθετικών μέτρων με τα οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε να εφαρμόσει τις διατάξεις των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας αλλά εν συνεχεία η απόφασή του αναιρέθηκε από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (υποθέσεις C-402/05P και C-415/05P «Yasin Abdullah Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας).

Με την Απόφαση 1617(2005)⁶³, το Συμβούλιο Ασφαλείας καλεί τα κράτη, όταν προτείνουν την καταχώριση ενός ονόματος στον κατάλογο τρομοκρατών, κατ' εφαρμογήν της Απόφασης 1526 (2004), να ενημερώνουν την Επιτροπή 1267 για τα στοιχεία στα οποία στηρίζεται η πρότασή τους⁶⁴. Περαιτέρω, καλεί τα κράτη να ενημερώνουν εγγράφως, στο μέτρο που τούτο είναι εφικτό, τα πρόσωπα και τις οντότητες που περιλαμβάνονται στον ενοποιημένο κατάλογο για τα μέτρα που τους επιβάλλουν, για τις κατευθυντήριες οδηγίες της Επιτροπής 1267 και ειδικότερα για τη διαδικασία εγγραφής και διαγραφής και για τις διατάξεις της Απόφασης 1452(2002)⁶⁵. Με την ίδια απόφαση θεσμοθετήθηκε η συνεργασία της INTERPOL με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών⁶⁶. Έκτοτε, ο ενοποιημένος κατάλογος της Επιτροπής Κυρώσεων 1267, όπως έχει αναθεωρηθεί, δημοσιεύεται και από την INTERPOL⁶⁷.

Με την απόφαση 1730(2006)⁶⁸ το Συμβούλιο Ασφαλείας καλεί το Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε. να θεσμοθετήσει στο πλαίσιο της Γραμματείας του Ο.Η.Ε. (Τμήμα Επικουρικών Οργάνων του Συμβουλίου Ασφαλείας) Σημείο Επαφής με αρμοδιότητα να παραλαμβάνει και να διαχειρίζεται τις αιτήσεις διαγραφής των εγγεγραμμένων στον ενοποιημένο κατάλογο προσώπων και οντοτήτων. Μέχρι την υιοθέτηση αυτού του συστήματος, που παρέχει στους θιγόμενους τη δυνατότητα να απευθύνονται

⁶³ Η Απόφαση, που φέρει τον τίτλο «Απειλές κατά τη διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας από πράξεις τρομοκρατίας» υιοθετήθηκε στις 29.7.2005 κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ (S/RES/1617(2005)). Βλέπε στην αγγλική σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/43f308d9c.html>. Με την Απόφαση αυτή ορίζονται για πρώτη φορά οι πράξεις ή οι δραστηριότητες που αποτελούν ένδειξη ότι κάποιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ομάδα ή επιχείρηση συνδέεται με την Αλ Κάιντα, τον Οσάμα Μπιν Λάντεν ή τους Ταλιμπάν (α) συμμετοχή στη χρηματοδότηση, το σχεδιασμό, τη διευκόλυνση, την προπαρασκευή ή τη διενέργεια πράξεων ή δραστηριοτήτων από, σε συνεργασία, στο όνομα, για λογαριασμό ή προς υποστήριξη, (β) προμήθεια, πώληση ή μεταβίβαση όπλων και συναφούς υλικού, (γ) στρατολόγηση μελών για λογαριασμών ή, (δ) άλλες μορφές υποστήριξης των εν ενεργειών ή δραστηριοτήτων της Αλ Κάιντα, του Οσάμα Μπιν Λάντεν ή των Ταλιμπάν, ή οποιουδήποτε πυρήνα, θυγατρικής, αποσχισμένης ομάδας ή παραγώγου τους).

⁶⁴ Ibid., παράγραφος 4 της Απόφασης.

⁶⁵ Ibid., παράγραφος 5 της Απόφασης.

⁶⁶ Ibid., παράγραφος 8 της Απόφασης.

⁶⁷ Για πληροφορίες βλέπε στην ιστοσελίδα της Interpol (<http://www.interpol.int/Public/NoticesUN/Default.asp>) όπου και ο ισχύον αναθεωρημένος κατάλογος.

⁶⁸ Η Απόφαση, που φέρει τον τίτλο «Γενικά Θέματα για τις Κυρώσεις» υιοθετήθηκε στις 19.12.2006 (S/RES/1730(2006)). Βλέπε στην αγγλική σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45c30c680.html>.

στο Κέντρο Συντονισμού αιτούμενοι τη διαγραφή τους από τον κατάλογο, την αίτηση διαγραφής δικαιούνται να εισάγουν ενώπιον της Επιτροπής Κυρώσεων 1267 μόνον οι κυβερνήσεις των χωρών ιθαγένειας ή διαμονής τους⁶⁹.

Με την Απόφαση 1735(2006)⁷⁰ το Συμβούλιο Ασφαλείας καλεί τα κράτη, όταν ενεργούν στο πλαίσιο των Αποφάσεων 1526 (2004) και 1617 (2005), να υποβάλουν αναφορές που περιέχουν όσο το δυνατόν περισσότερες λεπτομέρειες για τους λόγους καταχώρισης (συμπεριλαμβανομένων συγκεκριμένων πληροφοριών που τεκμηριώνουν την κρίση ότι ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο πληροί τα κριτήρια εγγραφής στον κατάλογο, της φύσης των πληροφοριών και των πληροφοριών τεκμηρίωσης ή δικαιολογητικών που μπορεί να παρασχεθούν)⁷¹. Επιπλέον, καλεί τα κράτη που υποδεικνύουν τα εν λόγω πρόσωπα να προσδιορίζουν κατά το χρόνο της υποβολής τα τμήματα της δήλωσης που μπορούν να δημοσιοποιηθούν με σκοπό την ενημέρωση του καταχωρούμενου φυσικού ή νομικού προσώπου και τα τμήματα που μπορούν να γνωστοποιηθούν στα ενδιαφερόμενα κράτη μετά από αίτηση⁷². Προστίθενται δε σαφείς λόγοι διαγραφής όπως είναι η εγγραφή λόγω λανθασμένων στοιχείων ταυτότητας, ο θάνατος του ενδιαφερόμενου προσώπου και η διακοπή κάθε σχέσης με την Αλ Κάιντα, τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, τους Ταλιμπάν και τους συνεργάτες τους, συμπεριλαμβανομένων όλων των φυσικών και νομικών προσώπων που είναι καταχωρημένα στον ενιαίο κατάλογο⁷³. Με την Απόφαση 1822(2008)⁷⁴ το

⁶⁹ Για λεπτομέρειες της διαδικασίας διαγραφής με πρόταση του κράτους ιθαγενείας ή διαμονής του ενδιαφερόμενου, βλέπε *Cameron, I.*, «The European Convention of Human Rights, Due Process and UN Security Council Counter-Terrorism Sanctions», σελίδα 7, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 20. Η παταγώδης αποτυχία αυτής της διαδικασίας διαγραφής αποτυπώνεται στην απόφαση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επί της υπόθεσης Sayadi Nabil και Patricia Vinck κατά Βελγίου (βλέπε στη συνέχεια στη σελίδα 405).

⁷⁰ Η Απόφαση υιοθετήθηκε στις 22.12.2006 (S/RES/1735(2006)). Δημοσιευμένη, σύμφωνα με το άρθρο 1 του Α.Ν. 92/1967 «Περί εφαρμογής αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και περί εγκρίσεως και εφαρμογής συστάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνελεύσεως» με την από 11.4.2007 υπ' αριθμ. Φ.4710/5/ΑΣ526 Απόφαση του Υπουργού Εξωτερικών «Εφαρμογή της υπ' αριθμ. 1735 (2006) απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ περί Ταλιμπάν» σε ΦΕΚ 86/24.4.2007, τ. Α'. Έχει μεταφερθεί στο ελληνικό δίκαιο με το Π.Δ. 67/2010 «Εφαρμογή των Αποφάσεων 1735 (2006) και 1822 (2008) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών» (ΦΕΚ 118, τ. Α').

⁷¹ Παράγραφος 5 της Απόφασης 1735 (2006).

⁷² Παράγραφος 6 της Απόφασης 1735 (2006).

⁷³ Παράγραφος 14 της Απόφασης 1735 (2006).

⁷⁴ Η Απόφαση υιοθετήθηκε στις 30.6.2008 (S/RES/1822(2008)). Δημοσιευμένη, σύμφωνα με το άρθρο 1 του Α.Ν. 92/1967 «Περί εφαρμογής αποφάσεων του

Συμβούλιο Ασφαλείας βελτίωσε τις διαδικαστικές εγγυήσεις για τους θιγόμενους, εξειδικεύοντας τις πληροφορίες που τα κράτη υποχρεούνται να τους κοινοποιήσουν⁷⁵. Επιπλέον, η Απόφαση προβλέπει τη μείωση του χρόνου διαβούλευσης των κρατών μελών για την εγγραφή ή την διαγραφή από τον ενιαίο κατάλογο⁷⁶ και αναθέτει στην Επιτροπή Κυρώσεων 1267 να επανεξετάσει μέχρι τις 20.6.2010 όλα τα ονόματα που είναι καταχωρημένα στον ενιαίο κατάλογο την ημερομηνία υιοθέτησης της Απόφασης, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι είναι όσο το δυνατόν πιο ενημερωμένος και ακριβής και να επιβεβαιωθεί ότι οι καταχωρήσεις παραμένουν οι ενδεδειγμένες⁷⁷.

Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και περί εγκρίσεως και εφαρμογής συστάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνελεύσεως» με την από 12.9.2008 υπ' αριθμ. Φ.4710/7/ΑΣ 1245 Απόφαση του Υπουργού Εξωτερικών «Περί εφαρμογής της υπ' αριθμ. 1822 (2008) Απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ περί Ταλιμπάν και Αλ Κάιντα» (ΦΕΚ 193/25.9.2008, τ. Α'). Για τη μεταφορά της στο ελληνικό δίκαιο βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 70, σελίδα 396.

⁷⁵ Παράγραφοι 14 έως 17 της Απόφασης 1822 (2008).

⁷⁶ Παράγραφος 15 της Απόφασης 1822 (2008).

⁷⁷ Παράγραφος 25 της Απόφασης 1822 (2006).

Τα αποτελέσματα της επανεξέτασης δημοσιεύθηκαν στις 2.8.2010. Εξετάστηκαν 488 εγγραφές και διαγράφηκαν 45 (εκ των οποίων 10 είναι φυσικά πρόσωπα που συνδέθηκαν στο παρελθόν με τους Ταλιμπάν και 14 φυσικά πρόσωπα και 21 οντότητες που συνδέθηκαν στο παρελθόν με την Αλ Κάιντα. Μεταξύ των διαγεγραμμένων φυσικών προσώπων συγκαταλέγονται 8 θανάοντες). Από τις εναπομείνουσες 433 εγγραφές 311 συνδέονται με την Αλ Κάιντα και 132 με τους Ταλιμπάν (βλέπε το από 2.8.2010 δελτίο τύπου της Επιτροπής Κυρώσεων 1267 του Συμβουλίου Ασφαλείας για την Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν σε <http://www.un.org/News/Press/docs/2010/sc9999.doc.htm>).

Για την εξέλιξη του συστήματος των κυρώσεων που επιβάλλονται στους Ταλιμπάν και την Αλ Κάιντα βλέπε, *Cortright D., Lopez G., Gerber-Stellingwerf L., Fackler E., Persinger S., Weaver J.*, «Human rights and targeted sanctions, an action agenda for strengthening due process procedures», UN Sanctions and Security Research Programme, November 2009, Policy Brief SSRP 0911-01 (σε <http://www.statewatch.org/news/2009/dec/eu-ngos-sanctions-targeting.pdf>) και *Michaelsen C.*, «The Security Council's Al Qaeda and Taliban sanctions regime: "essential tool" or increasing liability for the UN's counter terrorism efforts?», *Studies in Conflict and Terrorism*, Volume 33, Issue 5, May 2010, Routledge Taylor and Francis Group.

Με την Απόφαση 1904(2009)⁷⁸ το Συμβούλιο Ασφαλείας αποφάσισε τη σύσταση και λειτουργία, για χρονικό διάστημα 18 μηνών από την ημερομηνία υιοθέτησης της απόφασης, Γραφείου του Διαμεσολαβητή, για να επικουρεί την Επιτροπή 1267 όταν εξετάζει αιτήματα διαγραφής από τον ενιαίο κατάλογο⁷⁹. Επιπλέον, καλεί τα κράτη μέλη που προτείνουν την καταχώρηση ονομάτων να παρέχουν στοιχεία για την ταυτότητα του προτεινόμενου προσώπου και την Επιτροπή Κυρώσεων 1267 να δημοσιεύει στο διαδικτυακό της τόπο περίληψη των λόγων εγγραφής ενώ τα μέλη της Επιτροπής που δεν συναινούν στην αίτηση διαγραφής ενός ονόματος να δηλώνουν τους λόγους της διαφωνίας τους⁸⁰.

Ωστόσο, παρά τις αλλαγές που θεσμοθετήθηκαν για τη βελτίωση της προστασίας των θιγόμενων από το σύστημα των κυρώσεων, ουδεμία εκ των διαδικαστικών εγγυήσεων δεσμεύει τα αποφασίζοντα την εγγραφή ή διαγραφή όργανα. Οι ενδιαφερόμενοι αδυνατούν να ασκήσουν το δικαίωμα ακρόασης ενώπιον του Συμβουλίου Ασφαλείας, η διαδικασία σύνταξης και αναθεώρησης των καταλόγων εξακολουθεί να είναι απόρρητη, ενώ παραμένουν ανέλεγκτες οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας

⁷⁸ Η Απόφαση υιοθετήθηκε στις 17.12.2009 (S/RES/1904(2009)). Δημοσιευμένη, σύμφωνα με το άρθρο 1 του Α.Ν. 92/1967 «Περί εφαρμογής αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και περί εγκρίσεως και εφαρμογής συστάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνελεύσεως» με την από 30.3.2010 υπ' αριθμ. Φ.4710/7/ΑΣ 308 Απόφαση του Υπουργού Εξωτερικών «Εφαρμογή της Απόφασης 1904 (2009) του Συμβουλίου Ασφαλείας» (ΦΕΚ 41/16.3.2010, τ. Α').

⁷⁹ Παράγραφος 20 της Απόφασης 1904 (2009). Οι αρμοδιότητες του Διαμεσολαβητή προβλέπονται αναλυτικά στο Παράρτημα II της Απόφασης 1904 (2009).

⁸⁰ Παράγραφοι 11 έως 18 και 25 της Απόφασης 1904 (2009). Μετά την υιοθέτηση της Απόφασης 1904(2009), ο πρόεδρος της Επιτροπής 1267, Αυστριακός Thomas Mayr-Harting, επικαλούμενος την Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του 2005 (<http://www.un.org/summit2005/>) όπου η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ κάλεσε το Συμβούλιο Ασφαλείας να υιοθετήσει δίκαιες διαδικασίες εγγραφής και διαγραφής από τον ενοποιημένο κατάλογο, αναφέρθηκε στις πλημμέλειες των διαδικασιών και στην πληθώρα των υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον εθνικών και περιφερειακών δικαστηρίων σχετικά με την εγγραφή προσώπων και οντοτήτων στον κατάλογο της Επιτροπής 1267. Σημειώνοντας ότι, για πρώτη φορά οι θιγόμενοι έχουν τη δυνατότητα να προσφύγουν και να εκθέσουν τις θέσεις τους για τη διαγραφή τους από τον κατάλογο ενώπιον του Διαμεσολαβητή και την υποχρέωση των μελών της Επιτροπής να εκθέτουν τους λόγους απόρριψης των αιτημάτων διαγραφής εξέφρασε την άποψη ότι η Απόφαση 1904(2009) βελτιώνει τη δίκαιη διαδικασία του καθεστώτος των κυρώσεων σε πλαίσιο διαφάνειας και δικαιοσύνης συμβάλλοντας στην αποτελεσματικότητα και στη νομιμότητα του. Βλέπε το από 17.12.2009 δελτίο τύπου SC 98/25 διαθέσιμο στο <http://www.un.org/News/Press/docs/2009/sc9825.doc.htm>

και των σχετικών Επιτροπών Κυρώσεων που απαρτίζονται από τα ίδια μέλη.

β. Το Σύστημα Κυρώσεων 1373: Με την απόφαση 1373 (2001)⁸¹, το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθέτησε για πρώτη φορά ευρεία στρατηγική κατά της τρομοκρατίας και ειδικότερα για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Αμέσως μετά την 11^η.9.2001, αναγνώρισε ότι οι πράξεις διεθνούς τρομοκρατίας συνιστούν απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, χαρακτήρισε έγκλημα τη συγκέντρωση κεφαλαίων για τρομοκρατικές ενέργειες, απαγόρευσε τη διάθεση κεφαλαίων και οικονομικών πόρων σε πρόσωπα που εμπλέκονται στην τρομοκρατία και επέβαλε τη δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων προσώπων που συνδέονται με την τρομοκρατία. Σε αυτό το πλαίσιο, τα κράτη ανέλαβαν την υποχρέωση για δράση που συνίσταται στην απαγόρευση χορήγησης οικονομικής βοήθειας σε τρομοκρατικές οργανώσεις, παροχής ασφαλούς καταφυγίου και υποστήριξης σε τρομοκράτες, στην ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κυβερνήσεων για επικείμενες τρομοκρατικές ενέργειες, στη συνεργασία των κυβερνήσεων κατά την έρευνα, τον εντοπισμό, τη σύλληψη, την έκδοση και τη δίωξη των εμπλεκόμενων σε παρόμοιες πράξεις, στην ποινικοποίηση της ενεργητικής και παθητικής συνδρομής στην τρομοκρατία⁸².

Η υποχρέωση των κρατών μελών του ΟΗΕ να αποδέχονται και να εκτελούν τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένης της απόφασης 1373(2001), δυνάμει του άρθρου 25 του Καταστατικού Χάρτη σημαίνει εν προκειμένω την υιοθέτηση εθνικής νομοθεσίας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, αρκούντως ειδικής ώστε να μην απαιτείται η επίκληση άλλων νομικών διατάξεων ή η εφαρμογή *ad hoc* μεθόδων για την δίωξη τρομοκρατικών ενεργειών. Ειδικότερα, η καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να ποινικοποιήσουν τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας χωρίς να τίθεται ως όρος της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος να προέρχονται τα κεφάλαια από εγκληματικές δραστηριότητες ή/και να

⁸¹ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 19, σελίδα 383.

⁸² Η Ελλάδα υιοθέτησε το Ν. 3691/2008 «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας» (ΦΕΚ 166, τ. Α'). Το άρθρο 46 του Νόμου προβλέπει τη διαδικασία που εφαρμόζεται όταν, για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, επιβάλλεται η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων κρατών, νομικών προσώπων ή νομικών σχημάτων και φυσικών προσώπων με αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. και των οργάνων του ή με αποφάσεις και Κανονισμούς της ΕΕ, μετά από την ένταξη των σχετικών αποφάσεων ή Κανονισμών στην ελληνική έννομη τάξη, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

συνδέονται με συγκεκριμένη τετελεσμένη ή απόπειρα τρομοκρατικής ενέργειας. Τέλος, η επιταγή της Απόφασης 1373(2001) για δέσμευση των κεφαλαίων και κάθε είδους οικονομικών στοιχείων προσώπων και οντοτήτων που εμπλέκονται σε τρομοκρατικές ενέργειες εναπόκειται να υλοποιηθεί με μεθόδους που υιοθετούν και εφαρμόζουν τα κράτη μέλη. Το ως άνω νομικό πλαίσιο της Απόφασης 1373(2001) υφίσταται παράλληλα με το νομικό κενό που δημιουργεί η ανυπαρξία ενός διεθνώς κοινά αποδεκτού ορισμού της τρομοκρατίας⁸³.

Η Απόφαση 1373 (2001) εγείρει ζητήματα νομιμότητας που συνίστανται στην έλλειψη ορισμού της τρομοκρατίας, στην ευρεία διατύπωση των διατάξεων, στα αποτελέσματα που παράγει, δεδομένου ότι το πεδίο εφαρμογής της δεν αφορά σε συγκεκριμένο κράτος, και στην αόριστη διάρκεια της. Πρόκειται για δεσμευτικό κανόνα του διεθνούς δικαίου που εμμέσως επιχειρεί να καθιερώσει παρέκκλιση από τις υποχρεώσεις προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, που έχουν αναλάβει τα κράτη μέλη του Ο.Η.Ε., με άμεσες επιπτώσεις στα ατομικά δικαιώματα και ελευθερίες⁸⁴.

⁸³ Την έλλειψη ενιαίου ορισμού της τρομοκρατίας σε διεθνές επίπεδο διαπιστώνει η Επιτροπή 1373 στην έκθεση που δημοσίευσε το Νοέμβριο του 2009 για την εφαρμογή της απόφασης 1373 (2001) από τα κράτη μέλη (βλέπε έγγραφο S/2009/620, σελίδα 40, σε <http://www.un.org/en/sc/ctc/pdf/GISNov2009.pdf>). Για την έλλειψη διεθνώς αποδεκτού ορισμού βλέπε, *Aust, A.*, Handbook of International Law, Cambridge University Press, 2010, σελίδες 266-267 – *Crotty, W.*, «Democratic development & political terrorism: the global perspective», University Press of New England, Northeastern Series on Democratization and Political Development, Northeastern University Press 2005, σελίδες 256-257 – *Bowring, B.*, «“Terrorist lists” and procedural human rights: the collision between UN law, EU law, and Strasbourg law?», Ashgate 2010 – *House of Lords/House of Commons, Joint Committee on Human Rights*, Counter-terrorism policy and human rights: Terrorism Bill and Related Matters, Third report on session 2005-2006, HL Paper 75-II, HC 561-II, The Stationery Office 2005, σελίδα 59.

Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με την Ειδική Απεσταλμένη του ΟΗΕ για την Τρομοκρατία και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, κυρία Καλλιόπη Κούφα, από το 1936 έως το 1981 προτάθηκαν 109 ορισμοί της έννοιας της τρομοκρατίας, *Mark Muller*, Terrorism, Proscription and the right to resist in the age of conflict, Denning Law Journal 2008, volume 20, σελίδες 111-131 και ιδίως σελίδα 113 (βλέπε το άρθρο σε: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/confantiterrorism/DenningLawJournal2008_en.pdf). Ειδικότερα για το έργο της Ειδικής Απεσταλμένης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και την Τρομοκρατία της Υπο-Επιτροπής για την Προαγωγή και την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, βλέπε: <http://www2.ohchr.org/english/issues/terrorism/rapporteur/index.htm>.

⁸⁴ Βλέπε, *Clementine, O.*, «Human rights law and the international fight against terrorism: How do security council resolutions impact on state's obligations

Σε διεθνές επίπεδο, η συνακόλουθη υιοθέτηση εθνικών αντιτρομοκρατικών νόμων, κατά παράβαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών αρχών του ποινικού δικαίου, καθώς και η σωρεία νομοθετικών εξελίξεων σε επίπεδο Ο.Η.Ε και κρατών μελών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας εγείρουν σειρά ερωτημάτων όπως, πρώτον, αν η έλλειψη αναφοράς της υποχρέωσης τήρησης του διεθνούς δικαίου στις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. συνιστά επί της ουσίας εκ πλαγίου παρέκκλιση από την υποχρέωση των κρατών να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα κατά την εκπόνηση αντιτρομοκρατικών νόμων, δεύτερον, αν κατά την υιοθέτηση αντιτρομοκρατικών μέτρων στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VII του Χάρτη το Συμβούλιο Ασφαλείας διαθέτει απεριόριστη εξουσία και τρίτον, αν τα κράτη μέλη δεσμεύονται να τηρούν στο πλαίσιο αυτό τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας ή αν υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα του ανθρώπου ανεξαρτήτως του κανονιστικού πλαισίου του Ο.Η.Ε.⁸⁵

Η Απόφαση 1566(2004)⁸⁶ αναθέτει σε ομάδα εργασίας, αποτελούμενη από όλα τα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, να διευρύνει τον κατάλογο των τρομοκρατών ώστε, εκτός από τον κατάλογο που συντάσσει και αναθεωρεί η Επιτροπή Κυρώσεων 1267, να συμπεριληφθούν πρόσωπα, ομάδες και οντότητες που εμπλέκονται εν γένει στην τρομοκρατία. Επιπλέον, η ομάδα εργασίας καλείται να εξετάσει το ενδεχόμενο ίδρυσης διεθνούς ταμείου για την αποζημίωση και την αποκατάσταση των θυμάτων τρομοκρατικών ενεργειών και των οικογενειών τους. Μέχρι και σήμερα δεν έχουν διαμορφωθεί στην ομάδα εργασίας οι κατάλληλες συνθήκες ομοφωνίας για τη σύνταξη του σχετικού καταλόγου ενώ η ίδρυση διεθνούς ταμείου κρίθηκε πρόωπη και προτάθηκε αντ' αυτού η ενθάρρυνση αντίστοιχων δράσεων σε εθνικό επίπεδο⁸⁷.

under international human rights law? (Revisiting Security Council resolution 1373)», σελίδα 401 με περαιτέρω αναφορές, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 16, σελίδα 382.

⁸⁵ Ibid., σελίδες 400-403.

⁸⁶ Η Απόφαση S/RES/1566(2004), που φέρει τον τίτλο «Απειλές κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας από τρομοκρατικές ενέργειες, υιοθετήθηκε στις 8.8.2004, στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VII του Χάρτη, και προβλέπει τη σύσταση Ομάδας Εργασίας με αρμοδιότητα να εξετάσει την επιβολή μέτρων σε βάρος προσώπων, ομάδων και οντοτήτων πλην των συνδεδεμένων με την Αλ Κάιντα/Ταλιμπάν (παράγραφος 9). Για το κείμενο της απόφασης βλέπε http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions04.html

⁸⁷ Βλέπε, το τελευταίο, από 26.12.2007 ενημερωτικό έγγραφο της Ομάδας Εργασίας προς τον Πρόεδρο του Συμβουλίου Ασφαλείας, παράγραφος 6, έγγραφο S/2007/775 (βλέπε σε: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/663/68/PDF/N0766368.pdf>)

γ. Οι ενιαίοι κατάλογοι και οι Επιτροπές του Συμβουλίου Ασφαλείας⁸⁸ για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας: Για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, λειτουργούν στο πλαίσιο του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. τρεις Επιτροπές, στις οποίες μετέχουν τα μέλη του, που αποφασίζουν με ομοφωνία.

ι) Η Επιτροπή Κυρώσεων 1267⁸⁹ Πρόκειται για Επιτροπή συγκροτούμενη από τα όλα τα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας με αρμοδιότητα να εγγράφει, να αναθεωρεί και να διαγράφει από το σχετικό κατάλογο ονόματα τρομοκρατών, τρομοκρατικών οργανώσεων ή οντοτήτων των Ταλιμπάν και της Αλ Κάιντα⁹⁰ στο πλαίσιο της Απόφασης 1267 (1999). Ο πρώτος κατάλογος δημοσιεύτηκε στις 8.3.2001. Έκτοτε συμπληρώθηκε επανειλημμένως και πλέον είναι ενοποιημένος⁹¹. Στον κατάλογο που συντάσσει η Επιτροπή Κυρώσεων 1267 εγγράφονται πρόσωπα που θεωρούνται ύποπτα για την τέλεση ή την υποστήριξη τρομοκρατικών πράξεων και για τις σχέσεις που φαίνεται ότι διατηρούν με οργανώσεις ύποπτες για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας⁹².

Είναι σαφές ότι η εγγραφή / διαγραφή από τον προαναφερόμενο κατάλογο είναι πολιτική απόφαση που λαμβάνεται στο πλαίσιο διαπραγματεύσεων των κρατών μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας, χωρίς δημοσιότητα και με άκρα μυστικότητα όσον αφορά στις πηγές των πληροφοριών, στους λόγους εγγραφής, στα κράτη που εισηγήθηκαν την εγγραφή/διαγραφή από τον κατάλογο και στα κράτη που διαφώνησαν⁹³. Κατ'

⁸⁸ Για περαιτέρω πληροφορίες για όλες τις Επιτροπές Κυρώσεων του Ο.Η.Ε., βλέπε <http://www.un.org/sc/committees/>

⁸⁹ Συστάθηκε το 1999 με την απόφαση 1267(1999) προκειμένου να εποπτεύει τις κυρώσεις κατά των Ταλιμπάν και από το 2000 τις κυρώσεις κατά της Αλ Κάιντα. Για πληροφορίες σχετικά με την οργάνωση και το έργο της Επιτροπής 1267 βλέπε σε <http://www.un.org/sc/committees/1267/>. Σημειώνεται ότι, ως μη μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας, η Ελλάδα διετέλεσε αντιπρόεδρος αυτής της Επιτροπής της διετίας 2005-2006.

⁹⁰ Για τις αναθεωρημένες, από 22.7.2010, κατευθυντήριες οδηγίες που ρυθμίζουν θέματα λειτουργίας της Επιτροπής βλέπε http://www.un.org/sc/committees/1267/pdf/1267_rev_guidelines.pdf

⁹¹ Ο ενοποιημένος κατάλογος δημοσιεύεται στο διαδίκτυο, στην ιστοσελίδα: <http://www.un.org/sc/committees/1267/consolist.shtml>

⁹² Το Μάρτιο του 2010 η «Επιτροπή 1267» αποφάσισε να παύσει να δημοσιεύει στο διαδίκτυο τα ονόματα που διαγράφει από τον ενοποιημένο κατάλογο τρομοκρατών. Σχετικές πληροφορίες διατίθενται μέσω των δελτίων τύπου για τις εγγραφές ή/και διαγραφές από τον ενοποιημένο κατάλογο. Τα δελτία τύπου δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα: <http://www.un.org/sc/committees/1267/pressreleases.shtml>

⁹³ Όπως αναφέρουν χαρακτηριστικά οι *Cortright D., Lopez G., Gerber-Stellingwerf L., Fackler E., Persinger S., Weaver J.*, «Human rights and targeted sanctions, an action agenda for strengthening due process procedures», «ένα όνομα μπορεί

εφαρμογήν της Απόφασης 1363 (2001) ιδρύθηκε η Ομάδα Παρακολούθησης 1267, για να συνδράμει την Επιτροπή 1267 και κυρίως να την ενημερώνει για τις προσπάθειες που καταβάλουν τα κράτη μέλη και οι διεθνείς και περιφερειακοί οργανισμοί για την επιβολή των κυρώσεων που προβλέπει το σχετικό σύστημα⁹⁴.

Οι προσπάθειες εξομάλυνσης του συστήματος των κυρώσεων που παραβιάζει θεμελιώδη δικαιώματα αντανακλούν τη δριμεία κριτική που άσκησαν στο σύστημα κυρώσεων 1267 ακαδημαϊκοί και οργανώσεις δικαιωμάτων του ανθρώπου αλλά και θεσμικά όργανα και κράτη μέλη του Ο.Η.Ε.. Καθίσταται σαφές ότι πολιτικοί λόγοι παρεμποδίζουν τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου δικαιοδοτικού μηχανισμού, εξέλιξη στην οποία αντιτίθενται τα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας⁹⁵. Ελλείψει δικαιοδοτικού μηχανισμού ελέγχου σε επίπεδο Ο.Η.Ε., η διαδικασία εγγραφής και διαγραφής από το σχετικό κατάλογο κρίθηκε ενώπιον εθνικών δικαστηρίων στα οποία προσέφυγαν οι θιγόμενοι σε κράτη όπως το Βέλγιο, η Ιταλία, η Ελβετία, η Ολλανδία, το Πακιστάν, η Τουρκία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία και οι Η.Π.Α. αλλά και ενώπιον περιφερειακών διεθνών δικαστηρίων όπως είναι το Πρωτοδικείο και το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Επί σειρά ετών δεν είχε θεμελιωθεί η αρμοδιότητα του εθνικού ή του κοινοτικού δικαστή να κρίνει τη νομιμότητα της διαδικασίας της Επιτροπής Κυρώσεων 1267 με γνώμονα την υποχρέωση τήρησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η αλλαγή επήλθε με τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Maduro στις συνεκδικαζόμενες ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων υποθέσεις Kadı και Al Barakaat⁹⁶.

να εγγραφεί στον κατάλογο 1267 μετά από πρόταση ενός μη μόνιμου μέλους του Συμβουλίου Ασφαλείας. Αν το ίδιο κράτος προτείνει τη διαγραφή του ονόματος αυτού αλλά δεν είναι πλέον μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας η απόφαση λαμβάνεται από τα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας που μετέχουν στην Επιτροπή 1267, καθώς απαιτείται ομοφωνία [...]. Συνεπώς, ενώ κάθε κράτος μπορεί να προτείνει την εγγραφή δεν ισχύει το ίδιο για τη διαγραφή ενός ονόματος από τον κατάλογο τρομοκρατών 1267», σελίδα 6, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 77, σελίδα 397.

⁹⁴ Για πληροφορίες σχετικά με την Ομάδα Παρακολούθησης βλέπε σε <http://www.un.org/sc/committees/1267/monitoringteam.shtml>

⁹⁵ Cortright D., Lopez G., Gerber-Stellingwerf L., Fackler E., Persinger S., Weaver J., «Human rights and targeted sanctions, an action agenda for strengthening due process procedures», σελίδες 2 και 10, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 77 (σελίδα 397).

⁹⁶ Βλέπε, Michaelsen C., «The Security Council's Al Qaeda and Taliban sanctions regime: "essential tool" or increasing liability for the UN's counter terrorism efforts?», σελίδα 452, ανωτέρω υποσημείωση 77 (σελίδα 397). Για ανάλυση της απόφασης βλέπε στη συνέχεια, στη σελίδα 405.

ii) Η Επιτροπή της Απόφασης 1373 Η παράγραφος 6 της Απόφασης 1373(2001)⁹⁷ προβλέπει τη σύσταση Επιτροπής για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, «για να επιβλέπει την εφαρμογή αυτής της Απόφασης, με τη βοήθεια κατάλληλων ειδικών ... και καλεί όλα τα κράτη να αναφέρουν στην Επιτροπή ... επί των μέτρων που έχουν ληφθεί για την εφαρμογή αυτής της Απόφασης». Η Απόφαση δεν προβλέπει τη σύνταξη καταλόγου τρομοκρατών ούτε εντέλλει την Επιτροπή ή τα κράτη-μέλη του Ο.Η.Ε. να συντάξουν σχετικούς καταλόγους⁹⁸. Η Επιτροπή 1373⁹⁹, αποτελείται από τα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, έχει γενική «νομοθετική» αρμοδιότητα και δρα συμπληρωματικά με την Επιτροπή 1267 που διαδραματίζει «επιχειρησιακό» ρόλο¹⁰⁰. Την Επιτροπή 1373 επικουρεί εκτελεστική διεύθυνση, με αρμοδιότητες την υλοποίηση των αποφάσεων της και τη χάραξη πολιτικής, τη διατύπωση εκτιμήσεων από τους εθνικούς εμπειρογνώμονες και την τεχνική συνδρομή των κρατών σε ζητήματα καταπολέμησης τρομοκρατίας.

Το έργο της Επιτροπής 1373 συνίσταται στην τεχνική συνδρομή των κρατών μελών σε οικονομικό, τεχνολογικό, κανονιστικό και νομοθετικό επίπεδο, στην έκδοση εκθέσεων για την κατάσταση της τρομοκρατίας σε κάθε κράτος, στην ενθάρρυνση της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών και στη διοργάνωση ειδικών συναντήσεων με άλλους διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς για την εδραίωση καλύτερης συνεργασίας και την αποφυγή αλληλοεπικάλυψης στις προσπάθειες πάταξης της τρομοκρατίας.

iii) Η Επιτροπή 1540. Η Απόφαση 1540(2004) του Συμβουλίου Ασφαλείας καλεί τα κράτη-μέλη του Ο.Η.Ε. να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και της διάδοσης των όπλων μαζικής καταστροφής σε μη κρατικούς φορείς και τρομοκράτες. Η Απόφαση προβλέπει τη σύσταση Επιτροπής 1540¹⁰¹ που αποτελείται από τα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας και έχει αρμοδιότητα να επιβλέπει

⁹⁷ Για την μεταφορά της Απόφασης στην ελληνική έννομη τάξη βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 18. Σημειώνεται ότι, ως μη μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας, η Ελλάδα διετέλεσε αντιπρόεδρος αυτής της Επιτροπής της διετία 2005-2006.

⁹⁸ Ωστόσο, με την Απόφαση 1566 (2004) του Συμβουλίου Ασφαλείας συγκροτήθηκε ομάδα εργασίας για τη σύνταξη καταλόγων τρομοκρατών πλην των υπαγομένων στο πεδίο εφαρμογής της Απόφασης 1267 (1999) που αφορά αποκλειστικά στην Αλ Κάιντα και στους Ταλιμπάν. Βλέπε ανωτέρω, σελίδα 401.

⁹⁹ Για πληροφορίες βλέπε σε: <http://www.un.org/en/sc/ctc/>

¹⁰⁰ Βλέπε, *Cameron I.*, «The European Convention of Human Rights, Due Process and UN Security Council Counter-Terrorism Sanctions», σελίδα 4, ανωτέρω υποσημείωση 21, σελίδα 383.

¹⁰¹ Για πληροφορίες βλέπε σε: <http://www.un.org/sc/1540/>

την εφαρμογή της από τα κράτη. Με την Απόφαση 1810(2008) η εντολή της Επιτροπής 1540 ισχύει μέχρι το 2011.

III. Νομολογία της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Στην υπόθεση Sayadi Nadil και Patricia Vinck κατά Βελγίου (Ανακοίνωση 1472/2006)¹⁰², που κρίθηκε από την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δύο μήνες μετά την έκδοση της απόφασης Kadi από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εξετάστηκε κατά πόσον τα εθνικά μέτρα που υιοθέτησε το Βέλγιο σε εκτέλεση απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. παραβιάζουν το Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα. Συγκεκριμένα, το Βέλγιο δέσμευσε τα περιουσιακά στοιχεία των προσφευγόντων, δύο βέλγων πολιτών, του κυρίου Sayadi Nadil και της κυρίας Patricia Vinck, γονείς τεσσάρων παιδιών. Οι προσφεύγοντες, διευθυντής και γραμματέας αντίστοιχα του Διεθνούς Ιδρύματος Διάσωσης, ευρωπαϊκού τμήματος της αμερικανικής οργάνωσης Global Relief Foundation, καταχωρήθηκαν στον ενιαίο κατάλογο του ΟΗΕ στις 22.10.2002.

Νωρίτερα, στις 3.9.2002 οι εισαγγελικές αρχές του Βελγίου διέταξαν τη διεξαγωγή έρευνας σε βάρος των προσφευγόντων κατ' εφαρμογήν των αποφάσεων 1267 (1999), 1333 (2000), 1390 (2002) και 1455 (2003) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. και του Κανονισμού 881/2002 του Συμβουλίου της ΕΕ. Στις 19.11.2002, πριν ολοκληρωθεί η εισαγγελική έρευνα, η βελγική κυβέρνηση πρότεινε στην Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. την εγγραφή των προσφευγόντων στον κατάλογο τρομοκρατικών οργανώσεων επικαλούμενη «σχετικές πληροφορίες» σύμφωνα με τις οποίες πιστεύεται ότι «διατηρούν σχέσεις με τη μητρική οργάνωση Global Relief Foundation και επομένως με την τρομοκρατική οργάνωση Αλ Κάιντα». Στις 23.1.2003, οι προσφεύγοντες ενεγράφησαν στον Ενοποιημένο Κατάλογο της Επιτροπής Κυρώσεων του Ο.Η.Ε., που μεταφέρθηκε με τον Κανονισμό 881/2002 στην έννομη τάξη της ΕΕ και με την από 31.3.2003 υπουργική απόφαση στο βελγικό δίκαιο. Επιπλέον, δυνάμει της εγγραφής στους ανωτέρω καταλόγους, οι βελγικές αρχές διέταξαν την απαγόρευση εξόδου των προσφευγόντων από τη χώρα. Η βελγική κυβέρνηση αρνήθηκε κατ' επανάληψη να κινήσει τη διαδικασία διαγραφής του κυρίου Nadil και της κυρίας Vinck από τον κατάλογο τρομοκρατικών οργανώσεων, οπότε οι ενδιαφερόμενοι προσέφυγαν ενώπιον της δικαιοσύ-

¹⁰² Για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε ΕΔΠΑ 2008, σελίδα 417. Για σχολιασμό της απόφασης, βλέπε, Keller, H. - Fischer, A., «The UN Anti-Terror Sanctions regime under pressure», Human Rights Law Review, 2009 (9) 2, 257: 266 (διαθέσιμο και στη διεύθυνση: <http://www.rwi.uzh.ch/lehreforschung/alphabetisch/keller/Lehrstuhl-Keller/HumanRightsLawRev.pdf>)

νης. Με την από 11.2.2005 απόφαση του Πρωτοδικείου Βρυξελλών η βελγική κυβέρνηση καταδικάστηκε να αιτηθεί τη διαγραφή των προσφευγόντων από τον κατάλογο της Επιτροπής Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. Στις 25.2.2005, σε εκτέλεση της δικαστικής απόφασης, το Βέλγιο κατέθεσε στην Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. αίτηση για τη διαγραφή των προσφευγόντων από τον κατάλογο τρομοκρατικών οργανώσεων. Στις 19.12.2005 ολοκληρώθηκε στο Βέλγιο η εισαγγελική έρευνα με αμετάκλητη διάταξη που έθεσε την υπόθεση στο αρχείο. Η εξέλιξη αυτή επιβεβαίωσε την αθωότητα των προσφευγόντων.

Ενώπιον της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι οι πράξεις των βελγικών αρχών παραβίασαν το δικαίωμά τους σε αποτελεσματική προσφυγή, την ελευθερία κυκλοφορίας, την προστασία της τιμής και της υπόληψής τους, την αρχή της νομιμότητας των ποινών, το τεκμήριο της αθωότητας και το δικαίωμά τους σε διαδικασία διεπόμενη από τις κατάλληλες θεσμικές και λειτουργικές εγγυήσεις.

Η Επιτροπή εκτίμησε ότι δεν έχει δικαιοδοσία να αποφανθεί για παραβιάσεις διεθνών κειμένων, όπως είναι ο Καταστατικός Χάρτης του Ο.Η.Ε, ή να ελέγχει κανονιστικές ρυθμίσεις του Ο.Η.Ε. για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Ωστόσο, έχει αρμοδιότητα να εξετάζει ανακοινώσεις για την παραβίαση, από το συμβαλλόμενο κράτος, των δικαιωμάτων που εγγυάται το Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, ανεξάρτητα από τη νομική βάση των υποχρεώσεων που αυτό εκπληρώνει¹⁰³. Για το λόγο αυτό έκρινε παραδεκτή την ανακοίνωση των προσφευγόντων απορρίπτοντας τον ισχυρισμό του Βελγίου περί της υποχρέωσης συμμόρφωσής του με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. και τους σχετικούς Κανονισμούς της ΕΕ¹⁰⁴.

Κατ' αρχήν, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία δεν είναι απόλυτο και ότι επιδέχεται, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, περιορισμούς. Σχετικά, για τη φύση των περιορισμών του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας που προστατεύει και εγγυάται το άρθρο 12 του Συμφώνου, αναφέρθηκε στο Γενικό Σχόλιο Νο. 27, κατά το οποίο «δεν αρκεί να εξυπηρετούν οι περιορισμοί τους επιδιωκόμενους σκοπούς. Πρέπει επίσης να είναι αναγκαίοι για την προστασία τους» και «να είναι τα σχετικά μέτρα σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας. Επιβάλλεται να είναι κατάλληλα για τον προστατευτικό ρόλο για τον οποίο υιοθετούνται».

¹⁰³ Σκέψη 7.2 της απόφασης (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 102).

¹⁰⁴ Σκέψη 10.2 της απόφασης (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 102).

Εφαρμόζοντας τον ανωτέρω συλλογισμό στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή σημείωσε ότι η απαγόρευση εξόδου από τη χώρα για τα πρόσωπα που είναι καταχωρημένα στον κατάλογο της Επιτροπής Κυρώσεων 1267 του Ο.Η.Ε. προβλέπεται από τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. που δεσμεύουν το συμβαλλόμενο κράτος δυνάμει του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε. Περαιτέρω, ως εγγυητής των δικαιωμάτων που προστατεύει το Σύμφωνο, η Επιτροπή κρίνει ότι οφείλει να διερευνά εάν οι υποχρεώσεις που έχει αναλάβει το συμβαλλόμενο κράτος, δυνάμει των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., δικαιολογούν τον περιορισμό της ελευθερίας κυκλοφορίας και μετακίνησης που προστατεύει το άρθρο 12 του Συμφώνου. Σχετικά σημείωσε ότι η υποχρέωση συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., που υιοθετούνται κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε., μπορεί να συνιστά «περιορισμό», απαραίτητο για την προστασία της εθνικής ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης, κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 12 του Συμφώνου. Ωστόσο, εν προκειμένω, η απαγόρευση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσφευγόντων ήταν αποτέλεσμα των ενεργειών του Βελγίου, και συγκεκριμένα της διαβίβασης των ονομάτων τους στην Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε.¹⁰⁵, πριν κληθούν να παράσχουν εξηγήσεις ενώπιον των εθνικών αρχών. Επομένως, το Βέλγιο ευθύνεται για τον περιορισμό της ελευθερίας κυκλοφορίας των προσφευγόντων αφού το σχετικό μέτρο δεν επιβλήθηκε σε συμμόρφωση με άμεσα δεσμευτική απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. Με άλλα λόγια, παρότι το Βέλγιο δεν είναι αρμόδιο για τη διαγραφή των προσφευγόντων από τους καταλόγους¹⁰⁶ του Ο.Η.Ε. και της Ε.Ε. φέρει ευθύνη για την καταχώρηση των προσφευγόντων σε αυτούς και για τη συνεπαγόμενη απαγόρευση να ταξιδεύουν εκτός της χώρας τους. Τέλος, επικαλούμενη την αρχειοθέτηση της υπόθεσης των προσφευγόντων από τις εθνικές εισαγγελικές αρχές και τα αιτήματα της Βελγικής Κυβέρνησης στην Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. για τη διαγραφή των ονομάτων τους από το σχετικό κατάλογο η Επιτροπή έκρινε ότι το μέτρο του περιορισμού της ελεύθερης κυκλοφορίας των

¹⁰⁵ Βλέπε σκέψεις 10.5 έως 10.7 της απόφασης (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 102).

¹⁰⁶ Σχετικά, η Επιτροπή επικαλέστηκε τον ισχυρισμό των προσφευγόντων σύμφωνα με τον οποίον σε άλλες χώρες και δη στις Η.Π.Α. κανένα μέλος της οργάνωσης Global Relief Foundation δεν έχει καταχωρηθεί στον κατάλογο της Επιτροπής Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. και κανένα συμβαλλόμενο κράτος πλην του Βελγίου δεν διαβίβασε ονόματα υπαλλήλων της εν λόγω οργάνωσης στην Επιτροπή Κυρώσεων του Ο.Η.Ε.

προσφευγόντων δεν ήταν αναγκαίο για την προστασία της εθνικής ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης.

Με το ίδιο σκεπτικό η Επιτροπή έκρινε ότι η εγγραφή των προσφευγόντων στον «Ενοποιημένο εν ισχύ κατάλογο που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή 1267 για την Al Qaida, τον Usama Bin Laden, και την οργάνωση Taliban και για άλλα συνδεδεμένα πρόσωπα, ομάδες επιχειρήσεις και οντότητες» που είναι προσβάσιμος σε όλους μέσω του διαδικτύου και η δημοσιοποίηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στις εθνικές διατάξεις (υπουργική απόφαση) που δημοσιεύθηκαν στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης ως και τα συνακόλουθα δημοσιεύματα στον τύπο προσβάλλουν την τιμή και την υπόληψή τους λόγω των αρνητικών συσχετισμών που συνεπάγεται η καταχώρηση του ονόματός τους στον κατάλογο των κυρώσεων. Κατά την Επιτροπή, το συμβαλλόμενο κράτος, αν και αναρμόδιο για τη διαγραφή των προσφευγόντων από τους καταλόγους των κυρώσεων του Ο.Η.Ε. και της Ε.Ε., ευθύνεται για την καταχώρηση των προσωπικών τους στοιχείων σε αυτούς. Συνεπώς το Βέλγιο προσέβαλε παράνομα την τιμή και την υπόληψη των προσφευγόντων, δικαίωμα που προστατεύει και εγγυάται το άρθρο 17 του Συμφώνου¹⁰⁷.

Επί της παραβίασης του τεκμηρίου αθωότητας και της έλλειψης διαδικαστικών εγγυήσεων που επικαλέστηκαν οι προσφεύγοντες, η Επιτροπή εκτίμησε ότι ο τιμωρητικός χαρακτήρας των κυρώσεων δεν συνιστά «ποινική τιμωρία» κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 14 και έκρινε ότι δεν παραβιάστηκαν οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 14, ούτε του άρθρου 15 του Συμφώνου¹⁰⁸.

B. Το σύστημα ειδικών κυρώσεων της Ε.Ε.

I. Η νομοθεσία της Ε.Ε. για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και η εφαρμογή των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας (εκδοθέντων δυνάμει του Κεφαλαίου VII του Χάρτη του Ο.Η.Ε.)

α. Η επιβολή κυρώσεων από την Ε.Ε. μέχρι την 11η.9.2001: Το 1970 εγκαθιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία¹⁰⁹ στο πλαίσιο

¹⁰⁷ Σκέψεις 10.12 και 10.13 της απόφασης (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 102).

¹⁰⁸ Σκέψη 10.11 της απόφασης (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 102).

¹⁰⁹ Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία ξεκίνησε άτυπα το 1970 (σε συνέχεια της έκθεσης Davignon) και το 1987 καθιερώθηκε ως θεσμός με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (άρθρο 30 παράγραφος 3, βλέπε σε Επίσημη Εφημερίδα L 169 της 29^{ης} Ιουνίου 1987). Πρόβλεπε τη διαβούλευση μεταξύ των κρατών στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη όφειλαν να λαμβάνουν υπόψη τις απόψεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, και στο μέτρο του δυνατού να υπερασπίζο-

της οποίας τα κράτη μέλη λάμβαναν αποφάσεις επί ζητημάτων εξωτερικής πολιτικής και προωθούσαν τις σχετικές κοινές πολιτικές. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας, η Ε.Ε. επέβαλε κυρώσεις στα κράτη που έκρινε ότι αποτελούσαν κίνδυνο για την ευρωπαϊκή ασφάλεια, όπως στη Σοβιετική Ένωση (μερικός αποκλεισμός που επιβλήθηκε το 1982), στην Αργεντινή (αποκλεισμός όπλων και εμπορίου που επιβλήθηκε το 1982), στο Ιράν (αποκλεισμός όπλων που επιβλήθηκε το 1985), στη Νότιο Αφρική (μερικός αποκλεισμός που επιβλήθηκε το 1985), στη Λιβύη (περιορισμοί στις διπλωματικές σχέσεις που επιβλήθηκαν το 1986) και στη Συρία (αποκλεισμός όπλων που επιβλήθηκε το 1986).

Ακολουθώντας το παράδειγμα του Ο.Η.Ε., που το 1992 επέβαλε για πρώτη φορά κυρώσεις σε βάρος της εθνικο-απελευθερωτικής οργάνωσης UNITA της Αγκόλα¹¹⁰, η Ε.Ε. υιοθέτησε παρόμοια πολιτική για συγκεκριμένα πρόσωπα και οντότητες στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας, του δεύτερου από τους τρεις πυλώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που θεσμοθετήθηκε το 1992, με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και διαδέχθηκε την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία.

Το 1999, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε¹¹¹ υιοθέτησε μεταξύ άλλων πρόγραμμα δράσης στο πλαίσιο του πρώην πυλώνα της Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης για την εγκαθίδρυση ενός αυθεντικού ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης (καλλίτερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη εντός της Ευρώπης, αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων, μεγαλύτερη σύγκλιση σε θέματα αστικού δικαίου) και για την καταπολέμηση του εγκλήματος σε όλη την Ένωση (πρόληψη του εγκλήματος στο επίπεδο της Ένωσης, ενίσχυση της αστυνομικής συνεργασίας κατά του εγκλήματος, ειδική δράση κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες)¹¹². Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να θεσπίσουν έως το Δεκέμβριο του 2000 πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων και συμφώνησε να δημιουργήσει μια μονάδα (Eurojust¹¹³) αποτελούμενη από εισαγγελείς, δικαστές και αξιω-

νται κοινές θέσεις στο πλαίσιο των διεθνών οργανώσεων. Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) διαδέχθηκε την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία.

¹¹⁰ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 4, σελίδα 378.

¹¹¹ Βλέπε τα Συμπεράσματα του Συμβουλίου σε: http://www.europarl.europa.eu/summits/pdf/tam_el.pdf σελίδες 16 έως 28.

¹¹² Ibid., σελίδες 22 έως 27.

¹¹³ Ιδρύθηκε με την Απόφαση 2002/187/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 28.2.2002 «σχετικά με τη σύσταση της Eurojust προκειμένου να ενισχυθεί η καταπολέμηση των

ματικούς της αστυνομίας προκειμένου αφενός να διευκολύνει το σωστό συντονισμό των εθνικών εισαγγελικών αρχών και αφετέρου να υποστηρίζει τις ποινικές έρευνες σε υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος. Το ανωτέρω πρόγραμμα δράσης ολοκληρώθηκε με την υιοθέτηση της Σύμβασης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή επί ποινικών υποθέσεων μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹¹⁴, τις πρωτοβουλίες κρατών μελών που προηγήθηκαν της σύστασης της μονάδας Eurojust¹¹⁵, την έκδοση αποφάσεων πλαίσιο για την εναρμόνιση των διαφορετικών εθνικών συστημάτων όσον αφορά στη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων¹¹⁶ και την αμοιβαία αναγνώριση χρηματικών ποινών¹¹⁷. Παράλληλα εναρμονίστηκαν διατάξεις του ουσιαστικού ποινικού δικαίου με την υιοθέτηση

σοβαρών μορφών εγκλήματος», Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, L 63 της 6.3.2002. Σκοπός της Eurojust είναι, μεταξύ άλλων, η πάταξη των σοβαρών εγκλημάτων σε πλαίσιο ενισχυμένης συνεργασίας στο πεδίο των ερευνών και των διώξεων στις επικράτειες περισσότερων του ενός κρατών μελών, με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε <http://www.eurojust.europa.eu/>

¹¹⁴ Πράξη του Συμβουλίου της 29^{ης} Μαΐου 2000, δημοσιευμένη στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, C 197 της 12.7.2000.

¹¹⁵ Πρόκειται για την Πρωτοβουλία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για την έκδοση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση μονάδας Eurojust, 2000/C 206/01 (δημοσιευμένη στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, C 206 της 19.7.2000) και για την Πρωτοβουλία Πορτογαλικής Δημοκρατίας, Γαλλικής Δημοκρατίας, Βασιλείου της Σουηδίας και Βασιλείου του Βελγίου για την έκδοση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση της Eurojust, προκειμένου να ενισχυθεί η καταπολέμηση των σοβαρών μορφών οργανωμένου εγκλήματος, 2000/C 243/05 (δημοσιευμένη στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων C 243 της 24.8.2000).

¹¹⁶ Απόφαση πλαίσιο 2001/C75/02 του Συμβουλίου, Πρωτοβουλία των κυβερνήσεων της Γαλλικής Δημοκρατίας, του Βασιλείου της Σουηδίας και του Βασιλείου του Βελγίου σχετικά με την εκτέλεση στην ΕΕ των αποφάσεων δέσμευσης των περιουσιακών ή των αποδεικτικών στοιχείων (δημοσιευμένη στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, C 75 της 7.3.2001).

¹¹⁷ Πρωτοβουλία των κυβερνήσεων της Γαλλικής Δημοκρατίας και του Βασιλείου της Σουηδίας για την έκδοση απόφασης πλαίσιο του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των χρηματικών ποινών, 2001/C 278/06 (δημοσιευμένη στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, C 278 της 2.10.2001).

αποφάσεων πλαίσιο για την προστασία του ευρώ¹¹⁸ και την ενίσχυση των αρμοδιοτήτων της Europol¹¹⁹.

β. Η επιβολή κυρώσεων από την Ε.Ε. μετά την 11η.9.2001: Η 11^η.9.2001 άλλαξε άρδην την πολιτική της Ε.Ε. για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Από κοινού με τις αρχές των Η.Π.Α., το Συμβούλιο της Ε.Ε. διεύρυνε τις πτυχές της δράσης για την πάταξη της τρομοκρατίας. Στο πλαίσιο αυτό, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθόρισε τις πράξεις που χαρακτηρίζονται «τρομοκρατικές» και τα «πρόσωπα, ομάδες και οντότητες που ενέχονται σε τρομοκρατικές πράξεις»¹²⁰ και συνέταξε τον πρώτο κατάλογο προσώπων, ομάδων και οντοτήτων που ενέχονται σε τρομοκρατικές πράξεις.

Συνακόλουθα, ενώ η απόφαση 1373(2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας μπορούσε να εφαρμοστεί σε εξατομικευμένη βάση από τα κράτη μέλη της Ε.Ε., το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων της ΕΕ¹²¹ έκρινε αναγκαία τη συντονισμένη δράση που απαιτεί μέτρα στο πλαίσιο και των τριών (πρώην) πυλώνων της Ε.Ε.¹²². Με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θεσμοθετήθηκε το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης που αντικα-

¹¹⁸ Απόφαση-Πλαίσιο 2000/383/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, για ενίσχυση της προστασίας από την παραχάραξη εν όψει της εισαγωγής του ευρώ με την επιβολή ποινών και άλλων κυρώσεων (δημοσιευμένη στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων L 140 της 14.6.2000)

¹¹⁹ Σύσταση του Συμβουλίου της 30ής Νοεμβρίου 2000 προς τα κράτη μέλη που αφορά την υποστήριξη της Europol στις κοινές ομάδες έρευνας που συγκροτούν τα κράτη μέλη, 2000/C 357/06 (δημοσιευμένη στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, C 357 της 13.12.2000).

¹²⁰ Άρθρο 1 παράγραφοι 2 και 3 της Κοινής Θέσης του Συμβουλίου της 27^{ης} Δεκεμβρίου 2001 για την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, L 344 της 28.12.2001.

¹²¹ Για πλήρη ενημέρωση σχετικά με τη δράση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας βλέπε <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=406&lang=el> και το δελτίο τύπου της 2372^{ης} συνόδου του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων που συνήλθε στο Λουξεμβούργο 8 και 9 Οκτωβρίου 2001 (<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=PRES/01/337&format=HTML&aged=1&language=EL&guiLanguage=en>)

¹²² Σύμφωνα με τα άρθρα 11, 15 και 29 της πρώην Συνθήκης Ε.Ε. και 60, 301 και 308 της πρώην Συνθήκης ΕΚ.

τέστησε τη διαδικασία έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών¹²³ και υιοθετήθηκε Απόφαση-πλαίσιο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας¹²⁴.

Παρότι η Ε.Ε. επιβάλλει αυτοτελώς κυρώσεις, αναγνωρίζει τη δεσμευτική φύση των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. και την υποχρέωση μεταφοράς τους στην έννομη τάξη της. Σύμφωνα δε με το διεθνές δίκαιο, τα κράτη μέλη της Ε.Ε. δεν έχουν τη διακριτική ευχέρεια να αποκλίνουν από τις αποφάσεις του Ο.Η.Ε. Οι αποφάσεις που υιοθετεί το Συμβούλιο Ασφαλείας κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Χάρτη και αφορούν στη στρατηγική κατά της τρομοκρατίας (σύστημα 1373) και στις ειδικές κυρώσεις σε βάρος των Ταλιμπάν και της Αλ Κάντα (σύστημα 1267) εντάχθηκαν στην έννομη τάξη της Ε.Ε. με Κοινές Θέσεις (στο πλαίσιο της πρώην Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας¹²⁵) και με Κανονισμούς του Συμβουλίου και της Επιτροπής (στο πλαίσιο της πρώην Ευρωπαϊκής Κοινότητας). Στο πλαίσιο της πρώην Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, η Ένωση είχε τη δυνατότητα να επιβάλει, για λόγους που αφορούν στην εμπέδωση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, οικονομικές και χρηματοπιστωτικές κυρώσεις επί μη κρατικών οντοτήτων τρίτων χωρών. Το άρθρο 301 της Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 215 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης) αποτελεί τη νομική βάση της σύνδεσης της δράσης της Ένωσης με αυτή της Κοινότητας¹²⁶.

Οι κοινές θέσεις, οι αποφάσεις και οι αποφάσεις πλαίσιο που υιοθετούνται στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας δεν έχουν άμεση εφαρμογή στα κράτη μέλη της Ε.Ε.. Ωστόσο, προωθούν τη λήψη μεταγενέστερων μέτρων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ενώ παράλληλα τα κράτη μέλη καλούνται να τις ενσωματώσουν στην εθνική τους νομοθεσία. Την πολιτική των κρατών μελών της

¹²³ 2002/584/ΔΕΥ: Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (δημοσιευμένη στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, L 190 της 18.7.2002)

¹²⁴ 2002/475/ΔΕΥ: Απόφαση πλαίσιο του Συμβουλίου της 13^{ης} Ιουνίου 2002 για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, δημοσιευμένη στην Επίσημη Εφημερίδα L 164 της 22.6.2002

¹²⁵ Για πλήρη κατάλογο των κυρώσεων που επιβάλει η ΕΕ στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ βλέπε http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/sanctions/index_en.htm και http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/sanctions/docs/measures_en.pdf

¹²⁶ Βλέπε τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Maduro στην υπόθεση C-402/05P (Yassin Abdullah Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας).

ΕΕ αλλά και της ΕΖΕΣ¹²⁷ και του ΕΟΧ¹²⁸ να δεσμεύονται από τις προαναφερόμενες πράξεις της κοινοτικής νομοθεσίας αναδεικνύουν οι δηλώσεις τους περί προσχώρησης στους στόχους της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας και η διασφάλιση της συμμόρφωσης των εθνικών τους στρατηγικών με τις κοινές θέσεις που αφορούν στην εφαρμογή των ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας¹²⁹.

Μετά τις πολλαπλές επιθέσεις της 11^{ης} Μαρτίου 2004 στο μετρό της Μαδρίτης βελτιώθηκε ο συντονισμός των κρατών μελών της ΕΕ για την πάταξη της τρομοκρατίας. Στις 25.3.2004 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αφενός καταδίκασε τις τρομοκρατικές επιθέσεις και αφετέρου υιοθέτησε χρονοδιάγραμμα δράσης για τα κοινοτικά όργανα και τα κράτη μέλη και το θεσμό του Συντονιστή Αντιτρομοκρατικής Δράσης, με αρμοδιότητα να παρακολουθεί όλες τις δραστηριότητες των οργάνων της Ένωσης στον τομέα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας¹³⁰.

¹²⁷ Η Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ) είναι ευρωπαϊκός οργανισμός που προωθεί τις ελεύθερες εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών του μέσω της κατάργησης φραγμών, όπως είναι οι εισαγωγικοί δασμοί και οι ποσοτώσεις. Αντίστοιχοι περιφερειακοί οργανισμοί είναι η Mercosur, στη Νότια Αμερική, και η Nafta στη Βόρεια Αμερική.

¹²⁸ Η Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ) υπογράφηκε στις 2.5.1992 μεταξύ των κρατών μελών της ΕΖΕΣ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άρχισε να ισχύει την 1.1.1994. Σχεδιάστηκε ώστε τα κράτη μέλη της ΕΖΕΣ να συμμετάσχουν στην Ευρωπαϊκή Κοινή Αγορά χωρίς να απαιτείται να προσχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

¹²⁹ Ενδεικτικά βλέπε το από 17.9.2003 υπ' αριθμ. 12518 ανακοινωθέν τύπου του Συμβουλίου της ΕΕ για την «Ευθυγράμμιση ορισμένων τρίτων χωρών στον κατάλογο τρομοκρατών και τρομοκρατικών οργανώσεων της ΕΕ» [(που αφορά στη Δήλωση της Προεδρίας, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των προσχωρουσών χωρών Εσθονίας, Κύπρου, Λετονίας, Λιθουανίας, Μάλτας, Ουγγαρίας, Πολωνίας, Σλοβακίας, Σλοβενίας και Τσεχικής Δημοκρατίας, των συνδεδεμένων χωρών Βουλγαρίας και Ρουμανίας καθώς και των χωρών της ΕΖΕΣ, μελών του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου σχετικά με την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας) σε: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/el/cfsp/77276.pdf], τη Δήλωση της Ύπατης Εκπροσώπου εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την ευθυγράμμιση ορισμένων τρίτων χωρών με την απόφαση 2010/231/ΚΕΠΠΑ για τα περιοριστικά μέτρα κατά της Σομαλίας (έγγραφο 10742/15.6.2010, βλέπε σε: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/el/cfsp/115262.pdf) και *Cameron, I.*, «European Union anti-terrorist blacklisting», σελίδες 225-256 και 230, ανωτέρω υποσημείωση 9 (σελίδα 380).

¹³⁰ Βλέπε την από 25.3.2004 Διακήρυξη του Συμβουλίου για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας (<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms Upload/DECL-25.3.pdf>). Για το ρόλο και το έργο του Συντονιστή της ΕΕ για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας βλέπε: <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1344&>

Το Συμβούλιο της Ε.Ε. υιοθετεί κατ' αρχήν με κοινές θέσεις τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.. Στη συνέχεια, εκδίδεται δευτερογενές κοινοτικό δίκαιο, που περιλαμβάνει τους καταλόγους των τρομοκρατών και έχει άμεση εφαρμογή στα κράτη μέλη. Η περαιτέρω ποινικοποίηση και η επιβολή κυρώσεων σε όσους ενέχονται σε πράξεις τρομοκρατίας καθορίζεται στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου των κρατών μελών. Για τους «ευρωπαϊούς τρομοκράτες» υιοθετούνται κοινές θέσεις στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας και στη συνέχεια αποφάσεις για στενότερη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών¹³¹. Τα αποτελέσματα της εγγραφής είναι άμεσα σε επίπεδο οικονομικών κυρώσεων (δέσμευση κεφαλαίων κλπ) ενώ μπορεί να ασκηθούν ποινικές διώξεις κατά των μελών της οργάνωσης που είναι εγγεγραμμένη στον κατάλογο όταν θεωρούνται ύποπτοι για τη στήριξή της. Δηλαδή, όπως έχει διαμορφωθεί το σύστημα των ειδικών κυρώσεων της Ε.Ε., δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι ο ενδιαφερόμενος συνδράμει σε τρομοκρατικές ενέργειες, αλλά ότι συνδράμει με οιονδήποτε τρόπο πρόσωπο, οργάνωση ή οντότητα που έχει χαρακτηριστεί τρομοκρατική και επομένως καταχωρισμένη στον κατάλογο¹³².

Η σύνταξη και η υιοθέτηση των καταλόγων τρομοκρατών που υιοθετεί η Ε.Ε. σε εκτέλεση των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. με σκοπό τη δέσμευση των κεφαλαίων όσων ενέχονται σε πράξεις τρομοκρατίας και την ποινικοποίηση της χρηματοδότησης των ύποπτων τρομοκρατικών οργανώσεων εγείρει ζητήματα νομιμότητας. Η νομική βάση των καταλόγων τρομοκρατών της Ε.Ε. στηρίζεται στο περίπλοκο σύστημα των τριών πυλώνων με αποτέλεσμα να ανακύπτουν ζητήματα ευθύνης και ελέγχου σε υπερεθνικό επίπεδο. Σε εθνικό δε επίπεδο, η δια-

lang=EN. Το 2010, με το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης «για μια ανοιχτή και ασφαλή Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες» (δημοσιευμένο στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C 115 της 4.5.2010) το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαίωσε το σημαντικό ρόλο του Συντονιστή Αντιτρομοκρατικής Δράσης στη διασφάλιση της εφαρμογής και της αξιολόγησης της αντιτρομοκρατικής στρατηγικής, στο συντονισμό των εργασιών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας εντός της Ένωσης και στην προώθηση καλύτερης επικοινωνίας μεταξύ της Ένωσης και τρίτων χωρών.

¹³¹ Βλέπε για παράδειγμα τη σχετική σχηματική απεικόνιση για την εφαρμογή της Απόφασης 1373 (2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., σε *Cameron I.*, «European Union anti-terrorist blacklisting», σελίδα 233, ανωτέρω υποσημείωση 9, σελίδα 380.

¹³² Βλέπε, *Cameron I.*, «European Union anti-terrorist blacklisting», σελίδα 243, ανωτέρω υποσημείωση 9 (σελίδα 380) και την πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης επί της υπόθεσης C-550/09, σελίδα 431 της παρούσας έκδοσης.

δικασία σύνταξης των καταλόγων, οι έννομες συνέπειες της εγγραφής και η διαδικασία προσβολής της χαρακτηρίζονται από σοβαρό έλλειμμα δημοκρατικού ελέγχου στους τομείς του ποινικού δικαίου, της ασφάλειας του δικαίου και της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου με προεξέχουσα την έλλειψη θεσμοθετημένης διαδικασίας σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο για την προσβολή της εγγραφής που παρότι έχει δραματικά αποτελέσματα για τον ενδιαφερόμενο ενδέχεται να βασίζεται σε ανακριβείς πληροφορίες¹³³. Γι' αυτούς τους λόγους ο θεσμός των καταλόγων τρομοκρατών αποτέλεσε αντικείμενο δημόσιας διαμάχης σε διάφορα κράτη μέλη της Ε.Ε., όπως στο Βέλγιο, στην Ολλανδία και στη Σουηδία.

γ. Η εφαρμογή των κυρώσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. και η παράγωγη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που υιοθετείται σε εκτέλεση της Απόφασης 1373 (2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.: Η σχέση της διεθνούς με την κοινοτική έννομη τάξη καθορίζεται υπό το πρίσμα της αυτοτέλειας της κοινοτικής έννομης τάξης, με την έννοια ότι η Συνθήκη ΕΚ δημιούργησε μία «έννομη τάξη διεθνικών διαστάσεων, της οποίας αποτελεί το βασικό καταστατικό Χάρτη»¹³⁴, και δεν αποτελεί απλώς συμφωνία κρατών αλλά συμφωνία μεταξύ των λαών της Ευρώπης¹³⁵. Επομένως, παρότι τα κοινοτικά δικαιοδοτικά όργανα οφείλουν κατ' αρχήν να εξετάζουν τις διεθνείς υποχρεώσεις που αναλαμβάνει η κοινότητα, οι συνέπειες των διεθνών υποχρεώσεων στην κοινοτική έννομη τάξη προσδιορίζονται τελικώς βάσει των προϋποθέσεων που θέτει το κοινοτικό δίκαιο. Συνακόλουθα, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει αποφανθεί επί των σχέσεων της διεθνούς με την κοινοτική έννομη τάξη, κρίνοντας ότι διεθνής συμφωνία συναφθείσα επί εσφαλμένης νομικής βάσης ή κατόπιν πλημμελούς διαδικασίας δεν

¹³³ Βλέπε, *Cameron I.*, «European Union anti-terrorist blacklisting», σελίδες 226 και 228, ανωτέρω υποσημείωση 9, σελίδα 380.

¹³⁴ Βλέπε, απόφαση του Δικαστηρίου της 23.4.1986 επί της υπόθεσης Κόμμα των Οικολόγων *Les Verts* κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, υπόθεση 294/83, σκέψη 23 (βλέπε <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61983J0294:EN:HTML>)

¹³⁵ Βλέπε την από 5.2.63 απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης *N.V. Algemene Transport – en Expeditie Onderneming van Gend & Loos* κατά *Nederlandse administratie der belastingen* (22-62) με την οποία καθιερώθηκε νομολογιακά η αρχή της άμεσης ισχύος των Συνθηκών, κατά την οποία δυνάμει των σαφών και συγκεκριμένων διατάξεων των Συνθηκών οι διοικούμενοι θεμελιώνουν απευθείας δικαιώματα τα οποία τα εθνικά δικαστήρια καλούνται να προστατεύσουν (Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου, Ελληνική Ειδική Έκδοση, σελίδα 863 και <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61962J0026:EN:HTML>)

μπορεί να αναπτύξει αποτελέσματα εντός της κοινότητας¹³⁶. Ομοίως, τα κράτη μέλη οφείλουν να συνεργάζονται με τα κοινοτικά όργανα στο πλαίσιο της εκπλήρωσης των διεθνών υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν. Συμφωνία που συνάπτεται κατά παράβαση αυτού του κανόνα μπορεί να κριθεί ότι δεν αναπτύσσει αποτελέσματα στην κοινοτική έννομη τάξη¹³⁷.

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹³⁸ αποκρυσταλλώνει τις κοινές συνταγματικές αρχές των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όπως αυτές έχουν ερμηνευθεί αφενός από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και αφετέρου από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ενσωματώνει επομένως τη διεθνώς κοινά αποδεκτή έκταση του δικαιώματος σε δίκαιη διαδικασία. Το άρθρο 41 του Χάρτη κατοχυρώνει το δικαίωμα στη χρηστή διοίκηση, το άρθρο 43 το δικαίωμα προσφυγής στον ευρωπαϊό διαμεσολαβητή για τις περιπτώσεις κακοδιοίκησης από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το άρθρο 47 το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και δίκαιης διαδικασίας. Επίσης, η Ε.Ε. υποχρεούται να σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως αυτά προστατεύονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και διαμορφώνονται από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου. Δυνάμει της

¹³⁶ Απόφαση του Τμήματος Μείζονος Συνθέσεως του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης «Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (C-317/04) με την οποία ακυρώθηκαν η Απόφαση 2004/496/ΕΚ του Συμβουλίου της 14^{ης} Μαΐου 2004 για τη σύναψη συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των ΗΠΑ σχετικά με την επεξεργασία και τη διαβίβαση των καταστάσεων με τα ονόματα των επιβατών από τους αερομεταφορείς προς το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας, Υπηρεσία Τελωνείων και Προστασίας των Συνόρων των Ηνωμένων Πολιτειών και η Απόφαση 2004/535/ΕΚ της Επιτροπής, της 14ης Μαΐου 2004, σχετικά με την ικανοποιητική προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που περιλαμβάνονται στο φάκελο των επιβατών (Passenger Name Record) αεροπορικών μεταφορών ο οποίος διαβιβάζεται στο Bureau of Customs and Border Protection (Υπηρεσία Τελωνείων και Προστασίας των Συνόρων) των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Βλέπε επίσης, σκέψη 35 της Γνωμοδότησης του Δικαστηρίου της 28^{ης} Μαρτίου 1996 (2/94) για την Προσχώρηση της Κοινότητας στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1996, σελίδα I-01759).

¹³⁷ Βλέπε σκέψεις 21 έως 24 των προτάσεων του Γενικού Εισαγγελέα Maduro στην υπόθεση C-402/05P (Yassin Abdullah Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας).

¹³⁸ Επίσημη Εφημερίδα C 83 της 30ής Μαρτίου 2010

διάταξης του άρθρου 6 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση¹³⁹, το άρθρο 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που ορίζει για την εδαφική της εφαρμογή, δεσμεύει και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Περαιτέρω, τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, δηλαδή από τους κανόνες της έννομης τάξης των κρατών μελών, μεταφέρθηκαν στο ενωσιακό επίπεδο με τη μορφή των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης¹⁴⁰.

Ειδικότερα, όσον αφορά στην επιβολή ειδικών κυρώσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση σε ιδιώτες, οι ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο για την εξασφάλιση του δικαιώματος σε δίκαιη διαδικασία περιλαμβάνουν το δικαίωμα ακρόασης κάθε προσώπου πριν την έκδοση του δυσμενούς μέτρου και το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου προκειμένου να κρίνει τη νομιμότητα των πράξεων των κρατικών οργάνων¹⁴¹. Οι ανωτέρω εγγυήσεις δεσμεύουν όχι μόνο τα κράτη μέλη αλλά και τα θεσμικά όργανα της Ένωσης ανεξαρτήτως του πεδίου δράσης τους, συμπεριλαμβανομένης συνεπώς και της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας.

Σε κάθε περίπτωση, το διεθνές εθιμικό δίκαιο δεσμεύει όχι μόνον τα κράτη αλλά και τους διεθνείς οργανισμούς που με τη δραστηριότητά τους θίγουν άμεσα ατομικά δικαιώματα ιδιωτών¹⁴². Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η διαδικασία της ολοκλήρωσης και ευρωπαϊκοποίησης πολλών τομέ-

¹³⁹ Βλέπε το πρακτικό επεξεργασίας 183/2005 του Συμβουλίου της Επικρατείας, κατά το οποίο «στο πεδίο του κοινοτικού δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως αυτά κατοχυρώνονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, αποτελούν γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου (...), δεν επιτρέπονται δε στο χώρο της Κοινότητας μέτρα ασυμβίβαστα με τον σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως αυτά αναγνωρίζονται και διασφαλίζονται με τη Σύμβαση (...). Τα δικαιώματα αυτά κατοχυρώνονται ήδη ρητά στα άρθρα 6 παράγραφος 2 της Συνθήκης ΕΕ (...) ο έλεγχος της εφαρμογής του οποίου υπάγεται στην αρμοδιότητα του ΔΕΚ, σύμφωνα με το άρθρο 36 περιπτ. δ' της Συνθήκης ΕΕ. Μεταξύ των δικαιωμάτων αυτών είναι και το δικαίωμα δικαστικής προστασίας και δίκαιης δίκης (...), υπό όλες τις ειδικότερες εκφάνσεις του, όπως τα δικαιώματα υπερασπίσεως και αμύνης (...), της αρχής της εκατέρωθεν ακρόασεως (...), της ισότητας των όπλων και της δυνατότητας αντικρούσεως των επιβαρυντικών στοιχείων που ανέκυψαν και κατά την προδικασία».

¹⁴⁰ Βλέπε, άρθρο 6 παράγραφος 3 της Ενοποιημένης Έκδοσης της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C 83/30.3.2010) και *Fassbender B.*, «Targeted Sanctions and Due Process», σελίδα 18, ανωτέρω υποσημείωση 23, σελίδα 384.

¹⁴¹ Βλέπε, ανωτέρω, κεφάλαιο ΑΙΙ, στη σελίδα 392.

¹⁴² Βλέπε, *Fassbender B.*, «Targeted Sanctions and Due Process», σελίδα 20, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 23, σελίδα 384.

ων δράσεων που παραδοσιακά ανήκαν στα κράτη μέλη, συνιστά παράδειγμα «κυβερνητικής» δράσης από διεθνή οργανισμό που μεταλλάσσει το παραδοσιακό πεδίο ευθύνης των διεθνών οργανισμών για τις πράξεις των οργάνων τους.

II. Η εφαρμογή των Αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. στην Ε.Ε.

Μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 και τις αλλαγές που επέφεραν στο παγκόσμιο πολιτικό γίγνεσθαι, η Ε.Ε. ανήγαγε την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας σε κεντρικό της στόχο. Το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων της Ε.Ε. αποφάσισε να αναλάβει συντονισμένη δράση στο πλαίσιο και των τριών πυλώνων της Ε.Ε. με βάση τα πρώην άρθρα 11, 15 και 29 της Συνθήκης Ε.Ε. και 60, 301 και 308 της Συνθήκης ΕΚ. Σε αυτό το πλαίσιο, η Απόφαση 1373 (2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. αντί να εφαρμοστεί μεμονωμένα από τα κράτη μέλη ενσωματώθηκε στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη και στη συνέχεια στις εθνικές έννομες τάξεις των κρατών μελών.

Στο πλαίσιο αυτό, στο νομοθετικό επίπεδο της Ε.Ε.¹⁴³ διαμορφώθηκαν δύο κατηγορίες κυρώσεων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας¹⁴⁴.

α. Οι κοινοτικές κυρώσεις για την Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν¹⁴⁵. Πρόκειται για την εφαρμογή των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. 1267 (1999), 1333(2000) και 1390 (2002) όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν μέχρι σήμερα στην ενωσιακή έννομη τάξη και αφορά στα πρόσωπα και στις οντότητες που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, την Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν. Η απόφαση 1267(1999) υιοθετήθηκε αρχικά στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας της Ε.Ε. με την Κοινή Θέση του Συμ-

¹⁴³ Υπάρχουν και κυρώσεις που επιβάλλονται σε εθνικό επίπεδο, όπως για παράδειγμα οι κυρώσεις που επιβάλει το Ηνωμένο Βασίλειο. Ωστόσο δεν υπάρχουν πολλά διαθέσιμα στοιχεία

¹⁴⁴ Για το πλήρες καθεστώς των κυρώσεων που επιβάλει η Ε.Ε. σε κράτη και για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας βλέπε, *Erikson M.*, «In search of a due process-listing and delisting practices of the European Union», Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University (2009), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.peace.uu.se, σελίδες 18-19.

¹⁴⁵ Οι πρώτες κυρώσεις επιβλήθηκαν στο Αφγανιστάν με την κοινή θέση 96/746/ΚΕΠΠΑ της 17ης Δεκεμβρίου 1996 καθορισθείσα από το Συμβούλιο βάσει του άρθρου Ι.2 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση περί της επιβολής αποκλεισμού (embargo) στο Αφγανιστάν όσον αφορά τα όπλα, τα πολεμοφόδια και τον στρατιωτικό εξοπλισμό και τροποποιήθηκε με τις κοινές θέσεις 1999/727, 2001/154, 2001/771

βουλίου της 15^{ης} Νοεμβρίου 1999 σχετικά με περιοριστικά μέτρα κατά των Ταλιμπάν (727/1999/ΚΕΠΠΑ)¹⁴⁶. Με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 337/2000 του Συμβουλίου, της 14^{ης} Φεβρουαρίου 2000, για την απαγόρευση πτήσεων και το πάγωμα κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων που αφορούν την Ταλιμπάν του Αφγανιστάν¹⁴⁷, όπως αντικαταστάθηκε από τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 881/2002 του Συμβουλίου, της 27^{ης} Μαΐου 2002, για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν, και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 467/2001 του Συμβουλίου για την απαγόρευση της εξαγωγής ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών στο Αφγανιστάν, την ενίσχυση της απαγόρευσης πτήσεων και την παράταση της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων όσον αφορά τους Ταλιμπάν του Αφγανιστάν¹⁴⁸, εφαρμόστηκαν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα οι κυρώσεις της Απόφασης 1267(1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας. Σύμφωνα με τον Κανονισμό 881/2002, η εφαρμογή των Αποφάσεων 1267 (1999) και 1373(2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας, στο μέτρο που αφορά στους Ταλιμπάν, απαιτεί τη λήψη μέτρων από την Κοινότητα, που περιλαμβάνουν τη δέσμευση των κεφαλαίων των τρομοκρατών που είναι εγγεγραμμένοι στον κατάλογο που διαμορφώνει η Επιτροπή Κυρώσεων 1267 του Ο.Η.Ε. και ισχύει άμεσα στην κοινοτική νομοθεσία. Με την Κοινή Θέση 2003/140/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 27^{ης} Φεβρουαρίου 2003, σχετικά με εξαιρέσεις από τα περιοριστικά μέτρα που επιβάλλει η Κοινή Θέση 2002/402/ΚΕΠΠΑ¹⁴⁹, κοινοτικοποιήθηκε η ανθρωπιστική ρήτρα της Απόφασης 1452 (2002) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε..

β. Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας κατ' εφαρμογήν της Απόφασης 1373 (2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.: πρόκειται για κοινές θέσεις και κανονισμούς που υιοθετούνται στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας και του Συμβουλίου Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντίστοιχα¹⁵⁰. Αντανακλούν τη θέση της Ε.Ε., που

¹⁴⁶ Επίσημη Εφημερίδα, L 294 της 16.11.1999.

¹⁴⁷ Επίσημη Εφημερίδα, L 43 της 16.2.2000.

¹⁴⁸ Επίσημη Εφημερίδα, L 139 της 29.5.2002

¹⁴⁹ Επίσημη Εφημερίδα, L 53 της 28.2.2003

¹⁵⁰ Κοινή Θέση του Συμβουλίου της 27^{ης} Δεκεμβρίου 2001 για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (2001/930/ΚΕΠΠΑ) που μεταφέρει αυτούσια την Απόφαση 1373 (2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. (δημοσιευμένη σε Επίσημη Εφημερίδα L 344/28.12.2001), Κοινή Θέση του Συμβουλίου της 27^{ης} Δεκεμβρίου 2001 για την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας

αναγνώρισε ότι «η καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας είναι αποτελεσματικό στοιχείο στη μάχη κατά της ίδιας της τρομοκρατίας και ζήτησε από το Συμβούλιο να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την καταπολέμηση κάθε μορφής χρηματοδότησης τρομοκρατικών δραστηριοτήτων»¹⁵¹. Η Κοινή Θέση 2001/930/ΚΕΠΠΑ ρυθμίζει γενικά το ζήτημα της καταπολέμησης της τρομοκρατίας και περιλαμβάνει κυρίως δεσμεύσεις για την ποινικοποίηση της τρομοκρατίας και της συμμετοχής σε τρομοκρατικές οργανώσεις καθώς και για τη βελτίωση της αστυνομικής και ποινικής συνεργασίας. Περαιτέρω, καλεί τα κράτη μέλη της Ε.Ε. να προσχωρήσουν το συντομότερο στα διεθνή κείμενα που ρυθμίζουν την πάταξη της τρομοκρατίας και να τα εφαρμόσουν πλήρως. Με την Κοινή Θέση 931/2001/ΚΕΠΠΑ, όπως τροποποιήθηκε επανειλημμένα και ισχύει, η Ε.Ε. υιοθέτησε την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, συμπεριλαμβανομένων της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλων χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων ή οικονομικών πηγών προσώπων, ομάδων και οντοτήτων, που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα, που προσαρτάται σε αυτήν, δηλαδή στον κατάλογο τρομοκρατών της Ε.Ε., που αναθεωρείται κάθε έξι μήνες με ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου προκειμένου να διαπιστωθεί αν εξακολουθούν να συντρέχουν τα κριτήρια εγγραφής τους.

Η διαδικασία με την οποία αποφασίζει το Συμβούλιο την εγγραφή προσώπου, ομάδας ή οντότητας στον κατάλογο στηρίζεται σε απόρρητες πληροφορίες που ανταλλάσσουν τα μέλη του Συμβουλίου σε συνεργασία με τις υπηρεσίες πληροφοριών. Στην πράξη πρόκειται για μία πλήρως αδιαφανή διαδικασία. Οι εγγεγραμμένοι πολίτες κρατών μελών της Ε.Ε. και οι οργανώσεις που αναπτύσσουν δραστηριότητα εντός της Ε.Ε. εξαιρούνται της δέσμευσης κεφαλαίων¹⁵² και υπάγονται στο καθεστώς της στενότερης αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας κατά τους όρους που προβλέπονται ειδικότερα στο άρθρο 4 της Κοινής Θέσης 931/2001/ΚΕΠΠΑ.

(2001/931/ΚΕΠΠΑ) που αφορά στην Απόφαση 1373 (2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. (δημοσιευμένη σε Επίσημη Εφημερίδα L 344/28.12.2001) και Κανονισμός ΕΚ αριθ. 2580/2001 του Συμβουλίου, της 27ης Δεκεμβρίου 2001, για τη λήψη ειδικών περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (δημοσιευμένος σε Επίσημη Εφημερίδα L 344/28.12.2001).

¹⁵¹ Βλέπε παράγραφο 2 του Προοιμίου του Κανονισμού 2580/2001.

¹⁵² Πρόκειται για ευρωπαίους πολίτες και ευρωπαϊκές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται εντός της Ε.Ε., για παράδειγμα στην Ισπανία, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ελλάδα, στην Ιταλία.

Προκειμένου να υλοποιηθούν τα πρόσθετα μέτρα που προβλέπει η Κοινή Θέση 931/2001/ΚΕΠΠΑ για την εφαρμογή της Απόφασης 1373(2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας το Συμβούλιο εξέδωσε τον Κανονισμό 2580/2001/ΕΚ με νομική βάση τα άρθρα 60 ΕΚ (νυν άρθρο 75 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης), 301ΕΚ (όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 215 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και 308 ΕΚ (νυν άρθρο 352 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Ο Κανονισμός προβλέπει τη δέσμευση όλων των κεφαλαίων, χρηματικών περιουσιακών στοιχείων και οικονομικών πόρων που ανήκουν ή βρίσκονται στην ιδιοκτησία ή κατοχή φυσικού ή νομικού προσώπου, ομάδας ή οντότητας που περιλαμβάνεται στον κατάλογο τρομοκρατών και απαγορεύει τη άμεση ή έμμεση διάθεση κεφαλαίων, άλλων χρηματικών περιουσιακών στοιχείων ή οικονομικών πόρων σε οποιοδήποτε ή προς όφελος οποιουδήποτε από τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τις ομάδες ή τις οντότητες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο¹⁵³. Με την απόφαση του Συμβουλίου 927/2001/ΕΚ¹⁵⁴ καταρτίστηκε ο πρώτος κατάλογος προσώπων, ομάδων και οντοτήτων στα οποία εφαρμόζονται τα προαναφερόμενα μέτρα του Κανονισμού 2580/2001/ΕΚ. Στον κατάλογο αυτό τα κράτη μέλη «δύνανται», χωρίς να υποχρεούνται, να εγγράψουν τα πρόσωπα, τις ομάδες ή τις οντότητες, που κατά το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., επιδίδονται σε πράξεις τρομοκρατίας. Τα κράτη μέλη της Ε.Ε. είναι αρμόδια να καθορίσουν τη φύση και το είδος των κυρώσεων που προβλέπει ο Κανονισμός, που κατά πάγια αρχή του κοινοτικού δικαίου «πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές»¹⁵⁵. Ως εκ τούτου, η εφαρμογή των ειδικών κυρώσεων στα κράτη μέλη δεν είναι ομοιόμορφη και είναι διαφορετικές οι έννομες συνέπειές τους. Στη Γερμανία, για παράδειγμα, οι διατάξεις του εθνικού δικαίου ποινικοποιούν την παράβαση της διάταξης του άρθρου 2 του Κανονισμού ΕΚ/2580/2001. Δηλαδή, στη γερμανική έννομη τάξη, η αντικειμενική υπόσταση των σχετικών αξιόποινων πράξεων ορίζεται με βάση τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου στις οποίες παραπέμπει σε συνδυασμό με τις αποφάσεις με τις οποίες το Συμβούλιο καταρτίζει και αναθεωρεί

¹⁵³ Άρθρο 2 του Κανονισμού 2580/2001/ΕΚ.

¹⁵⁴ Απόφαση Συμβουλίου 2001/927 ΕΚ για την κατάρτιση καταλόγου που προβλέπεται στο άρθρο 2 παράγραφος 3 του Κανονισμού ΕΚ αριθ. 2580/2001 του Συμβουλίου σχετικά με τη λήψη ειδικών περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (δημοσιευμένη σε Επίσημη Εφημερίδα L 344/28.12.2001).

¹⁵⁵ Παράγραφος 12 του Προοιμίου του Κανονισμού 2580/2001/ΕΚ.

τον κατάλογο των ενεχομένων για τρομοκρατικές πράξεις¹⁵⁶. «Οι εν λόγω πράξεις της Ένωσης προσδιορίζουν την κολάσιμη συμπεριφορά στο σύνολό της και όχι μόνο ένα στοιχείο της, μια πραγματική ή νομική προϋπόθεσή της»¹⁵⁷.

Με την απόφαση 2003/48/ΔΕΥ¹⁵⁸ το Συμβούλιο υιοθέτησε μέτρα ειδικής αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας για την εφαρμογή της Κοινής Θέσης 931/2001/ΚΕΠΠΑ. Τα κράτη ανέλαβαν την υποχρέωση αμοιβαίας συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών, όρισαν εθνικό ανταποκριτή στην Eurojust και ειδικευμένη υπηρεσία στα πλαίσια των αστυνομικών υπηρεσιών τους προκειμένου να διαβιβάζει στη Eurorol πληροφορίες και στοιχεία που αφορούν στα πρόσωπα, στις ομάδες και στις οντότητες που καταχωρούνται στον κατάλογο των ενεχομένων σε πράξεις τρομοκρατίας. Η απόφαση αυτή αντικαταστάθηκε από την απόφαση 2005/671/ΔΕΥ¹⁵⁹ που διεύρυνε τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένων των ποινικών καταδικών και σε όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, ομάδες ή οντότητες που αποτελούν αντικείμενο έρευνας, δίωξης ή καταδίκες για τρομοκρατικό αδίκημα.

Το 2007 αναθεωρήθηκε και κωδικοποιήθηκε η διαδικασία εγγραφής προσώπων, ομάδων και οντοτήτων στον κατάλογο τρομοκρατών του Κανονισμού 2580/2001 και συστάθηκε η ομάδα για την εφαρμογή της κοινής θέσης 931/2001/ΚΕΠΠΑ σχετικά με την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, στην οποία ανατέθηκε να εξετάζει τις προτάσεις για την εγγραφή και τη διαγραφή από τον κατάλογο και να προετοιμάζει την τακτική αναθεώρηση του από το Συμβούλιο¹⁶⁰. Με την από 25.4.2007 ανακοίνωσή του¹⁶¹ το Συμβούλιο κάλεσε τα πρόσωπα, τις ομάδες και τις οντότητες του καταλόγου του άρθρου 2 παράγραφος 3 του Κανονισμού (ΕΚ) 2580/2001 να υποβάλλουν αφενός

¹⁵⁶ Βλέπε σκέψη 53 των προτάσεων του Γενικού Εισαγγελέα Mengozzi στην υπόθεση E. & F (C-550/09).

¹⁵⁷ Ibid., σκέψη 54.

¹⁵⁸ Απόφαση 2003/48/ΔΕΥ του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή ειδικών μέτρων αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας σύμφωνα με το άρθρο 4 της Κοινής Θέσης 2001/931 ΚΕΠΠΑ (δημοσιευμένη στην Επίσημη Εφημερίδα L 6/22.1.2003).

¹⁵⁹ Απόφαση 2005/671 ΔΕΥ του Συμβουλίου σχετικά με την ανταλλαγή πληροφοριών και τη συνεργασία όσον αφορά στα τρομοκρατικά αδικήματα (δημοσιευμένη στην Επίσημη Εφημερίδα L 253/29.9.2005).

¹⁶⁰ Βλέπε την ετήσια έκθεση του Συμβουλίου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τις κύριες πτυχές και τις βασικές επιλογές της ΚΕΠΠΑ – 2007, σελίδες 61 έως 63 (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/EL_PESC.pdf)

¹⁶¹ EE C 90 σελ.1

αίτηση ώστε να τους κοινοποιηθεί το σκεπτικό του Συμβουλίου βάσει του οποίου διατηρούνται στους προαναφερόμενους καταλόγους (εκτός εάν τους έχει ήδη κοινοποιηθεί) και αφετέρου αίτηση επανεξέτασης της απόφασης να συμπεριληφθούν στους προαναφερόμενους καταλόγους, προσκομίζοντας τα αντίστοιχα αποδεικτικά στοιχεία. Με την απόφαση 2007/445/ΕΚ¹⁶² το Συμβούλιο ενημέρωσε τα πρόσωπα, τις ομάδες και τις οντότητες που κατονομάζονται στις αποφάσεις 2006/379/ΕΚ και 2006/1008/ΕΚ ότι σκοπεύει να τα διατηρήσει στον κατάλογο και ότι έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν το σκεπτικό βάσει του οποίου περιλήφθηκαν στον κατάλογο (εκτός εάν τους έχει ήδη κοινοποιηθεί).

γ. Η διαδικασία κατάρτισης των καταλόγων τρομοκρατών στην Ε.Ε.¹⁶³: Μετά την 11^η Σεπτεμβρίου 2001, τα θεσμικά και μη όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης άρχισαν να εφαρμόζουν σχέδιο δράσης αναζητώντας μεθόδους για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας¹⁶⁴. Ενδεικτικά, το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει συναντήσεις των αρχηγών των αντιτρομοκρατικών υπηρεσιών των κρατών μελών, στο πλαίσιο της Ειδικής Ομάδας Αρχηγών της Αστυνομίας για την Ανταλλαγή Βέλτιστων Πρακτικών για την Αντιμετώπιση της Τρομοκρατίας, τακτές συναντήσεις της Ομάδας Εργασίας για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας (COTER)¹⁶⁵ στο

¹⁶² 2007/445/ΕΚ: Απόφαση του Συμβουλίου, της 28^{ης} Ιουνίου 2007, για την εφαρμογή του άρθρου 2 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2580/2001 για τη λήψη ειδικών περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και για την κατάργηση των αποφάσεων 2006/379/ΕΚ και 2006/1008/ΕΚ (δημοσιευμένη σε Επίσημη Εφημερίδα L 169/29.6.2007).

¹⁶³ Για πληρέστερη ανάλυση της διαδικασίας εγγραφής βλέπε, *Cameron I.* «European Union anti-terrorist blacklisting», σελίδες 234 έως 238 (ανωτέρω υποσημείωση 9) και τις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Mengozzi στην υπόθεση E. & F. (C-550/09), σκέψη 119.

¹⁶⁴ Για λεπτομέρειες για τη στρατηγική της Ε.Ε. για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, βλέπε την ειδική ιστοσελίδα της Ε.Ε.: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/index_el.htm

¹⁶⁵ Πρόκειται για Ομάδα Εργασίας για τις Διεθνείς Πτυχές της Τρομοκρατίας που ασχολείται με τρέχοντα θέματα στον τομέα της διεθνούς συνεργασίας κατά της τρομοκρατίας. Το έργο της επικεντρώνεται στα μέτρα που λαμβάνονται στο πλαίσιο της Ε.Ε. και του Ο.Η.Ε. Υλοποιεί την Αντιτρομοκρατική Στρατηγική της Ε.Ε. και τη Στρατηγική για την Καταπολέμηση της Στρατολόγησης Τρομοκρατών. Στο πλαίσιο κάθε προεδρίας συμμετέχει σε συναντήσεις εμπειρογνομόνων με τρίτα κράτη, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ και της Ομοσπονδίας της Ρωσίας. Οι συναντήσεις με τα υπόλοιπα τρίτα κράτη πραγματοποιούνται άπαξ ετησίως. Η Ομάδα Εργασίας συνδράμει ενεργά στις προπαρασκευαστικές εργασίες του Συμβουλίου. Τα θέματα της ατζέντας της Ομάδας Εργασίας είναι: ανάλυση της τρομοκρατικής απειλής σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, τρέχουσες εξελίξεις σε εθνικό επίπεδο για τις δράσεις

πλαίσιο του Συμβουλίου Εσωτερικών Υποθέσεων και της Ομάδας Εργασίας για την Τρομοκρατία, με τη συμμετοχή εκπροσώπων των ΗΠΑ, στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας¹⁶⁶. Στις 15.10.2001, η Ομάδα Εργασίας για την Τρομοκρατία, αποτελούμενη από εκπροσώπους των κρατών μελών των αστυνομικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών εσωτερικής ασφάλειας, συνέταξε μετά από αίτημα της Επιτροπής Μόνιμων Αντιπροσώπων (COREPER) κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων.

Το άρθρο 1 παράγραφος 4 της Κοινής Θέσης 2001/931/ΚΕΠΠΑ, που ιδρύει μορφή ειδικής συνεργασίας μεταξύ του Συμβουλίου και των κρατών μελών, ορίζει τη διαδικασία εγγραφής στον κατάλογο. Ειδικότερα, «ο κατάλογος του παραρτήματος καταρτίζεται βάσει ακριβών πληροφοριών ή στοιχείων του σχετικού φακέλου τα οποία δεικνύουν ότι έχει ληφθεί απόφαση από αρμόδια αρχή έναντι συγκεκριμένων προσώπων, ομάδων και οντοτήτων, είτε η εν λόγω απόφαση αφορά την έναρξη ανακριτικών πράξεων ή ποινικής διώξεως για μια τρομοκρατική πράξη ή την απόπειρα τέλεσης ή τη συμμετοχή ή τη διευκόλυνση μιας τέτοιας πράξης βάσει σοβαρών και αξιόπιστων αποδείξεων ή ενδείξεων είτε καταδίκη για τέτοιες πράξεις. Πρόσωπα, ομάδες και οντότητες που προσδιορίζονται από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών ότι έχουν σχέση με την τρομοκρατία και κατά των οποίων έχει διατάξει κυρώσεις μπορούν να συμπεριληφθούν στον κατάλογο αυτό. Για τους σκοπούς της παρούσας παραγράφου ως 'αρμόδια αρχή' νοείται δικαστική αρχή, ή εάν δικαστικές αρχές δεν έχουν αρ-

που αφορούν στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, ο βέλτιστος τρόπος καταπολέμησης της μισαλλοδοξίας και της στρατολόγησης τρομοκρατών και οι προτάσεις για συνεργασία σε διεθνή φόρα. Οι συζητήσεις καλύπτουν θέματα παροχής τεχνικής βοήθειας σε τρίτες χώρες για τη βελτίωση των δράσεων και των δεξιοτήτων στο πλαίσιο της καταπολέμησης της τρομοκρατίας καθώς και διάφορες πτυχές της άταξης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (για περισσότερες πληροφορίες για την αντιτρομοκρατική στρατηγική και τη δράση της Ε.Ε. για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας βλέπε σε: http://www.se2009.eu/en/meetings_news/2009/9/16/working_party_on_terrorism_international_aspects_coter_troika_between_the_eu_and_turkey Βλέπε, επίσης, για παράδειγμα σχετικό έγγραφο της Ελληνικής Αστυνομίας με τίτλο «Το έργο της ελληνικής αστυνομίας στο πλαίσιο της ελληνικής προεδρίας της ΕΕ» (http://www.astinomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=186&Itemid=182&lang=).

¹⁶⁶ Για πληρέστερη ενημέρωση σχετικά με τις συναντήσεις ομάδων εργασίας ΕΕ-ΗΠΑ το 2001-2002, βλέπε *Den Boer, Monica G-W - Monar Joerg*, «11 September and the challenge of global terrorism to the EU as a security actor», *Journal of Common Market Studies*, volume 40, pp.11-28, 2002, σε: <http://ssrn.com/abstract=330390>

μοδιότητα στον τομέα τον οποίον καλύπτει η παρούσα παράγραφος, ισοδύναμη αρμόδια αρχή στον εν λόγω τομέα».

Σύμφωνα με την οριζόμενη στην Κοινή Θέση 2001/931/ΚΕΠΠΑ διαδικασία, για την εγγραφή ενός ονόματος στον κατάλογο αρκεί η απόφαση αρμόδιας αρχής. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τις πρακτικές που εφαρμόζουν τα περισσότερα κράτη μέλη για τα αδικήματα κατά της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, όπου η παρακολούθηση των υπόπτων δεν διέπεται από συγκεκριμένους κανόνες, είναι ανεπαρκής η αναφορά σε εθνική εισαγγελική ή ειδική ανακριτική αρχή λόγω της ποινικοποίησης ακόμη και των προπαρασκευαστικών ενεργειών¹⁶⁷.

Στην πράξη, κράτος ή ομάδα κρατών μελών, προτείνει ένα πρόσωπο ή ομάδα προς εγγραφή και η πληροφορία αυτή διαβιβάζεται στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας εργασίας. Οι αντιπρόσωποι των κρατών μελών στην ομάδα εργασίας συμβουλευονται τους αρμόδιους αξιωματούχους ανάλογα με την εφαρμοστέα εθνική διαδικασία¹⁶⁸. Όταν επέλθουν οι συνθήκες ομοφωνίας που απαιτείται στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, η πρόταση φέρεται εγγράφως προς συζήτηση στο Συμβούλιο ή στην Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων, υπό την έννοια ότι το όνομα εγγράφεται στον κατάλογο εφόσον δεν υπάρξουν αντιρρήσεις. Δεν γνωστοποιούνται οι υπηρεσίες και οι αρχές που συμμετέχουν στις διαβουλεύσεις ή τα κράτη μέλη που εξέφρασαν αντιρρήσεις. Συνακόλουθα, είναι άγνωστη η διαδικασία και οι κανόνες που ισχύουν στις περιπτώσεις της διαφωνίας, αν δηλαδή αρκεί η απλή άρνηση. Ως εκ τούτου, η διαδικασία παρουσιάζει δημοκρατικό έλλειμμα¹⁶⁹.

¹⁶⁷ Βλέπε, *Cameron I.*, «European Union anti-terrorist blacklisting», σελίδα 235 (ανωτέρω υποσημείωση 9, σελίδα 380) κατά τον οποίο δεν εφαρμόζονται στο ισχύον σύστημα καταπολέμησης της τρομοκρατίας τα κριτήρια που απεφάνθη το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ότι πρέπει να πληροί η αρμόδια σε ζητήματα ασφάλειας αρχή, δηλαδή η λειτουργία της αρχής με πλήρη ανεξαρτησία και χωρίς να υπόκειται στον έλεγχο της αρχής που καλείται να λάβει τα προβλεπόμενα μέτρα (απόφαση επί της υπόθεσης *Gallagher C-175/94*, βλέπε: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61994J0175:EL:HTML>).

¹⁶⁸ Για τις διαδικασίες που εφαρμόζουν το Ηνωμένο Βασίλειο και οι Η.Π.Α. για την εγγραφή οργανώσεων στους εθνικούς καταλόγους τρομοκρατών, βλέπε *Bowring B. - Korff D.*, «Terrorist designation with regard to European and international law: the case of the PMOI», International Conference of Jurists. Paris, 10.11.2004, διαθέσιμο στο διαδίκτυο: <http://www.statewatch.org/news/2005/feb/bb-dk-joint-paper.pdf>

¹⁶⁹ Για τη διαδικασία εγγραφής, βλέπε *Cameron I.*, «European Union anti-terrorist blacklisting», σελίδα 235, (ανωτέρω υποσημείωση 9, σελίδα 380) που περιγράφει τη διαδικασία που εφαρμόζει η Σουηδία για τη σύνταξη των καταλόγων τρομοκρατών και αναφέρεται στις αρχικές εκτιμήσεις της Σουηδίας που θεώρησε ότι οι σχετικοί κατάλογοι δεν θα είχαν περαιτέρω επιχειρησιακό χαρακτήρα. Κατά τον

Περαιτέρω, κατά τη διαδικασία εγγραφής προσώπων στους καταλόγους των ενεχομένων σε πράξεις τρομοκρατίας, δεν αποκλείεται η άσκηση πιέσεων στα κράτη μέλη της Ε.Ε. από φιλικά προσκείμενα κράτη, όπως για παράδειγμα η Τουρκία. Πολιτικές πιέσεις ασκούνται επίσης στα κράτη για να εκφράσουν αντιρρήσεις στην πρόταση εγγραφής. Τέλος, είναι ασαφή τα κριτήρια στα οποία βασίζεται η εγγραφή μίας οργάνωσης. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου ενεγράφησαν στους τρομοκρατικούς καταλόγους οργανώσεις που επί σειρά ετών δεν είχαν ένοπλη δράση και λειτουργούσαν νόμιμα. Επιπλέον είναι ανύπαρκτα τα κριτήρια χαρακτηρισμού μιας οργάνωσης ως τρομοκρατικής, για παράδειγμα αν η δράση της στρέφεται κατά πολιτικών και όχι στρατιωτικών στόχων ή κατά δημοκρατικά εκλεγμένης κυβέρνησης. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Cameron, σήμερα θεωρούνται πλέον καταδικαστέες ένοπλες ενέργειες στις οποίες επιδόθηκαν κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου οι δυνάμεις της αντίστασης¹⁷⁰.

III. Νομολογία του Δικαστηρίου της ΕΕ

α. Το σύστημα καταπολέμησης της τρομοκρατίας (Απόφαση 1373 του Συμβουλίου Ασφαλείας): Η στρατηγική του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, όπως διαμορφώθηκε με την Απόφαση 1373(2001) και μεταφέρθηκε στην κοινοτική έννομη τάξη με τον Κανονισμό (ΕΚ) 2580/2001 εξετάστηκε αρχικά από το Πρωτοδικείο (εφεξής Γενικό Δικαστήριο) στο πλαίσιο προσφυγών προσώπων και οντοτήτων που καταχωρίστηκαν στον κατάλογο τρομοκρατών της Ε.Ε.

Cameron, στην πράξη, τα κράτη μέλη εκφράζουν αιτιολογημένες αντιρρήσεις επί των προτάσεων εγγραφής δεδομένου ότι κάποια κράτη μέλη, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, έχουν υιοθετήσει ευρύτερους καταλόγους από τον αντίστοιχο της ΕΕ. Επομένως, εξ αυτού του γεγονότος, συνάγεται ότι κάποια κράτη εκφράζουν αντιρρήσεις. Ταυτόχρονα, η άσκηση του δικαιώματος αρνησικυρίας από κάποιο κράτος και η συνακόλουθη δέσμευση της βούλησης της πλειοψηφίας έχει αρνητικό κόστος, δεδομένου ότι πρόκειται για πλαίσιο που αναφέρεται και στους τρεις πυλώνες της ΕΕ. Βλέπε επίσης το από 15.2.2007 ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την εξωτερική διάσταση της καταπολέμησης της διεθνούς τρομοκρατίας (Βλέπε, Έγγραφο: P6_TA (2007) 0050 σε <http://www.europarl.europa.eu/oeil/FindByProcnum.do?lang=en&procnum=INI/2006/2032>).

¹⁷⁰ Βλέπε, Cameron I., «European Union anti-terrorist blacklisting», σελίδα 237 (ανωτέρω υποσημείωση 9, σελίδα 380) κατά τον οποίον προκαλεί όνειδος η εμφάνιση στο χαρακτηρισμό μίας οργάνωσης ως τρομοκρατικής με αποκλειστικό κριτήριο τις μεθόδους που χρησιμοποιεί χωρίς κρίση περί του δικαίου ή θεμιτού χαρακτήρα των πράξεών της.

Η απόφαση επί της υπόθεσης «PMOI I»: Στις 12.12.2006 το Πρωτοδικείο (νυν Γενικό Δικαστήριο) εξέδωσε απόφαση¹⁷¹ επί της προσφυγής που άσκησε η οργάνωση PMOI¹⁷² κατά του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ακύρωση της εγγραφής της στους καταλόγους τρομοκρατών της ΕΕ και τη δέσμευση των περιουσιακών της στοιχείων στην Ε.Ε.

Το Πρωτοδικείο αρχικά υπογράμμισε ότι έχει αρμοδιότητα να εκδικάζει προσφυγές ακύρωσης κατά των κοινών θέσεων που εκδίδονται στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας και του Χώρου Ελευθερίας Ασφάλειας και Δικαιοσύνης εφόσον ως λόγος ακύρωσης προβάλλεται η παραβίαση των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας, δηλαδή όταν υποστηρίζεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη θα έπρεπε να έχει εκδοθεί στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚ αντί της Συνθήκης ΕΕ¹⁷³. Στη συνέχεια υπενθύμισε ότι ο σεβασμός του δικαιώματος άμυνας σε κάθε διαδικασία, που κινείται κατά προσώπου και μπορεί να έχει βλαπτικές γι' αυτό συνέπειες, συνιστά θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου, που πρέπει να εξασφαλίζεται ακόμη και στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει καμία ειδικότερη ρύθμιση σχετικά με την εν λόγω διαδικασία. Το περιεχόμενο δε της εν λόγω αρχής συνίσταται στη δυνατότητα κάθε προσώπου, στο οποίο ενδέχεται να επιβληθεί κύρωση, να προβάλλει λυσιτελώς την άποψή του για τα επιβαρυντικά γι' αυτό στοιχεία¹⁷⁴.

Το Πρωτοδικείο σημείωσε ότι η απόφαση 1373(2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας δεν προσδιορίζει τα πρόσωπα, τις ομάδες και τις οντότητες που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της ούτε θεσπίζει νομικούς κανόνες για τη διαδικασία δέσμευσης των κεφαλαίων, τις σχετικές εγγυήσεις και την ένδικη προστασία που δικαιούνται οι θιγόμενοι. Συνεπώς, ο προσδιορισμός των συγκεκριμένων προσώπων, ομάδων και οντοτήτων στα οποία επιβάλλεται το μέτρο της δέσμευσης κεφαλαίων κατ' εφαρμογήν της ανωτέρω απόφασης διέπεται από τους κανόνες της κοινοτικής έννομης τάξης, στο πλαίσιο άσκησης ίδιας εξουσίας της Κοινότητας, όπου το Συμβούλιο ενεργεί κατά διακριτική ευχέρεια και οφείλει καταρ-

¹⁷¹ Υπόθεση T-228/02, Organisation des Modjahedines du peuple d' Iran κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προσφυγή για την ακύρωση της κοινής θέσης 2001/931/ΚΕΠΠΑ και Κανονισμού (ΕΚ) 2580/2001, γνωστή ως απόφαση PMOI I, για να διακρίνεται από τις αποφάσεις επί των επόμενων προσφυγών που άσκησε η οργάνωση.

¹⁷² Ιρανική αντιπολιτευτική οργάνωση με μακρόχρονη αντικαθεστωτική δράση στο Ιράν και με παρουσία σε πολλά κράτη του κόσμου.

¹⁷³ Σκέψη 56 της απόφασης όπου παρατίθεται και η σχετική νομολογία.

¹⁷⁴ Σκέψη 91 της απόφασης με σχετική νομολογία.

χών να σέβεται και να εγγυάται απολύτως το δικαίωμα άμυνας των θιγόμενων¹⁷⁵.

Το Πρωτοδικείο απεφάνθη ότι ο σεβασμός του δικαιώματος άμυνας πρέπει να διασφαλίζεται αποτελεσματικά πρωτίστως σε επίπεδο εθνικού δικαίου και εν συνεχεία σε επίπεδο κοινοτικού δικαίου¹⁷⁶, όπου διέκρινε μεταξύ των εγγυήσεων του δικαιώματος άμυνας κατά τη διαδικασία λήψης της αρχικής απόφαση δέσμευσης των περιουσιακών στοιχείων (άρθρο 1 παράγραφος 4 της Κοινής Θέσης 2001/931/ΚΕΠΠΑ) από τις μεταγενέστερες αποφάσεις διατήρησης της δέσμευσης αυτής (άρθρο 1 παράγραφος 6 της Κοινής Θέσης 2001/931 ΚΕΠΠΑ). «Στο πλαίσιο της κοινοτικής διαδικασίας δέσμευσης κεφαλαίων, ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας έχει ένα σχετικά περιορισμένο αντικείμενο. Στην περίπτωση

¹⁷⁵ Σκέψεις 101-102, 107-108 της απόφασης.

¹⁷⁶ «Όπως ορθώς τόνισαν το Συμβούλιο και το Ηνωμένο Βασίλειο, η διαδικασία που μπορεί να καταλήξει στη λήψη μέτρου δεσμεύσεως κεφαλαίων βάσει της σχετικής ρυθμίσεως διεξάγεται συνεπώς σε δύο επίπεδα, ήτοι σε εθνικό και σε κοινοτικό επίπεδο. Κατ' αρχάς, μια αρμόδια εθνική αρχή, κατ' αρχήν δικαστική αρχή, πρέπει να λάβει έναντι του ενδιαφερομένου απόφαση επιίπτουσα στον ορισμό του άρθρου 1, παράγραφος 4, της κοινής θέσης 2001/931/ΚΕΠΠΑ. Αν πρόκειται για απόφαση ενάρξεως ακριτικών πράξεων ή ποινικής διώξεως, η απόφαση αυτή πρέπει να στηρίζεται σε σοβαρές και αξιόπιστες αποδείξεις ή ενδείξεις. Εν συνεχεία, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με ομοφωνία, πρέπει να αποφασίσει να περιλάβει τον ενδιαφερόμενο στον επίδικο κατάλογο, βάσει ακριβών πληροφοριών ή στοιχείων του σχετικού φακέλου από τα οποία προκύπτει ότι έχει ληφθεί μια τέτοια απόφαση. Κατόπιν, το Συμβούλιο πρέπει να εξετάζει σε τακτά χρονικά διαστήματα, τουλάχιστον μία φορά το εξάμηνο, αν εξακολουθεί να δικαιολογείται η διατήρηση του ενδιαφερομένου στον επίδικο κατάλογο. Συναφώς, ο έλεγχος της υπάρξεως αποφάσεως εθνικής αρχής επιίπτουσας στον εν λόγω ορισμό αποτελεί ουσιαστικό προαπαιτούμενο της εκδόσεως, εκ μέρους του Συμβουλίου, αρχικής αποφάσεως δεσμεύσεως κεφαλαίων, ενώ ο έλεγχος σχετικά με τη συνέχεια που μπορεί να έχει η απόφαση αυτή σε εθνικό επίπεδο είναι απαραίτητος στο πλαίσιο της εκδόσεως επακόλουθης αποφάσεως δεσμεύσεως κεφαλαίων. 118. Επομένως, το ζήτημα του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας στο πλαίσιο της λήψεως μέτρου δεσμεύσεως κεφαλαίων μπορεί να τεθεί, και αυτό, στα δύο αυτά επίπεδα. 119. Τα δικαιώματα άμυνας του ενδιαφερομένου πρέπει κατ' αρχάς να διασφαλίζονται αποτελεσματικά στο πλαίσιο της εθνικής διαδικασίας που κατέληξε στην εκ μέρους της αρμόδιας εθνικής αρχής έκδοση της αποφάσεως που διαλαμβάνεται στο άρθρο 1, παράγραφος 4, της κοινής θέσης 2001/931. Σε αυτό το εθνικό πλαίσιο πρέπει κατ' ουσίαν να δοθεί στον ενδιαφερόμενο η δυνατότητα να γνωστοποιήσει επωφελώς την άποψή του σχετικά με τα στοιχεία που ελήφθησαν υπόψη εις βάρος του για να στηριχθεί η εν λόγω απόφαση, υπό την επιφύλαξη ενδεχομένων περιορισμών των δικαιωμάτων άμυνας που νόμιμα δικαιολογούνται στο εθνικό δίκαιο, ιδίως για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή διατήρησης των διεθνών σχέσεων (βλέπε, υπό την έννοια αυτή, ΕΔΔΑ, απόφαση *Tinnelly & Sons κ.λπ. και McElduff κ.λπ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 10ης Ιουλίου 1998, Recueil des arrêts et décisions, 1998-IV, § 78*)».

ση αρχικής απόφασεως δεσμεύσεως κεφαλαίων, για τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας απαιτείται κατ' αρχήν, αφενός, να κοινοποιούνται στον ενδιαφερόμενο από το Συμβούλιο οι ακριβείς πληροφορίες ή τα στοιχεία του φακέλου από τα οποία προκύπτει ότι έχει ληφθεί έναντι αυτού απόφαση εμπίπτουσα στον ορισμό του άρθρου 1, παράγραφος 4, της Κοινής Θέσης 2001/931/ΚΕΠΠΑ εκ μέρους αρμόδιας αρχής κράτους μέλους, καθώς και, ενδεχομένως, τα νέα στοιχεία [...], και, αφετέρου, να του παρέχεται η δυνατότητα να προβάλλει επωφελώς την άποψή του σχετικά με αυτές τις πληροφορίες ή τα στοιχεία του φακέλου. Στην περίπτωση επακόλουθης απόφασεως δεσμεύσεως κεφαλαίων, για τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας απαιτείται επίσης, αφενός, να κοινοποιούνται στον ενδιαφερόμενο οι πληροφορίες ή τα στοιχεία του φακέλου τα οποία, κατά το Συμβούλιο, δικαιολογούν τη διατήρησή του στους επίδικους καταλόγους, καθώς και, ενδεχομένως, τα νέα στοιχεία [...], και, αφετέρου, να του παρέχεται η δυνατότητα να προβάλλει επωφελώς την άποψή του επί του θέματος αυτού. Ταυτοχρόνως, πρέπει ωστόσο να γίνει δεκτό ότι ορισμένοι περιορισμοί των δικαιωμάτων άμυνας [...] μπορούν νομίμως να εξεταστούν και να επιβληθούν στους ενδιαφερομένους, υπό περιστάσεις [...] όπου προσβάλλονται ειδικά περιοριστικά μέτρα συνιστάμενα σε δέσμευση των κεφαλαίων και των περιουσιακών στοιχείων των προσώπων, ομάδων και οντοτήτων που το Συμβούλιο έχει προσδιορίσει ως εμπλεκόμενα σε τρομοκρατικές πράξεις. Επομένως, η γενική αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας επιβάλλει, εκτός αν αντιτίθενται υπέρτεροι λόγοι απτόμενοι της ασφαλείας της Κοινότητας ή των κρατών μελών της ή της διαμορφώσεως των διεθνών σχέσεών τους, να κοινοποιούνται στον ενδιαφερόμενο τα επιβαρυντικά στοιχεία, [...] κατά το μέτρο του δυνατού, είτε ταυτόχρονα είτε κατά το μέτρο του δυνατού αμέσως μετά την έκδοση αρχικής απόφασεως δεσμεύσεως κεφαλαίων. Υπό τις ίδιες επιφυλάξεις, κάθε επακόλουθης απόφασεως δεσμεύσεως κεφαλαίων πρέπει κατ' αρχήν να προηγείται κοινοποίηση των νέων επιβαρυντικών στοιχείων και ακρόαση. Αντιθέτως, ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας δεν επιβάλλει ούτε την κοινοποίηση των επιβαρυντικών στοιχείων στον ενδιαφερόμενο πριν από τη λήψη αρχικού μέτρου δεσμεύσεως κεφαλαίων ούτε την a posteriori αυτεπάγγελτη ακρόασή του σε ένα τέτοιο πλαίσιο»¹⁷⁷.

Η αιτιολόγηση των πράξεων του Συμβουλίου, ιδίως στο βαθμό που ο ενδιαφερόμενος δεν διαθέτει δικαίωμα ακρόασης πριν την έκδοση της αρχικής απόφασης δέσμευσης κεφαλαίων, συνιστά κατά το Πρωτοδικείο, τη μοναδική εγγύηση και προϋπόθεση για την αποτελεσματική δικαστική

¹⁷⁷ Σκέψεις 126, 127 και 137 της απόφασης.

προστασίας και πρέπει να αφορά τουλάχιστον κάθε ένα από τα στοιχεία στα οποία στηρίζεται η έκδοση της πράξης ενώ το Συμβούλιο οφείλει να αναφέρει τους λόγους για τους οποίους στο πλαίσιο της διακριτικής του εκτίμησης, αποφασίζει να λάβει τέτοιο μέτρο σε βάρος του ενδιαφερόμενου. Στις μεταγενέστερες αποφάσεις διατήρησης της δέσμευσης, το Συμβούλιο πρέπει να αναφέρει τους ειδικούς και συγκεκριμένους λόγους για τους οποίους κατόπιν επανεξέτασης θεωρεί ότι εξακολουθεί να δικαιολογείται η δέσμευση των κεφαλαίων του ενδιαφερόμενου¹⁷⁸.

Ως προς το δικαίωμα σε αποτελεσματική δικαστική προστασία, το Πρωτοδικείο απεφάνθη ότι ο δικαστικός έλεγχος της νομιμότητας των κοινοτικών πράξεων που διατάσσουν τη δέσμευση κεφαλαίων εκτείνεται στην εκτίμηση των γεγονότων και των περιστατικών που δικαιολογούν τη σχετική απόφαση και στην εξέταση των αποδεικτικών και πληροφοριακών στοιχείων στα οποία στηρίζεται η εκτίμηση αυτή. Συναφώς, το Πρωτοδικείο οφείλει να ελέγχει το σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας και την τήρηση της απαίτησης αιτιολόγησης, ενδεχομένως και το βάσιμο των επιτακτικών λόγων που κατ' εξαίρεση επικαλείται το Συμβούλιο για να μην εκπληρώσει τις υποχρεώσεις αυτές. Ο έλεγχος αυτός συνιστά, σύμφωνα με το Πρωτοδικείο, τη μοναδική διαδικαστική εγγύηση που επιτρέπει την εξασφάλιση μιας δίκαιης ισορροπίας μεταξύ της απαίτησης για καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας και της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Οι δε περιορισμοί στα δικαιώματα άμυνας των ενδιαφερομένων που επιβάλλει το Συμβούλιο πρέπει να σταθμίζονται από ένα ανεξάρτητο, αμερόληπτο και αυστηρό δικαστικό έλεγχο. Συνεπώς, κατά τον έλεγχο της νομιμότητας των μέτρων δέσμευσης κεφαλαίων από τον κοινοτικό δικαστή το Συμβούλιο δεν μπορεί να αντιτάξει το απόρρητο ή την εμπιστευτικότητα των αποδεικτικών και πληροφοριακών στοιχείων¹⁷⁹.

Στην υπό κρίση υπόθεση, το Πρωτοδικείο εξέτασε το σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας τονίζοντας ότι η Απόφαση 1373(2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ, όπως εφαρμόζεται στην κοινοτική έννομη τάξη με τον Κανονισμό ΕΚ/2580/2001 και την Κοινή Θέση 2001/931/ΚΕΠΠΑ, δεν προβλέπει καμία διαδικασία κοινοποίησης στοιχείων και ακροάσεων των ενδιαφερομένων, είτε πριν είτε ταυτόχρονα με την έκδοση της αρχικής ή της μεταγενέστερης απόφασης δέσμευσης κεφαλαίων, προκειμένου να διαγραφούν από τον κατάλογο. Διαπίστωσε δε στη συνέχεια ότι ουδέποτε κοινοποιήθηκαν στην προσφεύγουσα τα επιβαρυντικά στοιχεία από τα οποία προκύπτει ότι ελήφθη σε βάρος της απόφαση που δικαιολογεί την εγγραφή της στον κατάλογο από αρμόδια εθνική αρχή. Ακολούθησε

¹⁷⁸ Σκέψεις 140, 142, 144 και 145 της απόφασης.

¹⁷⁹ Σκέψεις 154 και 155 της απόφασης.

δε, *mutatis mutandis*, τον ίδιο συλλογισμό, και για τον έλεγχο της τήρησης της υποχρέωσης αιτιολογίας. Το Πρωτοδικείο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, μόνον όσον αφορά στην προσφεύγουσα οργάνωση ΡΜΟΙ, λόγω παραβίασης των δικαιωμάτων άμυνας και έλλειψης αιτιολογίας.

Αυτή η νομολογία του Πρωτοδικείου υιοθετήθηκε με παρόμοιο σκεπτικό και σε μεταγενέστερες αποφάσεις που ακύρωσαν την εγγραφή στον κατάλογο τρομοκρατών της ΕΕ αποκλειστικά λόγω της έλλειψης αιτιολογίας των κοινοτικών πράξεων με τις οποίες οι προσφεύγοντες ενεγράφησαν ή/και διατηρήθηκαν στον κατάλογο¹⁸⁰. Ωστόσο, παρά την επανειλημμένως αποδεδειγμένη, πρόδηλη και σοβαρότατη πλημμέλεια των κρινόμενων κοινοτικών πράξεων, το Πρωτοδικείο ακύρωσε τα αποτελέσματα των προσβαλλόμενων κοινοτικών πράξεων μόνο στο βαθμό που αφορούσαν στους προσφεύγοντες, αποβλέποντας, προφανώς, στην ικανοποίηση του αισθήματος ασφάλειας (του δικαίου).

Η απόφαση επί της υπόθεσης E&F¹⁸¹: Η υπόθεση E.& F. είναι η πρώτη, μετά την ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας, όπου ο κοινοτικός δικαστής κλήθηκε να αποφανθεί επί της νομιμότητας των τρομοκρατικών καταλόγων.

Το Δικαστήριο, συγκείμενο σε μείζονα σύνθεση, εξέδωσε στις 29.6.2010 απόφαση επί της αίτησης που υπέβαλε το γερμανικό δικαστήριο Oberlandesgericht για έκδοση προδικαστικής απόφασης (άρθρο 267 Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης) στο πλαίσιο της ποινικής δίκης κατά του E. και του F. Με την απόφαση αυτή το Δικαστήριο έκρινε για πρώτη φορά τη νομιμότητα των διατάξεων των άρθρων 2 και 3 του Κανονισμού ΕΚ/2580/2001, που δυνάμει του ποινικού δικαίου κράτους μέλους επισύρουν ποινές στερητικές της ελευθερίας¹⁸².

¹⁸⁰ Αποφάσεις του Πρωτοδικείου εκδοθείσες επί των υποθέσεων Sison κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (T-47/03) και Stichting Al-Aqsa κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (T-327/03) στις 11.7.2007, PKK κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (T-229/02) και Kongra-Gel κλπ κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (T-253/04) στις 3.4.2008

¹⁸¹ Υπόθεση C - 550/09. Με το από 5.2. 2010 χωριστό δικόγραφο, που περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 11.2.2010, το αιτούν δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο να υπαγάγει την αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης στην ταχεία διαδικασία, αίτημα που ικανοποιήθηκε με την από 1.2.2010 διάταξη του Προέδρου.

¹⁸² Σκέψη 43 της απόφασης.

Οι Ε. και F. είναι μέλη της τουρκικής οργάνωσης DHKP-C¹⁸³, που καταχωρίστηκε στον κατάλογο τρομοκρατικών οργανώσεων της ΕΕ κατ' εφαρμογήν της Κοινής Θέσης 2002/340/ΚΕΠΠΑ που τροποποίησε την Κοινή Θέση 2001/931/ΚΕΠΠΑ¹⁸⁴. Επικαλούμενες το νόμο περί εξωτερικού εμπορίου, οι γερμανικές αρχές άσκησαν σε βάρος τους ποινική δίωξη για το διαρκές έγκλημα της συμμετοχής τους σε αλλοδαπή τρομοκρατική οργάνωση από τις 30.8.2002 έως τις 5.11.2008 οπότε και συνελήφθησαν και προφυλακίστηκαν. Σύμφωνα με την αρμόδια εθνική αρχή, η οργάνωση DHKP-C επιχειρεί να καταλύσει την κρατική τάξη στην Τουρκία με ένοπλο αγώνα, οι δε κατηγορούμενοι είχαν, κατά το κατηγορητήριο, ως αποστολή την εξεύρεση κεφαλαίων με έσοδα, προερχόμενα από δωρεές τρίτων προσώπων, εκδηλώσεις και πωλήσεις εντύπων, που στη συνέχεια μεταβίβαζαν στους επικεφαλής της οργάνωσης¹⁸⁵.

Το εθνικό δικαστήριο υπέβαλε στην κρίση του Δικαστηρίου τρία προδικαστικά ερωτήματα. Το πρώτο αφορά στην εγκυρότητα της καταχώρισης της οργάνωσης DHKP-C στον κατάλογο τρομοκρατικών οργανώσεων της ΕΕ για το χρονικό διάστημα από την αρχική εγγραφή της και

¹⁸³ Πρόκειται για την οργάνωση DHKP/C, (Επαναστατικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός/Μέτωπο/Κόμμα), γνωστή και ως Devrimci Sol (Dev Sol) Επαναστατική Αριστερά

¹⁸⁴ Η οργάνωση DHKP/C δεν προσέφυγε στο Πρωτοδικείο κατά της καταχώρισης της ή της διατήρησής της στον κατάλογο.

¹⁸⁵ Ο χαρακτηρισμός της συμπεριφοράς των κυρίων Ε. και F. ως ποινικά κολάσιμης εξαρτάται από τα μέτρα που έχουν επιβληθεί σε κοινοτικό επίπεδο σε βάρος της οργάνωσης DHKP-C και συγκεκριμένα από τη δέσμευση των κεφαλαίων της με βάση τον Κανονισμό EK2580/2001. (Βλέπε σχετικά τις σκέψεις 53 έως 54 των προτάσεων του Γενικού Εισαγγελέα Paolo Mengozzi). Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση που κατέθεσε στο Δικαστήριο το European Center for Constitutional and Human Rights (ECCHR) πρόκειται για δύο Τούρκους αριστερούς ακτιβιστές, που κατηγορούνται επειδή συγκέντρωναν δωρεές υπέρ εγγεγραμμένης στον κατάλογο τρομοκρατικών οργάνωσης. Η κατηγορία συνίσταται σε φερόμενες παραβιάσεις του νόμου περί εξωτερικού εμπορίου λόγω της συμμετοχής τους στην οργάνωση DHKP-C. Ωστόσο, σχεδόν όλες οι μερικότερες πράξεις που τους αποδίδονται συνίστανται σε πολιτιστικές δραστηριότητες, στην έμπρακτη αλληλεγγύη για την εξάλειψη των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου στις τουρκικές φυλακές και στην οικονομική ενίσχυση των πολιτικών κρατουμένων. Η εθνική νομοθεσία περί εξωτερικού εμπορίου προβλέπει ποινικές κυρώσεις στις περιπτώσεις παραβίασης του Κανονισμού EK/2580/2001, που προβλέπει ειδικά περιοριστικά μέτρα κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, ενώ όσον αφορά στην εγγραφή και στη διατήρηση της οργάνωσης στη λίστα τρομοκρατικών οργανώσεων της ΕΕ ουδέποτε της κοινοποιήθηκαν οι λόγοι για τους οποίους προστέθηκε στον κατάλογο και διατηρείται εγγεγραμμένη μέχρι και σήμερα. Για τη γνωμοδότηση βλέπε σε: http://www.ecchr.de/terror_lists/articles/ecj-eu-terrorism-list-declared-invalid.html

τη διατήρησή της μέχρι και την έκδοση της Απόφασης του Συμβουλίου 2007/445/ΕΚ. Αν δηλαδή, η βελτίωση της διαδικασίας κατάρτισης και αναθεώρησης των καταλόγων του Κανονισμού ΕΚ/2580/2001 με την Απόφαση του Συμβουλίου 2007/445/ΕΚ καθιστά την καταχώριση της οργάνωσης ΔΗΚΡ-С αναδρομικώς έγκυρη παρά το γεγονός ότι η αρχική καταχώριση έλαβε χώρα κατά αδιαμφισβήτητη, πλέον, και κατά πάγια νομολογία των κοινοτικών δικαστηρίων, παραβίαση της υποχρέωσης αιτιολόγησης των σχετικών αποφάσεων του Συμβουλίου (άρθρο 296 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης)¹⁸⁶. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η Απόφαση του Συμβουλίου 2007/445/ΕΚ έστω και αν θεωρηθεί ότι είχε ως σκοπό να καλύψει αναδρομικά την έλλειψη αιτιολογίας δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να συναποτελέσει, με διάταξη του εθνικού δικαίου, το έρεισμα ποινικής καταδίκης για πράξεις που τελέστηκαν κατά το διάστημα προ της έκδοσής της, *άλλως θα εθίγετο η αρχή της μη αναδρομικότητας των διατάξεων που δύνανται να αποτελέσουν το έρεισμα τέτοιας καταδίκης*¹⁸⁷ και ως εκ τούτου οι αποφάσεις με τις οποίες η οργάνωση ΔΗΚΡ-С καταχωρίστηκε και διατηρήθηκε στον κατάλογο τρομοκρατικών οργανώσεων μέχρι την έκδοση της Απόφασης του Συμβουλίου 2007/445/ΕΚ είναι άκυρες, εναπόκειται δε στο εθνικό δικαστήριο να μην εφαρμόσει τις διατάξεις αυτές στο πλαίσιο της κύριας δίκης.

Με τα επόμενα δύο ερωτήματα που εξετάστηκαν από κοινού, το εθνικό δικαστήριο ερωτά αν εμπίπτουν στην απαγόρευση διάθεσης κεφαλαίων προς οργανώσεις που περιλαμβάνονται στον κατάλογο τρομοκρατικών οργανώσεων της ΕΕ η μεταβίβαση και η διάθεση εσόδων από μέλος της οργάνωσης, που περιλαμβάνεται στον κατάλογο τρομοκρατικών οργανώσεων, σε υψηλόβαθμα στελέχη της¹⁸⁸. Το Δικαστήριο προέβη στη γραμματολογική και τελεολογική ερμηνεία της έννοιας της «διάθεσης» του άρθρου 2 παράγραφος 1 β του Κανονισμού ΕΚ/ 2580/2001 αποφαίνόμενο ότι, εν προκειμένω, η έννοια της διάθεσης είναι ανεξάρτητη της κυριότητας¹⁸⁹, που έχει ευρύ σημασιολογικό περιεχόμενο, όπως η έν-

¹⁸⁶ Σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της διάταξης του άρθρου 296 «Οι νομικές πράξεις [των θεσμικών οργάνων της Ένωσης] αιτιολογούνται και αναφέρονται στις προτάσεις, πρωτοβουλίες, συστάσεις, αιτήσεις ή γνώμες που προβλέπονται από τις Συνθήκες». Βλέπε επίσης σκέψη 41 της απόφασης.

¹⁸⁷ Σκέψη 59 της απόφασης.

¹⁸⁸ Οι κατηγορούμενοι υποστήριξαν ότι, αφότου περιήλθαν στη νομή τους, η οργάνωση ΔΗΚΡ-С είχε ήδη πρόσβαση στα επίμαχα κεφάλαια, οπότε η μεταγενέστερη μεταβίβασή τους στα ηγετικά κλιμάκια της οργάνωσης δεν απετέλεσε διάθεση των κεφαλαίων στην οργάνωση, κατά την έννοια του Κανονισμού ΕΚ/2580/2001. Βλέπε σκέψη 75 της απόφασης.

¹⁸⁹ Σκέψη 69 της απόφασης.

νοια της τρομοκρατικής πράξης¹⁹⁰, ο δε Κανονισμός ΕΚ/2580/2001 πρέπει να ερμηνεύεται λαμβάνοντας υπόψη το γράμμα και το σκοπό της Απόφασης 1373(2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.¹⁹¹.

Το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό των κατηγορουμένων ότι δεν αποδείχθηκε ότι τα κεφάλαια που μεταβίβασαν στην οργάνωση DHKP-C δεν χρησιμοποιήθηκαν για τη χρηματοδότηση τρομοκρατικών δραστηριοτήτων, επισημαίνοντας ότι τα κεφάλαια που τίθενται στη διάθεση οργάνωσης που περιλαμβάνεται στον κατάλογο τρομοκρατικών οργανώσεων ενέχουν αυτά καθαυτά τον κίνδυνο χρησιμοποίησής τους για την υποστήριξη τέτοιων δραστηριοτήτων και ως εκ τούτου για την επιβολή των ποινικών κυρώσεων που προβλέπει το εθνικό δίκαιο αρκεί η πράξη της διάθεσης (υπό τον πλέον διευρυνόμενο ορισμό της) ενώ η χρησιμοποίηση των κεφαλαίων από την οργάνωση για τρομοκρατικές δραστηριότητες δεν συνιστά όρο της *υπόστασης* του εγκλήματος¹⁹². Τέλος, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι για την εφαρμογή του Κανονισμού ΕΚ/2580/2001 είναι άνευ σημασίας αυτή καθεαυτή η πράξη της συγκέντρωσης χρημάτων με νόμιμα μέσα και ότι το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει, κατ' εφαρμογήν της Απόφασης 1373(2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας, τη μεταβίβαση των χρημάτων σε πρόσωπα, οργανώσεις και οντότητες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο τρομοκρατών της ΕΕ. Περαιτέρω, το Δικαστήριο επισήμανε ότι τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να επιλέξουν το χαρακτήρα των κυρώσεων που επισύρει η απαγόρευση αυτή.

β. Το σύστημα κυρώσεων κατά Οσάμα Μπιν Λάντεν, Ταλιμπάν και Αλ Κάϊντα (Απόφαση 1267 του Συμβουλίου Ασφαλείας): Το σύστημα των κυρώσεων της Απόφασης 1267(1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., όπως εφαρμόζεται στην Ε.Ε. με τον Κανονισμό ΕΚ/881/2002, κρίθηκε από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (νυν Δικαστήριο) κατά την εξέταση της αναίρεσης των Yasin Abdullah Kadi και η Al Barakaat International Foundation κατά της απόφασης που εξέδωσε το Πρωτοδικείο¹⁹³ επί της προσφυγής που άσκησαν για την ακύρωση των κοινοτικών πράξεων με τις οποίες επιβλήθηκαν σε βάρος τους

¹⁹⁰ Σκέψη 71 της απόφασης.

¹⁹¹ Σκέψεις 72 έως 74 της απόφασης.

¹⁹² Σκέψη 77 της απόφασης.

¹⁹³ Υπόθεση Kadi κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (T-315/01) και υπόθεση Ahmed Ali Yusuf και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (T-306/01) της 21.9.2005. Για σχολιασμό της απόφασης βλέπε, Παπαδοπούλου, Εμμ.-Ρεβ., «Εξυπνες κυρώσεις και κοινοτικό δίκαιο: το μετέωρο βήμα του κοινοτικού δικαστή. Σκέψεις με αφορμή τις αποφάσεις του ΠΕΚ Kadi και Yusuf/Al Barakaat της 21^{ης} Σεπτεμβρίου 2005», Εφαρμογής Δημοσίου Δικαίου II/2006, σελίδες 447-473.

το μέτρο της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλα περιοριστικά μέτρα. Με την από 3.9.2008 απόφαση¹⁹⁴ σταθμό, το Δικαστήριο ακύρωσε το μέτρο της δέσμευσης των κεφαλαίων των αναιρεσιόντων λόγω προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας, αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και αδικαιολόγητης αποστέρησης του δικαιώματος ιδιοκτησίας.

Ο Yasin Abdullah Kadi, κάτοικος Σαουδικής Αραβίας και η οργάνωση Al Barakaat International Foundation, νομικό πρόσωπο με έδρα τη Σουηδία, ενεγράφησαν στον ενοποιημένο κατάλογο της Επιτροπής Κυρώσεων του Ο.Η.Ε. στις 17.10.2001 και 9.11.2001 αντίστοιχα (με τις αποφάσεις 1267 (1999) και 1333 (2000) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε.) και στον Κατάλογο της Ε.Ε. στις 19.10.2001 (δυνάμει του Κανονισμού ΕΚ/467/2001) και στις 12.11.2001 (δυνάμει του Κανονισμού ΕΚ/2199/2001) ως ύποπτοι για την υποστήριξη της τρομοκρατίας, λόγω της σύνδεσής τους με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν. Αποτέλεσμα της εγγραφής τους στον κατάλογο τρομοκρατών της ΕΕ ήταν η δέσμευση των κεφαλαίων και των χρηματοοικονομικών τους πόρων εντός της ΕΕ.

Προσέφυγαν ενώπιον του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (νυν Γενικό Δικαστήριο) με αίτημα την ακύρωση των ανωτέρω Κανονισμών. Όσον αφορά στις υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη της ΕΕ δυνάμει του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της Συνθήκης της ΕΕ, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, από άποψη διεθνούς δικαίου, υπερισχύουν οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη του Ο.Η.Ε. δυνάμει του Καταστατικού Χάρτη του έναντι οιασδήποτε άλλης υποχρέωσης του εσωτερικού δικαίου ή του συμβατικού διεθνούς δικαίου, περιλαμβανομένων των κρατών που είναι μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, των υποχρεώσεων που υπέχουν δυνάμει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, για εκείνα δε που είναι, επίσης, μέλη της Κοινότητας, των υποχρεώσεων που υπέχουν από τη Συνθήκη ΕΚ. Της υπεροχής αυτής απολαύουν, επίσης, οι αποφάσεις που περιέχονται σε ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας, σύμφωνα με το άρθρο 25 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Περαιτέρω, η Κοινότητα – παρότι δεν είναι μέλος του Ο.Η.Ε. – πρέπει να θεωρηθεί ότι δεσμεύεται από τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το Χάρτη του Ο.Η.Ε., όπως δεσμεύονται τα κράτη μέλη της. Δεν μπορεί ούτε να αθετεί υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη της από τον εν λόγω Χάρτη, ούτε να παρακωλύει την εκπλήρωσή τους. Αναφορικά με τα πρότυπα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων που

¹⁹⁴ Υπόθεση Yassin Abdullah Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (C-402/05P και C-415/05) της 3.9.2008.

θέτει η κοινοτική έννομη τάξη, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, δεδομένης της αρχής της υπεροχής του δικαίου του Ο.Η.Ε. επί του κοινοτικού δικαίου, δεν μπορεί να στηριχθεί ούτε στο διεθνές ούτε στο κοινοτικό δίκαιο αρμοδιότητά του να ελέγχει, παρεμπιπτόντως τη νομιμότητα των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας, αφού παρόμοια δικαιοδοσία θα αντέβαινε στις υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη από τις διατάξεις των άρθρων 25, 48 και 103 του Χάρτη του Ο.Η.Ε. και από τη διάταξη του άρθρου 27 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών. Όμως, το Πρωτοδικείο είναι αρμόδιο να ελέγξει παρεμπιπτόντως τη νομιμότητα των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας με κριτήριο του *jus cogens*, υπό την έννοια της διεθνούς δημόσιας τάξης, στην οποία υπόκεινται όλα τα υποκείμενα του διεθνούς δικαίου, περιλαμβανομένων των οργάνων του ΟΗΕ, χωρίς δυνατότητα παρέκκλισης από τους κανόνες της. Ως προς το σεβασμό του δικαιώματος ιδιοκτησίας, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι παρότι πρέπει να θεωρηθεί αναπόσπαστο μέρος των επιτακτικών κανόνων του γενικού διεθνούς δικαίου, μόνον μια αυθαίρετη προσβολή αυτού του δικαιώματος θα μπορούσε να θεωρηθεί ως αντίθετη με το *jus cogens*, και διαπίστωσε ότι δεν συνέτρεχε παρόμοια περίπτωση στην υπό κρίση προσφυγή. Ως προς το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης των προσφευγόντων, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, ούτε το Συμβούλιο που εξέδωσε τον προσβαλλόμενο Κανονισμό ούτε η Επιτροπή Κυρώσεων προσέβαλαν το δικαίωμα τους να διατυπώσουν την άποψή τους. Και τούτο, διότι παρόμοιο δικαίωμα δεν προβλέπεται από τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας ούτε από άλλον επιτακτικό κανόνα της διεθνούς έννομης τάξης και, όσον αφορά στα κοινοτικά όργανα, διότι δεν είχαν κανένα περιθώριο διακριτικής ευχέρειας κατά τη μεταφορά στην κοινοτική έννομη τάξη των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας και των αποφάσεων της Επιτροπής Κυρώσεων, ώστε να η ακρόαση των ενδιαφερομένων να έχει ως αποτέλεσμα την αλλαγή στάσης του οικείου οργάνου. Αποφαινόμενο ως προς το δικαίωμα των προσφευγόντων σε αποτελεσματική δικαστική προσφυγή, το Πρωτοδικείο, αφού διαπίστωσε ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν έκρινε επιβεβλημένο να συστήσει ανεξάρτητο δικαιοδοτικό όργανο αρμόδιο να αποφαινεται, από νομικής και πραγματικής άποψης, επί των προσφυγών που στρέφονται κατά ατομικών πράξεων της Επιτροπής Κυρώσεων, απεφάνθη ότι παρόμοια ελλιπής δικαστική προστασία δεν αντιβαίνει προς το *jus cogens*, εκτιμώντας ότι δεν είναι απόλυτο το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Και, διευκρίνισε ότι ο περιορισμός του δικαιώματος πρόσβασης των προσφευγόντων στη δικαιοσύνη, που απορρέει από το απαραβίαστο που απολαμβάνουν κατ' αρχήν τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας που υιοθετούνται κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Χάρτη του Ο.Η.Ε., είναι αναπόσπαστα

συνδεδεμένος με το επίμαχο δικαίωμα, όπως διασφαλίζεται με το *jus cogens*. Και, τελικώς, το Πρωτοδικείο απεφάνθη σχετικώς ότι, το συμφέρον των προσφευγόντων να εξεταστεί επί της ουσίας η υπόθεσή τους από δικαιοδοτικό όργανο δεν επαρκεί ώστε να θεωρηθεί υπέρτερο του ουσιώδους γενικού συμφέροντος διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας έναντι απειλής που σαφώς καθόρισε το Συμβούλιο Ασφαλείας σύμφωνα με τις διατάξεις του Χάρτη του Ο.Η.Ε.¹⁹⁵

Μετά την απόρριψη των προσφυγών τους από το Πρωτοδικείο, ο Yasin Abdullah Kadi και η οργάνωση Al Barakaat International Foundation άσκησαν αναιρέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (νυν Δικαστήριο) επικαλούμενοι, μεταξύ άλλων, παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους και δη του δικαιώματός τους σε δίκαιη δίκη και του δικαιώματός τους στην ιδιοκτησία. Με την από 3.9.2008 απόφασή του¹⁹⁶ το Δικαστήριο απεφάνθη επί της σύγκρουσης μεταξύ της υποχρέωσης εφαρμογής των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. και των αρχών της δίκαιης δίκης και της δικαστικής προστασίας.

Εξετάζοντας την προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αναιρεσιόντων λόγω των περιοριστικών μέτρων που επιβλήθηκαν σε βάρος τους για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, το Δικαστήριο αναφέρθηκε αρχικά στις συνταγματικές εγγυήσεις της Κοινότητας, ως αυτοτελούς νομικού συστήματος που δεν δύναται να τεθεί εν αμφιβόλω από διεθνή συμφωνία¹⁹⁷. Κατ' αρχήν, υπενθύμισε ότι η Κοινότητα συνιστά κοινότητα δικαίου, υπό την έννοια ότι τα κράτη μέλη της και τα θεσμικά της όργανα ελέγχονται για τη συμφωνία των πράξεών τους προς το βασικό συνταγματικό χάρτη της Συνθήκης ΕΚ, που εξασφαλίζει ένα πλήρες

¹⁹⁵ Παρόμοια θέση όσον αφορά στον περιορισμό του δικαιώματος επί της περιουσίας και του δικαιώματος της δικαστικής προστασίας υιοθετεί το πρακτικό επεξεργασίας 183/2005 του Συμβουλίου της Επικρατείας, όπου το Δικαστήριο γνωμοδότησε ότι «τόσο κατά το ελληνικό όσο και το ευρωπαϊκό διεθνές δίκαιο τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν είναι απεριόριστα, αλλά υπόκεινται σε περιορισμούς για λόγους δημοσίου συμφέροντος, στην προκειμένη δε περίπτωση ο ανωτέρω περιορισμός είναι θεμιτός εν όψει του δημοσίου και διεθνούς συμφέροντος και σκοπού που επιδιώκει η επίδικη ρύθμιση, δηλαδή της ανοικοδομήσεως του Ιράκ, της αποδυναμώσεως της πρώην ηγετικής ομάδας της χώρας αυτής και της επιστροφής στον ιρακινό λαό πόρων που απομακρύνθηκαν παρανόμως από τους αξιωματούχους του πρώην καθεστώτος και τα πρόσωπα του στενού περιβάλλοντός τους».

¹⁹⁶ Για σχολιασμό της απόφασης βλέπε, Παπαδοπούλου, *Εμ.-Ρεβ.*: «Έξυπνες κυρώσεις και κοινοτικό δίκαιο: ξετυλίγοντας το μίτο της «Αριάδνης». Μια συνολική θεώρηση με αφορμή την απόφαση του ΔΕΚ της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 2008 στην υπόθεση Kadi και Al Barakaat, Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου 1/2009, σελίδες 21-59.

¹⁹⁷ Σκέψη 316 της απόφασης.

σύστημα ένδικων μέσων και διαδικασιών που αναθέτουν στο Δικαστήριο το ρόλο του θεματοφύλακα της νομιμότητας των πράξεων των θεσμικών οργάνων. Δεύτερον, τόνισε ότι μία διεθνής συμφωνία δεν μπορεί να θίγει το σύστημα κατανομής αρμοδιοτήτων που καθιερώνουν οι Συνθήκες και συνακόλουθα την αυτονομία του κοινοτικού συστήματος, το σεβασμό της οποίας έχει αρμοδιότητα να εγγυάται (άρθρο 220 Συνθήκης ΕΚ, όπως αντικαταστάθηκε, από άρθρο 19 της Συνθήκης ΕΕ). Επικαλούμενο πάγια νομολογία του αναφέρθηκε στη συνέχεια στο ρόλο των θεμελιωδών δικαιωμάτων, που συνιστούν γενικές αρχές του δικαίου και οφείλει να διασφαλίζει ως τέτοιες. Για την προάσπισή τους, το Δικαστήριο αντλεί στοιχεία από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και από το διεθνές δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου, με προεξέχουσα την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Συνεπώς, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου συνιστά προϋπόθεση της νομιμότητας των κοινοτικών πράξεων.

Το Δικαστήριο συνόψισε τις ως άνω διαπιστώσεις συμπεραίνοντας ότι οι υποχρεώσεις που επιβάλλει μια διεθνής συμφωνία (εν προκειμένω ο Καταστατικός Χάρτης του Ο.Η.Ε) δεν μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα την προσβολή των συνταγματικών αρχών της Συνθήκης ΕΚ, μεταξύ των οποίων και την αρχή του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων ως προϋπόθεση νομιμότητας των κοινοτικών πράξεων, η οποία ελέγχεται δικαστικά στο πλαίσιο ενός πλήρους συστήματος παροχής ένδικης προστασίας που καθιερώνει η Συνθήκη¹⁹⁸.

Στη συνέχεια, κρίνοντας τη σχέση ανάμεσα στη διεθνή έννομη τάξη του Ο.Η.Ε. και την έκδοση κοινοτικού κανονισμού κατ' εφαρμογήν απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας, που ελήφθη στο πλαίσιο του Κεφαλαίου VII του Χάρτη, έκρινε ότι έχει αρμοδιότητα δικαστικού ελέγχου του προσβαλλόμενου κανονισμού με κριτήριο την τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων¹⁹⁹. Σχετικά, απεφάνθη ότι, σε καμία διάταξη της Συνθήκης ΕΚ δεν μπορεί να στηριχθεί δικαστική ασυλία κοινοτικής πράξης όπως ο προσβαλλόμενος Κανονισμός, ως συνέπεια της αρχής της υπεροχής σε επίπεδο διεθνούς δικαίου των υποχρεώσεων που απορρέουν από τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ιδίως εκείνων που αφορούν στην εφαρμογή αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας εκδοθέντων δυνάμει του Κεφαλαίου VII του εν λόγω Χάρτη και ότι δεν επιτρέπεται καμία παρέκκλιση από την αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών που συνιστά θεμέλιο της Ένωσης (πρώην άρθρο 6 παράγραφος 1 της Συνθήκης ΕΕ, νυν άρθρο 6 της Συνθήκης

¹⁹⁸ Σκέψεις 281 έως 285 της απόφασης

¹⁹⁹ Σκέψη 299 της απόφασης.

για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης)²⁰⁰. Υπό το πρίσμα αυτό το Δικαστήριο αναγνώρισε την υπεροχή του Χάρτη του Ο.Η.Ε. έναντι των πράξεων του παράγωγου κοινοτικού δικαίου αλλά όχι έναντι του πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου και δη των γενικών αρχών στις οποίες περιλαμβάνονται τα θεμελιώδη δικαιώματα²⁰¹.

Εν συνεχεία, εξετάζοντας τη νομιμότητα των προσβαλλόμενων κανονισμών αναγνώρισε ότι η έλλειψη διαδικαστικών εγγυήσεων του συστήματος οικονομικών κυρώσεων του Ο.Η.Ε. δεν δικαιολογεί τη γενικευμένη δικαστική ασυλία στο πλαίσιο της εσωτερικής κοινοτικής έννομης τάξης και ότι είναι αναγκαία η τήρηση της νομιμότητας όλων των κοινοτικών πράξεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογήν των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας²⁰². Για τους λόγους αυτούς ακύρωσε την απόφαση του Πρωτοδικείου και εξέτασε επί της ουσίας τη διαφορά.

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η έλλειψη γνωστοποίησης των λόγων εγγραφής στους τρομοκρατικούς καταλόγους του ονόματος ενός προσώπου ή οντότητας, είτε κατά το χρόνο λήψης της απόφασης είτε το ταχύτερο δυνατό μετά τη λήψη της απόφασης, παραβιάζει το δικαίωμα σε αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο, στο βαθμό που οι ενδιαφερόμενοι στερούνται τη δυνατότητα άσκησης προσφυγής. Η γνωστοποίηση των λόγων εγγραφής είναι αναγκαία τόσο για την άσκηση των δικαιωμάτων των θιγόμενων από τις κυρώσεις όσο και για τον έλεγχο της νομιμότητας του μέτρου από τον κοινοτικό δικαστή. Συναφώς αναγνώρισε ότι η υποχρέωση γνωστοποίησης δεν μπορεί να απαιτηθεί για το διάστημα που προηγείται της εγγραφής του ονόματος του θιγόμενου για λόγους που αφορούν στη διαφύλαξη της αποτελεσματικότητας των κυρώσεων και στον αιφνιδιαστικό χαρακτήρα τους, στοιχεία αναγκαία για το σκοπό που υπηρετούν και δη την πάταξη της τρομοκρατίας. Συνεπώς δεν παραβιάζεται το δικαίωμα άμυνας και ακρόασης λόγω έλλειψης γνωστοποίησης των λόγων εγγραφής στους τρομοκρατικούς καταλόγους για το πρότερο της έκδοσης της πράξης διάστημα²⁰³. Τα ίδια ισχύουν *mutatis mutandis* και για το δικαίωμα ακρόασης του θιγόμενου από τα περιοριστικά μέτρα που επιβάλλουν τα κοινοτικά όργανα πριν την πρώτη εγγραφή του ονόματός του στους τρομοκρατικούς καταλόγους της ΕΕ²⁰⁴ και για τη μη κοινοποίηση ορισμένων στοιχείων στους θιγόμενους για λόγους ασφάλειας ή για λό-

²⁰⁰ Σκέψεις 300 και 303 της απόφασης.

²⁰¹ Σκέψεις 307 και 308 της απόφασης.

²⁰² Σκέψεις 321 έως 326 της απόφασης.

²⁰³ Σύμφωνα με πάγια πλέον νομολογία, βλέπε σκέψεις 338-340 της απόφασης και σκέψη 128 της απόφασης του Πρωτοδικείου επί της υπόθεσης ΡΜΟΙ (Τ-228/02).

²⁰⁴ Σκέψη 341 της απόφασης.

γους που ανάγονται στις διεθνείς σχέσεις της κοινότητας και των κρατών μελών²⁰⁵.

Εντούτοις, υπογράμμισε το Δικαστήριο ότι οι ως άνω περιορισμοί του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας κατά τη διαδικασία επιβολής των περιοριστικών μέτρων με πράξεις του παράγωγου κοινοτικού δικαίου δεν εκφεύγουν του δικαστικού ελέγχου από τον κοινοτικό δικαστή για τους λόγους της διαφύλαξης της διεθνούς ασφάλειας και της πάταξης της τρομοκρατίας²⁰⁶. Ο κοινοτικός δικαστής οφείλει να εφαρμόσει μεθόδους που συμβιβάζουν αφενός την εύλογη ανάγκη ασφάλειας των πηγών πληροφόρησης, που ελήφθησαν υπόψη κατά την έκδοση της σχετικής πράξης, και αφετέρου την ανάγκη παροχής στον πολίτη της δυνατότητας να επωφεληθεί της τήρησης των διαδικαστικών εγγυήσεων²⁰⁷. Ο προσβαλλόμενος κανονισμός, στερεί από τους θιγόμενους το δικαίωμα ακρόασης και διατύπωσης των απόψεών τους ενώπιον των κοινοτικών οργάνων αφού δεν προβλέπει διαδικασία γνωστοποίησης των λόγων εγγραφής τους στους τρομοκρατικούς καταλόγους είτε ταυτόχρονα είτε μεταγενέστερα της εγγραφής²⁰⁸. Συνακόλουθα, στερήθηκαν τη δυνατότητα να προασπίσουν τα δικαιώματά τους ενώπιον του κοινοτικού δικαστή κατά παραβίαση του δικαιώματός τους σε αποτελεσματική δικαστική προστασία²⁰⁹. Επιπλέον, η έλλειψη κοινοποίησης των λόγων εφαρμογής των περιοριστικών μέτρων σε βάρος συγκεκριμένων προσώπων από τα αρμόδια κοινοτικά όργανα στον κοινοτικό δικαστή παρεμποδίζει το Δικαστήριο από τον έλεγχο της νομιμότητας του παράγωγου κοινοτικού δικαίου και συνιστά παραβίαση του δικαιώματος των θιγόμενων προσώπων σε αποτελεσματική δικαστική προστασία²¹⁰.

Ως προς την παραβίαση του δικαιώματος προστασίας της ιδιοκτησίας που συνεπάγεται η δέσμευση των κεφαλαίων που επιβάλουν τα περιοριστικά μέτρα, το Δικαστήριο έκρινε, κατ' αρχήν, ότι το δικαίωμα στην ιδιοκτησία συνιστά γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου που δεν έχει τη μορφή απόλυτου προνομίου αλλά πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε σχέση με τη λειτουργία της εντός της κοινωνίας. Κατά συνέπεια, μπορούν να επιβληθούν περιορισμοί στην άσκηση του δικαιώματος ιδιοκτησίας, υπό την προϋπόθεση ότι αυτοί ανταποκρίνονται πράγματι στους επιδιωκόμενους από την Κοινότητα σκοπούς γενικού συμφέροντος και δεν συνιστούν υπέρμετρα και ανεπίτρεπτη παρέμβαση ικανή να θίξει την ίδια

²⁰⁵ Σκέψη 342 της απόφασης.

²⁰⁶ Σκέψη 343 της απόφασης.

²⁰⁷ Σκέψη 344 της απόφασης.

²⁰⁸ Σκέψεις 345 και 348 της απόφασης.

²⁰⁹ Σκέψη 349 της απόφασης.

²¹⁰ Σκέψη 351 της απόφασης.

την ουσία του διασφαλιζόμενου κατ' αυτόν τον τρόπο δικαιώματος²¹¹. Το Δικαστήριο ερμήνευσε το περιεχόμενο του δικαιώματος στην ιδιοκτησία με βάση το άρθρο 1 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και έκρινε ότι η δέσμευση κεφαλαίων συνιστά συντηρητικό μέτρο που περιορίζει αλλά δεν στερεί τους αποδέκτες των οικονομικών κυρώσεων από την ιδιοκτησία τους. Κατ' ακολουθία, σύμφωνα και με πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ο περιορισμός στην άσκηση του δικαιώματος ιδιοκτησίας είναι δικαιολογημένος στο μέτρο που τηρείται η αρχή της αναλογικότητας μεταξύ των μέσων που χρησιμοποιούνται και του επιδιωκόμενου σκοπού²¹².

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι, δεν είναι, καθαυτή, απρόσφορη ή δυσανάλογη η δέσμευση κεφαλαίων προσώπων, δυνάμει αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας ή της Επιτροπής Κυρώσεων του Ο.Η.Ε., λόγω της σύνδεσής τους με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, την Αλ Κάιντα και τους Ταλμπάν και προκειμένου να αντιμετωπιστούν, σύμφωνα με το Χάρτη του Ο.Η.Ε., οι απειλές κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας που οφείλονται σε τρομοκρατικές πράξεις²¹³. Συνεπώς, δεδομένου του ισχύοντος συστήματος κυρώσεων, που προβλέπει εξαιρέσεις για ανθρωπιστικούς λόγους²¹⁴ και τακτικό μηχανισμό επανεξέτασης²¹⁵, δεν καθίσταται αδικαιολόγητος ο περιορισμός του δικαιώματος στην ιδιοκτησία που επιβάλλει το παράγωγο κοινοτικό δίκαιο²¹⁶. Όμως, εν προκειμένω, ο κύριος Καδί, που επικαλείται προσβολή του δικαιώματός του στην ιδιοκτησία συνεπεία του προσβαλλόμενου κανονισμού, δεν είχε τη δυνατότητα ακρόασης ενώπιον των αρμόδιων αρχών πριν την έκδοση της σχετικής πράξης. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία της στέρησης του δικαιώματος ιδιοκτησίας λόγω της γενικής ισχύος και της διάρκειας της δέσμευσης των κεφαλαίων που επιβλήθηκε σε βάρος του, κρίνεται αδικαιολόγητος ο περιορισμός του δικαιώματος ιδιοκτησίας.

Το Δικαστήριο ακύρωσε τους προσβαλλόμενους κανονισμούς στο βαθμό που αφορούσαν στους προσφεύγοντες. Ταυτόχρονα αναγνώρισε ότι η άμεση ακύρωση του κανονισμού ενδέχεται να διαστρεβλώσει το σύστημα των κυρώσεων, στην περίπτωση που είναι δικαιολογημένη η επιβολή παρόμοιων μέτρων στους αναιρεσιόντες. Και για την εξισορρόπηση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αναιρεσιόντων

²¹¹ Σκέψη 355 της απόφασης.

²¹² Σκέψη 360 της απόφασης.

²¹³ Σκέψη 363 της απόφασης.

²¹⁴ Σκέψη 364 της απόφασης.

²¹⁵ Σκέψη 365 της απόφασης.

²¹⁶ Σκέψη 366 της απόφασης.

με τους λόγους ασφάλειας που προκάλεσαν την εγγραφή τους στον κατάλογο τρομοκρατών της Ε.Ε. διέταξε να διατηρηθούν σε ισχύ τα αποτελέσματα του προσβαλλόμενου κανονισμού για μέγιστη διάρκεια τριών μηνών ώστε το Συμβούλιο να άρει τις διαπιστωθείσες παραβάσεις²¹⁷.

Αντί συμπεράσματος

Εντός μηνός από την έκδοση της προναφερόμενης απόφασης Kadi από το Δικαστήριο της Ένωσης, η Επιτροπή Κυρώσεων 1267 ικανοποίησε το αίτημα των θεσμικών οργάνων της ΕΕ να τους διαβιβαστεί η αιτιολογική έκθεση στην οποία στηριζόταν η εγγραφή του προσφεύγοντα στο σχετικό κατάλογο επιτρέποντας την κοινοποίησή της σε αυτόν και στους δικηγόρους του²¹⁸. Απαντώντας στην Επιτροπή, που τον κάλεσε να διατυπώσει τις απόψεις του επί των λόγων της εγγραφής του στον κατάλογο της Επιτροπής Κυρώσεων 1267, ο προσφεύγων, κύριος Kadi, αφενός επιχείρησε να ανατρέψει, με αποδεικτικά στοιχεία, τους ισχυρισμούς που διατυπώνονταν στη συνοπτική αιτιολογική έκθεση, στο μέτρο που θεωρούσε ότι μπορούσε να απαντήσει σε γενικές κατηγορίες και αφετέρου αιτήθηκε μεταξύ άλλων από την Επιτροπή να του παρουσιάσει αποδεικτικά στοιχεία που να στηρίζουν τους ισχυρισμούς που περιέχονταν στη συνοπτική αιτιολογική έκθεση και να του δοθεί η ευκαιρία να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του επί των αποδεικτικών αυτών στοιχείων αφού θα τα είχε λάβει. Η Επιτροπή, εκδίδοντας την 28.11.2008 νέο Κανονισμό, (τροποποιώντας για 101^η φορά τον Κανονισμό 881/2001) με τον οποίο διατήρησε σε ισχύ τη δέσμευση των κεφαλαίων του προσφεύγοντα, απάντησε στον κύριο Kadi ότι είχε συμμορφωθεί με την απόφαση του Δικαστηρίου διαβιβάζοντάς του τη συνοπτική αιτιολογική έκθεση της Επιτροπής 1267 και καλώντας τον να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του και ότι η απόφαση αυτή δεν της επέβαλε την υποχρέωση να του κοινοποιήσει τις πρόσθετες αποδείξεις που της ζητούσε.

²¹⁷ Σκέψεις 374 και 375 της απόφασης.

Σημειώνεται ότι ο κύριος Yasin Abdullah Kadi παραμένει εγγεγραμμένος στον από 9.9.2010 αναθεωρημένο ενοποιημένο κατάλογο της Επιτροπής 1267 του Ο.Η.Ε.. Το ίδρυμα Al Barakaat International διαγράφηκε από τον Κατάλογο της Επιτροπής 1267 του Ο.Η.Ε. στις 22.10.2009 (<http://www.un.org/News/Press/docs/2009/sc9773.doc.htm>).

²¹⁸ Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου επί της υπόθεσης Yassin Abdullah Kadi κατά Επιτροπής (T-85/09) της 30.9.2010, σκέψεις 49 έως 53. Σημειώνεται ότι κατά της απόφασης επιτρέπεται η άσκηση αναίρεσης, για νομικά μόνο ζητήματα, ενώπιον του Δικαστηρίου, εντός δύο μηνών από την κοινοποίησή της.

Στις 26.2.2009²¹⁹ ο κύριος Kadi άσκησε προσφυγή για την ακύρωση του Κανονισμού προβάλλοντας, μεταξύ άλλων, ότι προσβάλλει τα δικαιώματά του άμυνας, τόσο το δικαίωμα σε αποτελεσματική δίκη, όσο και το δικαίωμα σε αποτελεσματική δικαστική προστασία και ότι αποτελεί αδικαιολόγητο και δυσανάλογο περιορισμό του δικαιώματος της ιδιοκτησίας του που δεν δικαιολογείται από αδιάσειστα στοιχεία.

Χωρίς να παραγνωρίσει τη σοβαρότητα των αμφιβολιών που εκφράστηκαν στους νομικούς κύκλους ως προς το κατά πόσον συμβιβάζεται πλήρως η απόφαση Kadi της 3.9.2008 αφενός με το διεθνές δίκαιο και αφετέρου με τις Συνθήκες ΕΚ και ΕΕ, και σημειώνοντας ότι δεν είναι σκόπιμο να αμφισβητήσει τα νομικά ζητήματα που αυτή έκρινε αφού το Δικαστήριο μόνο θα πρέπει να απαντήσει στα ερωτηματικά που θέτει η απόφασή του, στο πλαίσιο των μελλοντικών υποθέσεων των οποίων ενδεχομένως επιληφθεί, το Γενικό Δικαστήριο απεφάνθη ότι οφείλει να διασφαλίσει στην υπό κρίση υπόθεση πλήρη δικαστικό έλεγχο της νομιμότητας του Κανονισμού που διατήρησε την εγγραφή του προσφεύγοντα, χωρίς να αναγνωρίσει στον Κανονισμό δικαστική ασυλία με το αιτιολογικό ότι αποσκοπεί στην εφαρμογή αποφάσεων που έχουν εκδοθεί από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ²²⁰.

Ειδικότερα, διαπιστώνοντας ότι ορισμένα ανώτατα εθνικά δικαστήρια υιοθέτησαν την προσέγγιση του Πρωτοδικείου ενώ άλλα την προσέγγιση του Δικαστηρίου που απεφάνθη ότι το σύστημα εγγραφής που ακολουθεί η Επιτροπή 1267 ήταν ασυμβίβαστο με το θεμελιώδες δικαίωμα της άσκησης αποτελεσματικής ένδικης προσφυγής ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου οργάνου²²¹ υπενθύμισε την κρίση του Δικαστηρίου κατά την οποία επιτακτικοί λόγοι που ανάγονται στην ασφάλεια ή απορρέουν από τις διεθνείς σχέσεις της Κοινότητας και των κρατών μελών της δεν σημαίνουν, προκειμένου για την τήρηση της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, ότι διαφεύγουν παντός ελέγχου του κοινοτικού δικαστή τα επιβληθέντα περιοριστικά μέτρα με το σκεπτικό ότι η προσβαλλόμενη πράξη αφορά στην ασφάλεια και στην τρομοκρατία²²². Σε παρόμοια περίπτωση, εναπόκειται στον κοινοτικό δικαστή, στο πλαίσιο του δικαστικού ελέγχου που ασκεί, να εφαρμόσει μεθόδους που συμβιβάζουν, αφενός την εύλογη ανάγκη ασφάλειας, όσον αφορά στη φύση των πηγών πληροφόρησης που λήφθηκαν υπόψη κατά την έκδοση της σχετικής πράξης και, αφετέρου την ανάγκη παροχής στον πολίτη επαρκούς δυνατότητας να επωφεληθεί από τις προβλεπόμενες διαδικαστικές

²¹⁹ C 90 της 18.4.2009, σελίδα 37.

²²⁰ Σκέψεις 112 έως 152 της απόφασης.

²²¹ Σκέψη 122 της απόφασης.

²²² Σκέψη 134 της απόφασης.

εγγυήσεις²²³. Εν τέλει, υπενθυμίζοντας τις πάγιες θεωρήσεις της νομολογίας ΡΜΟΙ ως προς την έκταση και τις μεθόδους του δικαστικού ελέγχου στις περιπτώσεις όπου διακυβεύεται δημόσιο συμφέρον και, λαμβάνοντας υπόψη τη δεκαετία που έχει παρέλθει από την αρχική δέσμευση των κεφαλαίων του προσφεύγοντα εκτιμώντας – με αναφορά σε σχετικές εκθέσεις του Ανωτάτου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα – ότι φαίνεται να αποτελεί πλέον ανοικτό ζήτημα ο χαρακτηρισμός των εν λόγω μέτρων ως προληπτικών ή κατασταλτικών, συντηρητικών ή εχόντων χαρακτήρα δήμευσης, αστικής ή ποινικής φύσης²²⁴, έκρινε ότι, η αρχή του πλήρους και αυστηρού δικαστικού ελέγχου των μέτρων δέσμευσης κεφαλαίων δικαιολογείται, κατά μείζονα λόγο, καθόσον τα μέτρα αυτά θίγουν αισθητά και κατά μόνιμο τρόπο τα θεμελιώδη δικαιώματα των ενδιαφερομένων²²⁵.

Όσον αφορά στα δικαιώματα άμυνας του προσφεύγοντα, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, διαπιστώνοντας ότι αυτά έγιναν «σεβαστά» μόνον καθαρά τυπικά και φαινομενικά – δεδομένου ότι η Επιτροπή θεώρησε ότι δεσμευόταν αυστηρά από τις εκτιμήσεις της Επιτροπής 1267 και, επομένως ουδέποτε σκέφτηκε να τις αμφισβητήσει υπό το φως των παρατηρήσεων του κυρίου Kadı – και επικαλούμενο την κρίση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επί της υπόθεσης Α. κλπ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου²²⁶, ότι δεν του παρασχέθηκε η δυνατότητα να αμφισβητήσει λυσιτελώς κανέναν από τους ισχυρισμούς που διατυπώθηκαν σε βάρος του, βάσει και μόνον της συνοπτικής αιτιολογικής έκθεσης που του κοινοποιήθηκε. Περαιτέρω, δεδομένου ότι τα κοινοτικά όργανα δεν του διαβίβασαν κανένα αποδεικτικό στοιχείο που έλαβαν υπόψη σε βάρος του προσφεύγοντα, το Γενικό Δικαστήριο διαπιστώνοντας την αδυναμία ελέγχου της νομιμότητας του προσβαλλόμενου Κανονισμού απεφάνθη ότι εν προκειμένω δεν έγινε σεβαστό το θεμελιώδες δικαίωμα σε αποτελεσματική δικαστική προστασία του οποίου απολαύει ο προσφεύγων.

Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο απεφάνθη ότι είναι βάσιμη η αιτίαση του προσφεύγοντα για παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας στο μέτρο που ο προσβαλλόμενος Κανονισμός προσβάλλει το δικαίωμά του στο σεβασμό της ιδιοκτησίας του, αφού από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η επίμαχη πράξη εκδόθηκε χωρίς καμιά πραγματική εγγύηση επιτρέπouσα στον προσφεύγοντα να εκθέσει στις αρμόδιες αρχές την άποψή του, υπό περιστάσεις όπου ο περιορισμός του δικαιώματος ιδιοκτησίας του μπορεί

²²³ Σκέψη 134 της απόφασης.

²²⁴ Σκέψη 150 της απόφασης.

²²⁵ Σκέψη 151 της απόφασης.

²²⁶ Σημείωση της επιμελήτριας: βλέπε στη σελίδα 129 της παρούσας έκδοσης.

να χαρακτηριστεί σημαντικός δεδομένης της γενικής ισχύος και της διάρκειας των μέτρων δέσμευσης που του έχουν επιβληθεί.

Ακυρώνοντας τον προσβαλλόμενο Κανονισμό όσον αφορά στον προσφεύγοντα το Γενικό Δικαστήριο ανέδειξε, κρίνοντας τα σχετικά επιχειρήματα που πρόβαλε ενώπιόν του το Συμβούλιο, τις βαθιές διαδικαστικές διαφορές που υφίστανται μεταξύ των δύο κοινοτικών καθεστώτων δέσμευσης κεφαλαίων. Το κοινοτικό καθεστώς δέσμευσης κεφαλαίων που αποσκοπεί στην εφαρμογή της Απόφασης 1373 (2001) του Συμβουλίου Ασφαλείας χαρακτηρίζεται από διαδικασία δύο επιπέδων, ενός εθνικού και ενός κοινοτικού. Στο καθεστώς αυτό, τα δικαιώματα άμυνας διασφαλίζονται αποτελεσματικά στο πλαίσιο της εθνικής διαδικασίας²²⁷, όπου πρέπει να παρέχεται στον ενδιαφερόμενο η δυνατότητα να γνωστοποιήσει λυσιτελώς την άποψή του για τα επιβαρυντικά στοιχεία, υπό τον έλεγχο των εθνικών δικαστηρίων ή, ενδεχομένως, του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ακριβώς αυτές οι εγγυήσεις των δικαιωμάτων άμυνας, που υφίστανται σε εθνικό επίπεδο και υπόκεινται σε αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο είναι εκείνες που απαλλάσσουν τα κοινοτικά όργανα από κάθε υποχρέωση πρόβλεψης νέων εγγυήσεων με το ίδιο αντικείμενο σε κοινοτικό επίπεδο²²⁸. Αντίθετα, το κοινοτικό καθεστώς δέσμευσης κεφαλαίων που αποσκοπεί στην εφαρμογή της Απόφασης 1267 (1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας, παρότι προβλέπει επίσης διαδικασία σε δύο επίπεδα, το ένα στο πλαίσιο του Ο.Η.Ε. και το άλλο κοινοτικό, χαρακτηρίζεται από την απουσία εγγυήσεων για τα δικαιώματα άμυνας, υπό αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο, στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον την Επιτροπής 1267. Επομένως, τα κοινοτικά όργανα οφείλουν να μεριμνούν για την καθιέρωση και την τήρηση τέτοιων εγγυήσεων σε κοινοτικό επίπεδο²²⁹.

Η τελευταία αυτή διαπίστωση του Γενικού Δικαστηρίου αναδεικνύει το πρόβλημα που προκάλεσε στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου η Απόφαση 1267 (1999) που το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθέτησε κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε.. Σημειώνοντας ότι, για να αντιμετωπίσει τα πιεστικά προβλήματα που δημιουργεί η τρομοκρατία, ο ρόλος του Ο.Η.Ε. εξελίχθηκε με τρόπο που δεν είχε προβλεφθεί κατά την ίδρυσή του, ο Ειδικός Απεσταλμένος του Ο.Η.Ε. για την Προαγωγή και την Προστασία των Δικαιωμάτων του

²²⁷ Βλέπε για παράδειγμα, το άρθρο 46 του Ν. 3691/2008 (ΦΕΚ 166, τ. Α'), που προβλέπει το δικαίωμα προσφυγής κατά της απόφασης του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών που διατάσσει τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων.

²²⁸ Σκέψη 186 της απόφασης.

²²⁹ Σκέψη 187 της απόφασης.

Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών κατά την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας²³⁰, στην έκτη και τελευταία έκθεσή του²³¹ που κατέθεσε στη Γενική Συνέλευση αφενός διαπιστώνει την ανεπάρκεια της προστασίας των δικαιωμάτων άμυνας και δικαστικής προστασίας στη διαδικασία που ακολουθείται στους κόλπους του Ο.Η.Ε. για την εγγραφή και την διαγραφή από τον κατάλογο των κυρώσεων εκτιμώντας σχετικά ότι είναι καθοριστικής σημασίας η δυνατότητα πρόσβασης των θιγόμενων προσώπων και οντοτήτων στα εθνικά δικαστήρια προκειμένου να προσβάλλουν τα μέτρα με τα οποία υλοποιούνται οι κυρώσεις και είναι αποτέλεσμα πολιτικών αποφάσεων που λαμβάνουν διπλωμάτες και, αφετέρου, προτείνει στο Συμβούλιο Ασφαλείας, ενόψει της συμπλήρωσης των δέκα ετών από την υιοθέτηση της Απόφασης 1373(2001), να αντικαταστήσει τις Αποφάσεις του 1373 (2001), 1624 (2005) και 1269 (1999) με μία και μόνη Απόφαση, όχι κατ' εφαρμογήν του Κεφαλαίου VII του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε., προκειμένου να συστηματοποιήσει σε ενιαίο πλαίσιο την υποχρέωση των κρατών να λαμβάνουν μέτρα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και να καταθέτουν τις σχετικές εκθέσεις στα αρμόδια όργανα του Ο.Η.Ε.. Εξειδικεύοντας δε την πρότασή του αυτή σημειώνει ότι, κατά την εκτίμησή του, το Κεφάλαιο VII του Χάρτη δεν αποτελεί την προσήκουσα νομική βάση για τη διατήρηση του ισχύοντος πλαισίου των Αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας που είναι δεσμευτικής, μόνιμης και οιονεί δικαστικής ή νομοθετικής φύσης.

²³⁰ Για το έργο του Ειδικού Απεσταλμένου του οποίου η θητεία παρατάθηκε για τρία ακόμη έτη με την από 24.9.2010 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης (έγγραφο A/HCR/15/L.7) βλέπε στην ιστοσελίδα <http://www2.ohchr.org/english/issues/terrorism/rapporteur/srchr.htm>

²³¹ Βλέπε έγγραφο A/65/258 της 6.8.2010, στις επίσημες γλώσσες του Ο.Η.Ε. στην ιστοσελίδα http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?m=134

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Ι. Εθνική Νομοθεσία

- Απόφαση Φ.3210Α/4/ΑΣ 105 του Υπουργού Εξωτερικών της 23.1/3.2.2009 «Εφαρμογή της Απόφασης 1859 (2008) του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ περί Ιράκ» (ΦΕΚ 15, τ. Α')
- Απόφαση Φ.3460/17/ΑΣ 78 του Υπουργού Εξωτερικών της 19.1/3.2.2009 «Εφαρμογή της Απόφασης 1844 (2008) του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ περί Σομαλίας» (ΦΕΚ 16, τ. Α')
- Απόφαση Φ3467/7/ΑΣ 79 του Υπουργού Εξωτερικών της 19.1/3.2.2009 «Εφαρμογή της Απόφασης 1854 (2008) του Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ περί Λιβερίας» (ΦΕΚ 16, τ. Α')
- Ν. 3741/2009 «Κύρωση της Συμφωνίας - Πλαίσιο μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO) για συνεργασία στον Τομέα της Επισιτιστικής Ασφάλειας» (ΦΕΚ 20, τ. Α')
- Ν. 3742/2009 «Κύρωση της Σύμβασης και του Πρόσθετου σε αυτήν Πρωτοκόλλου μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τυνησίας σχετικά με την αποφυγή της διπλής φορολογίας αναφορικά με τους φόρους επί του εισοδήματος και επί της ωφέλειας από κεφάλαιο» (ΦΕΚ 23, τ. Α')
- Ν. 3744/2009 «Κύρωση της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους αφενός και της Δημοκρατίας της Αλβανίας αφετέρου, μετά του Πρωτοκόλλου Διόρθωσης αυτής» (ΦΕΚ 25, τ. Α')
- Ν. 3753/2009 «Κύρωση των Πρωτοκόλλων του Βορειοατλαντικού Συμφώνου για την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Αλβανίας και της Δημοκρατίας της Κροατίας» (ΦΕΚ 41, τ. Α')
- Ν. 3765/2009 «Κύρωση της Σύμβασης για την προστασία των παιδιών και τη συνεργασία σχετικά με τη διακρατική υιοθεσία» (ΦΕΚ 101, τ. Α')
- Ν. 3769/2009 «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 105, τ. Α')
- Ν. 3770/2009 «Κύρωση του Πρωτοκόλλου στη Συνθήκη περί αμοιβαίας εκδόσεως εγκληματιών μεταξύ Ελλάδος και ΗΠΑ» (ΦΕΚ 110, τ. Α')

- N. 3771/2009 «Κύρωση του Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε ποινικές υποθέσεις μεταξύ της κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της κυβέρνησης των ΗΠΑ» (ΦΕΚ 111, τ. Α')
- N. 3772/2009¹ «Μεταρρυθμίσεις στην οργάνωση της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας, στη θεραπευτική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 112, τ. Α')
- Π.Δ. 46/2009 «Περί εφαρμογής της υπ' αριθμ. 1744 (2007) απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.)» (ΦΕΚ 60, τ. Α')
- Απόφαση 3460/87/ΑΣ 595 της 15.5.2009 «Εφαρμογή της Απόφασης 1851 (2008) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ περί Σομαλίας» (ΦΕΚ 65, τ. Α')
- Π.Δ. 56/2009 «Περί εφαρμογής της απόφασης 1782 (2007) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών² (Ο.Η.Ε.)» (ΦΕΚ 79, τ. Α')
- Π.Δ. 57/2009 «Περί εφαρμογής των αποφάσεων 1768 (2007) και 1771 (2007) του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών³ (Ο.Η.Ε.)» (ΦΕΚ 79, τ. Α').
- Π.Δ. 58/2009 «Περί εφαρμογής της υπ' αριθμ. 1753(2007) απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών⁴ (Ο.Η.Ε.)» (ΦΕΚ 79, τ. Α')
- Π.Δ. 85/2009 «Εφαρμογή της υπ' αριθμ. 1718 (2006) απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών⁵» (ΦΕΚ 113, τ. Α')
- Π.Δ. 81/2009 «Τροποποίηση Π.Δ. 90/2008 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου της 1.12.2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (L 326/13.12.2005)» (ΦΕΚ 99, τ. Α')
- Π.Δ. 86/2009 «Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων» (ΦΕΚ 114, τ. Α')

¹ Σημείωση της επιμελήτριας: Η διάταξη του άρθρου 48 του νόμου τροποποιεί διατάξεις του Ν. 3386/2005 (αφορά κυρίως στη διάρκεια της κράτησης αλλοδαπών, στην έκδοση αποφάσεων απέλασης, στις ποινές που επιβάλλονται στους ενόχους του αδικήματος διευκόλυνσης εισόδου παράνομων αλλοδαπών στη χώρα κλπ).

² Σημείωση της επιμελήτριας: αφορά στην Ακτή του Ελεφαντοστού.

³ Σημείωση της επιμελήτριας: αφορά στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό.

⁴ Σημείωση της επιμελήτριας: αφορά στη Λιβερία.

⁵ Σημείωση της επιμελήτριας: αφορά στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό.

- N. 3779/2009 «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, σχετικά με την ίδρυση και λειτουργία Κέντρου Επαφής για τη συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών για την ασφάλεια των συνόρων, της Αστυνομίας, των Τελωνείων και των Υπηρεσιών Διοικητικού Ελέγχου Αλλοδαπών» (ΦΕΚ 132, τ. Α΄)
- N. 3780/2009 «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας για κοινό έλεγχο σε σχέση με τη διέλευση των συνόρων» (ΦΕΚ 133, τ. Α΄)
- N. 3795/2009 «Κύρωση της Σύμβασης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Συμβουλίου Υπουργών της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης για την αποφυγή της διπλής φορολογίας σε σχέση προς τους φόρους επί του εισοδήματος και κεφαλαίου» (ΦΕΚ 157, τ. Α΄)
- N. 3800/2009 «Κύρωση του Διακανονισμού μεταξύ της Διεύθυνσης Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας εκ μέρους της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Κέντρου Ελέγχου Τρομοκρατών των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής εκ μέρους της Κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής για την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τρομοκρατικές πράξεις και της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής σχετικά με την ενίσχυση της συνεργασίας για την πρόληψη και την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος» (ΦΕΚ 162, τ. Α΄)
- N. 3801/2009⁶ «Ρυθμίσεις θεμάτων προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και άλλες διατάξεις οργάνωσης και λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης» (ΦΕΚ 163, τ. Α΄)
- N. 3804/2009 «Κύρωση του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στις Συμβάσεις της Γενεύης της 12ης Αυγούστου 1949 σχετικά με την υιοθέτηση ενός προσθέτου διακριτικού εμβλήματος» («Πρωτόκολλο ΙΙΙ») (ΦΕΚ 166, τ. Α΄)
- Π.Δ. 164/2009 «Σύσταση Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και καθορισμός των αρμοδιοτήτων του» (ΦΕΚ 213, τ. Α΄)
- N. 3808/2009⁷ «Οικονομική ενίσχυση κοινωνικής αλληλεγγύης, εισφορά κοινωνικής ευθύνης των μεγάλων επιχειρήσεων και της μεγάλης ακίνητης περιουσίας και άλλες διατάξεις των Υπουργείων Οικονο-

⁶ Οι διατάξεις του Κεφαλαίου Δ΄ του νόμου ρυθμίζουν ζητήματα αδειών διαμονής των πολιτών τρίτων χωρών.

- μικών, Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης» (ΦΕΚ 227, τ. Α')
- Απόφαση Π2α/Γ.Πρ. 1566 του Υπουργού Υγείας της 5/7.1.2009 «Συνέχιση του προγράμματος προάσπιση υγείας και κοινωνικής στήριξης αιτούντων άσυλο, αλλοδαπών, προσφύγων» (ΦΕΚ 27, τ. Β')
- Απόφαση οικ. 933 του Υπουργού Εσωτερικών της 16/19.1.2009 «Καθορισμός απαιτούμενων δικαιολογητικών για τη χορήγηση και ανανέωση της άδειας διαμονής σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3386/2005, όπως ισχύει» (ΦΕΚ 53, τ. Β')
- Απόφαση 1719 του Υπουργού Εσωτερικών της 26.1.2009 «Παραπομπή υποθέσεων στην Επιτροπή του άρθρου 89 του Ν. 3386/2005» (ΦΕΚ 91, τ. Β')
- Απόφαση 1356/21.1.2009 των Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομικών, Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας «Τροποποίηση της υπ' αριθμ. 160/3.1.2006 (ΦΕΚ 6, τ. Β') κοινής απόφασης των Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομίας και Οικονομικών, Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας περί καθορισμού ελάχιστου αριθμού ημερομισθίων ή ελάχιστου χρονικού διαστήματος ασφάλισης ανά έτος και ασφαλιστικό φορέα για την ανανέωση άδειας διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών και των όρων και προϋποθέσεων πρόσβασης στην μισθωτή εργασία και σε ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα της περίπτωσης β του άρθρου 59 του Ν. 3386/2005» (ΦΕΚ 114, τ. Β')
- Απόφαση 1768/27.1.2009 του Υπουργού Εσωτερικών: «Καθορισμός δικαιολογητικών για την υπαγωγή στο καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος βάσει των διατάξεων της παραγράφου 7 του άρθρου 40 του Ν. 3731/2008, (ΦΕΚ 263, τ. Α')» (ΦΕΚ 144, τ. Β')
- Απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου ΟΕΕΚ Δ/1710 της 22.1/3.2.2009 «Συμπλήρωση της υπ' αριθμ. Ε/12450/21.7.1994 απόφασης του Δ.Σ. του ΟΕΕΚ «Αντικατάσταση Κανονισμού Επαγγελματικής Κατάρτισης και Λειτουργίας των Ι.Ε.Κ.» (ΦΕΚ 593, τ. Β' της 3.8.1994) όπως αυτή τροποποιήθηκε, συμπληρώθηκε και ισχύει» (ΦΕΚ 163, τ. Β')
- Απόφαση 5899/153 των Υπουργών Εσωτερικών, Εξωτερικών, Απασχόλησης της 6/11.2.2009 «Καθορισμός ανωτάτου αριθμού αδειών

⁷ Η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του νόμου αυτού προβλέπει την καταβολή έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης κοινωνικής αλληλεγγύης και στα πρόσωπα που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων (υποπαράγραφος 2 Β εε).

- διαμονής για εργασία υπηκόων τρίτων χωρών για το έτος 2009» (ΦΕΚ 236, τ. Β')
- Απόφαση Π2α/Γ.Π.οικ.31777 των Υπουργών Οικονομικών και Υγείας της 5/12.3.2009 «Τροποποίηση Κοινής Υπουργικής Απόφασης περί Κοινωνικής Προστασίας των Οικονομικώς Αδυνάτων» (ΦΕΚ 452, τ. Β')
- Απόφαση 55565/Γ2 του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων της 15/22.5.2009 «Εγγραφές, μετεγγραφές και φοίτηση μαθητών στα Γυμνάσια και Γενικά Λύκεια που λειτουργούν στα Ειδικά Καταστήματα Κράτησης Νέων» (ΦΕΚ 976, τ. Β')
- Απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομίας, Εξωτερικών, Απασχόλησης και Αγροτικής Ανάπτυξης 17590/09 «Τροποποίηση της υπ' αριθμ. οικ. 12311/08/3.6.2008 κοινής υπουργικής απόφασης (ΦΕΚ 1063 Β') Καθορισμός των κριτηρίων που λαμβάνονται υπόψη και της διαδικασίας κατάρτισης της έκθεσης της παραγράφου 3 του άρθρου 14 του Ν. 3386/2005, καθώς και των ειδικότερων όρων για τη μετάκληση για εξαρτημένη εργασία υπηκόων τρίτων χωρών, όπως αυτή συμπληρώθηκε με την υπ' αριθμ. οικ. 27846/08/11.2.2008 (ΦΕΚ 2608 Β') όμοια» (ΦΕΚ 1423, τ. Β')
- Απόφαση 4000/1/45-κβ' των Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομίας της 13/20.7/2009 «Οργάνωση και λειτουργία της Υπεύθυνης Αρχής για την εφαρμογή της απόφασης υπ' αριθμ. 575/2000/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23.5.2007, σχετικά με τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επιστροφής, για την προγραμματική περίοδο 2008 έως 2013» (ΦΕΚ 1467, τ. Β')
- Απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης 4000/4/46-α'/22.7.2009: «Καθορισμός λεπτομερειών για την εκτέλεση διοικητικών και δικαστικών αποφάσεων απέλασης αλλοδαπών» (ΦΕΚ 1535, τ. Β')
- Απόφαση Υπουργού Εσωτερικών 10575 της 12.8/3.9.2009 «Συμπλήρωση της υπ' αριθμ. 8966/18.5.2006 υπουργικής απόφασης (ΦΕΚ 692, τ. Β')» (ΦΕΚ 1828, τ. Β')
- Απόφαση του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη 7004/3/50-β της 7/8.12.2009 «Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων Υπουργού και Υφυπουργού Προστασίας του Πολίτη επί θεμάτων Ελληνικής Αστυνομίας σε υφιστάμενα υπηρεσιακά όργανα» (ΦΕΚ 2413, τ. Β')
- Απόφαση των Υπουργών Οικονομικών-Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων 2/90703/0026 «Καθορισμός φορέων και διαδικασίας καταβολής

της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης κοινωνικής αλληλεγγύης του άρθρου 1 του Ν. 3808/2009» (ΦΕΚ 2448, τ. Β')

II. Νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 4/2009 του Συμβουλίου της 18.12.2008 για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων και τη συνεργασία σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής, L 7/10.1.2009
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 120/2009 της Επιτροπής, της 9.2.2009, για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 574/72 του Συμβουλίου περί του τρόπου εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, L 39/10.2.2009
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 280/2009 της Επιτροπής της 6.4.2009, για τροποποίηση των παραρτημάτων I, II, III και IV του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, L 93/7.4.2009
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 810/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 2009 για τη θέσπιση Κοινοτικού Κώδικα Θεωρήσεων», L 243/15.9.2009
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 987/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για καθορισμό της διαδικασίας εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004 για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, L 284/30.10.2009
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 988/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004 για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας και τον καθορισμό του περιεχομένου των παραρτημάτων του, L 284/30.10.2009
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1244/2009 του Συμβουλίου, της 30ης Νοεμβρίου 2009, για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 539/2001 περί του καταλόγου τρίτων χωρών οι υπήκοοι των οποίων υπόκεινται στην υποχρέωση θεώρησης για τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών, και του καταλόγου τρίτων χωρών οι υπήκοοι των οποίων απαλλάσσονται από την υποχρέωση αυτήν, L 336/18.12.2009
- Απόφαση του Συμβουλίου και της Επιτροπής της 28.2.2009 σχετικά με τη σύναψη της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης μεταξύ των

- Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους αφενός, και της Δημοκρατίας της Αλβανίας αφετέρου, L 107/28.4.2009
- Απόφαση της Επιτροπής της 28.4.2009, επί του αιτήματος της Ιρλανδίας να αποδεχθεί την απόφαση 2008/381/EK του Συμβουλίου για τη δημιουργία Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης, L 108/29.4.2009
- Απόφαση του Συμβουλίου της 27.11.2008 σχετικά με τη σύναψη της Σύμβασης για τη Διεθνή Δικαιοδοσία, την Αναγνώριση και την Εκτέλεση Αποφάσεων σε Αστικές και Εμπορικές Υποθέσεις (2009/430/EK), L 147/10.6.2009
- Απόφαση της Επιτροπής της 30ης Νοεμβρίου 2009, σχετικά με τη θέσπιση τεχνικών μέτρων εφαρμογής για την εισαγωγή δεδομένων και τη σύνδεση αιτήσεων, την πρόσβαση σε δεδομένα, την τροποποίηση, διαγραφή και πρόωρη διαγραφή δεδομένων καθώς και για την τήρηση αρχείων που αφορούν τις πράξεις επεξεργασίας δεδομένων και την πρόσβαση στα αρχεία αυτά στο πλαίσιο του Συστήματος Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις, L 315/2.12.2009
- Απόφαση 2009/933/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 30ης Νοεμβρίου 2009, για την επέκταση, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του πεδίου εδαφικής εφαρμογής της Συμφωνίας περί Έκδοσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, L 325/11.12.2009
- Συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του Βασιλείου της Δανίας για τη Διεθνή Δικαιοδοσία, την Αναγνώριση και την Εκτέλεση Αποφάσεων σε Αστικές και Εμπορικές Υποθέσεις, L 149/12.6.2009
- Απόφαση-Πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 26.2.2009 για την τροποποίηση των αποφάσεων-πλαisiών 2002/584/ΔΕΥ, 2005/214/ΔΕΥ, 2006/783/ΔΕΥ, 2008/909/ΔΕΥ και 2008/947/ΔΕΥ και την κατοχύρωση, δια του τρόπου αυτού, των δικονομικών δικαιωμάτων των προσώπων και την προώθηση της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης αποφάσεων που εκδίδονται ερήμην του ενδιαφερόμενου προσώπου στη δίκη, L 81/27.3.2009
- Απόφαση-Πλαίσιο 2009/315/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 26.2.2009 σχετικά με τη διοργάνωση και το περιεχόμενο της ανταλλαγής πληροφοριών που προέρχονται από το ποινικό μητρώο μεταξύ των κρατών μελών, L 93/7.4.2009

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αμπατζή, Γ.*: «Οι δικαιούχοι χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης επί τροχαίων ατυχημάτων με στοιχεία αλλοδαπότητας», *Επιθεώρηση Συγκοινωνιακού Δικαίου* 2009, Νο. 8, σελ. 482 επ.
- Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Ηνωμένων Εθνών*: «Έκθεση για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη 2009 – Άρση των φραγμών: ανθρώπινη κινητικότητα και ανάπτυξη», <http://www.gfmd2009.org/215/section.aspx/298>
- Βούλγαρη, Ι.*: «Προσωπική και οικογενειακή κατάσταση του αλλοδαπού και ανθρώπινα δικαιώματα», *Αλλοδαποί και Ανθρώπινα Δικαιώματα, Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών*, 2009
- Βρέλλη, Σ.*: «Απέλαση και ανθρώπινα δικαιώματα κατά τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», *Αλλοδαποί και Ανθρώπινα Δικαιώματα, Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών*, 2009
- Γέμπτου, Π.*: «Θρησκείες και ανθρώπινα δικαιώματα. Μια φιλοσοφική θεώρηση», *ΔτΑ* 43/2009, σελ. 667 επ.
- Δετσαρίδη, Χ.*: « Η δικαστική προστασία του υπό απέλαση αλλοδαπού σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο και η εφαρμογή των κανόνων της ΕΣΔΑ (άρθρα 6 παρ. 1 και 13)», *ΘΠΔΔ* 4/2009, σελ. 385 επ.
- Δημητρόπουλου, Γ.*: «Παγκόσμιο διοικητικό δίκαιο και παγκόσμια δικαιοσύνη (Ο ρόλος της δικαιοκρατικής αρχής στην παγκόσμια έννομη τάξη)», Εκδόσεις Σάκκουλα ΑΕ, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2009
- Έμκε – Πουλοπούλου, Η.*: «Η ζωή των μεταναστών στην Ελλάδα – Νομικό καθεστώς, γλώσσα, απασχόληση, ασφάλιση», εκδόσεις Βογιατζή, Αθήνα 2009
- Κακκαλή, Π.*: «Δίκαιο Αλλοδαπών», *Νομική Βιβλιοθήκη*, Γ΄ έκδοση, 2009
- Καλαμπάκου, Ελ.*: «Το δικαίωμα στη συνένωση υπό το φως της αρχής του πολιτισμικού πλουραλισμού. Σχόλιο στην απόφαση του ΕΔΔΑ 'Τουρκική Ένωση Ξάνθης κατά Ελλάδας'», *ΔτΑ* 43/2009, σελ. 849 επ.
- Καλλιαντέρη, Χ.*: «Παροχές σε μετακινούμενους ασφαλισμένους κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης», *Επιχείρηση* 4/2009, σελ. 450
- Κατρούγκαλου, Γ.*: «Θεσμοί κοινωνικής πολιτικής και προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων σε διεθνές και εθνικό επίπεδο», *Νομική Βιβλιοθήκη*, Αθήνα 2009

- Κατσιγιαννη, Φ.*: «Η ευθύνη του δημοσίου για αποζημίωση κατά το άρθρο 105 ΕισΝΑΚ από παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των αστυνομικών οργάνων κατά την ενάσκηση της υπηρεσίας τους ή κατά κατάχρηση αυτής», ΘΠΔΔ 4/2008, σελ. 398 επ.
- Κτιστάκι, Γ.*: «Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου Με αφορμή τα 50 χρόνια του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1959-2009)», εκδόσεις Παπαζήση 2009
- Κτιστάκη, Σ.*: «Η απαγόρευση των διακρίσεων στην απόληψη κοινωνικών παροχών: σκέψεις με αφορμή πρόσφατη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ΝοΒ 57, σελίδες 1902 επ.
- Κυπριανού, Π.*: «Το δικαίωμα των παιδιών με αναπηρία στην εκπαίδευση: σκέψεις με αφορμή την πρόσφατη απόφαση της 8ης Απριλίου 2009 του γαλλικού Conseil d' Etat», Επιθεώρησις Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισεως 2009, τ. Ν, τεύχος 9, σελίδες 594 επ.
- Λαζαράτου, Π.*: «Η προσωρινή δικαστική προστασία στη διοικητική δίκη μετά το Ν. 3659/2008», Δ 1 (2009) σελίδα 9 επ.
- Μαντζούτσου, Αλ.-Απ.*: « Πολιτικά δικαιώματα και Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2009
- Μαρινάκη, Π. - Πανταζόπουλου, Π.*: «Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο», Νομική Βιβλιοθήκη, ΣΤ΄ έκδοση, 2009
- Μαστοροδήμου, Κ.*: «Διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο: σχέση, χρησιμότητα αλληλοσυμπλήρωσης και τα όρια του ρυθμιστικού πεδίου των δύο κλάδων», ΠοινΔικ 3/2009, σελ. 328 επ.
- Μπακιρτζή, Ε.*: «Ληξιαρχικές πράξεις με στοιχείο αλλοδαπότητας: κατά τη διοικητική και δικαστική πρακτική», Μελέτες Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2009
- Παντελίδου, Κ.*: «Διάλυση σωματείου για λόγους δημόσιας τάξης» ΝοΒ 57, σελίδες 1293 επ.
- Παπαγεωργίου, Ι.* : «Ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα», Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου 2009, τ. 29, τεύχος 2, σελίδες 153 επ.
- Παπαδημητρίου, Χ.*:
«Η συνεισφορά των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας στη δικαστική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων από το κοινοτικό δίκαιο», ΝοΒ 57, σελίδες 362 επ.
«Η νομολογία του ΔΕΚ αναφορικά με την απαγόρευση διακρίσεων λόγω ιθαγένεια», ΔτΑ 43/2009, σελ. 785 επ.

- Παπαχρήστου, Δ.*: «Το δικαίωμα του κάθε παιδιού σε μια χρηστή δημόσια εκπαίδευση: πραγματική εφαρμογή του άρθρου 28 της Διεθνούς Σύμβασης Δικαιωμάτων του Παιδιού», Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου 2009, τ. 29, τεύχος 2, σελ. 169 επ.
- Παπασιώπη-Πασιά, Ζ.*: «Ιθαγένεια και ανθρώπινα δικαιώματα – Οι δεύτερης γενιάς μετανάστες», Αλλοδαποί και Ανθρώπινα Δικαιώματα, Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών, 2009
- Παρασκευά, Κ.*: «Η υιοθέτηση της 'διαδικασίας πιλοτικών αποφάσεων' από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», ΔτΑ 43/2009, σελ. 719 επ.
- Πουλαράκη, Ε. - Ψωμιάδη, Ε.* «Δίκαιο Αλλοδαπών», Νομική Βιβλιοθήκη, Β' έκδοση, 2009
- Πουλαράκη, Ε.*: «Η διοικητική απέλαση των αλλοδαπών», ΘΠΔΔ 3/2008, σελ. 264 επ.
- Ραΐκου, Δ.*: «Προληπτική διοικητική δράση στο πεδίο της δημόσιας τάξης και εγγυητική λειτουργία της διοικητικής δικαιοσύνης», ΘΠΔΔ 8-9/2009, σελίδες 923 επ.
- Ράντου, Α.*: «Η επίδραση της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για το δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας στη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων», ΝοΒ 57, σελίδες 1845 επ.
- Σαλαμούρα, Ε.*: «Το δικαίωμα διεξαγωγής της δίκης εντός ευλόγου χρόνου και η αποκατάσταση της 'τεκμαιρόμενης βλάβης του διαδίκου'», ΝοΒ57, σελίδες 2009 επ.
- Σαρηγιαννίδη, Μ.*: «Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών ως νομικό θεμέλιο», Εκδόσεις Σάκκουλα ΑΕ, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2009
- Σατλάνη, Χ.*: «Εγκλήματα πολέμου, εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας στο Ιράν, δημοσιογραφική ενημέρωση και «Τουρκική Ένωση Ξάνθης» (ένα πρακτικό ζήτημα με γεύση διεθνούς ποινικού δικαίου», ΠοινΔικ 8-9/2009, σελίδες 985 επ.
- Σκανδάλη, Μ.*: «Οι κοινωνικο- ασφαλιστικές παροχές κατά το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Παρουσίαση της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», ΔτΑ 41/2009, σελίδες 77 επ.
- Συκιώτου, Α.*: «Οι δυσκολίες και η σημασία της αναγνώρισης ενός ατόμου ως θύματος εμπορίας ανθρώπων», Ποινή Δικαιοσύνη και Εγκληματολογία, 1/2009, σελ. 25 επ.
- Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ε.*: «Η έννοια των βασανιστηρίων και των άλλων προσβολών της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στον Ποινικό Κώδικα», ΠοινΧρμ, τ. ΝΘ', σελ. 3-11

- Τάχου, Α.*: «Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας», Εκδόσεις Σάκκουλα ΑΕ, 2009
- Τζέμου, Β.*: «Οι πολιτικοί θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Συνθήκη της Λισαβόνας», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2009
- Τσακηρίδη, Ο.*: «Μουσουλμάνοι μετανάστες στην Ελλάδα. Ανάπτυξη προβληματισμού και πρόταση πολιτισμικής προσέγγισης», ΔΤΑ 44/2009, σελ. 1205
- Τσιλιώτη, Χ.*: «Το θεμελιώδες δικαίωμα στη διαφορετικότητα με έμφαση στη θρησκευτική ετερότητα: το παράδειγμα της ισλαμικής μαντήλας», ΔΤΑ 42/2009, σελ. 333 επ.
- Φραγκάκη, Ν.*:
«Συστημικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», ΝοΒ 57, σελίδες 1967 επ.
«Σε αναζήτηση μέτρου μεταξύ ελευθερίας και ασφάλειας», Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2009
- Χατζή, Ν.*: «Αλλοδαποί II», Εκδόσεις Σάκκουλα ΑΕ, 2009
- Χατζηνικολάου, Ν.*:
«Αλλοδαποί», Σειρά Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι, Νομική Βιβλιοθήκη 2009
«Η ποινική καταστολή της παράνομης μετανάστευσης – δογματική προσέγγιση και βασικά ερμηνευτικά προβλήματα του Ν. 3386/2005», Νομική Βιβλιοθήκη 2009
- Χειρδάρη, Β.*: «Η ελληνική πλευρά του Δικαστηρίου του Στρασβούργου», ΝοΒ 57, σελ.2024 επ.
- Χιώλου, Κ.*: «Η συνταγματική αρχή της αναλογικότητας», ΝοΒ 57, σελ. 1270.
- Χορτάτου, Κ.*: «Το διεθνές δίκαιο και ο ρόλος των Ηνωμένων Εθνών στη δικαιολόγηση και τη νομιμοποίηση των ανθρωπιστικών επεμβάσεων: ηθικές, νομικές και πολιτικές διαστάσεις», Εκδόσεις Α. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2009
- Χρυσανθάκη, Χ.*
«Εφαρμογές Διοικητικού Δικαίου Ουσιαστικού και Δικονομικού Δικαίου – Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια – Α΄ Διοικητικό Πρωτοδικείο», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2009
«Τα διοικητικά δικαστήρια και οι ανεξάρτητες αρχές ενώπιον των θεμελιωδών και λοιπών δικαιωμάτων: συμπίεση ή αντιπαλότητα;», ΘΠΔΔ 8-9/2009, σελίδες 945 επ.

- Abu El Wafa, A.* «The right to asylum between islamic shari'ah and international refugee law», Comparative study, Riyadh 2009, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.unhcr.org/4a9645646.html>
- Addison, S.:* «International Conference: Protecting People in Conflict and Crisis: Responding to the Challenges of a Changing World», Refugee Studies Centre, Oxford Department of International Development, University of Oxford, διαθέσιμο σε: <http://www.rsc.ox.ac.uk/PDFs/reflectionssimon.pdf>
- A-L.Arnese, C. Bîrzéa, B. Dumont, M.A. Essomba, E.Furch, A.Vallianatos, F. Ferrer:* «Policies and practices for teaching sociocultural diversity - A survey report», Council of Europe Publishing, 2009
- Anderson, A.:* «On Dignity and whether the Universal Declaration of Human Rights remains a place of refuge after 60 years», American University International Law Review, volume 25, No. 1 (2009) (βλέπε στη διεύθυνση: <http://www.auilr.org/pdf/25/25-1-6.pdf>)
- Asikis, Em. :* «Les droits fondamentaux non-écrits et les droits de Troisième Génération», ΔτΑ 43/2009, σελ. 685 επ.
- Bhabha, J – Alfirev, C.* «The identification and referral of trafficked persons to procedures for determining international protection needs», UNHCR, Division of International Protection, Legal and Protection Policy Research Series, October 2009, βλέπε στην ιστοσελίδα: <http://www.unhcr.org/4ad33ae89.pdf>
- Barnes, J.:* «The Common European Asylum System with particular reference to the Qualification Directive (2004/83/EC) and the Procedures Directive (2005/85/EC)», IARLJ, October 2009, διαθέσιμο σε: http://www.iarlj.org/general/images/stories/minutes/ealjabudapestpaper3_john_barnes_oct_09.pdf
- Bart de Bruijn:* «The Living Conditions and Well-being of Refugees», Human Development Research Paper 2009/25, UNDP July 2009, http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2009/papers/HDRP_2009_25.pdf
- Batalova, J.:* «Spotlight on Naturalization Trends», Migration Policy Institute, August 2009, <http://www.migrationinformation.org/USFocus/display.cfm?ID=730>. «Temporary Admissions of Nonimmigrants to the United States», Migration Policy Institute, September 2009 <http://www.migrationinformation.org/USfocus/display.cfm?id=743>
- Beard, J. – Noll, Gr.:* «Parresia and Credibility: The Sovereign of Refugee Status Determination», Social & Legal Studies, Vol. 18, No. 4, 455-477 (2009)

- Betts, A.*: «Protection by persuasion», International Cooperation in the Refugee Regime, Cornell University Press 2009
- Bevelander, P.- Hagström, M.- Rönnqvist, S.*: «Resettled and Included? The Employment Integration of Resettled Refugees in Sweden», Malmö University Electronic Publishing, 2009
- Brophy, G. - McGonigle, B.*: «Statelessness: An Overview of the Legal Issues», October 2009, The Researcher, βλέπε σε <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4aeb0ffe2.pdf>
- Buyse, A.*: «Η διαδικασία των πιλοτικών αποφάσεων στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: δυνατότητες και προκλήσεις», ΝοΒ 57, σελίδες 1913 επ.
- Carsten, H.*: «A Question of Life and Death: The Request for Interpretation of Avena and Certain other Mexican Nationals (Mexico v United States) before the International Court of Justice», Oxford Journals, Human Rights Law Review 2009 9: 455-464
- Christensen, A. - Harild, N.*: «Forced Displacement: the Development Challenge», Social Development Department, Sustainable Development Network, The World Bank Group, December 2009 (βλέπε στη διεύθυνση: http://siteresources.worldbank.org/EXTSOCIALDEVELOPMENT/Resources/244362-1164107274725/3182370-1164201144397/Forced_Displacement.pdf)
- Cianciarulo, S. M. - David, Cl.*: «Pulling the trigger: separation violence as a basis for refugee protection for battered women», American University Law Review, Vol. 59, 337 (βλέπε <http://www.wcl.american.edu/journal/lawrev/59/david.pdf?rd=1>)
- Clochard, O.*: «Atlas des migrants en Europe – Géographie critique des politiques migratoires», Editions Armand Collin 2009
- Cole, D.* : «The idea of humanity: human rights and immigrant's rights», CHRLR, No. 3, σελ. 627-258
- Collinson, S.-Darcy, J.-Waddell, N. -Schmidt, A.*: «Realising protection: The uncertain benefits of civilian, refugee and IDP status», Overseas Development Institute (ODI), HPG Report 28 , September 2009, βλέπε σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ad87e6b2.html>
- Coomans, F.-Grunfeld, F. - Kaminga, M.* (eds): «Methods of human rights research», Intersentia Publishing 2009.
- Council of Europe Publishing*:
- International justice for children (2009)
 - Well-being for all - Concepts and tools for social cohesion (Trends in social cohesion n°20) (2009)
 - Armed forces and security services: what democratic controls? (2009)
 - National minorities: Breath of diversity, breath of Europe (2009)

- The Parliamentary Assembly: Practice and Procedure (10th edition, 2008) (19/1/2009)
- Legal instruments for combating racism on the Internet (2009)
- European Convention on the Adoption of Children (revised) and explanatory report, 27.XI.2008, CETS No. 202 (2009)
- Legal instruments for combating racism on the Internet (21/4/2009)
- Reforming the European Convention on Human Rights: A work in progress (26/5/2009)
- Handbook on values for life in a democracy (19/8/2009)
- Protocol No. 14 bis to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms – Strasbourg, 27.V.2009 – Council of Europe Treaty Series No. 204 (20/8/2009)
- 20 years of combating torture – 19th General Report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT)
- European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures (17.11.2009)
- New Partnerships for torture prevention in Europe – Proceedings of the Conference, Strasbourg 2009, βλέπε σε: <http://www.cpt.coe.int/en/documents/cpt-apt-proceedings.pdf>
- Covington, B.*: «Is Postsecondary Access for Undocumented Immigrants an Important Right? How the United States and Europe Differ», *Georgetown Immigration Law Journal*, Vol. 23, Issues 2-4, p. 403.
- Darling, K.*: «Protection of Stateless Persons in International Asylum and Refugee Law», *International Journal of Refugee Law*, Volume 21, Number 4, December 2009
- Dermont, R. - Kelly, F. - Kelly, B.*: «Mental health among persons awaiting an asylum outcome at western countries», *International Journal of Mental Health*, Volume 38, No. 3/ Fall 2009
- Devillard, A.*: «The Principle of Non-Discrimination and Entry, Stay and Expulsion of Foreigners Living with HIV/AIDS», *IJMS: International Journal on Multicultural Societies*, 2009, vol.11, no.1, pp. 91-103, UNESCO, (βλέπε <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001838/183859m.pdf>)
- Dolejsiova D. - Garcia Lopez M-A.*: *European citizenship - In the process of construction - Challenges for citizenship, citizenship education and democratic practice in Europe*, Council of Europe Publishing, 2009
- Domestici-Met, M.-J.*: «Humanitarian Assistance Looking for a Legal Regime Allowing its Delivery to Those in Need Under any Circumstances», *Göttingen Journal of International Law*, Vol 1, No 3 (2009)

- Dorling, K.*: «Seeking Support: a guide to the rights and entitlements of separated refugee and asylum seeking children», The Children's Legal Center, 2009 (δημοσίευση: <http://www.childrenslegalcentre.com/Resources/CLC/Documents/PDF%20A-M/Seeking%20Support%20Complete.pdf>)
- Edwards, A.*: «Displacement, Statelessness and Questions of Gender Equality under the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women», Legal and Protection Policy Research Series, UNHCR, Division of International Protection Services, August 2009 (βλέπε <http://www.unhcr.org/4a8d0f1b9.pdf>)
- Espinoza, J.-P.*: «Ineffective Assistance of Counsel in Removal Proceedings: Matter of Compean and the Fundamental Fairness Doctrine» (<http://search.informit.com.au/fullText;dn=587616049402750;res=IELHSS>) *Journal of Migration and Refugee Issues*, Vol. 5, No. 2, 2009: 33-69.
- Evans, M.*: *Manual on the wearing of religious symbols in public areas*, Council of Europe Publishing, 2009
- Farrugia, R.*: «Integration at what cost? Research into what refugees have to say about the integration process», *International Journal of Multicultural Societies*, Vol. 11, No. 1, (βλέπε <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001838/183859m.pdf#page=53>)
- Fathimath, K. A.*: «A promised land for refugees? Asylum and Migration in Israel», UNHCR, Police Development and Evaluation Service, December 2009 (<http://www.unhcr.org/4b2213a59.pdf>)
- Foster, M.*: «International Refugee Law and Socio-economic Rights: Refuge from Deprivation», *Cambridge Studies in International and Comparative Law*, Cambridge University Press 2009
- Fullerton, M.*: «A Tale of Two Decades: War Refugees and Asylum Policy in the European Union», *Brooklyn Law School, Legal Studies*, Paper 175, November 2009
- Gachowetz, I.*: «Die Asylrechtsharmonisierung in der Europäischen Union», *Association for the World Refugee Problem (AWR) Bulletin, Quarterly on Refugee Problems*, Nummer 2/3/2009.
- Giegerich, Th.*: «The Federal Constitutional Court's Judgment on the Treaty of Lisbon — The Last Word (German) Wisdom Ever Has to Say on a United Europe?», *German Yearbook of International Law*, Volume 52, 2009, 9
- Guchteneire, P. (ed)*: «Migration and Human Rights – The United Nations Convention on Migrant Worker's Rights», UNESCO, Cambridge University Press 2009

- Hallo de Wolf, A. - Watson, J.*: «Navigating the Boundaries of Prevention: The Role of OPCAT in Deportations with Diplomatic Assurances», *Netherlands Quarterly for Human Rights*, Vol. 27, No. 3, December 2009
- Harff, B.*: «How to use risk assessment and early warning in the prevention and de-escalation of genocide and other mass atrocities», *Global Responsibility to Protect*, Martinus Nijhoff Publishers, an imprint of Brill, November 2009
- Hathaway, J.*: «Leveraging Asylum», *University of Melbourne Legal Studies, Research Paper No. 430, Texas International Law Journal*, Vol. 45, No. 3 (βλέπε σε: <http://ccrn.com/abstract=1507308>)
- Hoppe, C.*: «A question of life and death: the request for interpretation of Avena and certain other Mexican nationals (Mexico v. United States) before the International Court of Justice», *Human Rights Law Review* 9 (2009), Oxford University Press, p. 455-464
- Herdero, A.-G.*: «Social security - Protection at the international level and developments in Europe» *Council of Europe Publishing* 2009
- House of Lords (European Union Committee)*: «Asylum directives – scrutiny of the opt-in decisions», *Authority of the House of Lords*, 4.12.2009 (<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200910/ldselect/ldecom/6/6.pdf>)
- International Committee of Red Cross*: «Internal displacement in armed conflict: facing up to the challenges», *ICRC*, Geneva 2009
- International Labour Office*: «Forced Labour and Human Trafficking: casebook of court decisions», *ILO*, Geneva 2009 (βλέπε και στη διεύθυνση http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_106143.pdf)
- Jenkins, E.*: «Taking the Square Peg Out of the Round Hole: Addressing the Misclassification of Transgendered Asylum Seekers, 40 *Golden Gate U. L. Rev.* (2009)», (διαθέσιμο σε: <http://digitalcommons.law.ggu.edu/ggulrev/vol40/iss1/4>)
- Jobson, L.*: «Cultural Differences in Specificity of Autobiographical Memories: Implications for Asylum Decisions», *Journal of the Australian and New Zealand Association of Psychiatry, Psychology and Law*, Volume 16, issue 3, November 2009, pages 453-457
- Kagan, M.*: «Refugee credibility assessment and the “religious imposter” problem - A case study of Eritrean Pentecostal claims in Egypt», *The American University in Cairo - Center for Migration and Refugee Studies*, December 2009 (βλέπε σε: <http://www.aucegypt.edu/ResearchatAUC/rc/cmrs/Documents/KaganReligiousImposters.pdf>)

- Kaufman, E.*: «Shelter from the Storm: An Analysis of U.S. Refugee Law as Applied to Tibetans Formerly Residing in India», *Georgetown Immigration Law Journal*, Vol. 23, Issues 2-4, p. 497
- King, H.*: «The Extraterritorial Human Rights Obligations of States», *Human Rights Law Review*, Vol. 9, No. 4, Oxford University Press
- Koenig, M.*: «Turks Abroad: Settlers, Citizens, Transnationals», *UNESCO International Journal on Multicultural Societies*, Vol. 11 No. 2, 2009, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/resources/periodicals/diversities/current-issue/>
- Kolmannskog, V.*: «Climate change, disaster, displacement and migration: initial evidence from Africa», *Policy Development and Evaluation Service, Research paper No. 180, UNHCR, December 2009*, βλέπε σε <http://www.unhcr.org/4b18e3599.html>
- Korczak, J.*: «The Child's right to respect – Lectures on today's challenges», *Council of Europe Publishing*, 2009
- Krieg, S.*: «Trafficking in human beings: The EU approach between border control, law enforcement and human rights», *European Law Journal*, volume 15, issue 6 (p. 775-790)
- Krieken, van Peter* :
- «Statelessness and Liechtenstein», *Association for the World Refugee Problem (AWR) Bulletin, Quarterly on Refugee Problems*, Vol. 47, Nummer 2/3/2009.
 - «Child Soldiers: Victims and Offenders Alike?», *Association for the World Refugee Problem (AWR) Bulletin, Quarterly on Refugee Problems*, Vol. 47 Nummer 2/3/2009.
- Lanna Yael Hollo*: «The European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) - Its first 15 years», *Council of Europe Publishing*, 2009
- Larsen, Kjetil Mujezinović*: «Territorial Non-Application' of the European Convention on Human Rights», *Nordic Journal of International Law*, Volume 78, No. 1, 2009, pp. 73-93.
- Lay, M. - Papadopoulos, I.*: «Sexual maltreatment of unaccompanied asylum-seeking minors from the Horn of Africa: a mixed method study focusing on vulnerability and prevention», *International Society for Prevention of Child Abuse and Prevent*, Vol. 33, issue 10, October 2009 (p. 728-738)
- Lavranos, N.*: «Judicial review of UN Sanctions by the European Court of Justice», *Nordic Journal of International Law*, vol. 78, No. 3, pp. 343-359, *Martinus Nijhoff Publishers*.
- Leitsch, H.*: «No Deportation of Asylum Seekers to Greece? The Decisions of the German Federal Constitutional Court of 8 September, 23 Sep-

- tember, 5 November, 13 November and 8 December 2009», German Yearbook of International Law, Volume 52, 2009, 679
- Londono, P.*: «Developing human rights principles in cases of gender based violence: Opuz v. Turkey in European Court of Human Rights», Human Rights Law Review, Vol. 9, No. 4, Oxford University Press
- McBride, M.*: «Anatomy of a resolution: the General Assembly in UNHCR History, Policy Development and Evaluation Service, Research paper No. 182, UNHCR, December 2009, (βλέπε στη διεύθυνση: <http://www.unhcr.org/4b192a069.html>).
- McCabe, Kr. - Yi-Ying Lin, S. - Tanaka, H. - Plewa, P.* : «Pay to Go: Countries Offer Cash to Immigrants Willing to Pack Their Bags», Migration Information Source, November 2009, βλέπε <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=749>.
- McBride, J.*:
«Access to justice for migrants and asylum seekers in Europe», Council of Europe Publishing, 2009
«Human rights and criminal procedure - The case law of the European Court of Human Rights», Council of Europe Publishing 2009
- Miggiano, L.*: «States of exception: securitisation and irregular migration in the Mediterranean», Policy Development and Evaluation Service, UNHCR, November 2009, διαθέσιμο σε: <http://www.unhcr.org/4b167a5a9.html>
- Mills, J. - Echemendia, Kr. - Yale-Loehr, St.*: «Death is different and refugees' right to counsel», Cornell International Law Journal, Volume 42, Fall 2009, Number 3 (διαθέσιμο στο διαδίκτυο, στη διεύθυνση: <http://organizations.lawschool.cornell.edu/ilj/issues/42.3/CIN303.pdf>)
- Moeller, Z. - de Zayas A.*: «The United Nations Human Rights Committee Case Law, 1977-2008: A Handbook», Kehl/Strasbourg, N.P. Engel Verlag, 2009
- Müller, A.*: «Limitations to and Derogations from Economic, Social and Cultural Rights», Human Rights Law Review, Vol. 9, No. 4, Oxford University Press
- Murillo, J.-C.*: «The legitimate security interests of the state and international refugee protection», SUR (Human Rights University Network), International Journal on Human Rights, No. 10, June 2009, σελίδα 116 επ. (βλέπε <http://www.surjournal.org/eng/conteudos/pdf/10/miolo.pdf>)
- Norwegian Helsinki Committee – Norwegian Organization for Asylum Seekers – Aitima*: «Our the Back Door: the Dublin II Regulation and Illegal Deportations from Greece», 2009, βλέπε σε <http://www.state-watch.org/news/2009/oct/greece-illegal-deportations-report.pdf>

- Nottmeyer, O.* : «Wedding Bells Are Ringing: Increasing Rates of Inter-marriage in Germany», Migration Information Source, October 2009, βλέπε σε: <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=744>
- Naujoks, D.*: «Emigration, Immigration, and Diaspora Relations in India», Migration Information Source, October 2009, βλέπε σε <http://www.migrationinformation.org/Profiles/display.cfm?id=745>
- Oberoi, P.*: «Defending the Weakest: The Role of International Human Rights Mechanisms in Protecting the Economic, Social and Cultural Rights of Migrants», IJMS: International Journal on Multicultural Societies. 2009, vol.11, no.1, pp. 19-35, UNESCO, βλέπε <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001838/183859m.pdf>
- Pécoud, A. - Guchteneire, P.* (Eds.): Migration without Borders - Essays on the Free Movement of People, Social Science Studies series, UNESCO Publishing / Berghahn Books, 2009
- Petaux, J.*: L'Europe de la démocratie et des droits de l'homme - L'action du Conseil de l'Europe, Council of Europe Publishing, 2009
- Price, M.*: «Rethinking Asylum: History, Purpose and Limits», Cambridge University Press, Cambridge – New York, 2009
- Prosper, W.* : «Το Διοικητικό Δίκαιο», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2009
- Randall, M.*: «Refugee Law and State Accountability for Violence Against Women: A Comparative Analysis of Legal Approaches to Recognizing Asylum Claims Based on Gender Persecution», Harvard Women's Law Journal, April 2009 (<http://ssrn.com/abstract=1473162>)
- Ricupero, I. - Flynn, M.*: «Migration and detention: mapping the international legal terrain», Global Detention Project, 2009, διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://www.globaldetentionproject.org/fileadmin/docs/Migration_and_Detention_GDP.pdf
- Rosenberg, Sh.P. - Daves, B. R.* : «The responsibility to protect: a framework for confronting identity-based atrocities», Global Responsibility to Protect, Martinus Nijhoff Publishers, an imprint of Brill, November 2009
- Rosenberg, Sh.P.*: «Responsibility to protect: a framework for prevention» Global Responsibility to Protect, Martinus Nijhoff Publishers, an imprint of Brill, November 2009
- Sabates-Wheeler, R.*: «The Impact of Irregular Status on Human Development Outcomes for Migrants», Human Development Research Paper 2009/26, UNDP 2009, βλέπε σε http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2009/papers/HDRP_2009_26.pdf

- Sangeeta Shah*: «From Westminster to Strasbourg: A and others versus United Kingdom», Oxford Journals, Human Rights Law Review 2009 9: 473-488.
- Saunders, T.*: «What is rights based refuge?», Georgetown Immigration Law Journal, vol. 23, issues 2-4, p. 443.
- Schnoebelen, J.* : «Witchcraft allegations, refugee protection and human rights:a review of the evidence», UNHCR, Policy Development and Evaluation Service, January 2009, Research Paper No. 169, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/research/RESEARCH/4981ca712.pdf>
- Special UN Rapporteur on the Promotion and Protection of Human Rights and fundamental freedoms while countering terrorism*: «Promotion and protection of all human rights civil, political, economic , social and cultural rights, including the right to development», 28.12.2009 (έγγραφο A/HRC/13/37, βλέπε σε: http://www2.ohchr.org/english/issues/terrorism/rapporteur/docs/A_HRC_13_37_AEV.pdf)
- Stal, M. - Warner, K.*: «The way forward – Researching the environment and migration nexus», United Nations University, 2009, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.ehs.unu.edu/file.php?id=718>
- Seaman, A.*: «Permanent Residency for Human Trafficking Victims in Europe: The Potential Use of Article 3 of the European Convention as a Means of Protection», Columbia Journal of Transnational Law, November 2009
- Swedish Migration Board*: «Regional Guidelines for Unified Asylum, Migration and Visa Management in the Western Balkans», 2009, βλέπε σε <http://www.icmpd.org/typo3conf/ext/icmpd/secure.php?u=0&file=2568&t=1250335589&hash=d2e7e8c640f54dd3349fd43144e767f1>
- Sweeney, J.*: «Credibility, Proof and Refugee Law», International Journal of Refugee Law, Volume 21, Number 4, December 2009
- Taran, P. - Ivakhnyuk, I. - Conceição Pereira Ramos, M. - Tanner, A.*: «Economic migration, social cohesion and development: towards an integrated approach», Council of Europe Publishing, 2009
- Tehindrazanarivelo, Djacoba Liva*: Le racisme à l' égard des migrants en Europe, Council of Europe Publishing, 2009
- Terrazas, A.*: «Iraqi Immigrants in the United States», Migration Information Source, March 2009, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.migrationinformation.org/USfocus/display.cfm?id=721>
- Tulkens, Fr.* : «Πρόσφυγες και το δικαίωμά τους στην οικογενειακή και ιδιωτική ζωή σύμφωνα με το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», NoB 57, σελίδες 1850 επ.

- O'Boyle, M. - Darcy, J.:* «The European Court of Human Rights: Accomplishments, Predicaments and Challenges», German Yearbook of International Law, Volume 52, 2009, 139
- United Nations Development Programme:* «Human Development Report - Overcoming barriers: human mobility and development», UNDP 2009, βλέπε σε http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Complete.pdf.
- UNESCO:* «World Report: investing in cultural diversity and intercultural dialogue», 2009, βλέπε σε <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001852/185202E.pdf>
- Wollenschläger, F.:* «Freizügigkeit in einer EU der 27», Association for the World Refugee Problem (AWR) Bulletin, Quarterly on Refugee Problems, Vol. 47, Nummer 2/3/2009.
- Yang, D.:* «International Migration and Human Development», Human Development Research Paper 2009/29, UNDP 2009, σε http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2009/papers/HDRP_2009_29.pdf
- Yael Hollo, L. :* «The European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) - Its first 15 years», Council of Europe Publishing, 2009
- Yaqub, Shahin:* «Independent child migrants in developing countries: unexplored links in migration and development», Innocenti Working Papers, 2009-01, διαθέσιμο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση <http://www.unicef-irc.org/cgi-bin/unicef/Lunga.sql?ProductID=559>
- Weil, P. :* «Το Διοικητικό Δίκαιο», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2009.
- Zyberi, G.:* «The Humanitarian Face of the International Court of Justice: Its Contribution to Interpreting and Developing International Human Rights and Humanitarian Law Rules and Principles», School of Human Rights Research Series, Volume 26, 2008.

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ*

Α

Άδεια γάμου αιτούντων άσυλο: 125
Άδεια διαμονής: (ανάκληση): 85
Ακυρότητα (ποινική δίκη): 111
Ανθρωπιστικό καθεστώς: 21, 33, 219
Απαγόρευση εξόδου (ανηλίκου): 75
Απέλαση αλλοδαπού: 108, 129, 290
Απέλαση πρόσφυγα: 63, 219
Αρχή αμοιβαίας αναγνώρισης αποφάσεων: 264, 315
Αρχή αναλογικότητας: 69, 264
Αρχή δικαιολογημένης εμπιστοσύνης: 276
Αρχή δικονομικής αυτοτέλειας (ΕΕ): 235
Αρχή της ίσης μεταχείρισης: 347
Αρχή της ειδικότητας (έκδοση): 113
Αστική ευθύνη (δημοσίου): 75

Β

Βασανιστήρια: 21, 33, 41, 129

Γ

Γάμος αιτούντα άσυλο (άδεια): 125
Γονική μέριμνα: 75

Δ

Δημόσιο συμφέρον: 69
Διαβατήριο: 85
Διακριτική μεταχείριση: 276
Διεθνές Δικαστήριο (ερμηνεία αποφάσεων): 325
Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα: 89, 113, 129
Δερμηνεία: 111
Δικαίωμα ασύλου (στην ΕΕ): 235

Δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης: 21, 85
Δικαστική προστασία: 235

Ε

Έκδοση (πολιτικοί λόγοι): 103, 113
Ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων: 276
Εξυπαρχής εξέταση (αιτήματος ασύλου): 41, 48
Επαγγελματική ελευθερία αλλοδαπών: 89
Επαναπροώθηση πρόσφυγα: 63
Επικουρική προστασία: 244
Επιτροπή για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων (δικαιοδοσία): 347
Εργασία αλλοδαπού (χωρίς άδεια): 97
Ευεργέτημα αμφιβολίας: 219
Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: 113, 129, 219, 244
Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: 264

Θ

Θεώρηση εισόδου (συζύγου Έλληνα): 69

Κ

Καθεστώς πρόσφυγα (διαδικασία αναγνώρισης): 25, 37, 45, 48, 51, 56, 219
Καθεστώς πρόσφυγα (παύση): 63
Κανονισμός Δουβλίνο II: 235
Καταστατικό Διεθνούς Δικαστηρίου: 325
Καταστατικός Χάρτης του ΟΗΕ: 325
Κράτηση αιτούντων άσυλο: 129, 301

* Αναφέρεται στη νομολογία. Οι αριθμοί παραπέμπουν σε σελίδες.

N

Ναρκωτικά: 108

O

Οικογενειακή ζωή (προστασία): 69,
108, 125

Οικονομική ελευθερία αλλοδαπών: 89

Π

Παιδί (προστασία δικαιωμάτων): 315

Πρώτη κατοικία (φορολογία): 93

Πλαστογραφία (διαβατηρίου): 85

Πωλητής λαϊκών αγορών (άδεια): 89

Σ

Σένγκεν: 69, 290

Σύμβαση για το Καθεστώς των Προ-
σφύγων: 25, 37, 48, 51, 56, 63

Σύμβαση για την Εξάλειψη των Φυλε-
τικών Διακρίσεων: 347

Σύμβαση περί Προξενικών Σχέσεων:
325

Συμφωνία Σύνδεσης ΕΟΚ-Τουρκίας:
254

T

Τουρκία (ελεύθερη κυκλοφορία στην
ΕΕ): 254

Τρομοκρατία (δίκαιο): 129

X

Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ΕΕ:
315

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

	Σελίδα
2008	
Αριθμ. 1380	89
2009	
Αριθμ. 22	69
434	21
817	25
1265	33
1393	85
1459	37
1524	41
2158	43
2160	45
2172	48
2534	51
3276	56
4059	63
4343	75

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΕΦΕΤΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

2009	
Αριθμ. 1035	93

ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

2009	
Αριθμ. 206	97
255	103
723	108
725	111

ΕΦΕΤΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

2009	
Αριθμ. 65	113

ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

	Σελίδα
2009	
Αριθμ. 6459	125

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Υπόθεση Α. και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου	129
Υπόθεση Μ.Η. κατά Σουηδίας	219

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Υπόθεση Migrationverket κατά Petrosian	235
Υπόθεση Meki & Nour Elgafaji κατά Κάτω Χωρών	244
Υπόθεση Mehmet Soysal & Ibrahim Sabatli κατά Γερμανίας	254
Υπόθεση D. Wolzenburg κατά Ολλανδίας	264
Υπόθεση Επιτροπή ΕΚ κατά Βασιλείου της Ισπανίας	276
Υπόθεση Maria Julia Zutiro Garcia & Aurelio Choque Cabregra κατά Βασιλείου της Ισπανίας	290
Υπόθεση Said Shamilovich Kadzoen κατά Βουλγαρίας	301
Υπόθεση Jasma Deticek κατά Maurizio Sgueglia	315

ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

Ηνωμένες Πολιτείες Μεξικού κατά Η.Π.Α.	325
---	-----

**ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ Ο.Η.Ε.
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΩΝ
ΦΥΛΕΤΙΚΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ**

Υπόθεση Murat Er κατά
Δανίας

347